

دیل کارنیجی

ہونہری ہاورینگرتن

چون کارده کھیتہ سہر دلی خہ لکی و
بہرہ و بیرو باوہرو بوچونہ کانت دہ یانہیتیت

وہرگیڑان و لہ سہرنووسینی

عمر توفیق الخطاط

ناشرین

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناریں

ہونہری ہاورنگرتن

مافی له چاپدانی پاریزراوه

هونه ری هاوپیگرتن	نـاوی کتیب
دهروونناسی	بابـــــــــــــــــهت
دیل کارنیجی	نووســـــــــــــــــینی
عمر توفیق الخطاط	وهرگیپان و لهسه رنوسینی
کومپیوتهری نارین (محمد علی)	نه خشه سازی ناوه وه
هه شته م ۲۰۱۲ ز	نۆره و سالی چاپ
(۴۱۸) سالی (۱۹۹۸) پیدراوه.	ژماره ی ســــــــــــــــپاردن

بازاری زانست بو کتیب و چاپه مهنی
website: www.nareenpub.com
E-mail: info@nareenpub.com
nareenpub@gmail.com
ته له فون: ۲۵۱۱۹۸۲ ۶۶ (۰۰۹۶۴)
موبایل: ۰۰۹۶۴ ۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

هونهري هاورِگرتن

چون كرده كه يته سهر دلي خه لكي و
به ره و بيرو باوه رو بوجونه كانت ده يانه يتيه

نووسيني
ديل كار نيجه

وه رگيران و له سه رنووسيني
عمر توفيق الخطاط

ناريت

چەند پەيڤىك

راي خوينهريك له سەر ئەم كتيبه^۱:

خويندنهوهي ئەم كتيبهه وهك و هر كتيبيكي ئاسايي دەررونناسي دهبيني، له بهر ئەوه هاوشيوهه سەرجهه پەرتووكه دەررونييهكاني تر ناوي خوام ليهيئاو دهستم به خويندنهوهي كرد، به لام هەرزوو تيروانيه ئاساييهكه به رانبهري گۆراو باري سەرجهه ئاقاريكي تري وەرگرت، به تايهت دواي دەرکهوتني ((شوعله)) ي له سەر نووسينه پر به پيستهكه ي ((وەرگير)) كه له راستيدا و انانانم هيچ بانگخوازيكي موسلمان لي بي ((ئيحتياج)) بيت، ههروهه ها هوليكي شايستهي سوپاسي وەرگير له ناشنا کردني موسلمان و نا موسلمان به ديري اي بي بني دەررونناسي ئيسلامي، كه له راستيدا سەرکهتوو بووه له کارهكيدا، وه هيچ زياده رهوييهكesh نيه لهوهي كه بهوپهري شانازي و دوور له ده مارگيرييهك بلیم له سەر نووسينهكه ي پيش نووسينهكه ي ((دليل)) كهوتوو، چونكه پشت ئهستوره به فرمودهه مشور گيرو خاوهني بهندهكان و ههلبژيراهه كه ي و پاشان ميژروي شوين كهوتوانيان، وه له کوتايدا ئهليم ((هيچ خوينهريكي ئەم پەرتووكه تواناي خو قوتارکردني نيه له شهپوله کاریگهركاني)).

۱ * ئەمە رای خوينهريکه له سەر ئەم کتيبه و هر ئەوکه سهشم تا ئيستا نه ديوه و ناشي ناسم سەر له نوي پياچوونهوهي زمانهواني کتيبهكه ي کردوهه ههلهكاني راست کردۆتهوه و زۆر سوپاسي ئەکەم: وەرگير.

پېشەكى چاپى ھەشتەم

نازانم بە چ زامانىك سوپاسى ئەو خاۋايە بىكەم كە ئابەۋجۇرە دلى خۇشكردم و ئەم نووسىنەى كردووم بەجىگاي پەزمامەندى خوينەران، ئەببىستەم كە ھەركەسىك جارى دىخوينىتەۋە ھەز دەكات جارىكى تىرىش دوبرەى بىكاتەۋە ۋەك خوينەران خۇيان ئاگادارم ئەكەنەۋە..

ھەروەك خوينەران لەرىگەى تەلەفونەۋە زۇر زۇر دلخۇشم دەكەن و زىاتر ھاندەرم دەبن كەلە نووسىن نەۋەستەم و بەردەوام بنوسم و بۇيان بەتايبەت ئازىزانم لە گەرمىانى خۇشەۋىست، لەتەقتەق لە ھەرىر ونازەنن لە دەقەرە دولبەرەكەى رانىەو پشدر و قەلادزەو لە ھەردوو شارى مەزنى سلیمانى رازاۋەو ھەولېرى دېرىن و بەئەمەك..

قەزای سۇران و شەقلاۋە.. سەیدصاھەق و پېنجوین و ھەلەبجەى تازەو دەربەندى ھاۋىنە ھەوارم..

شارى كەركوكى كوردەۋارى و نەۋتاۋىم.. چەمچەمال و كفرى كەلار.. و شارى كۆيەى حاجى قادر و دوكانى فېنك و رازاۋە.. كە ھەموۋيان زىدى منن.. زىدى من تەنھا ھەلجەى قەلای باۋەر و كوردایەتى نى يە بەلكو ئەۋشارەى سەرەۋە باقى شارەكانى تىرى ئەم كوردستانە مەزنىە شارى منەو خەلكى ھەموۋيانم..

خوينەرىك جارىك پىلى ووتم.. پاش ئەۋەى زانى من نووسەرى ئەم كىتېبەم.. مامۇستا من كاتى خۇى كىشەم ھەبوو نەمئەزانى چۆن چارە سەرى بىكەم، يان كىشەى بنەمالەكەم بۇ چارەنەئەكرا.. زۇر خەفەتم ئەخوارد، بەلام دواى ئەۋەى ئەم كىتېبەى جەنابتانم كرى و خويندەۋە ئىستا كىشەكانى خۆم چارەكردو لەناو بنەمالەكەشماندا بووم بەدەست پاس و ھەركىشەيەكى كۆمەلایەتى پوۋيان تى بىكات ھانا بۇ من دىنن و منىش.. خوا ئاگادارە لەژىر پۇشنايى ئەم كىتېبەدا بۇيان چارەسەر ئەكەم و خۆم و خىزانم بەردەوام دۇعاى چاكەت بۇ ئەكەين، ئەمە نمونەيەكى بچوكە لەھەموو تەلەفونانەى كە بۆم دەكرىت و پاي خۇيان دەردەبېن..

منىش خۆم كە كە ۋەرگىرو نوسەرى ئەم كىتېبەم ھەر جارى بزانم ھەئس و كەوتم
 بەشىۋە نى يە كە شايستە بى يەكسەر ئەزانم بىنەمايەكى ئەو كىتېبەم فەرامۆش
 كىردۈۋە خىرا بەخۇما دەچمەۋەو ئەو ھەلەيە چارەسەردەكەم.
 لە كۆتايىدا سوپاس و پىزانىم دەردەبىرم بۇ ئەو بەرىزەي كە ۋەك سەربازىكى
 نەناسراۋ خۆي تەرخانكرد بۇ ھەلەبىر كىردنى ئەم كىتېبە و لەپاش ماندوبونىكى زۆر
 ھىناي بۇ ھەلەبجە بۆم نەشى وىست ناۋەكەي بزانم و بىناسم نەۋەك بىي بەرىيا بۆيە
 منىش زۆر داوام لىنەكرد تا بىيىنم لىرەۋە دەستەكانى دەگوشم و چاۋى ماچ
 دەكەم و خۋاي گەۋرە لە بەھەشتدا پىكەۋە كۆمان بىكاتەۋە.

((ۋەرگىر))

پيشەكى و ىرئ خۇشكەر

ووتەى وەرگىر :

ئەم كىتېبە چۇن و بۇچى دانرا؟

ئەم كىتېبە لەنوسىنە ھەرە بەرزەكانى زاناي دەروونناسى ئەمەرىكاو..
بەپىئوبەرى پەيمانگاي پەيوەندىيە نامادەيىھەكان لەنيويۇرك.. مامۇستا (دىل
كارنىجى)يە..

ھۆى سەرەكى كە پائى نا بە (دىل)ھو ھەستىت بەدانانى ئەم كىتېبە وەك خۇى
دەلىت بەس بۇئەوھبوو كە قوتابىھەكانى بىكەن بەسەرچاويەكى كىرەوھىيى و
لەكاتى پىئويستدا بگەپىنەو ھو سەرى و سوودى ئى وەرگىرن..

وھەرگىز نەھاتبوو بەخەيالىدا كە ئابەوچۆرە جىھان بگىرتەوہ!.. پاشان
لەسەرداواى قوتابىھەكانى و بۇئەوھى خەلكىكى زىاتر سوودى ئى وەرگىرن..
قىروسيىاى كىرەو ھەستا (۳۰)ھەزار دانە ئى چاپ كىرە.

بەلام شتىكى زۆر سەرسوپرەپىنەر پويىدا، كە ھەرگىز نەبەخەيالى (دىل)دا و
نەبەخەيالى ھىچ كەسدا ھاتبوو كە لەپۇژانى يەكەمدا ھەمووى فرۇشراو يەكدانەى
لەبازاردا نەما!..

تا بەتەلەفوون و نامەو بەدەمى لەھەموو لايەكەوھ داواى لىكرا كەسەر لەنويى
چاپى بكاتەو ھەمىش سەرلەنويى چاپى كىرەوہ!.. دىسان تەواوبوو!.. بۇچارى
سىيەم و چوارەم ھەتا گەيشتە (پەنجا و شەشەمىن)جار كە چاپى بكاتەوہ!..
لەماوھى (۱۲)سالىدا ھەر لەوى و ھەر بەئىنگلىزى زىاتر لە (۳)ملىون دانەى ئى
چاپ كىرا!..

تەنانەت پەخنەگرانى ئەمەرىكى لەسەر ئەوھن كە ئەم نوسىنەى (دىل)بلاوترىن و
فراوانترىن كىتېبى چاكە كە تا ئىستا جىھان بەخۇيەوھ دىيىتى پاش كىتېبە
ئاسمانىھەكان.

ئەم كىتېبەى (دىل) ھەربە سنوورى ئەمەرىكاوھ نەوھستاو بەس!! بەلكو شوپىن و
ولاتى خۇى بىرى و بەناو ھەموو جىھاندا بلاوبويەوہ!.. لەئەمەرىكا يەكەم جار چۇن
بەخەتتىكى ھەبوو.. لەھەموو وولاتىكى تردا ھەمان پىشوازى ئى دەكرا!..

ئەو بوو تا سالی (۱۹۵۱) بۆ (۵۶) زمان وەرگىپرا و لەھەر زمانىکدا دەیان جار چاپ کراوئەتوھ..

بلاو بوونەوھى ئا بەم چەشنە چاوەروان نەکراوھى ئەم کتیبە بەلگەيە لەسەر ئەوھى کە گەل ئەمەریکی جیاکردنەوھ گەلانى جیھان بەگشتى تینوی ئەوھیانە کە ژيانىکی پىر کامەرانى سەربەرزى و پىر نىرخى و پىشکەوتوویان دەست کەوئت..

ھۆی بلاو بوونەوھى چى بوو؟..

گومان دەبەم کە یەك هۆ ئەمەى رەخساند.. ئەویش ئەوھىە کە ئەم کتیبە لەسروشتى ئادەمیزاد دەکوئیتەوھ.. وە شتىکی ئاشکرایە کە ئادەمیزاد چونکە لەیەك دایک و باوکن یەك سروشتيان ھەيەو کە لەھەموواندا شاراوھىە ئیتىر با ھەر تیرەو نەژاد و زمانىک بن..

چونکە تۆ حەزت لەچىیەو چیت پىخۆشە ھەربەو چەشنەش ھاوالاتىیەکی (تبت) لە چىن پىی خۆشەو حەزى لىیەتى.. تۆ بەچى دلتەنگ دەبیت و پىت ناخۆشە ھاوالاتى یەکی (ئەسکیمۆیى) ھەر بەوچەشنە پىی ناخۆشەو دلتەنگ دەبیت...

ئەم کتیبە چەند رىگا و بنەمايەکی گرتۆتە ئەستۆ کە دەبنە ھۆی راکىشانى دلى خەلکی و کەمەند کىش کردنیان.. بىگومان ئەو کەسانەش یان خىزانمانن یان کوپمانن یان ھاوپی و کەس و کارمانن یان لىپرسراو یان ژىردەستەمانن..

دەتوانىن کاریان تىبکەين و مەبەست و ئاواتەکانمانیان پى بەئینىنەدى.. بەبى ئەوھى تۆزىک ھەستیان برىندار بکەين و نارەحەتيان بکەين و دلیان پرەنجىنن..

دەپىم بلى کەس ھەيە حەز نەکات ئەم ھونەرە فىرپىت؟..

ئەم کتیبە شتىکی نارەحەت و بیروباوهرىکی تازەى نەھىناوھ تا جىبەجى نەکرىت و کارى پى نەکرىت.. بەلکو ھەموو رىگا و وانەکانى کۆن و (ھەربوون).. بەلام ئای کە پىوستان ھەمىشە لەیادماندا بن و.. بەردەوام کاریان پى بکەين.. من

وادەزانم بە لاو نەگبەتی خەنک لەویدا نییە کە هیچ نازانن.. بەنکو لەویدا
کە خۆیانى ئى گیل دەکن..

(دیل کارنیجی) دەلیت: لەو دەچیت لیم بپرسن کە: ئایا چی پالی پێوہ ناوم
ئەم کتیبە لەم بارەوہ بنوسم؟ یان ئایا شتیکی وای تێداوە کە زۆر بکەین
لەخۆمان بۆ خۆیندەوہی؟ خۆینەری بەرپز حەقی خۆتە کەوہ لامت بدەمەوہ:

(جۆن پۆکفلر) پۆژیک ووتی (بەباشی و بەیەہی ھەلس و کەوت کردن لەگەل
خەلکی، شت و مەکیکە پێویستە ھەرەک شەکر و شیر و شتی تر بکەریت؟.. وە من
ئامادەم کە لەگراترین شت زیاتری پێبدەم)..

(زانکۆی شیکاگو) چەند پرسیارو وەلامیکی ریک خست بۆ ئەوہی بزانیت
ئادەمیزادی ئاسایی پێگەیشتوو حەزیان لەچیە زیاتر کە لەھەموو دلیکیانەوہ
ئاواتیانە دەستیان بکویت..؟..

(۱۶۵) پرسیارکرا لەکۆمەلی خەلکی زۆر وەک: ئیشت چیە؟ ئاستی پۆشنبیریت
؟ کاتی بێئیشی چۆن بەسەر دەبەیت..؟ مووچەت چەندە؟ حەزو ئارەزووت لەچیە؟
حەز دەکەین چی فیریت؟.. ھتد..

پاش ئەم پرسیارو وەلامە پوون بووہوہ کە (تەندروستی) سەرەکی ترین و
گرنگترین حەزی ھەموانە.. پاش تەندروستی (خەلکی) مەبەستیەتی.. کەچی بکات
تالیی رازی بن و چۆن بە چاکى لەگەلیان بژی وەچۆن خۆی خۆشەویست بکات
لەلیان و رایان بکیشیت بۆلای بۆچوونەکانی خۆی و رازیان بکات بەوہرگرتنی
بیروباوہرو بەرنامەکەى؟.

من بەھۆی تاقیکردنەوہ کانمەوہ پێش زانکۆی شیکاگو گەشتمە ئەم راستییە و
پاشان زۆر ھەولمدا کە بگەریم بەدوای کتیبیکدا لەم بارەوہ بدویت بەلام دەستم
نەکەوت..

بۆیە قۆلم ئى ھەلمالی و ویستم ھەربە خۆم ئەم کەلینە پڕ بکەمەوہ.. ئەویش
بەدانان و دامەزراندنی چەند پڤگا و بنەمایەک بۆ ھونەری ھەلس و کەوت کردن
لەگەل ئادەمیزادەکاندا..

وہبشبیئتہ سەرچاوەیەکی کردەوہیی بۆ قوتابیانی پەیمانگاکەم..
 کتیبەکەش کە دامنا ئا ئەمەییە کە لەبەردەستتدا یە.. ھەموو ھیواو ئاواتیکم
 ئەوہییە کە ببیئتە جینگای پەزنامەندیت.. بێگومان لەم پڕیەشدا ھەرشتیک باسی
 پەییوەندی ئادەمیزاد بەبراکیەوہ بکات من خۆم پڕیگەیان دووہو خۆیندوومەتەوہ..
 نەک ھەر ئەوہەندە بەلکو وەک پیاویکی کارامەیی لێھاتوو (لەگەر ان و
 خۆیندەنەوہدا)م بۆ ئەم مەبەستەم تەرخان کرد.. ئەوہبوو سال و نیویکی تەواو
 ھەرچی کتیبخانە ھەبوو ھەمووی گەپام چی کەوتبوو بەرچاوم کە من نەم دیبیت
 لەو زانیاریانەیی کە باسی پەییوەندی ئادەمیزاد بکات لەگەڵ یەکتەر لەکوئترین چەرخیی
 میژوووییەوہ تا ئەمڕۆ بێگومان ھەموویم بۆ کو کردەوہ..

لەزانای دەروونناسی (ولیم جیمس) دەگیژنەوہ کەوتوو یەتی:

ئەگەر بەووردی بەراویدی بکەین لەنیوان دەروونی مرۆفە خۆیدا و نیوان ئەوہیی کە
 پیویست دەکات چۆن بیئت..

بۆمان دەردەکەویئت کە ئێمە نیوہ زیندووین، ئەمەش لەبەرئەوہییە کە ئێمە
 بەشیکی زۆر کەمی وزەیی میئشک و لەشمان بەکار دەھینین..

یان بە مانایەکی تر: ھەرکەسی لەئێمە لەسنووریکیی تەسکدا دەژی کە خۆیی
 بۆخۆیی دروست کردووە لەسروشندا.. کەچی لەپراستیدا زۆر ھیزی زیاتری تێدایە..
 بەلام نایان خاتەکار جگە لەپرادەییەکی کەم کە پراھاتووہ بەکاریان بەینی).

ئەم کتیبە بۆیە دانرا کە بەپیئیی توانا ئەو ھیزە کپ کراوہ گەورەیی لەدەرووندا
 بخاتە کار و یارمەتی دەربیت لەسەر گەشەو پەرەپیدان و بەرەو پیئشەوہ بردنی..

کیف تکسب الأصدقاء و تؤثر في الناس

عبدالمنعم محمد

ووتەیی وەرگیژەر لەعەرەبیییەوہ

بئێگومان ئەم کتێبەم بەئینگلیزی یەكەى نەكەوتە بەر دەست هەرچەندە گەرام بەدوایدا.. ئەمەش بۆ ئەوەی بەراوردیكى بکەم لەگەڵ وەرگێراوە عەرەبى یەكەیدا.. چونکە شتیكى ئاسایى یە كە هەموو وەرگێرێك بەپى ی نەریت و زمان و هەلسوكەوتى ناوچەكەى خۆى وەرى دەگێرێت لەبەر ئەوە هەندى گۆرانی زۆریان كەم دەخاتە نیوان نوسینهكەوه..

بەهەر حال من وەرگێراوە عەرەبىكەم لەبەر دەستایە كە مامۆستا (عبدالمنعم محمد الزیادی) سالى (۱۹۴۶) لەقاھیرە هەستاوە بەو وەرگێرانی بۆ سەر زمانى عەرەبى..

بەلام وەك خۆى دەلیت: (هەر لەهەفتەى یەكەمدا هەمووى تەواوبوو فرۆشراو ناچار لە ماوەى پینچ سالدایا واته تا (۱۹۵۱) (۱۶) جار لەچاپ دایەوه) دیسان لەبازاردا نەما.. ئەمە بێجگە لەچەندان چاپ كردهوى نایاسایى و ناپهوا كە بەدزیهوه كراوه..

ئەمەش وەك وتمان لەبەر ئەوەیە كە خەلكى یەك سروشتیان هەیهو یەك شتیان زۆر پێویستە ئەویش ئەوەیە كە چۆن خۆیان بەرنە دلى خەلكى و قسەیان بپروات و خەلى بکەنە خۆیان.

بەكورتى هونەرى هەلس و كەوت كردن زۆر پێویستە و هەموو كەس هەولى دەست خستنى دەدات..

كى هەیه حەز ناكات كە دایك و باوك و براو خوشك و خیزان و ھاوپی و خەلكى بەگشتى لى رازى بن و خوشیان بوویت؟

كى هەیه حەز نەكات كە هەر فرمانىكى دەكرد بى مله جەپى بە پێخوشحالییهوه بە گوێى بكریت.. هەرشتىكى قەدەغە كرد كەس نەيكات..؟

كى هەیه حەز نەكات خەلكى ریزی بگرن و لەبەرى هەلبسن و باسى چاكەى بکەن و هەرگیز باسى خراپەى نەكەن..؟

كى هەیه حەز نەكات قازانج و سودى مالىى دەست بکەویت. بەبى ئەوەى بەزۆر یان بەدزی و غەش لییان بسەنیت؟.. بەلكو بەخوشى خۆیان و لەهەموو دلیکیانەوه

بیدەنی؟.. کى ھەيە ھەز نەکات گرنكى پى بدريت و دەستخۆشبی و ئافەرىن
بكریت و پیا ھەلدانى پاك و دلسۆزانە ببينیت؟..

كى ھەيە ھەز نەکات خەلكى ببينیتە سەر پىگا و پىبازەكەى خۆيى و ببینە یارو
کۆمەكى جیگیر کردنى ئەو بەرنامەيە لەناو کۆمەلدا؟..

لەبەر ئەم ھۆيانە و لەبەر چەندان ھۆى تر ئەم کتیبە ئاوا پىزو پلەو پایەيەكى
لەپادە بەدەرى دەست کەوت لەنيوان چینی (پۆشنبيرو سياسى و پەرودەكەران و
پیاوانى سەرۆت و سامان)دا؟..

بۆچی ئەم کتیبەم کرد بە کوردی؟

کە وورد دەبومە وەو سەیرم دەکرد خەلی دوو جۆرن:

(۱) نۆزجار دەمبینی خەلکی بە گویێ کەسی دەکەن و لەقسە ی دەرنانچن و خوشیان دەوێت و بەراو بۆ چوونە کانی پارزین و پەسەندی دەکەن و بەبیینی دلخۆش دەبن و بەدیار نەبوونی دل تەنگ و نارەحەت دەبن!

(۲) لە ھەمان کاتدا دەمبینی خەلکی بەگشتی (لەکەسی) ناپارزین و بەقسە ی ناکەن و خوشیان ناوێت و پیچەوانە ی پارو بۆ چوونی دەبن و ھیچی پەسەند ناکەن.. بەدیار نەبوونی دلخۆش و بەبیینی دل تەنگ و قالسن!..

ئەم دوو ھەلویستە زۆر کاریان تێدەکردم و لەخۆم دەپرسی: باشە ھۆی چییەو دەبی بۆ وابیئت؟.. دەبی چی وای کردبی لەو خەلکە کە بەگشتی دەچنە سەنگەری (پارزی بوون) لەیەکی و سەنگەری (نەیار) لەیەکیکی تر؟!.

خۆ بەزانست و پلەو پایە بیئت ھەندی جار (دووھم) لە (یەکەم) بەرزترە!..

خۆ ئەگەر بە لەخواترسان و شەونویژبیئت ھەندی جار (دووھم) لە (یەکەم) زیاتری ھەیە!..

کەواتە مەسەلە کە شتیکی ترەو لەسەروی ئەمانەو زۆرشتی تریشەو ھەو بەلام لەلای نۆزیککی خەلکی دەگەنەو دەست ناکەوێت!.. ئەویش (ھونەری جوان (ھەلسوکەوت) کردنە لەگەل خەلکی!..).

سەیرم دەکرد کەسی یەکەم دلی بۆ ھەمووان کردۆتەو.. پەوی خوشی پەرزەدەخەنە ی وەک شەبەقە گول بۆ خەلکی دەکاتەو.. بەوردی مەبەستیەتی و گوی شل دەکات بۆ بیستنی گیروگرفتی خەلکی.. گرنگی دەدات بەخەلک.. بەھیچ شیوہ نزیککی لۆمەکردن ناکەوێتەو پەرخنەش لەکەس ناگرێت!..

بەلام کەسی دووھم لەبەر سەرقالی و خەریک بوونی بە خۆیەو ھەو بەواری نیە بیر لەخەلکی و گیروگرفتی خەلکی بکاتەو!.. گرنگی بەراو بۆ چوونی کەس نادات و بیجگە لەراو بۆ چوونی خۆی پارو بۆ چوونی کەس بە جوان و گونجاو نازانیئت!.. ئەگەر پەرخنە و لۆمەکاری نەکات خۆی بۆ پیناگیرییەت و خۆی بەسووک دەزانیئت!..

بۆیە زۆر بەپێویست و گونجاوم دەزانی که خوینەرانی کورد زمانم لەم بارەییەوه ئاشنا بکەم و شتیکی بخرم بەر دەستیان بۆ ئەوێ بەجوانترین شیوەی ھەلس و کەوت لەگەڵ یە کدا بجولینەوه.. دلی یە کتر راگی بکەن..

چونکە ئەمڕۆ کوردستان.. بەداخەوه دەلیم.. که چەندان بیر و بۆچوون و پڕی رەوی سیاسی جیا جیای تی فری دراوو میللەتی کورد پەرتەوازه و جیا جیا بۆتەوه.

ھەر پێرەویکیش با لەسەر ھەلەش بیٹ خۆی بە تاکە لێسۆزی گەل دەزانیت!!...
بمانەویت و نەمانەویت ئەمە شتیکی سەلبییەو ئەگەر کار و ابروات دۆستان خەمیک نەخۆن دواڕۆژیکی لیک ترازان و دووبەرەکی و من منۆکی چاوەروانی ئەم گەلە ماف خوراوه دەکات. که سەلەهای سألە خوین دەریژیت و ھول دەدریت بۆیە ک خستن و پزگار کردنی.. وە ک ئەمڕۆ دەیبینن..

کەواتە وەرگێرانی ئەم کتیبە بۆ سەر زمانی کوردی ھەنگاویکە بۆ رۆشنی کردنی ھەموو لایەک لەبارەیی هونەری ھەلس و کەوت کردنی راستەقینەوه لەگەڵ برا ھاوڵاتیە کەیدا لەیەک نزیک بوونەویان و گرنگی دانیان بەیەک و دانەبارینە سەریەک و یە کتر نەشکاندن و نرخ و پز بۆیە ک دانان و گوی بۆیە ک گرتن دروست بییت، ئەوکاتە ھەموو کەس دەتوانیت بە خۆیدا بچیتەوه و بگۆزیتەوه بۆ راست ترین و دروست ترین پزگا لەژیانیدا..

وہ بۆ ئەوێ بە چاوی سووک کەس سەیری کەس نەکات و بی نرخانە گوی بۆیە ک نەگرن و گەرەو فراوان بە چاوی بی پزەوه سەیری بچووک و خوارتر نەکات.. وہ کۆن تازە بە خراپ و سووک نەزانی و تازەیش کۆن پێشیل نەکات..
وہ کەس خۆی واسەیر نەکات کہ خۆی (ئەسلە) و لەسەر ھەقە.. خەلکی ھەموو (لق) و لەسەرناھەقە.. خۆی بە (پیشک) نەزانی و خەلکی (بەگەلا)..

پێوایەتی خۆی بە (بوخاری) نەزانیت و پێوایەتی خەلک بە (دەیلەمی).. خۆی بە پیاو ماقوول و ژیری ناوچەو دێسۆزی گەل و ئاین نەزانیت و خەلکی تر ھەمووی بەبی سەر گوی و عوام و بەکری گراوو زیادە دابنیت..

ۋەكەس بەزۈرى تۈپە بوون و چاۋ سوور كىرەنەۋە وشەق كەس نەقەمچىنئىتەۋە
 بۆلاي خۆي و ھەزۈ بۆچۈۋنەكانى خۆي..
 ۋەكەس بەس خۆي لەبىر نەبىت بۆ خۆي تى بىكۆشىت.. ئىتر گوى بەناۋو
 ناۋەپۈكى كەسى تر نەدات و ھەر نەشيان ناسىت و ھەزىش ناكات بيان بىنئىت چ،
 جاي لەگەلىان دابنىشىت و پراگۆپىنەۋە بىكات..
 لەبەر ئەمانە.. لەبەر چەندان ھۆي تىرىش ئەم نوسراۋە جىھانىم ۋەرگىپرايە
 سەر زمانە شىرىن و پاراۋەكەي (كوردى)..

لهوانهیه لیم بپرسن ؟

ووتهی وهرگیر :

لهوانهیه هندیك بپرسن: (ئیمه ی موسلمانى كورد خاوهنى گورهترین بهرنامهین لهه موو جیهاندا كه ئایینی پیروزی ئیسلامه.. ئیتر چ پیویستمان به بهرهم و نوسراوی بیگانه هیه له بواری دهر و ناسیدا؟!..)

له ولامدا ده لیم گومانی تیدا نی یه كه نه گهر بیئت و خال به خال و ئایهت به ئایهت خهلكی قورئان له ژيانی خویندا جیبه جی بكن.. بهه موو دناییه كه وه ده لیم كه ژيانیكى بهختیار و كامهران و سهرفرازی بال ده كیشیت به سهر هه موو جیهاندا..

وه نه گهر به ووردی سهیریكى ئیسلام بكهین و پروانینه فرمان و داواكارى و قه دهغه كراوه كانی.. بۆمان دهرده كه ویت كه ئیسلام پیش زیاتر له (۱۴۰۰) سال له مه و بهر گرنگی به دهر وون و دهر وونناسی داوه.. كه واته ههر شتیك و ههر كه سیك له مهیدانه دا شتیكى نویسی بی ئیمه بۆمان هیه كه له ژيانماندا به كاریمان بهینین و سوودی لی وهر بگرن نه گهر پیچه وانه نه بیئت له گهل ئیسلامدا..

وه نه و ریگا و تاقیكر دهنه وه جوانانه ی (دیل) وا دهرانم وهك راقه و لیكدانه وهیهك وان بۆ ئایه ته كانی قورئان و فهرموده كانی (پیغه مبه ر) ی خوا (ﷺ)..

ئه مه له لایه كه وه له لایه كى تریشه وه.. ئیسلام پیروزیایی له هه مو شتیكى جوان و چاك و سوود به خش و كامهرانی هینه رو دلخوشكه ر دهكات و حه ز دهكات دهستی خوینانی بخه ن و ژیر بارى بخه ن بۆ بهرژه وه ندی خوینان.. وهك (پیغه مبه ر) ی خوا (ﷺ) ده فه رمویت: (خذوا الحکمة من اى وعاء خرجت).. واته قسه ی جوان و شتی جوان وهر بگرن و سوودی لی وهر بگرن ئیتر با له ههر ده میكه وه دهر بچیت و له ههر جینگه یه كه وه بیئت..

وهك له سه رده می زی پرینى ئیسلامدا چه ندان كتیبی چاك وهر گپرايه سه ر زمانى عه ره بى ، وهك كتیبی (كليله و دیمنه) ی فه یله سو فی هندى (بیدبا) كرابه عه ره بى و یهك زانای ئیسلام نا ره زاییان دهر نه پرى..

ھەرۋەھا ۋولاتانى پۇژئانا ھەموو شتىكى چاكي ۋولاتى ئىسلاميان برد و لەبەرژەۋەندى خۇيان بەكارىيان ھىنا و كەلكيان لى ۋەر گرت ۋەك بوارى پزىشكى و گەردوونى و فەلسەفى و.. ھتد...

بەلام بەپىچەۋانەۋە پۇلەكانى بەناو موسلمان نەپۇيشتن چى شتىك چاكة و پىر سوۋدە بۇ ۋولاتى ئىسلام لە ئەۋرۇپاۋە بىھىنن ۋەك پىشەسازى و تەقەمەنى و كشتوكالى و ئاسمانەۋانى و.. ھتد..

بەلكو- بەداخەۋە- پۇيشتن چىيان بۇ ھىناينەۋە؟!.

جۇرى جل و بەرگ و مۇدىلى بەرگيان بۇ ھىناين.. كە بەرھەمەكەى پووتى و بى بەرگى ئافەرتان بوو..

جۇرى داھىنان و بىرین و مېش كىردنى قىزان بۇ ھىناينەۋە ۋەك بلىى ئافرت پىۋىستى بە ھىچ نىيە بەۋە نەبىت.. سەنتورو پىانوۋ گۇرانى و سەمايان بۇ ھىناين.. جۇرەكانى جومناستىك و مەلەى بى بەرگ و بەناو ۋەرزشەۋانىيان بۇ ھىناين.. فىلمى قىديوۋ و سىنەماى (ھونەرى دابەزىۋىيان) بۇ ھىناين.. ھتد..

بەلام كەس نەيگوتوۋە و كەس نالىت لە ۋولاتانى جىھان ھىچ ۋەرمەگرن بەلكو شتىك كە كەلكى ھەبىت بۇ ژىيانى پۇژانە و زىيانىش لە بىرۇباۋەپرى گەلى موسلمان نەدا ئىمە بە پىۋىستى دەزانىن كە مىللەتەكەمانى پى ئاشنا بگەين..

منىش دلىنام كەۋەرگىپرانى جۇرە نوسىنىكى ئاۋا چاك و پاك بۇ سەرزمانى كوردى ، كەلكىكى باش بەھەموو چىنەكانى گەل دەگەيەنىت ئىتر خويندەۋارو پۇشنىر بن يان كاسب و دوكاندار بن.. يان مامۇستا يان قوتابى بن.. يان پىاۋانى سىياسەت و كارمەندى ۋولات بن.. يان پىاۋانى سەرمایەدار و دەۋلەمەند و سامان داربن.. ھەرھەموۋىيان لە بوارى خۇياندا سوود لەم كىتبە ۋەردەگرن..

لەۋەش دەچىت پىرسن: باشە ۋەرگىپر چ پىۋىستى كىردوۋە لەسەر زۇرى بەبەشەكانى ئەم كىتبە پۇيشتوۋە و درىژەى پى داۋە؟.

لەو ئەلامدا دەئیم:

هەموو نوسراو کتیبیک کە دادەنریت نووسەرەکی کارتیکردنی دەوربەر و نەریت و باو و هەلس و کەوتی تایبەتی خەلکی ئەو سەردەمەیی کە تێیدا دەژی وای لێ دەکات کە ناچار مۆرکی ئەو سەردەمەیی پێدا بنێ... هەندێ تایبەت مەندی بەکار دەهێنێ کە ئەو گەلەیی خۆی نەبێت کەس بەو چەشنە هەلس و کەوتی لەگەڵ ناکات..

بۆیە وەرگێڕ ئەگەر مەبەستی ئەو بێت کە میللەتەکی سوود و کەلک لەو نوسینە وەرگرت دەبێ ئەو جیاوازییەیی لە نێوان میللەتی نووسەر و میللەتی وەرگێڕدا هەیە پەچاو بکات. یان هەندێ شت هەیە کە نووسەر لەکاتی خۆیدا بەپێویستی زانیووە کە گەلەکی خۆی پێ ئاشنا بکات.. کەچی وەرگێڕ سەیری گەلەکی خۆی دەکات هیچ پێویستیان بەو نێیە یان بە بە پێچەوانەو هەندێ شت زۆر سوود بەخەش و پێویستن بۆ گەلی وەرگێڕ.. کەچی چونکە لەکاتی خۆیدا نووسەر بەپێویستی نەزانیووە بۆ گەلەکی و هەرباسیشتی نەکردووە بۆیە من بە پێویستم زانی کە زیادهیک لەسەر هەموو بەشیک بنووسم—ئەمەش نەک لەبەر ناتەواوی نووسینەکی (دیل) بەلکو وەک ووتە مەرۆف چەند نموونەیکە زیندوو لەسەر دەمەکی خۆی باس بکات زیاتر کتیبەکی سوود بەخەشتر دەبێت..

هەر وەک ئەمە مافیکی پەروای وەرگێڕ و خۆی دەور دەبینی و ئەتوانیت چەند ئەوەندە نووسەر درێژە بدات بە باسەکی بەمەرجیک بەجیا بینوسیت و تیکەل بە نووسینەکی نووسەری نەکات..

وە من شتیکی تازەم نەکردوو بەلکو وەک بڕایەکی ناگاداری کردم کە بەرێز(محمد غزالی) کاریکی ئا لەم چەشنەیی کردوو و لەنوسنیکیدا لەسەر ئەم کتیبەیی (دیل) پۆیشتوو بەلام بەداخەو زۆر گەرام دەستم نەکەوت ووتیان پێم هەر لە عێراقیشدا دەست ناکەوت مەگێری بۆی..

من لەم کارەمدا دوو مەبەستم ھەبوو:

یەكەم/بەم کارە(كەمەم) و یستوو مە چمکیکی كەم لەو دەروونناسیەیی كە بەرنامەیی ئیسلام ھیناویەتی و پیش ھەموو زانیانی دەروونناسی باسی پرێگار بنەماکانی دەروونی خەلکی کردوو و ھەر یەكەو جۆرە ھەئس و كەوتیکی تایبەتی بۆ داناوہ..

و دەركەوئیت بۆ ھەموان كە ئیسلام ھەژارنییە لەم بوارەدا تا پەنا بەرینە بەر نووسراوی بیگانە و كوردی موسلمان رقی لەكەس نییەو نووسینی كەس ئەگەر مەبەستی پاك بووبی بەبقەو حەرام نازانی.. وە ئیمە رقمان لە ئەوروپا نیە بەلكو رقمان لە بیروباوەرو دور لەرەوشتی ناپاکی و خۆپەرستییەكە یانە..

و ھبۆ پۆلەكانی(بەناو)موسلمان دەركەوئیت كە ئەو (ئەوروپا)یەیی ئەوان خەونی پیوہ دەبینن و بەمامۆستای خۆیانی دەزانن ئاگا و خەبەری لە دەروونناسی(و ھیچ زانیارییەكی تر نەبوو و كورد واتەنی(لەگۆئی گادا خەوتیون). كە سەیری ئیسلامی بیگەر دەكەیی پیش ھەزار و چوارسەد سال بەر لەئیستا دل و میشکی مروقاییەتی كردهو و ھەموو ئەوانیش زانیاریەكی بەسویدیان پەرەپیداوہ).

دووھەم/دەمبینی ھەندی لە موسلمانان لەكاتی بانگ كردنی خەلكیدا بۆلای ئیسلام و شیرین كردنی بەرنامەكەیی پەرورەدگار لەدل و دەروونی خەلكیدا شكستیان خواردبوو چونكە لە بواری دەروونناسیدا لاواز بوون نەیان دەزانی بەچ ھۆیەك زووتر و چاكتەر بچنە دلی خەلك و ئیسلام بكەنەوہ بەبەرنامەیی ژیانان..

(بانگ كردنی خەلك) زۆر نارەحەتە و شتیکی ئاسان نییە و دەبیت ھونەریکی چاك بزانیەت لەبواری ھەئس و كەوت كردندا.. چونكە پووی گرژ و مۆن و داخراوی ھەندیك و پەخنەو لۆمەو سەرزەنشتی ھەندی ترو.. گرنگی بەخەلك نەدانی ھەندیکی ترو ھتد.. وایان کردووہ كە ھەندی كەس چونكە لەم ھونەرەدا تێك شكاوون... دەبینی بەقسەیی رەق خەلكی ئەوئەندی تر لەدین دوور دەخەنەوہ.. یەكی دەناسم: كە ویستبووی خوشکیکی موسلماننی نوێژكەرو پۆژوگر والی بكات

كەسەرپۇش لەسەر بىكات.. پىنى وتىبوو: تۇنەنويىژ و نەپۇژووت دروستە مادەم سەرت پووتە!!

مىنىش جارىك ويستم، وابكەم لە كچىك سەرپۇش بىكات كە زۇر دوور لە (ھىجاب)بوو.. پىم ووت: خوشكى خۇم تۇنويىژ كەرىت و پۇژوو دەگرىت ئاى پاداشت زۇرە لاي خوا.. بەلام خۇزگە لە ھەموو شتىكدا ئاوا رىئى پەرەردىگارت بىگرتايە.. ئەو ئافرەتە خۇى تىگەيشت و ووتى: إنشاءالله ھىجابىش دەكەم..

ھەندىكى تىكەلى خەلكى ناكەن و لە نىكەوہ خەلكى ناناسن و ھەر لەدوورەوہ دوو قسەى وشك و سەرزەرەكى لەگەل دەكات.؟. وەك: ئەوہ ئەلىنى نويىژ ناكەى؟ ئەوہ بۇ نايەى با پىكەوہ دەرسىكى قورئان بخوينىن.. ئىتر نازانىت كە ئەم ھەژارە دوژمنانى ئىسلام ھەزار و يەك گومانىان بۇ دروست كردوہ و ووشەى مزگەوت و قورئان و دەرسىان لەلا ناشىرىن كردوہ بىگومان لەوہلامدا دەلىت: بۇم ناكرىت يان دەلىت نويىژى چى و شتى چى؟..

نمونه يەكى تر كە موسلمانانى ئەم ناوچەيەى خۇمان ھەندى تىرەو ھۇز نىكىيانن(وہ ھاۋارى)بۇ نمونە، كە نەئەوہيە بەرنامەيەكى وردو دارىژراۋيان ھەبىت و نەئەوہيە كە بىنە ژىر بەيداخى ئىسلام.

زانا و تىگەيشتوانى ئىسلام و خەلكى ناوچە ھەر ھەموويان جۇرە ھەلس و كەوتىكى وا نا نوينن كە سەرنجىان بۇلاى ئىسلام رابكىيشن بەقسەى خۇش و تىكەلى و دەم بە پىكەنين و بەھاناوہ چوون و سەردان و ھەوالپرسىن و پووى خۇش پىدانىان.. بە پىچەوانەوہ -بەداخەوہ دەلىم- بە ھىچ جۇرى نىكىيان نابنەوہو پووى خۇشيان پى نادەن و سلاوى گەرمىان لى ناكەن.. خۇ تىكەلى كردن و ناخواردن لەگەلىان و چوونە مالەكانىان و گرنكى پىدانىان ئەوہ ھەرنىيەو ھەرامە و..

بگرە چەندان قسەى رەق و بىتامى ھەندى موسلمانى(نەفام)ئەوہندەى كە لە (ئىسلام)دورىان دەخاتەوہو بگرە وايان لىدەكات كە بىر لە مسولمان بوون ناكەنەوہ. وەك پىيان ئەوتن (كافر) (بى دىن).. سەگ دىن.. گلاو پىس.. خۇ

مەسەلە (خشته سورەكە و ئاو بەخۆدا كردنەكە) شتیکی بڵاوو بەلگە نەویستە كە بەكورتییەكە دەئیت: (ھاواری) موسلمان نابی و پاك نابیتەو هەتا نەچیتە سەر خشتێك و ئەوەندە ئاو نەكات بەخۆیدا تا خشتهكە ی ژیری دەتوینیتەو.. كە نەخواو نە (پیغەمبەر) ﷺ له ئیسلامدا شتی وایان نەفەرموو..

كە بەپراستی من زۆر بەپەرۆشی ئەو وەم كە ئەو جوړە كەسانە وەك گولنێن با دپركیش نەبن.. یان واز لە (بانگەواز كردن) بهینن یان با بەپراستی و بەتەواوی شوین (پیغەمبەر) كە یان هەلگرن و لەهونەری هەلس و كەوت كردندا وەك ئەو واین دل و گیانیان بۆ هەموان بكەنەو و باوەشی نەرمیان بۆ هەموان كراوێت و بە دەم خۆشی و ناخۆشی هەموو كەسیكەو بن!!

لەبەر ئەمانە و لەبەر چەندان هۆی تر.. ئەم نووسینەم بەدریژە پێدانەو خسته بەردەستی خوشك و برا كوردە موسلمانەكانم.. بەو هیوایە كە بەوردی بیخویننەو بەخۆیان بڵین: بەپراستی هەقە وایین و خۆ ئەلێی لەگەڵ منیەتی!.. لەم وەرگیڕانەدا هیوام پەزنامەندی تاقە خویەو سوود وەرگرتنی خۆینەری بەریژە...

پیش چوونە ناو باسەکان:

رینگاکانی بەکارھێنانی ئەم کتیبە:

۱- ئەگەر دەتەوێت بەباشی سوود لەم کتیبە وەرگیریت.. یەك داواکاری سەرەکی ھەیە ئەویش ئەوھێ بەزێکی پرتاسە لەخۆتدا دروست بکە بۆ گەشەدان بە توانای هونەری جوان ھەلس و کەوت کردن لەگەڵ خەلکیدا) وە ئەگەر ئەم حەزەت تێدانەبوو ئیتەر چ سوودی ھەیە بە ھزار شت لەبارە ی پەيوەندییە ئادەمییەکانەوہ بزانیت!..

ئەم حەزە لە خۆتدا چۆن دروست دەکەیت؟..

بەھەمیشەیی و گشت کات گرنگی و بەسوودی رینگاکانی ئەم کتیبە بخەرەوہ بیری خۆت!..

شێوھەکی بێنە یادی خۆت کە چۆن سەرکەوتنی مادی و کۆمەلایەتیت دەست دەکەوێت.. ئەگەر بێت و رینگاکانی جیبەجی بکەیت!..

وہ چەند جارو دووبارە بەخۆت بلی: (سەرکەوتنی مسۆگەر و کەسایەتی و بەختەوہریم لەسەر ئەوہ وەستاوہ کە لیزان بێم لەھونەری ھەلس و کەوت کردن لەگەڵ خەلکیدا)!..

۲- ھەموو بەشیکی ئەم کتیبە یەكجار بەپەلە بخوینەرەوہ.. بۆئەوہی فیکرەییەکی گشتی لەوبارەوہ وەرگیریت.. لەوہدەچی ئەمە پالت پیوہ بنی بۆ خویندەوہی بەشەکانی تری.. ئەکە ی پرۆیت بۆ بەشیکی تر!..

مەگەر بلی بۆ خۆشی دەخوینمەوہ!!.. بەلام ئەگەر بۆئەوہی دەخوینیتەوہو مەبەستت ئەوہیە کە خۆت پەرورەدە بکەیت لەسەر ھەلس و کەوتی کارامەو جوان لەگەڵ خەلکیدا.. ئەوکاتە لەکوێوہ دەستت پیکردووە بۆ جاریکی تر بگەرێرەوہ سەری.. دووبارە ببخوینەرەوہ بە ووردی و لەسەر خۆیی خەیاڵی بەری.. ئەوکاتە بۆت دەرەکەوێت کە ئەم رینگایە کاتت بۆ دەگەرینیتەوہو باشترین ئەنجامیشت بۆ مسۆگەر دەکات؟..

۳- زۆر جار لە کاتی خۆیندەوه که تدا بوەستەو.. ورد بەرەوه لەوێ که خۆیندووتەو.. پاشان لەخۆت پیرسە: چۆن؟ و کەئێ دەتوانم بەکردهوه ئەم پێشنیارانە جیبەجی بکەم؟.. ئەئەم شیوازه خۆیندەوهیە که بەهیمنی و وردی و لەسەر خۆیە باشترەو یاریدەدەرته لەوێ که بەپەله بیخوینیتەوهو رابکەیت.. (دوور لەتۆ) وەك چۆن سەگی راوی بەدواي کەرویشکیکی جواندا بەپرتا و رابکات!!..

۴- لە کاتی خۆیندەوه که تدا با قەلەمیکی سوریا ن پەشین بگری بە دەستتەوهو ھەرکەگەیشیتە پێشنیارکی گرنگ که سوودت پی دەگەینیت لەشتیکدا.. خیرا خەت بەئینە بەژیریدا.. ئەگەر پێشنیارە که ھەمەلایەنە بوو.. لەیەکی زیاتر بوو.. ئەو بەیجگە لە خەتە کەش نیشانە یەك لە بەردەم ھەریە کە یاندا دابنی که لەوانی تری جیا بکاتەوه وەك دانانی ئەم نیشانە یە زۆر یارمەتی دەرن بۆ کاتی پیاچوونەوهی لە کاتی پیوستیدا..

۴- پیاویک دەناسم ماوێ (۱۵) سالە بەرپۆبەری کۆمپانیایەکی (مسۆگەر کردنی ژیا نە) (تأمین علی الحياة) ئەم پیاو ھەلدا ھەلدا سا بەخۆیندەوهی ھەموو (ئەو) عەقدو نوسراوانە ی که لەو مانگە دا جیبەجی کرابوون.. بۆچی وای دەکرد؟.. چونکە تاقی کردنەوهی فییری کردبوو که ئەمە باشترین ھۆیە بۆ لەبیر نەچوونەوهی کاکلە ی ئەو نوسینانە لەمیشکیدا..

بۆ ماوێ دوو سال خەریکی نوسینی کتیبیک بووم لەبارە ی ووتاری گشتییەوه.. ھەموو جاری ناچار دەبووم بەخۆیندەوهو پێداچوونەوهی ئەوانە ی که نوسی بووم.. ئەمەش لەبەر ئەو بوو که زنجیرە ی خەیا ل و شیوازی نوسینی خۆم لەبەر چاوبی ت و لینی لانە دەم..

کەواتە ئەگەر دەتەویت سویدیکی باش و نەپراوت لەم کتیبە دەست بکەویت.. وانە زانی مەرج پەرە ھەلدا نەو یەو بەس.. بە لکو پیوستە ھەرکە لەخۆیندەوهی بەشیك بوویتەوه.. مانگانە چەند کارمیریك تەرخان بکەیت بۆسەر لەنو ی پێداچوونەوهی..

کتیبه که مه خره نیوان کتیبه کانی ترته وه به جوړی که دیار نه بیت له بهر چا و .. به لکو له بهر چا و تدا دای بنی و هه موو جاری به په له سهیریکی بکه ره وه .. وه بانه وهت له پیش چا و بیت که جیبه جی کردنی پرگه کانی ئه م کتیبه شتیکی هه پر مه کی و ناسان و ناسای نییه .. به لکو ده بیت باش باش پیا چوونه وهی بگریت و .. هه رده م له بیرو هوشدا بهی لرنه وه ..

۶- جاریکیان (به رناده شو) ئه م تیبنییه یی دا (زانین و زانست هر ئه وه نییه که به ده می خه لکی فی ر بگریت و به س) وه (شو) راست ده کات چونکه زانستی فی ر کردنی هیچ که لکیکی نییه نه گه ر نه چپته مهیدانی جیبه جی کردنه وه ..

نه گه ر ده ته ویت نه و ریگا و پیشنیاران هی له م کتیبه دا هیه به جوانی فی ریان بیت و له بیرت نه چنه وه ده بیت به کرده وه جیبه جی یان بکه ین ..

هه مووکات و له هه موو جی یه کدا جیبه جی یان بکه .. نه گه ر وانه که ییت به خیرایی له بیرت ده چنه وه و نامینن له بیرتدا .. هه ندی زانست هیه هه میشه له می شکماندا ده مینیتته وه بو؟!

چونکه له ژیانی روژانه دا جیبه جی یان ده که ین ..

له وانه یه خو شم (وهك تو) له به رده م جیبه جی کردنی پیشنیاره کانی ئه م کتیبه دا نار ه حه تی زورم به سه ر ه اتیبت .. وه هه ندی جار بیزارو نار ه حه ت ده بم له کاتی جیبه جی کردندا ..

بو نموونه / هه موو که سی واپیی خو شه و لای ناسانه که ره خنه بگریت و لو مه ی خه لک بکات له وهی که هه ولی تیگه یشتن و هه ست کردن بدات .. یان بو هه له ی خه لکی بگه ری ت ناسانتره تا بگه ری ت بولایه نی چاکه و پی دا هه لدانیان .. وه له و باره یه وه قسه بکات که خو ی پیی خو شه و حه زی لی یه تی نه ک له وهی که خه لکی پییان خو شه و حه زیان لی یه تی ..

به لام بانه وهت له یاد بیت کاتی ئه م کتیبه ده خوینیتته وه بو زانیاری کو کردنه وه نییه و به س .. به لکو هه ول ده ده ییت که چه ند هونه ریکی نوی له ریگا کانی هه نس و

کەوت کردن دەست بخەیت و چەند رەوشت و نەریتیکی تازەت دەست بکەویت بۆ ژیان..

دەی ئەمەش زۆر پێویستی بەکات و خۆنارەحەت کردن ھەیە.. کەواتە تا دەتوانیت بەردەوام پەرەکانی ھەلدەرەو ھەم کتیبە بکە بە سەرچاوەیەکی کردەوھیی لەھونەری پەيوەندییە ئادەمیەکان (فن العلاقات الإنسانیە).

ئەگەر ھات و کوۆسپ و تەگەرە تاییبەت ھاتە پێگەت.. وەك: بتەوئیت مەیلی منالەكەت بۆ لای خۆت رابکێشی یان ویستت سۆزی خیزانەكەت دەست بکەویت یان کریکاریکی سەرکەش بێنیتە ژێر بار..

ھەول مەدە یەكسەر پەنا بەریتە بەرچارەسەرە سروشتییەكە واتە غەریزە تۆرە بوون و زۆر نواندن.. ئەو ھەمیشە ھەلەییە..

بەلکو وەرە یەكسەر پەرەکانی ئەم کتیبە ھەلدەرەو ھەم سەیریکی ئەو پێشنیارانە بکە کە دیاریت کردوون بە نیشانەیی جیا جیا.. وە ھەول بدە جیبەجی یان بکەیت.. پاشان ببینە چ کاریکی ئەفسوناییت دەست دەخات..

۷- پارەییەکی کەم (۱۵۰) دیناری چاپی نوێ بدە بە خیزانەكەت یان کۆرەكەت یان ھاورینگەت لە ئەنقەس خۆت بپرگەییەك بشکێنە با بیخەنەو ھەم بێرت و تۆش لەباتیدا پارە یان پی بدە بەم جوۆرە جیبەجی کردنی ئەم کتیبە دەبیتە یاریەکی خۆش و زەوقلی..

۸- بەرپۆبەری بانقیکی گەورە لە (وول ستیریت) بۆ قوتاییەکانی گێرایەو ھەرچەند نیمیچە خۆیندەوارییەکی ھەبوو کەچی بوو بەییەکی لەپیاو ھەرە دەلەمەندە کارامەکانی ئەمەریکا..

خۆی باسی کردوو کە ھۆی سەرکەوتنی دەگەریتەو ھەم بۆ ئەو رینگایەیی کە بوۆخۆی ھەلبێژاردبوو.. من وازدەھینم با خۆی بوۆتان بگێریتەو:

(ماوہییەکی زۆرە وا خۆم راییناو ھەم پوۆژمیریک دەخەمە گێرفانم و چی چاوپیکەوتن و بەخەك گەیشتنیکم کرد بی ھەموویم تیدا دەنوسیو ھەم.. وە ھەموو

كۆتايى ھەفتەيەك لەكاتى شەودا بەتەنھا دەبم و دەست دەكەم بە لئىپرسىنەو ھەيەكى خۆم..

بۆيە پوژ ژميرەكەم دەردەھينا و ھەموو بەخەلك گەشتن و چاوپيەكەوتنەكانم دەھينا يەو ھەيەكى خۆم.. لەگەل ھەموو دەمەقالەو لئىكۆلئىنەو ھەكاندا و پاشان لەخۆم دەپرسى:

ئەو ھەلانە چين كە كر دووتن؟.. ئەي ئەوشتە پەرسووانە چين كر دووتن يان نەتكر دوون؟!.. وە بە چ پيگايەك بتوانم لەمەولا خۆم چاك بكەم؟..

ئەو دەرس و ئاموژگاريانە چين كە لەتاقىكردنەو ھەفتەي پابردوودا دەستم كەوتن؟..

زۆرجار بىتاقەتتى و بىزارى پەروى تى دەكردم بەبۆنەي ئەو ھەلەو گيليانەي كە لەو ماو ھەيدا كر دوومن..

بەلام ئەو ھەندە ھەبوو پوژ لەدوای پوژ بەرە بەرە كەم كەم لەو ھەلانە دەتەكئىنم و گيليم نەماو..

ئەم پيگايە لەھەموو پيگاكاني تر زياتر سوڊى پى گەياندم لەپەرەپيدانى تواناي ھەلس و كەوت كردن لەگەل خەلكيدا..

دەي توش بۆچى پيگايەكى بەم جۆرە ناگريتەبەر بۆ لئىپرسىنەو ھەي خۆت لەجيبەجى كردنى پيگاكاني ئەم كتيبەدا؟..

۹- ئەو ھەول و تىكۆشانەي كە لەپيناو جيبەجى كردنى ئەم پيگايانەدا دەيدەيت.. لە دەفتەريكى يان لە پوژژميرىكى تايبەتىدا بينوسەو پاشان لەجيبەكدا ھەلى بگرە..

ئاي چەند خۆشە پاش ماويەكى تر بگەرييتەو ھەسەريان و چاوپيكيان پيدا بخشينيتەو ھەواتە ئەگەر دەتەويت بەجوانترين شيوە كەلك لەم كتيبە و ھەريگريت.. ئەم پيشنيارانە جيبەجى بكە:

۱- ھەزوو ئارەزوويەكى پەرتاسە لەخۆتدا دروست بكە بۆ زياتر كردنى توانايى جوان ھەلس و كەوت كردن لەگەل خەلكيدا..

- ۲- ھەموو بەشێک دوو جار بخوینەرەو. .. پێش چوونە سەر شتیکی تر. ..
- ۳- ھەندی جار لە خویندەوێکە تدا راوەستەو لەخۆت بپرسە: باشە چۆن ئەم پێشنیارە ی که دیتە پێم جیبەجیبی بکەم؟ ..
- ۴- نیشانە یەک لە پال ھەموو خالێکی گرنگدا دا بنی. ..
- ۵- مانگی جارێک پیاچوونەوێکە بکە و ببخوینەرەو. ..
- ۶- ئەم (رینگایانە) لە ھەموو رووداو و کاتی کدا جیبەجیبی بکە. .. و ئەم کتیبە بکە بە سەرچاوە یەکی کردەوێکی. .. یارمەتیت دەدات بۆ چارەسەرکردنی کۆسپ و چەلەمەکانی خۆت. ..
- ۷- ھەول بدە تۆزێ خۆش و بەلەزەتی بکەیت وەک گەمە یەکی خۆشی لی بکە. .. بەو ی که لەرینگایەکی لاتدا (یان بەئەنقەست خۆت لادا) دیناریک بدە بە ھاوڕێکەت یان خزمەکەت کاتی که راستت دەکاتەو و ئاگادارت دەکاتەو. ..
- ۸- ھەموو ھەفتە یەک جارێک پێدا چوونەوێکە خۆت بکەو چیت کردوو و یان چ زیانیکت پێگە یشتوو. .. لەخۆت بپرسە: ئەو ھەلەو لاریانە چین که کردووتن؟ وە تا چ رادە یەک گۆرانت بەسەردا ھاتوو. .. ئەو دەرس و ئامۆژگاریانە چین که دەستت کەوتن و بۆ دوو پۆرت بەکەلکن؟ ..
- ۹- با پۆرژمیریکی تاییبەتیت پێبیت و یەکسەر ھەلسە بەتۆمار کردنی کات و شوینی جیبەجیبی کردنی ئەم رینگایانە. ..

بەشى يەكەم

سى بىنەرەتى ھونەرى لەھەئىس و كەوت دا

يەكەم/ بۇنەۋەي ھەنگوئىت دەستكەۋى شانى ھەنگ تىك مەدە .

لەھەۋى مانگى مایۇ ئايارى سالى (۱۹۳۱) تاۋانبار و خوئىن رېژ (كرۆلى دەبل دەمانچە) لە شارى نيوپۆرك دەستگىر كرا كە ھەرگىزاۋ ھەرگىز نيوپۆرك پياۋكوژو سەرکەشى ۋەك دەبل دەمانچەي بەخۆيەۋە نەدىبوۋ لەۋكاتەۋەي دروست بوەو پايتەختە.

لەپۇژدەدا، (۵۰۰) پۇلىسى بەھىز دەورۇپشتى ئەو خانوۋەيان دا كە (كرۆلى) تىيدا بوۋ كەمالى خۆشەۋىستەكەي بوۋ.. ھەستان بەۋەشاندى گازی فرمىسك رېژىن بەلام بى سوود بوۋ..

ناچار بەتېر بارو چەكى قورس سەربانى ماله دراوسىكانيان گرت و دەستيان كرد بە تەقە كردن.. بەجۆرىك كە گەرەكى (وست ئاند)ى جوان و كەشخەي ناۋجەرگەي نيوپۆرك بۇماۋەي يەك كارمىر ھاتبوۋە ھەژان و ئاگر باران بوۋ بەسەر ئەو مالهى كە (كرۆلى) خۆي تىدا ھەشار دا بوۋ..

كاتى (كرۆلى) دەست گىركرا، سەر كردەي پۇلىسەكان ۋوتى: ئەم دەبل دەمانچەيە ترسناك ترين تاۋانبار و خوئىن رېژە كە پايتەختى ئەمەرىكا بەخۆيەۋە دىبىتى، چونكە بەپەرە مرىشكىش بوایە خەلكى بىتاۋانى سەردەبىرى و لەناۋى دەبرد)..

بەلام با بزائىن ئەم كرۆلىيە چۆن سەيرى خۆي دەكرد؟ لەكاتىكدا كە پياۋانى پۇلىس خەرىكى تەقە و ئاگر باران بوۋن بەسەر مالى كرۆلىدا كە چى كرۆلى خەرىكى نوسىنى نامەيەك بوۋ كە تىايدا نوسىبوۋى (بۇھەمو ئەۋانەي كە مەبەستيانە بزائىن، بابزائىن كە لەنىۋان دەروندە دلىكى سەرگەردان ھەيە بەلام بەبەزەيە، دلىك كە بقو كىنەي تىدا نىەو خراپەي بۇ ھىچ دروست كراۋىك ناۋىت)..

بەلى فەرمانى لەسىدارەدانى كرۆلى دەر كرا كە بەكورسى كارەبايى بىكوژن كاتى كە برديان بۇ ژوورى سىدارە لە زىندانى (سنىچ سنىچ) نەيووت: (ئەمە پاداشتى

خوین پىژى و تاوانبارىم بوو) بەلكو ووتى (ئەمە بوو پاداشتى بەرگىرى كردنم لە خۆم)!!

ئەوھى مەبەستمانە لەچىرۆكى كرۆلى ئەوھىيە كەلەگەل ئەو پىسى و تاوانبارىيەيدا لۆمەى خۆى نەكردووه و خۆى بەھەلە نەزانیوھ..

باشە ئايا كرۆلى جۆرە خەتابارىكى تايبەتى بووھ؟ بىگومان نەخىر..

گوئى بگرە بۇ ئەم بەسەرھاتە: (گوئى عومرم بەزايەدا لەپىناو گەپان بەدوای خەلكىدا و پركردنەوھى كاتە بۆشەكنيان كەچى پاداشتم لەسەر ئەمە ئەوھبوو كەپياوانى پۇلىس ھەولى خوین پشتم دەدەن..)

ئايا گومانەت بۇ كى دەچىت كە ئەم قسەيەى كردىت؟..

ئەمە ووتەى (ئال كابونى) تاوانبارە كە نازناوى دەرکردبوو بە (دوژمنى ژمارەيەكى گەل) كە سەرکردەى دلرەق ترين باندى تاوان و خوین پىژى بوو لە (شىكاگو) سەرى ھەلدا..

ئەم (ئال كابونى) يە ھەرگىز لۆمەى خۆى نەكردووه، خۆى بەھەلە نەزانیوھ..

بەلكو وای پيشان داوھ كە پياو باشىكى چاكە خوازى كۆمەلایەتییە، بەلام مىللەت نرخیان نەزانیوھ و لىئى تىنەگەيشتون..

دىسان (شولتر ھولندى) كەيەكىك بوو لەھەرە بەناوبانگ ترين تاوانبارەكانى نىويۆرك..

پۆژى لەيەكى لەقسەكانىدا كە بۇ پۆژنامە نووسىكى كردبوو، تىايدا خۆى بە (چاكە خوازىكى كۆمەلایەتى لەقەلەم دابوو، وە ھىچ كات گومانى نەبوو لەپراستى ئەم قسەيەى).

زۇرجار لەنىوان من و بەپړيوه بەرى زىندانى (سنج سنج) دا لەم بارەيەوھ نامەو وتوویژ پووى دەدا لەنىوانماندا.. پۆژى بۆى نوسىم كە گوايە (كەم جار پىك دەكەويت لەتاوانبار و پياو كوژاندا كەسى ھەلكەويت كە خۆى بەتاوانبار و خراپە لەقەلەم بدات.. ھەموو ئەو زىندانىانەى زىندانى (سنج سنج) واسەيرى خوین دەكەن ھەرەك چۆن تۆ سەيرى خۆت دەكەيت..

وہبەو جوۆرە شیوازەیی کەخۆیان ھەیانە دەیسەلمینن کە بی‌تاوان و پاک و بیگەردن.. وە لەو باوەرەدان کە بەھیچ جوۆر پێویست ناکات و ژیرانە نییە کە ئەمان ئاوا بەند کراوون..

جا ئەگەر (ئال کابوونی و دەبل دەمانچە و شوولتەر ھۆلەندی) و ھاوچەشنانیان لەخراپە کاران و پیاوکوژان لۆمەیی خۆیان ناکەن ھەرگیز. دەئیتەر چۆن بمانەوێت لەخەلکی بەرپێز و پێک و پێک، کە من و تو لەگەڵیان دەژین و پێکەوہ پێوہندین کە بتوانن قبوولی لۆمەو سەرزەنشست بکەن؟..

پوژیکیان لێپرسراوی دارایی بەناوبانگ (جون وانامیکر) پێی ووت:

(پەند وەرگرتنم لەتاقیکردنەوہی (٣٠) سالێ تەمەن بۆم دەرکەوتووہ کە گەمژەییە گەر بتەوێت لۆمەیی کەس بکەیت.. ئیتەر پاشان دەستم کرد بەراست کردنەوہی ھەلەکانی خۆم و وازم ھینا لەوہی بیربکەمەوہ لەوہی کە بۆچی خوای پەروەردگار ژیری و زیرەکی و بەھرەیی بەیەکسانی بەش نەکردووہ بەسەر خەلکیدان..

(وانا میکر) بەخیرایی گەیشتە ئەم باوەرە بەلام من زیاد لەچارەکە سەدەییە لەناو ئەم بیرە لارەدا دەژیاام وام دەزانی کە لۆمە کردن بەسوودە بەلام پاشان گەشتە ئەو باوەرەیی کە لە (٩٩٪)ی خەلکی خۆیان بەھەلە نازانن و لۆمەیی خۆیان ناکەن ئیتەر با ھەلەکانیشیان زۆر بلج بیئت..

(لۆمە کردن) بی‌سوودە نەزۆکە چونکە وادەکات لە ئادەمیزاد کە دەست بکاتە بەرگری کردن لەخۆی، ئەیبات بەرەو بەلگە ھینانەوہ لەسەر راستی بۆچوونەکەیی و ھەول دەدات بەرزیی و سەربلندی خۆی نەنەوێت..

برای خوینەری خوشەوێست دەتوانیت ھەزاران نمونەیی تۆمار کراو لە لاپەرەکانی میژوو ببینیت کە کاتی راستی نەزۆکی و بی‌سوودی (لۆمەکردن) پیشان دەدات....

بۆنمونە ئەو دووبەرەکییەیی کە لەنیوان (ئیدوور پوزفلت) و سەرەک کۆمار (تافت) دا پوویدا کاتی کە (ئیدور) کۆشکی سپی بەجی‌ھیشت سالی (١٩٠٨) بەرەو ناوچەکانی ئەفەریقیا کەوتە پێی بەنیازی راوہشێر..

(تافت)ى لەجىڭەى خۇى داناۋ كىردىە سەرۋكى ئەمەرىكا تا دىتەۋە، كاتى كەلە گەشتەكەى گەپرايەۋە خەرىك بوو لەداخ و مەراقدا بتەقىت كە بىنى كەم تەرخەمى و بى موبالاتى و كەم ئىدارەى تاقت لەپرادە بەدەرە بۇيە دابەزىە سەرى و دەستى كىردە سەرزەنشت و لۆمە كىردنى بەشىۋەيەكى رەق و نەشیاۋ.

ئەمەش كاتىك بوو كەھەلبىژاردنى سەرەك كۆمارى نىزىك بووبويەۋە.. خۇ (پوزفلت) لەسەر ھەلە نەبوو، لۆمەو سەرزەنشتەكەى ناھەقى نەبوو.. بەلام ھەركە ھەلبىژاردن دەستى پىكرد يەكسەر پارتى كۆمارى تىك شكا، بەسەرۋكايەتى (پوزفلت) بەتىك شكان و دۆرانىكى زۆر ناشرىن..

سەيركەن ورد ببنەۋە ئايا (تافت) لۆمەى خۇى كىرد و خۇى بەتاۋانبار دايە قەلەم؟..

بىگومان نەخىر. بەلكو بەدەم گىريان و فرمىسكەۋە ووتى: (من لەو باۋەرەدانىم كە شتىكم كىردىت جياۋازىت لەۋەى پىۋىست بوو كە بىكەم).

لىرەدا ئايا راستر وايە لۆمەى كاميان بكەين؟ پوزفلت يان تاقت؟ لەراستىدا من نازانم بەلام گىرنگ نىە كە بىزانم.. ئەۋەى من مەبەستەم ئەۋەيە لۆمەكىردن و دابەزىنە سەرتاقت (لەلايەن پوزفلت) ەۋە ھىچ قەناعەتتىكى بە (تافت) نەكىرد تا بلى من ھەلە بووم..

بەلكو وای لىكىرد كە دەست بكاتە پاكانە بەرى كىردنى خۇى و فرمىسكىش بە چاۋەكانىدا قەتارە بكات.

نمۇنەيەكى دىكە كە ئەۋىش ئابرو چوونەكەى (تىبوتى دوۋەم) كەدەنگ و باسەكەى لە گۇقارو پوزنامەكاندا چەند سالىكى دوورو دىرئى خاياند و مىللەت بەھەموو جۇرى ناپرەزايى خۇى دەرىپى بەرامبەرى بەتوندى.. ئەمەش چۇن بوو؟..

لەكاتى فەرمانپرەۋايى (ھاردىنگ)دا ئەو (پىترۆل) و نەۋتانەى كە دەۋلەمەنى ئەمەرىكى ئىشى پىيان نەبوو دراىە دەست ەزىرى ناوخۇ (ئاسبرد فول) كەلە ناۋچەى (ئلك ھىل و تىبوت دوم) دابوو كە ئەو برە پىترۆلە تەرخان كرابوو بۇ ھىزى دەريايى ئەمەرىكى..

به لَام (فول) له باتی ئه وهی که بیره نهوته کان بخاته مهزادخانهی ئاشکراوه ههستا بهسوک و ئاسان دای به هاورپییهکی خوشهویستی خۆی که ناوی (ئیدوارد روهمینی) بوو..

(روهمینی) له پاداشتی ئهم چاکهیهی فولدا (۱۰۰) ههزار دۆلاری پێدا به لَام فول له بهر قسهی ئهم و ئه و ناوی نابوو قهرز..

پاش ئه وه (فول) فهرمانی سهربازی دهکرد که ههستن به دوور خستنه وهی ئه و که سانهی که بیرهکانیان نزیکه له بیرهکانی دهولهته وه.. به به لَگهی ئه وهی که ئهم بیرانه ده بنه هۆی پراکیشان و هه لمژینی پترۆلی ده ولت .

یه کسه ر خاوه ن بیرهکانی ئه و ناوچه یه به خیرایی خۆیان گه یانده دادگه و سکالایان پێشکesh کرد که فول چی کردوه پێیان.. وه په رده شیان لادا له سه ر ئه و ناپاکی و به رتیل وه رگرتنه ی (فول) که (۱۰۰) ههزار دۆلاری ئه مریکی.

له م کاته دا گه ل خۆی پی نه گه راو به توندی ناره زایی خۆی ده پری و شوشه و په نجه ره ی سه رکرده یه تی (هاردج) یان تیك شکاند و هه ره شه شیان کرد به تیك شکاندنی پارتی کۆماری و له بهر ئه وه ده ولت به په له (ئلبرد فولی) له زیندان توند کرد.

کاتی (فول) ئهم تیك شکاندنه بی ئاپرویییه ی به سه ردا هات ئایا په شیمان بوویه وه یان ئایا لۆمه ی خۆی کرد؟ هه رگیز، نه خیر نه یکرد..

پاش چه ند سالیك سه روکی ئه مریکی و گوتاریکی دا که (هوه قه ر) تیایدا باسی ئه وه ی کرد که مردنی (هاردینگ) به هۆی ئه و (صدمه) یه وه بوو که هاورپییهکی هه ستا بوو به ناپاکی یه ..

له و کاته دا ژنی (فول) له ناوجه ماوه ره که دا ده بیست خیرا له جیی خۆی هه ستایه وه و به توندی ده ستهکانی کیشا به یه کداو هاواری کرد: (ئه وه ده لئی چی؟ یانی میردی من ناپاکی له گه ل (هاردینگ) دا کرد نه خیر میردی من هه رگیز ناپاکی له گه ل که سدا نه کردوه.. وه گه ر پری ئهم شوینه ئالتوون به میرده که م بدرایه

ھەرگىز ئەو نەيئەخەلەتاند كە ناپاكى بكات.. بەلكو ئەو كەسىك بوو كەخەلكى ناپاكىيان لەگەل كرددو بەرەو مردن و شەھىدى برديان).

ئائەمەيە سروشتى مرقۇفايەتى! ئادەمىزادى ھەلە ھەموو كەس لۆمەو سەرزەنشتى دەكات تەنھا خۆى نەيئت؟؟!!

كەواتە ئەگەر پوژى ھات بەخەيالئدا كەلۆمەى كەسىك بگەيت، پىويستە لەسەرت كەچەندانى وەك (ئال كابونى و دەبل دەمانچە و ئەلبرد فۇلت، لە بىرئىت و ئەوەش بزانه كە (لۆمەكردن) وەك بالئندەى نزم فر وايە ھەمىشە لەلانكەى خۆى دەنەيشىتەوہ!..

سەرلەبەيانى پوژى شەمەمە نىسانى (۱۸۸۵) (ئەبراھام لىكۆلن) كەوتبوو بەدەمداو بەدەم گيان دەرچوونەوہ ھاوارى دەكرد، كە لەخانويەكى ناخوش و دل تەنگدا بەرامبەر ھۆلى شانۆى (فۆرد) كە (يوپ) تەقەى لى كرددبوو..

لەم كاتەدا كە (لىكۆلن) لەسەر جىگە دواگيانى خەرىك بوودەرچوو، وەزىرى جەنگى ئەوكاتە (ستانتون) ھاتە سەرى و ووتى: (ئالئىرەدايە نارامگاي تىرو تەسەل تىرىن فەرمانرەوا لە دنيا (لەوہتى دنيا دروست بووہ) بەدى دەكەين).

چى بوو بەھۆى ئەوہى كە (لىكۆلن) سەركەوتوويئت لەھەلس و كەوتىدا لەگەل خەلكى؟..

نايا ھەمىشە لەلۆمە كردنى خەلكىدا بوو؟ بەلى، كاتىك كەمنداى بوو لە (دۆلى بىجون كرىك) كەسەر بە ويلايەتى (ئەندىايا) بوو كە خۆى لەدايك بووى ئەوى بوو.. نەك ھەر لۆمەى خەلكى دەكرد و بەس، بەلكو لەوہش خراپتر، ئەرپۇيشت نامەو شىعەرى دەنوسىو تىايدا پەخنە و لۆمەى لەخەلك دەگرت و پاشان لەسەر شەقامە گشتىيەكان فرپى دەدايە بەر پىي خەلك و خەلكىش بەرچاويان دەكەوت و بىگومان سەيرىشيان دەكرد..

تەنانەت يەكى لەو نامانەى لىكۆلن بووبەھۆى دوزمنايەتتىيەكى بەردەوام بەدرىژايى تەمەنى!!

بەلكو پاش ئەۋەش كەبوۋبە پارىزەر (لەنيۋان سپىرنگ فىلدى ئىلېنوا) دا ويىستى لەۋە دوا ھەربە ئاشكرا لەپۇژنامەو گۇقارەكاندا گەردەلوولى پەخنەو بارانى لۇمە بيارىنىتە سەر خەلكى.. بەلام بەس تەنھا جارىك ھەستا بەم كارە!..

ئەۋىش ئەۋەبوۋ لەپايزى سالى (۱۸۴۴) دا شورەت و ناوبانگى كابرايەكى سىياسى ئىرلەندى كەۋتە بەرگوۋى.. كەناۋى (جىمس شىلدىن) بوو (لنكولن) باسىكى لەپۇژنامەى (سپىرنگ فىلدى) دا بلاۋكردەۋە بەبى ئەۋەى ناۋى تەۋاۋى خۇى بدات و تىايدا بەجۇرەھسا لاقرتى و گالتە جارى دابەزىە سەر ئەو سىياسەتمەدارە مەزنىە.. خەلكى ئەو ناۋچەيە دەستيان كرد بە پىكەنن و رابواردن بەو كابرايە!.. (شىلدىن) يىش بەكۆلى داخ و مەراقەۋە گەپرا بەشۋىن كاكى نووسەردا تا سەرئەنجام ناسىەۋەو بانگى كرد بۇ شەپ و زۇرانبازي ئەگەر راست ئەكات و ئازايە!..

(لنكولن) نەيوىست (نەيوۋىرا) شەپ بكات، بەلام پەۋى نەھات بلى نايكەم بۇيە بەيەكەۋە پۇژىكىان دىارى كردو لەقەراغ پووبارى (مىسىپى) لەسەر ئەۋە رىك كەۋتن كە يەكىكىان يەكىكىان بكوژىت!..

بەلام باش بوو لەۋى چەند خىر خاۋىەك كەۋتنە نيۋانىان و نەيانەيشت خويىنى يەك بېرىن..

ئائەمە بوو تاكە خالىكى پەش لەسەر لاپەرەكانى ژيانى (لنكولن) و دەرسىكى ۋاى دادا كە ھەرگىز لەيادى نەچىت لەچۇنيەتى ھەلس و كەۋت كردن لەگەل خەلكىدا.. لەپۇژە بەدۋاۋە ھىچ شتىكى نەنوسىۋەو نەۋتۋوۋە كە ئابروى كەسى تىدا بەرىت و گالتەى بەكەس نەكردوۋەو لۇمەى كەسى نەكردوۋە لەسەر ھىچ شتىك!!

بەلى (لنكولن) بوو سەرۋكى ئەمەرىكا، لەماۋەى ئەۋەدا جەنگى ناۋخۇيى و نەيارى سەرى ھەلدا، ئەمىش چەند گەۋرە و فەرماندەيەكى كرده لىپرسراۋو سەركردەى سوپاۋ ناردنى بۇ جەنگى سەرۋى ۋولات.. ھىچى لەو سەركردەنە بى لەكە نەبوون و قسەيان لەسەر بوو كە گوايە ھىچ ناتوانن و گىژن و نيۋەى خەلكى لەپەخنە گرتنىاندا بوون، بەلام (لنكولن) بەھىچ شىۋەيەك تۋانج و پەخنە و لۇمەى

نه کرده سهریان و هه میسه ووته بهناوبانگه که ی خوی دهووت: (لۆمه ی کهس مه که تا لۆمه نه کریت).

کاتیکیش خیزانه که ی و هندی له خزمانی ویستیان وای لیبکه ن هیرش بکاته سهر نه یاره کانی خواروو (لنکوئن) وه لآمی ده دانه وه که (لۆمه یان مه که ن دلنیابن ئیمه ش و امان نه کرد نه گهر نه وان له م جیگه ی ئیمه و ئیمه ش له جیگه ی نه وان بووینایه و نه و که شه ی نه وانمان هه بوایه)!!..

له گهل نه وه شدا نه گهر که سیک سهر به ست بکه یت و بو ی هه بیته له شتی راست و گونجاودا لۆمه بکات نه وه ته نها (لنکوئن) شایانی بوو که چی هه ره به باشی نه ده زانی. با نمونه یه که بینینه وه:

نه واهه نگی (گتسیبیرگ) له مانگی مایو (۱۸۶۳) دا دهستی پی کرد، له ئیواره ی چواره مین پوژی نه و جهنگه دا، سهر کرده ی سوپای نه یاره کان ناوی (جنرال لی) بوو پاشه کشیی کرد، به تیک شکاوی له وکاته دا باران به خور گلێله ی ده کرد لافاو دهشت و چه م و دو لی گرتبوویه وه، کاتی (لی) گه شته شاروچکه ی (بوتوماک) به سوپاکه یه وه هه لته قین به ده ریایه کی گه ورده دا که به رده می لی گرتن و نه یان توانی لیی بدن، له پشتیش هه وه سوپای باکوری ده ولته تهنگی پی هه لچنبیوون..

(لی) به خویی و سوپاکه یه وه تووشی ده ریازبوونی نه ما . (لنکوئن) که به مه ی زانی و ههستی کرد نه مه هه لیکی زیړینه و پهروه ردگار بو ی هه لختووه، بو نه وه ی خوین ریژی کو تایی بیته و (لی) ده ستگیر بکات، به خیرایی فه رمانی ده رکرد بو سوپاو نوینه ری تایبه تی نارد بو لای سهر کرده ی سوپا (مید) که داوای لی کرد زور به خیرایی نه م کاره به نه نجام بگه یه نی نه مه هه له و با له ده ست نه چیت.. با بزانی (مید) چی کرد؟؟.

(مید) دهستی کرده خو خه ریک کردن و که مته رخه می و خوی دواخت.. به په له چه ند بروسکه یه کی بیانوی بو (لنکوئن) نووسی و داوای لی بوردنی لی ده کرد، له کو تاییدا بریاری هیرش نه کردنه سهر (لی) دا!!.. له نه نجامی نه م که مته رخه مییه ی (مید) دا سوپای نه یار (لی) له جیگه یه کی تهنگه وه په ری نه وه له ناوه که!!..

(لنکۆلن) ئاگرى تورەيى تىپەربوو.. ھەر لەکۆشكى (پۆبەرت) ھوہ ھاوارى دەکردو دەینەراند: (ئەى خواى مەزن ئەوہ مانای چى دەگەيەنیت؟ سوپاکەى (لى) لەناو لەپماندابوو، لەگەل ئەوہشدا لەگەل ئەو ھەموو قسەو فەرمانانەدا کەچى سوپا ھەلنەسا دەست بەکار بیئت: (لنکۆلن) بەتیکشکاوى و بىھىوايیەكى تالەوہ دەست ئەژنۆ دانیشت و ئەم نامەى نووسى: (جەنرالئى خوشەويستم، واگومان نابەم کەبەتەواوى ھەست بەکەى بەو بەدبەختیەى کە بەھۆى پاکردن و دەربازبوونى سوپای (لى) یەوہ تووشمان بوو.. بەراستى ھاتبووہ بەردەستمان، ئەگەر بەھاتايەو دەستمان بگرتايە بەسەريدا ئەوا کۆتايى بەجەنگ و ھەرا دەھات بەیەکجارى.. بەلام بەم حالەى ئیستامان جەنگ ھەردرێژە پى دەدات و بەردەوام خوین دەپێژریت تا ئەوکاتەى مەگەر خوا خۆى بزانیئت کەى تەواودەبیئت.. کە تۆ دووشەممەى رابردوو بەو ھیمنى و دلنیايى و بىترسیەوہ ھیرشت نەکردە سەرى، بۆخاترى خوا چۆن دەتوانیت لەخوارووى پوو بارەکەوہ ھیرشى بۆ بەکەیت کە ناتوانى لەوى بجەنگیت بەچەند چەکدارىكى کە مەوہ نەبیئت؟ تازە باوہرناکریئت کە بتوانیت شتیكى بەکەلک بەکەیت..

بەراستى ھەلى زېرینت لەدەست خۆت دا کە ئەمەش زۆر ناپەھەت و دلگەرانى کردم و پیم ناخۆش بوو)..

ئەم نامەيەى (لنکۆلن) نەگەيشتە دەستی (مید) ئەزانن بۆ؟ چونکە بۆى نەنارد!.. بەلام پاش مردنى لەنیوان وەرەقەو کتیبەکانیدا دۆزراوہ تەوہ..

من وای بۆ دەچم (کە ئەمە بۆچوون و شیکارى خۆمە) کە (لنکۆلن) دواى ئەوہى لەنوسینى نامەکە بۆتەوہ، لەپەنجەرەوہ سەیریكى دەرەوہى کردوہ و پاشان بەخۆى وتووہ: (دەقەيەک، بۆ من نییە پەلە بەکەم لە لۆمەکردنى (مید) چونکە زۆر ئاسانە بۆ منى کە لەژێر سیبەرى کۆشكى سپیدا قاچم لىناوہتە سەرقاچ و لەدورەوہ فەرمان دەربکەم بۆ (مید) کە ھیرش بکات بەلام ئەگەر من لەو جینگەيەى ئەو دەبووم لە (گتسبیرگ) ئەو ھەموو خوینە پزراوہم بدیایەو ھەرەک (مید) بە چاوى خۆى بینویوەتى، رەنگە ئەوچى کرد منیش ھەروام بکردایە.. ھەرچۆنى بیئت کە ھیشتا

هەر ئاوه که خوڤه لای پرده که وه، ئەگەر من نیستا ئەم نامە یەم بنیڤرم بۆی بە ئی
 کەمی خەفەتی ناو دەروونم کز دەبیئت و نامینیئت..

بەلام وادەزانم که (مید) هەول دەدات بی تاوانی خووی دەربخات و ئەو
 هەلۆیستە ی بە راست بزانیئت، کی دەزانی؟ لەوه دەچی ئەو هەول بدات لۆمە ی من
 بکات؟ وه دوریش نیه هەر سوپا واز ئی بهینیئت و دەست هەلنەگریئت؟

پاش ئەمانە لەوه دەچی (لنکوئن) نامە که ی خستبیئتە لاوه، چونکه
 تاقیکردنەوه کانی ژیان فیڤری کردوه که لۆمە کردن تەنها نەزۆکی و بی سوودی
 نەبیئت هیچی تری بە لاوه نیه..

دەگیرنەوه که (ثیودۆر رۆزفیلت) سەرۆکی ئەمەریکا هەرکاتی تەنگ و
 چەلەمە یە که بهاتایه پینی و نەیزانیایه چون چاره سەری بکات.. پالی دەدایه وه
 بە کورسییه که یه وه له تابلۆ هەلواسراوه که ی لای سەری ورد دەبوویه وه که وینە ی
 (لنکوئن) بوو پاشان له خووی دەپرسی: (خۆزگه ئەگەر (لنکوئن) لەم جیگه ی مندا
 بوایه چی دەکرد؟ وه چون ئەم تەنگ و چەلەمە یه ی چاره سەر دەرکرد؟

یه کهم جار له خۆتەوه دەست پی بکه:

تا نیستا له بیروخه یالندا هیه که به هەموو حەزو ئارەزوویه کتەوه بتهوئیت
 هەلسوکه وتی که سیک راست بکه یته وه و پەوشتی جوان بکه ییت و دەستی بگریئت و
 بەره و راست ترین ریگای به ریئت؟..

ئەگەر نیازت وایه ئەمە کاریکی بەرزو پیروزه و شایانی هەموو سوپاسیکه.. بەلام
 باشه ئایا یه کهم جار بو له خۆتەوه دەست پی ناکه ییت؟..

هەلایه ن ئارەزووه ناوه کی و غەریزه کانه وه وادیاره که گرنگی ددان به (خۆ) گه ئی
 خۆشتر و ئاسانتره بو مروؤ و که متر مه ترسی تیدایه.. (بروانج) ده لئیت (هەرکاتیك
 جەنگی نیوان مروؤ و دەروونی دەست پی دەکات ئەوکاته ئەو ئاده میزاده شایانی
 هەموو سوپاسیکه).

ده لئیی چی ئەگەر سالیك تەرخان بکه ییت (به لایه نی که مه وه) بو چاککردنی کهم و
 کورپه کانی خۆت و راست کردنەوه ی خوارو خێچیه کانت؟ دوا ی ئەوه ئیتر بوئ

ھەيە سالەكانى تەمەنت ھەر ھەموۋى تەرخان بىكەيت بۇ چاكردىنى خەلكى و بەزىكردەنەۋەي رەۋشتيا و رېنمايى كىردىيان..

(ونفشيوس) دەلىت: (سەربانى دراوسى بەفرمال مەكە تا بەفرەمالى سەربانى خۆت نەكەيت)..

كاتى كەسەرەتاي گەنجىم بوو، زۆر ھەولم دەدا كە سەرنجى خەلكى رابكىشم بۇلاى خۆم، ئەمەش لەئەنجامى خۆلىگۆپان و لەخۇبايى بوون بوو.. پۇژىكىيان نامەيەكم نووسى بۇ نوسەرى بەرزى بەناۋبانگ (رتشارد ھاردنگ دىفېن) و پېم ووت: من باسېكم بەدەستەۋەيە دەربارەي دانەرۋ نوسەرە بەناۋبانگەكان، پاشان داوام لىكرد كە رېنمايم بىكات بۇ چۆنيەتى نوسىن بەتايبەت رېگاكانى نوسىنى خۆى..

من لەۋە پېش چاوم كەوتبوو بە باسېك كەنوسەرەكەي لەكۆتاييدا نوسىبوۋى: (ئەمە دەس نووسى يەكەم جارەو و پياچوونەۋەو پاكنوس نەكراۋە) ئەم ووتەيەي كۆتايى باسەكە زۆر كارى تىكردم چونكە واى دەگەياند كە نووسەر زۆرسەرى قالەو ديارە كەلە نوسەرىشە.. بەلام من نە سەرم قال بوو نەنوسەرىش بووم، بەلام وىستم (دىفېن) واتىبگات لە من و بەسوك سەيرى باسەكەم نەكات لەكۆتاييدا نوسىم: (نوسىنى يەكەم جارە و پاكنوس نەكراۋە).

(دىفېن) ھەرۋەلامى نامەكەشى نەدامەۋە ئەۋەندە نەبىت ھەستا بوو خستبوۋىۋە بەرىدەۋەو لەسەرى نوسىبوو (بى تەربىيەتى و بى ئەدەبىت لەئاستىكدايە مەگەر بى ئەدەبى و بى تەربىيەتى خۆت پىي بگات).

لەراستيدا و بىگومان من شايانى ئەو تەمىيە بووم..

بەلام پاش دەسال ھەركە ھەۋالى مردنى (دىفېن)م بىست ھىچ تىك نەچووم و پېم ناخۆش نەبوو ھەرچەندە وا دەلىم شەرم و خەجالەتى دەمگىرېت (تەنھا ئەۋەندە نەبىت كە ئەو نووسراۋە ناشرىنەيم ھاتەۋە ياد)..

پىۋىستە كاتى تۆ ھەئس و كەوت ئەكەيت لەگەل خەلك، بزانە كەتۆ لەگەل ژىران و فەيلەسوفەكاندا قسە ناكەيت.. بەلكو لەگەل سۆزو ھەست و دەروونى پىر ئارەزووتدا قسە دەكەيت.. كەپرە لەگەورەيى و لەخۆبایى بوون..

(لۆمە كردن) پىرژى ئاگرىنى پىر ترسناكى لىدەبىتەوھ.. كە لەتوانايدا ھەيە ئاگر بەربداتە بەنزىنى فىزو و خۆبەگەرە گرتن.. يان ئاگرىكى وای تىبەر بدات كەھەندى جار بىتتە ھۆى مردن و لەناوچوونى لۆمەكراو..

چونكە ھەر گىرو كلىپەى رەخنە و توانچ بوو وای كرد لەچىرۆك نوسى بەناوبانگ (تۆماس ھاردى) كەسەرۋەتىكى گەورەيى بەنرخ شىۋە بەئەدەبى ئىنگىلىزى. پىرارى بدات واز لەنوسىن بىنىت و ھەرگىز چىرۆك نەنوسىت..

ھەرۋەك گەردەلولى رەخنە وای كرد لەشاعىرى ئىنگىلىزى دەروون ناسك كە بەجۆرى ھەستى برىندار بوو خۆى (كوشت) (كەناوى (توماس شاترون) بوو..

(بنىامىن فرانكلين) لەكاتى لاويدا ھونەرى قسەكردن و ھەئسوكەوتى لەگەل خەلكى نەدەزانى بەلام پاشان ناوبانگى دەرکرد بەقسەزان و ھەستىار و عاقلنىك كەبوو بەھۆى ئەوھى فرانكلين بگەيەنىتە رادەيەك كەھەلى بژىرن بۆ بالوئىزى ئەمەرىكا لەفەرەنسا، ئەبى ھۆى ئەم گۆرانا چى بووىت؟؟..

بەلى تاقىكردنەوھەكانى ژيان بەجۆرى خوشەيان كرد كە باش بوى دەرکەوت (رەخنەو لۆمەكردن) نەزۆكە و سوودى نىيە بوۋىە بوۋىە خواھنى ئەم وتە بەناوبانگە (بەھىچ جۆر باسى خراپەى ھىچ كەسىك ناكەم، بەلكو پىشەكى ئەو لايەنە خىرو چاكانە باس ئەكەم كە لەخەلكدا بەدى دەكەم).

ھەموو گەوج و گەمژەيەك دەتوانى لۆمەى خەلكى بكات.. وەخەلكى پىلەكەدار بكات.. وەرەخنە بگىرىت بەلكو ئەمكارە زۆربەيى گەمژەو گەويلاڭ خەرىكن پىۋەي.

دەوھرن باپىكەوھە لەباتى ئەوھى لۆمە بگەين و عەيب و خەوشى خەلكى گەورە بگەين و ئاشكراى بگەين با ھەول بەدەين تىبگەين و بىنانو بۆ خەلكى بىنىنەوھە لەسەر ئەو كارانەيى دەيكەن.. چونكە ئەمە لەلۆمە زۆر خوشترە بوچى؟! چونكە ئەمە سۆزو بەزەيى و دلپراگرتنى يەكتى تىدايەو دلسافى بەدوادا دىت..

باوتەى (دكتور جونسون) بېئىنەۋە يادى خۇمان:

(ئەى بەرېزم، خۋاى پەرۋەردگار لەمرقۇ ناپرسىتەۋەو موحاسەبەى ناكات تا پۇژى خۇى (دواى مردن).. دەى ئىتر من و تۇ بۇجەرگى خەلكى كون كون بكةىن بە نەشتەرى لۇمەو پەخنەو پەلە كردن و زوو لىپرسىنەۋەى خەلكى و خىرا حوكمدان بەسەرياندا!؟..)

پاشکۆی یەكەم

۱- ھەموو ئادەمیزادێ ھەژە دەکات

ئیسلام، واشوین کەوتەکانی پەرورە دەکات، کە فیرین و تی بگەن لەشتیکی زۆر گرنگ لەژیانی کۆمەلایەتیدا ئەویش ئەو یە کە ھەموو کەسیک جگە لە (پێغەمبەر)انی خوا قابیلی ھەلە یەو مەعصوم نییە و ناتەواوہ..

چونکە ئادەمیزاد دروستکراویکە لەنیوان فریشتە ی پاک و بی گوناھو گیان لەبەرانی نەفام و دور لەژیاری..

بەلکو ئادەمیزاد لەو نیواندا پاک و چاکی و بەرزی ئی دەوەشیئەوہ.. ھەر ئەم مەزۆفە شتی گەوج و خوارو خێچی ئی دەوەشیئەوہ..

ئانە مە یە فەلسەفەو حکمەت لەناردنی قورئانی پیرۆز بە (پێغەمبەر)ی خوادا (محەمەدی کوپی عبداللە) بۆگروھی مەزۆفایەتی بەگشتی^۱، تالایەنی بەرزی و پاک و برەو پی بدات و چەند جارە ی بکاتەو تیایدا..

و بە پێچەوانە شەوہ ئەولایەنە شەیتانیە پیس و خراپانە ی کز بکات و پاشانیش ریشە کە نیان بکات..

مەبەستی سەرەکی و ھەرە بەرزی ئیسلام ئەو یە کە مەزۆفەکان فیر بکات چۆن و بە چ رینگایە ک لایەنی گەوجی و خراپی و ناپاکی لە مەزۆفادا نەھێنن و ھەنس و کەوتی بەرزوبلندیان فیر بکات لەگەل کی؟

لەگەل خوا لەگەل خەلکی لەگەل خۆیدا..

ھەردوو لایەنی (ھەنس و کەوت لەگەل خواو لەگەل خۆ) بەھیزکردن بۆ ئەو یە کە فیر بیئ چۆن ھەنس و کەوت لەگەل خەلکیدا بکات..)

(پێغەمبەر)ی خوا (ﷺ) فەرموویەتی: (وخالق الناس بخلق حسن^۲) واتە:

بەرەوشتی بەرزو جوان ترین شیوہ ھەنسوکەوت بکەن لەگەل خەلکیدا، لە ئیسلامدا

۲ - پێغەمبەری خوا محمد (ﷺ) بۆ گروھی جن و ئینسە (وما ارسلناک الا رحمة للعالمین) الانبیاء ۱۰۷

نامازمەکی پوونە، ھەرۆھا سورەتی (الجن) تەواو روئکەرەو ی ئەو مائەیە (قل... نذر من الجن... (۱) یەدی... فنامنا ب... (۲)

۳ - رواة احمد والتسانی والحاكم والبيهقي

هه موو ئاده میزادیك بهر پرسیاره له هه لهی خه لکی و ده بیئت به پینی توانا هه ولی چاککردنی بدات وهك قورئان ده فرمویت: ﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ ((ال عمران ۱۰۴)) واته: با له ناوتاندا هه بیئت كۆمه لیک كه بانگی شهی خه لکی بکه ن بو چاکه کردن و ریگری بکه ن له خراپه).

كه واته ئهركی سه رشانی موسلمانان توند کردن و داکوتانی میخی چاکه خوازی و هه روهها هه ولدان بو ده رهینانی بنج و بناوانی پهگی تاوان و خراپه کاری، یان له فرموده یه کی (پیغه مبه ر) دا (ﷺ) ده رده كه ویئت كه یهك به یه کی موسلمانان له سه ریانه كه خراپه بگۆپن و ده م و ده ست و چاو داخه ن له ناستی دا (من رای منكم منكرًا فليغيره بيده فان لم يستطع فبلسانه وإن لم يستطع فبقلبه وذلك اضعف الايمان) رواه مسلم.

به لام ئیسلام مه رجی داناوه له سه ر ئه وهی ده بیئت خه لی چاکه بکات:

یه گه م / ده بی خوی چاک کرد بیئت چونکه نه خوش ناتوانیئت نه خوش چاک بکاته وه.

دووهم / نه تی پاک کرد بیئت و له بهر هه چ به رژه وه ندییه کی خوی و دنیا یی نه بیئت. سییه م / ده بیئت به حیکمه ت و لیزانانه خه لك له خراپه دوور بخاته وه ئه گه ر وانه بی زیا نی له قازانجی زیاتر ده بیئت.

به لی نایینی ئیسلام زوری پی ناخوشه كه مروؤ خوی پشت گوی بخات و به لاریزی خوی به یلیتته وه و ده ست بکات به چاککردنی ئه م و ئه وو ته می کردنی خه لکی له کاتی کدا خوی ده رده دارو ناساغ بیئت.. وهك خوی گه رده ده فرمویت:

﴿اتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ ((البقرة ۴۴)) هه روهها خوی په روه ردا گار خو پاراستنی له دۆزه خ پینش تر خستوو له پاراستنی خه لکانی ده ورو بهر وهك ده فرمویت: ﴿قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ ((التحریم ۶))

دەبیئت ووتەى (عەلى كوپى ئەبى طالب) چاك لەپىش چاۋ بگرىن
 كەدەفەرموئىت: (معلم النفس اولى بالاجلال من معلم الناس)، واتە: مامۇستەى خۇ
 چاككەر شاياترە رىزى لە مامۇستەى خەلكى.

چونكە گەر بتەوئىت شتىك پاك بەكەيتەوہ كەى دەبیئت بە ئاوى لىل و پىس پاك
 بكرىتەوہ!.. وەھەركاتىك موسلمان توانى خۇى چاك بكات، ئەو كاتە قسە ووتار و
 كردارى زۆر كارىگەر دەبن لەسەر دلەكان.

بەلام لەگەل ئەوہشدا مروؤف رىگە نادرىت كەخەلكى پشت گوى بخات و ھەقى
 بەسەر يەكەوہ نەبیئت..

بەبەلگەى ئەوہى ھىشتا لەچاككردنى خۆم نەبوومەتەوہ!! بۆئەوہى كەس
 وانەئىت ئىسلام وای داناوہ كە مروؤف خۆشى و خەلكىش چاك بكات لەيەك كاتدا
 وەك درەخت لەپرەگەوہ بۆ خۇى ھەلمژى و لەقەدیشدا بەخەلكى ببەخشىت! يان وەك
 ھەنگ لەيەك كاتدا گول ھەلمژى و ھەنگوین ببەخشىت!..

بەلام ژيان و كردارو گوفتارى (پىغەمبەر) مان (ﷺ) راقەيەكى قورئانە بەكردەوہ
 شىرىنەكان چۆنيەتى گوڤرانى تاوان و خراپەى فىرى ھاوہلە شىرىنەكانى كردووە
 بەئەو پەرى چاكى و رىك و پىكى بەرگى لەخراپە و نارەوايى كردووە ھەرگىز
 ھەستى خاوەن ھەلەى برىندار نەكردووە و نەيشكاندووە (پەخنەو لۆمەو
 سەرزەنشت) نرىكى (پىغەمبەر)ى خوا نەكەوتونەتەوہ.

ئەنەسى كوپى مالىك دەگىرپتەوہ: (كە (۱۰) سال خزمەتى (پىغەمبەر)ى خوا
 كردووە ھەرگىز پى نەوتووم (ئەوہت بۆ كرد ئەوہت بۆ نەكرد ئەوہت بۆ شكاند)
 متفق عليه.

وەك لەشىعەرىكدا وتوومە: ئەنەس دەفەرموئى بۆماوہى دە سال

لەخزمەتيا بووم لەدەرەو لەمال

نەقسەى پى و تووم نەلىشى داوم

بەقوربانى بى ھىزو ھەناوم

عائیشە ی خیزانی (پێغه مەسە) دەگێڕێتەوێه که (پێغه مەسە) ی خوا ھەرگیزاو ھەرگیز پەخنە ی لەچێشت نەگرتووێه و لۆمەشی نەکردووین لەسەر خواردنی (بێ خوی و سەتاو) ئەگەر حەزی ئی بکردایە دەبخوارد وەگەرنا بەبێ دەنگی دەچووێه دواوێه!! (وراه البخاري و مسلم). یان ھەرگیز بەرەو پرویان پاش ملە پەخنە ی لەگەس نەگرتووێه بەلۆمەکاری نەیشکاندووێه. ئە ی ئەگەر لاریەکی لەیەکیکدا بدیایە چۆن چاکی دەکەر دەوێه؟ بەرێگای ناراستەوخۆ، واتە (دیوار بەتۆمە و پاسار گویت ئی بیئت).

نمونه یەك لەسەر ئەمە: چەند کەسێک لەسەر دەمی (پێغه مەسە) دا (ﷺ) بریاریدا یەکیکیان وتی من قەد ژن ناھێنم ھەرخواناسی دەکەم.. یەکیکی تریان بریاریدا ھەموو پۆژی بەپۆژوو بیئت یەکیکی تریان بریاریدا ھەرگیز شەونەخەو بیئت و ھەر شەونویژیکات! (وراه البخاري و مسلم).

کاتی (پێغه مەسە) (ﷺ) ئەمە ی بیست خیزا بانگی نەکردن و لۆمەیان بکات و لەناو ھاوێژاندا بیانشکینیی و بلی: شتی وانەکن ھا.. ئەمە پێگەو بەرنامە ی خوا وانالیئت.. ئەگەر وایان بگوتایە من یەکەم کەس وام دەکرد تیگە یشتن؟؟.

نەخیز.. ھەزار نەخیز (محمد) (پێغه مەسە) ی دەروونناس چۆن شتی وادەکات؟ ئە ی چۆن چاکی کردن؟ بەلی ھەستا لەسەر (دوانگە) گوتاریکی دا تیایدا فەرمووی: ئەمە چیانە ھەندی کەس!! (ورد بەرەو ھەوشە ی (ھەندی کەس) چۆن لیژانانە ناوی کەسی نەبرد) بیستووێه ئاواو ئاویان وتووێه، سویند بەخوا من لەمە مووتان زیاتر لەخوا دەترسم و بەندایەتی دەکەم، لەگەل ئەو شدا ژنیش دینم و بەپۆژووش دەبم و دەشی شکینم وە نوێژیش دەکەم و دەشخەوم ھەرکەس لەو پێگە یەم لابتات ئەوێه لەمن نییە!!.. بێ ئەوێه ھەستیان بریندار بکات ھەرسیکیان وازیا ھینا لەو ھەلانە!!..

ئا بەم جوړە (پێغه مەسە) ی خوا (ﷺ) ھاوێژانی پەروەردە کردووێه کەبە (ھەلەشەیی) و (پەخنە کاری) و (شکاندن) و (ئابروو بردن) و (تەریق کردنەوێه) و (ھەرپەشە کاری و چاوترساندن) ناتوانن خەلکی بگوین و کۆمەلگە چاک بکەن..

بەلكو بە (ھەست پراگير كردن) و (سەلماندن) و (ئامۇزگارى دلسۇزانە) خراپە بگۆپن و بەرەو چاگە بيبەن.. لەماوەى (۲۳) سالى (پيغەمبەر) ايەتيدا چەندا ھىلى پان و دريژى كيشاوه كە مرۇقايتى لەسەرى بپۇن خراپەو تاوانى پى بگۆپن.. بۆنمونه جاريكيان گەنجيك ديتە خزمەت سەرورمان و لەلای دادەنيشيت و پاشان دەلى: ئەى (پيغەمبەر)ى خوا من بەھەموو شتيكى ئيسلام پازيم و گوئى رايەلم بوى.. بەلام من گەنجم و خۆم بۇ پاراناگيريت ناتوانم (زينا)نەكەم!.. لەبەرئەوہ روخسەتم بدە بوى؟!.

ھاوہلان كە گوئىيان لىبوو دابارينە سەرى تەنانەت عومەرى كوپرى خەتاب (خوا لىي پازىبيت) شمشيرى ھەلپرى و ووتى: ئەى (پيغەمبەر)ى خوا پىگام بدە لەملى بدەم ئەم دوو پرووہ بىناموسە؟ (پيغەمبەر)ى دانا و لىزان وەك دەروون ناس بەدەستە پىرۇزەكانى نامازە دەكات كەوا نايبت و بىدەنگ بن.. چونكە لە ناو خەلك دا لۆمەى دەمارى خراپە زياتر سور دەكات بۆيە ئازەى كرد كە نەخىر وانايبت و بىدەنگ بن.. چونكە ئەوہى ئەوان ھەلوئىستى ھەلسوكەوت چاگردن نيە.. تۆرەبوون و سوربوونەوہ و ھەرەشە و شكاندن و پەخنى ناووخەلك و لۆمەكردن دەمارى خراپە زياتر سور دەكاتەوہ دەى ئاوسيني..

بۆيە بەنەرم و نيانى دەستى خستە سەرشانى كۆرە گەنجەكە و پىي ووت: (ئايا تۆ پازى دەبيت (زينا) لەگەل داىكتدا بكرىت؟ كۆرەكە ووتى نەخىر، گيانم فيدات! ديسان پرسى، ئەى لەگەل خوشكتدا؟ ئەويش ديسان ووتى: نەخىر گيانم فيدات! تا فەرموى: ئەى بۇ پورت؟ كۆرەكە ھەرھەمان وەلامى دەدايەوہ!.. بۆيە پىي فەرمو: دەى ھەرەوہا خەلكيش داىك و خوشك و پووور.. ھتد يان ھەيە.. ديسان بۆئەوہى زياتر رەگى زينا لەدەروونيدا ھەلبكىشيت دەستە پىرۇزەكانى بەرزكردەوہ بۇ ئاسمان و نزاي بۇ كرد و فەرموى: (خوايە دلئى پاك كەرەوہ و لەداوين پيسى بىپاريزەو لەگوناهيشى خوش ببە) بۆيە گەنجەكە دەلئيت: (كاتى ھاتمە خزمەت (پيغەمبەر) زينام زۆر پى خوش بوو! بەلام كاتى ھاتمە دەرەوہ زينا بوويە پيس ترين شت لەلام).

نمونه‌یه‌کی تر.. جارنگیان کابرایه‌کی عه‌ره‌بی ده‌شته‌کی موسلمان بوو هاته خزمه‌ت سه‌روه‌رمان (ﷺ) له‌مزگه‌وتدا بوو سه‌رئاو زوری بو هیئا! له‌گوشه‌یه‌ی مزگه‌وته‌که‌ی (پیغه‌مبه‌ر) دا (ﷺ) دانیش‌ت و میزی کردا.

هه‌رکه خه‌لکی پییان زانی توپه‌بوون و خه‌ریک بوو بیده‌ن به‌بناگوئی‌داو له‌ناوی به‌رن چونکه ریزی مزگه‌وتی شکاند..

تا (پیغه‌مبه‌ر) ی‌خوا (ﷺ) به‌مه‌سه‌له‌که‌ی زانی و که‌وته نیوان و به‌نه‌رمیه‌وه تیگیه‌یاند که‌وا ناییت چونکه ئیوه ره‌حمه‌تن بو گشت جیهان و به‌دل‌په‌قی و توپه‌یی له‌گه‌ل خه‌لکی مه‌جولینه‌وه!..

به‌لکو ئه‌وه‌نده به‌سه هه‌لسن برۆن دۆلکه‌یه‌ک ئاو به‌ینن و بیکه‌ن به‌جیگه میزه‌که‌یداو نویژی بکه‌نه‌وه ئیتر پاش ئه‌وه ئه‌و کابرایه‌ بو‌ی ده‌رکه‌وت که ده‌بی ریزی مزگه‌وت وه‌ک چاوا! بیاریزیت..

که‌واته ئه‌گه‌ر به‌هاتایه‌و هاوه‌لان (خوایان لی‌پرازی‌بیئت) ده‌ستیان بکردایه به‌لۆمه‌و ره‌خنه‌گرتن لیی و به‌جاری ته‌ریقیان بکردایه‌ته‌وه.. کی ده‌زانی؟ ده‌ماری فیزو خوبه‌زل زانی ئه‌م کابرایه هه‌ستایه‌و له‌داخا زیاتر مزگه‌وته‌که‌ی بی ریز بکردایه!! چونکه وای لی‌ده‌هات ئه‌میش به‌رگری بکات و کاره‌که‌ی خۆی به‌پراست بزانیت!.. کی ده‌زانی له‌وه ده‌چوو په‌نا به‌خوا هه‌ر له‌ئیسلامیش پاشگه‌ز بی‌بویه‌ته‌وه!..

نمونه‌یه‌کی‌تر له‌ونمونه زیندووانه‌ی که (پیغه‌مبه‌ر) ی‌ئیسلام (ﷺ) پیش چهند سه‌ده‌یه‌ک له‌دامه‌زراندنی زانستی ده‌روون ناسی محمد (ﷺ) به‌کرده‌وه ده‌روونی ئاده‌میزاده‌کانی به‌هاوه‌لان ده‌ناساند و به‌رنامه‌ دارپ‌ئیش بوو بۆنه‌وه‌کانی دوا‌ی خۆی که‌به‌و جوړه هه‌لس و که‌وت بکه‌ن تا دل‌ه‌کان وه‌ک په‌په‌ی گول له‌ناستیاندا ده‌م بکاته‌وه ئه‌مانیش بچنه ژووره‌وه.

سه‌رکرده‌ی سوپا (پیغه‌مبه‌ر) له‌فه‌تخی مه‌که‌دا فرمانی ده‌رکرد که سوپا بو شونینکی نه‌ینی به‌ری بکه‌ویت، ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ته‌کنیکی جه‌نگ بو تا‌دانیش‌توانی مه‌که‌هه‌ست نه‌که‌ن که بو ئه‌وان ده‌رده‌چیت به‌کو‌توپری بدات به‌سه‌ریانداو قیبه‌لی برواداران له‌بت په‌رستان به‌سه‌نیته‌وه‌و پزگاری بکات..

چهند كه سئىكى كه م نه بئىت كه ئاگادارى ناوچهى هئرش بۆكراو يهكى له وانه (حاته بى كوپى ئه بو به لته عه) بوو كه هاوه لئىكى دئسۆزى گيان له سه رده ستى (پئغه مبه ر) بوو. به لآم له به رچهند شتئىك واى به چاك زانى مهككه ئاگادار بكاته وه له م هئرشه، بۆيه به نامه يهك كه به نه ئىنى داى به ژئىكى مهككه يى خئرا بئگه يه نئىته مهككه.

به لآم خواى په روه رداگار (پئغه مبه ر) كه كى ئاگادار كرد كه نه خشه كه ت پئى زانراوه و ئه گه ر هه رچى زووتر نه گه نه ئه وژنه ئه وا ده ببات بۆ مهككه.. ده ست به جئى دوو هاوه لئى ده نئىرئىت به دو ايدا و به زۆر نامه كه كى ئى ده سئىنن كه له ناو په لكه كانيدا قايمى كرد بووا..

له پاشان كه نامه كه هئىنرايه وه ده ركه وت كه (حاته ب) ئه مهى كردووه. بۆيه موسلمان هكان هه موويان بارانى لۆمه و په خنه و سه رزه نشتيان باراند به سه رييدا له سه ر ئه م نا پاكييه بلحه.. ته نانه ت يه كئىك له هاوه لآن ووتى: ئه ئى (پئغه مبه ر) ئى خوا گيانم فيدا ت.. رئىگام بده با بده م له ملى ئه م نا پاكه دوو پرووه!!

(پئغه مبه ر) ئى ده روون ناس (ﷺ) فه رمووى به هاوه لآن (نه خئىر) ئه مه ئه هلى به ده ر) ئه هلى به در كئى ده لئى خواى گه وره له گونا هئيان خوئش نه بووه و سه رپشكى نه كرد بن كه چى ده كه ن با بئىكه ن).. (انك لاتدرى لعل الله اطلع علي اهل بدر فقال: اعملو ماشتم فقد غضرت لكم)

بۆيه ئه م ووته شيرينه جوانه كارى كرده سه ر دل و ده روونى (حاته ب) و چى له دل دا بوو بۆ (پئغه مبه ر) ئى ده رپرى و هاته گوفتار و ووتى: (به لئى ئه ئى (پئغه مبه ر) ئى خوا من ناردوومه به لآم سوئىند به ته نه ئى خوا له و له و كاته وه با وه ر م هئنا وه په شيمان نه بوومه ته وه و نيازى نا پاكييم نه بووه و نيمه، .. به لآم ئه وه نده هه يه زۆر به ئى هاوه لآن كه س و كار دارن يان ناسراوئىكيان هه يه كه ژن و منداله كه يان بپارئىزئىت له مهككه ته نها من نه بئىت، كه س شك نابم له مهككه و يستم به م نامه يه بئى با وه ر هكانى (مهككه) وا لئبكه م له پا دا شتيدا مال و منداله كه م بپارئىزن..!).

بەلى (حاتەب) بەنيازى خۇي چاگەي كىردوۋە لەگەل ئەۋەشدا محمد (ﷺ) ئاۋا لەگەلى جولايەۋە خۇ دەيتۋانى فەرمان دەرکات بەدن لەملى و سەرى بېرن چونكە لەياساى نىۋدەۋلەتيدا گەۋرەترين ناپاكي كىردوۋە.. بەلام محمد (ﷺ) بىريارى وا دەرناكت ، چونكە بەم كارەي كەس لىي نزيك نا بىتەۋە و ھاۋرىيەتى ناكات !.. لەكۆتايى ئەم باسەدا شتىك ھەيە جىگاي خۇيەتى كە ئاماژەي بۇ بگەين.. ئەۋيش ئەۋەيە ئىسلام تاكە بەرنامەيە كەبتۋانى خەلكى وا پەرۋەردە بكات.. كە بەلۈمەو سەرزەنشت دلىان بگىرتەۋەو سوۋدى لىۋەرگرتن و بۇ لەۋەودوا وانەبن.. يەكسەر بەھەموو دلىكيانەۋە پىيان خۇش بىت و دابەزن لەھەلۋىستى خۇيان ۋەك عومەر دەفەرموئت: (رەحمەتى خوا لە كەسىك ھەلەكانى خۇم بەدىارى بۇ دىنىتەۋە)..

يان بەئاشكرا (پىغەمبەر) بەئەبۋبەكرى صدیق بلى: (ئەي ئەبۋبەكر شتى وا مەكە) (ئەي عومەر وئىنەي تۇ شتى واناكات) (ئەي ئەبۋزەر تۇ ھىشتا خەۋشى سەردەمى نەفامىت تىدا ماۋە)..

يان نەك ئەمە ئەمىرى موسلمانان عومەرى كوپى خەتاب لەۋتارىكدا وىستى سنوور بۇ مارەيى ژن دابنىت، بەلام ژنىك ھەستايەۋە قسەي پى بېرى و ووتى: ئەي عومەر بۇتۇ نىە سنور بۇ شتىك دابنىت كە خوا بۇي دانەناۋە! خۇ عومەر ۋەك دىكتاتۇرەكانى ئەم سەدەيە دەيتۋانى فەرمانى بېرىنى زمانى ئەۋ ئافرەتە دەرکات بەلام نا..

يەكسەر ووتى: ئافرەتىك پىكايىۋو عومەر بەھەلەداچوو.

بەلام ھەلەيەك كەزۇرىەي خەلكى ئەمپۇي تىكەۋتوۋە ئەۋەيە كەگۋايە دەپەرموۋنەۋە بەيەكداۋ بەۋەي كە يان خزمىەتى يان ھاۋرىيەتى يان ھاۋكارىەتى دەبىنى بەئاسانى قسەي پىدەبېرىت و پەخنىەي لىدەگرىت و لۆمەي دەكات و سەرزەنشتى دەكات و دەيشكىنىت!!

گەر لښی بېرسیت بۆچی وادهکەى براى خۆم خۆ دلایت زویر کرد؟! خیرا پیت
 دلایت: گرنګ نیه خزمى خۆمه، یان: قهینا ھاوړپمه! یان گوی مه دهری ھاوکارمه!
 یان: قوتابی خۆمه..

بهلی، خزمته یان ھاوړپته یان.. یان ... یان.. دیاره که لهکیست ناچیت و تازه
 خزمته بهلام بزانه دلایت لهکیس دهچیت و سۆزو خوشه ویستی بهرامبهرت
 نامینیت! ئەى نابینیت ههزاران خزم سالی جارئ یهکتري نابینن وسەر لهیهک
 نادهن؟ ئەمه لهئهنجامی چیه؟ بیجگه لهقسەى تال و پرخنهو بهچاوی سووک
 سهیری یهکتري کردن و تهریق کردنهوهی یهکتري؟!.

یان نهگبەتى لهوه دایه کهسیک ھاوړپیهکی دست دهکەویت! خوشبخت دهپیت
 پیى! کهچی بهداخهوه پاش ماوهیهک پاریزگاری ئەم ھاوړپیهتییه ناکات و
 دهیشکینى و لۆمهى دهکات و ئەمەت بۆ کرد ئەوهت بۆ نهکرد! له کاتی نارەحەتى
 سهری لى نادات و خەمى ناخوات! بۆیه هەر ئەوهنده دهزانیت دهبنهوه نهناسی یهک
 مهگەر لهسه رهگرتنى سه مونهاه دا یان ریکهوت له پاسه که دا بکهونه پال یهک ئەوجا
 بیران بکهویتهوه که ھاوړپى و دوستی یهکتري!!.

یان له مانەش ناخوشتەر گەنجیکى پابه ند به ئیسلامه وه.. دهبینى برایهکی
 مولته زیمی وهک خوئ ههیهو پیکه وهن.. لهباتى ئەوهی دلئى یهکتري راگیربکهن و
 پشت و پهناى یهکین.. دهچی رۆژى جاریک دو جار سئ جار لهسه شتى بئ
 ئەهمیهت و بچووک کورە باگه ورەش بئ سه رزه نشت و لۆمهى دهکات و تهریقی
 دهکاتهوه!!..

ئیت له ناو خه لکیداییت که ئیشهکی پیس تره لهسه دل یان هەر خویان بن!!
 ئەگەر لښی بېرسین باشه بۆ وادهکەیت تاوانه و پق و کینه دروست دهپیت؟!
 خیرا دلایت: بئ قه زابى ئەوه کهسیک نى یه که زویرپیت؟! ئیمه سيقه له بهینماندا
 ههیهو لهیهک دلمان نایه شیت!! هه مومان (اخوة فی الله)ین!!..

له بهر ئەوه با له پشتی په رده وه و ناراسته و خۆ نامۆزگاری یان بکهین تا بۆمان
 دهکریت با به (کنایه) نامۆزگاری هه موو کهسى بکهین و دلایان راگیر بکهین..

بەشى يەكەم

۲- گەۋرەتەن نەينى ئەھەئس و كەوت كوردندا لەگەل خەلكى

ھىچ چارەيەك نىيە، ھىچ رىگايەكى بەسوود نىيە بۇ ئەۋەى كارىك بەكەسىك بەكەيت يەك چارە نەبىت ئەۋىش ئەۋەيە كەۋاى ئى بەكەيت حەزىكى دەروونى پالى پىۋە بنى بۇ ھەستان بەوكارە و بەخۇشى خۇى بىكات..

بەلى ئەتوانىت و ابكەيت لەكەسى كەخۇى بەدەستى خۇى كاتژمىرەكەيت بداتى، ئەگەر لوولەى غەدارەكەت بەخەيتە بناگوئى!

بەلى دەتوانىت و ابكەيت لە فەرمانبەرىك چىت بوئت لىى.. بۇت بكات بەمەرجىك بەدىارىيەۋە بوەستىت، ھەپشتت ھەلكرد ئىتر نايكات..

خۇ دەتوانىت، چىت بوئت لەمندا لەكەت بىكات بەمەرجىك قەمچىيەك يان دارىكت پى بىت بۇى.. بەلام ئەم رىگايانە ھىچيان سەركەوتوو نىن و رىى مرۇقى عاقل و ھۇشمەند و پىشكەوتوو نىيە بەھىچ كلۇجى.

بەلكو تاقانەتەن رىگايەكە تۇ چىت پى خۇشەو حەزت لىيەتى بىخەمە بەردەستت.. حەزو وىستەكانى تۇ چىن؟ (فرۇيد) دەلىت: ھەموو ئىش و كارو ھەئس و كەوتى مرۇق لە دوو بنچىنەۋە دەردەچىت:

يەكەم: حەزىكى جنسى و ناۋەكى(۱).

دوۋەم: حەزكردن لەبەرزى و بلندى..

مامۇستا (جون دىوى) ۋەك ئەم رستەيە رستەيەكى ھەيە بەلام تەنھا بنچىنەى دوۋەمى فرۇيد دوبارە دەكاتەۋە بەجۇرىكىتر: (باشترىن ھۇيەك كە پالبنىت بە مرۇقەۋە بۇ كوردنى كارىك ئەۋەيە: (حەزكردنى لەۋەى كەباس بكرىت لەناو خەلكدا).. ئەم دوۋېرگەيە چاك لەبىر بىت: (حەز كوردنى لەۋەى كەباسى بكرىت) چونكە ئەم ۋوشەيە دەبىستىتەۋە لەم كتئىبەدا:

بە پرسیار كوردن لەزۇرى لەمرۇقە پىشكەوتووۋە ناسىايىەكان، روون بۇتەۋە كەئەو شتانەى حەزىان لىيەتى بەم شىۋەيەى خوارەۋەيە بەپىى گرنگان:

۱- تەندروستى چاك.

۲- خۇراك.

۳-خه.

۴-مال و دارایی.

۵-ژیانی ئاسووده له‌دوای مردن.

۶-ژن و مالی چاک.

۷-موچه‌یه‌کی باش بو به‌خپوکردنی منداله‌کان.

۸-باسی بکریت و ناوی هه‌بیټ.

هه‌موو ئەم هه‌زو ئاره‌زووانه‌ی پێشوو ئاسانن و له‌وانه‌یه هه‌موویان بیټه‌دی بیجگه‌ له‌وه‌ی هه‌شتمه‌ که فرۆید ناوی ناوه (هه‌زکردن له‌به‌رزى و بلندی) (دیوی) ناوی ناوه (هه‌زکردن له‌وه‌ی که‌باسی بکریت).

ئانه‌مه (هه‌ی یاران) هه‌زیکى زۆر پێویستی مرۆقه‌کانه‌ به‌گشتى هه‌یچ گومانى تێدانیه‌ که‌ئه‌و که‌سه‌ی بتوانی ئەم پێویستیه‌ی خه‌لك ته‌واویکات و هه‌زه‌کانیان بپینیه‌دی.. ده‌با دُنیا بیټ که‌ دلی هه‌موانی کردۆته‌ خۆی، ته‌نانه‌ت واده‌کات له‌و خه‌لكه‌ که‌ به‌ببینینی گه‌ش ببه‌وه‌و به‌مردنیشی ته‌نانه‌ت (دوکانداره‌کانیش) غه‌م باروداخ له‌دل بن بۆی!

(هه‌زکردن له‌به‌رزى) و (ده‌نگ و باس بوون) گرنگ ترين خالی جیاوازییه‌ له‌نیوان مرۆقه‌ و گیانله‌به‌رانى‌تر.. چه‌ند نمونه‌یه‌ك له‌سه‌ر ئەمه‌ بپینیه‌وه‌..

باوکم له‌ویلايه‌تى (میسورى) له‌ناو کینگه‌که‌یدا مه‌روما‌لاتی به‌خپو ده‌کرد به‌شیوه‌یه‌کی چاک.. عاده‌تى پێوه‌ گرتبوو هه‌موو جارێ به‌شدارى ده‌کرد له‌پيشانگای مه‌روما‌لاتدا که‌ شاره‌وانى ده‌یکرده‌وه‌ بو مه‌روما‌لاتی ئەو ناوچه‌یه‌..

باوکم به‌زۆرى له‌وپيشانگایانه‌دا دیارى و خه‌لاتى سه‌نگینى وه‌رده‌گرت وه‌ك قوماشى ئاوریشمی شینباو که‌ پيشانگا که‌ ده‌یبه‌خشی به‌ خاوه‌نى چاکترین مه‌روما‌لات..

تا ئیستاش له‌یادمه‌ که‌چۆن باوکم ئەو خه‌لاتانه‌ی کۆده‌کرده‌وه‌و به‌به‌نیکی ئاوریشم ئەى نووساندن به‌یه‌که‌وه‌.. هه‌رکاتى میوانیکمان به‌هاتایه‌.. باوکم به‌خیرایى ئەچوو ئەو شریته‌ی ده‌هینا سه‌ریکی خۆی ده‌یگرت و ئەو سه‌ره‌که‌شى ده‌دایه‌

دەست من لەبەردەم میوانەکەدا درێژی دەکردو کەشخەیی پێوە دەکرد و خۆی ھەلەناو فەخرو شانازی پێوە دەکرد..

خۆ و لاخ و مەرۆ مالاتەکان بێگومان گۆییان نەداوہ بە خەلات و دیارییەکان.. بەلام باوکم زۆر گۆیی دەدا یە.. بۆچی.. چونکە حەزو ئارەزووی دەھاتەدی ئەویش (ناو دەرکردن) بوو..

بەئێ حەزو ئارەزوو بۆ (ناو دەرکردن) کەوا بکات لەنوسەریکی بێ ئەھمییەتی فیسقەو بچکۆلانەیی شاگردی دوکانیک.. کە نیمچە خویندەوارییەک نەبێ هیچی تری نەبوو.. وای ئێ کرد کە دەست بەکات بەخویندەنەوی چەند کتیبیکی یاسایی کە لەبەنی بەرمیلیکی زبڵ دا کە وتبوون!..

لەوێش دەچی ناوی ئەم پیاوێت بیستبێ؟ (ئەبراھام لنگولن) کە پاشان بوو بەسەرۆکی ئەمەریکا!

ھەر ئەم حەزو ئارەزوو بوو دیسان وای کرد (چارلز دیکن) ھەستیت بەنوو سینێ پۆمانە زیندووھەکانی.. وە وای کرد لە (رۆکفیلەر) کە ببیتە دەولەمەندترین کەسی جیھان..

و ھەر ئەم حەزەیشە وادەکات لە دەولەمەندترین کەسی ناوچەکەتان کە کۆشک و تەلاری زۆر زیاتر لە پێویستی خۆی بەرز بکاتەو و ھەر ئەوێشە وای لێدەکات کە تازەترین و جوانترین جل و بەرگ لەبەر بکات.. کەشخەترین مۆدیلی ئۆتۆمبیل بخاتە ژێری..

باسی کوپو کچەکانت بەگەرھیی دەکەیت و ھەلیان دەبەری لەلای خەنکیدا.. تەنانەت ھەر ئەم حەزەیشە وادەکات لەھەندی کەس بیانەوی لەرێگەیی خراپەو شەوکوت و جەرھەیی و خوین پێژییەو و ناو دەرکەن..

(از برمارونی) سەرۆکی پێشووی پۆلیسی نیویۆرک بۆی گێرامەو ووتی:
یەکەمین شتیکی کە تاوانباری ئەمپۆژە داوای دەکات پێش لەسێدارەدانی ئەو یە
کە ئەو پۆژنامە یەم پێپیشان بەدەن کە باسی پالەوانی و منی تێدا یە ئیتەر لەبیری

دەچپىت كە پاش چەند ساتىكى تر كورسى كارەبائى چاۋەپروانى دەكات و زۆر بە دورى دەزانىت..

ئەۋەى زۆر گرنىگ بىت لەلای كاكى تاوانبار ئەۋەىيە كە ناۋى خۇى بىينىتەۋە لە تەنىشت ناۋى بەرزى (ئانىشتاين و تۆسكانىنى و پوزفلت)..

پىم بلى چۆن و بەچ پىگايەك دەتەۋىت ئارەزوۋى (باسكردنت) بىينىتەدى.. ئەۋكاتە من پىت دەلىم تۆچ جۆرە پىاۋىكى؟ چونكە ئەم ھەزوۋ ئارەزوۋە چاكتىن پىۋەرى تۆيە!..

نەۋەى ئەمە پىاۋىك بەناۋى (جون رۆكفلر) ئەم ئارەزوۋى ناۋ دەركردنەى بەخەرج كىردنى پارەيەكى زۆر لەپىگاي كىرنەۋەى (خەستەخانەيەكى گەۋرە لەچىن) بۇ چارەسەركىردنى ھەزاران ھەزار نەخۇش كە نە وولاتى خۇى بوۋ نەھىچ!..

لەكاتىكدا كە (دلنج) ئەم ھەزەى دىنىتە دى لەپىگاي دروست كىردنى باندىكى سەركەش بۇ كوشتن و بىرىن و دەست دىرىژى كىردنە سەر بانقەكان..

مىژوو پىرە لەبەسەرھاتى خۇش و سەرسوپرەينەر كەدەگىرپىتەۋە بوۋمان پىاۋە بەناۋبانگەكانى جىھان ئەم ئارەزوۋى ناۋ دەركىردنە يان چۆن بوۋە؟

يەكى لەۋانە (جۆرج واشىنطون) ھەزى دەكرد پىيى بلىن (خاۋەن شكۆ) سەرۋكى ۋلاتە يەكگرتوۋەكان) (كرىستوفەر كۆلۇمبىس) لەقەبى شانشىنى ئۇقىانوسى..

جىگرى شاي ھىندىستان).. ۋە (كانت كاترىنى) گەۋرە نەيدەھىشت ھىچ وتارىكى بلۆبىكرىتەۋە ئەگەر لە پىش وتارەكەۋە نەنوسرىت (خاتو ئىمىراگور خاۋەن شكۆ) ۋەخىزانى (لنوكلن پۆزىكىيان قىزاندى بەسەر ژنى جنرال) (گرانى) ۋەك پلنگى تىك شكاو ووتى: (چۆن دەۋىرىت دانىشىت لەخزمەتمدا تا خۇم بانگت نەكەم؟!..

دەۋلەمەند و مىليونەرەكان پىش بىركىيان دەكرد لەبەخشىنى سەرۋەت و سامانى بى ژمارە بۇ ئەۋگەشتىارەى كەۋىستى جەمسەرى خوارو (قطب الجنوبى) بدۆزىتەۋە، ئەمەش لەبەر ئەۋەى ئەۋشاخە بەفرىنە بەرزانەى كە دەكات پىيى بەناۋى ئەۋانەۋە ناۋى بنىت تا دواى مردىيان ناۋيان ھەر بىينىت..

تەنانەت (فیكتۆر ھیگۆ) كەم ھەولئى نەدا تا (پاریس) بەناوى ئەوھو ناو بنرئت بۆ ئەوھى ناوى ھەمیشە لەسەر زار بمئینئتەوھ!..

تەنانەت زۆرى لەوكەسانەى كە شئت دەبن ھۆكەى ئەوھى كە سۆزو بەزەبى خەلكيان لئىدوورھو كەس گرنگيان پئنادات!..

(مس كلنلى) مئردەكەى ناچار كرد كەواز لەسەرۆكايەتى بەئنى و كارى دەولەت بخاتە ئەولارە بۆ ئەوھى كە لەگەئیدا پئكەوھ لەخانوەكەیدا ژيان بەرنە سەر بەچەشنى كەلەيەكتر نزيك بن و لەيەك جيانەبنەوھ دەپارايەوھ كە دوور نەكەوئتەوھ لئى ھەمیشە ناوا پئكەوھ بن!..

(كلنلى) ئارەزوى گرنگى پئدانى واى لئى كرد كە سووربئت لەسەر ئەوھى مئردەكەى لەلاى بمئینئتەوھ لەخەستەخانە تا ددانەكانى چاك دەبئتەوھ!..

تەنانەت ھەندى لەزانايانى دەروونناسى واى بۆ دەچن كە ھەندى كەس خۆيان بەرھو شئت بوون ھەنگاو دەئئن. ئەمەش بەنيازى خۆيان ئەو ئاوات و حەزانەكەى كە ھەيانە لەژيانى پۆژانەدا بوئان نايەتەدى!.. دەئئن بەلكو لەژيانى خەوو خەيالآتدا ئەو گرنگى و سۆزەيان دەست بكەوئت كەلە ژيانى واقئعیدا دەستيان ناكەوئت!!.. ھۆى نەخۆشى شئتى چئبە؟.

نئوھەك لەو كەسانەى كە توشى شئتى بوون (زانايان ھۆيەكەى دەگەرئئنەوھ بۆ ئەوھى كە(مەبى و تلياك و حەشئشە) زيانئكى زۆر دەگەيەنى بە دەمارەكانى مئشكيان و شئتيان دەكات يان چەند ھۆيەكى تر!..

بەلام ئەى ئەو نئوھى تر ھۆى چئبە واشئت دەبن؟؟!..

ھەر ئەم پرسیارەم ئاراستەى دكتۆرئكى گەرھە كرد كەتايبەت بوو بەنەخۆشئەكانى مئشكەوھ ووتى: بئى كەم و زیاد ھۆيەكانى نازانم چئبن وەلەو باوھرەئشئانئم كە كەس بزائئت بۆچى ھەندى كەس شئت دەبن!.. بەلام ئەوھى كە تئبئنى كرابئت لەم بارەيەوھ ئەوھى كە ھەندى لەوانەى دووچارى نەخۆشى مئشك بوون ھەولئى (گرنگى پئدانئك) دەدەن بۆ خۆيان كەلە ژيانى پۆژانەى دنيا لەلايەن كەسەوھ دەستيان نەكەوتوھ).

پاشان ئەم بەسەرھاتەى بۇ گېرامەوہ:

نەخۇشىكى ئافرەتم لەلايە.. شووکردنى بووبەھۆى كارەساتىكى دلتەزىن ماوہىەك پىش ئەوہى نەخۇش بکەوئت.. ئەم ئافرەتە لەدەروونى خۇيدا وای دانابوو كە ھاوسەرىكى وای دەست كەوئت ئەمى زۇر زۇر خۇش بووئت و كوپو كچى لىى ببئت و پایەيەكى كۆمەلایەتیشى ھەبئت بەلام پۇرگارى ژيان يەك بەيەكى ئاۋاتەكانى بۇ كىشا بە دیۋارىكداۋ پارچە پارچەى كرد).

نەمىردەكەى خۇشى وىست و قەدەرى خۋايش وابوو كە ھەر مندالى نەبئت! ئەم ئافرەتە شىت بوو، بەدەم خۇيەوہ وای دانابوو لەخەيالى خۇيدا كە لەم پياوہ (طلاق) دراوہو شووى كردۇتەوہ بە پياويكى نەجيب زادەى ئىنگليزو بەگەرمى (سورە) كەبانگى بكات (لئدى سمىپ)..

بۇ مندالىش.. ئىستە ئەم ئافرەتە وا خەيال دەكات كەھەموو شەويك مندالىكى دەبئت..

ھەرچارى دەچم سەرى لىبەدەم يەكسەر پىم دەلئت: (دوكتۇر ئايا دەزانى من دوئنى شەو مندالىكم بوو)؟..

ئايا تۇۋ واگومان دەبەيت كە شىت بوونى ئەم خانمە كارەساتىكى دلتەزىنە؟.

دكتۇرەكەى دەلئت: ئەگەر بتوانم ھۇش بگەرىنمەوہ بۇ ئەم ئافرەتە و چاك بىتەوہ نايكەم! چونكە ئەو ئىستا گەيشتۇتە ئاۋات و بەختەوہر بووہو ئەوہى وىستوويەتى بۇى ھاتۇتە دى! ھەستى كردوۋە بەو (گرنگيەى) كەلەدونىاي واقىعدا ھەستى پىنەكردوۋەو دەستى پىى نەگەيشتوۋە).

بەلى شىتەكان لەمن و تۇ بەختەوہرتىن! چۇن وانەبن كە ھەموو ئەو كۆسپ و چەلەمانەى كە تيا دەژيان چارەسەر كراوہو لەدونىاي خەيالأتدا ئەو گرنگى پىدانەيان دەست كەوتوۋە كە سالەھا سال ئاۋاتيان بۇ دەخواست و پىى نەدەگەيشتن!؟.

لەزىياتر كە لەتوانا ياندا ھەيە چەكىكى بانقت بۇ بكن مليۇن دۆلارى بىت؟! يان ئامۇڭگارى ئاغاو سەر كرده كانت بۇ دەكەن؟! يان چ زۆر دارىك كەس پىيى ناۋىرئىت ئەوان قسەى پى دەلئىن؟!

جا وردبەرەوھ! ھەندى كەس بۇ دەست كەوتنى بەرزى و بلندى و گرنگى پىئدان پەنا دەبەنە بەر شىت) بوون. جا بزانه چۆن (موعجىزەيەكە)! ئەگەر بىت و من و تو بتوانىن دەستى خەلكى بخەين و بەدەم ھاوار و داواكارىيەكانىانەوہ برۆين و بۆيان بىئىنەدى؟ لە دنياى واقىعدا!..

ھەرگىز لەمىژوودا پرووى نەداوہ كە بەرپۆەبەرى كۆمپانىايەك مووچەى بگاتە (مليۇنىك دۆلار) لەسالىكدا، بىجگە لەدووكەس نەبىت كە يەكەمىان ناوى (والتر كرايزلر) و دووہمىان ناوى (تشارلس شواب) بوو..

بابزانىن بۆچى ئەندروكارنىجى لەسالىكدا مليۇنى دۆلار بە (شواب) دەدا واتە (سى ھەزار دۆلار) بەس لەيەك پۆژدا!؟.

نايت (شواب) ھەلكەوتوويەكى سەردەمى خوى بوو؟ نەخىر.. ئەى ئايا ئىشە ناپەحەتەكانى لەخەلكى باشتر ئەنجام دەدا لەكارگە؟ نەخىر! (شواب) خوى دەگىرئەتەوہ كە كەسانىك لەبەردەمىدا كاردەكەن لەم شارەزاترن لەكارداو خىبرە و شارەزاييان زۆر زىاترە..

بەلام (شواب) ئەم مووچە زۆرەى وردەگرت تەنھا لەبەر يەك شت! ئەويش ھونەرى ھەلس و كەوت كردنى زۆرباش زانىوہ!..

جارىك پرسىارم لىكرد لەنەينى ئەو توانايەى كەھەيەتى ووتى: من تواناي ھەلئان و بەرزكردنەوہى و رەى خەلكى) بەگەورەترىن دەست مايەى خۆم دەزانم!.. گەشتەم بەو رىگايە زۆر ئاسانە.. من خەلكى ھەلدەنيم و وەصفى چاكەيان دەكەم.. وەلە رىزگرتن و ئازاكردنىان دا پۆدەچم لەرادە بەدەر چونكە ھىچ شتىك ئەوئەندەى ئەوہ (كوشندە) نىيە بۇ گيان و ھەستى خەلكى بەرادەى (رەخنە لىگرتن) لەلايەن كەسانىكەوہ كەلپىرسراوى ئەمن! بەلام من ھەرگىزا و ھەرگىز رەخنە لەكەس ناگرم وە بەھىچ جۆرى بۇ ھەلەى كەس ناگەريم .

ئەگەر بۆم ھەبىت دەھىنى خۆم بەگەم بەخۆم دەئىم: (من پياويىكم لەباس كردنى چاكەى خەلكى و ريزگرتنياندا، ھەرزۆر دەست بلأوو رۆچووم (مسرف و مفرط)!)..
 ئابەم جۆرە بوو كارو پيشەى (شواب).. بەلام ئەى من و تو چى دەكەين؟
 بىگومان بە پىچەوانەو دەيكەن! ئەگەر شتىگمان بەدل نەبوو! دەست دەكەين
 بەسەلئىنى رەخنە و لۆمە كردن و تەمى كردن..

بەلام ئەگەر شتىگمان بەدل بوو وەپىي رازى بوين ھىچ ناكەين و دوولئومان
 ناكەينەو..

نەئىنى ئەو سەرکەوتنە مەزنەى (رۆكفيلەر) دەگەرپتەو بۆ پۆچوون و لەرادە
 بەردەر لە پياھەلدان و ھەلئانى خەلكيدا!..

پۆژىگيان زەرەرىكى گەرەو قورس دەكەويت لەكاسىيە ھاوبەشەكەى لەگەل
 (ئىدومارد برفورد) كەبىگومان خەتاكەش دەگەرپتەو بۆ (ئىدوارد) چونكە
 كاسىيەكەيان زۆر گەرە بوو يەك مليۆن دۆلار زەرەريان كرد!..

(رۆكفيلەر) ئەگەر بىويستايە ھەر لەخۆيەو تىك بچوايە باوبارانى سەرزەنشت و
 رەخنە و لۆمەى بەسەر (ئىدوارد) دا دەباران.. بەلام ژىرانە خۆى گرت.. چونكە
 دەيزانى كە (ئىدوارد) چى لەتوانادا بوو كردوويەتى و ھەزىشى بەم زيانە
 نەكردوو.. لەبەر ئەو لەسەر خۆو بە ووردى گەرا بەمەسەلەكەدا و پاشان پووى
 كرده (ئىدوارد) و دەستى كرد بە باسى چاكەو پياھەلئانى و دەست خۆشى
 لىكرد!!

چونكە بۆى دەرکەوت كە (ئىدوارد) بەوپەرى ھەول تەوانىبووى لە (۶۰٪)ى
 زيانەكەى كەم كاتەو لەدەست ماىەكەيان..

يان (زىجفيلد) ئەوكەسەى كە پۆژانىكى دوور و درىژ (برۆدواى) سەرسام
 كەردبوو.. وەكارى سىحرى كەردبوو چاوەكانيان.. وە ناوبانگى دەرکەردبوو بەوھى كە
 تەوانايەكى بىھاوتاي پەيدا كەردبوو لەخۆشەويست كردن و گەرنگىدانى بە كچانى
 ئەمەريكا و ايان لى بگات كە ھەست بە بوونى خۆيان بەگەن..

ھەركاتىك ئافىرەتتىكى لاۋازى ئاشرىنى بىدبايە كە كوپان ھەرگىز سەيرىشىيان نەدەكرد چ جاي خواستنى.. بانگى دەكرد و دەيبردە سەر تەختەى شانۇ خەلكانىكى زۇر سەيرىيان دەكرد و دلى چەندان لاۋى كەمەندكىش دەكرد بۇ خۇى پاش ئەۋە پىش بركى دەبوۋ لەسەر خواستنى!.. ئەم كابرايە ئەۋەندە متمانەى بەجۋانى و قەشەنگيان ھەبوۋ! واى لىكردبوۋن كە متمانەى تەۋاويان بەخۇيان پەيدا كىردبوۋ..

جارتىكيان ويستم بەپۇژوۋىم و نان و ئاۋ نەخۇم.. شەش پۇژ لەسەر يەك بەپۇژوۋ بووم.. بۇم دەركەوت كە پۇژو گرتن زۇر ئاسانە و ھىچ ناپەھەتتەىكى تىدا نىيە، بەلكو شەشەم پۇژ لە دوۋەم پۇژ ئاسان تر بوۋ..

لەگەل ئەۋەشدا زۇرى لەخەلكى ويژدانىيان قىۋلى ناكات و خەرىكن خۇيان دەكوژن كە كاتى شەش پۇژ مندالەكانىيان نان نەبىت بىخۇن!..

بەلام ھەرگىز ويژدانىيان ناجولت و ناپەھەت نابن كە كاتىك (گرنگى پىدان و رىز لىخان و بەرزى و بلندى دەگرنەۋە لەمندال و كەس و كار و ژىردەستەكانىيان) كەلەخواردن پىۋىست ترە و ۋەك خواردن ھەزىيان لىيەتى..

ئىمە خۇمان تەرخان دەكەين و تى دەكۇشىن بۇ پەيدا كىردنى خۇراكى گەشەى مندالمان..

بەلام زۇر بەكەمى ھەول دەدەين بۇ كوژاندنەۋەى ئاگرى تىنوۋىتىيان بۇچى؟! تىنۋى ئەۋەيانە كە گرنگيان پى بدرىت و باس و خواستيان ھەبىت.

لەگەل ئەۋەشدا چىروكى (بخىلى دەكەين و ھەندى ۋوشەى رىزو ھاندان و بلندكەر و وورە و متمانە بەخۇ دروست كەريان پىنادەين كە مافى خۇيەتى لەمىشكىياندا بىھىلىنەۋە تا لەسنگ و دەروونىياندا دەنگ بداتەۋە و ھەرۋەك ئەۋ دەنگە خۇشەى بولبول لەسەر چل ھەيەتى.....

ۋا دەزانم كە خۇينەرانى بەرىز كاتى ئەم چەند دىپرە دەخۇيننەۋە، بەدەم خۇيانەۋە گالتە دەكەن و دەلىن: (پوپامايى.. دوپوۋىيى.. خۇھەئاسىنى بىتام

کە ھەر ھەموو ئەوانە کە کاریکی وەختی و لەناوچوووە بۆ کەس تاسەر ناشیئ بەتایبەت بۆ زیرەك و ھۆشمەندان)..

ئەو خۆینەرانە لەسەر ھەقن و پراست دەکەن. پڕوپامایە و دوو پووایی و خۆھەلۆاسین و چەورەیی کردن ھەر ھەموو ئەوکارانە ھۆشمەندو زیرەكەکان نابێت بە ھیچ جۆر لێی نزیک ببنەوہ!..

چونکە ھەر کەسیکیان بێجگە لە خەلەتاندن و خۆپەرستییەکی پیسی ئاشکرا ھیچی تر نییە، بەلام ئەمە ئەو ناگریتەوہ کە بەھیچ جۆر نەگریت، بەتایبەت لەگەڵ کەسانیکدا کە زۆر زۆر تینووی ئەوہیانە کە پزیزان ئی بگریت و بلند بکریں..

ئەوانە بەجۆریکن کە شتی بخریتە بەردەستیان و کاریان پێدا بدریت سی و دووی ئی ناکەن و بەبی ملە جەپری کردن پیی ھەلدەستن و گوی رایەلن بوی.. نمونەئەو کەسانە وەك ئەوہ وایە کە لەبیابانیکدا پی بگریی و لەتینواندا دەستی نەگاتە ئاوی پاک ئاوی پیس وەستاویش دەخواتەوہ گەر پیی ئی بکەوئیت..

نمونەئەو کە (براکانی میدیقانی) کە بەپراستی سەرکەوتوو بوون لەبازاری ژن ھیناندا.. تەنانەت دەستیان گەیاندا دوو حۆری سەرشاشەئە سپی و مارەیان کردن، ئیتر با ملیۆنەئە قەشەنگ (بەربارە ھاتوون) یش بیت، ئەزانن بۆچی؟..

پۆژیکیان ئەستیرەئە سیینەما (یۆلانجری) پیی وتم: (بەپراستی ئەو چەند براپەئە میدیقان ھونەری خۆ ھەلۆاسینیان چاک دەزانن بەپرادیەك کە پیشتەر کەس بەو جۆرە نەیزانیوہ..

ھونەری خۆ ھەلۆاسین وەك دەزانیت لەم پۆژەدا پشت گوی خراوہ)..

تەنانەت شارژن (فیکتۆریا) بەھونەری خۆھەلۆاسین خەلەتاو بەدەمییەوہ ھات.. کە (دزانیلی) دەلیت: زۆرجار خۆ ھەلۆاسینم بەکار ھیناوە لەکاتی ھەلئەس و کەوتما لەگەڵ شارژن فیکتۆریا.. (دزانیلی).

بەلام لەسیاسەت مەدارە زۆر ھۆشمەندو ژیرەکانە کە حوکمپانی ئیمپراتۆریەئەتی بەریتانیان کردوہ.. ئەگەر بیت و خۆھەلۆاسین و پڕوپامایە بەکاری ئەو ھاتبی..

مەرج نىيە بەكارى من و تو بىت.. لەوانەشە گەر بىت و چەكى روپامايى لەشان
بەكەيت بەئەنجام و بەرھەمەكەى بەكەيت لەوانەشە بەپېچەوانەوہ بىتە دى..
كەواتە جياۋازى چىيە لەنيوان (رېز لىنان) و (خۆھەلۋاسىن)دا؟..
وہلامەكەى ئاسانە: يەكەمىيان پاك و بىگەرەدە.. دووہمىيان بۆگەن و درۆو پەر لە
غەشە..

يەكەمىيان لەدلەوہ دەردەچىت .. بەلام دووہمىيان لەزمانەوہ.. يەكەمىيان: خالى يە
لە خۆپەرستى.

دووہم: پارچەيەكە لەخۆپەرستى.. يەكەمىيان ھەرھەمووى پىيى خۆشە..
دووہمىيان: ھەر ھەمووى بىزى لىدەكاتەوہ..

لەم دووايىدە پەيكەرىكى (ژەنرال ئۆبىرىچۆن)م بىنى لەكۆشكى (شاپۆلتىك) لە
شارى (مەكسىكۆ) چەند ووشەيەكى پىرمانام بىنى بەژىرى پەيكەرەكەوہ نوسرابو
كەيەكى بوو لەفەلسەفەكانى (ئۆبىرىچۆنى تيايدا نوسرابوو) (مەترسە لەو دوژماننەت
كە لەكەمىن دان بۆت و ھىرشىت بۆ دىنن.. بەلكو لەو ھاۋرىيانە بترسە كە
خۆھەلۋاسىن و چەرەيت بۆ دەكەن)..

نەخىر.. نەخىر.. من ھەرگىز پىشنىيارى ئەوہتان بۇناكەم كە چوونە پىشەوہو
خۆھەلۋاسىنى و مامە ھەمەيى بەكەن.. بەلام ئەوہندە ھەيە من بانگتان دەكەم بۆ
شىۋازىكى نوي لەشىۋازەكانى ھەلس و كەوت كىردن لەگەل خەلكىدا..

پاشا (جۆرجى پىنچەم) چەند نووسراۋىكى بەتايبەت ھەلگرتبوو چوار چىۋەى
تىگرتبوو لەژورەكەى خۆى لەكۆشكى (بكنگھام) ھەلى واسىبوون.. كەيەكى لەو
پەندانە دەلىت: (فىرم مەكە ھەرىمدەيتى، وە فىرم مەكە پىشۋازىم بەكەيت بە
پىياھەلدانى خۆپايى و بىپارە) ئائەمەيە پىياھەلدان و خۆھەلۋاسىنىكى بىبەرامبەر.
رۆژىكىيان پىناسەيەكى خۆھەلۋاسىنم (التملق) خويندەنەوہو بۆيە ھەزەدەكەم
لىرەدا باسى بەكەم:

خۆھەلۋاسىن ((وتەيەكە بەكەسىكى بلىت كەخۆى گومان نەبات تىايەتى..))

بەلام (پێزی ئی گرتن) ئی کە من مەبەستمە ئەو هیە کە وەك ووتەئێ (پرانف و آلد و ئیمرسون) دەلیت:

(هەموو کەسێک کە دەگەم پێئێ (بەلایەنی کە مەوێ) لەیەك شتدا لەمن باشترە، کەواتە من لێوێ فێردەبم)..

دەئێ کەواتە با هەول بەدەین چەند پەوشتی جوان لەخەلکیدا هەیە. باسیان بکەین و خۆهەلواسین (چەورەئێ) لەبیربکەین.. با پێزێکی پاک و بیگەرد) بۆ هەمووان هەبێت..

بەزیادە پەوێ و بەردەوامی چاکەئێ خەلکی باس بکەو پێزێکی لەسنوور بەدەریان بگرە.. ئەوکاتە خەلکی بێر لە ووشەکانت دەکەنەوێ و پاش چەندان سال هەر لەبیریان دەمێنێ کە تۆ هەر لەبیریشت نەماون..

پاشکۆی یەكەم:

٢- ریزی براكەت بگرە و دان بەچاكەو لیھاتوو یەكانیدا بنی:

ئیسلام بەرنامە یەكە داریزژاوی دەستی خوای پەرەردگارە.. ھەرشتی ئەمڕۆ زاناو عاقل مەندانی جیھان پە ی پی بەرن و بیری لی بکەنەو بە پیویستی بزنان و خەلکی بۆ بانگ بکەن.. ئیسلام زیاتر لە (١٤٢٠) سال لە مەو بەر بیری لی کردۆتەو بە پیویستی زانیووە خەلکی بۆ بانگ کردووە..

لە بەشی دووھدا (دیل کارنجی) ئەو ی پوون کردووە کە حەزێکی (فیکری) شاراو لە مەموو کە سێکدا ھە یە.. ئەویش حەز کردن لە بەرزی و بڵندییە.. ھەرچەندە ئیمە خال بە خال پال پشتی (دیل) ناگرین.. چونکە ئەو ژیا نی (پیغە مەبەر) و کارتیکردنی ھاو لەن و موسلمانانی دوا ی ئەوان نەگەشتۆتە لای و نە ی بیستوو.. چونکە ئەگەر بگەشتایە پی نی من دانیام ئەگەر موسلمانیش نەبوا یە ھەر ھیچ نەبی ئەندی لە بۆچوون و بیرەکانی پیا چوونەو دە کردووە و پاك و پیسی دە کردن..

ئیسلام بەو پەری لی پرا نەو ھەول دەدات کە ھەموو ئەندامانی کۆمەلگا بە جوړی پەرەردە بکا حەزێکی دەروونی دروست بکات تیا یاندا.. کە ھەر ئەو حەزو ئارەزوو دەروونی پال پیو نەریان بیت بۆ کردنی ھەر کاریک یان ازھینان لی..

نە ک ترساندن و چاو سوور کردنەو داروفە لاقە.. ھەر وە ک لە یەکی لە سەربازگەکانی عیراقدا ئەفسەریکی دەرەجە دار پاش ئەو ی بە قیرەو ھاوار و لی دان ھەرچی کرد بوو نەیتوانی بوو بە جوانی سەربازەکان ریز بکات بە جوړی کە کەس لار نەو سستی و ریزتی ک نەدات بە توپەرییەو وازی لیھینان بۆ ئیوارە ی ئەو پۆژە ھاتە دەرەو و سەیریکی ناو خەلکە کە ی کرد چی بینی؟..

زۆر سەیرە ئەوانە ی کە ئەم بە یانیە بە ئەفسەرو پینج عەریفەو نەمان توانی ریزیان بکەن..

وا ئىستا لەم پەرە بۇ ئەو پەرپە يەك رېزى رېك ۋە ستاون و نوزەيان لەخۇيان پېرۋو ھېمىن ھېمىنى نوپۇز دەكەن.. كابرې ئەفسەر زۇر سەرى سوپما و ۋوتى ئەۋە ئەقەنى بۇ من بۇ ۋارىزئابن و جوان ناۋەستىن..

ئەم ئەفسەرە زۇربى ئاگايە.. و ھەژارە ۋادەزانى بەدرېكى ئەفسەرە ۋە يان بەتۋرەبى عەرپەكانى دەتوانىت بچىتە دلېان و خۇشيان بوى و بگوى بكن.. نازانىت كە ئىسلام پېش ئەۋەى فەرمان دەرکات و گوى رايەلى بویت.. نرخ و رېزى لە رادە بەدەرى بەئادەمى بەخشیۋو کردنى بە خاۋەنى بەرنامەو رېبازو پەرۋەردگارەكەيانى پىئاساندوون و بەلېنى بەھەشتى پان و بەرىنى پىداوون و ئەۋەندەى باۋەرتىدا دروستکردوون كە لىيان پوونە ھەرشتى زىانبەخش نەبىت قەدەغەى نەکردوۋو ھەرشتىكىش چاك نەبىت فەرمانى پىئەداۋە..

نمونه يەكى زىندوو: چەند سالانىك لەمەوبەر لەسالى سىيەكاندا بەشى تەندروستى وولاتە يەگرتوۋەكانى ئەمەرىكا لەراپۇرتىكىاندا بەرزيان كردهۋە بۇ دەۋلەت كە (عەرەق خواردن) ھەرەشە لەدوارپۇزى ئەمەرىكا دەكات.. ۋەسەرەكى ترين ھوى نەخۇشېن و لەش داپزانەو ھەرۋەھا زۇربەى كارەسات و تاوان و خويىن رشتن و تىك چوونى خىزانەكان لە(سەرخۇشېۋەىە)..

بۇيە ئەمەرىكا پىرېارىدا كە ھەستىت بەقەدەغەکردنى عەرەق.. لەھەموو ئەمەرىكىەكان.. بەلى (ياساى قەدەغەكرنى عەرەق) ۱۹۳۰ دەرچوو.. بەلام پېش دەرچوونى بۇ جىبەجى كردن.. دەست كرا بەرېگە خۇش كردن بوى ۋەك ۱- بانگېشەيەكى فراوان كرا بۇ باسكردنى زىانى عەرەق لەرېگاكانى ئىزگەو تەلەفىزىۋن و سىنەماۋ شانۇكانەۋە..

۲- ۋەمامۇستا و دكتور و پىسپۇران تەرخان كران بۇ دەرکردنى كتىب و نامىلكە و گرتنى چەندان كۆر بۇ ئەم مەبەستە كە (۶۵) مىليۇن دۇلارى تىچوو..

۳- ۋە (۹) ھەزار مىليۇن لاپەرە دەربارەى زىانەكانى عەرەق نووسرا..

۴- ھەموو كارگەكانى ۋەستىنران و نەشيان ھىشت لەدەرەۋەبىت..

(٢٠٠) کەس لەسێدارە دراو نیو ملیۆن کەس گیرا و تا (٤) ملیۆن دۆلار غەرامە سەنراو نزیکی (١٠٠٠) ملیۆن دۆلار دەستی بەسەردا گیرا لەبەر سەرپێچی ئەم یاسایە ..

ئایا خۆینەری بەرپێز و دەزانیت (عەرەق) بنەپرکرا لەوولایە یەگرتووھەکان؟؟ ..
 بێگومان نەخێر .. ئەمەریکا ناچار بوو لەسالی (١٩٣٣) دا بپریارە کە
 ھەلۆھەشی نینتەوھ .. بۆچی؟
 چونکە لەحەزنیکی ناوخوایەوھ نەبوو بەلکو لەزۆری دەسەلاتەوھ ئەمەیان
 پێکرا .. بۆیە بە مردنیش وازیان نەھینا ..

بەلام ئیسلام پیش (١٤٠٠) سال لەمەوبەر ھەر کەفەرمانی حەرام کردنی عەرەقی
 دەکردبەتەنھا ئایەتیک کەتیایدا دەفەرمویت: (فاجتنبوھ) واتە لێی دوور کەونەوھ
 ھەرھەموو موسلمانان وازیان ھینا و بەدەستی خویان ھەرچی کویە و گۆزە عەرەق
 ھەبوو شکاندیان و پزاندیان بەبێ ھیچ زۆر کردنیک تەنانەت ھەبوو لەدەمیدا بوو
 ھەرکە فەرمانەکە ی خوای بیست خیرا تفیەوھ و فرییدا ..

بەرنامە ی ئیسلام لایەنی پزنگرتن و پزلینان و پزانینی پشتگۆی نەخستووھ ..
 ئەوھتا خوای گەورە کەدروست کەرو بەدیھینەرەو ھەزاران ھەزار بەخششی
 بەئادەمیزاد بەخشیوھ .. لەوانە ھیچ نازایەتی نییە کە مروڤ سەری بەندایەتی بۆخوا
 شوڤر بکات .. بەلکو ئەوپەری سپلەیی و بەدنامەکی یە ئەگەر پشت لەخوا ھەلبکات ..

کەچی لەگەل ئەوھشدا خوای گەورە نافەرمویت نوێژیکەن و من بناسن، ئەوھ
 نییە منیش بەخشیشم باراندووھ بەسەرتاندا .. نەخێر بەلکو وەصفی نوێژکەران بە

چاکە دەکات و دەفەرمویت: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ (المعارج ٣٤) پاشان
 پاداشتەکەشی دەخاتە پیش چاویان ئەوھندە ی پالنەریان بۆ بەردەوامی لەسەر
 گوێرایەلی و دەفەرمویت: ﴿أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ﴾ ئائەو نوێژکەرانە بەرپزەوھ
 دەبرینە بەھەشتەکە ی خوا ..

که چی من و تو که پیمان بووتری: سوپاسی فلان کەس بکە چونکە زۆر ماندوو دەبیئت لەگەڵ منداڵەکاندا لە قوتابخانە و تۆزی پێیدا هەلبەدە و پێزی لی بنی.. یە کەسەر دەلییت: ئی چییە خۆ مووچە دەخوات .. خۆ خیری باوکی ناکات.. یان ئایا کە ی بیر لەو دەکەیتەووە کە پۆژی تۆ بلی جاری لە جاران چوبیتە تەنیشت فەراشیک یان کەناسیک یان حەمالیک تۆزی لە لای دانیشتیبت و سوپاس و پیزانینی ماندوو یە تیهکی بۆ دەپریت وەوای لی بکەین کە پرۆبە خۆبوونی تێدا دروست ببی و کەمیکیش کینە کە شەیتان بۆی دروست دەکات تێدا نەمیئنیت.. کە بلی بۆچی ئەمانە ئەندازیارو مامۆستاو دکتۆرن و منیش!..

ئەو هەتا هەندی لە نافرەتان لە مەکەووە بەدزی کەس و کاریانەووە منداڵ و میدو مال بەجی دیلن و بەرەو مەدینە دەکەونە ری و دەشت و دەر و دۆل و چیا دەبەرن و دەگەنە خزمەتی (پێغەمبەر)ی خوا (ﷺ) و موسلمان دەبن..

خوای پەرەردگار پێزیکی تاییبەتیان لی دەنی و لەقورئانە کەیدا باسی کردوون و داوا لە (پێغەمبەر)ەکی دەکات کە دوای دُنیا بوون لەنیەتیان (پەیمانیا ن لەگەڵ بیهستەو داوای لی خۆشبوونی شیان لەخوا بۆ بکە)..

وہ کہ دہ فہرمویت: ﴿بِأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعَنَّكَ عَلَيَّ أَنْ لَا يُشْرِكَنَّ بِاللَّهِ سَيِّئًا وَلَا يَسْرِقَنَّ وَلَا يَزْنِيَنَّ وَلَا يَقْتُلَنَّ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِيَنَّ بِجُهْتِنِ بَقَرِيْنَهُ بَيْنَ أَيْدِيْهِنَّ وَأَرْجُلَيْهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعُهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾
(الممتحنة ١٢)

ئائەمەییە پێزلیانی راستەقینە و گرتگی پێدان.. هەتا پۆژی قیامەت موسلمانانی جیہان لەقورئاندا باسیان دەخویننەوہ..

لەئەنیە یەکیکی وەک من و تو بوا یە دەییوت: دەی هاتوون هاتوون.. خۆ چین؟ هەموویان شەش حەوت ژنیکن و هاتوون موسلمان دەبن.. پۆژی سەدان و هەزاران پیاو ژن دەهاتن بۆ مەدینە و پروایان دەهینا.. یان دەییوت: کاتی ریککەوتنی خودەیبیە بوو مەکەییەکان هیچ چاریکیان نەما بوو موسلمان بوون نەبیئت..

نا.. نا.. خوای مەزن دەیهوئیت تی بگەین کە با چاکەو خیری خەلکیش کەم بیئت ئیمە ھەر سوپاسگوزارو بەئەمەک بین بەرامبەری.. دواى ئەوێش خو موسلمان بوونی ئەو ژنانە کەم نەبوو.. ئەمان تەنھا لەبەر خواو (پێغەمبەر) ھەمەى وازیان لەپۆلەکانیان و میرد و مال و حال و کەس و کارو وەتەن ھینا.. کەى ئەمان لەگەڵ ەربەبەکانی چوار دەوری مەدینە دەبن بەیەک ھەرکە زانیان (محمد) دەسەلات و شکۆی پەیدا کردو لوتی دوژمنانی شکاند ئەوجا ھاتن و موسلمان بوون.. مال و حالیان لەخۆیان تێک نەدا..

رێز لەخەلکی نان ئەوێیە کە تابوت دەکرێت لایەنى چاکەیان ت بیرنەچێت و ھەمیشە باسی بکە بۆ ئەوێ بێتە ھاندەرێک بۆ خاوەنەکەى و زیاتر سوور بیئت لەسەر ئەو چاکەى و ھەست بکات کە کەسانێک ھەن ئەم چاکانەیان دەبینیت و پێیا دەزانن و ئافەرینیان ئی دەکەن..

دەبا من و تۆش وابین وە (پێغەمبەر) ی خوا وابین.. با پەردە لەسەر چاکەى خەلکی ھەلبەدەینەو ھو باسی بکەین و سوپاس و پێزانین دەربەرین.. نەک ھەر بەشوین لایەنى خراپەدا بگەرین و خاوەنەکەى لەناو خەلکیدان لای خۆیدا بێشکینین..

(پێغەمبەر) ی بەرزى ئیسلام محمد (ﷺ) بەیەکی لەھاوێلەکانی دەفەر مویت: (إن فیک خصلتان یحبهما الله ورسوله) واتە: دوو پەروشتت تێدایە خواو (پێغەمبەر) ھەمەى زۆریان بەلاوہ خوێشەوێستە (الحلم والانه) کە نەرم و نیانی و لەسەر خوێیە (رواه مسلم)..

تاقی بکەر ھوہ.. بزانیە چەند بەسوود و بەرھەم دارە ھەلدانەو ھى لاپەرەکانی چاکەى خەلکی.. بۆیە (پێغەمبەر) ی خوا (ﷺ) بە عومەر دەفەر مویت: (ئەگەر (پێغەمبەر) ی بەھاتیە لەدواى من ئەو ھو (عومەر دەبوو) ! أخرجه الترمذي والحاكم و صحه في التاريخ الخلفاء)..

یان نازیەتى و بەجەرگی و فیداکاری و لیبرانی (خالیدی کوپی و ھلید) بۆ ھەلکردنی ئالای ئیسلام و گەیانندی پەيامی خوا بە وولاتان.. (پێغەمبەر) ی خوای

دەخۆش کردبوو بە پرادەییەك كە ناوی نابوو (سیف الله المسلول) واتە شمشیری نەبەزیووی خوا..

ئەمانە دەرسن بۆ ئێمە تالایەنی چاکە ی خەلکی پێ بەهێز بکەین و لەلایەکی تریشەوێ خۆمان بەرینە دایانەوێ و بیانکەینە ھاورپێ خۆمان.. وەگەر تۆ لەجیاتێ (پێغەمبەر) بویتایە لەوانەنبوو بنگوتایە: دە ی چییە؟ خۆ خالید ئازایەتی ناکات و ھونەری نییە؟..

چونکە چەندان سال دژایەتی قورسی (پێغەمبەر) ی خوای کردووە و تەنھا لە جەنگی (ئوھوددا) (٧٠) ھاوێلی شیرینی (پێغەمبەر) ی شەھید کرد..

خالید ئازایەتی ناکات.. مایە دینی تەو.. پۆژانی پەش و پەر شەرمەزاری رابووردووی دەشواتەو.. بۆ خوا پێتان دەئێم ھە یاران ئەگەر خالید ئەم قسانە ی لەگەڵ بکرایە ئایا سارد نە دەبوویەو؟..

کەچی من و تۆ دوکانداریك کاتی شتەکان ھەرزان دەدات پێمان.. سوپاسی ناکەین و پێ نازانین و زیاتر ھانی نادەین بۆ خاتر گرتنی خەلکی.. بەلکو لەوانە یە بلێن.. فیلبازە ئە یەوێ زوو شتەکانی بفرۆشیت و کپیری زۆرکات بۆ شتەکانی.. یان لەو دەجێ: بە ھەرزان دەستی کەوتبیت و پارە ی پێ نەدابی..

کەواتە لە (پێغەمبەر) ھوێ بەسە ئەو نەندە فێرپین کە دەروونی خەلکی چەندە پیویستی بە ئامۆژگاری و تەمی کردن و سەرزەنشتی ژیرانە ھە یە.. ھەر بەو شیوہ یەش ئەگەر نەئێم زیاتر چاکە کاران و داسۆزان و لیبراوان پیویستیان بە ھەلنان و ئافەرین و دەست خۆشبێ ھە یە..

لەلایەکی ترەوێ (پێغەمبەر) ی سەرورمان گرتگی بە ھەموو کەس داوێ وای لیکردووە کە ھەست بە بەرز ی و بلنددی بکات و باوێر بە خۆکردنی تیدا دروست کردوون..

ژیانی (پێغەمبەر) ھەمووی وانە ی دەروونناسی فیری موسلمانان دەکات.. ئەنەسی کوپی مالیک (خوای ئی رازی بی) دەگێریتەوێ بۆمان کە (پێغەمبەر) ی خوا (ﷺ) بیدایە بەلای مندالانی سەرکۆلاندای سەلامی ئی دەکردن و دەیفەرموو: (السلام

عليكم يا صبيان) بەرپويەكى خۇشەو دەستى بەرز دەكردەو ھو بۇيان و دەيووت:
(سلاوتان ئى بى منالە جوانەكان) رواه البخارى و مسلم.

ۋادەزانم ئەو مندالانە تامردن ئەو يادگار يە خۇشەيان لەبىرنەدەچوو ۋە رېزو
خۇشەويستى تايبەتيان بۇ (پىغەمبەر) ﷺ ھەبوو..

لەبىرم دى مندال بووين.. دەچووین بۇ مزگەوتى مامۇستا مەلا صالحى گەرە
بۇ نويژ بەلام تەپوتوزاۋى و پيس و پۇخل بووين و نويژمان نەدەزانى.. دوو
ياداشتى دژ بەيەك ھەرگىز لەيادم ناچن يەكەميان: ھەلويستى پياۋە پىرەكان
بوو تەنانت پياۋىك لەوان.. كەكاتى دەچووینە ژوورى مزگەوت، دەھات بۇمان و بە
زللە بناگوئى سوور دەكردينەو ۋە بەتوورپەييەو دەيناردىنەو ۋە دەيگوت: پيسى
چلكانە مزگەوتەكەتان لەنويژ برد ئيو ۋە نويژ كوچا مەرەبا..

ھەلويستى دووم: چەند كەسيكى كەم لە لاۋەكان بەدزى پياۋەكانەو:
ديانگوشين بەخۇيانەو ۋە بەرپويەكى گەشەو دەيان ووت: ئەى ئافەرين
فريشتهكانى مزگەوت.. ھەرگىز لەنويژى جەماعەت دوانەكەون ئيو پياۋى
دوۋرۇژى ئيسلامن..

من و ابوى دەچم كە ھەنديكمان كاتى گەرەبوون وازيان لە نويژ ھيئا لەداخى
ھەلويستى كۆمەلى يەكەم بوو.. ئەوانى كەشمان بەدامەزراۋى لەسەر نويژكردن
ماينەو ھوى ھاندان و رېز لىنان و گرنكى پيدانى كۆمەلى دووم بوو بە ئيمە..
يان پىرە پياۋو پىرە ژن كە ھىزى دەست و ئەژنوو چاۋو گويچكەيان كز بوو ۋە
تووشى چەندان نەخوشى بوون و مندال و كەس و كار لىيان دوور كەوتتەو ۋە
بىناز كەوتوون..

كەس ھىچ ھىواۋ مەبەستىكى پىيان نەماۋە بۇيە نەك ھەر خەلكى دوور بەلكو
كوپى خۇشيان ھەندى جار ۋاى ئى دىت كە شەرم دەكات بلى باوكە يان
دايكە!!..

بەلام (پىغەمبەر) ﷺ بەسۆزو بەبەزەيى ھەركاتىك لەرنگاۋباندا بگەيشتايە بە
پىرەپياۋىك يان پىرەژنىك سەلامى ئى دەكرد و بەدەمىيەو دەوہستاۋ گويى شل

دەکرد بۇ سكالو داواكارى و بى نازىيەكانى، ئىتر جارى واهەبوو چەندى
 لەھارەلەكانى وەستاندو تا ئو پىاوەيان ژنە بەسالآچووہ پايى دەكات!..
 لەوہ دەچى كەسىكى كەم قام يان كەسىكى سەرقال و كارمەند و پاميار بلى: چ
 پىويست دەكات ئەوہندە كاتى بى سود بكوژىت! بالەباتى ئەوہ كاتەكەى لەگەل
 گەنجىكدا بەسەر بېردايە باشتەر يابوو؟.

نەخىر، ئەمە ووتەى لىزان و ژىرو بەسۆز نىيە! خاوەنەكەى نىيازى نىە خەلكى
 بكاتە خۆيىو كارىان تى بكات و خۆشيان بوويت.. پىاوى زاناو ھۆشمەندو پاميار
 كەسىكە ھەموو چىنەكانى كۆمەل خۆشيان بویت و بە بىننى دلىان بكرىتەوہو
 شادمان بىن..

بۆيە (پىغەمبەر)ى نازىزمان (ﷺ) چاك لەبىرى بوو ئەم پىرەى وا ئىستا تواناى
 ھىچى نەماوہ پۇژانىك بوو كارمەند و دلسۆزو لىھاتوو بووہو پەككەوتە نەبووہ.
 زانايانى مىژووناس بۇمان دەگىرپنەوہو كەپۇژىكيان پىرەژنىك لەرنگايەكدا
 بەدەست كۆلىكى قورسەوہ پىگىرابوو.. چاوەروانى خىرەومەندىكى دەکرد
 كەبىداتەوہ كۆلى!..

خەلكانىكى سەرقال دەيان دا بەلايدا نەيان دەپەرژايە سەرى! ئەم ھەلەى كە
 ھەلكەوتووہ بۇيان كەدلىك كەمەندكىش كەن بۇ لاى خۇيان لەكىسيان دەدا..
 بەلام (پىغەمبەر)مان ھەمىشە لەفرسەتى ئەوہدابوو كەخىرى بكات و كەسىكىش
 بۇلاى پووناكى قورنان بانگ بكات بەكردەوہ شىرىنەكانى.. بۆيە ھەركەچاوى كەوت
 بە پىرەژنەكە خىرا لىى چووہ پىش و ئافرەتەكەش ووتى: ئارپۇلەگيان بەلكو ئەو
 كۆلە بدەيتە شانم؟.

(پىغەمبەر)ىش (ﷺ) كۆلەكەى بۇ ھەلگرت و نايە سەر شانى خۆى و فەرموى
 بۆكويى بەرم؟..

ژنەكە لەم ھەلوئىستە مەردانە چاوەروان نەكراوہ زۆر سەرى سوپماو ئەوہبوو
 خۆشەويستى (محمد) پۇشتە دلىيەوہ واى لىكرد كە لەپاداشتى ئەم چاكەيەدا
 ئامۇژگارىيەكى دلسۆزانەى دايكانەى بكات..

پىيى ووت: كوپى خۆم پياويك لەم شارەدا ھەلكە وتووھ گوايە دەلى من
(پىغەمبەر)م و خوا ناردوومى بۆلاتان: نەكەى گيانەكەم بخەلەتتى شوئىنى بکەويت
وھك ئەوشىت ببىت..

(پىغەمبەر)ى پىشەوامان بزەيەك گرتى و بەنەرمىيەكەوھ فەرمووى: دەى
دايەگيان من ئەو (پىغەمبەر)م و خواى گەورە ناردوومى..

ژنەكە ووتى: ئەگەر تۆ ئەو كەسەبى نەخىر درۆزن و شىت نىت و ئەوا باوھېم
پىھىناى..

(پىغەمبەر) نەيفەرموو شارى مەككە ھەر گەنجەو بابرۆم بەلايانەوھ من چىم
لەپىرەژن داوھ ھەروھە نەى ووت: كوپرە خۆبەشىت و جادوو بازو درۆزنم دەزانىت و
كۆلەكەى لەشانى فرى بدايەتە خوارەوھ. بەلكو بەپىچەوانەوھ ئەوھندە گرنكى
دەدات بەم ژنە كەلەو كاتەناسكەشدا ھەر پىدەكەنى بەدەمىيەوھ ! دەبا ئىمەش
وايىن..

رېڭاي يەكەم:

۳- ئەۋەي ئەمە بىكەت ھەموۋى خەلكى دېنە رېزىيەۋە ئەۋەشى نەيكەت بەدريژايى تەمەن

بەتەنھا دەمىنئەۋە

ۋا خووم پىۋە گرتبۋو كە ھەموو ھاۋىنىك دەچووم بۇ (مىن) بۇ ماسى گرتن.. ھەمىشە ۋام پىخۇش بوو كە ژالەي كرىماۋى بىكەم بە قولاپەكەمەۋە.. بەلام من نەم دەزانى كە ماسى زىاتر ھەزى لە (كرمە).. ۋەلە بەرئەۋەي كە من بەس بۇ پراۋە ماسى ئەۋگەشتەم دەكرد.. بۇيە لەباتى ژالەۋ كرىم دەچووم كرىمكى بچكۆلانەم دەكرد بۇ قولاپەكەمەۋە ۋ شۆپم دەكردەۋە بۇ بنى ئاۋەكە ۋ بە ماسىيەكانم دەۋت: ھەز لە ئەم شتە خۇشە دەكەن؟.

دەي باشە (ياران) بۇچى ھەر ئەم شىۋازە ژىرانەيە بەكار نەھىنن لەپراۋكردنى خەلكىدا؟..

(لويد جۇرچ) ئەمە پىشەي بوۋە ھەموۋكات.. بۇيە كەكاتى پىۋاۋىك لىي دەپرسىت: چۇن ۋ ھۇي چىيە؟ ئەم ماۋە زۇرە لەسەر كورسى ھوكم ماۋىتەۋە؟ كەچى كەسانى ۋەك: (ۋلسۇن ۋ ئۇرلاند ۋ كلېمنسو) كە ھەريەكەيان لەگەۋرە پىۋاۋانى رامىيارى جەنگى جىھانى يەكەم دەژمىررېن، كەچى ۋەك تۇ نەماۋنەتەۋە؟.. لەۋلامدا ۋوتى: ھۇي مانەۋەي من لەسەر ھوكم تەنھا يەك شتە، ئەۋىش ئەۋەيە كە من تۋانىومە شتىك بىكەم بە قولاپەكەۋە كە ماسى زۇر ھەزى لىي بىت)..

نايا بۇچى ھەمىشە باس لەۋشتە دەكەيت كە خۇت پىت خۇشە؟ تۇ چىت پىخۇشە با خۇشت بویت ھەمىشەيش خۇشت دەۋىت بەلام بەرامبەرەكەت مەرج نىيە ۋەك تۇ خۇشى بویت..

كەۋاتە تاكە رېڭايەك بۇ كار كوردنە سەر خەلكى تر ئەۋەيە كە قسە بىكە لەگەل خەلكىدا لەۋشتانەي كە ھەزىان لىيەتى ۋ پىيان خۇشە.. بەلكو رېڭا پىشان دەرىشى بە بۇ گەشتنى بە ۋ ھەزو داۋايانەي..

سبەينى ئەمەت لەبىر بىت.. كاتى دەتەۋىت ھەول بەدەيت كەسىك كارىكت بۇ

راپەرىنئىت..

ئەگەر تۆ ويستت نەھيلى كوپرەكەت جگەرە بكيشيت.. مەبە بە ئامۇزگارى پيش سىپى بەسەريەوہ.. لەولايەنەوہ پيى مەلى كەخۆت حەزى ئى دەكەيت و بەچاكي دەزانيت.. بەلكو بۆى پوون بكەرەوہ كە جگەرە كيستان ئەبيتە ھۆى ھەناسە سواری و دۆراندنى لەياری تۆپى پىدا (بۆنمونه) يان پيشپرکيەى..

ھەر بەم جۆرە ھەلس و كەوت بکە با لەگەل منداآندا بيىت يان لەگەل گوپرەكەو مەيمون..

پۇزىكيان (رالف والد ئيمرسون) لەگەل كوپرە بچوكەكەيدا ويستيان گوپرەكە بچكۆلەكە بەرنەوہ بۆگەوپرەكەى خۆى بەلام زۆر بەھەلەدا چوون كاتى ويستيان بەو جۆرە پرواتەوہ كە خۇيان پىيان خۆشەو دەيانەويىت..

بۆيە بىھودە (ئيمرسون) لەدواوہ پالى بەگوپرەكەوہ دەناو كوپرەكەشى لەپيشەوہ راي دەكيشا بەلام ئەم گوپرەكە بچكۆلانەيە لەوان (انكار) تريبوو.. لەجيگەى خۆى نەدەجولآ..

چونكە ئەويش ھەر وەك ئەوان ئەوہى خۆى دەيويست ئەوہى دەكردى.. بۆيە قاچەكانى وەك ميخ لەزەوى توند كرد و جم و جولى لەخۆى بېرى.. خيزانى ئيمرسون كاتى لەپەنجەرەكەوہ ئەم ديمەنەى بينى ھەرچەندە ئەم خانمە وەك ميژدەكەى ئەديب و نوسەرو دانەر نەبوو بەلكو نيمچە خويندەوارىك بوو بەس.. بەلام ئەم چاك دەيزانى ئەم گوپرەكەيە چى پى خۆشەو چى دەويىت. بۆيە بەخيىرايى دەستى سوپر كردو بەرەو پرويان پۇيشت وەك دايكىكى دلسۆز پەنجەى خستە دەميەوہو بەھيمنى دايە بەرو بەرەومال برديەوہ بەھەموو رەزامەندييەكى گوپرەكەكە..

(ھارى ئۇقەرستريت) لەكتيىبى (كارکردنە سەر ھەلسوكەوتى مروقەكان) (۲) دا دەليىت: ھەموو سەرچاويەكى چالاكى دەگەرپتەوہ بۆ حەزىكى ناوخۆيى جيگير لەدەرووندا، پاشان باشترين ئامۇزگارى بۆ ئەوانە كە ھەول دەدەن خەلكى بەيىننە سەر قسەى خۇيان.. ئيتىر بالە ھەربواريكدا بيىت بواری كارگە بيىت يان مألەوہ يان قوتابخانە يان مەيدانى راميارى ئەم ريگايەيە:

یەكەم جار ھەزیکە (لەوکارەیی كە دەیدەیت بەسەریدا) بۆ دروست بكە ھەزیکە
لەپارە بەدەری پرتاسە).. ئەوكەسەیی وابكات، دانیابن ھەموو دنیا دینیته
ریزیخۆیەوہ..

ئەوكەسەش كە واناكات با بزانیته كە دەبیت ھەر خۆی بەتەنھا پینگە بپیت و
كەس لەگەلی نایەت:

(ناندرروكارنیجی) ئەو مندالە ھەژارە ئوسكتلەندییە بوو كە ژیانی بەكریكاری
دەستی پینكرد كە كاتزیمیری بە دوو (سانت) كاری دەكرد كە ھەر سانتی نزیكەیی
(۸) ملیمە بەلام كاتی مرد سەرۆت و سامانیكی وای بەجی ھیشت كە خۆی دەدا
لە (۳۶۵) ملیون دۆلار.. ئایا ئەمەیی چۆن توانی:

(چونكە ھەر لەسەرەتای ژیانییەوہ تیگەیشتبوو كە تاكە پینگایەك بۆ كارکردنە
سەر خەلكی ئەوہیە كە بە جۆری قسەیان لەگەل بكەیت لەگەل ھەزو ئارەزوویاندا
بگونجیت)..

(كارنیجی) تەنھا چوار سال خۆیندوویەتی و بەس.. بەلام بی مامۆستا و بی
قوتابخانە تیگەیششت كە چۆن ھەلس و كەوت لەگەل خەلكیدا بكات..

پۆزنیکیان دەبینی براژنەكەیی زۆر دلتهنگ و بیئاقەتە بەوہی كە دوو كۆپەكەیی
چووبوون بۆ (بیل) بۆ خۆیندن ماوہیەكی زۆر بوو دایکیان پشت گوی خستبوو
تاكە نامەییکیان بۆ نەدەناردەوہ ھیچ وەلامیكی ئەو ھەموو نامە یەك لەدوای
یەكانەیی دایکیان نەدەدایەوہ..

(كارنیجی ھەلدەستیت بەبەخشینی (۱۰۰) دۆلار بەوكەسەیی كەبتوانیت ئەو دوو
گەنجە رازی بكات كە نامە بنیرنەوہ بۆ دایكان..

یەكێك دەلیت من بەوکارە ھەلدەستم.. بۆیە بە (كارنیجی) دەلیت: یەكی
نامەییکیان بۆ بنوسەو تییدا بلی: لەگەل نامەكەدا (۵) دۆلارم بۆ ناردیت) پاشان
پارەش مەخەرە نیو نامەكە..

پاش ماوہیەكی كەم ھەر ئەوئەندەیان زانی لەلایەن دوو كۆپەكەوہ دوو نامە
گەیشت و تیاياندا نووسرابوو زۆر زۆر سوپاسی مامی خۆشەوئیستمان دەكەین

(مامە ئاندرۇ) بۇ ئەو سۆزۈ بەزەيى و بەخشندەيىيەى..) كە گومانى تىدانىيە خوت
(براى خويىنەر) دەتوانىت نامەكە تەواوبكەيت..

وام دانابوو كە سەرەتاي ھەموو ۋەرزىك (۲۰) پۇژ لە (نيويۇرك) ئوتىلىكم بەكرى
دەگرت لەو ئوتىلانەى كەبەسەر باخچەكاندا دەپروانى و چەند كۆرپىك تىدا
دەگرت..

لەسەرەتاي يەكىك لەو ۋەرزانەدابوو.. ئوتىلىكم گرت و لەپۇژنامەكاندا
بانگىشەمان بۇ كرد و كات و شوينى ديارى كراووبلىت بلاوكرايەۋەو فرۇشرا..
ماۋەيەكى كەمى مابوو دەست پىبكات..

لەوكاتەدا كوتوپر ھەۋالىكى ناخۇشم بىست كە گوايە خاۋەنى ئوتىلەكە سى
قات كرىكەى لەسەر زىاد كردووم..

بىگومان من ئەم ھەۋالەم پىخۇش نەبوو.. بەلام چار چىيە.. قسەكردن لەگەل
خاۋەنى ئوتىل چ سوودىكى ھەيە.. قسە ھەر قسەى ئەۋە؟..

ناچار پۇشتم بۇلاى خاۋەنى ئوتىلەكەو لەسەر خۇ پىم ووت:

بەراستى دل گران بووم ھەر كەھەۋالى ئەم زىاد كىردەنى جەنابتانم بىست.. بەلام
من بە ھىچ جۇرى لۇمەتان ناكەم و ناھەقتان ناگرم.. خۇرەنگە منىش لەو جىگەى
تۇ بوومايە ھەروام دەكرد..

تۇ ئەركى سەرشانته ۋەك بەپىۋەبەرىكى ئەم ئوتىلە.. كەتابۇت بكرىت قازانجى
زىاترى پى پەيدابكەيت.. ۋەگەر وانەكەيت لەۋە دەچىت لەسەر كارەكەت دەرت
بكەن..

بەلام پىگام بەدن با قازانج و زىانەكانى ئەم بىرپارەتان بۇ باس بكەم و پىتى بلىم:
ئەمەم ووت پاشان ۋەرەقەو قەلەمىكم دەرھىنا و ھىلىكى ستوونىم كىشا
لەناۋەراستى ۋەرەقەكەداۋ پەرەكەم پىكرد بە دووبەشەۋە..

لەسەر پووى بەشى يەكەمدا نووسىم ئوتىلەكەت بەچۆلى دەمىنىتەۋە.. پاشان
بەدرىژى باسەم كردو ووتم: بىگومان كە ئوتىل بەچۆلى دەمىنىتەۋە ئەمە زۇر چاك
دەبى بۇ ئىۋە، چونكە دەتوانن بىدەن بە كرىيەكى باش بە ھونەرمەندەكان يان بۇ

ئاھەنگى جۇراۋ جۇر .. يان بۇ ھەرشتىكى تر كە ئەمەش زۇر بەسۈدەۋ قازانجى زياترە بۇ تان لەۋەى كە بىدەن بەمن بۇ ۋوتنەۋەى چەند وانەيەك (محاضرات).. بەلام ئىستا بچنە سەر باسى زىانەكانى: يەكەم: نەك ھەر قازانج ناكەيت بەلكو ھەر ھىچتان دەست ناكەۋىت چونكە من ناتوانم ئەۋ پارەيە بدەم ۋە ناشىدەم، پاشان قازانجىكى تىرى ئەۋەيە كە ئەم كۆرگرتنانە لەئوتىلەكەتدا بىگومان خەلكانىكى زۇر ئەدەب دۇست و پۇشنبىر و خويندەۋار پرودەكەنە ئوتىلەكەت و ئوتىلەكەت شارەزا دەبن ئەمەش بەپراى من (چاك ترين بانگىشەى ناو دەرکردنە بۇ ئوتىلەكەت ئايا وانىيە؟)..

بەلكو راستر وايە كە بلىين ئەگەر بەرپىرتان (۵,۰۰۰) دۇلارتان بدايە بە پۇژنامەۋ گۇقار و بلاۋكراۋەكان بۇ ناساندنى ئوتىلەكەت (بانگەشە) باۋەپناكەم ھەرگىز كۆمەلىكى خويندەۋارو پوناك بىر و پلەۋ پايەدار ئوتىلەكەتتيا نەدەناسى و پرويان تى نەدەكرد...

پاشان ۋەرەقەكەم دايە دەستى و پىم ۋوت: (چەندم پىخۇشە كە ئەم قازانج و زىانانە بەۋوردى رەچاۋ بكەن و پاشان دوا بىرپارتانم پى بلىين).. لەپۇژى داھاتوۋدا نامەيەكم لەخاۋەنى ئوتىلەكەۋ پىگەشىت كە بىرپارى دابوۋ لە (۳۰۰٪) دابەزىنى بۇ (۵۰٪) لەسەرم..

لەھەموۋى گىرنگ تر ئەۋەبوۋ كە من ئەم داشكاندەم دەست كەۋت بەبى ئەۋەى دوو لىۋم بكەمەۋە و قسە بكەم دەربارەى شتى خۇم حەزم لىيەتى و بۇى ھاتووم.. بەلكو بەدرىژايى كات من ھەر لەۋشتانە قسەم دەكرد كەبەرامبەرەكەم حەزى لىيەتى و دەيەۋىت و من تەنھا رى پىشاندەرى بووم كە چۇن دەستى بكەۋىت..

ۋادابىنن كەۋەك زۇربەى خەلكىم بگردايە، ۋادابنى بەتورەيى و خىرايى بەرەۋ پروى بەرپۆبەر بچوۋمايە و پىم بووتايە: توخوا (ئەفەنى) ماناى ھەيە كە كرىكەم لەسەر سىقات دەكەيت لەكاتىكدا كە دەشزانىت بلىت و دەعوەت نامەكان دابەش كراوون و بانگىشەش لە گۇقارو پۇژنامەكاندا كراۋەۋ كار لەكار ترازاۋە تازە دەلىى:

۳۰٪ زیاد دەکەم ھا؟!.. ئەمە دەست بېرینە، ئەمە دەست خەروکردن و دزییە یەك (فلس) نادەم چی دەکەن بیکەن..

ئایا چی پووی دەدا پاشان؟ بیگومان دەمەقالە یەکی گەرە و بی بەرھەم پووی دەدا..

خوشتان چاک دەزانن که دەمەقالە (مجادله) بەچی تەواو دەبیئت..
تەنانەت ئەگەر واشم ئی بکردایە که دان بنی بەهەلە ی خویدا.. ئەوکاتە
کەسایەتی و سەر بەرزی و فیز زلی نە ی دەهیشت پریاری خوی بدات..
فەرموون ئیووە بەنرخترین ئامۆزگاری که ئەمۆ پپیشکەش بکریت لەھونەری
پەیوھەندییە مروفا یەتیەکان ئەویش ووتە ی (ھینری فۆردە) که دەلیت:
(گەر پینگایەکی بیوینە و نادیار ھەبیئت بو سەرکەوتن.. ئەویش ئەو یە که
بتوانیئت بۆت دەرکەویئت که بۆچوون و حەزی بەرامبەرکەت چییە؟ پاشان لەو
نیگایەوہ پروانیئتە مەسەلەکان)..

ھەموو ئادەمیزادیکی ئاسایی ئەتوانیئت ھەست بەم راستییە بکات.. لەگەل
ئەوھشدا لە ۹۰٪ ی خەلکی لە ۹۰٪ ی کاتەکاندا خویمان لەم راستییە گیل دەکەن!!..
ھەزاران فرۆشیاری گەرۆک چەند جار ئەم سەر و ئەوسەری وولات دەکەن، کەچی
بەشەکتی و ئاومیدییەوہ بەرەو مال دەگەرینەوہ ئەوھندەیان دەست ناکەویئت که
شایانی باس بیئت!! ئەزانن بۆچی؟!..

چونکہ بەدریژایی رۆژ ئەوان بیر لەفرۆشتنی شتی دەکەنەوہ که خویمان حەز
لەفرۆشتنی دەکەنەوہو لە فرۆشتنی دەزانن!! بەلام ئەگەر بیان توانیایە حەزو
ئارەزووی کپینی ئەوشتانەیان تیدا دروست کردینایە یان بەحەزو پپویستی کپیار
شتیان بەینایە ئەوکاتە بەراکردن لەمال دەر دەچووین و سەرمان دەگرت و شەرمان
دەکرد لەسەر شتەکانیان!!).

رۆژیکیان ئاوا لەسەر خۆم وردە وردە بەرەو سەکی شەمەندەفەر کەوتە پی
بەنیازی سەفەریک..

لەپرڭا گەيشتم بە پياويك.. كە ئەم سەرو ئەوسەری (لۇنچ ئیلاند) دەگەرا زەوی و زارو خانوی دەكپری و دەیفروشت چوومه پڭگەییو پیم ووت بەلكو خانوویەکی بچكۆلەي (پیل بەستم) (مسلح) بو پەیدا بکات،.. چونکە زۆر شارەزای ناوچەکەبوو. لەو ئەمداتوی: شك نابەم نییه!.. بەلام پاشان ئامۆزگاری کردم بەشتی كە خۆم دەمزانی ئەویش ئەوەبوو پئی ووتم كە پرسیار بکەم لە) یەکی لەباخچەکانی (مۆریس هیلن) پاشان داوايەکی برایانەي ئی کردم كە ئەگەر دەستم كەوت با (عقد) و شتەکانی تری بگرمە ئەستۆ!..

خۆ ئەم پیاووە مەبەستی یارمەتی دانی من نەبوو.. بەلكو بەس مەبەستی بەرژەوهندی خۆی بوو هیچی تر.. ئەم پیاووە ئەبوايە دوودانە لەكتیبه خووشەکانی (فاش بونم) بدایەتی كە یەكەمیان بەناوی (فروشیار) و دوو میان (سەروەتیک بەشی تۆشی تیدایە) (٣) ئەگەر بەووردی ئەم دوو كتیبهی بخویندایەتەو سەرنجی بپرگەکانی بەباشی بدایەو پاشان ئیشی پئی بکردایە لە ژینی دنیایدا سوودیکی لەرا دەبەدەری پئی دەگەيشتم..

چەند سالیك لەمەوبەر لە (فیلاڤلیا) چووم بو عیادەي پزیشكیك كە تاییبەت بوو بە نەخووشییەکانی لووت و چاوو گەروو.. ئەم پزیشكە پیش ئەوێ دەست بکات بە (فحص) و چارەسەر کردنم.. پرسیاری ئی کردم ئیشم چییه؟ بەچییهو خەریكم؟ لەکویم؟ ئەوئەندەي گرنگی بەخۆم و کارو کاسپیم دەدا! ئەوئەندە گرنگی بە نەخووشییەكەم ئەدا!!!..

ئەم پزیشكە زیاتر لەوێ یارمەتیم بدات لەداراییدا , زیاتر وای لیکردم كەچۆن دەستم بکەوینت و بگەم پئی!..

بابزانین چ ئەنجامیکی هەبوو؟ ئەوەبوو كاتی لە عیادەكەي دەرچووم.. هەمووگیانم ریزو پئی زانین بوو بو ئەم پزیشكە!..

بەلام بەداخەو جیهان خالی یە لەپزیشكی ئاوا!!! بەلكو زۆر بەي زۆریان خۆپەرستی و كۆکردنەوێ پارەو مادە مەبەستیانەو هیچی تر!!!..

بەلام ئەو کەسە بەپاکی ئی دەنەوی و بەلسۆزی خزمەتی خەلکی دەکات یەك شتی تاییبەتی چاکی ھەیه کەلەکەسدا نییە.. ئەویش ئەو ھەیه کەس نییە بەر بەرەکانی ئیان بگات و بیانەوی وەك ئەوین لەھیچ کوی!..

(ئەوین یونگ) جارێکیان ووتی: ئەو پیاو ھەیه کە بتوانی بچیتە ناخی خەلکی و لەپرا دەی بیروھۆشیان تی بگات ئەو پیاو ھەرگیز ھەق نییە لە پاشەپۆژی بترسین و خەمی دواپۆژی بخوات)!!..

لەم کتیبەدا تەنھا یەك شت دەست بەکویت بەسە ئەویش: ویست و نیازێکی تەواوت ھەبیت کە خۆت بخەیتە شوینی بەرامبەرەكەت و لەپرانگەیی ئەو ھەو سەیر بەکەیت ئانەمە لەگەڵ ئەو ھەیه کەمدا بەردیکی پتەو ھەو بۆ کۆشکی سەرکەوتن و دروست کردنی کەسایەتی..

یەکی لەقوتاییبەکانم زۆر مەشەو ھەش و دل گران بوو بۆ مندالەکەیی کە تەندروستی تەواو نەبوو وەنانیشی نەدەخوارد.. لەبەرئەو ھەو و خۆی و خیزانەکەیی رینگاناناساییەکیان گرتەبەر کە ئەویش: قەسەپی و تن و تۆرەبوون و لۆمە و سەرزنەشت کردنی بوو وەك : بخۆ دایکت دەلیت نان بخۆ (باوکت ھەز دەکات نان بخۆیت تا گەرە بیت و ببیت بە پیاو)!!..

ئایا ئەم مندالە گویی دایە ئەم ھەزو ئارەزووانەیی ئەوان؟ وەك تۆ چۆن گوی دەدەیتە فەرمانە پیرۆزە ئایینیبەکان! ئایا کەس واگومان دەبات بیجگە لە گەلحۆر گەمرەکان!؟

کەوا یە مندالیکی سی سالی گوی دەداتە قەسەیی باوکیکی سی سالی!!.. پاش ماو ھەیک ئەم قوتاییبەم بیری کردەو ھەستی کردکە ئەم جۆرە ھەئس و کەوتە زۆر ھەلەیه!.. تاوا ی لیھات لەخۆی پرسی: ئاخۆ ئەم مندالە چی دەویت؟ چی بەکەم بۆ بەیەکگرتنی ئەو ھەیی من دەمەویت و ئەو ھەیی ئەو دەیەویت؟. دوا ی ئەو ھەیه کە دەستی کرد بەم جۆرە بیرکردنەوانە.. بەبەرە گیروگرتەکانی بەرەو چارەسەر دەپۆیشتن.. ئەم مندالە پاسکیلیکی ھەبوو.. دەیبردە دەرەو و

زۆرى پى خوشبوو كە لەكۆلانى دەورو درىژەكەى ئەو دىوو لىى بخوپىت
بەئارەزوى خۆى..

بەلام لە مندالىك دەترسا كەلەخۆى گەرەتر بوو مالىان ھەر لەو
دەورو بەرەدابوو..

لەناكاو پى دەدايە سەرى و دايدەبەزاند و بەزۆرى شەق خۆى سوار دەبوو!!..
ئەم مندالە ستەم لىكراوھش بەگريان گريان راي دەكردەوہ بۆ مال و دايكى دەھات
پاسكىلەكەى ئى دەسەندەوہو دەرى دەكرد!!..
ئەم مندالە چى دەويست؟..

بىنگومان دەويست كە تۆلەى بۆ بەسەنرپت لەو مندالە چەقاوہ سووہى كە
ھەمىشە ھەستى ئەمى برىندار كىرەوہو نەى ھىشتووہ كە ئەم ھەست بكات بە
گرنگى خۆى!!..

باوكى بەمەى زانى بۆيە دەستى ھىنا بەسەرىداو بەلىنى پىدا كەتۆلەى بۆ
دەكەمەوہ لەو مندالە.. بەرچەوازيە گەرە لىى دەدەم بۆت. بەمەرچىك دايكت چى
پىدايت بىخوپىت ئا لىرەدا گىرەگرفتەكە چارەسەر كرا!!..

پاش ئەمە ئەم مندالە ئامادەىى خۆى دەرىپى كەچى بخەنە بەردەست بىخوات
بەبى جىاوازي تا زووگەشە بكات و گەرە بىت..

ئاواتەكەى ھاتەدى كە تەمىيەكى چاكى ئەو مندالە بكرى كەئەمى دەشكاندو
بەستەم لى كردن بەرزى و جوامىرى لەدل و دەروونى ئەم مندالە تىك دەشكاند؟..
يەكەم جار حەزىكى پرتاسە لەبەرەمبەرەكەتدا دروست بكە بۆكردى ھەر
ئىشيك كەبەجۆرەى تۆ دەتەويىت دلنباىن ھەموو دنيا دىنيتە رىزى خۆتەوہ!!..

وئەو كەسەى بەم جۆرە نەكات ئەوہ بەتەنھا ھەر خۆى رىگاي دەورو درىژ
دەبرپت و كەسى لەگەل نابىت!!..

بەشی یەكەم

سێیەم: نرخ بۆ ھەرزووی براکەت دابنێ:

ئیسلام.. دوایین بەرنامەی پەرەردگارەو ھیچ ئاینیکی تر بەدوایدا نایەت و لەبەر ئەوە دەبێت ھەموو مەزھەبێکی لەتیشک و پڕوناکییەکی بەبەش نەبن و بگاتە ھەموو لایەک..

وھەتاکانە رێبازیکی ھەگونجاوو لەبارە بێتە بەرنامەی سەرئاسەری جیھان و جیھان ھەمووی لەژێر تیشکی قورئان و فەرموودە ژیان بەرنەسەر..

لەبەر ئەوە خۆی گەورە پێویستی کردوو لەسەر ھەموو مۆسڵمانان کە ئیسلام بگەین بەگشت لایەک.. ئەوھەتا خۆی (جل جلاله) دەفەرمویت: ﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ﴾ واتە خەلکی بانگ بکە و بەبەرنامەکی خۆی ئاشنایان بکە..

بەلام خۆی گەورە ھەربەووە نەوھستاو، بەلکوو مەرجی گرتوو کە دەبێ بانگ کردنە کەتان بە جووری بێت کە پڕبێت لەحیکمەت و لیزانین و دنگیرکردن وە ک دەفەرمویت:

﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ﴾ بەلام بە چ جووریک ﴿بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾ نە ک ھەر ئەوھندە بەلکوو لەکاتی تیگی رانی قسەکردندا لەگەڵ بێباوەران دا دەبێت ﴿وَحَدِّثْ لَهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ بە جوانترین شیوەی دەمەقالە، دەمە قالیان لەگەڵدا بکەن چونکە مۆسڵمان خەلکی لەسوتاندن و تۆلەیی خۆایی دەپاریزێت و بەبەھەشتی ھەتا ھەتاییان ئاشنا دەکات و دەیان خاتە سەر پاسترین بەرنامەی ژیان..

نابی بە جووری بانگیان بکات وە ئەو بازارگانەیی دایان نابوو بۆ ئەوھی شت بفرۆشێت و کڕیار رابکێشێت!!! کەچی شت و مەکەکان نەفرۆشراون و کڕیاریش نەھاتون بەلایدا بۆ؟ چونکە ھەرکەسی ھاتبی بۆلای ئەم پێی وتوو: (بەتورەبییەو) ئەمەییە زۆر چاکەو ئەسلە.. دەتەوی بتهوی! ئەگەر ناشتەوێت دای بنی وەسەرم مەییەشینە!! عەرەبانەکەت رابکێشە?!!..

بەلكو بانگكەرانى رېڭەي خوا وەك دكتور چۆنە لەگەل نەخۇشدا ئەمانىش گوى
نەدەنە قسەو تۈنچ و وئىش و ئازارى خەلكى كە پىيان دەگەن..

جارىكيان لەخەستەخانە بووم پزىشكىك ويستى دەرزىەك بدات لە نەخۇشكىك
نەخۇشەكە ھاوارى كرده دكتور و قسەي پى و ت و پەلامارى داو سرنجەكەي
بەدەستىيەو شكاندا!

دكتور بەھىمىنيەكەرە سرنجىكى تازەي ھىناو بەروويەكى خۇشەو دەرزىەكەي
لیدا!!..

(پىڭەمبەر) ان ئا بەم جۆرە بوون لەگەل گەلەكەياندا كاتى بىباوەرەن ئوپەرى
بىئەدەبىيان نواندووه لەگەلياندا كەچى ئەمان بەنەرمىيەكەو فەرموويانە:

﴿وَيَقَوْمٍ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَىٰ وَتَدْعُونَنِي إِلَى الْأْتَارِ﴾ (غافر ۴۱)..!

واتە: ئەي گەلە نازدارەكەم ئەوچىيە من ئىوہ بانگ دەكەم بۇ پزگار بوون كەچى
ئىوہ بەپىچەوانەوہ من بۇ ئاگرى جەھەنەم بانگ دەكەن؟؟!

كەواتە لىزانىن و حىكمەت و وريايى ئەگەر لە (دعوہ) دا نەبوون، ئەوكاتە بانگەكە
لەباتى ئەوہى سوودى ھەبىت و خەلكى بانگ بكات بۇ رېڭەي چاكەو ئىسلام
بگەيەنىت.. بە پىچەوانەوہ بى سوود دەبىت و خەلكى نەك واز لەرېڭەي خراپە
ناھىنن و بەلكو ئىسلامى بىگەردىشيان لەبەرچا و دەكەوئىت!!..

بۇيە (پىڭەمبەر) سەرور (ﷺ) لەم بارەيەوہ دەفەرموئىت: (ھەر كەسى قسەيەك
باسىك بكات بۆھەر كۆمەلىك كە لەرادەي تىگەشتىنيان بەرزتر بىت ئەوہ فىتنە و
خراپە و زيان نەبى ھىچى ترى ئى بەدى ناكرىت. رواه مسلم.

وہك باوكىك كە مندالىكى بچووكى لەلايەو دايكى لەلانىە.. ئەم مندالە دەست
دەكاتە گريان و بى تاقەت و زوئىرى دەبىت!! باوك ھەرچى دەكات نازانىت چۆنى
ژىرى بكاتەوہ!! دەيگىرتە باوہش ھەردەگىرى! داي دەنى ھەردەگىرى! شت و مەكى
دەخاتە بەردەست ھەرماوہيەكى كەم بى دەنگە پاش ئەوہ دەست دەكاتەوہ بەگريان!
تا ھەندى باوك ناچار بەنەزانى و گىلىتى خوى لىنى دەدات يان دەلى دووسەعات

بگری مەرج بێت لێت نەپرسمەوہ!!.. بەلام دایکە کە باش دەزانیت چۆن ژیری دەکاتەرە و بیانوی دەبریت ..

ھەرەھا بانگ خوازی ژیرو سەلیقەدار دەزانیت ھۆی گریان و بی تاقەتی چییە لە خەلکیدا لەو پڕیگەیا دا دەست دەکات بە چاککردن و پینماییی .. وەک چۆن دایکە کە دیتەوہ و بەئەسپایی و دلسۆزانە دەیکوشی بە خۆیەوہ و ماچی دەکات و پاشان دەیکۆرپیت و پاکی دەکاتەرە و تیرو پڕ شیریشی دەداتی!! جا پاش ئەوہ لێی بپرسە ئایا باوکت خۆشتر دەوێت یان دایکت؟

بێگومان نالیت باوکم ئیتەر با جل و بەرگ و پیلاوو خواردنی ھەمیشە بوو کربیت!!..

پاگیر کردنی دلەکان و خۆبردنە ناویانەوہ دەبیت لە پیش بانگ کردنەوہ ئەنجام بدریت!

ئەگەر ئەمەت کرد بانگ کردنت زۆر ئاسان دەبیت .. ئەگەر وات کرد دُنیا بە بانگیشیان نەکەیت ئەوان ھەر دین بە دەمتەوہ چونکە خوشیان دەوێت .. بەلام ئەگەر وانەکەیت بانگ کردنەکەت ناچیتە دل و دەروونەکانەوہ!!.. و کەس نایەت بە دەمتەوہ!!..

سەیری ئەم بەسەر ھاتە بچکۆلانە کورتە بکە .. پیاویک بەئەسپایی دیتە (مەدینە) نیازی کوشتنی (پینگەمبەر)ی خوای (ﷺ) ھەیە .. (عومەری کوری خەتاب) (پەزای خوای لی بێت) دەیبینی و دەیگریت و دەیبات لە مزگەوت دەیبەستیتەوہ بەکۆلەکە یەکی مزگەوتە کەوہ .. (پینگەمبەر)ی خوا (ﷺ) دیت بەروویەکی خۆشەوہ سەلامی لی دەکات و بەھاوہلان دەفەرموێت: بیکەنەوہ و نان و خواردنی پی بدن و ریزی لی بگرن ..

پاش ئەمە پینگەمبەری خوا دیتە لایی و پیی دەفەرموێت: بەلکو موسلمان ببیت و رینگە ی خوای پەروردار بگریت!!.. پیاوہ کە دەلێت: نەخیر موسلمان نابم!!..

(پېغەمبەر) ﷺ) جارىكى تر بەھىمنى و بەرۋويەكى گەشەۋە دەفەر مويت: موسلمان بېھو خوت پزگار بگە لە ئاگرى دۆزەخ! كابران دەئيت: نەخىرا!.. بۇيە (پېغەمبەر) ﷺ) خوا فەر مووى بەھاۋرىڭانى بەرەلەي بگەن با پروات!!.. ھاۋەلان زور نارەھەت بوون كە تاوانبارىكى خائىن ئاۋا بەم ئاسايىيە بەرەلە بگريت!!

بەلام قسەي پېغەمبەريان نەشكاندو بەريان دا.. لە رېڭا كابران موسلمان بوو ھاتەۋە خزمەت سەرۋەر (پېغەمبەر) ﷺ) و فەر مووى: ئەي ئەۋكاتە چۈن موسلمان نەبوويت؟!.. كابران ووتى: ئەگەر ئەۋكاتە موسلمان بومايە ئەۋە لە دلەۋە نەدەبوو بەلكو لەبەر خاترى گيانى خۆم دەبوو!.. بەلام پاش ئازاد كردنم بېرم كردهۋە كە ئەمە تەنھا ھەلس و كەوتى (پېغەمبەر) ﷺ) ئەۋ تو (پېغەمبەر) ﷺ) خوايت..

دەبىرى بگەرۋە ئايا تو ھەلس و كەوتت لەگەل برا مسلمانەكانىشدا وايە، چ جاي بى باۋەرۋو دوزمىنانى خويىنە خورت؟!.. ئايا لە خۇمان بېرسىن كە: و اباش بوو يەكسەر لە سىدارەي بدايە يان نواندى ھونەرى راست ترين ھەلس و كەوت؟!..

نمونەيەكى تر جوان گوئى بۇ شل بگە تابەباشى لە (پېغەمبەر) ﷺ) بگەيت لە ھونەرى ھەلس و كەوت كردندا لەگەل خەلكى.. (پېغەمبەر) ﷺ) مان (پېغەمبەر) ﷺ) لەسەر فەرمانى خۋاي گەرۋە كە بۇي دەر كرىبوو.. ھەستا و ھەموو خزمەكانى كۆكردهۋە پىي ووتن: خزمەكانم ئايا ئەگەر پىتان بلىم سوپايەك لەۋدىۋى ئەۋ كەژەۋەيە و دەيەويت بدات بەسەرتانا ئايا باۋەرۋم پى دەكەن؟!..

ھەموو ووتيان: بەلى چونكە درۇمان لى نەدىۋويت!!

دەي ھەر بەۋ جۆرە ئاگادار تان دەكەم كە سزاي سەختى پەرۋەردگار چاۋەرۋانتان دەكات ئەگەر موسلمان نەبن!!.. خەلكەكە ھەموو بىدەنگ بوون!!.. تەنھا (ئەبو لەھەب) ﷺ) مامى نەبىت كەۋوتى: دەك دەستت شكى و لەناۋ چىت بۇ ئائەمە كۆت كردينەۋە لەم جىيەدا؟!..

لېرەدا (پېغەمبەر) خۇي گرت و ھىچى نەۋوت بەمامى!.. تا خۋاي پەرۋەردگار
 لەسەرى ھاتە ۋەلام و فەرموۋى: ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ (المسد ۱) واتە:
 دەستەكانى ئەبو لەب لەناو بچىت ۋەك لەناو چوو!..

لەم باسەدا ئەۋەدى مەبەستمانە ئەۋەيە كە (محمد) (د.خ) زۆر ھەكىمانە گەشتە
 فرىاي ئەۋ ھەلوئىستە و زانى چۆن ھەلس و كەوت بكات..
 بە(بى دەنگ بوون)!!..

خوينەرى ئازىز و دابنى ئەگەر پېغەمبەرمان محمد (د.خ) بەھاتايەتە ۋەلام
 بىگوتايە: (مامە بەخۋا خۇت لەناو دەچىت.. بۇ لەناو گشتياندا تۇ خۇت دىيارى
 دەكەيت.. لاي خۇي تۇ مامى منىت.. خۋاي ھەزار مامى وا بېرىت؟!..
 ھەرگىز(ئەبو لەھب) داۋاي لى بووردنى نەدەكرد! نەيدەۋوت تۇ راستەكەيت
 بېورە!..

لەلايەكى ترەۋە ئەگەر محمد ۋەلامى جوينەكەي بدايەتەۋە.. ئايا خەلكى
 نەيدەۋوت(محمد) ئاگاي خزمایەتى لەلانەماۋە، ھەرۋەھا دەبوۋە دەمەقالى لە نىۋان
 مام و برازايەكدا) و بلاۋەيان لى دەكرد و دەيانوت: مام و برازايەك دەمىيان تى
 گىراۋە باپروين!!

ئەۋكاتە ئەۋ مەبەستە نەدەھاتە دى كە لە پىناۋىدا(محمد) كۆي كىردبوونەۋە كە
 بانگ كىردنىان بوو بۇلاي رېبازەكەي خوا!!.

ھەرۋەك چۆن دەرسىك بوو بۇ ھاۋەلانى كە خۇگر بن و زو ھەلنەچن لە تورە
 بوون و جنىۋ و قسەي بى باۋەرآن ۋەك چۆن پزىشك، نەخۇش قىنى لە خۇي و
 دەرمانە تالەكەيەتى!.

ھەر ئەم قوتابخانەيەي (جوانترين ھەلس و كەوت كىردنەي (پېغەمبەر)) كارى
 كىردە سەر قوتابيان ئەۋانئىش ۋەك ئەۋ خۇگر بوون و ھونەرى بانگەۋاز كىردن فىر
 بوون.. چۈنكە ۋەك دەزانن ھەر كەسى لەناو گولدا بژى گولۋاي دەبىت..

بۇيە سەيرى ھەلوئىستى يەكەم بالۋىزى ئىسلام (سفىر) (مصعب كورپى
 عومەير) (خۋا لىي پازى بى) كە كاتى (پېغەمبەر) (د.خ) ناردى بۇ مەدىنە تا بانگيان

بكات بۆلای ئىسلام.. بۆيە (مصعب) دلسۆزانه شهووپۇژى دەدايە دەم يەك و قورئانى بەسەردا دەخویندن و باسى ئىسلامى بۇ دەکردن.. تا ئەو دەبوو كۆمەلئىك لە دانىشتوانى مەدینە موسلمان بوون.. لەچواردەوورى خردەبوون و ئەويش نامۇژگارى دەکردن..

تائەوہ بوو سەرکردەى ھۆزىكى گەرەى مەدینە ھات بۇ مصعب و ويستی بيكوژيئت.. چونكە بە يىروپاي ئەم (موصعبە) .

ئەو كەسەيە كەشارى مەدینەى تىك داوہو خەلكى لە ئاينى باو باپىر لاداوہ و گوايە ئاينى تازەى بۇ ھىناون!!.

كاتى كە (مصعب) بەژىرانە و لەسەر خۆيىەوہ گوئى شل کرد بۇ ئەم ووتە رەقانى (سعد) كە لىبويىەوہ (مصعب) بەنەرمى و ھىمنى و ئەدەبىكەوہ پووى تىكردو ووتى: بەيارمەتى خۆت! فەرموو دانىشە! گويمان لى بگرە! ئەگەر قسەكانمان بەدلئان بوو ئەوہ ئىسلام دەرگاىەكى كراويە بۇ بەرئىزتەن!! وەئەگەر قسەكانت بەدل نەبوو زىانيان ھەبوو ئەوہ ئەوكاتە چى دەكەى بيكە و مافى خۆتە!!.

(سعد) كەمى دامركايەوہو لەسەر خۆ دانىشت و ووتى: قسەيەكى جوانە!!.

(مصعب) ناوى خواى لى ھىنا و چەند ئايەتىكى قورئانى پىرۇزى بۇ خویندەوہو باسى گەرەيى و يەكتا پەرستى پەرەردگارى بۇ كردن و دلئى ھەموويانى ھىنايە جۆش!.. بەلى ووتەكانى (مصعب) كاريان كرده سەر دل و دەروونى (سعد) و چاوەكانى پىر بوو لە ئاوو بەدەنگىكى گەرەو ووتى: ئەى (مصعب) چى بلئىم تا موسلمان بىم؟.

خوینەرى خۆشەويست، ئايا دەزانيت ئەگەر ژىرى و لىزانى و دەروونناسى (مصعب) نەبوايە ھەرگىز دلئى سەعد كە مەندكىش نەدەبوو تۆ بلئى ھۆزىك موسلمان نەدەبوو!!.

نەك ھەر موسلمان نەدەبوو بەلكوو دەزانی چى پووى دەدا؟ بىگومان ئەگەر وەك مرقۇئىكى ئاسايى لە (سعد) توپە ببوايە و بيوتايە: ئارەزووى خۆمە و كەس بۆى نىيە قسە بكات..

ھەموو سەربەستە لەھەلبژاردنى بىرو باوەردا تىگەيشتى؟؟.

ئەو كاتە (سعد) فيزو گەورەيى شوينەوارى بلندى لەدلى ھۆزەكەيدا نەيدەھيشت بىدەنگ بىت بەلكوو دەيكرە ھەراو دەمەقالە تەنانەت كوشتاريش!.

لەو دەچىت . (مصعب) لەو جىيەدا موسلمانەكان زۆر بوون ئەيتوانى ئەويەك دوانەى لەگەل (سعد) دا بوون تەمىيان بكات و لىيان بدات بەلام ئايا (مصعب) لەدەستى ھۆزىك پزگارى دەبوو؟

وئەگەر پزگاريشى ببوايە!! بىگومان دلى شارى مەينەى لەدەست دەدا و كەس موسلمان نەدەبوو چونكە دەيانوت: ئىسلامىكان ناويت! كە ھەر لەيەكەم پۆژەوہ شەر و پشيووى و ئازاوەو دوزمنايەتى خستەوہ شارەكەمان!!.

من لەم باسەدا ھىچ موسلمانى: بانگ ناكەم بۆ ترسنوكى و كزۆلى و سەر شوپرى وەك بەناوى مەسيحەوہ دەلین و توويەتى: (ھەر كەس زللەيەكى دا لەلاى راستت تۆش لاى چەپى بدەرى). ئىسلام واتە عىزەت و سەربەرزى و نەبەزى لەجىنگاى خۆيدا و سوودى ھەبىت وەك پاشاى فارسەكان لە نوينەرى موسلمانەكان دەپرسىت چى ھىناوتى بۆ ئىرە؟ موسلمانەكەش لە پرسىارەكەى تى دەگات: بەنازايانە دەلەيت: بىستوومانە كە خويىنى ئىوہ خوشترين خويىنە!! ھاتووين بۆ مرئىنى!!).

بەلام ئەو نەدە ھەيە(لە توندو تىزىدا دلەكان لە دەست دەدرىت ئەمەلى ھاوپرى گرتن نامىنىت لەبەر ئەوہ باشتر وايە دوايىن چارە بىت)..

ئەگەر لىزانى و ژىرى و دەروونناسى ئىسلام و پىاوانى ھەلگىرى ئىسلام نەبوايە.. دلنىابن كە ئەم ئىسلامە ئاوا تەشەنەى نەدەكرد و جىھان بەئەم دىنە راستە ئاشنا نەدەبوو..

ئیسلام هیچ شتیکی نیه دل و ههست و دهروون بریندار بکات ویست و
 ئاره زوویان لی زهوت ناکات، بهرزی و بلندی کهس دانانه ویئیت، ئیسلام
 مروقه کانی سه ریشک کردوه له هه لباردنی بیرو بپروادا ﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ
 فَلْيُكْفُرْ﴾!.. (الکھف ۲۹)

ئهم ئیسلامه ئاوایه! ئیتر من و تو چین سه بهستی و ئازادی له برا
 موسلمانه کهت نه گریته وه و ته ویئیت بیته سهه بوچوون و چهزه کانت و از له هه موو
 چه زیکی خوئی بیئیت..
 له کاتی کدا که نه ویش له تو زیاتر نه وهی خوئی به راست ده زانیئت..
 که واته نه توانیت له ریگای قه ناعهت و نهرم و نیانی و گرنگی پیدان و
 ریزگرته وه بجیته دلی خه لکه وه، نه وکاته خه لکی به ئاسپایی و له سهه خو دینه
 سهه قسه کانت..

بەشی دووهم

بەشەش ریگا دەچیتە دلی خەئکیهوه

یەكەم / ئەمە بکە لە ھەموو جیگایەك (پیشوازیت) دەكەن

جیگای خۆیەتی پیش ئەوهی ئەم کتیبە بخوینیتەوه سوودیکی گەوره و چاک لەهونەری ھاوری گرتندا لەشتیکەوه وەرگریت که بەگەوره ترین (ھاوری گر) ناسراوه لە جیهاندا.. لەوه دەچیت لەسەر شوسته و قەراغ جادەکاندا ببینیت وەگەر لە پالیدا بوەستیت بۆت پال دەکەویت و لەخوشیاندا خەریکه لە پێستەکهی دەرچیت بۆت! کاتی لێی نزیک دەبیتەوه کلکه لەقەت بۆ دەکات.. ئەمەش لەبەر ئەوه دەیکات که رادەوی خوشەویستی خۆیت بۆ دەربخات که چەندی تۆی خوش دەویت ئەم خوشەویستیهش لەبری هیچ مەبەست و پیناویک نییه چونکه هیچ مەبەستیکی پیت نییه نەدەیهویت شت و مەکی لی بگریت و نەکچەکەیت لی ماره بکات.. ئەوهش(سەگە).

ئایا دەزانیت سەگ تاکە گیانداریکە که بۆ هیچ بەرھەمیک که بمانداتی رای ناگرین لەماندا بۆ ئەوهی رۆزی خۆی مسوگەر بکات؟ مریشک هیلکه دەکات.. مانگا شیر دەدات.. بولبولی کەناری دەنگی خوش دەدات.. بەلام سەگ هیچی پێ نییه.. یەک شت نەبیت که ئەویش (خوشەویستییه)..

تەمەنم(۵)سال بوو باوکم توتکەیهکی خنجیلەیی بۆ کڕیم که رەنگی توتکەکهی ئالتونی بوو.. بەراستی بوووه جیگای کەیف و سەفا و خوشیم.

ھەر که کاتی گەرانهووم لە قوتابخانە بەاتایه.. لەبەردەم دەرگای مالهوه دەوهستاو گوئی قوت دەکردهوو بەچاوه جوانەکانی دوور دەپروانی بۆ ریگا کەم.. ھەر که گوئی لە تەپەیی پیم دەبوو.. وەلە دوورەوه بەدی دەکردم.. منیش زەمیلەیی خواردنەکهی قوتابخانە ھەلەدەجەراند و دەمبینی ئەویش بەباز بازین وەک با دەفڕی بۆ لام بەخیرای و بە قونکه خۆی دەگەیانده سەر گردهکه دەستی دەکرد بە وەرین وەک بلی، بەخیر هاتنەووم لی بکات..

ئەم سەگەم كە ناوی (تیپی) بوو بۇ ماوەی پینچ سال ھاورپئی دلسۆزم بوو.. بەلام ئەوشەو شومە نالەبارەم ھەرگیز لە یاد ناچیت كە لەتاریکی شەودا ھەورە بروسكەيەك لىی دا و كوشتى.

مردنى (تیپی) بوو لە پۆژە رەشە نەھاتیەكانى مندالیم بوو ..

بەلام ئەوئەندە ھەيە كە تۆ ئەى (تیپی) ھیچ كتیبىكت لەبارەى دەروونناسیەوہ نەخویندۆتەوہ چونكە ھیچ پیویستیەكت پیى نەبووہ.. چونكە تۆ بە سروشتى (غریزە) خوایی كە تییدا دروست كرددبووی ئەترانى كە ھەموو كەس دەتوانیت لەرپگای گرنگیدانى بەخەلكەوہ لەماوەى (۲) مانگدا ئەوئەندە ھاورپئی و دۆست بگریت كەسیكى تر ناتوانیت لەماوەى دووسالدا بیگریت بەلام لەرپگای ئەوہوہ كە ھەول بەدات خەلكى گرنكى بەم بەدن كۆمپانیای تەلەفونى نیویۆرك ھەستا بەلیكۆلینەوہو شىكار كردنى ئەوہى كە ئایا چ ووشەيەك زیاتر بەكار دەھینیریت؟ ئایا گەشتە چ ئەنجامك؟ گەشتە ئەوہى كە راناوی (من) بۆ قسەكەرى ئەم ووشەيە (۳۹۹۰) جار بەكار ھاتووہ لە (۵۰۰) تەلەفون كردندا..

ئەگەر گومانەت ھەيە لەمەدا، وەلامى ئەم پرسىارە بدەرەوہ؟ ئایا كاتىك كە سەیرى وینەى كۆمەلىك ھاورپت دەكەیت كەوینەى خوشتى تىدايە، یەكەم جار چاۋ بۆكى دەگپیت؟

دەئیتەر خەلكى چۆن گرنكى دەدەن بە تۆ لە كاتىكدا تۆ گرنكى نادەیت بەئەوان؟ یان پیم نالییت چۆن دەتەویت خەلكى رابكیشیت بۆلاى خۆت؟.

(ناپلیۆن) كەوتە ئەم ھەلە گەرەيە تاواى لى ھات بە (جۆزفین) ى خیزانى بلیت كە دواين یەكتر بینیان بوو (جۆزفین) من ئەوپەرى سەر بەرزى و سەر پلندى و دەسەلات و جوامیریم دەستكەوت بە جۆرى كە تا ئیستا كەس بەو جۆرە دەست نەكەوتووہ.. لەگەل ئەوہشدا من تا ئیستا ھیچ ھاورپئیەكى دلسۆز نیە لە چوار دەورم كە پشتى پى ببەستم جگە لە تۆ نەبییت..

تەنانەت میژوو نووسەكان گومانیشیان ھەيە لەوہدا كە توانیبییتى بتەوا و پشت بەویش بەستبیت.

زاناي دەروونناسى نەمساۋى بەناوبانگ (ئەلفرد ئەدلەر) كىتابىكى نوسىۋە بەناۋى (ژيانىكى پېرمانا بۇ تۇتايىدا دەلىت: (ئەۋكەسەي گىرنگى نادات بە خەلكى ئەۋكەسە زىاتر توشى نەھاتى و نارەھەتى و پشيووييەكانى ژيان دەپت.. ۋە لەۋىنەي ئەم جۆرە كەسانەدا بى ھىۋاي مرقاھەتى بەھەموو شىۋەيەكەيەۋە بەدى دەكرىت).

كاتى لە نىۋيۆرك ھونەرى كورته چىرۆك نوسىنمان دەخوئند.. سەرنوسەرى گۇقارى (كۆلئىزەن) ھاتە پۆلەكەمان و چەند قسەيەكى بۇ كردين تايىدا ۋوتى: كە من ناتوانم ھەريەكە لەۋ چىرۆكانەي ئەگەنە دەستمان و لەسەر مېزەكەم دانراۋون ھەستم بە خوئندنەۋەيان.. بەلام بەس بەچاوپىنخشانىك يەكسەر بۆم دەردەكەۋىت كە ئايا نوسەرەكەي خەلكى خۇش دەۋىت يان نا؟ پاشان ۋوتى: ئەگەر نوسەرەكەي خەلكى خۇش نەۋىت.. خەلكىش چىرۆكە كەيان ناچىت بەلددا و خۇشيان ناۋىت..).

جاريكىان شەۋم بەسەر برد لە پىشتى پەردەۋە لە ژورەكەي (ھوارد ترستون) شاي جادوگەرۋ مارگرەكان.. كە بۇ ماۋەي (چل) سال ئەم سەرۋ ئەۋ سەرى جىھانى دەكرد.. ھەموو گەلانى جىھانى بەيارىيە جادووييە سەر سوپھىنەرەكانى سەرسام كرديبوو.. ژمارەي ئەۋانەي كەلەم ماۋەيەدا ئاھەنگەكانى ئەمىيان بىنيۋە زىاترن لە (۶۰) مىليۇن كەس.. بەھۆي ئەم كارەيەۋە سەرۋەتتىكى ۋاي بەدەست ھىنا كە دەگەشتە(۱) مىليۇن دۇلار

لەۋشەۋەدا پىرسىارم لە (مىستىر ترستون) كرر.. كە نەيىنى لەۋەدا چىيە تۋانىۋتە ئابەۋ چەشنى سەر سوپ ھىنەرە كارىكەيتە سەر تەماشىا كەرانى لە ھەموو شوئىنى؟. لەۋەلامدا ۋوتى: زۆرى لەۋانەي كە ئەم كارەي من دەكەن بە جۆرى دەرواننە جەماۋەرى تەماشىا كەريان كە كۆمەللىكى بى ئاگاي گىل بەلام سەير كرندى من بۆيىنەرەن زۆر جىايە لەۋ سەير كرندانەي ئەۋان..

من ھەموو جارى كەدەچمە سەر تەختەي شانۇ بەخۇم دەلىم: (چەند سوپاس گوزارى ئەم بىنەرەنەم كە ھاتوون بۇ سەيرى ھونەرى من.. ۋە ھەر ۋەك بوونەتە

ھۆى مسۇگەر كىردنى پىزىق و پۇزى من بەجۇرىكى چاك و پىر لە رەزامەندى..
 دەكەۋاتە لەلەين خۇمەۋە تۈنەيەك دەخەمە كار بۇ پازى كىردن و دلخۇش كىردن!
 خاتوو (شومان ھىنگ)ى گۇرانى بىژى بەناۋ بانگ.. ھەمان ۋەلامى (ترستون)ى
 دامەۋە، تەنەت خۇ ھەلۋاسىن و خۇشەۋىستى جەماۋەرى گەشتبۈۋە پادەيەك
 لەۋكاتەشدا كەۋىستى خۇيى و مندالەكانى بكوژىت.. ھەر بىنەرانى خۇي
 لەيادنەچۈۋە و گۇرانى بۇ ۋوتون!!

تا ئەۋەبوۋ گەشتە چلە پۇپە لەھونەرى گۇرانى ۋوتن دا.. ۋە بوۋ بەگۇرانى
 بىژىك كە بچىتە دەۋرەكانى (فاجر) و تۈنەيەتى دلى خەلكەكە بۇ لاي خۇي
 كەمەندكىش بكات!.. يارى بەھەست و نەستىيان بكات، پۇژىكىيان پىنى ۋوتم: كە
 ھۆى سەرگەۋتن و ناۋ دەر كىردن دەگەرپتەۋە بۇ يەك ھۇ ئەۋىش: (خۇش ۋىستىنى
 جەماۋەرە)!!

ۋەھەر ئەم ھۆيەش بوۋ كە ئەۋ ناۋبانگە گەۋرەيەى بە (تىۋدۇر پۇقت)دەر كىرد..
 كە تۈانى دلى ھەموو خەلكەكە بكات خۇيى و كۇيان كاتەۋە لەسەر خۇشەۋىستى
 خۇي.. تەنەت خىزمەت كارەكانىشى بىرى بكنەۋە.

پۇژىكىيان دۋاي لا چۈۋنى لەسەر حوكم لەسەردەمى (تافت)دا سەردانىكى
 كۇشكى كىرد، لەۋكاتەدا تافت و خىزانى بۇ سەردانى چۈۋ بوۋنە دەۋرەۋەى كۇشك..
 پۇزفلىت دەستى كىردە گەران و قسەى خۇش لەگەل خىزمەتكارو پاسەۋان و
 باخەۋانانى كۇشك.. ھەموۋيانى بەناۋى خۇيانەۋە بانگ دەكىرد.. سۈعبەت و
 پىكەنىنى لەگەلدا دەكىرد!!...

كۈرەكەى زۇزفلىت سەبارەت بەم سەردانەى باۋكى نۈۋسبۈۋى: (كاتى باۋكم
 گەيشت بە چىشت لىنەرى كۇشك(ئەلىس)لىى پىرسى: ئەۋە ئىستاش ھەر
 (لەفە)خۇشەكان دروست دەكەيت؟..ۋوتى: بەلى جار جارىك دروستى دەكەم بەلام
 بەس بۇ خىزمەت كارەكان چۈنكە گەۋرەپىاۋان دەمى بۇنابەن!.

(لىرەدا باۋكم كەمىك تىك چۈۋ)دەيگوت: ئائەمە گەۋرەترىن بەلگەيە لەسەر تىك
 چۈۋنى (زەۋقى)بە رپىسان مەرج بىت كە گەشتەم بە (تافت)ئەمەى پى بلىم (كەۋانا

بىت.) (ئەلىس) بە قاپى لەو خواردەنەو ھات بۇلام و .. ئەمىش دەستى كرد بە خواردن و ھەر بە تىكەكەى دەمىيەو بەرەو ژوورى سەرەك كۆمار كەوتە پى..
بەلى تا چەندىك دواى ئەمەش خزمەت كارانى كۆشك ئەو پۇژەيان ھەر لە ياد نەدەچوو!..

تەننەت باخەوانى كۆشك (ئىت ھوقەر) بە دەم فرمىسك پشتنەو ھوتى: ئەو پۇژە بەختە و ھەرترىن پۇژ بوو كە بە سەرماندا تىپەر بوو بىت پاش دوو سال؟.. و ھىچى لە ئىمە ئامادە نىە كە ئەو ياد گارىيە خۇشە بگۇرپتەو بە (۱۰۰) دۇلار!..

ھەر ئەم خۇشە وىستى خەلكى و گرنكى دانە بەكۆسپ و چەلەمەكانى ژيانيان ھۆى سەرەكى بوو بۇ سەرەكەوتنى دكتور (تشارلس ئىلتون) كە يەككە لەو مامۇستا ھەرە بەرزانەى كە يەك لە دواى يەك بوون بە سەرۆكى زانكۆى (ھارقارد)!..

دەفەرموو لەگەل ئەم نمونە يەدا و بزانه كە چۇن خۇشە وىستى خۆى دەبەردە دلى خەلكى يەو..

پۇژى لە ژورەكەى خۆى دانىشتبوو، قوتابىيەكى دوانا و ھەندى كە (كرتندون) ى ناوبوو ھاتە ژورەو ھە و داواى (۵۰) دۇلار قەرزى كرد.. لە صندقى پاسپاردنەكانى قوتابيان. مامۇستاش ئەو پارەيەى كە داواى كرد پىى دا..

(كراندون) دەلىت: پاش ئەو ھى زۇر سوپاسى سەرەك زانكۆم كرد لەسەر ئەم سۆزو بەزەيىيەى وىستەم بىمە دەرەو.. بەلام مامۇستا و ھستاندى و ھوتى: فەرموو: دانىشە، پاش ئەو ھە بۇ ئەو ھى سەرسامەيەكەى بشكىنى و ھوتى: (بىستومە لە ژورەكەتدا تۇ خۇت خواردن بۇ خۇت دروست دەكەيت!! من پىرۇزبايى ئەمەت لى دەكەم، منىش لەتەمەنى تۇدا ھەروام كرد.. باشە پىم بلى جارى لە جاران خواردىنى كە (گۆشتى وردى تىكەل دەكرىت) (كوبە) دروستت كردو ھە؟ ئائەو لەلای من خۇشترىن و بەچىزترىن خواردەنە ھە من بەم جۆرەى دروستم دەكرد.. مامۇستا بەوردى و درىژى بۆى باسكردم كە چۇن گۆشتەكە دەجنى و پاشان دىكولىنىت لەسەر ئاگرىكى كەمى لەسەر خۇ پاشان شتەكانى ترى تىكەل دەكات!..

(فرانكلين پوزفلت) داو زۆرىكى تىرىش پازى بكمە كە بىن بۇ پەيمانگا كەم و لەگەل قوتايىبەكانم بدوین..

ئىمە ھەرىپىمان خۆشە كە خەلكى رەزامەندى خۇيان دەرىپن بەرامبەرمان..
 بۇنمونه سەيركە (غەلىوم) قەيسەرى ئەلمانىاي پىشوى دواى جەنگى جىھانى
 يەكەم تووشى سەر شوپرى و بى نرخیيەكى سەخت ھات! بەجۆرىك كەھىچ پاشايەك
 تا ئىستا وای بەسەر نەھاتووه!.. تەنانەت براكەى خۆيشى لىى ھەنگەپرايەوہ.. پاش
 ئەوہى كە رايكرد بۇ ھۆلەندا بۇ ئەوہى مىلى خۆى دەرباز بكات لەپەتى سىدارە!..
 خەلكى ئەوہەندەيان رق لىبوو. بەجۆرىك كە مليۇنەھا كەس ئاواتەخواز بوون كە
 بەقەپ لەشى پارچە پارچە بكن يان بەزىندووىى بىسوتىن!..

ئا لەم كاتەدا كە بوركانى رق كىنەو توپرىى دادەبارى بەسەرىدا.. مندالىك
 نامەيەكى بۇ نووسى كە تيايدا سۆزو خۆشەويستى و رەزامەندى خۆى بەرامبەر
 دەرىپرى!!

نووسى: (خەلكى چۆن گومان دەبەن با بىبەن.. ئەم ھەر بەدلىسۆزى و ەفادارى
 دەمىنىتەوہ بۇ پاشاى خاوەن شكۆ!!)..

قەيسەر ئەم نامەيە كارى كرده دەروونى بۆيە ھەستا بە دەعوەت كردنى ئەم
 مندالە بۆلاى خۆى!..

مندالەكەش لەگەل دايكىدا دىت بۆلاى پاشا.. لەپاداشتى ئەم نامەيەدا دايكى
 دەخوازىت!..

ئەم مندالە ھىچ كات پىويستى بە خويندەنەوہى كتىب نەبوو دەربارەى ھونەرى
 ھاورپى پەيداكردن و كاركردنە سەريان.. بەلكو بە (غەرىزەيەكى ناوہكى ئەم
 ھونەرى بەچاكى زانىوہ)..

ئىمە ئەگەر ويستان ھاورپى پەيدا بكەين.. وەخەلكى بكەينە دۇستى خۇمان..
 نەى باخۇمان بخەينە خزمەتى خەلكى.. با دەستىكى پىر سودى دلسۆزانەيان بۇ
 كىش بكەين كە دوور بىت لەخۆپەرستى و بەرژەوہندى كارى نيازپىسى..

كاتىك (دوق ويندسۆر) ئامادە كرا بۇ (دەسەلات دارى داھاتوو) (ولى عھد) ويستى سەرىك بدات لەئەمەرىكاي خواروو.. پيش ئەوھى بېروات چەند مانگىكى تەرخان كرد بۇ فيربوونى زمانى ئەوگەلەي كە دەروات بۇ ناويان (زمانى ئەسپانى) ئەمەش لەبەر ئەوھى كە ووتارەكەي بەزمانى خۇيان بىت و زياتر كارى گەرىپت.

دانيشتوانى ئەمەرىكاي خواروو خۇشەويستى (دوق) پۇشتە دلئانەوھو ئەم كارە جوانە ناوازيان لەبىر نەدەكرد و بۇيان دەپاراست!!..

كۆمپانىيائى تەلەفونى نيويۆرك ھەستا بە كردنەوھى خوليك بۇ فير بوون و راھىنانى چەند ئافرەتتيك لەسەر كاركردن و چۆنيەتى قسەكردن لەگەل تەلەفون كەراندا.. فيريان دەكردن كە بلىن: (بەيارمەتى خوت چ ژمارەيەكت دەوى) و بلىن (بەيانيت باش من زۆر بەختيارم كەلە خزمەت تۆدام).

دەبا تۆش ئەم ووشانەت لەبىر بىت كاتى تەلەفون لەگەل يەكك دا دەكەيت!..

ئايا ئەم فەلسەفەيە لەدنيائى كارو كاسپىو پارە پەيدا كردندا دەورى ھەيە؟ ئەتوانم دەيان نمونەت بۇ بىنمەوھە كە بەلى سودى زۆر زۆرە.. بەلام لەبەر بىماوھىي و نەبوونى كات تەنھا دوو نمونە دىنمەوھ:

فەرمانبەرى يەكى لەبانقە ھەرە مەزنەكانى نيويۆرك كە ناوى (چارلس وائتر) بوو، ئەركى ئامادەكردنى راپورتتيكى نھىنى خرايە ئەستۆ دەربارەي كۆمپانىيائەكى ديارى كراو.. لەو ناوچەيەشدا تەنھا يەك كەس ھەبوو كە بتوانيت يارمەتى بدات بۇ زانىنى ئەو نھىنىيانە.. كە ئەويش بەرپۆھبەرى كۆمپانىيائەكى گەرەي پيشەسازى بوو، (چارلس) پۇشت بۇ چاوپىكەوتنى..

(وائتر) ھەر كە پۇشتە ژورەوھو لەبەر دەميدا وەستا.. لەوكاتەدا كچيك دەرگاگەي كەدەوھو ووتى: بەداخوھە ئەمپرو پولى بەرىدى ديكەمان لانييە!.. پاش ئەمە بەرپۆھبەر پووى كرده (مستەر وائتر) وتى: من ھەموو جۆرە پوليكى بەرىد كۆدەكەمەوھ بەلام بۇ خۆم نا.. بەلكو بۇ كورە بچكۆلەكەم كە (۱۲) سال تەمەنييەتى!.. پاشان (وائتر) ھوى سەردانەكەي بۇ پوون كەدەوھو دەستى كرده پرسياركردن لىي بەلام ئەم وەلامەكانى بەرپۆھبەرى بەدل نەبوو! چونكە جۆرە

(مستر نافل) كەيەككە لە قوتاببەكانم لە داخاندە لەبەردەمى ھاۋرىيەكيدا دەستى
كرد بە قسە ووتن بە كۆمپانىيەى زنجىرە گەنجىنەكان ھەر ھەموويان و بەجۆرىك
ناۋى بردن كە گوايە: خالىكى پەشە بە ناۋچاۋى گەلەوہ!..

پاش ماۋەيەك وارىك كەوت كە ليكۆلېنەۋەيەكمان پىك خست لە پۆلدا بۆ
قوتاببىيەكان دەربارەى (زىانەكانى كۆمپانىيا زنجىرە گەنجىنەكان زياترە لە
سوودەكانى) لەۋى ئامۆزگارى (نافل)م كرد كە لايەنى نەيار بگريت.. ۋە بۆ ئەم
كارەش با سوود لە بەرپۆەبەرى كۆمپانىيەى زنجىرە گەنجىنەكان ۋەربگريت كە ئەم
قىنى لىيەتى!!..

ھەر ئەۋكاتە بەخىرايى (نافل) خۆى گەياندە لاي بەرپۆەبەرى كۆمپانىياۋ پىي
ۋوت: من ئەم جارە بۆ ئەۋە نەھاتووم كە خەلۋوزتان پى بفرۆشم، بەلكو بۆ ئەۋە
ھاتووم كە دەستىكى يارمەتيم بۆ كيش بكن.. بەسەر ھاتى ليكۆلېنەۋەكەى
قوتاببىيەنى بۆ باس كردو ۋوتى: بەرپۆەى من ھاتوم داۋاى يارمەتى دەكەم لەجەنابتان..
چونكە من واگومان نابەم كەسىكى تر ھەيىت بيجگە لەبەرپۆەى شتى بزانيىت
دەربارەى ئەۋ زانستىيانەى من دەمەۋيىت سەبارەت بە (كۆمپانىيەى زنجىرە
گەنجىنەكان).. من زۆر مەبەستەم لەم ليكۆلېنەۋەدا سەرکەووم و بىبەمەۋە، ۋەمن
سوپاس گوزارى ھەريارمەتییەك دەبم كە جەنابتان ھەستىت پىي.

(نافل) بۆتان دەگىرپتەۋە كەچى پوویدا داۋاى ئەۋە دەلئىت: كاتى كەچوومە لاي
بەرپۆەبەرى كۆمپانىياكە داۋام ليكرد يەك (دەقىقە)م لەكاتى خۆى پىبدات!.. لەسەر
ئەم مەرچە پازى بوو كە لەگەلم دابنىشىت.. كاتى كەباسى (ليكۆلېنەۋە)كەم بۆ كرد
بەپۆەبوم! كەچى ئاماژەى بۆ كردم بەدەست كە دابنىشم! كاترئىرىك و چل و
حەوت دەقىقەى تەۋاۋ قسەى بۆ كردم!.. پاشان يەككە لەفەرمان بەرەكانى بانگ
كرد كە كتيبىكى دەربارەى كۆمپانىيەى زنجىرە گەنجىنەكان نوسىبوۋى داۋاى ليكرد
كە دانەيەكم لەۋ كتيبە پى بدات!.. پاشان نووسى بۆ (يەكيتى گەنجىنەكان) كە
دانەيەكم لەۋ كتيبەى باسى ليكۆلېنەۋەيەكى ھەر لەۋچەشنە دەكات كە لە پوۋى
دابووم پىم بدەن!..

ئەم بەرپۆھبەرە زۆر زۆر باوەری بە (کۆمپانیای زنجیرە گەنجینەکان) ھەبوو..
 ۋە لەو باوەرەشدا بوو کە خزمەتییکی گەرە بە مرقاھتیی دەگە یەنیت..

وہ جینگای خۆیەتی کە منیش دان بە ۋەدا بنیم کە چاوی کردمە ۋە ۆ شارەزای
 کردم کە لە زۆر شت کە من ھەر نەم دەزانی.. بە لکو بە تە ۋاوەتی بیروپرای گۆپیم
 بە رامبەر کۆمپانیاکان.. کاتی ویستم بپۆمە دەر ۋە تابرە درگا لە گە ئم ھات و دای
 بە ناو شانمدا و ووتی: ھیوادارم کە سەرکە و توو بیت لەم دەمە قالمە ۋ
 لی کۆلینە ۋ ھێتدا.. پاشان دا ۋای لی کردم کە لە ئەنجامە کە ی ناگاداری بکەم و
 سەریکی ئی بدەمە ۋه..

لە کۆتا ۋوشەیدا پئی ووتم: بە لکو لە کۆتایی بە ھاردا سەریکمان ئی بدەیتە ۋه..
 چونکە حەز دەکەم پیت رابگە یەنم کە پیویستمان بە خەلوزیکی زۆری ئی ۋه
 ھە یە!!.. بە راستی ئەمە لای من ۋە ک موعجیزە ۋابوو.. سەیرکەن ئە ۋە تا خۆی حەز
 دەکات لە ھەموو دلکی خۆیە ۋە کە خەلوزم لی بکریت! بە بی ئە ۋە ی من تاقە
 ۋشە یە ک لەم بارە یە ۋە بلیم!!.. بە راستی من پینگایە کە دوور و دریزم بە دوو کات ژمیر
 بپی!!.. کە ھەرگیز بە دە سالیش نەم دەتوانی بیپریم ئە گەر بمویستایە ئە ۋ گرنگی
 بە من بدات بە ۋ خەلوزە ی کە دە یفرۆشت!!.. ئەم چاکە یە ش دە گەر پیتە ۋە بۆ ئە ۋە ی
 کە من گرنگیم دا بە کۆمپانیا کە ۋ کارو ۋ فەرمانە کانی و زانیاری دەر بارە ی
 ئە ۋانە!!.. بە لی ماستر (نافل) تۆ بۆ یە کەم جار ھەستت بەم راستییە نە کرد و ۋە نەت
 دۆزی ۋە.. بە لکو سەد سالیش پیت لە دایک بوونی مەسیح (سەلامی خۆای ئی بیت)
 یە کە لە شاعیرە دیرینە کانی پۆمان بە ناوی (ببلیلیۆس سیوس) دە لیت: (ئیمە
 گرنگی بە خە لک نادەین تا خە لکیش گرنگیمان پی بدەن)

کە ۋاتە ئە گەر دە تە ۋیت خە لکی خۆشی بویت.. بپرگە ی ژمارە یە ک جیبە جی

بکە: (گرنگی بە خە لک بدە)

بەشى دووھم

پاشكۆي يەكەم / گرنكى دان بە براكانت

خوای گەرەو پەرەردگار كە ئادەمیزادی دروست كردووه.. ئەم ئادەمیزادە ئەگەر نەفس و شەیتان دەست نەگرن بەسەر عەقل و دلیدا پەرەردگاری بەدی ھینەری دەناسیت و سەری بەندایەتی بۆ كەچ دەكات و لەبەرنامەو پروگرامەكەى لانادات و ئەوەندەشى پەرەردگار خوۆش دەویت كە بەزىكرو یادی ئەو دلئى بكريتەوھو گوی پايەلى تەواوی بۆ بكات و لەقەدەغەكراوھكانى نزيك نابیتەوھ!..

ئەم ئادەمییە لەبەر چى و چۆن ئەمە دەكات!!

وا دەزانم ھۆی سەرەكى دەگەرپتەوھ بۆ چەند شتىك.. سەرەكى ترين ھۆيان ئەو گرنكى پىدانە گەرەپەيە كە خوا داویەتی بە ئادەمیزاد!.. ھەرلەيەكەم جارەوھ سوچدەى بەھەموو فریشتەكان برد بۆ ئەم ئادەمیزادە!..

پاشان ھەموو بەخشش و نىعمەتییكى باراندوھ بەسەرىدا!.. لەھەموو گرنكى تر كردى بەسەردارى ھەموو گيان لەبەران!.. پاشان ھەربەوھشەوھ كۆتايى نەھات بەلكو بەرنامەو پروگرامى خوۆى بۆ ناردوون لەپىڭگەى (پىڭمبەر)انەوھ!..

بەم كارەى پەرەردگار من واتى دەگەم كە نامۆزگارییەكى چاكیشە بۆ ئىمە كە ئەى موسلمانان ئىوھش ناوابن لەگەل دەورووبەرتانداو گرنكى چاكيان پى بدن و بەدەميانەوھ بچن تا ئەوانیش گرنكى بەئىوھ بدن و بىن بەدەمتانەوھو گویتان بۆ بگرن و بلىند سەیرتان بكەن..

ئەوھنىيە خوايەك بەو بەرزىو بلىندییەيەوھ گرنكى داوھ بە ئادەمیزادیكى بچكۆلەو بى ئەھمىيەت و لەیادی نەكردووه.. دە ئىوھش لەگەل يەكترىدا ئابەم جۆرە بن..

كەواتە زۆر ئاسايیە كە (پىڭمبەر)ى خوا (ﷺ) لە پادە بەدەر گرنكى بەخەلكى چواردەورى بدات و پروات بەدەميانەوھ!..

چونکه ئەو ئەرکه گەورەییەى خراوەتە ئەستۆی که بانگ کردنى خەلکی و قەناعەت پێکردن ئەوەی دەوێت که فەرامۆشیان نەکات تا ئەوانیش ئەم فەرامۆش نەکەن و گرنگی بەووتەکانی بدەن و شوێنی بکەون..

ئەو هەتا (پێغەمبەر) ی خوا (ﷺ) بانگ کردن و موسلمان کردنى خەلکی مەککە رێی ئی ناگرێت که گرنگی بدات بە ئەو غەریبەى ھا تیبوو بۆ مەککە و شتی بە ئەبو جەهل فرۆشتبوو بەلام (ئەبو جەهل) هەردەستی دەستی پێ دەکرد پارەکەى نەدەدایەو دواى دەخست کابراش ھانای بۆ (پێغەمبەر) ھینا!..

(پێغەمبەر) یش (د.خ) لەگەڵیدا بە تورەییەو بەرەو مالى ئەبو جەهل کەوتە رێو بەتووندى دای لەدەرگا و ھاواری کرد خێراکە وەرە دەرەو و پارەى ئەم پیاو و غەریبە ھەژارە بەرەو..

(ئەبو جەهل) بەو گەورەیی و ناودارییەو لەرزى لێھات و خێرا پارەکەى ھینا و دایەو بە پیاو کە!..

کى دەلى ئەم گرنگی دان و بەدەمەو چوونى (پێغەمبەر) (ﷺ) کارى نەکردبیتە سەر ئەو کابرایە و موسلمان نەبووبیت؟ ھەر ھیچ نەبیت خوشەویستى (محمد) چۆتە دلێیەو و لەھیچ جێیە کدا رازى نەبوو بى بە (محمد) بووتریت شیت یان جادووگەر یان درۆزن!! و بەرگری ئی کردبیت!..

یان ئایا ئەمە نەخشەییەکی (پێغەمبەر) نییە؟ بۆ ھاوھەلان و ھەموو ھەلگرانى بانگەوازی ئیسلامى که نەکەن بە ناوی سەرقالی و دەرس زۆرى و ھەولى (دعوە) و خەلکانى تری لەبیر بچیت و گرنگی بەکەس نەدات؟

داخى بەجەرگم! ھەندى برا سەردان و مەرحەبایى و گرنگی بە خەلکیان خستووتە ئەولا!

بەبیانوى بۆ نەکردن! من ھەقم نییە و حوکم نادەم چاک دەکەن یان خراپ بەلام با ئەوان دلنیا بن که ھاوپی و دوستیان کەم دەبیتەو و خوشەویستیشیان لەناو دلەکاندا کەم دەبیتەو و نامینیت!..

ئىسلام دەروونى مۇسلمانەكان و گۆش دەكات دل و ھەست و ھەناويان بۇ خەلكى بىتە جۆش و بەھىمنى و ئارامى و خۆگريپھە پراوھستت لەبەردەم ناپەھەتییەكاندا كە كافر و دوور لەخوا بەسەرياندا دەپھینن من وادەزانم كەئەوھ ئەوپەپرى گرنكى دان و مەبەست بەرزىيە بە مرقۇقاھتەتی!..

بۆنمۇنە لەسەر ئەمە: (پىغەمبەر) (ﷺ) پىنگای سەخت و دوور و درىژ و پىر ئىش و ئازارى بىرى تا گەيشتە (طائف) چونكە زۆر گرنكى دەدا بەوھى كە ھىچ كام لەئادەمییەكان بەكافرى نەمرن تووشى ئەشكەنەجەو ئازارى پىر ئىشى جەھەنەم نەبن!..

بەلام (طائف) بە نەزانى و نەفامى خۆيان (لەپاداھتیدا) منال و شىت و ھەرزەكارەكانیان تىبەردا ئەوھندە بەردیان تىگەرد تا لەشى پىرۆزىان خۆیناوى كەرد و بەپراشكاوى لەشار دەريان كەرد؟!.

خوای گەورە مەلائىكەتە كىوھكانى دەنیرىت بۆلاى (محمد) كە پىنى بلىت: ئەگەر ھەز دەكەیت با ئەو دووشاخەى ئەم بەراوبەرى تائف بكیشم بەیەكدا.. و ھەرچى لەنىوانیاندا ھەیە وردو خاش كەین و لەناوى بەرىن بۆت!.. بەلام پىغەمبەرى ئازیزو بەسۆز رازى نەبوو و بەلكو فەرمووی: خوايەگيان بەلكو لە نەوھكانى ئەمان كەسەك ھەبىت كە ھەلگى ئەم دینە بىت .

بەلى پۆژان تىپەپىوون پاش چەند سالىك شارى (طائف) بەنورى قورئان پووناك بوویەوھو بوونە دلسۆزترین دلسۆزانی ئەم دینە!! ھاوھلان دەلین: (ھەموو كەس بەشى خۆى دلسۆزى نواندووه بۆ ئىسلام بەلام نەمان دیوھ وینەى پۆلەكانى طائف لەدلسوتاوویاندا بۆ ئىسلام و دلسۆزىان بۆ (پىغەمبەر) ھەكەى!..

ئا بەم چەشنە (پىغەمبەر) ئىسلام نەخشەى ھونەرى ھەلس و كەوت كەردن بۆ شوین كەوتوانى دەكیشىت.. ئایا خۆینەرى بەرپىژ ئەگەر (پىغەمبەر) مرقۇقىكى كورت بىن و بەرزەوھەند پەرسەت بوایەو بىفەرمووايە: بەلى خوايە لەناويان بەرە

مادەم من بەرژەوهندی ئەوانم دەوێت کەچی ئەوان بەپێچەوانەوه بەردبارانیان کردم و شار بەدەریان کردم!!..

بەلەناوچوونی طائف ئیسلام زەرپەیک سوودی نەدەبینی.. بەلکو بەپێچەوانەوه بی بە شیش دەبوو لەو هەموولاه دەسۆزە طائفیە.. دیسان دەرسیکیش بوو لەوانەکانی ئارامی و خوگری..

یان گرنگی دانسی (ﷺ) بە دراوسی‌کانی و سەرلای‌دان و هەوال پرسی و بەدەمەوه چوون و خەمخواردنیان ئیتر با موسلمان بووبن یان جوله‌کەو گاور، باوەرکە ئەمەش گەورەترین کارتیکردن بوو لەسەر دەروونیان پاشان خوشەویست کردنی خوویی و بەرنامەکەیی بوو لایان!!..

پێشەوا (ئەبو حەنیفە) لەشاری کوفە دراوسی‌یهکی عەرەق خوړو سەرسەری و هەرزەیی دەبیّت! هەموو شەوی بەسەرخووشی دەست دەکاتە گۆزانی و سیاچەمانەو پێشەوا ناپەحەت دەکات!!.. شەویکیان (ئەبو حەنیفە) سەیر دەکات وەک شەوانی رابردوو بەزم و پەزم و سەفا و کەیفی نەماوە دەبیّ چی بووبیّت؟..

بۆسەبەینی دەپرسیّت پێی‌دەلێن: قوربان گیراوهو (لەخوا بەزیادبیّت) و لەزینداندایە!! (ئەبو حەنیفە) ئەیفەرموو ئەی بەخوا باشە نەجاتمان بوو لەو چەناگە شکاوه!! نەخێر ئەمە هەلس و کەوتی دەروونناسانی ئیسلام نییە؟.. بۆیە خێرا خووی کوکێردەوهو بەرهو لای (والی) کەوتەپێو تکای بەرەڵاکردنی ئەو لاهوی کرد کارمەندانیش دلی (ئەبو حەنیفە) یان نەشکاندوو بۆیان بەرەڵاکرد.. کۆرە گەنجە عەرەق خوړەکە ئەم هەلس و کەوتە بەرزە کاری تی‌کرد و بەیەک جاری وازی نەک لە عەرەق بەلکو لەهەموو خراپەیهک هیناو تەوبەیی کرد و هاتە سەر رینگەکەیی (ئەبو حەنیفە)!!..

وا دابنێن کە (ئەبو حەنیفە) ئەم هەلوێستەیی نەبوایه.. کۆپی مەست و سەرخووش پاش چەند پوژیک لەزیندان دەهاتە دەرەوه و وەک جاران و بگرە خراپتریش دەمایەوه یان ئەگەر ئەوشەوانە خووی نەگرتایە و بچوایەتە سەری و

سەرزەنشەتی بکردایەو قەسەیی لەگەڵ بکردایە.. ھەموومان دەزانین ئەنجامی
لۆمەکردنی چی دەبوو؟.

کۆرە ھەر سوور دەبوو لەسەر ھەلۆیستی خۆی و خۆی بەھەلە نەدەزانی و
رقیشی لە زانایان ھەلەدەستا..

دیسان وانەھەکی تر لەو وانە بەرزانەیی (پێغەمبەر) (ﷺ) فییری شوین کەوتوانی
دەکات ئەوھییە کە گرنگی دان لەھەمووکات و لەگەڵ ھەموو کەسیکدا پێویستە ..
کاتی جەنگ بیئت یان کاتی ناشتی لەگەڵ مندال بیئت یان پیاوبیئت یان ئافرەت
گرنگ ئەوھییە موسلمان دلی خەلکی بۆ خۆی کەمەند کیش بکات و ھەلۆیستیکی
بەرزبنوینیت..

جاریکیان سەرکردەیی شوێرشگێری سوپای ئیسلام (صلاح الدین الایوبی)
لەھەکی لە جەنگەکاندا بۆ ئەوھیی بیسەلمینیت بەھەمان کە پەھیامی ئیسلام
ناشتییەو جەنگ بە دوچارە دەزانیت!..

ئەگێرنەوھ کاتی ویستی بۆ دەست گرتنەوھ بەسەر شاری (نەینەوا) دا ھێرشییکی
دلیرانەیی کردە سەریان.. لەوکاتەدا شاژنی موسڵ سکی ھەبوو وەکاتی بوونی
مندالەکەش نزیک بوو بوویوھە ھەموویان لەکۆشکدا خەمیان لی پھات کەلەم جەنگەدا
بترسیت و سەکەھەیی لەبار بجیت.. بۆیە دایکی شاژن بریاری دا بجیت بۆلای
سەرکردەیی موسلمانان (ئەیوبی) و تکاری لی بکات کە بەلکو دوومانگ ئەم جەنگە
دوا بخت تا کچەکەم بە ھیمنی و بی دلە پاوکە شازادەیی بییت!..

پاش ووتی: دایەگیان پۆشتنەکەت بی سوود دەبیئت چونکە سۆزو بەزەیی لەگەڵ
جەنگدا کۆنابییەوھ کاتی پیرەژنەکە ھاتە خزمەت (صلاح الدین) و داواکارییەکەیی
خستەروو..

سەرکردە بی وەستان و دوودلی فەرمووی: ئیمە نابینە ھۆی دلداکەوتن و
تۆقاندنی ژنانی سک پەر و لەبار چوونی کۆرپە بی گوناھەکانیان.. تا دوومانگی تر با
جەنگ بوەستیت..

ئایا ئەم ھەلۆیستەیی (صلاح الدین) بەرھەمی ھەبوو؟! بابزانین.

بەلی پاش کۆتایی دوومانگەکە پاشا و خیزانی و دایکی خیزانی و وەزیر و
دەست پیوھندان بەکۆرپەلەیی تازە لەدایک بووھوھ چوونە خزمەت سەرکردەو بەبی

شەپ و گەپ کلیلە شاری نەینەوایان خستە بەردەستی و فەرمووی ھاتنە ژووەرەوہیان ئی کرد... (۷).

ئەمەیە پۆلی گرنگی پیدان و سوودەکانی لەکاتی جەنگدا.. ئەی دەبی لەناشتیدا چۆن بیت؟ دەبیبەینە خەیاڵی خۆت کە سەرکردەییەکی سەرکەوتووی (خاچ پەرست شکین) ئا بەوجۆرە گرنگی تەنانەت بە ساواییەکی ھیشتا لەدایک نەبوو بدات.. دە ئیتر چۆن من و تۆ گرنگی تەواو نەدەین بە براو خوشکانمان لەکاتیگدا ھەموویان یەک بەرنامەو یەک زبان و نەژادین؟.. من خۆم لەژیانی خویندنی زانکۆدا ھەستم بەم راستییە کردووە؟ بابۆتان بخەمە پوو: ھەندی مامۆستای عەرەب چونکە گرنگیان بەخۆمان و کوردستانە پیشیل کراوەکەمان دەدا و ھەمیشە دەیان پرسی لیمان دەربارە ی باری گوزەران و حالی خەلکی کوردستان.. جارێک چوومەلای یەکی لەو مامۆستایانە (مامۆستا ناوی (محمد عبید الکبیسسی بو)) و پیم ووت: مامۆستا گیان داوای لیبوردن دەکەم.. کە ماوەی (۲۰) رۆژە لیڤرە نیم و غاییم.. بە ھۆی باری نالەباری کوردستان.. بەلکو ئەو تاقیکردنەوانەم بکەیتەوہ کە فەوتاون لەم ماوەی پیشوودا..

مامۆستا نەک ھەر بلی باشە و بەسەرچاوا.. بەلکو ووتی: فەرموو دانیشە.. منیش بەئەسپایی دانیشتم ئای کە ئەو ساتە خۆشەم لەیاد ناچیت کە بەپروویەکی گەشەوہ دڵنەوایی کردم و لیی پرسیم: ئیستا باری باکوور چۆنە بەتایبەت شاری ھەلەبجە ی خۆشەویست مەلەبەندی ئیمان؟..

بەتایبەت داوای ئەوہی کە بەراستی بۆم دەرکەوت لە دڵسۆزیەوہ وادەپرسیت خەریک بو لەخۆشیدا گەشکە بکەم!.. نەک ھەر ئەوہندە بەلکو ئەو مامۆستایەم لەلا ئەوہندە شیرین بوو بۆیە جەزم دەکرد دانیشتنەکەم سال بخایەنیت لەخەزمەتیدا! منیش سنگم بۆ کردەوہو بەبی ترس چیمان بەسەر ھاتبوو ھەموویم بۆ باس کرد مامۆستا زۆر زۆر ناپرەحەت بوو! چاوەکانی ئاویان تیزا غەم داوای گرت! بۆیە ھەندی دۆغای خیری بۆ کردین و بەتایبەت کاتی کە وتم بریندارە مەدەنیەکانیان بەزیندوویی کردە ژیر خۆلەوہ!!.. وە منیش باوکم و براہەکم و چەند خەزم و دۆست و ھاورییەکم گیراوەو گەرەکە شەمان کانی عاشقان بە (تیی ئین-تیی)

دەتە قىننەھە!! زۆر دل گران بوو پاش ووتى كوپى شىرىنم خىواي گەورە تۆلە سىنە ئەم حەقەتان دەسەنىت تۆش فەرموو بېرۇ بۇ پۆلەكەت تاقى كىردنەھەكەش گىرنگى نىيە خەمت نەبىت!..

خوينەرى بەرپىزا! ئايا ئەم مامۇستايە بەم گىرنگى پىدانه و ھەوال پىرسىنە ھىچى لى كەم بوويەھە؟! ئەي ئايا منى نەكردە ھاورپى خويى و كارى نەكردە ھىزو ھەناوم و خۇشەويست نەبوو لەلام؟!.. دەي سا من و تۆش با بەو جۆرە گىرنگى بەخەلك بەدەين با تا مردن لەيادىيان نەچىن و گىرنگىمان پى بەدەن؟!..

زۆر بەي رەقە بەرايەتى و كىنەبازى و دوبرەكى و دورە بەرپىزى و كارتى نەكردن دەگەرپىتەھە بۇ يەك خال ئەويش ئەويە گوي نادەينە يەكتر و گىرنگى بەيەك نادەين و لەگەل ناسۇرىەكانى يەكتردا نازىن!..

نمونەيەك لەسەر ئەمە سالى (۱۹۸۷) كاتى گەرامەھە بۇ خويندن لە دواي (۲۰) رۇژ نامادە نەبوون.. بەھەمان شىۋەي پىشوو رۇيشتەم بۇ لاي مامۇستا يەكى تر.. و قسەم بۇ كرد! بەلام ئەو بەھىچ شىۋەيەك دلى نەسوتا و گويى نەدا بە منى ھەلەبجەيى ستەم لى كراوا!..

بەلكوو ووتى: مردووتان مرى دەچنەھە بۇ شار بۇ پىياسەو پاش مانگىك بەگەنەھە من و دەلىن، تاقى كىردنەھەكەمان بگەرەھە!..

نەخىر بېرۇ دەرەھە و (صفر)! امنىش لە دلى خۇمدا ووتە لەھە دەچىت نەي بىستبىت چى بە ھەلەبجە كراوہ؟ كاتى بۇم باس كرد بە ھىچ شىۋەيەك ناپرەھەت نەبوو تىك نەچوو وەلامىكى رەقى بى تامى واي دامەھە كەلە نارنجۇكەكانى فېرۇكەكانى بەعس بە ئىش تر بوون بەسەر دلم! كاتى: ووتى: بېرۇ دەرەھە ھەمووى سوچى خۇتانه ئەگىنا دەولەت بۇ وا لەمن و شارى من ناكات وا ديارە شاينەتانه ئىۋە ھەمووتان پىشمەرگەن(عصاتن)!..

نەگبەتى ئىمە لەو دەدايە كە دەشزانىن ئەم رىگايە دەبىنە ھوى بى ھاورپىين و نەھاتنە ناو بەرنامەو پېرۇگرامى خىواي گەورە كە دەدرىنە خەلك كەچى زۆر بەي خەلك شوينمان ناكەون بەلكوو شوين ئەم و ئەو دەكەون كەكەس نازانىت بەرنامەو ياسايان كامەيەو لە كويۋە ھاتوۋە!..

رېڭاي دووم

دووم / چۇن بمانەۋىت؟ شۇنەۋارىكى جوان بە جى بەيلىن ئە دلى ئەو كەسەدا كەيەكەم

جار پىي دەگەين

پۇژىكىيان بانگ كرام بۇنان خواردىنى ئىۋارەيەك لەو جىگەيە شتىك سەرنجى زۇر
پاكيىشام ئەۋىش دىمەنى پۋالەتى ئافرەتتىك كە ئەۋىش ۋەك من دەعوەت بوو يەكى
بوو لەۋانەي كەسامانىكى زۇريان بۇ بەجى ماۋە ئەو خانمە دەيوست بەو پەرى
ھەۋلەدان سەرنجى ئامادەبوۋان بۇلاي سىماي خۇي پاكىشىت.

ۋا ديار بوو ھەندى پارەو پۋولى سەرف كرد بوو بۇ پازاندنەۋەي خۇيى ۋ جل
بەرگى!..

بەلام شىۋە ۋ پۋالەتى ۋا ديار نەبوو كەبە خۇشەۋىستى پاك ۋ سۆزى بى گەرد
پازاندبىتتەۋە!.. چونكە سەير كردن ۋ لاگردنەۋەي ۋاى دەردەخست كە وشكى ۋ
خۇپەرسىتتەۋەكى تىدا بوو.. بەلام بى ئاگا لەۋەي كە پۋوى گەش ۋ كراۋەيەك كەبە
پۋالەت بەدى بىرگىت زۇر گىرنگىرە ۋ چاكتىرە لە خۇ پازاندنەۋەو ئارايشت كردن!..
ئايا بە بىرتدا ھاتوۋە ئەم قسانەي پىشۋو كەكرەمان زۇر بەسوود ۋ پىۋىستىن كە
بەخىزانەكەتى بلىي كاتى دىەۋىت پالتۋىيەكى فەرو بىرگىت!..

(ھارلس شۋاب)پىي ۋوتم كە پۋوى خۇش ۋ زەردەخەنە (يەك مىلۇن) رىالى
دەست خىستم! خۇ(شۋاب)پاست دەكات.. چونكە تواناۋ لىھاتنى دەست خىستنى
دلى خەلكى ۋ پاكيىشانىيان لەلايەن (شۋابە) ۋە بوۋىيە ھۇي ئەو سەركەۋتتە
گەۋرەيەي كەبەدەستى ھىنا!..

يەكى لەو توانايانەي كە زۇر گىرنگن.. زەردەخەنەي پىرشنگدارى بەردەۋام ۋ
ھەمىشەيە.

جاريكىيان پۇژم بىردە سەر لەگەل ئەستىرەي فەرنەسى قسە خۇش (مۇرىس
شىقالىيە) راستىيەكەي يەكەم جار كەلەلەي دانىشتەم ھىۋا بىراۋ بووم بەتەۋاۋەتى:
چونكە زۇر بە مۇنى ھاتە بەر چاۋم ۋ دەم ۋ چاۋى دابوۋ بەيەكدا!.. زۇر جىابوۋ
لەۋەي كە من دامناۋو بۇ ئەۋەي كەۋابىت.. تا ئەۋەندەي دەمى كىردەۋەو زەردەيەك

گرتى!.. ئىتر من وام ئەزانى كە خۇر لەپىشت ھەورەو ھەلھاتوۋە و تىشكەكانى بەگىشت جىھان بەخىشيوە و جىھانى پووناك و گەرم كىردۆتەوہ.. تەنانەت زۆرىەى گومان بۇ ئەوہ دەچىت كە ئەگەر ئەم زەردەخەنە و پوۋە خۇشەكەى نەبوایە ئەم مۇرىسە بە(دارتاش) دەمايەوہ لەپارىس ھەر وەك باوك و براكانى تىرى)..

دەرىپىنى دەم و چاۋو پوى خۇش قسە دەكات بە دەنگىكى زۆر كارىگەر تر لەدەنگى زمان!.. لەلای من زەردەخەندەو پوۋ خۇشى وەك ئەوہ وایە كە خاۋەنەكەى پىت بلى من خۇشم دەۋىت.. تۆ بەختەوہرم دەكەيت من زۆر كامەران و شادمانم بەبىنىنت! ھەرھۆى ئەمەشە كە گيان لەبەرىكى وەك سەگ بۇ نمونە- سەرکەوتنىكى مەزنى لە رادەبەدەريان بەدەست ھىناوہو لەھونەرى خەلك كىردنە خۇو خۇشەويت كىردنا.. بەمەرجىك ئەو ھەر قسەش ناكات بەلام خۇشى و شادى پىۋە ديارە كاتى دەمان بىنى بە جۋاترىن خۇشى و شادى.. تەنانەت لەخۇشى ئىمەدا خەرىكە لەپىستى خۇى دەردەچىت.. دەئىتر ئاسايىو جىگای سەرسوپەمان نىيە كە خۇشمان دەۋىت..

وانەزانىت كەمن دەلىم زەردەخەنە مەبەستم بەس ئەو شىۋەيە بى كەلەسەر لىۋ دەردەكەۋىت و خالىيە لە دلسۆزى و پاستى و بى گيانە.. نەخىرا ئەمە ھىچ نابەخىت بەكەس.. بەلكو من دەربارەى ئەو زەردە خەنەيە دەدویم كە بەپاستى لە قولايى دل و دەروونتەوہ ھەلبقولىت.. بەشىۋەيەك كە سوود و قازانجىكى زۆرت پى دەگەيەنىت لە مەيدانى سەرۋەت و سامان پەيدا كىردن و ئىشو كار و كاسبى دا.. بەرىۋبەرى كارمەندانى يەكىك لە گەنجىنە گەرەكانى نىۋىۋورك بوى باس كىردم ووتى: من كچىك ھەلدەبژىرم بۇ ھەر كاتىك بى لەكۆمپانىياكەم دا كە پوى خۇش و دەم بەپىكەنن و خەندە پىت ئىتر با ناۋەندىشى تەواۋ نەكردىت، باشترە لەلام لە دكتورىكى فەلسەفەى زانكو بەلام پوۋ گرژو دەم و چاۋ داخراۋو مۇن پىت!..

بەرىۋەبەرى كۆمپانىيايەكى پلاستىك پىۋى ووتم كە ئەو پىاۋەى بە گيانىكى خۇشى و زەوق و پىكەنىنەوہو بەكراۋەيى بەرەو پوى كار نەپوات زۆر بەدەگمەن سەرکەوتن بەدەست دىنىت.. وا دەردەكەۋىت كە ئەم بەرىۋەبەرە لەو

پيشەسازىنانەھە كە باۋەرپان بەۋ ووتە كۆنە نىيە كە دەلىت: (تىكۆشان و خۇ رەنجاندن تاكە ھۆى سەر كەوتنە)..

پاشان لەسەر قسەكانى پۇيشت و ووتى: پياۋانىك دەناسم كە سەر كەوتنىان بەدەست ھىنا لە ئىش و كارىانا چونكە بەجۇرىك بەرەۋ پۈۋى كار دەچۈۋن ۋەك چۇن بۇ گەپان و پىياسە و سەيران دەچن بەداخەۋە پاشان ھەر ئەۋ پياۋانەم ئەبىنى لەم دوايىدە بەجۇرى بەرەۋ پۈۋى كار دەچۈۋن كە پىر بۈۋ لەھەلەدەۋان و خۇپۈۋتاندن و خۇ تىكدان و بىزارىيەك بە جۇرىك كە لە زەت و خۇشى و حەزىان بۇ ئەۋ كارە نەماۋ پاشان سەرنەكەۋتن و تىك شكان.. داۋام كرد لە دەيان پياۋى كارمەندى گەرە كە قوتابى خۇم بۈۋن كە بەدريژايى ھەفتە ھەموۋ پۇژى: تا ئىۋارە بەدەم كەسىكى دىارى كراۋەۋە پى بكنن.. پاشان لەئەنجامەكەى قوتابىيەكان ئاگادارم بكن لە پۇل دا.. ئەمەش ھەندى لەۋ ئەنجامانەيە..(وليم بب.شتين ھارت)كە ئىش و كارى ناۋەندكارى دەكات لە بازارى (ۋەرەقە دپاۋەكانى) نىۋيۇرك ووتى: من زياتر لە ھەژدە سالە ژنم ھىناۋە.. لەم تەمەنەدۈۋرۈ دىژدە زۇر بەكەمى نەبىت بەدەم خىزانەكەمەۋە پىنەكەنىۋوم!.. نەك ھەر ئەۋە بەلكۈ بىجگە لەچەند وشەيەك ھەر قسەشم لەگەل نەكردۈۋە.. ئىتر ھەر لە خەۋ ھەستانەۋە ھەتا لەمال دەرچۈۋنم بۇ سەر كارەكەم.. بى تام ترين نمونەى مپو مۇن بۈۋم!!

كاتىك كەلە پۇلدا باسى زەردەخەنەمان دەكرد من و ھاپۇكانم.. بىرم كردەۋە لەتاقى كردنەۋە بەۋەى كە زەردەخەندە لەگەل خىزانەكەمدا بەكار بەيىنم.. لەپۇژى داھاتۈۋدا كاتىك لەبەر ئاۋىنەكەدا قۇم دادەھىنا.. سەيرىكى خۇم كردۈ بەخۇم گوت..

ولىم چاك گۈى بگرە..تۈ دەبىت . ئەمپۇ ئەۋ پەلە ھەرە گرژ و مۇنىيەى بەرۈۋتەۋە ھەيە بىرەۋىنىتەۋە بەردەۋام ئىتر پۈۋ خۇش و خەندە لىۋ بىت دەبىت لەئەم ساتەۋە دەست پى بكەيت دەى..

پاشان چوومە سەر سفرەو خان بۆ بەرچايى بەيانى.. سلاؤنك لەخيزانەكەم
كرد بەو شيوەيە (بەيانيت باش خۆشەويستەكەم) بيگومان بە دەم پيگەنين و
زەردەخەنەو ئەمەم پى ووت..

بەلام مامۆستاكەم.. گەرەم (دیل کارنجی) جەنابت ناگادارت کرد بووم که
سەرسام دەبيت و وەك لەبان بەرى بەنەو.. بەلام وا دەزانم ئەم (وەصفەى) جەنابتان
كەم بوو بەلكو لەخۆشياندا ھەرتيگ چوو!

بەلام من يەكسەر ھاتمە قسەو پەيمانم دايە كە لەمەو دوا بەبەردەوامى ئەم
سلاؤم لى دەبيستى.. بەراستى ئەم ھەلوئىستە تازەيە لەماوەى دوومانگدا
بەختەوەرى يەكى واى ھيئاىە مائەكەمەو كە دووسال لەمەو پيش بەختەوەرى وام
نەچەشتبوو!..

ئىستا وام لى ھاتووە كاتى دەچم بۆ نووسينگە كەم بە (بەيانيت باش) سلاؤ
دەكەم لەو كرىكارەى كە بەسەر سەرخەرەكەو يە (مصعد).. زەردەيەكيشى بۆ
دەكەم!.. ھەرەھا ئەو كەسەى كە من پسونەى سواربوونى شەمەندەفەرەكەى
لادەبىم لەپەنجەرەكەو زەردەخەنەيەكى بۆ دەكەم..

وەكاتى لەو جىگايەى كە چاوەروانى شەمەندەفەر دەكەم دەوەستم..

سلاؤ لەو كەسانەى چواردەورم دەكەم كە ھەرگيز نەمديوون!

ھەر ئەوئەندەم زانى سەير دەكەم ئەو خەلكەى دەورم ھەر ھەموو پوو خۆش و
دەم بە خەندەن بەرامبەرم!.. لەمەش سەرسوپھينەر تر ئەو يە.. كە پوو خۆش و
زەردەخەنەم بوو بەھوى ئەو يە كە ھەموو پۆژيگ پارەى زياترم دەست بكەويت!..
ھەر لەو نوسينگەيەمدا ھاورئىيەك ھەيە كە ھەمان كارى من دەكات كە (ناوھند
كارىيە).. نوسەرەكەى كورپىكى گەنجە.. كە ھەموو كات پوو خۆش و كراو يە..
كاتى ئەم گۆرانكارىيەى لەمندا بەدى كرد ھانى دام و بەرەو پوو خۆم پى و وتم:
يەكەم جار كە چاووم پيت كەوت و گومانم برد كە پياويكى ووشك و مۆنى و
بۆئەو ناشييت كە تيگەلاويت بكرت!.. بەلام وا ديارە بەو جۆرە نەبوى كە گومانم
پى بردى!..

هەلس و کەوتی خۆم پاک کردەووە لەگەڵ هەموو خەڵکیدا لە لۆمەکاری و پەخنە گرتن.. وەمن ئیستا وشەیی پێزو پیاھەڵدان دەبەخشم بەھەر کەسی کە پێی دەگەم.. ھەرەك چۆن خۆم گرتەووە لەبەسی خەلك كردن و قسە كردن لەگەڵیان بەو جۆرەیی کە خۆم دەمەوی و حەز دەکەم..

خۆم والی کرد کە بزانی بەرامبەرەكەم حەزی لە چیبی و چی پێ خۆشە لەوی وە بۆی بچم!.. ئەم گۆرانیكاریە یەك شوێنی پێرۆزی لەھەموو ژیاندا بەرپا کرد.. وەمن ئیستا کە سیکی بەختیار و دلخۆشم و خاوەنی کۆمەڵە ھاوپی یەکی زۆرم..

ئەوێت لەیاد بێت کە ئەم قسانە لەیەکیكەووە دەرچوو کە لە ھەلکەوتوانی بازاپی وەرەقە پارەیی دراویەکانە(سوق الأوراق المالیه)و بەیەکی لەسەر کەوتوان دەژمیری.. کە ئەو کاسیبییە زۆر زۆر سەخت و ناپەحەتە و (گالته نییە)چونکە ئەو

۹۰٪ خەلکی خۆیان لێ داو بەلام بە تێك شکاوی و زیانەووە لێی دەرچوون..!

ئەو ئەگەر زەردەخەندەت بۆ نەھات چی دەکەیت؟؟..

یەكەم جار زۆر بکە لە خۆت کە زەردەخەندە بە خۆت دەربەینیت ئەگەر دەورو بەرت چۆل بوو وەھەر خۆت بوی دەست بکە بەفیل و پێ خۆشی و لەسەر لیوو مینگەمینگی گۆرانی و سرود دەربەرە.. دووم جار وا خۆت پیشانی خەلکی بدە کە مروقیکی بەختەوهری، ھەر ئەوئەندەت زانی پاش کەمی ھەست بەکامەرانی و بەختەوهری راستەقینە دەکەیت.. لەم بارەییەووە زانی دەرروناسی (ولیم جیمس)دەلیت: ئیمە وا دەزانین کە ھەلسو کەوت دواي ھەست پێ کردن دیت.. وانییە.. بەلکو ھەلس و کەوت و ھەست پێ کردن شان بەشانی یەکتەر دەپۆن، یان ھەردوکیان دوووی بۆ یەك شت، ئەگەر ھات و دەستمان بەسەر ژێردا بپروات، کە نەویش گوی لە مثنی ویستەکانی، ئەو کاتە دەتوانین بەرێگایەکی ناپراستەو خۆ دەست بگرین بەسەر ھەستدا.. کەواتە تاکە رێگایەك کە بمان گەییەنیت بە خۆشی و پووگەشی.. ئەوہیە کە پووی خۆمان وا خۆش و خەندە لیو بکەین وەك چۆن بەراستی پووخۆش و خەندە لیو بین.

ھەموو ئادەمىزادىڭ لەژىيانىدا بۇ كامەرانى دەپروانىت ۋە تاكە پرىگايەكى سەرکەوتۈكە بت گەيەنىت بەم مەبەستە: ئەۋىش ئەۋەيەكە دەست بگىرىت بەسەر بىرو پات دا.. چونكە كامەرانى ھىچ كات پەيوەندى نىيە بە ھۆكارە دەرەككىيەكانەۋە، بەلكو زۆربەي پەيوەندى ھەيە بەناۋەكى و دەروونەۋە بەختەۋەرى و كامەرانى بەسەرۋەت و سامان نىيە.. بەلكو بەختىارى تەۋاۋ لەۋەدايە كە ئايا تۇ چۆن سەيرى ئەۋ كارە دەكەيت و پات چۆنە بەرامبەرى..

زۆر جار دەبىنىت دوو كەس يەك كار دەكەن و يەك موچە ۋەردەگرن و يەك پلەۋ پايەيان ھەيەكەچى لەگەل ئەۋەشدا يەككىيان ۋەپرسە و بى تاقەتە.. كەچى ئەۋەى ترىان زۆر دل خۇش و بەختيارە.. ئەمە ھۆى چىيە؟؟

چونكە ھەريەكەيان جۆرە بىروپاۋ خەيالىكى جىاۋازى ھەيە لەۋى ترىان.. من خۇم بە بەختەۋەر و شادمانى و كامەرانى بەدى كردوۋە لە نىۋ چەۋانى ئەۋ كرىكارە (چىن)يانەى كە بەۋ پەپرى ماندوۋىيەتتەيەۋە كارىان دەكرد لەبەر تىن و گپرى ھەتاۋى چىن . بەچەند قروشىكى پۇژانە كە ۋەرىان دەگرت ھەرۋەك چۆن لەپرىگاي (پارك) لە نىۋيۆرك كەسانى بەختيار دەبىنم.. شكسپىر دەلىت: درۋىە جوانى و ناشىرىنى نىيە.. بەلكو بىرو ھۇش دىمەنى يەككىيانت لە شتىكدا بۇ دەنەخشىنىت.. (ئەبراھام لىكۆلن) ۋوتوۋىەتى: خەلكى بەختەۋەر و شادىن بەئەندازەيەك كە بىنە بەختەۋەر و شاد و لەنيازياندا ھەيە پىيى بگەن.. راستە.. واىە.. من بە نمونەيەكى زىندوۋ ئەم راستىيەم بەچاۋ بىنيۋە.

پۇژىك بەسەر ئەۋ قادىرمانەدا سەردەكەۋتم كە دەپرات بۇ (ۋىسگەى (محطة) لۇبىنج ئىلاندى) لە نىۋيۆرك.. بىنىم وا لەبەردەممەۋە (۴۰)مىندالى كەم ئەندام (معوق) كە دارشەقىيان بەدەستەۋەيە تىپەپربوون و دەبىنم بە پلىكانەكاندا سەردەكەۋن.. ئەمەم بىنى سەرم سۈرما و تىك چووم بۆيە ھەر كە سەپەرشتىارى كارەكەيانم بىنى پىم ۋوت.. ئەۋىش پىيى ۋوتم مىندالى پەككەۋتە ئەگەر ھەر لەسەرەتاي ژىانىيەۋە پىيى بلىت تۇ تا مردن ناتوانىت پىۋىت بەپىۋە لەۋە دەچىت بدا لەمىشكى و شىت بىت.. بەلام ھەر لەسەرەتاۋە ھەۋل بدات كە سەركەۋىت بەسەر

ئەوتیک چوونە، ئەوا یەكسەر رازی دەبیئت بەوبەشەیی و لەمنداڵە ساغەکان زیاتر بەختەوەر دەبیئت لەوکاتەدا ھەستم کرد بەوہی کہ پیویستە شەبقەکەم دابگرم و بینیم بەسنگەوہ وەك ریزیک بۆ ئەو منداڵانەیی کہ وانەییەکی وایان دادام کہ ھەرگیز لە یادم نەچیت..

(فرانکلین بتجر) یەکیکە لەپیاوانی مسوگەر کردنی ژیان و لەسەرکەوتوانە ھەر لەکۆنەوہ بۆی دەرکەوتووہ کہ پیاوی پووخۆش و دەم بەپیکەنین و خەندە لیو لەھەموو جیگایەک پیشوازی لی دەکریت و فەرموو فەرموی ئی دەکریت.. لەو کاتەوہ بەدواوہ خۆی راھینابوو کہ ھەرکاتیک بیەویت بچیتە ژوورەوہ بۆلای یەکیک لە فەرمانبەرەکانی لەبەردەرگا ساتیک دەوہستاو بیرى دەکردەوہ لەو بەخششە گەورەییە کہ خوای گەورە پیی بەخشووہ ئەویش پووخۆشییە کہ بەختیاری پی دەست دەخات ھەلدەستا بەخۆش کردنی پووی خۆیی و بزەیی دەخستە سەر لیویی و پاشان دەچووہ ژوورەوہ. (فرانکلین) ھەموو سەرکەوتنی خۆی لەفروشتنی پسولەیی عەقدی مسوگەری ژیان (عقد تآمین الحیاہ) ھۆیکەیی دەگەراندەوہ بۆ ئەو پیلانە زۆر ئاسانەیی خۆی کہ زەردەخەندەو پووخۆشییە..

جوان ورد بەرەوہ لەو ئامۆژگاریەیی کہ (ھوبرت ھبارت) کردویەتی!.. بەلام ئەوہش بزانیہ کہ خویندنەوہی پووت بەتەنیا ھیچ نابەخشیت.. ئەگەر جیبەجیبی نەکەیت..

ئەگەر لەمال چوویتە دەرەوہ.. سەر ھەلپەر.. سیەکانت پەر بکە لەھەوا بەکراوہیی و پووگەشی سلۆ لەھاورینگانت بکە.. گیان بکە بەبەری تەوقەکانت دا.. ھەرگیز نەترسی کہ بەھەلە لیئت تی بگەن.. ھەرگیز کات بەوہ مەکوژە کہ بیر بکەیتەوہ لەو کەسانەیی کہ ناکۆکی و ناحەزی لەنیوانتاندا ھەییە.. بەلکو ھەولئ ئەوہ بدە ئامانج و مەبەستەکانت لا پوون بیئت.. پاشان یەكسەر لیی پەرۆرە پیشەوہ.. جا دوای تیپەربوونی پوژانیک بۆت دەرەکەوی کہ ھیچ ھەلت لەدەست نەداوہ سودت لەھەموویان وەرگرتووہ.. بەبی ئەوہی بەخۆت بزانی ھەموو ئاواتەکانت دیتە دی.. لەخەیاالی خۆتدا وینەیی ئەو کەسە سەرکەوتووہ بکیشەو لەبەرچاوت بیئت.

كەدەتەوئیت وەك ئەو وابىت.. ئەم خەيال و وئەنەبە بەرە بەرە ئەتبات بەرە و ئەو كەسەى تۆ دەتەوئیت وەك ئەو وابىت.. پاشان تۆ وات لىدئیت چونكە بىر كەردنەو بەرزترین خاسىەتى ئادەمیزادە. بىر بکەرەو بەرکەردنەو ەىەكى پراست و دروست بنىات نەرو داھىنەر بىت.. دئىابە ھەموو ھىواىەكى پىاوان لەسەرتاوە لەحەزو ئارەزوو ە دەستى پىکەردووە!.. ئەوکاتە پاشان ھەردەگەینە ئەو نمونەو چاویلکراو بەرزەى (مئل اعلى) كە دلمان حەز دەكات پىى بگەین و ئىمەش واماں لىبىت..

چىنىبە كۆنەكان و تەىەكى زۆر خۆشيان ھەىە.. كەشایەنە بەخەتىكى جوان بنوسرىتەو ە بەسنگمانەو ە ھەلى بواسىن بۆ ئەو ەى ھەرگىز لەیادمان نەچىت:
 (ئەو پىاوەى كە نازانى پوخۆش و خەندە لىو بىت ھەرگىز نا بىت دوكاندارو بازركان بىت) ھەر بەم بۆنەىەو ە (فرانك ئىرفنج فلتشر) پاگەندەىەكى بلاو كەردەو ە بۆ بەرھەمەكانى كۆمپانىاى (ئوپنھامو كۆلنزۆ و ھاوكارانى) لەىەكى لەجەژنەكانى لەداىك بووندا. پارچە فەلسەفەىەكى مىللى دەربارەى (زەردەخەنە) خویندەو ە كەكارىكى گەورەى ھەبوو لەسەر ئەو خەلكە ئەمەش دەقەكەىەتى: (زەردەخەنە لەپۆژى لەداىك بووندا) (زەردەخەندە) ھىچى تىناچىت.. بەلام خىرو بىرىكى زۆر دەداتەو ە.. زەردەخەندە ئەو كەسانە پازى دەكات كە وەرى دەگرن.. ئەو كەسانەش ھەزار ناكات كە دەىبەخشن.. ماو ەى چاوتروكانىكى ناوئیت.. بەلام یادگارىەكەى تا دوا تەمەن دەمىنىتەو ە.. كەس نىە پىوئىستى پىى نەبىت..

كەسىش نەدارو ھەزار نىبە مادەم زەردەخەنە لەسەر لىوى بىت.. بەختەو ەرى دەپژىنىت بەناو مالدا.. چاكە باس كەردن.. مۆرى رەزامەندىبە و دەنرىت بەبەلئىنى ھاوپرىتەتى و خۆشەوئىستىدا و پتەوترى دەكات..

بەپراستى ھەوانەو ەىە بۆ ماندوو.. تىشكى ھىواىە بۆ ھىواپراوان.. جواتترین دئەواىبە بۆ خەفەتباران چاكترین چارەسەرى سروسشتىە بۆ گىرو گرتەكان.. لەگەل ئەو ەشدا خۆپراىبە پارەى پىنادرىت.. ھاوار كەردن و پەلاماردانى ناوئیت.. قەرزكەردنى ناوئیت.. ئەو ەندە بەروبومى پىرۆز دەدات خەرىكە بەحەوادا دەچىت).

ئەگەر پىياۋانى فەرمانبەرى كۆمپانىياكەمان ھاتنەلات و ويستيان پىۋىستيانى
 جەژنى لە داىك بوونت پى بفرۆشن.. بەلام بەشىۋەيەكى پووگرژ و مۆن و بىتاقەت
 ھاتنە بەرچاوت وە خەندە لىو نەبوون.. دەى تۆ وەك براىەكى بەخشندە
 زەردەخەنت بېخشە پىيان..

سویند بەخوا (ئەوكەسەى كە تۆزقائىك زەردەخەنە لەسەر لىۋى نىيە و پى
 ناكەنىت ئەۋە زىاتر پىۋىستى بە زەردەخەنە و پووخوشى ھەيە لەگەلىدا.. ئەگەر
 دەتەۋىت خەلكى خوشى بوۋىت ئەۋا بىرگەى ژمارە (دوو) جىبەجىبەكە:
 (دەم بە پىكەنن و روو خوش بە)

بەشى دووھ

پاشكۆى دووھ / پىكەنن و پرووى خۇشت بەدەم براكەتەوۋە خىر و چاكەيە

بۆت

ھەر ھۆيەكى پاك كە ئادەمىزادەكان بگەيەننئە قەراغى دەرياي خۇشەويستى و لەيەك نزيك بوونەوۋە دەلەكان - ئىسلام - گرنكى پىداوۋە و بانكى شوين كەوتوانى بۇ كىردوۋە ھۆيەكى تر كە بمان گەيەننئە ئەو مەبەستە ئەوۋەيە كە پىكەننن و زەردەخەنە و پرووخۇشى لەليۋەكانمان نەبرين..

لەم بارەيەوۋە (پىغەمبەر) مان (ﷺ) فەرموويەتى: (إبتسامتك في وجه أخيك صدقة) واتە: دەم بە پىكەننن و پرووخۇشيت لەپرووى برا موسلمانەكەتدا بەخىر بۆت دەنوسرىت و پاداشتت دەدرىتەوۋە لەسەرى لاي پەروەردگار..

ئەو سەركەوتنە مەزنەي كە (پىغەمبەر) مان بەدەستى ھىنا لە پاكىشان و كەمەندكىش كىردنى دلەكان و زۆركىردنى دۆست و ھاورى بۇ ھەلگىرتنى پىبازەكەي ھۆي چى بوو؟

گەر پرووى خۇش و كراوۋەيى و نەرم و نيانى بە سۆزى ئەو نەبوۋايە ھەرگىزاو ھەرگىز خەلكى ئاۋەھا لىي كۆنەدەبوونەوۋە بەلكو بلاۋەيان ئى دەكرد: وەك خواي گەرە لەقورئاندا دەفەرموئت: (ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك) (ال عمران ۱۵۹) .. ھاۋەلان خوايان ئى رازىبىت دەگىرنەوۋە كە (پىغەمبەر) خوا ھەمىشە دەم بەخەندەو پىكەننناۋى بوۋە، (كان رسول الله ضاحكاً بساماً) ..! وەھەركاتىك زەبرو زەنگ و سزاي نەفامان نارەحتى بگردنايە بەپەلە دەھاتنە خزمەت (پىغەمبەر) چونكە بەبىننى پرووى گەش و كراوۋەي ئاسوۋدەيەكەيان بۇ دەھاتەوۋە.. لە جىگايەكى تردا ديسان (پىغەمبەر) مان (ﷺ) ئاگادارى موسلمانان دەكاتەوۋە كە ھەرگىز ئەم ھەلە زىرپنە لەدەست نەدەن (زەردەخەنە و پرووخۇشى) بەكەمى نەزان و فەرامۇشى نەكەن و وازى ئى نەھىنن ئەويش (لا تحقرن من المعروف شيئاً ولو ان تلقى أخاك بوجه طليق) (رواه مسلم ۴۷۶۰) واتە: چاكە و خىر كىردن

بەكەم نەزانن ئیتر با پوو خۆشییەكیش بێت لەپرووی براكەتدا بنوینیت.. چونكە تەنانەت پووئەكەكانیش وەك زانست دەلیت ئەگەر لەدەورووبەریکی هیمنی پڕ ئاوازی وەك دارو دەرخت ئاوا پرووی خۆش کاری تێدەكات كە نەهەستی تێدایە نەهۆش، چ جایی كە ئادەمیزاد كە خاوەنی هەست و هۆش و ژیرییه...!؟

هەرھۆی پووخۆشی و كراوھیی (پێغەمبەر) و ھاوئەكانی بوو ھۆی نزیک بوونەوھێ خەلك لە ئیسلام و لەھەموو دایكیانیەوھو بەخۆشی خۆیانەوھ هاتنە ژێر ئالای ئیسلام و شوین (پێغەمبەر) كەوتن..

چونكە قازانج و سوودی لەھەموو شتیکی مادی زیاترە! وەكاری ئەو هەست و دل دەبزوینی و بۆی دەكرێنەوھ وەك (پێغەمبەر) (ﷺ) دەفەرمویت: (انكم لن تسعوا الناس باموالكم ولكن یسعهم منكم بسط الوجه وحسن الخلق).. واتە ئیوھ ناگەنە خەلكی كاریان تیئناكەن بەھۆی مادەو پارە ھەلپرشتنەوھ لە بەردەستیان دا بەلكو بەھۆی پرووی خۆش و كراوھو پەوشتی جوانتان..

بەراستی وایە.. چونكە ئەو كەسەی خەلكی بەھۆی پارەو پراگیر دەكات پارە دەیان خاتە سەر پێگەیی ئیسلام ھەر كە وشكایی پارە كە ھات ئەمانیش بلاوھێ ئی دەكەن.. وە ھەر ناشی ناسنەوھ!..

وہ ئەگەر بەھۆی زۆرو چاو سووركردنەوھ وەخەلكی بكاتە خۆیی و بیان خاتە سەر پێبازەكە!. ئەوا ھەركاتیك ئەو زۆرو شەقەیی نەما ھەرھەموی ئاش بەتالی ئی دەكات و چواردەوری چۆل دەكەن.. وەك دیومانە كەسانێکی زۆر شوین گروھییکی تاییبەت كەوتن بۆ پارەو ژییانی خۆش!!..یان لەترسی گورزو كوتەكەكەیی كە بۆی ھەلپریون!!..

بەلام كاتی ئەو كەسانە دەسەلاتیان نەما یان پارەو پولیان لەدەستا نەما!.. ھەر ھەموو شوین كەوتوانیان وازیان ئی ھینان و نەفرەتیان بەدوایدا نارد!!.. نەك ھەر ئەوئەندە بەلكو مەوجەكەشیان بادایەوھ بەلای پێبازیکی تردا و بۆلای كەسانێکی تر!!..

بەلام ئەگەر من و تۆى موسلمان دل و دەروونى خەلكى رابكىشېن و خوشەويستى خۇمان و پىبازمان بەرىنە دلئانەوھو خۇيان بەخۇشى و ھەزى خۇيانەوھو بىنە سەر بەرنامەو بىرو باوھرەكەمان!.. ئەوكاتە ھەرگىزاو ھەرگىز لەدلئان دەرنەچىن و لەيادىان ناچىن!.. بۆيە دەبىنن ئايىنى پىرۆزى ئىسلام نەپارەو پول و مالى پىشت بەسەر خەلكىداو.. نە زەرپرەيەك زۆرى نواند تا خەلكى ئىسلام بىن!.. بەلام چونكە پۇشتە ناو دل و دەروونى خەلكى ئەوكاتە خۇيان لەناو دلئاندا چەكەرەيان پى کردوو گۇشيانکرد!.. لەبەر ئەم ھۆيەيە كە لەمىژووى دورو دىژى ئىسلامدا.. كەس نەيدىوھ كە گەلئك يان نەتەوھەيەك بەگشتى وازيان لە ئىسلام ھىنايىت.. بەتايبەت پاش ئەوھى كە ئىسلام سولتەو دەسەلات و دەولەتى نەما و پارەو سامانىشى لەژىر دەستدا نەما.. كەچى خەلكى زىاتر بە پەرۇشەوھو بۆ ئىسلام و بەرەو پووى دەچن!.. شتىكى سادەو ئاسايى نىيە.. كاتى خواى پەرەردگار لۆمەو سەرزەنشتى (پىغەمبەر) خوشەويستەكەى دەكات!.. كە پووى خوى گرژو مۇن کردو پىشتى ھەلكرد لەوپياوھى كە ھاتبوو كەمى لە ئىسلامى شارەزا بكات.. ھەك لەقورئاندا دەفەرمويىت: ﴿عَسَّ وَتَوَلَّى ﴿١﴾ أَنْ جَاءَهُ الْأَخْمَى ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ﴿٣﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى ﴿٤﴾﴾ (عبس ۱-۴) باشە تۆبلى ئى ئەمە بۆچى!.. لەوھ دەچىت ھەندى بلىت: باشە پووگرژکردنى كەى ئەوھ دىنى كە (محمد) سەرزەنشت و لۆمە بكرىت بە جورئك كەلە قورئاندا تا دنيايە خەلكى بىخويىنى و ئاگادار بى لىنى!.. بەلام نەخىر ئەمە بۆچوونى مروقى سادەو پووالەت بىنەكانە.. چونكە بەرنامەو پروگرامى خواى مەزن پەرەكانى دل ھەلدەداتەوھو بەئەسپايى و ھىمنى دەچىتە ژورەوھو و جىگىر دەبىت! كىلى ھەلدانەوھى دلئىش پووى گەش و كراوھ و دەم بە پىكەنن و خەندەى سەر لىوھكانە..

پۇژى رەش و نەگبەتى ئەوكاتە ھات كە كەسىكى زاناو ناودارو پلەو پایە بەرزو لەلايەنىكى ئىسلامىدا و خاوەن كەسايەتییەكى بەرزە.. كەچى داخەكەم لەگەل ئەوھشدا مۇن و پووگرژو ووشك و داخراون.. بەتیشكى پىكەنن و خەندە و پووخۇشى دل و پوویان گەش ناكاتەوھو تا دلەكان لىيان نرىك بىتەوھو.. ئەم جورە

کەسانە نەلەژیاناندا سەرکەوتوو دەبن و نەخزمەت بە ئیسلامیش دەگەیهنن!.. ئیتەر با لەزانست و زانیاریدا لوتکەبن! و لەپەرەشت بەرزیشدا بێھاوتابن! و لەزانستی (دعوە) دا چلە پۆپە بن چ دەبەخشیت؟!.. نەك ھەر سەرکەوتوو نابن و خۆشەویست نابن و خەلکی راناکیشن بۆلای رینگە راستەکەى ئیسلام! بەلکو زۆر لەمەش خراپتر ئەوێه کە ئەوانە دەبنە ھۆی لەبەر چاوکەوتنى ئیسلام و ناشرین کردنى! چونکە خەلکی لەپرووی مۆنى و ووشکی ئەوێه سەیری ئیسلام دەکەن..

وہ لەھەمووی خراپتر ئەوێه کە ئەو جوړە کەسانە.. ئەگەر موسلمانى پروخۆش و دەم بە پیکەنین ببینن.. خیرا رەخنە و لۆمەو سەرزەنشتیان دەکەن و بە فاسقیش ھەندى جار دەریان دەکەن..!! کەواتە جینگای خۆیەتى کە قورئانى پیرۆز رەخنە و لۆمەى (پینگەمبەر)ى بکات ، وەك چۆن (پینگەمبەر) گەرایەوہو پەشیمان بویەوہ تا دەرسیکیش بێت بۆ مۆن و پروگرژەکانى ئیسلام کە با ئیتەر واز بێنن و ھەرەك (پینگەمبەر) ھەر جارى بگەیشتایە بە ئەو پیاوہى کە ئەم پرووی لىگرژ کردبوو ھەلدەساو پینى دەفەرموو: مەرحەبا لەکەسى کە خوا لەبەر ئەو رەخنەى لىگرتم..!!

خوینەرى خۆشەویست ھەرگیز نەلینى من چى بکەم خوا وای دروست کردووم و پروم خۆش نییە. یان مەلئى: فلان کەس بەدەست خۆى نییە بەوہرەسە ھەموویان وان لە مائەوہ!!.. وانییە! ھەمووکەسى توانای ھەیە دەم و چاوى خۆى ھەرچۆنى بویت بیگۆریت.. ئادەى مژدەییەكى خۆش یان ھەوالیکى خۆش بدريت بە مۆترین کەس بزانیە چۆن نەك ھەر پرووی بەلکو موەکانیشى پیناکەنى؟!.. خۆزگە خوینەران کەس نەیدەووت: ئەم قسانە بى کەم و زیاد بەسەر فلان! کەسدا جیبەجى دەبیت و ئەلینى بەو دەوتریت!.. نا بەلکو بۆ لەگەل منیەتى و دەبى وانەمینم!!.. پرووی خۆش و دەم بەپیکەنین کارى ئەفسوناوى و سەرسوڤھینەرى وا دەکات لەسەر دل و دەروون و خواوہنەکەى راستەوخۆ دەیگەيەنیتە ناو دل و تینیدا جینگیر دەکات! سەیرکە.. وورد بەرەوہ.. لەو مندالە ساوايەى کە پرووی گەشەو دەم بە پیکەنینە و خۆ بۆلای ھەرکەسى بانگى دەکات و دەیلاروینیتەوہ ئەمیش دەشنیتەوہ و گرو گالى بۆ دەکات!!..

دەبینی کە چۆن خۆشیان دەوێت و حەز دەکەن بیگرنە باوەش و ھەرگیز لێی بێزار نابن و گشت کات ھەوایی دەپرسن!.. بە پێچەوانەشەو! ئەو مندالەیی کە گرینۆک و گرژ و مۆن دەبێت کەس ھەرنزیکی نابێتەو و ناشی لاوینیتەو و لێی ناپرسنەو!.. ئەمە مندالیکە و ئاواپە! بەم کارەیی دلەکان کە مەندکێش دەکات!.. خۆنە پارەو پوولی تیا سەرف کردوو و نە دەسەلات و زۆریشی ھەیە!.. کەچی لەھەزاران دەوڵە مەند و دەسەلات داری مۆن و پوو گرژ خۆشەو یست ترە!!..

قوتابی لە پۆلدا لێی پیرسە: کام مامۆستات خۆش دەوێت؟ لەو لامدا زۆر بەیان دەلێن فلان مامۆستا!.. کە کاتی ورد دەبمەو بۆم دەردەکەوێت کە ئەو مامۆستایە لە مامۆستاکانی تر زیرەک تر نیە و بە سوودتر نیە بۆ قوتابییەکان.. کاتی کە لە گەلێ دادەنیشم سەیر دەکەم پووی خۆش و دەم بە پێکەنین و قسە خۆش و کراو ھەیە!.. خێرا دەلێم بە ئەم پووە کراو و گەشەو تەوانیویەتی جیئیی خۆی بکاتەو لە سەر عەرشێ دلی..

لەزانکۆ دەمان خویند.. ھەندێ مامۆستامان ھەبوو زۆر زیرەک و بلیمەت بوون! وەخواوینی بېروانامەیی دوکتۆرا بوون و دانەری کتیب و نامیلکەیی زۆر بوون.. کەچی لە گەل ئەو ھەشدا قوتابی حەزی لە دەرسیان نەبوو.. ئاواتیان ئەو ھەبوو زوو تەواو بێت و چاویان لە چاوی نەبێت!.. ئەمە بۆچی؟!.. چونکە دەم و چاوی گرژ و مۆن و داخراو وەک قورئان دەفەر مویت: ﴿عَبْرًا قَطْرًا﴾ (الانسان ۱۰) بوو.. خوا نەکا پێکەنین و زەردەخەنە بیویرایە نزیکی دەم و چاوی ببوایەتەو!!.. لەھەمان کاتدا مامۆستای وامان ھەبوو کە شارەزاییەکی ئەو تۆیان نەبوو! دوکتۆرا و ماجستیریشی نەبوو!.. ھەلکەوتوی دەرچووانی زانکۆکەیی بوو بەس! کەچی بە پووی خۆش و زەردەخەنیان دلی قوتابییەکانیان کردبوو خۆیان و کەس لێیان بێتاقەت نەبوو!.. داخی بە جەرگم!.. ھەندێ کەس لە ناو موسلماناندا بە تاییبەت ھەندیکیان بۆ نەگبەتی خواوینی بېروانامەو زانیاری بەرز و بانگ خوازی ناودارن و بە پەنجە ناماژەیان بۆ دەکرێت!..

که چی له گەل ئەو هاشدا ئەگەر چی که می پیکه نین و خەندە لیوبن و پروگەش و
 کراوەبن وائەزانن لەنرخ و پیزو که سایه تیان کهم دەبیته وه!!... بەلام با ئەوانه بزائن
 که تا سەدان سالی که که سایه تی و نرخ و پیزو کۆبکه نه وه.. هەرگیز ناگەنه
 (پینغەمبەر) هەکیان له گەل ئەو هاشدا با بزائن (پینغەمبەر) چۆن بووه؟... ھاوێلان
 که باسی دەکن دەفەر موون: (کان ضحاکا بساماً) واتە هەمیشە و بەزۆری دەم
 بە پیکه نین و زەر دەخەنه بووه!!... (ضحاک و بسام) لەسەر زمانی (فعال) ه که لە زمانی
 عەرەبیدا بۆ مبالغه و زیادهیه.. واتە: زۆر زۆر پوخۆش و کراوە بوو!.. چاوپیکه و تنیک
 له گەل خوشکه زهینه ب غەزالیید له یه کی له گۆقاره کاندای ساز کرابوو.. له وینە که ییدا
 پیده که نی؟!... ھاوری یه کم و وتی ئائەمه یه زهینه ب غەزالی بانگ خواز که چی واده می
 کردۆته وه و پی ده که نی؟!... منیش پیم ووت: براگیان خو (إنشاء الله) ناتەویت به
 گرژی و مۆنی یان به دەم گریان وه پەسم بگریت!!... بۆیه ئەگەر دەتهویت کاریکه یته
 سەر دل و دەروونه کان و به ره و ئیسلام بیان هیئی و وه خۆت بیر بکه نه وه.. ئەوه
 زاراوهی ووشکی و مۆنی و گرژی و پهزا قورسی له خۆت دووربخه ره وه و له باتیدا
 زاراوهی دەم بە پیکه نین و زەر دەخەنه و کراوه یی و پوو خوشی له خۆت نزیک
 بکه ره وه و خۆتی پی پرازینه ره وه.

بەشی دووهم

سێیهەم / ئەگەر ئەمە ناکەیت چاوەروانی چەندان ناره‌جەتی بکە!

لەدیی (ستونی بیونت) کە دێیه‌کی بچکۆله‌یه لەنزیک نیویۆرک. مندالی یه‌کی له دانیشتوانی ئەو شوینە مرد! دراوسی و ناسیاوان هه‌ستان به‌ نه‌سپارده‌کردنی تهرمه‌که‌ی..

(جیم فارلی) که پیاویکی خه‌لکی دێیه‌که بوو.. چوو هه‌ر که و نه‌سپه‌که‌ی زین کردو سواربوو تا به‌شداری ناشتنی منداله‌که بکات.. له‌و پۆژهدا زه‌وی به‌ستبووی و دنیا زۆر سارد بوو باو بارانیکی بی ئەندازه دی یه‌که‌ی داگرتبوو.. له‌وکاته که خه‌لکه‌که به‌ناو جاده پر له‌ئاو و زۆنگاوه‌که‌دا به‌ره‌و سه‌رقه‌بران ده‌پۆیشن..

له‌ناکاو جیم که‌به‌نه‌سپه‌که‌ی پێگای کرد له‌گه‌لیان نه‌سپه‌که‌ی بازیکی‌دا قاجی هه‌لپری و جیم که‌وته خواره‌وه‌و یه‌ک جووته‌ی کیشا پێیدا، که جیم هه‌ناسه‌ی نه‌دا و یه‌کسه‌ر مرد..

دانیشتوانی ئەو لادی بچکۆله‌یه له‌یه‌ک کاتدا له‌باتی تهرمی دوو تهرمیان نه‌سپه‌رده کرد!..

(جیم) که کوپێکی (جیم فارلی) بوو له‌وکاته‌دا ته‌مه‌نی ده‌سالان بوو.. ناچار به‌دوای کاریکدا ده‌گه‌را.. تانه‌وه‌بوو له‌کارگه‌یه‌کی خشت پڕین دا دامه‌زرا.. که خۆل و لمی ده‌هیناو ده‌یکرده قالب و له‌به‌ر خۆر دای ده‌نا تا ووشک ده‌بوویه‌وه..

ئهم منداله‌ خوینده‌واریه‌کی وای نه‌بوو.. به‌لام هه‌ر به‌سروشتی خوایی چاک ده‌یزانی که خۆی به‌ریته‌ دلی خه‌لکی!.. پاش تێپه‌ربوونی ماوه‌یه‌ک توانی خۆی به‌ جوړی لی بکات که‌به‌ باشی ناوی خه‌لکی هه‌لگرت و له‌بیری نه‌چیته‌وه.. بۆیه هه‌ر ته‌مه‌نی گه‌شته چل سالی ئهم توانایه‌ی وای لی‌کرد که چوار زانکۆی ئهمه‌ریکی پله‌ی دکتۆرای شانازی پی بده‌ن..

ته‌نانه‌ت له‌م دوایی یه‌دا بوو به‌سه‌رۆکی (لیژنه‌ی دیموکراسی نه‌ته‌وه‌یی) وه‌پاشان بووبه (به‌رپوه‌به‌ری پۆسته له‌ولاته یه‌کگرتوه‌کان)..

پۆژی پێی گەیشتم و لیم پرسى.. كە ئایا هۆی ئەم سەرکەوتنە مەزنە بەهرەمەندەت چى بوو؟

لەو ئەمدا وتى: هەول و تىكۆشان.. منیش ووتم: گالتە مەكە: ئەویش پرسى لیم: بۆتۆ دەتوانیت هەزار كەس بەناوی خۆیەو بەنگ بەكەى..

وە من لەم گومانەمدا پێى بۆى چووم و پىكۆمە.. وە هەر ئەو توانایەى (جیم)بوو كە یارمەتى (فرانكلین رۆزفلت)بدات كە ببیت بەسەرۆكى وولاتە یەكگرتووەكان..

یان ئەى چۆن (جیم)توانى ئەم توانایە لەخۆیدا دروست بكات و بتوانیت ناوی خەلكى لە بیر بىت؟ ئەمەش بە شتىكى ناسان:

هەر كاتى دەگەیشتم بە ھاوپی یەكى تازە.. ناوەكەى فیر دەبوو بەتەواوەتى.. ناوی خزمەنزیكەكانیشى.. چۆنیەتى كارەكەى.. پى رەوى پامیاری.. پراو بۆ چوونە گشتییەكانى.

پاشان ئەم زانیاریانەى لە مێشكدا هەلدەگرت.. وەك چۆن وینە كەیشى لەخەيالىدا دەپاراست..

كە بۆ جارى دووم پێى بگەیشتايتەو ئەیتوانى بدات لەشانى و دەربارەى خۆى و خیزانەكەى و مندالەكانى بىگومان بەناوی خۆیانەو تەنانەت هەوالى گولە جوانەكانى باخچەكەى مالهەوى لى پىرسیت..

كەواتە جىگای سەرسوپمان نییە.. پاش تىپەربوونى چەند سالیك لەم توانایەى پىش ئەوہى (فرانكلین)دەست بكات بە شالۆى هەلبژاردنى بەمانگىك.. (جیم فارلى)هەموو پۆژىك سەدان نامەى دەنارد بۆ هەموو ئەوانەى كە دەیناسین لەوولاتە یەكگرتووەكان..

پاشان شەمەندەفەرىكى تايبەتى تەرخان كرد بۆ ئەو مەبەستەو لەماوەى نو پۆژدا هەموو كۆن و قوژبنىكى وولات گەپرا.. لەم گەشتە سەختە دور و نریژەدا (دوازدە)هەزار میل رىگای پىرى.

جیم که دهگه‌یشته هەر شارێک خیرا دهگه‌یشته لای ھاویری و ناسراوه‌کانی و .. له‌سەر سفره‌ی نان خواردن له‌گه‌لیان دا ده‌نیشت .. تاماوه‌یه‌ک له‌گه‌لیان ده‌مایه‌وه‌و سلاو پیزیکی پاک و دل‌سۆزانه‌ی لی ده‌کردن ..

پاشان له‌سەر گه‌شته‌که‌ی به‌رده‌وام ده‌بوو .. له‌کاتی گه‌رانه‌وه‌یدا له‌گه‌شته‌که‌ی له‌هه‌ریه‌که‌ له‌وشاران‌ه‌ی که‌سه‌ری لی داوون .. پیاویکی هه‌ل‌ده‌بژاردو داوای لی ده‌کرد که لی‌سته‌یه‌کی بۆ ئاماده‌ بکات و تیایدا ناوی هه‌موو ئه‌وانه‌ی پێیان گه‌یشتوو هه‌ری لی داوون بنوسی ..

ئهم لی‌ستانه‌ ناوی هه‌زاران که‌سی تیا‌بوو که هه‌ر هه‌موویان له‌گه‌ل (جیم فارلی) دانیشتبوون و قسه‌یان کردوو.

ئهم نامانه‌ی که (جیم) ده‌نیوسی به‌م ووشانه‌ ده‌ستی پی کرد: خۆشه‌ویستم (بیل) کورته‌ی (ولیم) له‌ خۆشه‌ویستی‌دا .. وه‌ده‌نیوسی: (جو‌ی) خۆشه‌ویستم کورته‌ی (جو‌زیف). (جیم) هه‌ر له‌سه‌رتای ژیا‌یه‌وه‌ بۆی ده‌رکه‌وتبوو که خۆش‌ترین شت لای ئاده‌میزاد ناوه‌که‌یه‌تی ..

که‌ی توانیت ناوی که‌سیک له‌یاد نه‌که‌یت. له‌جاریکی تر‌دا که بینیت‌وه‌ باداوی چه‌ند سالیکیش بیت به‌ناوه‌که‌ی خۆی بانگی بکه‌یت .. باوه‌ر بکه‌ ئه‌وکاته‌ تۆ چاکه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ت له‌گه‌ل کردوه‌ که هه‌رگیز له‌یاد ناچیت و هه‌رده‌م ده‌مینیت‌وه‌! ..

به‌لام ئه‌گه‌ر ناوه‌که‌یت له‌بیر چو‌یه‌وه‌ یان به‌ناته‌واوی یان به‌یه‌کیکی تر ناوت برد ئه‌وا تاوانیکت به‌رامبه‌ر کردوو وه‌ لی‌خۆشبوونی نییه‌! ..

نمونه‌یه‌ک له‌سەر ئه‌مه‌ جاریکیان له‌پاریس به‌رنامه‌یه‌کم پێک خست له‌وتاری هه‌مه‌په‌نگ دا .. به‌بو‌نه‌یه‌وه‌ چه‌ند نامه‌یه‌کی زۆرم نارد بۆ هه‌موو ئه‌و ئه‌مه‌ریکیانه‌ی که‌له‌ فه‌ره‌نسا نیشته‌جی بوون وه‌بانگم ده‌کردن بۆ به‌شداری له‌م به‌رنامه‌یه‌دا ..

له‌کاتی نویسی ناوی ئه‌و بانگراوانه‌دا هه‌ندی هه‌له‌ که‌وتبووه‌ ناوه‌کانیا‌نه‌وه‌ ئه‌ویش له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئه‌وانه‌ی به‌سەر چاپه‌مه‌نییه‌که‌وه‌ بوون فه‌ره‌نسی بوون .. بۆیه‌ به‌رپه‌وه‌به‌ری یه‌کی له‌بانقه‌گه‌وره‌کانی پاریس نامه‌یه‌کی بۆ ناردم و تیا‌یدا سه‌رزه‌نشتی کردم وه‌به‌گله‌یی بوو لیم ..

تەنھا لەبەر ئەۋەى كەلە پىتەكانى ناۋەكەيدا ھەلەى تىكەوتىبوۋا!..

بابزانىن ئەۋ سەر كەۋتەنى (ئاندرۇكارنىجى) ھۇى چىبوۋ؟..

ئەم پىاۋە نازناۋى دەر كىر دىبوۋ بە شای زەبرو زەنگ!.. بەلام ۋەك خۇشى دانى
پىدا ناۋە كە لىزانى و كارامەىى ئەم لە پىشەسازىيەدا(صلب) زۇر كەم تر بوۋ لە
دەيان كرىكارى بەردەستى خۇى.

بەلام ھۇى سەرەكى ئەم سەر كەۋتەنى دەگەپرايەۋە بۇ كارزانى و كارامەىى
لەھونەرى ھەلس و كەۋت كىردندا لەگەل خەلكى..

ھەر لە مندالىيەۋە ھەزى لە ياساۋ سەرۇكايەتى كىردن ھەبوۋە.. كاتى تەمەنى
گەشتە (دە) سالان گەيشتە ئەۋ بىرايەى كە خەلكى بەگشتىگىرنگى يەكى زۇر
دەدن بەناۋەكانيان..

جا ئەم راستىيەى كەتتى گشتۋە كىردۋىيەتى بەدار دەست و دلى يارىدەدەرۋ
كىركارەكانى پى كەمەندكىش كىردۋە.

نەمەنى ئەمە كارنىجى كاتى كە مندال بوۋ لەۋۋلاتەكەى خۇى (ئوسكتلندە)
كەرويشكە كەژى يەكى(دە) بەچكەىى ھەبوۋ.. نەيدەتۋانى و نەيبوۋ بە خىۋيان
بكات!.. ئەى چى بكات باشە؟..

رىى كەۋت لەبىرىكى ژىرانە.. بە مندالى دراۋسىكانى ۋوت: ۋەرن قسەتان بۇ
بكەم كەرويشكە بچكۆلانەكانم كەتازە لەدايك بوۋن.. بەناۋى ئىۋەۋە ناۋيان دەنىم
بەمەرجى ئىۋەش بىرۇن گىيا و گىزەيان بۇ بىنن ھەموۋ پۇژى .. ئەم كارەى كارنىجى
ۋەك سىحر كارى خۇى كىرد!.. ئەم پالتى لى دايەۋەۋ مئالەكان باۋەش لەدۋاى
باۋەش گىيايان بۇ كەرويشكەكان دەھىنا! كە كارنىجى ھەرگىز ئەمەى لە ياد
ناچىت!..

بۇيە پاش چەند سالىك ھەربەم پلانى ھەبوۋە مليۇنەر!

(كارنىجى) جارىك ۋىستى بەرھەمى ئاسنەكەى بەكۆمپانىياى ھىلى
نامىنى(پەنسلقانىا) بىرۋوشىت.. سەرۇكى ئەۋ كۆمپانىيايە ناۋى (ئىد جار
تۇمسۇن) بوۋ بۇيە (كارنىجى) يەكسەر لە (پىستىرگ) كارگەيەكى گەۋرەى كىردەۋە

ناوى نا: (كارگەي ئىدجار تۆمسۇن بۇ ئىش و كارى ئاسن)كە تايبەت بوو بە دروست كردنى فارغۇنى شەمەندەفەر!!..

كاتى: كە (ئاندرۇ كارنىجى و جۇرچ پۆلمان)شان شا نىنيان دەكرد كەكاميان زۆر ترين لە ھاورىكەي بتوانىت دەست بگريت بەسەر دروست كردنى فارغۇنى خەوتن!..

لەم كاتەدا شاى زەبرو زەنگ (ملك الصلب)چىرۆكى كەرويشكەكانى مندالى ھاتەو يادا!.. ھەردووكيان لە دژى يەكتر ھەوليان بوو كەمتر بيكەن و ھىواي يەكتر بېرن لەدەست كەوتنى ئەو قازانجە زۆرە!..

بۆيە ھەردووكيان (كارنىجى وپۆلمان)بەرەو نيوپۆرك بەرى كەوتن.. بۇ ئەوھى بگەنە لاي سەرۆكى لىژنەي فەرمانبەرى (يەكيتى باسفيك)..

وارىكەوت كە ھەردووكيان لە ئوتىلى (سانت ئىكۆلاس)دابەزىن و ئەوشەوھ لەوى بوون كارىنجى چو بۇ لاي پولمان لە ژورەكەي خۇي ، كارنىجى پىي وت : ئەزانى من و تۇ گىلانە ھەلس و كەوت دەكەين لەگەل يەك!.. پۆلمان لىي پرسى: يانى چى؟ مەبەستت چىيە؟..بۆيە(كارنىجى)پيشنيارى كرد كە كۆمپانىيائى ھەردووكيان يەك بگرن و.. بۆي باس كرد كە چەندى قازانچ دەگەرپتەوھ بۇ ھەردوولا بەمەرجى بەيەكەوھ بەكۆمەكى يەك كار بگەن.. نەك ھەريەكەيان دژ بەئەوھى تريان كار بكات!..

لەم كاتەدا (پۆلمان)بەوردى گوئى شل كردبوو بۇ ووتەكانى كارنىجى.. بەلام بەتەواوھتى بەدلى نەبوو.. لەدواييدا پرسىياري كرد لەكارنىجى كە ئەم كۆمپانىيا ھاوبەشەمان چ ناويكى لى بنين؟..

كارنىجى يەكسەر وھلامى دايەوھ: ئەي چۆن؟! بىگومان ناوى دەننن: كۆمپانىيائى فارغۇنى پۆلمانى گەرە!!..

(پۆلمان)پرووى وەك گول گەش بوويەوھ لە خۇشىدا ووتى: ھاورى گيان سبەينى زوو وەرە بۇ نوسىنگەكەم تا بەراستى لەم بارەيەوھ بدوين!!..

ئەو گفەت و گوئەي كە ئەوشەوھ كەوتە نيوانيان پروداويكى ميژوويى بوو لە جىھانى پيشەسازيدا!..

(كارىنجى) شانازى بەۋەۋە دەكرد كە لە توانايدا ھەيە كە ھەموو كرىكارەكان لەگەل ئەو زۆرىبەياندا بەناۋى خۇيانەۋە بانگ بكات.. ۋەتا ئەو كاتەى خۇى سەرۇكايەتى ئىشەكانى كۆمپانىيەى دەكرد دەرياي پوونى كار لەنيو فېرنە زەبرو زەنگ و ناپەھەتەكاندا نەبىستراۋە يەك مانگرتن لىلى كرىبىت چونكە ھەر ھەموويانى رازى كرىدبوو!..

ئايا بەلگە لەۋە گەۋرە تر ھەيە لەسەر ئەۋەى كە خەلكى شانازى بەناۋى خۇيانەۋە دەكەن و خوشيان دەۋى.. (بارنم) قەدەرى خوا وابوو كورى نەبوو كە دواى خۇى ناۋەكەى ئەم ھەلگرىت!..

بۇيە ۋەسىيەتى كرىد بۇ كچەزاكەى (سىلى) كە (بىست و پىنج) ھەزار پىالت پى دەدەم بەمەرجى ناۋى خۇى بنىت (بارنم سىلى)؟!..

ۋە لە كۆن زەمانەۋە دەۋلەمەند و پايدەداران ھەۋلىيان داۋە كە پارەيەكى زۆر بىخەنە بەردەست نوسەرەكان تا ئەمانىش لە پىشەكى كىتئەكانياندا.. پىشكەشى ئەمانى بكن بەناۋىبردنيان!..

كىتئىخانە و مۇزەخانەكانى ھەموو ۋولاتى لەۋولاتەكانى جىھان.. كۆمەلەيەكى زۆر لە شتى زۆر بەنرخ بەدى دەكرىت تىاياندا كەدەست و خامەى پىاۋانىك بوون كەۋىستوويانە ناۋيان بىننىت دواى خۇيان.. لە كىتئىخانەى گشتى نىۋيۇرك ھەردو كۆمەلەى (ئاستور و لىنكۆكس) دەبىنىت و لە مۇزەخانەى (مىترۇ پولىتان) ناۋى ھەردو (بنجامىن ئلتمان) و (ج.ب. مۇرگان) دەبىنىت..

ۋە ھىچ كلىسەيەك وا دەزانم خالى نىن لە ناۋى كەسانىك لەدروست كرىدنىدا لە گۆشە جوان و نەخشايەكاندا ئاماژەيان بۇ كراۋە!..

ئەگەر لە زۆر كەس پىرسىت: باشە بۇچى خىرا ناۋى خەلكتان لەياد دەچىەۋە؟ ھەزار بىيانو دىننىتەۋە كەسەر قالىن و ئىشمان زۆرە!..

بەلام ئەۋانە ھىچ كات ئەۋەندەى سەرۇكى ئەمەركىيا (فرانكلين روزفلت) سەر قال و خەرىك نىن كە تەنانەت ناۋى كارمەندە بچكۆلانەكانىشى دەزانى و كاتى دەبىنىن بەناۋە ۋە بانگى دەكردن!..

جاريك كۆمپانىيە (كرايلز) ھەستە بەدروست كىردى ئۆتۆمبىلنى تايىبەتى بۇ (فرانكلين) كە خۇي لىيى بخورپىت. بۇيە پاش تەواو بوونى بەرپۆۋەبەرى كۆمپانىيە (چمپىرلن) دەيگىرىتە ۋە پۆۋە چى پووى دا:

پاش ۋە ھەي گەشتىبەتە كۆشكى سىپى من دەستەم كىرد بە فىر كىردى (فرانكلين روزفلت) كە چۆن بە ئاسانى لىيىبخورپىت. بەلام ئەويش شتى زۆرى فىر كىردم لەھونەرى ھەلس و كەوت كىردىدا لەگەل خەلكى..

ھەر كە گەشتەمە كۆشكى سىپى بەرپوويەكى گەش و كراوۋە پىشوازى كىردم و بەناوى خۆمەۋە بانگى كىردم و بەگەرم تىرىن شىۋە بەخىر ھاتنى كىردم..

ئۆتۆمبىلەكە بە جۆرى نەخشە كىشراپوۋ كە بە دەست لىيى بخورپىت و بەس چۈنكە (فرانكلين) ھەردوۋ قاچى شەلەلى تىدا بوۋ بەرپاستى دلخۇشى دەربىرىنى سەرۋك بەرامبەر ئۆتۆمبىلەكە و بە تايىبەت نەخشەكەي زۆر زۆر دلخۇشى كىردم بە تايىبەت كاتى پىي ووتم: بەرپاستى جوانە.. ئاي كەپىم خۇشە و ھەز دەكەم كاتم ھەبىت و بتوانم بە شەكەنى ھەموى لەيەك بەكەم و تىكى بەدەم بزەنم چۆن كار دەكات.. كاتى كە ھاورى و دەروۋ بەرەكەنى (پۆزفلت) سەرسامى ي خۇيان بەرامبەر جوانى ئۆتۆمبىلەكە دەربىرى لە بەرچاۋى ھەموياندا پووى تى كىردم ووتى: (بەرپاستى من پىزى ۋە ھەموو كات و ماندوۋ بوون و گىرنگى پىدانەت دەخەمە سەر چاۋم كە سەرفەت كىردوۋە لەنەخشە دارشتن و دروستكىردى ئەم ئۆتۆمبىلەدا بۇم، بەرپاستى ئەمە كارىكى ھەر زۆر گەرەيە)..

(سەرۋك) سەرسامى خۇي دەربىرى بەرامبەر چالاكى مەكىنەكەيى و ئاۋىنەكەنى و كات ژمىرە ئامىرىيەكەيى و گلۆپە كارەبايىەكەيى و بەكوشنى شۇفىرو ۋە جانتاىيەي كە بە تايىبەت دروست كىردى بوۋ جىل و بەرگ.. بەگشتى بە ھەموو شتىكىدا ھەلىدا و ھەسفىكى چاكى كىرد بە وانەي كە من گىرنگى تايىبەتەم پىي دابوون و ناپەھەتتەيەكى زۆرم تىدا چەشتىبوون..

پىي ووتم: ئەم شتەنە سەرنجى (مىسز پوزفلت) و ھەزىرى كاروبارو سكرتيرە تايىبەتتەكەي پادەكىشى نەك ھەر ئەۋەندە بەلكو دەرگاۋانى كۆشكىشى ئاگادار

کرد که کابرایه کی زنجی بوو بۆ خوشی به گالته وه پئی ووت: ها (جۆرج) تۆش ئاوا گرنگی چاک بده به جانقای شت و مهك به جوانترین گرنگی پیدان..

من له کاتی گهشته که مدا بۆ کۆشک کریکاریکی میکانیکیم له گهڵ خۆم برد هه رکه گهیشتی نه ئهوی پێشکهشم کرد و ناساندم به سه روک.. ئەم کریکاره زۆر شهرمن بوو پرووی ده کرد بویه تا دووایین ووتهمان ئه و یهك قسه ی نه کرد و بیدهنگ بوو.. به لام سه روک پێش خوا حافیزی لی کردنمان به ناوی خۆیه وه بانگی کردنه ی و توند توند دهسته کانی گوشی و سوپاسی ئەم سه رلیدانه ی کرد.. وه ئەم سوپاس کردنه ی هیچ جۆره پروکهشی و هه وانته یی تیدا نه بوو به لکو هه موو وشه یه کی مه به ستییکی تایبه تی تیدا هه بوو خۆی ده یزانی بۆچی وتویه تی؟..

پاش گه رانه وه مان بۆ نیویۆرک به چه ند پوژیک وینه یه کی سه روکم پی گه شت له گه ل نامه یه کدا که ئیمزای خۆی لی دابوو.. له گه ل ووتیه کی کورتدا که ریزو سوپاسی تیدا ده رپریبوو..

نازانم چۆن.. (فرانکلین) ئه وه نده کات و بواری بۆ خۆی ره خساندبوو که دانیشت و ئەم وشانه بۆ من بنوسیئت.. ئەمه شتیکه هه رچی ده که م ناتوانم لی تی بگه م مه گه ر زۆر به زه حمه ت، به لی سه ره ک کۆمار (روزفلت) ده یزانی که ریگایه کی ئاسانی مسوگه ر بۆ ده ست خستنی دلی خه لکی و راکیشانیان ئه وه یه: (ناوه که یانت له بیر بیئت) و به م کاره وایان لی بکه یت که هه ست بکه ن تۆ گرنگیان پی ده ده یت.. ئایا چه ند که سمان به مه هه لده ستیئت؟..

ئیمه نیوه ی کاته کانه مان به سه رده به ین له (ناسینی خه لکانی کدا) که یه که م جار ه بیانین.. له م هه له زیڕینه دا به داخه وه چه ند وشه یه کی وشک و بی گیان له گه ل یه کتردا ده که ین و به س!!..

وهك (پێخۆش حالم به ناسینت) و (خه ریکی چیت) و (مالتان لیڕه یه).. هتدا!.. پاش ماوه یه کی که م ناوه که ی له بیر ده که ین!.. ته نانه ت پاش کۆتایی یه کتر ناسینه که!! جاری وا ده بیئت ناشتوانین کاتی ده روات به ناوه که ی خۆیه وه خوا حافیزی لی بکه ین!!..

گرنگرتین ده رسی: که سیاسی هه کان سوودی لی وه ریگرن ئه وه یه: ناوی ئه و که سه ت له بیر بیئت هاتوه بۆ هه لبژاردن له هه لبژاردنی ئه نجومه ن بۆ نمونه ئه وه

نیوهی ریڭگای سەرکهوتنت بریوه.. به لام گەر ناوه کهیت له بیر چوو ئهوه نیوهی ریڭگای تیک شکانت بریوه..

ناپلیوونی سی ههم که ئاموزای ناپلیوون پونابارت بووه شانازی بهوه وه ده کرد که ناوی ههموو نهوانه ی له بیره که بینیونی و له گه لیان دانیشتوو!! ئاخوچ ریڭگایه کی به کارهیناوه؟

هەر زۆر ئاسانه ئه گەر به باشی ناوه که ی هه لئه گراتایه پی ئی دهوت: ببوره ناوه که تم به باشی هه لئه گرتوو پیم بلیره وه.. ئه گەر ناوه که ی که میک نامو (غریب) بویه دهیپرسی ئه وه چوون دهوتریت وشه کانی؟.. پاشان له کاتی قسه کردن و دهمه قالددا له ئه ستۆی خوئی گرتبوو ناوه که ی چه ند جاریک له دللی خویدا دهوتتوه! وه هه ولی دها که له وکاته دها به راورد بکات له نیوان ناوه که یی و شیوه ی هه لئس و کهوت و قسه و پیکه نین و دریشی و کورتی و لاوازی و قه له وی په یوه ست ده کرد له گه ل ناوه کهیدا!..

وه ئه گەر بیزانیایه ئه وه که سه که سیکی ئاسایی نییه! وه پله و پایه دارو گرنگه!.. ناپلیوون به کاریکی ناره حهت تر هه لئه ستا: ئه ویش ئه وه بوو کاتی دهوروبه ری چۆل بویه و هه ر خوئی بویه.. ناوه که ی له دهفته ری کدا ده نووسی.. پاشان لی ئی وورد ده بوویه وه و شیوه ی ده هینایه وه خه یالی خوئی به م کاره ی ههروهک زانیارییه کی وهرده گرت به چاو ده باره ی ناوه که ی: ئه وا به گوئی چکه ش زانیارییه کی زیاتری وهرده گرت. به م جوړه هه رگیز ناوه که ی له بیر نه ده چوو یه وه!.. که واته ئه گەر ده ته ویئ خه لک خوئی بویت برگه ی ژماره (۲) جی به جی بکه:

(بزانه که ئاده میزاد ناوه که ی به لاوه له هه موو شتیک جوانتر و خوشه ویست تره)

پاشکۆی سێیەم / ناوی ھاوریگەت لەبەر مەگە

خوای گەوره له قورئاندا باسی ئەوه دەکات که کەس بانگ مەکن بەناوی کەسهوه بەلکو تەنها بەناوی خۆیانەوه بەتایبەت بەناوی باوکیانەوه بانگیان بکن.. چونکه خوا وای پێی باشە و باوکانیان دێیان پێی خوشە!.. وەك دەفەرمویت:

﴿ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ (احزاب ۵) ﴿وَلَا تَنْبِرُوا يَا أَلْقَبِ﴾ (الحجرات ۱۱)

مەسهلهی ناو له ئیسلامدا بایەخیکی تایبەتی پێدراوه.. تەنانەت (پێغه مبهەر)ی خوا (ﷺ) لەبەرئەوهی دەیزانی ناو کار دەکاتە سەر خاوەنەکە و هەست بەلەزەت و خوشی دەکات کاتی ناوهکە دەبیسیتێتەوه بۆیه هەمیشە هەولێ دەدا موسلمانان ناوی پرمانا و جوان و جوامیری هەلبژێرن.. وە دوور دەکەوتەوه له ناوه ناشرینه دل تەنگە بێزارەکان.. هەروەها ناوه دل تەنگ و بێزارەکانی دەگۆڕی بۆ ناوی خوش و دلگیر!

وەك (شقی) نەگبەت، بە (سعید) بەختیار.. وە (عاصی) سەرکەش دەگۆڕی بۆ (مطیع) واتە گۆی رایەل.. وەفەرمانی داوه بەباوک و دایکان کەناوی جوان هەلبژێرن بۆ کۆریەکانیان چونکه له دواڕۆژدا لێپرسینهوهی لهسەرە..

هەستیکی وا له مەروۇفا دروست کراوه که حەز دەکات بەبیستنی ناوهکە خۆی و دلی پێی دەگەشیتهوه.. ئەمەش سروشتیکی خوا کردەو هیچ پەيوەندییهکی نییه بەروپامایی و خۆدەرخیستن وەکەس ناتوانیت مله جبری له مەدا بکات. هەرکەس گومانی له مەدا هەبیت من لێی دەپرسم کە کاتیک باسی دەنیریت بۆ گوڤاریک. له گەل دەرچوونی ئەو گوڤارەدا ئەم چاوبۆچ باسیک دەگێریت؟..

بەلێ هەیه حەزی لەوه نییه کەناوی بپریت و کەس باسی بکات و بەبیسستی ناوی خۆی هیچ دلخۆشی یهکی بۆ دروست ناییت بەلام ئەوانه زۆر کەمن و دەگمەنن و زۆریههێ خەلکی وانیه!..

هەر لەبەر ئەم پێخۆش بوون و حەزه سروشتیهیه که له مەروۇفا هەیه وای کردوه خوای گەوره له قورئاندا بەناوی خۆیهوه بانگی دەکات!.. وەك بەخەلکی

دەفەرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ (النساء ۱) و بەپێغه مبهەران دەفەرمویت: ﴿۱۱﴾

يَجِيئَ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ ﴿مريم ۱۲﴾ ﴿يُمُوسَىٰ أَقْبَلْ وَلَا تَخَفْ﴾ (القصص ۳۱)
 ﴿يَتَابِرْهِمُ﴾ ﴿قَدْ صَدَّقْتَ الرُّبِيَا﴾ (الصافات ۱۰۴-۱۰۵) يَتَادُمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ
 الْجَنَّةَ ﴿(البقره ۳۵) يان به سەر دلانی (پێغه مبهەر) ان فەرمیویت: ﴿يَتَابِرْهَا النَّبِيُّ﴾
 (احزاب ۱) !!.. پاك و بیگەردی بۆ خوا که بیهوده و بۆ گالته خۆی یەك یەك ناویان
 نابات.. هەر وهك (پێغه مبهەر) ﴿ﷺ﴾ خۆشهویست هەستی بەم راستییە قورئانییە
 کردوو و خۆشی بە سەریدا پوشتوو.. وهك دە فەرمویت: (يامعان إني احبك) (يا
 عبد الرحمن لا تسال الأمانة) (يا عباسُ يا عماء) (يا صفيّة بنت عبد المطلب) (عمدا
 فعلته يا عمر) (يا أبا ذر أخلص العمل فإن الناقد بصير)!!..

ناو هەنگرتن و لە بیر نەچوونەوه ی که سیك بۆ ماوه یەکی تر گەورەترین بە لگە یە
 لە سەر ئەوهی که تۆ گرنگیت داوه پێی و پشت گویت نەخستوو بە مەرجیک
 بتوانیت لە هەر کوی بینیت بە ناوی خۆیەوه بانگی بکەیت.. خۆ ئەگەر لە گەل
 ناوه کهیدا بە هەر یەکی یان پێشەیهکت هەنگرتبوو ئەوه جواترە وهك (توفلان کەسی
 خۆشنوس نیت؟) یان (توفلان کەسی وەستانیت) یان (مامۆستا) یان
 (شاعیر) نمونە یەك لە ژبانی (پێغه مبهەر) مان ﴿ﷺ﴾ کەعب کوری مالیک دە گێریتەوه و
 دە لیت: من و ھاوێر یەکم و یستمان بچینه خزمەت (پێغه مبهەر) ی خوا.. بە لام ئیمە
 هەردوو کمان نەمان دەناسی و لەوه و پێش نەمان یبوو!.. گەشتین بە پیاویکی
 مەککەیی و لیمان پرسی! ووتی: نایناسن؟ ووتمان نەخیر.. ووتی ئەگەر چوونە
 مزگەوت پیاویکە لە گەل عەباس دا دانیشتوو.. ئیمە عەباسمان دەناسی بە بۆنە ی
 بازرگانیهوه.. بۆیە که چووینە ژوورەوه، چوینە خزمەتی و دانیشتین.. (پێغه مبهەر)
 بە عەباسی فەرموو: ئە ی باوکی فەزل ئەم دوو پیاوه دەناسیت؟.. وتی: بە لئى..
 ئەمە یان بە رانی کوری مەعروورە گەورە ی خێلە کە ی ئەمە یان کەعبی کوری مالیکە..
 سویندم بە گەورە یی خوا ئەو وشە یە ی پێغه مبهەر م لە بیر ناچیت که فەرموی:

شاعیرە کە یە!!.. ووتی: بە لئى ئەوه..

سەیرکە زانیاری پێشوو ی (پێغه مبهەر) تاجیکی ریز بوو کردیە سەری کەعب..

نەمۆنە یەکی تر جاریک پیاویک دیتە خزمەت (پێغەمبەر) (ﷺ) دەلی: ئەی نیرراوی
خو من ئەو کەسەم کە سالی پار ھاتە خزمەتت.. (پێغەمبەر) یش فەرمووی: (ئەو
لەشت بۆوا لاواز بوو)!! پیاو کە زانی کە ناسیەو و تەنانەت قەبارە ی لە شیشی
لەبیر ماو کەو ک پارنە ماو!..

بۆیە پیاو کە ووتی: ھەگیز بەرۆژ نام نە خواردو بە شەو نەبیت..
(پێغەمبەر) یش فەرمووی: کێ ووتی ئابەم جوړە خۆت تووشی سزاو ناپرەحەتی
بکەیت؟..

وا دیارە پار زۆر بە ووردی سەیری کردوو و شیو کە ی ھەلگرتوو!..
لەبیر نەکردنی ناوی خەلک و ھەندی لە تاییبەت مەندییەکانی ئەو کە سە ی کە یە کەم
جار پێ ی دەگەیت بە لگە یە کە لە ناو دلتا پاراستوتە و لە یادت نە کردوو .
بە پێچەوانە شەو ئەگەر لە یادت چوو ئەو نیشانە ی بی موبالاتی و گوی
پێ نە دان و پشت گوی خستە کە زۆر جار دەبیتە ھۆ ی پق و کینە ی ئەو کە سە
بۆت..

بۆ نەمۆنە جاریکیان لە بەغداد عەریفکی خۆمان بە دی کردو ناسیمەو کە
پیش چەند سالیک لەو و بەر لە سەر بازگە ی (موسل) مەشقی بە قوتابیان دە کرد..
سەیریکی یە کترمان کرد و تەوقەمان کرد ئەو ووتی: دەمناسیتەو؟ ووتم: بەلی تۆ
عەریفمان بووی لە موسل!.. کابرا وە ک گول گەش بوویەو و بە گەرمی پووی تی
کردم ووتی: ئی (وە صفی) برادەرەن چۆنن باشن؟ بە پێچەوانە شەو من زۆر
ناپرەحەت و بیزار بووم کە ووتی: من ناو کە ی تۆم لەبیر چۆتەو!!.. ئەو ناوت
چی بوو؟!..

ئەو مامۆستایانە ی کە لە زانکۆ دەرسیان پی دەووتین.. ھەندیکیان زۆر گرنگی
یان بە ناوی قوتابی دەدا و زۆر باش لیمان وورد دەبوونەو تا بە جوانی ناو کەنمان
ھەلگرن و فیری بین..

ئەو جىڭگاي سەرسوپمان بوو ئەو ھوبوو كە ئەو مامۇستايە پېش (۳) سال وانەى بە من وتبوو وەپاشان يەكترمان نەدىبوويەو.. كەچى وەلامى دامەو و بەناوى خۆمەو ووتى: (أهلا وسهلا عمر توفيق)!!..

نەك ھەر ئەو ھندە بەلكو ھەوالى شارى ھەلەبجەشى لى پرسىم!!.. بەو ھەلس و كەوتەى ئەو ھندەى تر پۆشتە دلەمەو!!..

كەچى بەداخەو ھەندى مامۇستاي ترمەن ئەم ھەلە زېرپنەيان لەكىس خۇيان دەدا!!..

و ھ سووديان لى وەرنەدەگرت و گرنكى يەكەيان لەپېش چاويان نەگرتبوو!!.. بۇيە چەند جار لەناو ھكانمان ديان پرسىو ھەو لەبىريان دەچوو.. كاتىك وەرەقەى تاقىكردنەو دەچوو بەردەستيان و پووبە پرو تاقىكردنەو دەمىيان لەگەل دەكرىن..

لەگەل ئەم ھەموو ھوى ناو ھەلگرتنەدا كە بۇيان رەخسا بوو كەچى كاتى دەگەشتىن پىيان و قسەمان دەكرىد پىكەو پىى دەوتىن: (ئەو تۆ ناوت چىيە؟!!) يان دەيووت: (ئەو تۆ قوتابىت لەلامان؟)..

بابزانىن كە ئەو قوتابىيەى ئاواى پى دەوترىت.. ھەست بەدل شكاوى و پشت گوى خراوييەكى تەواو دەكات و لەخوئىدن سارد دەبىتەو..

ئەو كەسەى كە لايەنى (ناو ھەلگرتن) پشت گوى دەخات و گوى نادات بەناسىنى خەلكى و گرنكى نىە محمود بەئەحمەد و ئەحمەد بە محمود بناسىت!!.. نەك ھەر ناچىتە دلى خەلكى و خۇشيان ناوئت..

بەلكو لەژيانى پۇژانەشىدا زىان دىنىت و بەھىچ جۇر قازانچ ناكات.. و سەركەوتوويش ناىت!!.. ئايا ئەمە چۇن؟..

دوونمۇنە بەسە لەسەر ئەمە بېھنمەو كە خۇم ھەردووكيانم بەچاو دىووو: مامۇستا مان ھەبوو لە زانكو لەبەر ئەو ھى ناوى كەسى لەيەك جيا نەدەكردەو ھە كەسى بەباشى نەدەناسى لەكاتى تاقىكردنەو ھى مانگانەدا قوتابى بۇ قوتابىيەكى

تر تاقیکردنەوهی دەکرد نەوهی بۆ چەند قوتابی یەکی تر دەهینا کە لەوێ نەبوون
یان لەوێ بوون بەلام سەعی یان نەکردبوو!

لەتاقی کردنەوهیە کدا قوتابییهک نەوهی بۆ خۆی دەهینا.. ھەرھەمان پوژ یان
پوژی دوو پوژ پاش ئەو تاقیکردنەوهی لەھەمان وانەدا دەکردەوہ بۆ
ھاوڕێیەکی!!..

لەکۆمپانیای ئیسکانی سەربازی(لەبەغداد کە من فەرمانبەری مەدەنی بووم و
کاری خوشنوسیم دەکرد.. خواردن و خەوتن مان لەسە رکۆمپانیاکە بوو..
جاریکیان سەرھەمان گرتبوو بۆ وەرگرتنی خواردنەمەنی بەلام ئەو دوو کەسە لە
لێپرسراوی دابەش کردنی خواردنەکە بوون.. لەوکەسانە بوون کە وریانین و کەس
ناناسنەوہ و ناو ھەلناگرن!!..

بۆیە ھەردەم سکالایان لی دەکرا لەلای بەرپۆبەری کۆمپانیاکە.. کە گواپە
دادپەرورەنێن لەدابەش کردنی خواردنەکەدا.. ئەو ھەژارانە دادپەرورە بوون بەلام
ھۆ سەرھەکییەکی ئەوہبوو کە ئەوان ناگیان لە خۆیان نەبوو فەرمانبەر
کریکارەکان دووبارە وستی بارە دەچوونەوہ پیزەوہ و سەر لەنوی خواردنیان
وہردەگرتەوہ!!..

لەکەلک و سوودەکانی ھەلگرتنی ناو چەند نمونەیکە دینمەوہ کە تاج رادەیکە
زانا و ھەلگرتنی بانگی ئیسلامی بەکاریان ھیناوە و سوودیان لی وەرگرتوہ:

زانایانی فەرموودە (علما الحدیث) ھەلگرتنی ناو خۆنارەحەت کردنی لە
جیاکردنەوہیان دا سوودیان لی وەرگرتوہ بۆ پاراستن و جیاکردنەوہی فەرموودە
راستەکان لەفەرموودە دەم ھەلبەس و لاوازەکان! ئەمەیان چۆن دەکرد؟!..

زانایانی وەک (بوخاری) و (موسلیم) و ھاوکارانیان بۆ ئەوہی بزانتن کام فەرموودە
راستە و (پینغەمبەر) فەرموویەتی.. ئەھاتن یەک یەک ناوی ئەو کەسانەیان
لەبەردەکرد کە فەرموودەکیان دەماو دەم گێراوہتەوہ..

ھەر بەمەوہ نەدەوہستا بەلکو دەھاتن ژیان و ووتارو کردارو ھەلس و کەوتیان
وہردەگرت و. ئەگەر ھات و یەکی لەوانە درۆزن بوایە ئەوہ دەیان ووت ئەم

فهرموده یه لاوازه یان راست نییه.. بهم شیویه خزمه تیکی گه وره یان به فهرموده کانی (پیغه مبهر) کرد و بۆ ئیمه یان پاراست..

له ژیانی بانگه وازدا.. ناوه لگرتن زۆرگرتگی هه بووه و پيشه وایانی بانگی ئیسلامی له کۆن و نویدا که لکیکی باشیان لی وه رگرتوه..

له م سهرده مهی خۆماندا مامۆستای شههید (حسن البنا) (رحمهتی خوی لی بیت) مامۆستایش ده چیت بۆلایان و له وی هه ریه که یان به (ناوی خویه وه) سلأویان لی ده کات!!.. ئەم کۆمه له لاه زۆر سهرسام ده بن و له راده به دلخۆش و کامهرانی پروویان تی ده کات.. له کۆتایی دانیشتنه که دا لی مان پرسى که چۆن مان ده ناسیت وا هه ریه که به ناوی خویه وه بانگ کرد؟!..

مامۆستایش به زهرده خه نه یه که وه فهرمووی: کاتی پیناسه کانتان هاتۆته به رده ستم بۆ ئه وهی ئیمزایان بکه م.. له و کاته دا له وینه ی هه ریه که تان ورد ده بووه وه و زۆر به ووردی به راوردم ده کرد له گه ل ناوو شوین و سالی له دایک بووتاندا!!..

مامۆستا (عباس سیسی) له کتییی (پیگا به ره و دلەکان) دا ده نیت: جارێکیان له بنکه ی برایان (قاهره) دانیشتبووین.. دوو گهنج هاتن و هه والی برایه کیان پرسى..

پیمان ووتن: چاره پری بکه ن تا دیت ئیستا لی ره نییه.. پاش که می لی یان نزیک بوومه وه.. هه ریه که یان به ناوی خویه وه سلوم لی کردن ئه و دوولاه هه ردوکیان زۆر سهرسام بوون که ئایا ناومانى چۆن زانیوه!..

بۆیه هه ردوکیان وه گول گه ش بوونه وه و زۆریان پی خۆش بوو له یه کتر یان ده پرسى که ئه مه ناومان چۆن ده زانیت؟.. بۆیه لی یان پرسیم؟ منیش پیم ووتن: بۆ ئیوه هه موو به یانیه ک کاتژمی (حهوت) له جاده ی (رصافه) سواری پاس نه ده بوون؟.

ووتیان به لی به لام ئیمه تۆمان نه دیوه؟.. ووتم راست ده که ن چونکه من جل و به رگی سه ربازیم له به ردا بوو. کاتی له نزیک یه که وه داده نیشته تین من گویم لی بوو که یه کترتان بانگ ده کرد به محمد و ئه حمه د!!..

ووتیان دەوی باشە ناوی ئیئەت بۆچی بوو؟ ووتی: بۆ ئا ئەم ساتەم بەکار هات!..
 لەپیش کۆتاییدا ئەو دەلیم ناوھەلگرتن بەوگرنگی و ھەموو کەلکەییەو کە
 (پێغەمبەر) و ھاوھەلان و پێشەواکانی موسلمانان لەھەموو سەردەمی کە گرنگیان
 پێداوە نەیان وتوو: نامان پەرژێوی سەرمان قالدو خەلکە کە زۆرە و لیمان تێک
 دەچیت..

کەچی نازانم من و تۆ بۆ وادەلێن!!؟ بەھەر حال ئیئە ھەول دەدەین بۆ ئاسان
 کردنی ناوھەلگرتن و لەیاد نەچوونەوھی چەند خالێک دەخەینە پیش چاوی
 خوینەرانی ئازیزو بە ھیوای ئەوھی کە لەم بوارەدا سەرکەوتووبیت و کەلک
 دەخەینە پیش چاوی خوینەرانی ئازیزو بە ھیوای ئەوھی کە لەم بوارەدا
 سەرکەوتووبیت و کەلک لەم ھەلە ئەفسوناویە کاریگرە وەرێگرێ کە ئەم خالانە گەر
 بەووردی و ژیرانە جیبەجی بکریت مەژۆ ھەزاران کەس دەکاتە خوێ:

(۱) کاتی دەگەیت بە ھاوڕێیەکی تازە و پیتی دەناسین.. بەدوو قەسە و شک
 وازمەھینە و بەس وەک (پێخۆشحالم بە ناسینت) و (ناوی بەرپێرتان) و (بێزەحمەت
 لەکوی دەخوینیت؟)!!..

ئەم ھەلە زێرینە لەدەست دەدات و خوێ خەریک دەکاتەو لەگەل ھاوڕێ
 ناسراوەکانیدا! ئیتر بێخەبەرە لەوھی کە دلێکی تازە هاتۆتە بەردەستی ھەلیکی
 زێرینە!!

(۲) لەکاتی کەدا لەگەل ھاوڕێیەکی نویدا وەستاوی و قەسە دەکەیت.. بەچاویکی
 وردیش سەیری شیوھو سیمای بکە.. ناوھەکی بەراورد بکە لەگەل ھەیکەلی
 لەشیدا.. ریشی ھەبە یان نا.. چاویلکە لەچاوە یان نا.. کورتە یان درێژ. قەلەو
 یان لاواز.. سپییە.. سوورە.. ئەسمەرە..

(۳) لەوکاتەدا ھەول بە بزانیی چ ھۆزیکە.. لەکوی دادەنیشیت.. کی خزمیەتی
 کە تۆبێناسیت تا لەرێگای ئەوھو بەشتر شارەزا ببیت لەژیانی ھاوڕێی نویت .

۴) يان ئەگەر لەو كەسانەيت كەزوو شتت لەبىر دەچىت .. با دەفتەرىك ھەلبگريت خىرا يان پاش يەكتەر ناسىنەكە ناوھەكەى و تەمەنى و شىۋەو ئەو پۇژەو شويىنەش كەتيايدا ناسىوتە بۇ يەكەم جار تىيدا بنوسيت .

۵) باشتر وايە ئەگەر زانىت لەونزىكانە نايىنيتەوھ ناونيشانى وەرگرە و لەدورەوھ ھەوالى بپرسەو سەلامى بۇ بنىرە و ئەگەر كرايش نامەى بۇ بنوسە .. خو ئەگەر خوٹ سەرىكى لى بدەيت ئەوھ زياتر كاريگرترە و دلەكانتان دەبەستىت بەيەكەوھ ..

۶) ئەگەر دەسەلاتت ھەبوو با ديارىيەكى بۇ بنىريت و تو لەياديدا بەيلىتەوھ و لەگەل ديارىيەكەشدا ووتەيەكى كاريگرەى بۇ بنوسە وەك (ئەلىي ھاۋرىيەكى بى رحميت .. تو ئىمە لەياد كەيت .. ئىمە ان شاء الله تو ھەر لەياد ناكەين .. بەھىواى دىدار) .. ئەزانى لەو كاتەوھ يەكترمان ناسىوھ من توم لەگوشەيەكى بىرمدا پاراستوھ) .. ناونيشانى خوٹ بنىرە بۇى لەگەل نامەدا ..

لەكۆتاييدا با ھەموو موسلمانىك ئەو فەرموودەيەى (پىغەمبەر)ى خوا (ﷺ) لەپىش چاۋبگريت و لەيادى خوئى نەباتەوھ كە دەفەر مويت: (لەوشكى و خراپى مروۋقە ئەگەر لەگەل كەسىك بوويتە پىبوار ناوى خوئى و باوكى لى نەپرسى) ! ..

بەشی دووھم

چوارھەم / بۆنەوہی قسەزانیکی لیھاتووبیت

لەم دواییەدا بانگ کرام بۆ سەیرکردنی یاری (بریج) لەگەڵ ئەو شدا کە من خۆم ھەرگیز ئەو یارییەم نەکردووە.. لەبەر ئەوە من بۆ خۆم لێی دانیشتم لەولاوە.. واریک کەوت ھەرلەوێ کچیکی شوخ و شەنگ کەئەویش وەك من یاری نەدەکرد دانیشتبوو کەوتینە نزیک یەك و بەقسەکردن کاتمان بردە سەر..

ئەم کچە ھەر کەزانی من مامۆستای (لوپل تۆماس) و لەگەڵیدا گەشتیکم کردووە بۆ ئەوروپا بۆ یارمەتی دانی لەگرتنی فلیمە سینەماییەکانیدا..

زۆر بەگەرمی و بەخۆشیەکەوہ پووی تیکردم و ووتی: (بیزەحمەت مستر کارنیجی باسی ھەر ھەموو ئەو جیگایانەم بۆ بکە کە بینیوتن؟)..!!

پیش ئەوہی داواکە ی جیبەجی بکەم ئەو لەخۆیەوہ کەوتە قسەو ووتی: (من لەم دواییەدا گەراومەتەوہ بۆلای میردەکەم چونکە لەئەفریقا بوم).

ھەرکە ئەم ووتەیم ئی بیست خیرا ھاوارم کرد: (ئەوہ بەراستتە؟.. ئای کەچەند ئاواتەخاوازبووم ھەمیشە سەریک لەئەفریقا بدەم!.. بەلام داخەکەم ئەم ئاواتەم نەھاتە دی بیجگە لە گەشتیکی (٢٤) کاتر میتری کە لە (جزائیر) بەسەرم برد! باشە پیم نالی ئی تۆ سەرت داوہ لەو شارە ئەفسونیه؟! ئای کەبەختت ھەیه من چەند ھەسوودیت پی دەبەم! باسیکی ئەفریقا بۆ بکە؟..

بەئێ ئەم ئافرەتە بەباسی (ئەفریقا) (٤٥) دەقیقە ئی تەواوی بەسەر برد ئیتەر ھەرلێشی نەپرسیم دەربارە ی گەشتەکە ی ئەوروپام!..

لەراستیدا ئەم ئافرەتە نەیدەویست کە گەشتەکە می بۆ باس بکەم!.. بەئکو دەیویست گوی گریکی تینوی ئەفریقای دەست کەویت!.. کە بەوردی گوی بۆ بگریت تا یادگاریەکانی ئەو وولاتە ی بینیتەوہ یاد!..

خۆ ئەم ئافرەتە جۆرە دروستکراویکی تاییبەتی و شاز نییە.. نەخیر.. زۆریە ی ھەرە زۆری خەلکی بەم جۆرە یە..

لەم دوایانەدا لە ئاھەنگی شەوانەدا کە بۆلۆکەرەوہی (الناشر)ی بەناوبانگ (جرینجۆرج) سازی کردبوو.. لەوی گەشتم بە زانیەکی پووەک ناسی بەناوبانگ.. من لەوہو پیش گویم نەگرتبوو بۆ زانیانی پووەک ناس کە قسەم بۆ بکەن.. بۆیە لەزەت و خۆشیەکم بۆ دەھات لەگۆیگرتنم دا بۆی!.. بەئەسپایی لەسەر قەرەغی کورسیەکم دانیشتم و گویم بۆ گرت!.. بەلام زۆر جوان گویم بۆ شل کرد!.. ئەویش بەدووڕو درێژی باسی گیاو گول و گولزارو باخچەکانی ناومالی کرد، ئەم زانیە ئەوہی چاک بوو من سوویدیکی زۆرم لەقسەکانی وەرگرت بەتایبەت بۆ چارەسەرکردنی گریو کۆسپەکانی باخچەکم..

ئیمە ھەرەوہک لەپیشەوہ ووتم لە ئاھەنگی شەوانەدابووین؟!.. بەلام من گویم ئەدا بە یاسای خۆپازاندنەوہو قنچ و قیتی و خەلکەکم پشت گۆی خست و دەستم کرد بە قسەکردن لەگەڵ ئەو زانیەدا و وتەکانمان نزیکە ی چەند کاتژمێریکی برد!..

نیوہەشەوی رابردوو من ھەستام بۆم و شەویکی بەختیارم بۆ گشت ئامادەبووان خواست و پوشتەم پاشان ئەو زانیە ھاتبووہوہ لای (میواندارەکە و باسی منی زۆر بەچاکی بۆ کردبوو.. من لەلای ئەو وەک خۆی دەربری بوو (پیاویکی زۆر خۆش و ئال و کەیفم)!..

من ئەمە بووم و ئەوہم.. پاشان لەکوٹاییدا بەمیواندارەکە ی ووتبوو: بەراستی مەستر کارنیجی قسەکەریکی لیھاتووہ!..

من؟! ئاخر چۆن؟! من ھەرھیچ نەوت؟! بەلکو ھەرھیچ بۆ نەدەوترا پیش ئەوہی باسی قسەکان بگۆرم.. تەنانەت من دەربارە ی پووەک ھیچ نازانم بیجگە لەپیوہن کردنی دار (پینجۆین) نەبیت!.. من چیم کرد؟!.. بەس ئەوہندە ھەبوو من بە ھەموو حەزیکمەوہ گویم بۆ گرت!..

ئەمەش لەبەر ئەوہبوو کە من بەراستی حەزم لەوقسانەبوون کەئەو بۆی دەکردم ئەویش ھەستی بەمەکرد تیا ما!..

ئەمەش شتیکی ئاساییە... گوی شل کردن بە ئەوپەری حەزو ئارەزووە
گەورەترین پاداشت و چاکەیهکە دەیکەیت لەگەڵ ئەوکەسەدا کە قسەت بۆ
دەکات!..

(جاک ورد فورد) لەکتییی (چەند غەریبێک خۆشەویستی کۆی کردنووئەتەو)دا
دەلیت: کەم کەس ھەیە لەمروۆ و شک بۆ گوی نەدات بە (سەناو چاکەیهک) کە لە
گوی گرتنیکی ھیمنانەدا پیشکەشی بکریت..

بەلکو من لەمە دوورتریش بۆی پۆیشتم لەگەڵ زانای پووەک ناسدا!.. من زۆر
لەپادەبەدەر پۆیم گرت و سەنا خوانیم کردا.. پۆیم ووت: کە من بەراستی کاتیکی
خۆش و پڕ سوووم بەسەر برد دەی راستیەکە ی ھەر واش بوو.. پۆیم ووت: ئاواتە
خوازبووم ئەو زانستە بەرزە ی تۆ ھی من بوایە دە ی سویندم بە خوا ئەو ئاواتەم
ھەیە!..

پۆیم ووت: کە ئاواتمە گەر پۆیک بکەویت لەگەڵیدا باخچەکان بگەرپۆیم تاناوی
ھەموو پووەک و گولەکانم پۆی بناسینیت.. دە ی من ھەمیشە ئەم ئاواتەم ھەیە!.. پۆیم
ووت: پۆیستە لە ماوہیەکی کەمدا جاریکی تر یەکتی ببینیئەو.. بەراستی ھەقی
خۆی بوو!..

لەبەر ئائەمانەبوو کە منی بە (قسەزانیکی لیھاتوو) پیناسەکردبوو.. وە من
لەو زیاتر ھیچ نەبووم کە گوی گریکی باش بووم و ھاندەری بووم بۆ زیاتر دریزەدان
بەو بابەتە..

ھۆی چییە؟ نھینی چییە لەسەرکەوتنی مامەئەییەکی سەرکەوتوو کە لەنیوان
دووشەریک دا پوودەدات. کەھەردوکیان پیاوی ئیش و کارن؟..

(تشارلس ئیلیوت) دەلیت: ھیچ نھینییەکی تیدانییە.. ھەر ئەوئەندە ھەیە
کەبەباشی و بەگرنگی گوی بدە بەقسە ی بەرامبەرکەت.. ھیچ شتیکی کەنییە
ئەوئەندە ئەو دڵخۆشی بکات!..

شتیکی زۆر ئاسانە.. وانییە ناشیەویت تۆ چوارسال لەزانکۆی (ھار قارد)
بخوینیت تا دەیکەیتی!..

بەلام من لەگەڵ ئەوھشدا دەزانم بئىگومان تۆش دەزانیت كە بازىرگانى وا ھەيە گەورەترىن بازار و دوكان بەكرى و شتەكانىش بەنرخىكى گونجاو دەفروشىت و بۆناساندنى دوكانەكەشيان بەكپارىان دەچن چەند لافقە و تابلۆي پەنگا و پەنگ بەپيشى دوكانەكەياندا ھەلەدەواسن و بەخەتئىكى جوان ناوى دەنئىن و شتەكانى يەك يەك لەسەر دەنووسن..

لەم پىيەدا پارەيەكى زۆر سەرف دەكەن كە چى لەگەڵ ئەوھشدا پاشان كەسانىك بەسەر دوكانەوھدا دەنئىن كەنازانن بەباشى گوى بەخەلكى بدن و دەمەدەمەي وشك و بى گيان لەگەڵ كپارىار دەكەن و قەسەيان پى دەبەرن و پىچەوانەي دەووستن لەپراو بۆچووندا و قەسەي رەق و بىتاميان لەگەڵ دەكەن و بەجۆرى كەخەرىكن خەلكەكە لەدوكانەكە دەكەنە دەرەوھ!!..

بۆنمونه سەيرى بەسەرھاتى (س. دوتون) بكن كە يەكئىكە لە قوتابىيەكانم پۆژئىكيان خشلئىكى تازەي كپرى لەبازارى (نيونارك) لەبازرگانئىكى ناودار لەويلايەتى (نيو جىرسى) پاش چەند پۆژئىك بوى دەر كەوت كە پەنگى خشلەكە ئەصل نىيە و قەلبەكانەو ئەگەر ئارەق لئى بدات پەنگە جوانەكەي دەپرات.. لەبەر ئەو خشلەكەي ھەلگرت و بردىەوھ بۆ دوكاندارەكە.. بەلى گەشتەوھ دوكانەكەو.. بەسەر ھاتەكەي بۆ گىپرايەوھ كە بۆچى ھاتووھ.. چى؟ ووتە بوى گىپرايەوھ؟!.. نەخىر (خوانەكات) بەلكو (ويستم) بوى بگىپرمەوھ.. بەلام نەمتوانى چونكە فروشيارەكە بوارى نەداو نەيھئش قسەكە تەواو بكات و پىي ووت:

چەند ھەزارانمان لەم خشلانە فروشتووھ.. وەئەمە يەكەم جارە كە سكالامان بئتە سەر!.. ئائەمە قسەكانى بوو.. بەلام خۆ لەھجەو شىوھى وتنى زۆر لەمە خراپتر بوو! كە ھەمووى مانايەكى دەگەياند و بەس ئەوھش وەك بلى (تۆ درۆ دەكەيت)!.. تۆ وادەزانى كە دەتوانى توشى شتئىكمان بكەيت!..

دەباشە سەيركە بزائە كامان دەيبەينەوھ!!..

لەگەرمەى دەمەقالەكەدا فرۆشيارىكى تر خۆى كرد بەناو مەسەلەكەداو ووتى:
 ھەموو خشلىكى تىر پەنگەكەى دەپروات.. بەتايبەت خشلە ھەرزانەكان وەك ئەمەى
 تۆ!..

(مستەر دىتۆن) دەيووت: من تا ئەوكاتە كەمى تۆرە بووم ھىچ نەبوو، بەلام كاتى
 فرۆشيارەكەى تر خۆى تى ھەلقورتاند و ووتى كە گوايە خشلەكەم ھەرزان بەھايە و
 پارەم نەداوہ ئىتر وەخت بوو وەك مەنجەلى كول بەكول ھەلچم!! خەرىك بوو پىيان
 بلىم ھا ئەوہ خشل و مشلى خۆتان و لەگەل خۆتان بىبەن بۆ دۆزەخ..!
 بەلام باش بوو سەرۆكى بەشەكان ھەستى بەم مشت و مپرەمان كردوو ھاتە
 نىوانمان و لەوساتە ناخۆشەدا دايمركاندمەوہو شوپرشى تۆرەيشى كۆژاندمەوہ..
 چۆن؟!..

بەبەكارھىنانى سى پىگا يەكەم: بەوردى گووى شل كرد بۆ بەسەر ھاتەكەم و
 تاهەر ھەموويم بۆ نەگىرايەوہ يەك ووشەى پىنەبىريم!..

دووم: ھەر كە لەقسەكانم بوومەوہ خىرا جەنابى ووتى: لەگەلتام راست دەكەى
 خشلەكەت كال بۆتەوہ.. وەئاگادارى فرۆشيارەكەى كرد كە ھەرگىز ھىچ شتىك
 نەفرۆشيت تانەزانى چاكەو خەلكى پى پازىن..

سىيەم: لى پىرسىم كە ئىستا چى دەكەى بەم خشلە؟ واى دەرپىرى كە من چىم
 دەوى وا بكات!.. من چەند دەقەيەك لەوہوبەر نامادەبووم كە بلىم: ھا ئەوہشەتە
 قەلبەكانتانه و نامەوى و ھەلىبگرن بۆ خۆتان بەلام من لەسەر خۆ پىم ووت: من
 بەس داواى نامۆزگارىيەك لە جەنابت دەكەم كە پىم بلىيت: ئايا ئەم پەنگ گۆرانەى
 ناشرىنى دەكات يان ھەركاتىيە و ھىچىتر؟!..

بۆيە سەرۆكى بەشەكان واى پىشنىيار كرد بۆم كەبۆماوہى ھەفتەيەكى تر
 بىبەمەوہ جا ئەگەر پى پازى نەبووم بۆيان بەرمەوہ..

بەلى بەدلىكى خۆش و پىر پەزنامەندىيەوہ لە دوكانەكە دەرچووم!.. لەكۆتايى
 ھەفتەكەدا خشلەكە جوان بوويەوہ ئىتر لەو پۆژە بەداوہ شت و مەكى ئەو دوكانە
 بوونە جىگاي پروام..

ھېچ جىڭاي سەرسوپمان نىيە كە ئەو كابرايە بوۋە بە سەرۋكى بەشەكەى.. بەلام دوو فرۇشيارەكەى تر خەرىكە بلىم كە بەدرىژايى تەمەن بەدوكاندارىش نامىننەۋە.. نەء.. نەخىر .. بەلكو دادەبەزن بۇ پەلەى نزمى باركردن و داگرتن و ئاگادارى مەخزەنى شت و مەكەكان.. كەھىچ پەيوەندىيەكى دوور يان نزيكيان بە فرۇشيارانەۋە و بەتايبەت كېرارانەۋە نامىنىت و شت نافرۇشن!..

تەنانەت ئەۋانەشى كە زۇر وشك و تورە و قسە رەقن خۇيان بۇ ئاگىرى و نەرم دەبن لەبەردەمى گوىگىرىكى بەئارام و لەسە رخۇدا.. گوىگىرىك كە بەئارام بىت و نەرم و نىان لەبەردەم تورەيى بەرامبەرەكەىدا چۇن تورەيىكە؟ كەبىت و بېرات و دەمى كەف بكات ۋەك كوپرە مار بىۋ كوپرەنە ژەھرى خۇى بەم لاۋادا فرى بدات!.. نمونەيەك بۇ ئەمە: چەند سائىك لەمەۋبەر كۇمپانىيائى تەلەفونى نىويۇرك توشى بوبەپياۋىك كەبەشداربوۋ لەھىلى تەلەفوندا جارىك دىتە سەر كۇمپانىيا كە تىر و پىر قسەى ئاشرىنيان پى دەلى و تەنانەت جنىۋ و قسە بەبەرىۋەبەرى كۇمپانىياۋ جىگرەكەى دەلىت و بىئەدەبى و پىسى خۇى بەم كارە دەردەخات!.. ۋە ۋوتىك يەك فىلس ھەقى تەلەفونى سالانەش نادەم چى دەكەن بىكەن! چونكە درۇ دەكەن و بەتەزۋىر و ئاپاكى ئەو پارە زۇرەتان خستۇتە سەرم و من ھەرگىز ئەۋەندەم سەرف نەكردوۋە!.. بۇيە ھەر بەۋەشەۋە نەۋەستا بەلكو لەۋبارەيەۋە چەندان باسى نووسى و لەگۇقارەكاندا بلاۋى كردهۋەو سكالائى خۇيشى گەياندە لىژنەى خزمەت گوزارەگشتىيەكان.. ھەرۋەك گەردەلوول ھىرشى دابارندە سەر كۇمپانىياكە!..

لەم دوايىيەدا ئاچار كۇمپانىيا فەرمانبەرىكى لىھاتوويان كەبە(گىرو گرفت لابەر) ئاسرابوو، تەرخان كرد كە دانىشتنىك لەگەل ئەو كابرا لادەرەدا بكات.. بەلى لەدانىشتنەكەدا(گىرو گرفت لابەر) جوان جوان گوىى بۇ شل كرد بۇ كابراى تورە كە ئاگىرى دەكردهۋە.. تا ئەۋەبوۋ كابرا قسەى پى ئەما و حالى بوو!..

(گىروگرفت لابەر) خۇى بۇ قوتابىيەكانمى گىرايەۋە.. كە ئەم كابرايە ۋەك گەردەلوول دادەبارى و تورەيى دەردەبېرى بەرامبەرم بەلام من ھەر ھىمەن و لەسەرخۇم بووم و ھىچم نەدەگوت بۇماۋەى (۳)كارژمىر!!.. لەپۇژى داھاتوودا

دیسان گویم بۆ گرتەو و تاجوار جار من دانیشتم لەگەڵ کردا.. لەجاری چوارەم دا من خۆم دامەزراند لەو دەزگایەدا کە کابرای توپە دروستی کردبوو بووم بە ئەندام تێیدا ... کە ناوی نابوو (دەزگای پارێزگاری کردن لە بەشادارانە تەلەفون) .. وەتا ئیستاش و ابزانم من دوووم کە سەم کە سەر بەم دەزگایەم دواي سەرۆکەکی!!..) کە خۆی بوو!.

ئەو هی من کردم تەنھا ئەو بوو کە زۆر بەگرنگی یەو گویم بۆ شل کردبوو.. لەسەر ھەموو قسە یەکی دەم گوت؟! لەگەڵتم لەمەدا ئەم پیاو تانیستا کە سینک گوئی بۆ شل نەکردووە لەفەرمان بەرەکانی دەزگای تەلەفون..

بەلکو ئەو شتە ی کە لەپێناوی دا ھا تېبوم بۆلای.. لەسی سەردانی پێشەکیدا ھەر باسیشم نەکردا.. وە لەسەردانی چوارەم دا بەیەكجاری پەردەم لادا لەسەر گروگرفتە کە.. پاش ئەو ئەم کابرایە (بەخۆشی خۆی) چی پارە ی سالانە ی تەلەفونی لەلابوو ھەمووی دا!!.. وە بۆیە کەم جار لە ماو هی دوو بەرەکیەکیدا لەگەڵ کۆمپانیا ھەموو سکاڵا و شکات نامەکانی کە لەدژی کۆمپانیا کردبوونی لێی پاش گەزبویو یەو..! گومانی تێدانییە کە ئەم کابرا ھاوبەشە.. خۆی بەستەم لێ کراوی تیکۆشەر دادەنا کە بەرگری لەمافی خەلک دەکرد و پزگاری دەکردن لەپیشیل کردن و بەکارھێنانی ناپەوا!!.. بەلام لەپراستیدا پتویستی بەو ھەبوو کە ھەست بەگرنگی پێدانی خۆی بکات جا لەیەکەم جار دا ئەم ھەستە ی دەست دەکەوت لەشکات کردن و سکاڵا کردندا.. بەلام پاش ئەو هی کە لەیەکی لەفەرمان بەرانی کۆمپانیاو دەستی کەوت.. خیرا ئەو پەلە ھەوری ستەم و پیشیل کردنە ی کە بەخەیاڵی خۆی ئی کراو ھەمووی پەویو یەو!.. لەچەند سالیک لەمەو بەردا.. ھەژاری و دەست کورتی وای کرد لەمندا لیککی ھۆلەندی کە نیشتە جیی ئەم ریکا بوو کە بووبە کریکاریکی پاک کردنەو ی پەنجەرە لەیەکی لەنانە واکاندا پاش گەرانەو ی لەقوتابخانە بەپۆژانە ی (۳) قرش!..

ئەم مندالە شەش سال زياتر لە قوتابخانە نەي خویند... بەئى (ئىدوار دىوك) وازى لە قوتابخانە ھىنا.. بەلام لەگەل ئەوەش دا توانى بىتە يەكى لە پوژنامە نوسە سەرکەوتوکانى ئەو سەردەمە لە مېژووى پوژنامە نوسى ئەمرىكىدا.. ئەمە چوڭ؟! ئەم بەسەرھاتە زۆر دوورو دريژە.. بەلام گوڤشە يەكى ئى باس دەكەين.. (يوك) دەستى کرد بە جىبە جى کردنى ئەم پرگانەي لەم فەسلەدا ھاتووہ.. لەتەمەنى (۱۶) سالىدا قوتابخانەي واز ئى ھىنا.. ھەستا خوئى دامەزاند لە کومپانىاي (ويسترن يونيون) بە فەرمان بەرى پوڤستە بەرامبەر موچە يەكى ھەفتانە کە شەش پيال و نيو بوو..

لەم ماوہ يەدا ھەرگىز بە يىرىدا نەدەھات کە بە يەكجاريى لە جىھانى خویندن و خویندەنەوہ بچپريت.. بويە دەستى کرد بە گەشە پىدانى و فيرکردنى خوئى بەلام ھەر بە خوئى.. دەستى کرد بە خوگرتنەوہ و کەم سەرف کردن.. لەكرى پاص و نان خواردندا و بەوپارە پاشەكوت كراوہي ھەستا بەكرينى كتيبى دائىرەي مەعاريف كە باسى نوسەرە بەرزەكانى ئەمرىكا دەكاو دەخویندەنەوہ.. پاشان ھەستا بەكارىك كەشتى وامان لەوہ و پىڤىش نەبىستبوو بىجگە لە ئەو..! ھەستا بە خویندەنەوہي ژيان نامەي كەلە پىاوانى ھاوچەرخ.. پاشان دەستى کرد بە نامە نوسين بويان و داواي لىدەکردن كە زياتر شارەزابى لەبارەي منداليانەوہ..

ئەمىش گوىگريكى زۆر چاك بوو. ھانى پىاوہ گەورە بە ناوبانگەكانى دەدا كە باسى ژيانى خوئان بکەن.. نوسى بو (جەنەرال جىمس جار فليت) كە يەكئىك بوو لەوانەي خوئى ھەلبژاردبوو بو سەرۆكى ئەمرىكا لىي پرسى: ئايا راستە؟ واىه؟ كە دەلئىن بە مندالى زۆر چەتون و بزىو بویت؟!.. ھەر وہا نوسى بو (جنرال گرات) كە دەربارەي جەنگىكى دىارى كراوى بدوئت؟ جنرال ھەستا بەكىشانى نەخشە يەك و ئەم مندالەي دەعوەت کرد تا شەویش پىكەوہ بن و بەدوور و دريژى لەسەر نەخشەكە بوئى باس بكات! كەتەمەنى لەوكاتەدا (چوار دە) سال بوو؟! وە نوسى بو (ھىمرسون) و ھانىدا كە باسى ژيان نامەي خوئى بكات!.. ھەر ئەوہ نەدەت زانى كە (پوڤستە چى) يەك واى لى ھاوہ نامە گوڤرينەوہ و تووئز لەگەل گەورە پىاوانى

وولات دا دەکات: وەك: (ئیمرسون) (فیلیپ) (ئۆلیفر) (وندل ھۆلمز) (لنجفیو) (ئیبراھام لنکۆن) (لیوزاما ئیلکوت) (جنرال شیرمان) (جیفرسون دیفین)!!... وەھەر بەنامە ناردنەوہ نەوہستا بۆیان و بەس .. نەخیر بەلکوو لە کاتی مۆلەت و پۆژانی پشودا خۆی سەردانی مائەکانیشی دەکردن!!... ئەم تاقی کردنەوانە بپروایەکی وایان تیا دروست کرد کہ بەھەزاران دۆلار نەکریت.. جارێکیان (ئیزاک مارکسون) پالەوانی جیھانی لەچاوپیکەوتنی بەناوبانگانی جیھاندا پیی ووتم: (زۆری لەخەلکی شکستی پروویان تێدەکات) لەھونەری یەکەمین چاوپیکەوتندا) کە ناتوانن شوینەواریکی چاک بەجی بەینن لەدەرروونی ئەوانەدا کہ ئەمان یەکەم جار پییان دەگەن) ئەمەش بەوہ دەبیئت کہ بە ئارامی و وردی گوی شل بکەیت بۆیان!!... ئەمانە ھەرگرنگی بەریکخستنی وشەکانی خۆیان دەدەن و ھەر خۆیان قسە دەکەن بوار نادەن بە بەرامبەرەکیان و خۆیانی ئی کەر دەکەن!!... گەورە پیاوان پییان ووتم: کہ ئەمان کەسیکیان دەویت و لایان خۆشەویستە کہ بەجوانی گوییان بۆ بگری. ھەتا کەسیک کەبە جوانی و چاک قەسیان لەگەل بکات.. بەلام وادیارە توانین و ھەستان بەگوییگرتن بۆ بەرامبەر لەھەموو رەوشتەکانی تر کەم باوو نامۆترە!!... ئەک ھەر گەورە پیاوان پیویستیان بەوہ ھەبە کہ بەجوانی گوییان بۆ بگری.. بەلکو ھەر ھەموو بەگشتی وایە.. ھەرەك چۆن گوڤاری (ریدرز دایجست) جارێک نوسی: زۆربەى خەلکی کہ پزیشک بانگ دەکەن (بۆ مائەوہ) بۆ ئەوہ نییە کہ فەحسیان بکەن بەلکو بۆئەوہیە کہ بە وردی و بەھیمنی گوییان بۆ شل بکەن!!... لەناھەموارترین کاتی جەنگی ناوخوییدا لەئەمریکا سەرۆکی ئەمریکی (لنکۆن) بەپەلە نامەیک دەنوسیت بۆ یەکیک لەھاویری کۆنەکانی لە (سبرنجفیلد) ی سەر بەویلیاھتی ئەلیەنوا.. داواى لێدەکات کہ ھەرچی زوترە بگاتە لای لە (واشنتۆن)..

چونکہ ھەندئى گيرو گرفت ھەن و دەبیئت بەیەکەوہ لئی بکۆلنەوہ.. ھاویریکەى خۆی گەیان دە کۆشکی سپی .. (لنکۆن) دەستی کرد بە قسەکردن لەگەلیدا ماوہی چەند کاتریمیریک دەربارەى پای خۆی لەمەسەلەى دەرکردنی بپریاری (نازادکردنی بەندەکان) وە ھەموو ئەو راوبۆچونانەى کہ دەر بپراون لەو مەسەلەیدەدا خستنیە

پوو.. پراکان بەدەرکردنی بېرارهکەو یان بەدەرەکردنی و گرتنی لایەنی نەیار.. پاشان ئەو ووتار و باسانەیی کە نوسراون و تۆمار کراون لەو بارەووە بۆ خۆیندەنەو کە هەندیکیان نەیار و هەندیکیان لایەنگری دەرکردنی بېریاری بەندە نازادکراوەکان بوون!.. بەلێ (لنکوۆن) لەقسە دوور و درێژەکەیی بوویەو.. هەر دوو دەستی ھاویری کەیی گوشارد و شەویکی شادی بۆ خواست یەکسەر گەرایەووە بۆ (ئەلنەوا!!).. بەبێ ئەوێ تەنانەت بپرسی لەپاوبۆچوونی ئەو لەو مەسەلەیدا!!.. بەدریژایی ئەو کاتەیی کە (لنکوۆن) قسەیی دەکرد.. ھاویری کەیی بێدەنگ و لەسەر خۆ دەستی خستبوووە ژێر چەناگەیی و گوێیی بۆ شل کردبوو.. لەوبارەییەو ئەو ھاویریە دەلیت:

کاتی کە لەقسەکانی بوویەووە هەستی بە حەوانەووەییەکی دەروونی دەکرد و لەپاستیدا پێویستی بە نامۆزگاری و پاری من نەبوو!.. بەلکو بۆ گوێگریکی لەسەرخۆ و بەئارام دەگەرا کە نیازی خۆی لادریکینی ئەوێ بەخەیاڵیدا دیت بۆی باس بکات!.. ئەمەش هەموو یەکی لەئیمە پێویستی پێیەتی بەتایبەت کاتی کە ماندوویی و ناپەحەتی و گیروگرفت چواردەوری دەدەن.. ئائەمەییە کە زۆر جار (مشتەری توپە) و (فەرمانبەری بێتاقەت) و (ھاویری بەسوک سەیرکراو) ئاواتە خوازان دەستیان کەوێت.. کەئەگەر دەتەوێت خەلکی لەچواردەورت نەبن و لیت دوور کەونەووە نەین بەلاتەووە کاتی پشتیان ئی هەلبکەیت لە دواوە گالتەو لاقرتیت پی بکەن.. ئائەم رەوشتانە جیبەجی بکە:

بواری کە س نەدەیت دەم بکاتەووە قەسە بکات.. هەربەردەوام باسی خۆت بکە.. وە ئەگەر بیریک هات بەمیشکتدا لەوکاتەدا ھاویری کەت قسەیی دەکرد یەکسەر پێی بپەرە نەهیلێت تەواوی بکات.. چونکە ئەو وەک تۆ زیرەک و ژیر نییە.. جا ئیتەر بۆ کاتت بەزایە دەدەیت لەگوێگرتن بۆ قسە بێسوودەکانی؟!.. قسەکەیی لە نیویدا پی بپەرە و بەری ئی بپەرەو و بەرپەرچی بدەرەو!.. ئایا کەس دەناسیت ئەم رەوشتانەیی تیدابیت؟!.. من دەیناسم!.. بۆ نەگبەتی و زۆر جیسی داخ و

سەرسوپمانە كە ھەندى لەم جۆرە كەسانە ناۋو شوورەتتىكى پىرشنگدارىشيان ھەيە لە ناۋ كۆمەلدا!..

دكتور (نىكولاس بتلر) سەرۋكى زانكۆى كۆلۆمبىيا دەلىت: ئەۋ پىياۋەى كە ھەرباسى خۆى دەكات و بەس بەتەنھا بىر لەخۆى دەكاتەۋە.. ۋەئەۋكەسەى كە بەتەنھا بىر لەخۆى دەكاتەۋە پىياۋىكى نەفامەۋ پىۋىست دەكات كە بۆى بگىرت.. ئەۋە دەروونى نەخوئىندەۋارە ئىتر با پلەى زانستى لە پادەيەكى بەرزدايىت! بۆئەۋەى قسەكەرىكى لىھاتوو بىت.. دەى يەكەم جار گوى گرىكى لىھاتوو بە..

لەم بارەيەۋە (مستر چارلس نورتام لى) دەلىت: (بۆئەۋەى تۆش گىرنگ بىت.. گىرنگى بە خەلك بەدە).. ئەۋ پىرسىارەى كە دەزانىت بەئاسانى ۋەلامت دەداتەۋە ھاۋرىكەت.. لىى بكە! پالى پىۋە بنى و ھانى بەدە تا باسى خۆى بكات و باسى كارەكانى بكات.. ۋە دەربارەى ئەۋ بوارەى كە ئەۋ پىسپۆرە تىايدا..

ۋە بزانه بەرامبەرەكەت ئەۋەندەى كە گوى بەخۆى و ھەزەكانى و گىروگىرقتەكانى دەدات.. سەد ئەۋەندەى ئەۋ گىرنگىيەكەى كەبەتۆ و ھەزەكانت و گىروگىرقتەكانى تۆ دەدات..

ۋە بزانه كە دەرچوونى بايەك لەبەرامبەرەكەت لەناۋ كۆمەلىكدا زىاتر ئازارى پىدەگەيەنىت و نارەھەتى دەكات لەۋەى كە بىيىستى گەلى چىن گرانى و برسپىتى زۆرىان بۆ ھىناۋە يان كارەساتىكى دل تەزىن پووبكاتە ئەفەرىقىا ئەۋەندەى (با)كەى خۆى ناخۆش نىە بەلايەۋە!..

دەى تۆ ئائەمانەت لەپىش چاۋ بىت زۆر بەچاكى.. بۆ جارى دوۋەم كە لەگەل ھەر ھاۋرىيەكت قسەۋ لىكۆلىنەۋە دەكەيت..

كەۋاتە ئەگەر دەتەۋىت خەلكى خۆشى بوئىت بىرگەى ژمارە (۴) جىبەجى بكە:

(گوى گرىكى باش بەۋ بەرانبەرەكەت ھان بەدە لە بارەى خۆيەۋە

قسە بكات)

بەشی دووهم

پاشکۆی چوارههم / بواری براكهت بده با قسهی خۆی بکات

تۆش هیمنا نه گۆیی بۆ بگره

گۆی گرتن به ووردی و هیمنا نه بۆ ووته و به لگهی (بهرامبەر) شیوازیکه قورئانی پیروژ گرنگی پی داوه و له کاتی گفت و گو له گهڵ بت په رستاندا به کاری هیناوه و موسلمانانیشی فیر کردوه که به وردی گۆی بدهن به خهک و قسهیان پی نه برن..
ئه وه تا کافر و بت په رستان کاتی پرسیا ریان لی ده کری که بۆچی بت په رستی ده کهن؟ له وه لامدا ده لین: ﴿مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ (الزمر ۳) بۆیه دهیان په رستین چونکه به سوودن و له خوا مان نزیک ده که نه وه!..

پاشان به لگه یه کی تر دیننه وه ئه ویش ئه وه یه که ﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِم مُّقْتَدُونَ﴾ (الزخرف ۲۳) بۆیه دهیان په رستین چونکه باو با پیرانمان هه ر ئه مه یان په رستوه ئیمه ش رێگای ئه وان به رنا ده یان.

قورئانیش پاش ئه م قسانه .. به نه رمی و له سه ر خۆ وازیان پی ده هی نی له بت په رستی!! که هه یج کات بت په رستی که س له خوا نزیک ناکاته وه و بگره دووریان ده خه نه وه .. چونکه قازانج و زیان به ده ست دارو به رد نییه .. وه پیی فه رموون: ﴿وَعِبُدُونِ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ﴾ (الفرقان ۵۵) ..

بۆ ووته ی دووه میشیان تی گه یان دن که مه رج نیه باوو با پیریان پینکا بی تیان و ژیرانه ئه م رێگه یه یان گرت بی ده با ئه مان کویرانه ئه وه له یه دووباره نه که نه وه!..
وه که ده فه رموی: ﴿أَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ سَيِّئًا وَلَا يَهْتَدُونَ﴾ (البقرة ۱۷۰) ..
ته ماشا که چۆن خۆی گه وره نرخ داده نی بۆ ووته ی کافر و بت په رستان و پاشان له سه ر خۆ بۆ چوونه کانیان راست ده کاته وه!..

به لام ئه مپروۆ زۆربه ی خه لکی به وردی گۆی شل ناکه ن بۆ به رام به ره کانیان و ناهیلن قسه کانیان ته واوبکه ن!.. جاری واش روو ده دات که قسه که ی پی ده بری و

دەلی: بەسە بەسە چى دەلیت من لەوسەرەو دەیمەو!.. کەئەم خالە خالی یەکەمی
دل ئیشانی بەرامبەرەکە یە کە وای ئى دەکات ھەرگیز گویت بۆ نەگرت!..

(پێغەمبەر) مان ﷺ ئەگەر کەسێ قسەى بۆ بکردایە بە جواترین شیوہ پەروى تى
دەکرد و گویتى بۆ دەگرت و تا ئى نەبوا یەتەو قسەى پى نەدەپرى.. بۆ یە کاتى بى
باوەرەن (و لەیدى کۆپى موعەیرە) دەنیرن بۆ خزمەت ((پێغەمبەر)) تاوازی پى
بەینى لەقسە و تن بە (لات) و (عوزا) و پیک بەکەون.. (و لەید) دەست دەکات بە
قسەکردن بەدورودریژى بۆ (پێغەمبەر) ﷺ ((پێغەمبەر)) چاک دەیزانى کەباسى چى
دەکات بەلام لەسەر خو گویتى بۆ شل کرد تا چى پى بوو ھەلى پرشت لەدواییدا
ووتى: ئەگەر پاشاییت دەوی ئەت دەینى! ئەگەر دەولەمەندیت دەوی دەتەدەینى!..
بەلام ئیتەر بابەس بیت عەقلمان تیک مەدە و گالتە بەتەکانمان مەکە!

پاشان (پێغەمبەر) فەرمووی: (و لەید) لیبوویتەو؟ ووتى: بەلى.. فەرمووی: دەى
تۆش گوی بگرە بۆ یە دەستی کرد بەخویندنى ئایەتیکى قورئان کەباسى ئەو
دەکات ئەگەر باوەر نەھینن خوی گەرە سزایەکی وەک ھەرە بروسکەى لەناوبەرى
عاد و ثمودتان بۆ دەنیرت: ﴿أَنْذَرْتُكُمْ صَاقِقَةً مِثْلَ صَاقِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ﴾ (فصلت ۱۳)!..
ئەو ھوو (و لەید) بەترس و لەرزیکەو ھەستا و گەرایەو بۆ لایان و ووتى: واز لەم
پیاوہ بینن با کارى خو بکات!.. وتیان (محمد) تۆشى تیک دا و کارى
تى کردى!..

گوی بگرە بۆ خەلکی بەوردی.. پاش ئەو تۆش بەتەما بە گویت بۆ بگرن و بینە
سەر قسەت..

بۆچى دوکاندار لەبازار دەمی خو لێگەل کریان ماندوو دەکات و دەست دەکات
بە وەصف کردن و پیاھەلدانی شتەکانى (ئەصلە- یابانیە- شکانى بۆنییە- ناپزى-
دەست ناکەوئ- ئەھا خو شم لەوہم کردوہ) لەگەل ئەم ھەموو قسە یە فرۆشیاردا
کەچى کریان ئى دەدا و دەپوات!..

بۆچى؟ چونکە ھەموو کریانیک لەمالەوہ جوړ و وەصفى ئەو شتەى کە دەیەوئ
بیکرئ بۆی کراوہ.. فرۆشیار لەترسى ئەوہى نەوہک ئەو شتەى نەبیت و کریانى لە

كيس بچىت ناويرىت به جوانى گوى بگرى بۇ كپريار بزانييت چى و چ جورىكى دەوى؟!؟..

زانايانى ئىسلام ھەر لەمىژەو ھەستيان بە چاكي و پىر سوودى گوى گرتن كىردو ھە زانىويانە كە (بەرامبەر) چەند دلخوش دەكات، بۇيە يەكى لە زانايانى (تابەين) بەناوى (عطا) ھە دەفەرمويت: (جارى وا دەبىت گەنجىك شتم بۇ باس دەكات ئەو لەدايك نەبو ھە من ئەو شتانەم بىستووھ!! بەلام بەجورى گوى بۇ دەگرم كە وابزانييت يەكەم جارمە بىبىستم)!!..

ھەندى لە پياوانى بانگەوازي ئىسلام كەوتونەتە ئەم ھەلەيەو ھە دەوورۇ درىژى ھەر قسە دەكەن بۇ قوتايىبەكانيان و بۇ خەلكى.. بواری كەس نادەن قسەيان بۇ بكەن خويان لەشام دەبەينن و لەشیراز پەدى دەكەن) و جورەھا بەسەرھات و تەفسىرى قورئان و فەرموودە دەدەن بۇيان.. لەم بواردە زۇر خويان ماندوو دەكەن.. بۇچى؟!.. وا دەزانم يەكى لەھۆسەرەكيبەكانى ئەو ھە كە پۇژى لە پۇژان بەورد و درىژى گوىيان شل نەكردو ھە بۇ قوتايان تاچى لەدلياندايە دەرى بىرن و لەگىروگرفت و گومانە دەروونىبەكانيان ئاگاداربىن و پاشان بەپىي پىويست شوینە نەخۆشەكەيان بزائن و چارەيان بۇ بنوسن..

ھەك ئەو دكتورەدى كە لەنەخۆش نەپرسىت و گوى بۇ نەگرىت و لەشويىنى نەخۆشەكەي ئاگادار نەبىت و ھەر بلېت ئائەم صىدليەيە پىرە لەدەرمان بەكارىان بەینە نایا زياتر سەرگەردان و نەخۆشى ناخات؟!.. بەلام ئەگەر بزانييت چىيەتى يەك حەب يان يەك گولاج بەسە بۇ چارەسەر كىردى!!.. نەك يەك صىدەلى تەواو!!..

گوى گرتن بۇ بەرامبەرەكەت ھەر ھىچ سوودى نەبىت خۇ ئەو ھەندە سوودى ھەيە كە وىژدانى بچولېنىت و توى خۇش بویت و بچىتە دلپىيەو پاشان چىت بوى بۇت بكات!.. خويىنەرى ئازىز نمونەيەكت لەم بارەيەو ھە بۇ دەگىرەمەو: لەسالى (۱۹۸۷) لە بەغداد بووم وىستم مۇلەتى خۇشئووسى (إجازة الخط) دەربەينم و بەرەسمى بىمە (خطاط)..

بۇيە ئاگادارىيان كىردىم كە (ھاجى خىلىل الزھاۋى) سەرۋكى بەشى خۇشنىۋسى لە مەلبەندى (صدام) ى ھونەرى لەشە قامى ھەيفا دەوام دەكات.. منىش پۇيشتىم بۇ ئەو مەلبەندە.. بەپەرۋشەۋە بووم كە خۇشنىۋسىكى ناۋدارى كورد بىينىم ۋەك (زەھاۋى) بۇيە بەپەلە بە پلىكانەكاندا سەرگەۋتم و پۇيشتىم بۇ ژوررەكەى. كچىكى ھونەر دۇستى لەتەنىشتەۋە دانىشتىبوو قسەيان دەكرد..

پاش سلاۋ كىردىن بەرامبەرى دانىشتىم و كەمى بىدەنگ بووم و لەدلى خۇمدا وام بىرياردا كەيەكسەر ئەۋەى بۇى ھاتووم پىيى نەلىم تا زياتر لەلاى بىمىنمەۋە.. پاش ماۋەيەك پرووى تى كىردىم و ۋوتى: تۇ خەتى منت بىنيۋە؟ منىش دەست بە جى پىم ۋوت: من تۇم لە خەتى فارسى دا بەرابەرى ھەموو خۇش نووسەكانى كورد و ەرەب داناۋەو تابلۇكانى تۇم چوۋە بە دلدا و ھەر لەسەر كوپاسەكەى جەنابتان خۇم فىرى خەتى فارسى كىردوۋە!!.. ھەرگەوام ۋوت مامۇستا خەلىل ۋەك گول گەش بوويەۋە و دەستى لەفلىش وقامىش و ۋەر قەى سەرمىزەكە ھەلگرت و پوخسەتى لە نافرەتەكەى تەنىشتى ۋەرگرت و ھاتە تەنىشتەۋە و پىيى ۋوتم: نى چۇنى!.. چى دەكەى لە بەغداد؟ خەلكى كويى؟ منىش لەسەر خۇ ۋەلام دەدايەۋە ھەرگەبىستى ۋوتم خەلكى (ھەلەبجە)م..

زىاتر پرووى خۇش بوو پاشان ۋوتى: دەزانىت (ھە لەبجە) خۇشترىن شارە لەلام و چوۋە بەدلما!.. ۋوتم: بۇ بەپىرتان ھەلەبجەى بىنيۋە؟..

ۋوتى: يان چى من لەسەلى (۱۹۷۱) لە مزگەۋتى پاشا خادىم بووم و لەسانى (۱۹۷۴) ھەر خوا پەحمى كىرد لە بۇردومانەكەدا تيا نەچووم!..

پاش ئەم قسانە كەمن بەبى دەنگى ھەر گويم گرتىبوو ۋوتى: ھەندى تابلۇى نويم نوسىۋە ھەلسە باجىن سەيرىيان بىكەين.. كاتى بردىمى بۇ ژوررەكەى لەو دىو چەند تابلۇيەكى خۇى پى نىشان دام.. منىش زۇر سەرسامىم بەرامبەرىيان دەردەبىرى لە راستىدا زۇر جوان و بەھىز بوون كاتى تابلۇكانىم سەير دەكرد ۋوتم: زۇر جوان!.. ۋە پىم ۋوت: كە من لەۋەو پىش وام زانىۋە بەس لە خەتى فارسىدا بەھىزىت! بەلام بۇم دەركەۋت كەلە خەتى (ثلث) دەستىكى بالات ھەيە!!.. تاۋاى لىھات لە خۇشىدا

فەرمووی ئی کردم که پیکهوه بابرۆینهوه بۆ مال زیاتر لەم باسانە بدوین بەلام من داوای ئی بووردنم کرد چونکه پاش نیوهپۆ دەوامم ھەبوو..

پاشان ووتی: کاک عمرچ کاری یان پیویستی یهکت ھەیه تا من بیخەمە سەرچاوا!! ئالیرەدا ئەوھی بۆی ھاقتووم پیم ووت! ئەویش بەھەموو خوشحالییەکهوه یەکسەر وەرەقەیهکی ھەلگرت و تییدا نووسی: بۆ سەرۆکی بەشی خەتی عەرەبی (بەریز عبد الحکیم الورد) ھەلگری نامە خوش نووس؟.. یەکیکە لە خزمە نزیکەکانی من!!.. بەلکو بەزوترین کات (مۆلەتی خەتی) پی بدەن!! لەگەڵ ریزو پیزانینماندا!!! ئیمزا: حاجی خلیل الزھاوی!!!

کەواتە خەلکی ئە و پەری بەرزی و پلەیان ھەبیت ھەر پیویستیان بە گوێگریکی ھیمن ھەیه که قسەو پیشنیارەکانیان پیش کەش بکەن لەلایان..وہ زۆر قین و دووبەرەکی لەوہوہ دروست دەبیت که ئەندامەکانی کۆمەلگا (نرخ) بۆ قسە یەکتەر دانەنن و بەچاوی سوکەوہ سەیری بکەن و گوئی بۆ نەگرن.. لەبیرم ناچیت که جاریکیان بەبرایەکی ئاواز دانەرم ووت: ئاوازم بۆ فلان سرود داناوہ، ئەویش دەستی کردە پیکەنین و ووتی: تۆش ئاواز دادەنیت؟! ھەستا و بەجی ھیشتم..

منیش ئەو برایەم کەمی لەبەر چاوەوت.. دەی با بیوتایە ئاوازی چی!.. ئادە ی با گویم ئی بیت! باوہرپکە زۆ خوشە و تۆش توانای ئاواز دانانت ھەیه وہ ئەگەر لەم ئاوازە خوشترمان دەست نەکەوت ئەوا ئەمە ی تۆ نامادە دەکەین!..

دلی من چەند خوش و کامەران دەبوو. ئیتەر با ئاوازەکەشم نامادە نەکرایە..

رینگای دوووم

پینجەم / چی بکەیت خە ئگی بە بینینت دلخۆش ببن؟

(ئبو دۆر روزفالت) لە (ئویسترباری) ھەرکەسی سەردانی بکردایە سەری سوپ دەما لە پایەبەرزى و شارەزاییە لەپارە بەدەرەکەى.. ئیتر بائەو میوانە گاوان بوايە یان ئەسپ سوار بوايە یان لەگەرە پیاوان بوايە لە بواری پامیاریدا..

پۆزفالت بەو مەیدانەو قەسەى لەگەل دەکرد کە ھەریەکەیان تیايدا پەسپۆر بوون! وتیايدا پۆچووبوون!.. ئەمەى چۆن بو دەچوو سەر؟.. وەلامەکەى زۆر ئاسانە!.. سەرۆکی ئەمریکی (تییۆدۆر پۆزفالت) ھەركاتى بیزانیایە کە میوانیکی دیت ماوہیەك پێش گەشتنى .. دەپیرسى کە حەزو ئارەزووی لە چییەو لەچیدا زیاتر شارەزاو پەسپۆرە؟.. ئەو کاتە دەچوو شتیکی لەوبارەییەو دەخویندەو و لەو بواردە کەمى خۆى شارەزا دەکرد!...

چونکە (پۆزفالت) چاک دەیزانى تاکە رینگایەك بو دەست کەوتنى دلى کەسیك ئەوہیە کەلەو بارەییەو قەسەى بو بکەیت کە خۆى تیییدا دەژى و ئارەزوومەندییەتى نەك لەشتیکی ترەو.

(ویلیم لیون فلیبس) کە پێشتر مامۆستای ویژە بوو لە زانکۆی (بیل) ھەر لەسەرەتای ژيانى یەوئەم وانەییە فیڕ بووبوو.. بۆیە لە باسیکدا کە بو گۆفاریك نوسیوی بەناوی (دەربارەى سروشتى ئادەمیزادەکان) دا و تیايدا دەلیت:

کاتیك مندالبوم تەمەنم ھەشت سالان بوو.. خوم پێوہ گرتبوو کە لە ھەموو کۆتایی ھەفتەییەکدا دەچووم بو سەردانى پورم (لیبی لنسى) لە (سنراد فورد).. ئەوہ بوو ئیوارەییەکیان گەشتمە ئەوى میوانیکیان ھەبوو .. ھەرکە زانى من ھیوايەتم بەلەم و کەشتى دەریاوانیە .. رەوى قەسەکانى گۆپى بو باسى بەلەم و جۆرەکانى و رەنگەکان و ھەموو لایەنیکی (بەلەم).

قەسەکانى ئەم پیاوہ کاریان کردە سەر دەروونم و شوینەواریکی جوان و خۆشیان بەجى ھیشتم.. کاتى کە ھەستا و پۆیى.. منیش پرسیم لە پورم: ئایا

ئەمەكى بوو؟ ئەى ھۆى ئەو گرنكى دانەى بە (بەلەم) چى بوو؟ پورم پىى ووتم:
ئەمە لە نىوئۆرك پارىزەرە.. ۋە ھىچ پەيۋەندىيەكى (نەدوور و نىزىكى) نىيە
بەبەلەمەۋە..

لىم پرسى دەباشە: پورى گيان ئەى بۆچى قسەكانى ھەموو دەربارەى بەلەم و
بەلەمەۋانى بوو!..

پورم ۋەلامى دامەۋە ووتى: چونكە ئەو پىاۋىكى زۆر خۇش و ھەمەزانستەيە..
ھەر كەبە قسەكانتدا زانى تۆ ھەزت لەباسى بەلەمەۋ لەھەموو باسىكى تر زىاتر
پىت خۇشە.. ئىتر ئەۋىش لەبەر راگرتنى دلى تۆ لەباس كردنى بەلەم دا پۆچوو..
لەكاتىكدا كە من ئەم بەشە دەنوسم ووتەى (ئىدوارد شالىف) لەبەردەستمدايە
كە ئەو يەكىكە لە پىاۋانى لىزانى و كارامەيى.. تىايدا دەلىت:

كۆمەلىك لە پىاۋانى كەشافە خۇيان ئامادە كرد بۆ گەشتىك بەناو (ئەۋروپا)دا.
لە ژىر چاۋدىرى مندا.. يەكىك لەۋانە مندالىكى بچوك بوو كە زۆر ھەزى دەكرد
ھاۋبەشى بكات لەو گەشتەدا بەلام دەست كورتى و نەبوونى خەرىك بوو بىتتە
بەربەستىك لە رىنگاى ئەم ھەزەيدا..

منىش ھەستام چووم بۆلاى بەرپۆبەبەرى دەزگايەكى گەرە بە ھىۋاى ئەۋەى كە
ئەركى ماددى پۆشتن و گەرەنەۋەى ئەو مندالە بگىرتتە ئەستۆ.. پىش ئەۋەى بچم
بۆلاى بىستبوم كە چەكىكى (شىك)بانقى كرىبوو كە بۆۋەرگرتنى (ملىۋنى رىال)
كرابوو!! پاش بەكارھىنانى ھەستابوو بە چوار چىۋەتى گرتنى و لەناو شووشەدا
ھەلى گرتبوو.

ھەر كە گەشىتمە نوسىنگەكەى.. پاش ماۋەيەكى كەم داوام لى كرد كە ھەز
دەكەم ئەو چەكە بىنىم بۆيە پىم ووت: چەكىكى مىلۇن رىال؟ من وانا زانم كە پىش
ئەم كەسى: بوۋىت چەكى مىلۇن رىالى برىبىت!..

چەند ئاۋاتە خوازم كە ئەو چەكە بىنىم و.. پاشان لە مائەۋە بۆ مندالەكانى
بگىرەۋە كە من بەچارى خۇم چەكى مىلۇن رىالىم بىنىۋە!..

کابرای بەرپۆه بەر گەش بوویەو و بەپەلە چەکەکە ی دەرھینا و بە خۆشی و کەیفەو پێشانی دام!.. منیش بەپەرۆشەو لێم پرسی کە بۆم باس بکات چۆنی نوسی بۆ کێ و بۆچی نوسی؟..

بێگومان لێرەدا تۆ سەرنجی ئەو دەدەیت کە (مستر شالیف) دەربارە ی خۆی و گەشت و منداڵە دەست کورتەکە و کۆمەلە پیاوێکە ی کە نیازیان وایە گەشتێک بە ئەوروپادا بکەن.. تاقە ووشە یەک نەدوا!!..

پاش کەمێ دوای باس کردنی چەکەکە بەرپۆه بەر لێم پرسیم: (ئایریم کەوتەو!! ئەو بۆنە یە چی بوو.. کە لە پێناویدا ھا توویت من ببینیت؟.. لێرەدا منیش ھۆی سەردانە کەم بۆ باس کرد..

ئەو ھێ زیاتر سەرسامی کردم ئەو ھو بوو کە یە کسەر ھا ت بە دەم داواکاریە کە مەو!!.. نەک ھەر ئەو نە بە لکو زیاتر لە وەش.. من بۆ یەک کەس داوام کرد کە ببینیریت بۆ ئەوروپا.. کە چی ئەو ناردنی (۵) کەس و خۆمی گرتە ئەستۆ!.. کە بە ھەموو پێداویستی یەکیانەو ببانیریت بۆ ئەوروپا!..

لە مەش زیاتر: چەند نامە یەکی پێدام کە نووسی بووی بۆ ھەر ھەموو لقەکانی کۆمپانیاکیان کە لە ھەموو پایتەختێکی ئەوروپادا ھەن.. کە لە وێ بێن بە دەممانەو ھو کارمان بۆ ئاسان بکەن و کۆمەکی ئەم گەشتە مان بکەن!..

تەنانەت لە (پاریس) پێکەوتی یە کترمان کرد. ئەو بەرپۆه بەرە جێ ی نە ھیشتین.. تالە گەلماندنا ھەموو شار گەراو لە زۆر شت ئاگاداری کردین!!..

و ھەمن لە (سەدا سەد) ۱۰۰٪ دُنیا م کە ئەگەر لە سەر ھا ی چاوپێکەوتنە کەو ھەمن خۆم قسەکانم لەو شتانەو دانەمەزاندایە کە ئەو ھەزی لێ یەتی و پە یو ھندی بەو ھەو ھەبوو.. دیارە نەم دەتوانی کە وای لێ بکەم ئاوا بەو خێرای یە بێت بە دەم مەو ھو یەک لە دە ی ئەو یار مە تیانەم دەست نە دە کەوت!..

خۆ ببینیت کە چۆن پێگایەکی سەرکەوتوو لە جیھانی کارو فەرماندا؟!..

ئەم نمونە یەش وەر بگرە:

(ھنرى دوڧرئوا) كە خاۋەنى چەند نانەۋايەكى گەورە بوو لە پىزى نانەۋا گەورەكانى (نىۋيۆرك) دەژمىردرا..

ئەم (مستردوڧرئو) يە دەيوست كە بەردەوام نان بفرۇشپت بە ئۆتيلكى گەورەى بەناۋ بانگ لە پايتەختى ئەمەرىكادا..

بۇ ئەم مەبەستە.. ھەموو ھەفتەيەك پوژى سەرى لەبەپىۋەبەرى ئۆتيلەكەدەدا.. ئەمەش بۇ ماۋەى چوار سال بەردەوام بوو... كە ھەرجىگايەكىش بىزانىايە بەپىۋە بەر سەرى لى دەداۋ ھات و چۆى دەكات ۋەك جىگا گشتىيەكان و شوپنە كۆمەلەتەيەكان.. ئەميش خىرا ھەلدەسا و دەچوو بۇ سەردانى ئەو جىگايە كەبەپىۋەبەر بۆى چوۋە!.. تەنانەت ژورىكى تايبەتپىشى لە ئۆتيلەكەدا گرتبوو كە ھەندى كات خۆى تىدا دادەنىشت.. بۇ ئەۋەى زياتر نرىك بىپتەۋە لى و بەبۆنەۋە زووتر پەيمان نامەى كرىن و فرۇشتنى نان لە نىۋانىاندا مۆر بكرىت!.. بەلام ھىچ سوۋدى نەبوو!..

بۆيە (مستردوڧرئو) دەلپت: دواى ئەۋەى كە دەربارەى پەيوەندى يە ئادەمىەكان شتم خويندەۋەو فىر بووم.. نىازم كرد كە لەمەولا ئەو پىگايەم بگۆپم و پىگايەكى تر بگرمە بەر.. بۆيە بپىارم دا كە بگەپىم بەدواى ئەۋشتەى كە ئەم پىاۋە ھەزو ئارەزۋوى لىيەتى و لە ھەموو شتىكى تر زياتر مەبەستىەتى.. لەكۆتاييدا دۆزىمەۋە.. بۆم دەركەوت كە ئەم كابرايە سەربە دەستەيەكە كەيەكگرتنى ھەموو خاۋەن ئۆتيلەكانى ئەمەرىكاي گرتبۆتە نەستۆ كەناۋى ئەو دەستەيە(دەزگاي ئەمەرىكى خاۋەن ئۆتيلەكان)

ئەم پىاۋە نەك ھەر ئەندامىكە و بەس لەم كۆمەلدەدا!.. بەلكو دلسۆزى و خۆشەويستى بۇ كارەكەى واى كردبوو كە بىكەن بەسەرۆكى ئەو دەزگايە!.. بىجگە لەمەش سەرۆكى يەك دەزگاي ترىش بوو بەناۋى (پىش وازى كارانى وولاتان)!

ئەم پىاۋە ھەزو خۆشەويستى و لىپرانى بۇ ئەم دەزگايە واى لى كردبوو كەلەلاى گران نەبوو لەپىناۋى يەك دانىشتن و كۆبۆنەۋەى دەزگاكەدا سەركەۋىت بەسەر

كەژو كۆسارو ھەردو چىيا بلنڧەكاندا و روبارو دەريامەزنەكان بەمەلە بېرى بى ئەوھى كە گوى بداتە ئەو ئىش و ئازارو چەرمەسەريەى پىئى دەگەشت!!..

دواى ئەوھى كە ئەم زانىيارىانەم دەست كەوت لەبارەيەوھ.. ھەستام و چوومە لای و دانىشتنىكم لەگەل كرد.. بەلام ئەم جارەيان سەرنجم پراكىشا و دلیم خووش كرد بەوھى كە لەبارەى (پيشوازی كەرانى وولاتان) ھوھ قسەم دامەزاندو بۆم باس كرد!!.. لە قسە گەرم و گۆرەكانىيەوھ بۆم دەرکەوت كە گشت ھوى خووشى و كامەرانى و دلشادىەكى ئەو ئەم دەزگايەيە و تاكە ئاواتى ژيانىەتى..

پيش ئەوھى نووسىنگەكەى بە جى بيلم و خوا حافىزى لى بكەم.. رەزامەندى خۆم دەر بېرى كە بمكاتە ئەنداميك لەم دەزگايەيدا و بەشانازىەوھ بووم بەئەندام!!..

لەكاتى ئەو چاوپيەكەتنەدا دەربارەى نان و نانەوا ھىچم نەوت!!.. پاش چەند رۆژيەكى كەم بەتەلەفون قسەى لەگەل كردم و پاشان داواى لى كردم كەلەلای نامادەبم و بارمتە و نرخ و پيداويستىيەكانى تر لەگەل خۆمدا بىنم!!..

سەير كە و بىر لەمە بكەرەوھ.. چوار سالى رەبەق لەسەر يەك من لەدەرگای ئەم كابرایەم داوھ ويستوومە نان لەمن بكریت بۆ ئۆتيلەكەى!!.. راستر وايە كە بلیم تا ئەم ساتەش ھەربى ھوودە لەدەرگاييم دەدا.. ئەگەر ھوالم نەدایە و خۆم ماندوو نەكردایە بەدواى گەران بەشوین ئەوشتانەى ئەو ھەزى لى دەكات و وپىي خووشەو باسى لىوھ بكرى لەلايدا..

لەكۆتاييدا دۆزىمەوھ و بەدۆزىنەوھى رىگای دوورو درىژ كورت بوويەوھ!!.. كەواتە ئەگەر دەتەويت خەلكى خووشى بویت.. بركەى ژمارەى (۵) جىبەجى بكە كە ئەمەيە:

(دەربارەى شتى بدوى كە بەرامبەرەكەت ھەزى لىيەتى و پىي

خوشە)

بەشی دووھم

پاشکۆی پینجەم / گۆی بە ھەزی براکەت بەدە گۆی بە ھەزت دەدات!..

بۆئەوێ زیاتر ئادەمیزادەکان خوایان خۆش بووئت و بیپەرستن و لەرینگاکەیی لاندەن بیجگە لەو ھەموو بەخششانەیی کە داویەتی پینان بەھەشتیکی گەرە و پازاوە و نەپراوەی بۆ ئامادە کردوون!..

ھاوھەلیکی موحاھیدی (پینغەمبەر) مان لەگەر مەیی جەنگدا پرسیی لە (پینغەمبەر) (ﷺ) ئایا ئەگەر کوژرام لە کویم؟ فەر مووی: لەبەھەشتدای، کابرا خورماکەیی دەخوارد خورماکانی دەستی فەریداو ووتی: چونکە لەبەھەشت دوام دەخات!.. ئایا دەزانیت؟ ھۆی چییە وابەھەشت ئەوئەندە خۆشەویستە و گشتی ھەزی ئی دەکات!.. وەلامەکەیی:

چونکە خوای پەرورەدگار مەرۆقی دروستکردووە و زۆر چاک دەزانیت دەروونی ھەز لەچی دەکات و چی پینخۆشە.. ھەر بەپینئەو ھەزانیە پاداھستی بۆ ئامادە کردوون.. ئاواتی بەرزی ئادەمیزاد ژبانی ھەمیشەیی و نەمرییە دەیی بەھەشت بەو جۆرەییە ﴿وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (البقرة ۲۵).. ھەز لەکارنەکردن و ھەوانەوہییە بەھەشت ئەوئەندە جیگایەکی ھەوانەوہییە..

تەنانەت لقی بەرزی درەختی بەھەشت نزم دەکریتەوہ تا ھەمووان دەستیان بیگاتی ﴿قُطِرُهَا دَائِمَةً﴾ (الحاقة ۲۳)..

کەواتە ئەگەر ویستت بەھەز و ئارەزووی تۆ کار بکریت.. پینش ئەوہ تۆ ھەز و ئارەزووی خەلکی پینشیل مەکە..

(پینغەمبەر) ی ئازیزمان (ﷺ) ھەر بەم رینگا ناوازیە توانی گەرەترین پووداوی خوین رشتن لە نیوان تیرەکانی عەرەب لادا ئەمە چۆن بوو!..

لەکاتیگدا عەرەب ویستیان (کەعبە) تیک بەدن و سەرلەنووی تازەیی بکەنەوہ کاتی ئی بوونەوہ ویستیان بەردە پەشەکە بخەنەوہ شوینی خۆی.. لیرەدا مشتومر دروست بو ھەر تیرەییەک دەیویست خۆی شەرەفی ھەنگرتنی ئەو بەردەیی دەست بکەوئت!..

هه مووده ستیان دایه شمشیر له یه کتری!!... کهس هیوای نه ما و هه موو چاوه پروانی
دهست دانه ئیخه ی یه کتری بوو!.. له وکاته دا پیر و به سالآ چوو هکانیان ناهیلن و
بریار دهرده کهن که کی سبهینی یه کهمین کهس بیټ و بیټه ناوکه عبه وه ئه وه با
ناو بژیوانمان بیټ.. به لی هه موو له سهر ئه مه ریڅ که و تن و (محمد الامین) یه کهم
کهس له که عبه دا بینرا و هه موو وتیان (نعم الحکم الامین)..

(محمد) ورد بوو یه وه سهر دهکات هه موو تیره یه که ئه و پهری حه ز دهکات که ئه و
ههستی به وکاره!..

ئهم حه زهش له قولایی دهر و نیاندا جیگیر بووه.. وه به بی هیئانه دی حه زی
هه ریبه که یان ئاگری نا کوکی نا کوژیته وه!.. (پیغه مبه ر) به ورد بینی خوئی بوئی
دهر کهوت که ده بیټ هه ر هه موویان له م ریزه دا به شدار بن!.. ده بیټ حه زی
هه موویان بیټه دی!..

بویه هه ستا و عه باکه ی خوئی داخست و فهر مووی به رده که بخه نه سهری پاشان
بریری داله هه ر تیره یه که پیاویک بیټ و دهستی بده نی و به یه که وه به رزی بکه نه وه..
هه ره موو تیره کان له لایان جوان بوو له بهر ئه وه شمشیریان خسته وه کیلان و
به رزیان کرده وه تا ئاستی شوینه که ی خوئی ئه و جا (پیغه مبه ر) مان به دهستی
پیرۆزی خوئی خسته یه جیگا که ی خوئی!..

ئه گه ر به اتایه و گوئی به یه که به یه کی حه زه کاننیان نه دایه و بیفه رمووایه:
قهینا کا بادوو تیره ی گه وره و ناودار له باتی هه مووان هه لی بگرن!..
له وه ده چی ئه وکاته به گوئی یان بکر دایه.. به لام ئه ی ئایا دلئی چه ند تیره ی
دهشکاند و چه ند دلئی له کیس چوو!..

من وا ده زانم ئهم به سه ره اته ی پینشو له مه ی دانی دهر و نناسیدا قوتا بخانه یه بو
مان که فیрман دهکات تا بو مان بکریت دلئی هه موو لایه که راگیر بکه ین و نه یان
شکینین.. زور به ی خه لکی به تاییه ت بانگ که رانی ریڅای ئیسلام.. ئهم ریڅا
مسوگه ره سه رکه و تووه ی (پیغه مبه ر) یان و ازلی هیئاوه و کهم جار نه بیټ کاری
پینا کهن!.. سهر ده که ییت زور جار فهران و ئیش و کار ده کهن به حه ز و ئاره زووی

خویان!.. بهبی ئەوهی گوی بدنه حز و ئارهزوی قوتابییهکانیان و خه‌لکی!..
 کهچی له‌گه‌ل ئەوه‌شدا ده‌یسه‌پینن به‌سه‌ریاندا و ده‌بی جیبه‌جیی بکه‌ن!..
 داخم هه‌ر ئەوه‌یه ئە‌گه‌ر قوتابییه‌کی ژیر بلی ئەم فه‌رمانه‌ چاک نییه! خیرا
 مامۆستا‌که‌ی ئە‌لی له‌سه‌رووی تۆوه و ژیر تر بیریان ئی کردۆته‌وه!!.. ئیتر نازانی
 ئەوه زیاتر قوتابیه‌که‌ زویرتر ده‌کات! چونکه‌ پروبه‌پوو پیی ده‌لی -به‌زوبانی حال-
 تو ژیر نیت!!.

هه‌ر له‌به‌ر ئەم هۆیه‌شه‌ ده‌بینن زۆریه‌ی لایه‌نه‌کان سکا‌لی ئەوه‌یانه‌ که‌ راده‌ی
 گو‌پرایه‌لی که‌م بو‌ته‌وه‌ مه‌گه‌ر له‌به‌ر پوو‌گیری یان له‌به‌ر پوو‌پامایی به‌گو‌ییان بکه‌ن..
 که‌چی (پینغه‌مبه‌ر)ی خوا بو‌ه‌ندی فه‌رمانی گه‌وره‌ سه‌ره‌سته‌ی ده‌خسته‌ ده‌ستی
 موس‌لمانه‌کان و خۆی که‌سی‌کی تایبه‌تی ده‌ست نیشان ده‌کرد.. یان له‌زۆر کاتدا
 قسه‌ی قوتابییه‌کی خۆی وه‌رده‌گرت و قسه‌که‌ی خۆی واز لێ‌ده‌هینا وه‌ک شو‌ینی
 جه‌نگی به‌درو منذر!.. به‌لام ئە‌مرو داخه‌که‌م له‌ناو خه‌نده‌ق ناوه‌ندی ئیسلامیدا هه‌ر
 (کفره) قوتابی ره‌خنه‌ له‌بیریار و هه‌لو‌یسته‌کانی له‌ خۆی گه‌وره‌تره‌کان بگرت!!..

که‌واته‌ با‌گویی بدینه‌ چه‌زوو ویستی خه‌لکی و مه‌رج نیه‌ چه‌زی من و تو چه‌زی
 ئیسلام بی‌ت و به‌س، عومه‌ری کو‌پی خه‌تاب به‌سه‌رکرده‌یه‌کی دادپه‌روه‌ری ناوازه
 ناوی ده‌رکردبوو له‌ می‌ژوودا! له‌به‌رچی؟ له‌به‌ر زۆر هۆ به‌لام یه‌کی له‌و هۆیانه
 ئەوه‌بوو که‌ به‌حه‌ز و ئاره‌زوی گه‌لان ده‌جولایه‌وه‌ نه‌ک چه‌ز و ئاره‌زوی خۆی له‌به‌ر
 ئەوه‌ ئەو گه‌لانه‌ش به‌حه‌ز و ئاره‌زوی ئەم ره‌فتاریان ده‌کرد.. کاتی سو‌پای ئیسلام
 کوردستانی له‌چه‌نگی فارسه‌ کیسراویه‌ ئاگر په‌رسته‌کان پزگار کرد نامه‌یان بو
 (عومه‌ر) نووسی: که‌ گه‌شتووینه‌ته‌ گه‌لیکی ئاواو ئاوا.. زۆر به‌جه‌رگ و دپن!..
 عومه‌ر فه‌رمووی: خانوه‌ قورینه‌کانیان نه‌پو‌خینن و ئاگره‌کانیان مه‌کو‌ژیننه‌وه‌وه
 به‌نه‌رم و نیانی کاریان له‌گه‌ل بکه‌ن!.. کوردیش ئە‌مه‌یان له‌ سو‌پای ئیسلام بینی
 (به‌خۆشییه‌وه) پوناکی ئیسلامیان له‌ده‌له‌کانیاندا هه‌لکرد و ئاگره‌کانیان خامۆش
 کرد!..

یاخود کاتی که ناوچه فارس نشینهکان بزگارکرا پیویستی دهکرد سەرۆکیکی موسلمان حوکمیان بکات بۆیه بیری کردوه که باشتر وایه و فارسهکان وا حز دهکن که عەرهبیک تا دوینی ژێردهستهی خویان بوو ئەمپرو پادشایان نەبی بۆیه فەرمووی: بالەخویان و لەزوبان و نەژادی خویان بکەمە سەرۆکیان!.. بۆیه فەرمانیدا بەسەر (سەلمانی فارسی) دا ئەو حوکمپرانی ناوچەیی فارس بیئت لە مەدائین!.. بۆیه فارسهکان زۆر دلخۆش بوون برینی لەدەست چوونی (ئیمپراتۆریەتەکهیان) ساریژ بویهوهو زیاتر هاندەریان بوو بۆ هاتنە ناو ئیسلام!.. ئەگەر بەحەزی خۆی بکردایه دەییوت: یانی چی؟ ویست و حەزی ئەوانی چی ئەوان ژێر دەستهو تیک شکاون قسەقسەیی ئیسلامه و سوپای ئیسلام!.. هەرۆک من و تۆ حەزمان هەیه.. خەلکیش هەریه و شیوهیه حەزبان هەیه.. تۆ حەز دەکەیت داواکاری و فەرمان و پیشنیارهکانت پشت گوئی نەخریئت و کەس لێی دەرئەچییت.. دەی هەر بهو جۆرەش خەلکی هەمان حەزبان هەیه وەک تۆ!.. بۆیه (پیغەمبەر)ی ئیسلام لەم بارهیهوه پیمان دەفەرمویت: (لا یؤمن احدکم حتی یحب لآخیه ما یحب لنفسه) واتە: ئیمانی تەواوتان نەهیناوه هەتا ئەوهی بۆ خوتان پیتان خۆشه بۆ براکەشتان پیتان خۆش نەبیئت!..

تۆسەرت دیشی! چەندت پیخۆشه یەکی پیئت بلی: ئەوه چیتە ئەلیی نەخۆشیت؟ خوانەکات هیچ نیه (ان شاء الله) چاک ئەبیتهوه.. دەی تۆش هەریه و چەشنەبه لەگەڵ خەلک وەک (پیغەمبەر)هکەت بلی: (ظهور إن شاء الله) رواه البخاری. کەواتە تاکە ریگای سەرکەوتن ئەوهیه کە بزانییت بەرامبەرەکەت چی پیخۆشه وابکە بۆی.

زۆریهیی مامۆستاکانی قوتابخانەکان ئەم لایەنەیان بەرداوه! واتە: دەیانەویئت قوتابی سەعی بکات و پیک و ژیر بیئت و ئەم چی دەوی خیرا بۆی بیتهدی!!.. کەچی جاری لە جارن بیرناکاتوه کە حەزو ویستیکی قوتابی بینیتە دی وەک.. تاقیکردنەوه دواخستن وه نمره پیدان و پرسیار ئامان کردن!..

بەشى دووھم

شەشەم / چى بگەيت كە خەنگى ھەر لەویدا خوشيان بویت؟

سەرەم گرتبوو.. لەپیزدا بووم بۆ ئەوھى سەرەم بىت و بگەمە تەلەفونە گشتییەكە و تەلەفونى بگەم.. وا سەرنجم دەدا كە كابرای سەر تەلەفون كوپىكى گەنجى مشەوھش و بى تاقت و وەرس دیار بوو لەكارەكەیدا..

بەم دەس و ئەو دەس بەردەوام زەرف دەكیشى.. پول پیا دەنى.. باقى دەداتەوھ.. دەنگەكانى دەگەیانده يەك. بەكورتیەكەى وەك زنجیرەيەكى خالى كاری دووبارەى چون يەكى دەكردەوھ.. واى لیھاتبوو خەو نووچكەو بايویشك بەدواى يەكدا سەريان تى كردبوو..

لەدلى خۆمدا ووتم: باكارىك بگەم خۆم خوشەويست بگەم لەلای ئەم لاوھدا..

بىگومان ئەگەر بەمەويت خۆم خوشەويست بگەم لەلای.. پىويستە وتیەكى نەرم و جوان و خوشى پى بلىم بە ئەو! نەك بەخۆم!!.. لەخۆم پرسى: باشە چ شتىكى واى تىدايە دەبينىت كە شایەنى ئەوھ بىت سەرسامى خۆمى بەرامبەر دەرپرەم؟..

وھلامى ئەم پرسىيارە ھەندى جار زۆر ناپرەھەت و گرانبە.. بەتايبەت لەگەل نەناسدا.. بەلام لەوكاتەى مندا بەتايبەتى زۆر ناسان بوو.. كوتوپر تىبىنى شتىكم كرد تىايدا كە ھەقى خۆى بوو سەرسامى خۆمى بەرامبەر دەرپرەم!!..

لەوكاتەدا كە گەنجەكە خەرىكى كىشانەى زەرفەكەى من بوو.. منىش بەشيوھەكى پاك و دلسۆزانە پىم ووت: چەند ئاواتە خوازم كە قزىكى ئاوا پەشى خەلوزى برىقەدارم ببوايە وەك ئەم قزە جوانەى تۆ!..

گەنجەكە بەنیمچە تىكچوونىكەوھ سەرى ھەلپرى.. دەموچاوو پرووى وەك گول گەش بوويەوھ.. بەشەرمىكەوھ ووتى: ئەوھ بەراستتە؟ برىقەو جوانىيەكەى جارانى نەماوھ، منىش دووپاتم كردهوھ كە نەخىر ئىستاش ھەر جوانە بەراستى جىگای سەرنجە كە بەجۆرى دلخۆش بوو.. چون دلخۆشيكە؟ ووتى:

زۆر كەس ئاوا وەك تۆ پىشتەر سەرسامى خۆيان دەرپرەيوھ بەرامبەر قزم!..

من دەتوانم بارمەتەتان پى بدم كە لەو دەچى ئەم گەنجە لەپاش نيوەپۆزى ئەو پۆژەدا كە رۆشتوتەوہ بۆ مال خەرىك بووہ بفرىت و بال بگرىت!.. ھەر وەھا دەچمە بارمەتى ئەوہى كە ھەركە گەيشتوتەوہمال خىرا چى لەنيوان من و ئەودا پووىداوہ كەھەمووى بۆ خىزانەكەى گىراوہتەوہ!..

ديسان دەچمە بارمەتى ئەوہى كە ھەر سەيرى ناوینەى كردوہ بەخۆى وتوہ:
راستە بەلى بەراستى قزىكى جوانە!..

لەوانیە لىم بپرسىت كە ئایا چىم دەست كەوت لەم كارەمدا؟ یان دەبىت چىم دەست بكەویت؟. كەواتە خۆت وا دابنى كە بچیتە قالبىكى خۆپەرستى پىس كە ھىچ خۆشى و كامەرانیەك بەخەلكى نەبەخشىت ھەتا لەپاداشتیدا دەست كەوت و سوپاست بۆ نەبەتەوہ!..

یان وادابنى كەخۆت دابخە و بەسەر یەكدا قەپاتى بكە ھەر وەك میوہى گوزال كە بىجگە لەتالى ھىچ قازانجىكى تری نییە! جا ئەوكاتە تۆ شایانى ھەموو رەنجەرۆیى و تىك شكانىكى لە ژياندا!..

بەلى من شتىكم دەست كەوت و بەبى ئەوہى لەورپىیەدا پارەم تىابچىت یان خۆم نارەحتە بكەم.. ئەوہم دەست كەوت كە ھەست بكەم بەوہى كەمن شتىكم بەم كۆرە لاوہ بەخشىوہ.. ئەمەش بەبى ئەوہى ناچارى بكەم كەلە پاداشتیدا شتىكم پى بدات..

وہ بىگومان ئەمەش ھەستىكە كە رازىت دەكات و لەبىرتدا دەمىنیتەوہ بۆ ماوہىكى دوور و درىژ!.. یەك رىگا ھەبە كە زۆر گرنگ و بەپىزە لەھەلس و كەوتدا لەگەل خەلكیدا ئەگەر بە جوانى كارى پى بكەیت ھەرگىز ناكەویتە ناو گىرو گرفتەوہ و توش نابىت , ئەویش ئەوہیە: وابكە لەبەرەمبەرەكەت كە ھەست بەگرنكى خۆى بكات. ھەر لەسەردەمە كۆن و دىرینەكانەوہ فەیلەسوف و عاقل مەندان وىستووایانە و گەراون بەدواى بنەماكانى پەيوەندىیە ئادەمیزادىەكان.. لەو گەرانە دوورو درىژەياندا گەشتونەتە یەك رىگە چارە كە لەورپىگایە چاكتر نییە!.. كە ئەو رىگایە (زەردەشت) فىرى مەجوسىەكانى وولاتى فارسى كردوہ سى ھەزار

سال پيش ئىستا.. ۋەپىش بىست و چۈاردە سەدە لەمەوبەر (كۆنفوشىوس) ئامۇڭگارى چىنيىەكانى پىكردوۋە.. ۋە (لارتى) لە دۆلى (ھان) خستويەتییە دەمى قوتابییەتائیەكانى.. ۋە (۵۰۰) سال پيش لەدايك بوونى مەسىح (بوذا) لەقەراغى (چانجن) مژدەى پىداۋە.. ۋەلەكتىبى ھندۇكەكاندا ھاتوۋە لەپيش ھەزار سال ۋەبەر لە (بوذا)..

ۋە (عیسى) (سەلامى خۋای لىبى) لە گردۇلكە بەردییەكانى خاكى (یەھوزا) ۋە پيش (۱۹) سەدە لەمەوبەر ھاۋارى بۇ كردوۋە.. بەلكو ھەموو (پىغەمبەر) ئىك بانگى گەلەكەى بۇ كردوۋە و ھەموو عاقل مەندىك لەسەردەمى خۇیدا داۋای كردوۋە لەخەلكەكە.. كە:

(ئەۋەى بۇ خوت پىت خوشە بۇ براكەىشت با پىت خوش بىت)! (۱۰)
تۆ دەتەۋىت خەلكى بە چاكت بزائن. ھەرۋەك دەتەۋىت نرخ و رىزت بۇ دابنىن..
ۋەتامەزىۋى ئەۋەى كە لەدنیا بچكۆلەكەتدا شت بەدەست و گىرنگ بىت.. كەچى
گوى نادەیتە خۇبىردنە پىشەۋەىيەكى ھەرزان و تەنانەت (پەپە و لالاىەكى)
نادىسۇزانەش بۇ كەس ناكەىت!..

كەچى لەگەل ئەۋەشدا دەتەۋىت رىزىكى لەپرادەبەدەرۋ دىسۇزانەت بگىرىت!..
يان دەتەۋىت دۇست و ھاۋرىكانت (ھەرۋەك شواب) دەلىت: لەرىزگرتندا
زىادەپرەۋى بگەن و لەپىاھەلدانتدا رۇبچن!.. ھەرھەموومان ھەزمان لەمەىە!..
دەى كەۋاتە: با ۋاز بىننن و ئەم رىگە ئالتونىيە جىبەجى بگەىن كە دەلىت:
بىدەىن بە خەلكى ئەۋەى ھەز دەكەىت بماندرىتى!..
چۇن؟ ۋە چ كاتىك؟..

ۋەلام: ھەمووكاتىك و لەھەمووشوئىنىك!..

جارىك رۇىشتەم بۇ كۆمپانىيە (رادىۋىسىتى) پيش چۈنە ژورەۋەم لەفەرمانبەرى
پرسگەكەم پرسى: كە ژمارەى ژورەكەى (ھنرى سوفىن) چەندە؟..

فەرمان بەرەكە كەكلىتەىيەكى پەسمى سپورتى لەسەردابوو.. ۋىستى كەمى خۇى
ھەلبىنى كە بلى زۇر پسپۆرم لە كارم دا بۇیە زۇر بەجۋانى و بەرووتى ۋەلامى

دامەۋە: ئاھ...ھنرى سوفيىن.. ماۋەيەك ۋەستا نھۇمى (۸۱) ماۋەيەكى تر ۋەستا
ژوورى ژمارە (۱۸۱۶)!

(۱۰) لىرەدا مروۋا لە ۋەسەرى سورپدەمىنى كە (دىل كارىنچى ئەۋ فەرمودە زۇر
باۋ و ناسراۋەى (پىغەمبەر)ى مروۋا قايەتى محمد المصطفى ى نە بىستۋەيان خۇى
ئى كەر كردوۋە كە دەفەرموئىت ((لا يۇمنُ أَحَدِكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ))
(متفق عليه)

پىش ئەۋەى لە ئاسان سورپكە دا (مصعدە) سەر كەوم كەمى ۋەستام و گەرامەۋە
بۇلايى و پىم ووت ئەمەۋىت پىرۇزبايى لەجەنابتان بكم لەسەر ئەۋ توانايى و
لىھاتوۋىيەتان كەۋەلامى پرسىيارەكەت پىدامەۋە.. بەراستى ۋەلامەكەت زۇر ورد و
پوون و ئاشكرابوو.. ۋە ھونەرمەندىكى لىھاتوو ئەمە ناتوانى.. لەبەر ئەمە تۇ
شايانى ھەموو پىرۇزبايىەكىت..!

گەنجەكە لەخۇشياندا ئارامى لىپراۋ بەدەم پوۋيەكى گەشەۋە (بۇى باس كردم
كەئەۋساتە بىدەنگيانە مەبەستم چىبوۋە! ۋەبۇچى ۋوشەكانى ئاۋا بچرپچر
دەرپرى!..

بەم ھەئنان و پياھەئدانە وام ئى كردبوو لەخۇشياندا نەرمە كۆكەى دەكرد و
بۇينباخەكەى رىك و پىك دەكرد!.. لەۋكاتەدا كە بۇقاتى ھەژدەھەم سەردەكەۋتم
ھەستم كرد كەھەندى ھاۋكارىم كردوۋە لەبلاۋكردنەۋەى ھەست كردن
بەبەختەۋەرى مروۋا قايەتى..

خۇناشى چاۋەروان بكەيت تادەبىتە بالوئىزى (سفىر) فرىسا.. ئەۋكاتە بتەۋى
ھەستى بەجىبەجى كردنى ئەم فەلسەفە، بەسوودە.. نەخىر.. نەخىر.. بەلكو تۇ
دەتوانىت لەگەل ھەموو كەسدا و ھەموو پۇژىك كارى پى بكەيت و بەرمەمى
چاكىشى بىت!..

بۇ نمونە تۇ ھەزەت لە (پەتاتەى سورەۋەكراۋە) كەچى شاگردى چىشتخانەكە
(شلەى پەتاتە)ى خستە بەردەستت!.. تۇش بەنەرمىيەكەۋە پى بلى: (ببوره سەرت

دەیه‌شێنم و ھەراسانت دەکەم.. بەلام من پەتاتەیی سورەوکرەو بەرێگای فەرەنسی
 حەز لێ دەکەم)..

بێگومان ئەویش وەلامت دەداتەو: (بەپێچەوانەو بەرێز.. هیچ ئەزەت و نازاری
 تێدا نییە بەسەرچاو) زۆر بەپێخۆشحالیەو بوو دەگوێریت.. چونکە تۆ پێزت
 پێدا!..

ئەم جووڕە پستانە وەک: (ببۆرە نارەحەتم کردی) یان (ئایا دەتوانم) یان (ئایا
 دەفەرموویت) یان (پێگام دەدەیت) یان (من زۆر سوپاست دەکەم). ھتد.. بەراستی
 کاری ئەفسونای خۆیان دەکەنە سەردل و دەروونی خەلکی.. ھەرەک پۆن و
 گریزن بۆ ژبانی پۆژانەیکە کە ھەردەم دوینی دەسوپیئەو و دووبارە دیتەو و
 ئادەمیزاد بێتاقەت و خاوەن دەکاتەو.. ئەم ووشانە گوێر تینی ھەمیشەیی پێ
 دەدەنەو..

ئایا رۆمانەکی (ھول کین) ھێچ کامیانەت خۆیندۆتەو؟ بێگومان ملیۆنەھا
 کەسی لەژمارە نەھاتوو خۆیندووینەتەو.. ئەم (ھولە) کوێر ئاسن گەریک بوو
 ھەشت ساڵ زیاتر نەخۆیندوو لەقوتابخانە.. لەگەڵ ئەو شدا دەبینیت بوو
 بەدەولەمەندترین کەس لەگەرەپیاوانی ئەدەب دۆست دا ئەمەش
 سەرگۆزشتەکە یەتی:

(ھول کین) زۆر حەزی لەھۆنراوەی کورت کردوو و لەبەری کردوو.. لەبەر ئەو
 ھەستاو بەکوێرکەنەو ھۆنراوەکانی شاعیری بەناوبانگ.. (دانیل جابریل
 پۆیستی) و ھەمووی لەبەر کردوو.. لەکوێرکە دا ھەموویانی بەدەنگ و ئاوازی
 خۆشی خۆیەو پێشکەشی جەماوەر کردوو وەدانەیک لەتۆمارکراوی کوێرکە
 نارد بۆ (پۆیستی) و ئەویش زۆر زۆر دلخۆش دەبێت بە ئەو پەری دلخۆشی!.. دوور
 نییە کە لەدلی خۆیدا ووتبێتی گەنجیک ئەمە رای بێت دەربارەیی ھونەرکەم رەنگە
 زۆر ژیر و وورد بێت!.. بۆیە (پۆیستی) ئەم کوێر ئاسنگەرە بانگ دەکات بۆ
 لەندەن و دەی کات بە سکریتی خۆی!..

ھەر ئەم خالە بوبەھۆى گۆپىنى ژيانى (ھول) بەھەى كە بوبەھۆى نزيك كەوتنەھەى لەگەورەترىن شاعىر.. ئىتر لەو پۆژە بەدوا لەگەل گەورە پىاوانى ئەدەب و ھونەر دا دەژىياو لەگەلىان كۆ دەبويەھە..

بەتیکەلأویان زۆر سوودى وەر دەگرتت.. چونكە بەھۆى ھاندان و سورکردنى ئەوانەھە باوھەپىكى بەخۆى پەيدا كىردوو ھىواى سەرکەوتنى تىادروست بوو لەجىھانى ئەدەبدا.. تا ئەوھەبوو تۋانى پىرھەوئىكى تايبەتى لەو مەيدانەدا بۆ خۆى دەست بخت كە بوھ ھۆى بلىندكردنەھە ناوى!.. تا واى لىھەت تەنانەت لەدواى مردنىشى مالىكەى بوو بەپروگەى گەشتىاران و لەھەموولايەكى جىھانەھەسەردانى مالىكەيان دەكردت.. وھپاش خۆى سەرۋەتتىكى واى بەجى ھىشت كە خۆى دەدا لە دوو مىليۇن و پىنچ سەد دۇلار!..

كى دەزانى لەو دەھچىت ئەگەر ئەم نامەيەى نەناردايە بۆ (پۆستى) وھ سەرسامى خۆى بەرامبەر ھونەرەكەى ئەو دەرئەپىرپايە.. ئەوا ھەتا مردن ھەر ئاسنگەردەبوو!.. بەلى (پۆستى) زۆر بەكەسىكى گىرنگ سەپىرى خۆى دەكردت.. بەلام ئەمە جىنگاى سەرسوپمان نىيە.. ھەرھەموومان بەگىرنگ سەپىرى خۆمان دەكەين نەك گىرنگ بەلكو ھەر زۆر گىرنگ!..

ئايا تۆ لەو پىروايەداى كە كانزاي تۆ لەكانزاي يابانىھەكان پاك ترە؟.. دەگوى بگەرە بزانە كە يابانى چەند قات خۆى لەتۆ پاك ترو چاك تر دادەنىت!.. تەنانەت يابانى پاك و رەھوشت بەرز ناگىرى تۋرەيى لى دەبىتەھەو كاتى (سپى پىستىك) ببىنى لەگەل كچە يابانىھەك سەما بكات!.. ياخود خۆت لە (ھىندۆكى يەك) بەپىشكەوتوتر دەزانىت؟!.. ئەمە خەيال و بۆچۋونى خۆتە ئەگەر نا (ھىندۆكى) خۆى لەتۆ زۆر بەرزتر رادەگىرىت!..

تەنانەت ئەو خواردنەى كە سىبەرى تۆى بەرکەوتوۋە فرىى دەدات و ناى خوات!..

يان خۆت لە (ئەسكىمۆى) يىھەكان بەپىزتر دەزانىت؟ ئەم جارە دەلىن تۆ لەسەر ھەلەى!! ئايا بىستۋوتە ئەسكىمۆى چۆن دەروانىتتە تۆ! لەناو ئەسكىمۆىيەكاندا

دەستەيەك ھەن زۆر تەمبەل و تەوہزەل و بىكارەن و كەس كارىان پى نابەستىتەوہ! كەچى خۇيان ناوناوہ پياوہ سپىيەكان!! كەئەمەش ئەوہ دەگەيەنئىت بەچاوى سووك و بى نرخانە سەيرى سپى پىستەكان دەكەن!!.

بەلى ئەمە دابونەرىتى ھەموو گەلىكە! ھەموو گەلىك و ھاھەست دەكات كەلەھەموو گەلەكانى تر بەرزتر و پىشكەوتووتر و دىرىن تر و پۇشنىرترو بەرپزترە! ئائەم (پۇچوونەيە) لەخۆشەويستى نىشتاماندا كە زۆربەى شەپو شۆپ و ناكۆكى نيوان گەلان بەرپا دەكات!!.

دەگەى بەھەر كەسى وا دەزانى خۇى زۆر لەتۆ باشترە!! ھەرھىچ نەبىت خۆ لە لايەنىكدا لەتۆ باشترە..

كەواتە ھىچ چارەيەك نىيە كە بەھۆيەوہ بتوانى بچىتە ناودلى خەلكى و خۆت خۆشەويست بكەيت لەلايان.. تەنھا يەك رىگا نەبىت!.. ئەويش ئەوہيە كە واى ئى بكەيت راستەخۆ ھەست بكات و بزانيت كە تۆ دان بەگرنگى و بەرپزى ئەودا دەنييت!.. وە ھەست بكات كە ئەو دان پيانانە لەھەموو دلىكتەوہيە!..

ووتەى (ئىمرسۆنت) لەياد بىت كە دەلىت: ھەر كەسى كەمن پى دەگەم بەلايەنى كەمەوہ لەيەك شتدا لەمن زىرەك ترە!.. دەى كەواتە من ئالەو لايەنەوہ سوودى ئى وەردەگرم و لىوہى فىردەبم.. دوو بەسەرھاتت بۆ دەگىر مەوہ كە ھەردوو كيان واقعىن.. كە دوو قوتابى خۆمن ئەم رىگايانەميان جىبەجى كرد لەكارى پۇژانەيانداو باشترىن ئەنجامىشى ھەبووہ:

بەسەرھاتى يەكەميان پالەوانەكەى پياويكى ياسايىيە وەخۆى واى بەباش زانى كەناوى نەبەين.. قەيناكا بابە (سەن) بانگى بكەين:

مستر (س) پاش ئەوہى كە پەيوەندى كرد بە پەيمانگا كەمەوہ.. ماوہيەكى كەم بەسەرىدا تىپەرى بوو.. خۆيى و خىزانەكەى گەشتىكيان كرد بۆ (لونج ئيلاند) بۆ سەردانى ھەندى لە خزمەكانيان ھەر كە گەشتنە ئەوى.. يەكسەر چوونە سەردانى پورىكى پىرى خىزانەكەى پاش كەمى خىزانەكەى بەتەنھا لەمال دەرچوو بۆ سەردانى چەند مالىك..

مستر (س) و ژنە بەسالآچوۋەكە لەمالدا مانەوہ.. بەلى ھەردەبوايە مستر (س) پاش ماوہ و ئەنجامى بەسەرھاتى جىبەجى كوردنى پىنگاي ئاشكرا كوردنى پىنو گرنكى خەلكى لەلاى خوياندا.. بۇ قوتابىيەكان لەپۇلدا باس بكدايە.. بۇيە دەست بەجى بىرى كردهوہ لەگەل (داپىرەدا) جىبەجى بكات..

مستر (س) سەيرىكى مالەكەى كرد و چاويكى بەوردى بەمالەكەدا گىپراو ئەم لاو ئەولاي كرد.. تا شتىكى واى بكويتە بەرچاۋ كەشايان بىت ئەم سەرسوپمانى خوى بەرامبەر دەرىپىت و گرنكى ئەم ژنەى پى ئاشكرا بكات!..

بۇيە پاش كەمى پرسىياري كرد لەژنەكە: ئايا ئەم خانوۋە لەسالى (۱۸۹۰)دا دروست نەكراوہ؟ داپىرە وەلامى دايەوہ: بەلى بىكەم و زياد لەوسالەدا دروست كراوہ!..

مستر (س) ووتى: پورى گيان ئەم خانوۋە پىك و پىكە خانوۋەكەى خۇمانم بىر دەخاتەوہ كە تىيدا لە دايك بووم.. بەراستى جوان و پازاۋەيە.. زۆر مەحكەم و بەھىزە.. زۆر فراوان و بەربلاۋە. ژورەكانى زۆرن..

بۇنەگبەتى ئەمپۇ خەلكى گوئى نادەن بەم جۆرە خانوانە و بەم نەخشە جوانە خانوۋە ناكەن!..

داپىرەش لەگەلمدا ووتى: ئەى چى پۇلە ھەروايە گەنجى ئەمپۇرژە گوئى نادەنە خانوۋى قەشەنگ ئەوہى ئەوان دەيانەوئىت دەستەيەك خانو(شقە)ى تەنگەلان و بى حەوشەو سەلاجەيەكى كارەبايى و ئۇتۆمبىليك كەبەيانى تائىۋارە كەشخەى پىۋە بكن!..

پاشان بەدەنگىكى گپو غەمناكەوہ يادگارى يە خۇشەكانى دەھىنايەوہ يادى خۇيى و دەيووت: ئەم خانوۋە كاتى خۇي لەسەر خۇشەويستى بنىات نراوہ.. خەونى چەند سالەى من و مپردەكەم بوو.. چەند سالىك لە خەيالمان پىۋە دەكرد پىش ئەوہى دروستى بگەين.. خو ئەندازيار و شتمان بۇ نەگرت.. بەلكو ھەربە خۇمان ھەردووكان نەخشەكەيمان دارشت.. پاشان ھەستا و مستر(س)ى لەگەل خۇي برد بوو بۇ ئەوہى دەرمالى خانوۋەكەى پى پىشان بدات.. پاشان بۇي

باس كىرد كە چۇن ۋە فادارو پارىزەرم بۇ ئەو يادگار يىبە جوانانەنى مىردەكەم كەلەگەرەنە ۋە مان لەووللاتان بۇي دەكپىم!.. ھەر لە دەفرى ستىل و زىووو تابلۇي ئىتالى و پەردەي ئاورىشىمى كە پۇژانىك بوو بەكۆشكە مەزنەكانى فەرەنسا ۋە ھەئواسراۋە!..

مستىر(س) دەئىت: كاتى لەگەرەن بووینە ۋە بەناو ھەوشە و بالىنى مائەكەدا (داپىرە) پىشم كەوت و بردىمى بۇ ناو باخچەپازاۋەكەيان كە گەرەجەكەشيان ھەر لەوى بوو.. لەوى ئۆتۆمبىلىك بەدى كىرد كە مۇدىل (باكارە) زلەكان بوو.. كەوا دىار بوو زۇر تازە بوو دەستى بۇ نەبىرا بوو!.. پورى بە شىۋازىكى نەرم و لەسەر خۇ پورى تى كىردم و پىنى ووتم: مىردەكەم ماۋەيەك پىشم ئەۋەي كۇچى دوايى بكات.. ئەم ئۆتۆمبىلەي بۇ كرىووم!.. ۋەلەو كاتەۋەي كە كۇچى كىردوۋە من پىم نەخستۆتە ناۋى.

تۇش ئەي مستىر(س) بەراستى رىزى شتى جوانت لەلایە ۋە ئەۋشكانەي يادگارى خۇشەۋىستىن تۇ نىرخيان دەزانىت دەي ئەم ئۆتۆمبىلە پىشم كەش بىت . بە تۇ.. ۋە بۇ تۇ بىت لەگەل جوانتىن و رازاۋە تىرىن سلاۋدا!..

ئەم دىارىبە كوتوپرىنىبە ۋەك لەبان بەرم بەنەۋە ۋابوو بۇيە ووتم: ئاخىر چۇن پورى گىيان؟!.. لەگەل ئەۋپەرى رىزىمدا بۇ دىارى يەكەت.. بەلام ناتوانم ۋەرى بگرم.. من خىزمىكى نىزىكت نىم!.. ۋە تۇ خىزم و كەسى نىزىكت زۇرن.. بەئاۋاتەۋەن ئەم ئۆتۆمبىلەيان دەست بىكەۋىت ..

(پىرەژن) ھاۋارى لى بەرز بوئەۋە ۋەك بى نىرخىبەك بۇ خىزمەكانى: خىزم! بەلى من خىزم دارم بەلام ھەموو خەفەتىكىيان ئەۋەيە كەي بى بىرم و ئۆتۆمبىلەكەم بىەن! ھەي نەيخۇن تالە!..

پاشان پىم ووت: دەي باشە گەرەناتەۋىت بىدەيت بەكەسىان بۇ نايفرۇشىت؟!.. جارىكى تر ھاۋارى كىرد ووتى: بىفرۇشم؟!.. ئايا ھەز دەكەيت بىفرۇشم؟!.. يان ئايا تۇ ۋا گومان دەبەيت كە دىم بىرواي دەدات كەنەناس سۋارى ئەم ئۆتۆمبىلە بىن و بەبەرچاۋمەۋە بىن و بىرۇن؟!.. ئەم ئۆتۆمبىلە مىردەكەم بۇمنى

كړپوه(من)..منیش ئەى مستر(س)پنیش كەشى توى دەكەم چونكە وادياره تۆ ديارى و يادگارى باش دەپارىزى و نرخيان دەزانيت و لەلات بەرپزن.. منيش بەھەر ھۆيەك بوو ويستم وەرى نەگرم و خۆمى لى قوتار بکەم بەلام چار نەبوو وەرم گرت.. چونكە لەو دە ترسام ھەستى بريندار بىت.. ئەم پيرەژنە خاوەنى خانوويەكى فراوانى گەورە بوو.. كە پەر بوو لەيادگارى خۆشەويستە لە دنيا دەرچووھەكى.. ھەر ئەم ژنە زۆر بەپەرۆشەوھە بوو بۆ پريزگرتنى و نرخ پيدانى و دان نان بەگرتكى لەلاى خويدا..

چونكە ئەم پيرە ژنە كە ئىستا دەم و چاوى چرچ بووھە و كەس لاى لى ناكاتوھە.. پوژاننىك بووھە كە كچىكى شوخ و شەنگ و نازدارى مالى باوكى بووھە و چەندان لاو گەنجى ئەو سەردەمە ھەيرانى بوون و سەرنجى ھەموويانى بۆلاى خۆى رادەكيشا.. و ئەم لەگەل مێردە سپورتەكەيدا ئەم خانووە گەورە خۆشەيان دروست كردووھە و بۆتە ھۆى ووزەو گەرمای خۆشەويستى بۆ ھەردووکیان.. وە پيکەوھە تيايدا ھەموو شتتیکى سەنگين و كەم باووبەنرخيان لەوولاتە ئەوروپيەکانوھە بۆ ھيئاوھە..

بەلام كاتى خەزانى تەمەن سەرى لى دەدات.. گەلاپريزانی جوانى و بەنازى و خۆشەويستەكەى دەبينىت بەچاو.. ئيتەر ناچارە دەردى سەرى و ناخۆشى (تەنيايى) قبول بکات.. بۆيە وای ليها تووھە بەپەرۆشەوھە بۆچى؟

بۆ ئەوھى كە جاريكى ترو سەرلەنوئى كەسى وا دەرکەويت لى كە پريزو نرخی جارانى پى بداتوھە و ھەست بەكەسايەتى خۆى بکات و پريزى تەواوى لى بگريت.. ئەوھەتا ئىستا ھەر كەپرى كەوت لەو كەسەى كە ئەم پريزو نرخی دەست بخاتوھە و دلى خۆش بکاتوھە ئيتەر بابەياد خستنەوھەكى كۆنە يادگارى يە خۆشەکانيشى بىت.. كە ئەو كەسەش مستر(س)بوو.. بۆيە زۆر ئاسايیە و كەميشە ھيشتا.. كە دەگەپى لەو ئوتۆمببیلی (باكارە)بەنرخترى لا دەست ناکەويت . تەبەشايەنى مستر(س)ى بزانیت كە لە پاداشت و سوپاسيدا ئەم ديارییە بچكۆلەيەى پى ببەخشیت..

ئەمە چىرۆكى يەكەم بوو گوى بگرە بۇ چىرۆكى دووھم:

(جۆج ئىستمان) ناسراو بە (كۆداك) داھىنەرى ئەو شىرىتە ناسكەيە كە بەھۆيەو دەتوانرىت وینەي فۆتۆگرافى بگرىن.. ھەرۇھا سەنەمايشى پىھاتە كايەو.. وەلەپىگای ئەم داھىنانە (إختراع) ھ گرنگەيەو بوو بە خاوەنى سەرۋەتتىكى وا كە خۆى دەدا لە (۱۰۰)مىليۇن پىيال.. بە جۆرى كە پۆشتە رىزى پىاۋە دەولەمەندە خاوەن كارەكان..

بەلام لەگەل ئەوھشدا ھەرۋەك من و تۆ چاۋەروانى ئەوھى دەكرد كە خەلكى ھەستىن بە دەربىرىنى پىزۆ نىرخ زانىنى..

چەند سالىك لەمەو بەر(ئىستمان) دەستى كىرد بەدروست كىردنى (قوتابخانەيەك بۇ فىئىر بوونى مۇسىقا بەناۋى خۆيەو كىردىەو.. ھەرۇھا ھەستتا بەدروستكىردنى(ھۆلى كالبۇن)بۇ نىمايش كىردنى شانۆگەرى.. وەك يادگارەك بۇ پاراستنى ناۋى كالبۇنى داىكى..

(جىمىس ئادەمسۇن) كەبەپرىۋەبەرى كۆمپانىيەكى گەورەى كورسى و گاعىە دروست كىردن بوو.. بۆيە زۆر ھەزى دەكرد و ھەولنى دەدا كە دروست كىردنى كورسى وتەختەكارى ئەو (ھۆلە) لەلەيەن كۆمپانىيەكى ئەمەو بەگرىتە ئەستۆ.. بۇ ئەم مەبەستە پەيوەندى كىرد بە ئەو (ئەندازىارەى) كە ھۆلەكەى (ئىستمانى) درابوۋە دەست.. داۋاى لەو ئەندازىارە كىرد كە كاتىكى لە (ئىستمان)بۇ ۋەرگىرىت تا چاۋىكى بگەوى پىئى بۇ ئەو مەبەستە..

لەكاتى دىارى كراۋدا (ئادەمسۇن) گەيشتە بەردەرگای نووسىنگەكەى (جۆج ئىستمان) لەۋىدا چاۋى كەوت بەئەندازىارەكە.. لىرەدا ئەندازىار بەشىۋازىكى ترساندن پىئى ووت: من چاك دەزانم كە تۆ ھەولنى بەدەست ھىنانى گەورە و پىر قازانچ دەدەى.. بەلام ئاگادارت دەكەم كە (ئىسمان)سەرى قالدە و ناپپەرىزى و ھەرۇھا توپرو توند و تىرژە.. لەبەر ئەوھ (پىنچ)دەقىقە زىاتر لە خزمەتىدا نەمىنىتەوھو بەكورتى قسەى لەگەل بەكە.. (ئادەمسۇن)پەيمانى داىە كە بەسەرچاۋ وادەكەم..

كاتى كە (ئادەمسۇن) و ئەندازيارەكە پىكەوھ چوونە ژوورەوھ بۆلای
 (ئىستمان) (ئادەمسۇن) سەيرى کرد بينى وا بەرپۆھ بەر لووتى داژەندوھ بەسەر
 كۆمەلى ئۆ وەرەقەى سەرمىزەكەدا.. و پاش لى بونەوھ سەرىكى ھەلپرى بۆلایان..
 ئەندازيار پىنى ناساند.. ئا لىرەدا ئادەمسۇن چاۋىكى خشانە بە ژوورەكەدا و..
 پاشان بەپەلە پرووى كرده بەرپۆھبەر و ووتى: پىش ھەموو شتىك دەمەوئىت
 سەرسامى خۆم دەرپرەم بەرانبەر جوانى و چاكى شت و مەكى تەختەكارىسى (اثاثى)
 ژوورەكەت..

خۆت دەزانىت من ئىش و كارم تەختەكارى شوپنە گەرەكانە.. بەلام لەژيانمدا
 نەمدىوھ كە تەختەكارى زۆر ئابەم چەشەنە قەشەنگ و مۆدىل جوان بىت !..
 (ئىستمان) پرووى وەك گول گەش بووئەوھو بەرپوويەكى خۆشەوھ ووتى: تۆ شتىكت
 ھىنامەوھ ياد كە ھەر لەبىرىشكەم نەمانوو. تەختەكارىەكى پازاۋەو جوان وانىيە؟..
 ئەو كاتە جوان و پازاۋە بوو (ئاخ بتدىايە) كەيەكەم جار دام مەزاند..

بەلام ئىستا لەبەر سەر قالىم و نەپەرژانم كەم جار بۆم دەرگىت چاۋىك
 بخشىنمەوھ بەشت و مەكى ژوورەكەمدا..

(ئادەمسۇن) ھەستا و دەستى كەرد بە ھاتوو چۆكردن بەژوورەكەدا و دەستى
 دەدالە تەختەى پەنجەرەو دەرگاگەدا و دەيووت: ئەمە لە بەرپووى ئىنگلىزى دروست
 كراۋە وانىە؟..

ھەر بەرىقەو باقە جوانەكەى ديارە كە زۆر جواتترە لە برىقەوباقى تەختەى
 ئىتالى..

(ئىستمان) وەلامى دايەوھ، بەلى ئەيچۆن.. بەرپووى ئىنگلىزەو لەوئە ھىنراۋە..
 ھاۋپرى يەكە كە پىسپۆرە لەكارى تەختەدا بەتايبەتى بۆى ھەلپژاردووم..
 (ئىستمان) ھەستايەوھو لەگەل (ئادەمسۇن) دا بەژوورەكەدا دەرگەران باسى ئەو
 كاتانەى بۆ دەرگە كە تىايدا دروستى كردوون و پىكى خستوون بە چەشەنە..

كاتى كە لەگەل (ئادەمسۇن) لاي پەنجەرەكەدا وەستان و سەيرى دەرەوھيان
 دەرگەرد (ئىستمان) ئاماژەى كەرد بۆ چەند كۆمەلى دەرگا كە بۆ خىر دروستى

کردوون و لەو پىڭگەيەو و ويستوو يەتى خزمەتپك بەئادەمى يەكان بگەيەنيت.. وەك (زانكۆى پۆشتر) و (خستەخانەى گشتى) و (نەخۆشخانەى مندانان).. ئاليردا ئادەمسۆن بە گەرمى دەستخۆشى و سوپاسى كرد لە سەر ئەو ھەلۆيستە خىرخوازيەى ئەمەش لە پىناو كەم كردنەو و نەھيشتنى ناپرحەتى و باوكە پۆى ئادەمىيەكان..

(ئىستمان) سنوقىكى شوشەى ھىناو كرديەو و ئاميرىكى ويئە گرتنى تيدا دەرھىنا. كە يەكەم كەس بوو يەكەم ئاميرى لە پياويكى ئينگليزى كرپوھ.. ليرەدا (ئادەسمۆن) لىيى پرسى لەبارەى يەكەمىن خالى ھەول و تىكۆشانى لە نيوان زۆرانبازي ژياندا.. (ئىستمان) دەستى كرد بەباس كردي دەست كورتى و نەبوونى و ھەژارى كاتىيى مندانلى.. وە چۆن بيوەژنەكەى داىكى سەرپەرشتى كاربارى مألەوھى دەكرد.. ئەميش خەرىكى خۆرەنجاندىن و كاربوو لەيەكى لە كۆمپانياكانى (مسۆگەر) كردي ئيان بەپۆژانەى (۲۰) قرش.. (ئادەمسۆن) ھەردەم بە پرسىار كردن بەرەو دريژە دان بەقسەكانى دەيبرد.. خويشى بەوردى و ژيرانە و ھىمنى گويى بۆشل كر دوو و قسەى پى نەپريوھ.. بەتايبەت كاتى كەباسى تاقىكردنەو ھەكانى ويئە گرتنى بۆ دەكرد لەسەر وەرەقەى ناسك (پۆسكار) وە چۆن شەووپۆژى دەدايە دەم يەك لەپىناو كاردا بەبى ئەوھى كەبى تاقەتى پووى تى بكات.. جگە لە لەھۆش خۆ چوونىكى كورت نەبيت.. وەباسى ئەوھى بۆ دەكرد كە چۆن ھەندى شەو ھەر بەجلەكانى خويەو و خەوتوو ئەمەش لەبەر ئەوھى كە كات نەكوژيىت بە خۆگۆرپىنەو كاتى لەخەو ھەستان..

ئەندازيارەكە (ئادەمسۆن) ى ئاگادار كرد كە زياتر لە (۵) دەقىقە نەمىنيتەوھ لەلاى.. كەچى و (۲) كارژمير رابوورد و (ئادەمسۆن) ھەر لەلاى (ئىستمان) ماوھتەوھ.. بە لى ئادەمسۆن ھەر لە گويى گرتندا بوو بەوردى بۆ (ئىستمان) و ئەويش بەردەوام بوو لە سەر قسەكانى و ووتى : كاتى لە يابان بووم لە كاتى گەرانەو ھەمدا ھەندى قەنەفەو كورسىم كپرى و ھىنامەوھ بۆ خانووەكەم.. لە ھەوشەكەدا دامنان بۆ دانىشتن.. بەلام پاش ماوھيەك خۆر پەنگە جوانەكەى كال

کردهوه.. منیش هندی بۆیەم کپری و خۆم بۆیەم کردهوه.. ئایا حەز دەکەیت بیبیینیت که چۆن بۆیەمی کورسی یەکانم کردووه؟.. دەفەرموو با پیکهوه بچینهوهو نیوهپۆش لەخزمەتدا بم!..

بەلێ (ئادەمسۆن) بەهەموو خوشییەکهوه لەگەڵی پۆشتهوهو نانیاں خواردو پاشان بردی بۆ حەوشەکهو کورسییە بۆیە کراوهکانی کهله یابان کپیبوونی پی پیشان دا!..! خۆ ئەو کورسییانە (ئێستمان یەکی ریال و نیویکی نەدەهینا بەلام (ئێستمان) زۆر شانازی پیوه دەکرد چونکه خۆی بۆیەمی کردبوون!..

هەر لەوی پادەمی دەست کهوتنی قازانچ لەدروست کردنی تەختەو کورسی هۆلی شانۆکه گەشتە (۹۰) هەزار ریال! تۆ بلییت کی دەستی کهوتبیت؟.. بیگومان (جیمس ئادەمسۆن) دەستی کهوت!..!

باشە من و تۆ لە کوپوه دەست بکهین بە جی بەجی کردنی ئەم پەنا چاکە ئەفسوناویە که (ریژلینان)ه!..! باشە بۆچی لە مالهکانی خۆمانهوه دەست پی نەکهین؟. من وا نازانم که جی یەکی تر هەبیت لە مالهکانمان زیاتر پیویستی بهوه هەبیت و هەژارە لەلایەنی (ریژلینان)ه!..!

جاریکیان بۆ گەشتیکی پاوه ماسی پۆیشتم بۆ پووباری (میرامیش) لە (نیوئیرۆنیسویک) لە وی پۆژنامەیهکی ناو خۆیم کهوتە بەرچاو بۆ بیتاقەتی هەرهموو باسەکانیم خویندەوه تەنانەت بلۆ کراوه و ناگاداریهکانیش!... ئەمەش بەمەبەستی بەسەربردنی کات لەو گەشتە دوردەستە دا هەر لەو پۆژنامەیهدا چاوم کهوت بە نوسینیکی نوسەری بەناو بانگ خانم (دوورپی دیکس) زۆر بەلامهوه خۆش و گرنگ بوو بەپادەیهک که دەورو پشتهکهیم بپری و جیام کردهوهو هەلم گرت.

خاتوو (دوورپی) لەوباسەیدا دەلیت: من وەرەس و بیزار بووم لەو نامۆژگارییه مردوه بیکه لکانەمی که دەیدەن بەگویی بوک و زاوادا، وەشتی زۆر زۆر لەوانه باشتر ئەوهیه که پیاویکی لیزان و ژیرو دنیا دیدە بووبیت. بەزاوا بلیت: (ژن مەهینە، یان شوو مەکه) پیش ئەوهی که نەچیت بۆ ماچ کردنی بەردی (بلارنی) تا وەکو قسەمی

نەرم نىيان و پوۋى خۆشت لى نەبىرېت. دەبزانە كە قسەى خۆش و قسەى نەرم و نىيان لەگەل ژندا و پىيا ھەلدان پېش مارە بېرىنى بۇ پراكىشانى سۆزىھتى بۆلای خۆت بەلام قسەى خۆش و پىيا ھەلدانى دواى مارەكردن و گواستنەھەى زۆر پېۋىستە بۇ بەردەھامى خۆشى و كامەرانى ناو خىزان چونكە ژيانى ھاوسەرى مەيدانىك نىيە بۇ سەلماندى دلسۆزى و نىيەت خۆشى ئەۋەندەى كەمەيدانە بۇ لىزانى و پىسپۆرى لە بەرپۆۋە بردنى مالد. ئەگەر دەتەۋىت لە ژيانى ھاوسەرىتدا بىۋەى و بى قېرە و كامەران بىت ھەرگىز پەخنە مەگرە لەو جۆر شىۋازە تايبەتییەى لە خىزانەكەت گرتۋىتەى بەر لەبەرپۆۋە بردنى مالدەكەدا، يان بەراورد كارى مەكە لەنىۋان نىشەكانى ئەۋدا و كارى دايكت يان خوشكەكانت لەمالەۋە.

بەلام بە پېچەۋانەشەۋە.. ھەر دەم بەكارەكانىدا ھەلبەدە و ھەسفى بكو و ئافەرىنى لى مەبەرەو پىرۋىبايى لەخۆت بكو كە ژنىكى وات دەست كەتۋە جوانى (نىنۋس) و (ژىرى مینىرفا) و كارزانى (مارى ئانى) لە خۆيدا كۆكردۋتەۋە!! تەنانەت ئەو گۆشتەش كە خىزانەكەت دەىخاتە بەردەستت ئەگەر ۋەك چەرم جىر بىت و ئەو نانەشى دەىخۆىت ۋەك چەو رەق بىت سكالاً مەكە و بۆلەبۆل و تورەيى دەرمەبەرە بەلكو دەتوانىت تىبىنىيەكى ئاسايى بەدەيت پىى و بلىت: (ئەم گۆشتە خۆشە بەلام لىنانەكەى نەگەىشتۋتە رادەى خۆى و زۆر خۆش نىيە) جا ئەو كاتە دەبىنىت خىزانەكەت لە دلئ خۆيدا بېرىار دەدات كە ھەموو ھەول و توانايەكى بخاتە كار كەبەو جۆرى بۆت لى بنىت. كە تۆ پىت. خۆشە و ھەزت لىيەتى.

بەلام كت و پىرى و بى پىشەكى و پى خۆش كردن لەتوۋرە بوون و گرژو ھەلچوون مەگۆپى بۇ رىز لىنان و نەرم و نىيانى و لەسەر خۆى، ئەگەر وا بكەىت ئەو كاتە خىزانەت دەكەۋىتە گومان لەپاكى نىيازت و گومانى خراپت لى دەكات كە خۆت لى گۆپىۋە، بەلكو شەو كە گەرايتەۋە بۇ مال (چەپكى گول) يان (پاكەتى شىرىنى) يان (لەمانەش باشتەر بەروۋىەكى گەش و دەم بەپىكەنىنەۋە و بەچەند وشەيەكى پاكەۋە) و دلسۆزانە خۆت بكو بەمالدا بەرەو پوۋى خىزانەت دەرى بېرە. مەلى بەخوا ئەم قسانە ھەموۋى راستن و پېۋىستە كە بىيان كەم بەلكو يەكسەر بىيان

كە. ئەگەر ھاتوو زۆربەى ژن و مېردەكان بىيان كىرداىە ھەرگىز پىوى نەدەدا كە لەشەش شايى بەلايەنى كەمەوہ يەككىيان تىك بچوايە و بەجىابونەوہ كۆتاي بەھاتايە. كەواتە ھەز دەكەيت بىزانىت كە ئافىرەت چۆن خۆشى بوئىت؟ دەباشە ئەوہ نەيىنىيەكەيتى وا پىت دەئىت كە بىرى خۆم نىە بەلكو لە (دىكس)م قەرز كىردووہ كە دەلى: جارىكىان چا و پىكەوتنم كىرد لەگەل (بەندى)يەكدا كە گىرابوو بەتاوانى ئەوہى زۆر ژنى ھىناوہ توانىويەتى دلى (۲۳)ئافىرەت كەمەندكىش بكات و مارەيان بكات و دەستىش بگىت بە سەر چەك و پارەى ھەموويان دا، كاتى: لىم پىرسى كە چۆن و چى دەكەيت لىيان وا دەكەونە دوای خۆشەويستىت؟ ئەويش لەوہ لآمدا ووتى: ھەرگىز فىل و دەست بىرىن و خەلەتاندنم نەكىردووہ بەلكوو ھەموو ئەوہى من كىردووہ ئەوہىە كە بەوردى گويم بۆ شل كىردوون و بوارم پىداوون تا لەبارەى خۆيانەوہ بەدىرئايى كات بدوین. وەھەرەوہا ئەم پلانەش بەكار دىت لەگەل پىاواندا، (دزئايلى) دەئىت: گوئى بگرە بۆ پىاوا با چى پىيە لەبارەى خۆيەوہ بىلىت.. پاشان ئەويش چەندان كاتژمىر گوئىت بۆ دەگىت. كەواتە ئەگەر دەتەوئىت خەلكى خۆشيان بوئىت بىرگەى ژمارە (۶) جىبەجى بكە..

(پىزلىنانى تەواو بىەخشە بەبەرەمبەرەكەت و واى لىتەكە ھەست بكات كە گىرنگە)

بەشی دووھم

شەشەم / گەرنگی بە ھەزی براکەت بەدە دەچیتە دلبیھو

خوای گەورە لە قورئاندا گەورەترین و یەكسانترین بېریاری دەرکردوو ئەویش ئەوھیە كە خەلكی ھەمووی لای خوا وەك یەكەن و كەسیان لەكەسیان زیاتر نیە و چاكتر و بەرزتر و بەرپزتر نیە لەخەلكانی تر.. بۆچی؟

چونكە ھەرھەموو بەدەولەمەند و ھەژار و ژن و پیاوو زانا و نەزان و بەندە و ئاغا بەھەر زمانی قەسە بكەن و لەھەر تیرە و پەگەزێك بن ھەموو مندالییەك دایك و باوكن كە (ئادەم و ھەوايە) (سەلامی خوایان لی بئیت).

وەك خوای گەورە دەفەرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقْوَىٰ﴾ (الحجرات ۱۳).

سەیر بكە ئەوانە ی سەلەھای سەل بوو نرخ ریزیان ئی سەندرابوو بەچاوی سووك و پەر جیاوازی سەیریان دەكرا وا ئەمڕۆ ھەر كەزانیان نرخ و ریزی لەدەست چووین لەم بەرنامەیدا دەست كەوتەو ھەر ئەوئەندەت زانی كۆیلە پێش ئاغا و ھەژار پێش دەولەمەند و رەش پێست پێش سپی و ئافرەتان وەك پیاوان ھاتن بەدەم ئەم بانگەوازەو و ئالای (لا إله إلا الله و محمد رسول الله) لەسەرشان و بازووی ھەژار و كۆیلە وەك (بلال و صھیب و زەنیرە و عمار و یاسر بەرزو شەكاوہ بوو..). ئەم بېرارە پەر دادە مێژووییە ھەر بەدەم و ووتە ی سەر وەرەقە نەبوو و بەلكو ئەوھ ی سەیری مێژووی ئیسلام بكات بەچاوی خۆی شوینەواری ئەم بېرارە دەبئیت.

لەم دەولەتە قورئانییەدا ئەوئەندە مەرۆفە نرخ ی ھەیە كە دەبئیت ئەو كۆرە (قبطی) ییە یەك زللە ی توند بدات لەبناگویی كۆر ی سەر كەردەو پاشای میسر عەمر ی كۆر ی عاص. یان پەش پێستیکی ھەژاری وەك (عبادە ی كۆر ی صامت) بكاتە سەرۆکی وەفدیکی گەورە كە بچن بۆلای (موققس) پاشای میسر ئەمە چۆن بوو!.. کاتی: وەفد گەیشتە كۆشك و گەشتنە لای پاشا یەكسەر پاشا ھاواری ئی ھەستاو

وتی ئەمەیان ڕەش و ناشرینە دووری بخەنەووە لیم وەفدەکە بەیەك دەنگ وتیان یانی چی؟ ئەمە گەورە و سەردارمان و لەهەمووما ژیرتر و چاکترە، مقوقس بەسەر سوپمانەووە ووتی: باشە چۆن ڕازی بوون ڕەشیکی ئاوا سەرۆک وەفدییت؟! .. ئەوانیش ووتیان با ڕەشیش بییت بەلام ئەو لەهەموومان ژیرتر و باش تر و پێینەترەو لەئایینی ئیسلامدا ڕەشی گرنگ نییە و بەعەیبە نەگیراوە، مقوقس ووتی دەقەیناکە بەلام تۆزێ لەسەر خۆ قسەم لەگەڵ بکە چونکە من زۆر لە ڕەشییەکەت ترساوم، عەبادە ووتی لەناوسوپاکەماندا هەزار ڕەشی تێدایە کە زۆر لەمن ڕەش ترن و من لەچاو ئەوانی دی سپییەکەیانم!!

ئانەمەیه هۆی ئەوێ کە ئیسلام لەماوەی چارەکە سەدەیهکدا وولاتان خۆشیان وویست و چوووە ناو دلیانەووە و کۆمەل کۆمەل گەلان بەئارەزووی خۆیان هاتنە ژێر سایە ی ئیسلام.

ئەم باسە ی پێشوو وانەیهکی گەورە ی ئی فیر دەبین ئەویش ئەگەر دەتەوێت بچیتە ناو دلی خەلکی و خۆشەویست بییت لە لایان و بچنە سەر قسەکانت ئەوا ڕیگا ناوازەکە ی ئیسلام فرامۆش مەکە.

ئایا دەزانیت ئەوروپا بەو هەموو دەسەلات و پێش کەوتنە و شارستانییهتەووە بۆچی گەلان خۆشیان ناوێت و ناچنە ژێر سایەیهووە (بەخۆشی خۆیان) چونکە بەچاویکی سووک سەیری وولاتان دەکات و بەبیرێکی (گاوری و جووی) هەلس و کەوتی : خۆی ئاغا و خەلکیش ژێر دەستەیی دەجوولیتەووەو بەبیرێکی سەرمایه داری پووچ فەقیر و بێنەوایانی کردۆتە قوربانی دەولەمەند و پارە داران.

یاخود روسیای شیوعی کۆمەل دەکات بە چینیایەتی و لەپیناوی خۆ بردنە نیو دلی خەلکی هەژار و پرۆلیتاریا بەچی؟ بەزوویرکردن و لەخۆکردنی چینیکی تری کۆمەل کە کارمەند و کاسبکاران و ناوی ناوون (بۆرجواز) هەمو گرنگی و ڕیزیکێ ئی زەوت کردوون. من لیڕەدا نامەوێت بلیم بابای سەرمایه دار یان بابا شیوعی لەسەر هەلەن، ئەم باسە لیکۆلینەووە ی ئابوری نییە بەلکو دەلیم لەسەر هەلەن لەلایەنی خۆشەویست کردن و چوونە نیو دلی گەلان وەك بینیمان و دەشبینین کە زۆر گەلان

سنگيان ئى ھەلدەتەكىنن. ھەول بىدە خەلكى پازى بىكەيت و لەو پىگايەو ھە كە خۆى پىنى خۆشە بۆى پىرۆو خۆتى لەلاشیرىن بىكە، نەك لەو پىگايەو ھە كە خۆت قەناعەتت پىنى ھەيە و لەلات پراستە. نىمۇنەيەك لەم بارەيەو ھە خەمە پىرۆو كە چۆن بەبەكارھىنانى ئەم پىگايە سەرىك شورىتەى خەلىفەى عەباسى (مەدى) خۆى لەسىدارەيەكى ھەتمى پىزگار كىرد ئەمە چۆن بوو!؟؟

خەلىفە (مەدى) پىياوئىكى باش بوو ھەزى دەكىرد كە كۆرەكەشى چاك و لەخواتىرس بىت بۆيە ھەموو جارىك بەسەرىكى شورىتەى دەووت: ھاورى خراپەكانى ھادى كۆرپ ھەلاقە بىكەو نەيەلى لەگەلىدا بىگەرىن، شازادە ھادى بەمەى زانى پىويشتەلاى سەرىك شورىتە و پىنى ووت: پەنجە نەبەيت بو ھاورىكانم لىيان نەدەيت بەلام لەلاى باوكم بلى لىم داوون، سۆكى شورىتە ھەر گوئىشى نەدايە و باشتر دەيكوتان. پاش چەند سالىكى كەم، ھادى بوو بە خەلىفەو جىنى باوكى گرتەو ھە بۆيە دەست بەجى ھەرمانى دەركىرد كەسەرىكى شورىتەيش كەلەبچە بىكەن و بىھىنن بۆلاى، سەرىكى شورىتە ترسا و لەرزى ئى نىشت و ووتى: بەخوا بەزىندووى نايەمە دەروە بۆيە ھەستا بەكرىنى كفىنى عەتراوى و خستىە بنى دەستى و چوو بۆلاى خەلىفە.

خەلىفە شمشىرىكى تىزى نامادەكىردبوو بۆى كاتىك پىويشتە ژوورو سلاوى كىرد وەلامى نەبوو پاشان پىنى ووت: ئىستا چىت لىبىكەم لەسەر بىرىن زىاتر ھەى بىگوى؟.. سەرىكى شورىتە ووتى: پىش ئەو ھەى سەرم بىرىن قورىان پىگام دەدەن قسەى خۆم بىكەم خەلىفەش ووتى بلى بزاند بىانوت چىيە؟ سەرىكى شورىتەيش ووتى گەرەم ئايا ئىستا تۆ ھەز دەكەيت ھەرمانىك بەسەردا بدەيت و بلىت فلان شت بىكە بىكەم يان نا؟ ھادى ووتى: بىگومان ھەز دەكەم بىكەى ئەوئىش ووتى: ئەى ئەگەر كۆرەكەت يان كچەكەت يان ھەر خزمىكت ووتى: مەيكە و دوايى لاي خەلىفە ھادى بلى كىردومە چۆن ھەز دەكەيت!؟ ھادىش ووتى: دەبىت بەقسەيان نەكەيت و بەس بەقسەى من بىكەيت ئەوئىش ووتى: دەى تۆ ئەوكاتە باوكت گەرەم بوئەگەر لەقسەى ئەو دەرىچوومايە ئەوكاتە ئەوا ئىستا ش ئاسانە خىانەت

لەجەنابتان بىكەم بۇ كەسىكت لە قسەت دەرچم.. خەلىفە ئەم شىۋازى قسەكردنەى زۆر پىچوان دەبىت و شمشىرەكەى دەخاتەۋە كىلان و لەپال خۇيدا دای دەنىشىنىت و دەلى: بەرىز تۆ ھەر سەرۆكى شورتم دەبىت و خەلاتىكى باشىشى دەكات.

وردبەرەۋە خوينەرى نازىز ئايا ئەگەر بىوتايە ئى من چى بىكەم؟ نازام بەگوئى چەند كەسم بىكردايە يان بىوتايە ئى رۆلە تۆ مندال بوويت ئەوكاتە.. يان دەى قورىان خۇ خراپم نەكرد ھاۋرىكانت لارو بىپرەۋشت بوون تۆشيان تىك دەدا.. خۇ ئەم قسانەى سەرەۋە ھەموۋى راستە بەلام نەك ھەر خەلىفە زویر دەبوو بەلكو سەرى خۇيشى دادەنا چونكە لەگەل ھەزى خەلىفەدا نەدەگونجان زۆر جار ئەۋكەسەى كە تۆ پىى دەگەيت (ھەركەسىك بىت) شتىكى وای تىدايە كەجىگای نافەرىن كىردن بىت و لای تۆ گىرنگ بىت و سەرسامى خۆتى بەرامبەر دەرىپىت و لەپىگای پرسىياركردن لىى و گوى گرتن بۇ ۋەلامەكەى بەوردى وای لىبىكە كە ھەست بەشەخسىەت و گىرنگى خۇى بىكات.. ئەۋ مەيدانەى ئەۋ تىيدا پسپۆر و شارەزايە (ھەر مەيدانىك ھەيە) ديارە تا بەجوۆرە زۆ ماندووبوون و شەۋنخونى و دەرەدەسەرى لەپىناۋدا چەشتوۋە كەچى تۆ ھەرنرخى بۇ دانانىيت.. كەسىك دەناسم بەناۋى (پىناس على) زۆر خۇى نارەھەت كىردوۋە لەگەل (كەمانچە) يەكداۋ تانىۋەى شەۋ دەنگى پرۆقەۋ خۇراھىنانى لەمالە دراوسىكانى دەبىستىران بىگومان ئەمە جىگای سوپاس و پىزانىنە كە لەشارەكەماندا ھونەرمەندىك مۇسىقا بۇ سرودە جوانەكان دابنى، كەچى بەداخوۋە ھەندىك لەۋانەى كەنيازيان نىيە بىكەنە خۇيان و لەھونەرى ھاۋەل گرتندا تىك شكاۋون پىيان دەۋوت: ئەرى نازانم بەشەۋ بەرۆژ ئەم جىك و ھورەت لەچىيە؟!...

يان پوودەدات شاعىرىك پىت دەلىت با ئەم شىعەرەت بۇ بخوئىنمەۋە: كە ھەق وابوو تۆ بت ووتايە بۆم بخوئىنەرەۋە كەچى بەداخوۋە بەساردىيەكەۋە گوئى بۇ دەگىرىت يان ھەر دەلىت كۆرەكەى ۋەختى شىعەر و مىعەرە سەرمان مەيشىنە ئائەم قسە ۋەك تىرە بۇ دلى بەرانبەرەكەت و بەسە كەبەيەك جارى تۆ لەبەرچاۋى

بەكەۋىت و خوشى نەۋىت.. دەى با ھەموو كەسىكى موسلمان بزانىت كە ئەم جورە ھەلوئىستە لارانه لادانه لەرىبازى (پىغەمبەر) كەيان و لەرىبازى سەلەفى صالح. با لەم نمونە (پىغەمبەر) يە ووردبىنەۋە تا بزانىت كە چەندىك لەسوننەت لامان داۋە. شەۋىكىان سەردارمان (ﷺ) دەدات بەلای مالى ھاۋەلىكىدا كە ناۋى (ئوبەى كوپرى كەعب) بوو سەير دەكات وا دەنگىكى خوش قورئان خوئىندن لەم مالىۋە دەبىستىت، بىدەنگ و لەسەر خۇ لەرەۋتى خۇى ناكات و دەروات بەلای كارەكەيدا سەبەينى كە دەبىبىنىت پىى دەلىت: ئەم شەۋ دام بەلای مالتاندا بەراستى قورئانىكى خوشت دەخوئىند.. وادەزانم خۋاى گەرە لەبەھرەى دەنگ خوشى داۋد (پىغەمبەر) ى ھەندى پى بەخشىۋىت، (ئەۋبەى) لەخۇشيدا گەش بوۋىۋەۋە لەكامەرانى و بەختىارى ئەۋ قەسەيدا ووتى: ئەى (پىغەمبەر) ى خوا بەدايكم و باۋكەۋە فیدات بم بەخوا بم زانىايە بەرىزتان گويم لىدەگرن زور خوشتر دەمخوئىند.

لەۋدەچىت من و تو گويمان لى بويايە قەسمان نەدەگرد يان بەرەخنەۋە دەمان ووت توژى لەسەر خۇ بخوئىنە خۇت كىردوۋە بە (عبدالباسط) ليمان يان پىى دەۋترا ئەمە چىيە ئەلىى لە تەعزى دانىشتوۋىت.. كەھەموۋىان ووشەى دل پەنجىنەرن. نایا دەزانن ئەم شىۋازە جوانە لەھەلس و كەوت نەك بو ھاۋرى گرتن بەكەلكە بەلكو خۇى لەخۇيدا بانگەۋازەۋە خەلكىشى لەخراپە پى لادەدرىت.. چۇن؟.

نمونەيەكى بچووك كەرووداۋىكى مىژۋويىيە بەكوورتى جارىكىان (عبدالله ى كوپرى مەسعود) داى بەلای كۆمەلى گەنجى ھەرزەدا كە چەپلەيان لىدەدا بو كوپرىكى گەنج و ئەۋىش گەرمى كىردبوو بە گۇرانى و سىياچەمانەى ناشرىن، عبدالله چونكە قوتابى (پىغەمبەر) ى خۋابوو وانەيەك لەوانەكانى دەروون ناسى فېرېۋوبوو لىيەۋە ئەۋ خوشى و سەفایەى لى نەبرىن و گوئى بو گرتبوون و لەنزىكىانەۋە ۋەستا، كوپرەكە زورى پى خوش بوو كەزانايەكى ۋەك (ابن مسعود) گوئى گرتوۋە لەپاشان كە لىبوۋىۋە عبدالله پۇششتە لایىۋ پىرۇزبايى ئەۋ دەنگە خوشەى لى كىردوۋ ووتى: دەك دەستت ھەر خوش بىت بو خۇت و دەنگە زوۋالەكەت..

گەنجەکە وتی ئەو بەراستە مامۆستاگیان توخوا دەنگمت بەدڵە؟! عبدالله ش
فەرمووی: بەلێ زۆرم حەز لێ کرد و بەراستی بەهرەمی دەنگت پێ بەخشاوه، بەلام
سەد خۆزگە لەخزمەتی ئەو کەسەدا بەکار تەبھێناوە کە پێی بەخشیویت خۆزگە
بەس قورئانت پێ بخوینداوە. گەنجەکە ھەر لەویدا بڕیار دەدات کە جگە لەقورئان
مەرج بێت هیچی تری پێ نەخوینیت.

ئائەم پیا ھەلدان و ھاندانە بەلاشە ئاسانەو ھیچی تێناچیت کەچی بەداخووە
ھەندیك کەس لە دەستی خۆیانی دەدەن و خەلک ناکەن بە ھاوڕێی خۆیان و ناچنە
دلی کەسەو، بەچی؟! بەسووک سەیرکردنی کار و پیشەو ھونەری خەلکی و دەمی
شکینن و ساردی دەکەنەو.

دوو نمونەتان بۆ دەگێرمەو کە بەسەر خۆم ھاتوون: یەکە میان دەگەریتەو بۆ
سالی (۱۹۸۴) و (۱۹۸۵) کە من لەدواناوەندیدا بووم تازە بووم بەخۆش نووس و -
سەرھتای کاری ھونەریم بوو- ئەتوانم بلیم کە بەھاندان و پیاھەلدانی ھەندی براو
کەس و ھاوڕێی دلسۆزو ھاوڕێگر من بووم بەخۆش نووس رۆژیک دەرسیکی
شاغیرمان ھەبوو قوتابیھەکانی ھاوڕیم داویان لێ کردم کە تابلویھەکی جوان بنوسم
لەسەر تەختە پەش و مامۆستا فلان بیبینیت و خەتی تۆی بۆ دەریکەویت.. بەلێ
زۆر بەناپەھەتی و خۆماندووکردن ئایەتیکم بەخەتی (ثلث) نووسی و بەجوانترین
شیوہ بۆم نەخشاند بەتەباشیری پەنگا و پەنگ، کاتی مامۆستا ھاتە پۆل و
سەیریکی کرد پاشان پووی کردە قوتابیھەکان و وتی: خۆی خەت پێویست ناکات
ئاوا خۆتی تیدا ھیلاک بەکەیت چونکە ھەک عەرەب دەلێت: (الخط ما یقرأ) واتە: خەت
ھەر بخویندەریتەو، قوتابیھەکان پیکەنین و مەنیش کە چاوەروانی ووتە یەکی
وانەبووم بەتایبەت لە مامۆستایەکی وا کە کەم وینەبوو لە دلسۆزی و زیرەکیدا بۆیە
سەرم داخست و زۆر ناپەھەت بووم و تەنانەت ئەو ھەلوێستە واپشتی
سارد کردمەو ئەگەر ھاندانی ھەندی براو ھاوڕێ نەبواوە ھەر بەتەواوەتی وازم
لەجیھانی خۆش نووسی دەھینا.

نموونهی دووهم: کاتی خوئی له دواناوه ندییدا بووین له (دیراساتی ئیسلامی ههله بجه) من جار به جار کزه بای شیعر و ئه ده بیات سه ری ئی دهادام و شیعرم ده نووسی، پوژیک شیعریکم بو قوتابییه کانی هاورپم ده خوینده وه که ئه مهش ده ست پیکردنه که ی بوو:

ئیمه

له م پریه دا بی رابه رنین	ئه ویش که سیکه (یاسینه)
بی زیانه شوین که وتنی	چون سه لمینراوی دیرینه
واقع سه لمماندی به گشت لا	که غهیری ئه و ده ست برینه
کی وتی یاسای گورگ بو مه پ	قه لایه کی پولاینه ه؟
بایاسایه جوانیش دانی	خوگوشتی مه پ هر شیرینه
تا که ی دل و چاوبه ستراوین	ده وازبینن ئه ی خه لکینه
مه یمون که چا و له دار تاش کا	ئه نجامه که ی کلک برینه
ئه وه ی ئیسلام به رنامه ی بی	سه رفرازی هر دوو ژینه

له راستیدا هه رچه ند ئه م شیعره کلاسیکی بوو به لام هه ندی له هاورپرگانم دلایان خووش کردم و ووتیان به راستی مانا به خش و جوانه، بویه من زور دلخووش بووم و ئه م وه لامه زیاتر هانده رم بوو بو شیعرنوسین.

به لام له بیرمه هاورپیه کی به شه خصیه ت و زیره کی پۆل که پیم ووت ئه م شیعره م نویسه چونکه مه به ستی هاورپی گرتن و خوپردنه ناو دلانی به کارنه هیئا ووتی: توخوا فلان کهس ئه گه ر واز له شیعر و شت نه هیئی به راستی لای من شیعر کاری بی نییش و گیله کانه.. هه رئه و براهه له م دوا ییه دا هه لو یستی گوپیوه و شیعر به به شیک له خزمه تکردنی ئه ده بی ئیسلامی ده زانییت!.. گرنگ نییه به لامه وه هه لو یستی گوپیوه یان نا، به لام ئه وه نده هه بوو به و وشه یه ی که خوئی هیچ قازانجی ئی نه کردو زیانی ئی کرد چونکه دلای منی ئی بیژرا و له به رچا وکه وت و وه ک جاران خووشم نه ویست بوچی؟!.. چونکه پیزی هه زه که می نه گرت و ئاره زومی شکاند.. چونکه

ھىچ ئەۋەندەي ئەۋە ناخۇش نىيە مرقۇفيك شتىكى خۇش بويىت و دەقى پىۋەگرتىيىت و لەدلىدا جىگەي ببۇ راخستىيىت كەچى تۈلەپال خەلكىدا بىشكىنىيىت و بەسوك سەيرى بكەيت، بۇ نمونە زۇرىك لەموسلمانى كوردى ئەم سەردەمە ئەم رىگا چاكەيان فەرامۇش كردوۋە كە (مەدھى) ئەۋشتە بكە كەبەرامبەرەكەت ھەزى لىدەكات)، بەپىچەۋانەۋە بزانىت كە من ھەزەم لە (پەيامى راستىيە) دىت لەلامدا پەرخەي لى دەگرىت ئەمە بۇۋاوو ئەۋە بۇۋا، يان ھەزەم لەكارۋانە كەچى لەلامدا زەمى دەكات يان كەسىك گۇقارى رابەرى بەدەستەۋەيە ئەم ناليت بايان قەسەنەكەم يان بەچاكە پىزانين بۇ ھەول و تىكۇشان ئەۋە بريانەي كە دەرى دەكەن دەست بەقسە بكەم.

ھەندىك كەس كەۋتوونەتە ئەم ھەلەيەۋە و دەيانەۋىت خەلكى بگۇپن بۇ چاكەۋ بىدەت نەھىلن، بەلام دىن ئەۋكەسەي چەند سالى دەقى بەشتىكەۋە گرتوۋە و خۇشى دەۋىت ئەمان لە (كن فىكون) يكدە دەيانەۋىت بىگۇپن و بىخەنە سەر پاكەي خۇيان و يەكسەر بەرەۋ پوۋ پىيى دەلن ئەمەي تۈ دەيكەيت شىركە ۋە بىدەيە و ۋاز نەھىنىت كافر دەبىت!..

لەبەر ئەۋە باھەموۋ برايەك ئەم خالە رەچاۋ بكات و ئاگاي لىبىت كەئەۋ بانگى خەلك ئەكات بۇلاي خوا بابەئارامى و لەسەرخۇ و ناراستەۋخۇ خەلكى بەرەۋ قورئان و سوننەت بگەپىننەۋە.

سەرچاۋەگانى ئەم باسە:

۱-قورئانى پىرۇزىز

۲-صحيح البخاري و مسلم.

۳-صفة الصفوة / ابن الجوزي.

۴-الطريق إلى القلوب / الشيخ عباس السبسي.

۵-رجال الفكر و الدعوة / أبو الحسن الندووي.

(۱۲) رېڭا بۇ ئۇەۋى بە ئاسانى خە ئكى بەيىنىتە سەر

بىروياۋەرو بۇچوونەكانت:

- ۱- دەمەقالە و موجدەلە مەكە.
- ۲- راستەوخۇ بە بەرامبەرەكەت مەلى تۇ ھەلەيت..
- ۳- ئەگەر ھەلەبوويت دان بە ھەلەى خۇتدا بنى.
- ۴- پەنا بەرە بەر نەرمى و لەسەر خۇيى نەك تۇرەيى و توندوتىژى.
- ۵- گەلىك پىرسىيار لە بەرامبەرەكەت بکە كە وەلامەكانى (بەلى) بن.
- ۶- جوان گوى بگىرە بۇ بەرامبەر بابەتەۋاۋەتى قسەى خۇيت بۇ بكات.
- ۷- ۋاز لە بەرامبەرەكەت بەيىنە باۋابزانىت بۇچوونەكەت ھى خۇيەتى.
- ۸- ھەۋلىدە لە پروانگەى بەرامبەرەكەتەۋە سەيرى مەسەلەكە بکەيت.
- ۹- رېزىدابىنى بۇ بۇچوونى بەرامبەرەكەت و مېھرەبانى بنوئىنە بەرامبەر
حەزەكانى.
- ۱۰- پەنابەرە بۇ ھاۋكارى جوان وشياۋ.
- ۱۱- بۇچوونەكانت لە قالبىكى تەمسىلىدا بخەرە پروو.
- ۱۲- مەسەلەكە بخەرە مەيدانى كى بركى و مونافەسە.

رېڭاى يەكەم:

(دەستەۋاژە مەكە)

ئاھەنگىك سازكراپو بۇ رېزلىنلان لە (روس سويس) منىش بانگھىشت كرام و پۇشتم، لەكاتى نان خواردنى ئىۋارەدابوو، كابرايەك بەتەنىشتەۋەبوو بەدەم نان خواردنەۋە چىرۇكىكى بۇ دەگىپراينەۋە كە بەكوتى باس لەيەك وشە دەكات ئەۋىش: ئەۋىيە (بمانەۋىت و نەمانەۋىت دەستىكى خودايى ژيان و پاشەپۇژمان دەست نىشان دەكات).. ئەۋ پياۋە ۋاى ئەزانى ئەم رستەيە لە -ئىنجىلدا- ھاتوۋە! بەلام لەپراستىشدا ۋانەبوو.

جا بۇئەۋى خۇم دەربخەم و گرنكى و لىھاتوۋىم بيسەلمىنم بەدەۋروپەر.. ھەرلەۋىدا لىژنەيەكم پىك ھىنا بۇ راست كردنەۋى ئەۋ ھەلەيە! بەلام كابرا ھەر لەسەر قسەى خۇى سوربوو بۇيە بەتوۋرەيىۋە نەراندى بەسەرمانداۋ ووتى: (چى! شكسىر؟ ئەمە مەحالە... دەستەۋاژەى ئىنجىلەۋ من لەمەدا بىگومانم)!

ئەۋەبوو لام كردەۋە، بەلاى چەپمدا كە مستر (فرانك جاموند)م بىنى كەيەكى بوو لەھاۋرې دىرېنەكانم و سالانىكى زۇرى تەرخان كرىبوو بۇ ئاشنابوون بەژيانى (شكسىر).

بۇيە منىش و ئەۋ پياۋەش لەسەر ئەۋە پىك ھاتىن كە مستر چاموند بىيئە دادوەرمان و بمانخات بەلايەكدا.. ئەۋەبوو بەۋردى گويى بۇ ھەردوۋكمان شل كرد، پاشان لەژىر مېزەكەۋە نوكة شەقىكى دا لەقاچم و ووتى پىم: تۇ نەت پىكاۋە! ئەم دەستەۋاژەيە لە ئىنجىلدا ھاتوۋە بەس!.

منىش تىگەيشتە لەمەبەستەكەى بەلام لەرېگا لىم پرسى: (قوربان من زۇر دلنىام كە ئەۋ دەستەۋاژەيە ھى شكسىرە نەك ئىنجىل لەۋەلامدا ووتى: بىگومان لە (ھاملىت)دا ھاتوۋە، بەشى پىنجەم، دىمەنى دوۋەم.. بەلام خۇشەۋىستەم تۇ نازانى نىمە لەۋى دەۋەت بوۋىن، بۇچى دەتۋىست دلنى ئامادەبوۋيەك بشكىنى و تەرىقى كەيتەۋە؟! ئايا بەۋكارە تۇ خۇشەۋىست دەبوۋىت لاي؟ بۇ لىنى نەدەگەراى لەسەر

رايەكەى خۆى بەردەوام بىت؟ ئەو ئەو پايەى تۆى قبول نەبوو.. ئامادەش نەبوو
قبولى بكات، ئىتر بۆچى تۆ دەمەقالەى لەگەل دەكەيت؟ بەپىزىم ھەموو كاتى خۆت
بەدوور بگرە لەگۆشە تىزەكان (الزوايا الحاده)..!

(خاوەنى ئەم دەستەواژەى (ھەمووكاتى خۆت بەدوور بگرە لەگۆشە تىزەكان)
كۆچى دوايى كرد.. بەلام پەندىكى واى دادام كە تائىستاش لەدەلما جىگىرپووەو من
زۆر زۆر پىويستىم بەوانەىەكى ئاوا ھەبوو.. چونكە من لەپادە بەدەر ئارەزوى دەمە
قالەم ھەبوو، حەزم ئى دەكرد!..

كاتى لاو بووم حەزم دەكرد لەھەموو شتىكدا دەمەقالە (مجادلە) بكەم. وەھەر
ئەو حەزەش واى لىكردم كەبەشى (منطق) ھەلبىزىم لەزانكۆدا.. تا زياتر يارمەتى
دەرم بى لەھونەرى دەمەقالە و بەرامبەر شكاندندا!.. ھەروەھا بەشدارىشم دەكرد
لەھەموو كۆپو سەمىنارە (دەمەقالەىيەكاندا) ئىتر بالەھەر بابەتىكىش بوايە من دەمە
بۆ دەكوتا.. ئەمەش تەنھا لەبەر ئەو ھەبوو كە حەزم لە خۆدەرخستىن بوو.. بەھەر
نرخىك ببوايە ئەو لايەنەم تىر دەكرد!..

تەننەت لەم دوايانەدا دەستىم كرد بەخویندەنەوى ئەو پىگايانەى باس لە
بردنەوى دەمەقالە دەكات و بەرامبەرەكەى پى ببەزىنم، تاگەشتمە پادەىەك (شەرم
دەكەم باسى بكەم) خەرىك بوو لەوبارەىەو كىتپىك بخرەمە بازارەو!..

پاش ئەم ھەموو نارەحەتى و ھەول و تەقالايە گەيشتمە يەك ئەنجام: ئەوئىش
ئەوئىە: (تاقە پىگايەك بۆ بردنەوى دەمەقالە ئەوئىە تابۆت دەكرىت خۆتى لىدوور
بخرەو وەك چۆن لە بۆرەمار و بومەلەرزەى وىران كەر خۆت بەدوور دەگرىت).

بەلى ھەرگىز ناتوانىت لەدەمەقالەدا سەركەوتووبىت، چونكە تۆ براوئىت يان
دۆراو ھەر دوپاوت، ئەزانى بۆچى؟

چونكە گریمان تۆ بۆچوونى بەرامبەرەكەت پووجەل كردهو.. پاكەيت شكاند..
وتەكانىت بەدرۆخستەو ئەيا چى پوو دەدات؟ بىگومان جەنابت ھەست بەجۆرە
خۆشى و ھەوانەوئىەكى دەروونى دەكەيت، بەلام ئەى ئەو بەستە زمانەى
بەرامبەرت ھەست بەچى دەكات؟ ھەست بەرق و كىنەىەكى دەروونى دەكات

بەرامبەرت و دۇنياش بەكە بە ھىچ جۇرىك دان بەو سەرکەوتن و بردنەو ھەتدا نانیت... چونكە تۆ لەھەزو ئارەزوویت داوھو لەنرخ و بەھات كەم كرىدۇتەوھو لەناو ھاورىكانىدا شكاندووتەوھو..

پەندىكى پىشىنەى كۆن ھەيە دەلىت (ھەركەسىك ناچار بكەيت لەھەلگرتنى بىروباوھرەكەتدا كەخۇى قەناعەى پىى نىيە ئەوھ ھەر لەسەر بىروباوھرى يەكەمى ماوھتەوھ!)!

(كۆمپانىيائى -بۆن- بۆمسۆگەر كرىنى ژيان) سىياسەتتىكى جوان و ناوازەى بۆسەر جەم كارمەندەكانى ھەلبىژاردبوو كە بۆكەسىيان نەبوو -بەملىم- لىى لابدەن ئەویش ئەوھبوو (ھەرگىز دەمەقالە مەكە)!!..

چەند سالىك لەمەوبەر پىاويكى -ئىرلەندى- پەيوەندى كرى بەپەيمانگا كەمەوھ، ئەو پىاوھ زۆر پۇچووبوو لە ئارەزووى دەمەقالەو بەرامبەركىدا.. كارەكەشى دەلالى يەكى لە كۆمپانىياكانى شت و مەك گواستنەوھبوو..

ئەم كابرىيە ھەرچى دەكرىد و دەكۆشا سەرکەوتوو نەدەبوو لەپراكىشانى كرىرادا بۆ كۆمپانىياكەى، بۆيەش ناچار پەناى بۆ پەيمانگا كەى من ھىنا، منىش بۆم دەركەوت كەھۇى سەرنەكەوتنى دەگەپرىتەوھ بۆ ئەو ھۇيەى كە دەستىكى بالائى ھەبوو لەدەمەقالە كرىندا!!.

بۆيە من بىرم لەوھ نەكرەوھ كە -باترىك ئوھىر- فىرى چۆنىەتى قسە كرىنى بكەم بەلكو بىرم ھاتە سەر ئەوھى كە فىرى بكەم چۆن قسە نەكات.. بەلى مستر ئوھىر لە باش جىبەجى كرىنى رىنومايىيەكانم بۆى.. ئىستا لە لوتكەدايە لەنىوان سەر جەم دەلالەكانى كۆمپانىيائى (ھوايت)ى ئۆتۆمبىل لەشارى نىويورك.. لەدەلالىدا كەس پىى ناگات، چۆن واى لىھات؟

ئەمە بەسەرھاتەكەيەتى خۇى بۆمان دەگىپرىتەوھ: پۆژى پۆشتم بۆ نوسىنگەى يەكى لەو كەسانەى كە دەمويست قەناعەتى پىبكەم ئۆتۆمبىلى نويمان لى بكرىت.. ھەر ئەوھەندە خۇش بوو تازانى بۆچى ھاتووم يەكسەر قىراندى بەسەرمداو وتى:

چى؟ ئوتومبىلى (ھوايت) باپىت بلىم كەقەلب ترين جۇرى ئوتومبىلە! و بەخۇپايش
بمدەنى نامەوئىت.. من بەنيازم لە كۆمپانايى (ھوسىت) ئوتومبىل بىكرم!..

منىش لەوكاتەدا لەسەر خۇ پىم گوت: (زۇر چاكە گەورەم، ئوتومبىلەكانى
(ھواسىت) ناو بانگى چاكى و خۇراگرييان دەرکردووہ. ئى پاشان كۆمپانايى
ھوسىت زۇر چاكەو كړيارەكانىشى ژيرو بەسەلىقەن)!

ھەر كەئەمەم ووت خىرا توندو تىژىيەكەى دامركايەوہ، چونكە بوارى دەمەقالەم
بۇ نەھىشتەوہ و دانم نا بەبۇچوونەكەيدا! پاش ئەوہ بەدرىژايى ئەو پۇژە لىم
نەبىست باسى ئوتومبىلەكانى ھواسىت بكات و بلى باشترين جۇرى ئوتومبىلە!.

بىدەنگ و مات بوو، منىش ئەو بىدەنگىيەم بەھەل زانى.. دەستم كرد
بەچاكى و بەپىزى ئوتومبىلى -ھوايت- بەوردى باسى خالە جياوازەكانى نيوان
ئوتومبىلى -ھويات و -ھوسىت- كرد، تا واى لىھات پىش ئەوہى نووسىنگەى
بەجى بھىلم بەوبەيانى زووہ ئوتومبىلىكم پى فرۇشت!!.

لەوہوہبەر ئەگەر ووشەيەكى -دلبرىنداركەرى وەك ئەو دەستەواژەيەى كابراى
كړيارم ببىستايە خىرا خويى دەمارەكانم ئەھاتنە خۇش و ھىرشىكى ووشەى
ناشرىنم دەكردە سەرى و شەرىكم پىدەفرۇشت، بەتوندى دادەبەزىمە سەر
ھواسىت و ئەو اتە ئەو زياتر دەمارگىرى دەيگرت و بۇچوونەكانى خۇى سەبارەت
ئوتومبىلى ھواسىت بەراست دەزانى.. و ھەتا من زياتر و خەستەر دەمەقالەم بىكردايە
لەگەلدا ئەو زياتر پىسى دادەگرت لەسەر كړىنى شت و مەك لەكۆمپانايەكەى
بەرامبەرم!

(وہ من ھەر كاتى سەيرى رابوردوى خۇم دەكرد سەرسام دەبووم كەچۇن
توانىومە ئوتومبىل بفرۇشم! چەندان سالى تەمەنم بەزايەداوہ لەدەمەقالەو دەمە
دەمەى بى كەلكدا).

(بنجامين فرانكلين) دەئىت: (ھەركاتىك دەمەقالەت كرد.. مەملانىت كرد.. قسەو
بۇچوونەكانى بەرامبەرەكەتت پوچەل كرددوہ.. لەوانەيە ھەندى كات ھەندى
سەركەوتن بەدەست بەئىت، ئەوہش بزائە كەسەركەوتنىكى بۇشە.. چونكە

ھەرچۆنى بېھىتەۋە تۆزىيانى ئەۋەت كىردۈۋە كە دۇستايەتى بەرامبەرەكەت لەدەست داۋە، دەى كامىانت لەلاباشە: سەرکەۋتنىكى كاتى و وشك يان مانەۋەى پەيوەندى خۇشەۋىستانەى ئەۋ كەسە؟ ھەر ۋەك دەگمەنە مرۇۋە ھەردووكيانى لەيەك كاتدا دەست بکەۋىت!.

پۇژنامەى (بوستن ترانس كرىيت) جارىك ئەم ھەلبەستە پەمزىيەى بلاۋكردەۋە: (ئاليرەدا لاشەى (وليم جراى) نىژراۋە.. ئەۋكەسەى لەسەر دەمەقالە ژىاو لەپىناۋىشىدا مرد.. خۇلەسەر ھەقىش بوۋ.. ھەردەم لەسەر ھەق بوۋ.. بەلام بۇيەكجارى مرد.. ۋەك ئەۋى ھەردەم لەسەر ھەلە بوۋى).

بەلى پوودەدات تۆ لەسەر راستى و ھەق بيت لەۋ دەمەقالەيەدا، بەلام بەۋەى كە دەتەۋىت بۇچونى بەرامبەرەكەت پوۋچەل كەيتەۋە ئەۋا سەردەكىشى بۇ نەزۇكىۋ بىكەلكى -كارەكەت- ۋەك ئەۋەى تۆ لەسەر ناھەق بوۋىت).

ۋەزىرى دارايى دەۋلەتەكەى (ودرولسون)ى ئەمەرىكى بەئاشكرا رايگەيانند: (لەماۋەى ئەم چەند سالەى رابردوۋمدا كەلەمەيدانى سىياسەتدا بەسەرم بردۈۋە بۇم دەركەۋتوۋە كە مەحالە مرۇۋە بتوانىت بەدەمەقالە كەسىكى نەزان بېزىنى!).

(كەسىكى نەزان) بەپراستى ئەى مستر (ماك ئادو) تۆ زۆر نەرمى لەبەكارھىنانى وشەدا.. ئەگىنا من تاقىكردەنەۋەكانى ژيان فىريان كىردوۋم كەھەرشتيك بتەۋىت بە ھەۋلدان پىي دەگەيت جگە لەيەك شت نەبىت ئەۋىش گۇرانى رابوۋچوۋنەكانە لەپىگاي شەپە قسەۋ دەمەقالەى بىتامەۋە ئىتر با ئەۋ كەسە لەھەر ئاستىكدايىت! بوزايش دەلىت: (قىن بەقىن لاناچىت بەلكو قىن بەخۇشەۋىستى لادەچىت) ھەر ۋەك دەمەقالە بەدەمەقالە لاناچىت بەلكو بەلىزانى و نەرمى و پاكى نىەت پوودەدات لە بۇچوۋنەكانت دابەزىت و بچىتە سەر بۇچوۋنى بەرامبەرەكەت يان بەپىچەۋانەۋە..

جارىكيان (لفكولن) بەئەسپايى سەرزەنشتى ئەفسەرىكى لاۋى دەكردو پىي دەگۋوت: (ئەۋكەسەى دەيەۋىت پەۋشتى بەرزو بىرى پووناك بگەيەنىتە كەسانىتر، دەخىلە بەدەمەقالەى بى كەلك و وشك نەيكات، چونكە ناتوانىت لەسەر نارەحەتى و

ئاكامى دەمەقالەكە خۇي بگرىت، ئەمەشە بەبەلگەي ئەۋەي كەخۇي پىئناگىرى و ناتوانىت دان بنىت بەۋ راستيانەدا كەبەلگەي ھەردوولا لەيەك ئاستادايە.. ھەروەك ناتوانىت دان بنىي بەۋ شتانهشدا كەھىچ و بى بايەخن ئىتر با بەلگەكانى تۆش بەھىزترىن!

چونكە ئىمە و اباشترە بۇمان رىگا چۆل بگەين بۆسەگى ھار تا بەبى ۋەي تىپەر بىت و نەمانگەزىت نەك بمانگەزىت و پاشان بىكوژىن، ئەۋ كاتە كوشتنەكەشى لەچاۋ گەستنەكەيدا زۆر بىبايەخەۋ ھىچى لەئازارەكەمان كەم ناكاتەۋە!

كەۋاتە بۆنەۋەي خەلكى رابكىشى بۆلاي بۆچۈنەكانت ئەۋا بېرگەي ژمارە (يەك) جىبەجى بگە:

(دەمەقالە مەكە، و بزانه باشترىن رىگا بۆ بردنەۋەي دەمەقالە ئەۋەيە كە لىي دوور بگەۋىتەۋە).

پاشکۆی یه‌که‌م:

(دهمه‌قاله (مراء) له‌قوتابخانه‌ی ئیسلامدا)

شتیکی (فطری) یه‌و په‌روه‌ردگار مروّقی به‌کۆمه‌لایه‌تی - دروست کردووه‌و تاله‌پرێگای قسه‌و گفتوگۆو راگۆڕینه‌وه‌وه‌ سوود به‌یه‌کتری بگه‌یه‌نن، دهمه‌قاله‌ش (مجادله) جوړیکه‌ له‌جوړه‌کانی تاوتوی کردنی بۆچوونه‌کان و گه‌یشتنه‌ رای راست و دروست و ئیسلام یاساغ و قه‌ده‌غه‌ی نه‌کردووه‌ به‌لکو مه‌رجی بۆداناره‌ له‌و مه‌رجانه: ١- ده‌بییت به‌جوانترین شیوه‌ بییت و به‌نه‌رم و نیانی ئه‌نجام بدرییت (وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ) (النحل ١٢٥) ٢- ده‌بییت ئه‌و دهمه‌قاله‌یه‌ بۆگه‌یشتن به‌هه‌ق بییت و به‌نیه‌تی شکاندنی خه‌لك و خۆه‌لنان نه‌بییت.

ئیمامی شافعی خوای لیبی پازی بی- ده‌لیت: (مه‌رکاتی دهمه‌قاله‌و به‌رامبه‌رکی- مناظره‌- م له‌گه‌ل هه‌رکه‌سیکدا کردبییت، له‌خوایپاراو مه‌ته‌وه‌ هه‌ق له‌سه‌ر ده‌ستی به‌رامبه‌رکه‌مدا ببنیته‌دی تا من نه‌بمه‌هۆی شکاندی دلی موسولمانیک و تکانی ئاوی ده‌موچاوی).

به‌لام نه‌گه‌ر ئه‌و دهمه‌قاله‌یه‌ ته‌نها بۆسه‌رخستنی خۆت و ده‌رخستنی عیلم و لی‌ها تووی خۆت و شکاندن و ده‌رخستنی نه‌فامی و نه‌زانی به‌رامبه‌رکه‌ت و ته‌ریق کردنه‌وه‌ی بی، ئه‌وه‌ ئیسلام هه‌رامی کردووه‌و هانی موسولمان ده‌دات لیبی دوورکه‌ونه‌وه‌و به‌سزای سه‌ختی قیامه‌ت ئه‌یان ترسینییت.

له‌سوره‌تی الکه‌ف ئایه‌تی (٢٢) دا خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت (فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا) واته: سه‌باره‌ت به‌ژماره‌ی -اصحاب الکه‌ف- دهمه‌قاله‌ مه‌که‌ له‌گه‌ل جوله‌که‌و گاوره‌کاندا مه‌گه‌ر دهمه‌قاله‌یه‌کی ئاشکراو به‌لگه‌دار..

(پیغه‌مبه‌ری خوا _ صلی الله علیه وسلم _ ده‌فه‌رمویت: (من طلب العلم لیجاری به‌ العلماء و یماری به‌ السفهاء او یصرف به‌ وجوه الناس ادخله النار) (رواه الترمذی وابن ماجه)).

واتە: ھەرکەسی ھەولێ دەست خستنی زانیاری و زانست بدات بۆئەوھێ
شانەخەری زانیانی پێبکات و دەمەقالە و دەمکوتی نەخویندەوار و عەوامی پێ
بکات و خەلکی پێبکاتە خۆی ئەوا خوای گەرە ئەیخاتە ناو ناگری دۆزەخەوہ.

کەواتە بەرنامە ناوازەکە ی پەرەردگار پێگا نادات بەشویئ کەوتوانی کە سەنگەر
لەیکتر بگرن و دەست بکەنە شەرەقسەو یەکتەر بەزینە یان دەمەقالە بکەن لەھەندی
مەسەلەدا کەدوو پو ھەئەگریت یان پای ھەرکامیان بیئ هیچ لە مەسەلەکە
ناگۆریت.. ئەم شیوہ ووتووێژە (مراء) دەبیئ موسولمان لێی دورکەوئتەوہ.. بەلام
دەمەقالە و میزگردو راگۆرینەوہ ئەگەر بۆ گەشتن بەپای راستی بیئ و بەجوانترین
شیواز و ئادابی حیواربیئ ئەوہ زۆر پێویستە و ئەگەر ئەوہ دروست نەبوا یە ئەو
کاتە عەقلی موسلمانەکان داخراو دەبوو نەکەس لەبەرنامەکەیان حالی دەبوو وەنە
ئەوانیش لەبۆچوونی بەرامبەرەکانیان ئەگەشتن..

کەواتە موسولمان دەبیئ جیاوازی بکات لەنیوان مەسەلە گەرەو ترسناکە کان
داو نیوان مەسەلە بچوک و بیبایەخەکان.. لەیەکەمدا نابیئ لەوہ بترسیئ لێی زویر
دەبن یان نا.. بەلکو دەبیئ بەرپەرچی بداتەوہو لەگەلی دابنیشی و میزگردیش
بکەن وەک مەسەلە ی بوونی خواو پۆژی دوایی و حەرام و حەلال و ھتد.. چونکە لەم
شتە چارەنووس سازانەدا نابیئ لەلۆمە ی لۆمەکەران باکی ھەبیئ و لەپرینی
موچەو پاروہ نانەکە ی بترسیئ، بۆیە (پێغەمبەر) ی خوا _ صلی اللہ علیہ وسلم _
بەیعەتی لەھاوہلە شیرینەکانی وەرئەگرت کە ھەردەم ھەق بلێن و لەلۆمە ی لۆمەکەران
نەترسن.

بەلام لەمەسەلە بچوک و کەم بایەخەکاندا – موسلمان با سنگی فراوان بیئ و بلێ
دەقەینا بایینە سەر قسەکە ی تۆ.. یان تۆراست دەکەیت یان دیارە من نەم پێکا..
یان (بارک اللہ فیک) بەراستی بەلگەکە ی تۆ بەھیزتر بوو.. یان قسەکە ی ھەردو کمان
پێی تی دەچیت.. یان ئەتوانیت بە ھونەریکی ژیرانە دەمەقالەکە کپ بکەرەوہو
مەسەلەکە بگۆرە..

بۆنمونه لەجێبەجێدا یەکی دەلی: سلیمانی خوشترە لە ھەولێریان دانیشتوانی ھەولێری غەریبیان زیاتر خوش دەوێت تا سلیمانەییەکان! یان نیوان ھەولێر و دەوک (۱۰۰) کیلۆ مەترە یان خەتی فارسی جواترین خەتە.. یان فلان نووسەر لەھەموو نووسەرەکانی تر واقع بین ترە! یان ئەحمەد ئاوا رازاوەترە تا سەرچنار! یان کەلار خوشترە لە چەمچەمال! یان ھەنار لەمۆز خوشترە! یان لەھۆلەندە خوشترە تا نەرویج! ئەو و چەندان مەسەلە ی تریش کە پێویست ناکات سەری خۆت بئیشینی و کاتی خۆتی پێو بکوژیت و دلی خاوەنەکەشی لەخۆت بپەنجینیت..

لەنمونهی ئەو جووڕە مەسەلەنە ی کەھینامەو ھەرموودە ی (پێغەمبەر)ی خوشەویست _ صلی اللہ علیہ وسلم _ ھاتوو ھو دەفەرموویت: ھەرکەسی واز لە (مراء) دەمەقالە ی بپھودە بەینی لەبەرخوا ئەو ھو من زامنی مائیکی بۆ دەکەم لەناوھەراستی بەھەشتدا و ھەرکەس وازی ئی بەینیت لەکاتیکیدا لەسەر ھەقیش بیت ئەو من زامنی کوژیکی بۆ دەکەم لەبەرزترین شوینی بەھەشتدا.

عبداللہ ی کوپی عەباس خوای لی پرازی بیت دەگیریت ھو دەلیت: من منداڵ بووم تازە پێ دەگەیشتم عومەر خوای ئی پرازی بی لەگەل پیاوماقولا نی (بدر) دا لەدیوھ خان دایدەنیشاندەم.. جارێکیان پرسیا ی ئی کردن دەربارە ی تەفسیری سورەتی (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ) (النصر ۱) ھەموویان وتیان: کاتی سەرکەوتنی خوا ھات بۆتان سوپاس گوزاری بن و داوای لیخۆش بوونی لیبکەن.. عومەر فەرمووی ئە ی کوپی عەباس تۆ چۆنی ئی حالی دەبیت؟

عەبدوللأ ووتی: مەبەستە سەرکەییەکی وانییە بەلکو باسی مردنی (پێغەمبەر)ی خوا دەکات! عومەری کوپی خەتاب (خوای ئی پرازی بیت) فەرمووی: منیش ھەروای بۆ دەچم.

سەیرکە عەبدوللأ قسە ی پێنەبەرین بلیت: نەخیر وانییە! ئیوھ نازانن! لەخۆتانوھ تەفسیری قورئان مەکەن! لیگەرین بۆ بەندەکوپی خۆتان! نا ھەرگیز وانائیت چونکە مامۆستای دەرونناسان رسول اللہ _ صلی اللہ علیہ وسلم _ دەرسی داداوە چۆن دلی پیاوانی بەدر دەپەنجینی.. ئەگەر من و تۆ بوینایە خوینەری بەرپز چیمان دەکرد!؟!

بەراستى زۆر جىگاي خۇيەتى بانگەوازكارانى پىگاي خوا ئەمەيان لەپىش چاۋ
بىت و فەرامۇشى نەكەن.. قوتابىك ئىمە بەھەزار نارەھەتىۋ فەلاكەت تا
بەيارمەتى خوا تۋانىومانە بېھىننەۋە چۈرچىۋە ئىسلام و پىگاي مزگەوتى پى
ئاشنابكەين كەچى بابايەكى نىمچە خۇيىندەۋار ھەزار ھەلەى لى دەگرىت و بەدرۋى
دەخاتەۋە.. ئەگەر ضەمەيك بە فتە بىخۇيىتەرە دىيائى لى حالى دەكات و تەرىقى
دەكاتەۋە دەلى: تۋ نازانى قورئان بىخۇيىنى يان بۇ بەرسمىل ناكەيت! يان بۇ
شەرۋالەكەت وا دىرژە يان بۇ سىۋاكەكەت بستىك ناپىت؟!..

پۇژى لەپرسەيكەدا بووم لەيەكى لەدېھاتەكانى شارەزوردابووم، مامۇستايەك
خۇى سوركردبوويەۋە بەۋ پەرى تۋانا بەرگرى لە -فاتحە- خۇيىندە دەكرد و
ھىرشى دەبەردە سەر ئەۋانەى كە ناخۇيىنن!.. منىش لەۋى بووم ئاگام لىبوو
گەنجەكان سەيرىان ئەكردم بۇ ئەۋەى رەدىكى بەھىزى بدەمەۋە! منىش سەرم
داخت و ھىچم نەگۋوت، كاتى گەراينەۋە لەپىگا ووتيان مامۇستاگان خۇ دلمان
تەقى ئەۋە بۇ بۇچۈۋنەكانىت پوۋچەل نەكردەۋە؟.. منىش ووتم: ئەۋە بەراستتەنە..
يانى من لەناۋ ئەۋ پرسە قەرەبالغەدا ئەۋبرا دىنىيەم تەرىق بەمەۋەۋ بلىم:
قسەكانت ھەلە بوون! ئەتانوويست خۇمان بەكىنە نمايشگاي ئەۋ خەلكە..
كەھەندىكىان ئاۋاتەخومازبوون ئىسلامىيەكان دەمىان تى بگىرىۋ دەمەقالەبەكەن..
ئى پاشان ئەۋبرا صوفىيەم ەك من ھەزى بە تەرەقىۋ بەرزى ئىسلامەۋ لەم
كارەشىدا ھەلەى نەكردوۋە.. باسى خۇيىندى فاتيحەى كرىد لەلای ئەۋ ئەۋرايە
جۋانەكە دەلىت قورئان دەگاتە مردوۋ.. لەلای تۇش پايەكى تر كە ھەردوۋوكيان پراۋ
بۇچۈۋنى زانا بەرزەكانى چۈر مەزھەبى ئىسلامن!!.. كەۋاتە بانگخۋاز نابى بلىت:
ھەقىكەۋ لەسەرمە بىگەيەنم.. دەبى ئەۋ ھەقە زەمىنە سازى بۇ بگىرىت و قوتابىۋ
لايەنگرى بۇ دروست بگىرىت.. لەسەروى ئەمەشەۋە ئىمە ئىشى زۆر گەۋرەمان بەم
كۆمەلگايە ھەيە ناپىت بەدووقسەى ساردو دوو دەمەقالەۋ بەرپەرچ دانەۋە
لەخۇمانىان بەكىن و بىيانكەينە ناھەزى خۇمان نەك ھەر گويمان بۇ نەگرن بەلكو
ناشپەلن كەس و كاريان ليمان نزيك بېنەۋە..

رېڭاى دووھم :

(پېئاسەيەكى ھونەرى ھاۋى ئەدەست دان)

(سەرۆك كۆمارى ئەمەرىكا - رۇزفەلت - جارىكېان ئەم لىدوانەى داۋ ووتى : ئەگەر بىمىتوانىيە سىلەسەر چۈارى كاتەكان لەسەر ھەق بومايەو ھەلەم نەكردايە ئەتوانم بلىم گەشتومەتە رادەى كەمال)!

ئەمە سنورى كەمال و تەواويە لە بۆچوون و دىرى بەناۋ بانگتېرىن پىياۋى چەرخى بىست دا، ئەى دەبىت من و تۆ چۆن بىن؟!.

ئەگەر ئەۋەندە باۋەرت بەخۆت ھەيە كە (۱-۲)ى كاتەكان تۆ لەسەر راستىت، يەكسەر ئەتوانىت بېرۆيت بۆ گەرەكى پىشەسازان لە نىۋىورك (ول ستريت) و لەرۆژىكدا يەك مىيۇن رىئالت دەست كەوتايە و ئۆتۆمبىلى ھەلمى پىش كەوتوت بىخستايەتە ژىر جۋانتېرىن ژنت بىنايە!

بەلام ئەگەر تۆ باۋەرت بەخۆت نىيە كەنىۋەى كاتەكان ھەلەنەبىت و لەسەر ھەق بىت، دەئىتر بۆ بەخەلكى دەلىت ئىۋە لەسەر ھەلەن؟.

تۆ لەباتى ئەو ھىرشە راستەوخۆ دلبرىندار كەرە بى تامە! ئەتوانى بەلاچاۋى يان لاكرىدە ۋەيەك يان ئىشارەتېكى ناراستەوخۆ تى بى بگەيەنىت كە ھەلەيە ئەۋە زۆر بەھىز ترو چاكتەرە لەبەكارھىنانى وشە و ئەۋكاتە دەر كەۋىت كە تۆ بەراستى بەلىغ و رەۋان بىزى.

ئەگەر بەكەسىك بلىت تۆ لەسەر ھەلەيت، ئايا تۆ ئەتەۋىت لىى كەيەكسەر دان بەۋ ھەلەيە دا بىنىت و بلى تۆ راستەكەى زۆر سوپاس؟ ھەرگىز!! چۈنكە تۆ داۋتە لەزىرەكى وژىرى و گەرەى وپىزى بەلىدانىكى توند و راستەوخۆ لەگەل ئەۋەشدا ناتوانىت لەسەر رايەكەى خۆى دايبەزىنى، بەلى ئەتوانىت ئەۋ ھەژارە نوقم بگەيت لەدەرايى مەنتىقى (ئەفلاتۇن) و (ئىمانۋىل) دا، بەلام ناتوانىت لەراۋ بۆچۈۋنەكەى لايبەدەيت ما دامىك داۋتەلە ۋە تەرى حساسى وگەرەيى يەكەيت بىرىندار كىردە.

بۆیە کاتیڭ قسە لەگەڵ بەرامبەرە کە تدا دەکەیت ھەرگیز ئەم ووشانە ی لەگەڵدا بەکار مەھینە: (من ئەمەت بۆ دەسەلمینم!) ئەم ووشە یە وەک ئەو وایە پێی بلیی (من لەتۆ زیرەک ترۆ ژیرترم! یەک وانە ی وات پێ دەدەم ھەرچی لەمیشکدا ھەبی پووجەلی بکەمەو!!)

ئەمە نامۆژگاری و نیاز پاکی نییە! بەلکوو ململانی و (تەحەدایە) و سەرکەشیس ملەجەری لی بەرپادەبییت و واشی لی دەکات لەکاتی قسەکردنتدا بۆی ئەو خەریکی ریزگرتنی ووشە بەلگە یە لەدلی خۆیدا بۆ بەرپەرچ دانەوہ ی بۆ چوونەکانت!.

ئەگەر ویستت شتیکی بۆ بسەلمینی (مەلی راوہستە ئیستا پیت ئەسەلمینم! بەلکوو بی ئەوہ ی بەخۆی بزانییت کە بۆی ئەسەلمینی، ی بتوانە پێی بسەلمینەو کەشیس ھەست نەکات تۆ کردووتە!).

(لورد شیرفیلد) نامۆژگاری کۆرەکە ی دەکردو پێی دەووت: (تابوت دەکرتت ژیر ترین و راست ترین و زیرەکترین کەس بە.. بەلام ناگات لەوہ بییت خۆت پێیان مەلی باخۆیان ھەست بکەن).

من ئەمەرو وام لێھاتووہ باوہرم بە زۆر بۆچوونی ئەوسای خۆم نەماوہ لەپیش (۲۰) سال لەمەویەر لەسەری بووم مەگەر خشتە ی لیکدان-تەنانەت لەجەدوہ ی زەربیشدا گومانم بۆ دروست بووہ پاش ئەوہ ی کتیبەکانی-ئیشتاين-م خویندەوہ.. سەرسام مەبە ئەگەر بلیم لەوانە یە (۲۰) سالی تر باوہرم بەم ووشانە نەمییت لەم کتیبەدا دەینووسم، من واخۆم راھیناوە کە زۆر پێ دانەگرم لەسەر پاکانم-خۆپەرست نەبم- لەوانە یە ماوہ یەکی تر رای بەرامبەرەکانم پێ جواتر بییت لەراہەکانی خۆم!.

(سوقرات) لەئەسینا بەقوتاییبیەکانی خۆی دەگووت: (من ئەوہندە ی لەرادە ی نەزانینی خۆم دلنیا، لەھیچ شتیکی تردا ئەوہندە دلنیاو یەقین نیم!).

ئەگەر بەرامبەرەکەت قسە یەکی کردو لەلای تۆ ھەلە بوو، لەراستیشتا ھەلە بوو، ئایا باشتەر و جواتر وانییە کە پێی بلیی: (من لەم مەسەلە یەدا بۆچونیکی ترم

ھەيە.. ھەرچەندە لەۋەش دەچىت ھەلە بىم - چونكە زۆر جار ھەلە دەكەم - ئەگەر ھەلە بىوم تىكايە راستم كەرەۋە.. دەى فەرموو باپىكەۋە راستىھەكان ھەلسەنگىنن)!..

بەراستى بەكارھىنانى ئەم ووشانە ئەفسوناۋىن و كارى ئەفسوناۋىت بۇ فەراھەم دىنن: (لەۋەش دەچىت ھەلە بىم!)، (من زۆر جار ھەلە دەكەم)! (فەرموو با راستىھەكان ھەلسەنگىنن)! كى ئەتوانىت پەخنە لەم ووشانەت بگىرىت دىنبا بە ھەرگىز ناكەۋىتە گىزۋاۋى شەرمەزارى و تەرىق كىردنەۋە مادەم تۇ سەرەتا دان بەۋەدا دەنىت كە لەۋانەيە ھەلە بىت، ئەمەش پىگايەكى مسۇگەرە بۇ پوو نەدانى دەمەقالە، ھەرەك گىيانى وىژدان خستەنە كارو دادپەرۋەرى لەبەرامبەرەكەتدا دەبزوۋىنى، ۋاى لىدەكات ئەۋىش ھەمان ھەلۋىستى تۇى ھەبىت و دان بەۋەدا بنىت كە بۇى ھەيە ھەلە بىت.. لەپاش ئەم ھەموۋە تۇ ھەر سوور بوۋىت لەسەر ئەۋەى بەخەلك بلىت ھەلەبىت، دەى ھەموو بەيانىيەك پىش بەرچايى ئەم پىرگەيەى خوارەۋە بخوۋىنەرەۋە كە لەكتىبى (بەدى ھىنانى ژىرى) (۱) لەنۋوسىنى مامۇستا (جىمس ھارفى رۋىنسۋن) ھو دەلىت:

(ھەندى جار بەبى سەرىئىشەۋ ناپەھەتى ھەلەى خۇمان دەگۋىرەن.. بەلام ھەركاتى رايەكمان دەرىپى و پىمان ووترا (ئەۋ رايە ھەلەيە) ئىمەش خىرا دەستى پىۋە دەگرىن بىدوۋ دىۋى لاندەين، چونكە بەئاسانى و لەخۇمانەۋە دەرمان بىرۋە.. سەرەتا كەمىك تىك دەچىن بەلام پاشان بەبى سى و دوو كىردن باۋەرى پى پەيدا دەكەين و بەتەنھا پىگايەكى راستى دەزانىن، ۋە مەھالىشە كەسىك بتوانىت لەۋ رايە دامانبەزىنن، ھۇى ئەمەش ئەۋەيە كە ئەۋ رايە بەبەشىك لەكىان و ھەست و گىرنگى خۇمانى دەزانىن و لەيەك ترازوۋدا دايان دەننن.

بەكارھىنانى راناۋى - من - گىرنگىرەن جولىنەرى مەكىنەى ئىش و كارەكانى خەلكىيە.. ۋ گەر بەكارھىنانى ووشەى (من) لەقسەكانماندا كەم بەكىنەۋە ئەۋە سەرەتاي ژىرىمانە، ئىمە زۆر گىرنگ دەدەين بەم راناۋى قسەكەرە كە بىرىتەيە لە -

(من) یان (م) - و دەینوسینین بەکۆتایی وشەو پرستەکانمانەووە وەك: باوکی من.. براکەم - چیرۆکەکی من - خانووەکەم , سەگەکەکی من.. قوتابخانەکەکی من.. هتد.

کەسی نابینی بەئاسانی دان بەوهدا بنیّت کە کاتژمێرەکەکی درۆ دەکات! یان ئوتۆمبیلەکەکی جوان نییە! یان.. یان کەم کەس ھەیە بۆ دەربارەکی کەنالەکانی دنیا شارەزاییم نییە یان بەھەلە شتی ئی دەزانم.. یان بۆ سوودەکانی ھەبی (سالیسن) نازانم!..

ئیمەکی مرۆڤ واین، ھەز دەکەین ئەو شتانە بەراست بزانین کە باوەرمان پێیەتی ئەگەر کەسیک بەچوکتێن گومانمان بۆ دروست بکات دەربارەکی ئەو راوئوچوونانەمان خێرا ھەرچی رینگا ھەبە دەیگرینە بەر بۆ پەیداکردنەوھەکی یەقین و خۆ ھێشتنەوھە لەسەر ئەو بۆچوونانە! لە (۱۰۰٪) زۆری لەو شتانەکی کە ناومان ناوێن ژیری کارزانی لەپراستیدا بیانوو ھێنانەوھەبە بۆ بەردەوام بوونمان لەسەر ئەو بۆچوونانەکی کە خۆمان پێمان خۆشە.

با بزانین ئایا ئەم ھەلسەفەییەکی باسماں کرد لەدونیای کارو کاسبیدا سوودی ھەیە؟:

کاری (سترف. ماھونی) فرۆشتنی ئامییری بەلغتەکردن و پاکژکردنی نەوت بوو.. جاریک کپیریکی گرنگ دیتە لای و پێی رادەگەییەنیت کە ژمارەییەکی زۆر ئامییر دەوینت و بۆم دروست بکە.. (ماھونی) لەناوچەکی (لونج ئیلاند) خەریکی تەواوکردنی ئامییرەکان بوون و لەکاتی تەواوبووندا بوو لەپەرچەند برادەریکی ئەو کپیارە ھاتن و پەشیمانیاں کردەوھو پێیان ووت تۆ خەلەتاویت و ئامییری ئەوان زۆر بی کەلکە.. ئەویش زۆر پەست دەبیت و ناپرەھەت و موشەوھەش دەبیت.. ھەر لەویدا تەلەفون دەکات بۆ (مستر ماھونی) و پێی دەلێت (قەسەم بەزاتی خوا ھیچی لەو ئامییرانەکی بۆم دروست دەکەن نامەوینت و پەشیمانم.)

(مستر ماھونی) خۆی چیرۆکەکی دەگێریتەوھە دەلێت: (من چاک دەمزانی کە ھاورینگرتی زۆر بەھەلەدا چوو بوون لەم گومانەیاندا، بەلام ھەستم کرد کە زۆر ناشیاوھە من راستەووخۆ بی پەردە بلیم ھاورینگرت نەزانن و بەھەلە لەئامییرەکانی

ئىمە گەشتوون! بۇيە ھەستام و رۇشتەم و بۇ (لونچ ئىلاندا) بۇ بىننىنى ئەو كېرە،
ھەر كەچۈمە ژورەۋە يەكسەر پۈۋى ئى ۋەرچەرخاندىم.. بەبۇلە بۇل و گلمە گلم
دەستى كىرد بەقسەكردن.. بەجۇرى توندوتىژ بوو كە لەتوورەيىدا دەستەكانى
لەگەل ھەۋادا شەرىيان دەكرد!

جىئوى بەخۇم و كارگەو پىشەسازىيەكەشم دەدا، لەكۇتايى قسەكانىدا ۋوتى:
(دە ئادەى پىم ناللى ئىستا چى بكەين؟.. منىش بەئارامى و لەسەرخۇ پىم ۋوت:
قوربان من ئامادەيى تەۋاوم ھەيە بۇ جىيەجىكردنى ھەر شتى تۇ بىدەى بەسەرمدا!
پاشان بەردەۋام بووم و ۋوتم: (تۇ پارە دەدەيت، مافى خۇتە ئەۋەى خۇت بەدلئە
دەستت بكەۋىت.. ھەرچۇنى ببىت خۇ دەبى يەكىكمان لەم كارە بەرپرسىيار بىن و
ئەو زىانە ھەنگرىت، ئەگەر دەزانىت لەسەر ھەقىت ئەۋە بوارمان پى بدە تا ئەو
ئامىرانەت بۇ تەۋاۋ بكەين و بتدەينى، ئەگەر ئامىرەكان بەو جۇرە نەبوون كە خۇت
پىت خۇشەو بەدلئە نەبوون ئەۋكاتە من ئامادەم كېرىن و فرۇشتەكە
ھەلۋەشىنمەۋە!

ھەرچىيەكىشم تىا مەسروف كىردۈۋە قەيناكا با من زىانى مالى بكەم، بەمەرجى
دلى تۇمان ئى نەرنجىت! بەلام ئەگەر ئالەتەكان بەو جۇرە بوون كە تۇ دەتەۋىت ئەۋا
دەبىت تۇ بەدلئە بىت و پارەكەشى بگرىتە ئەستۋا).

بەم ۋوشانەى پىق و كىنەى كابرە دامركايەۋە.. ۋوتى: زۇر چاكە بەرپىز بەردەۋام
بە لەسەر كارى خۇت.. بەلام ئەگەر ئامىرەكان بەو شىۋە نەبوون من دەمەۋىت
ئەۋكاتە پىم بلى: تۇ ھىچت لەسەر نىيە! بەلى ئامىرەكان بەو جۇرە بوون كە ئەو
داۋاى كىردىبوو نەك ھەر بەدلى بوو بەلكو دوو داۋاكارى تىرىشى ئى كىردم كە بۇى
بكەين!!

ئەم پىۋاۋە كاتىك پىزى بۇ نەھىشتەم و بەرەۋ پۈۋى من بەھەۋادا بۇكىزى
دەۋەشانىدو پىنى دەگۈۋتم: گۋايە من لەم پىشەسازىيەمدا تەپى ئى ناپىكم ۋەك
پىۋىست، كە ھەموو ئەمانە پىۋىستىيان ئەكرد لەسەرم ئەۋپەرى تۋانام بخەمە كار بۇ
ئەۋەى ھەۋلى بى تۋانى خۇم دەر بخەم و ئۇبالەكەى بگرەم ئەستۋى خۇى.

ئەمە زۆر سودى پى گەياندم، چونكە ئەگەر بەھاتايەو پىم بگوتايە: ھاۋرى تۆ لەسەر ھەلەى و دەستم بگردايە بەدەمە قالەو دەمە دەمە لەگەلىدا ئەوا سەرمان لەدادگاۋە ھەلدەتەقى و زىانىكى مادى زۆرىشم دەکرد.. نەك ھەر كپارىكم لەدەست دەدا بەلكو نەزۇك و بى سود دەبوو پىم بگوتايە: وانىيەو تۆ لەسەر ھەلەى و ھاۋرىكانت گىل و ئەبلەحن!.

كەواتە دەمەقالە لەگەل كەس مەكە و پووبەروو بەكەس مەلى ھەلەيت، بەلكوو ژىرى بەكار بەينەو ژىرو لىزان بە چونكە ئەمە يارمەتى دەرت دەيىت بۆ دەستكەوتنى دلى بەرامبەرەكەت..

ئەگەر ويستت خەلكى رابكىشى بۆلاى بۆچوون و رايەكانت ئەوا بركەى ژمارە (۲) جىبەجى بكة كە دەليىت:

(رئز لەبۆچوونى بەرامبەر بگرەو رووبەرووى مەلى تۆ ھەلەيت).

پاشکۆی ریگای دووهم

(دیوار بە تۆمە پاسار گویت لی بیت)

ئایینی پیروزی ئیسلام زۆر شیوازی راستکردنەوی بۆ چوونە ھەلەو خوارو خێچەکان گرتۆتە بەر، بۆ ئەم مەبەستە نەھاتوو دابەزیتە سەر موسولمانەکان و بلی ئیوھ زۆر ھەلەن و ئیسلامەتی وانا بێت.. بەلکو زۆر زۆر ھەکیمانە قورئانی پیروز بەناپراستەوخۆ کۆمەلگە ئیسلامی راست دەکردەو ھەوش بە باسکردنی ئوممەتەکانی پیشتر..

بۆ نمونە کە موسولمانەکان بەرگریان لەخراپە نەکردایە.. قورئان راستەوخۆ پێی نەئەفەرموون: لەعەنتی خواتان لی بی بۆچی فەرمان بەچاکەو بەرگری لەخراپە ناکەن؟ بەلکو بەشیوازیکی جوان و پر بەلاغەت دیوار بەتۆمەو پاسار گویت لی بیت موسولمانەکان ناگادار ئەکاتەو دەفەرمویت (بنی ئیسرائیل) وازیان لەو کارە ھینا خوایش نەفرینی لی کردن وەک دەفەرمویت: ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿۷۸﴾ ﴿۷۸﴾ ﴿يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿۷۹﴾﴾ (سورەتی المائدە: ۷۸-۷۹) (۱).. موسولمانەکان تی گەیشتن و کاریان پی کرد.

نمونه: خوای گەرە بە موسولمانەکانی نەفەرموو ھەی نەفامینە کاریکی باش نییە کە ئیوھ خزمە کافرەکانتان خویش دەویت، بەلکو ناپراستەوخۆ باسی بەسەرھاتی نوح دەکات لەبەزەیی ھاتنەو ھەی بەکۆرە کافرەکیدە کە ھاواری کرد: خوایەگیان ئەو کۆرەو لەمنە خوایش فەرمووی ﴿قَالَ يَنْفُخُ فِيهِ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَتْلَيْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾ (ھود ۴۶) واتە مادەم کۆرەکەت کافر و خراپە حسابی کۆرپی خۆتی بۆ مەکە ...

موسولمانەکان تیگەیشتن و ئەو ھوبو باوک و برای کافرێ خۆیان دەکوشت لەپیناوی ئیسلامدا.. سەیرکە، ئەگەر قورئان بیفەرموایە: باوکتان بکوژن، براتان

سەرپەن لە پێناوی ئیسلامدا و ئەگەر وانەكەن (ولاء و براء) تان تەواو نییەو كافرین!!
ئەوكاتە ئەیان ووت: ئەمە چ ئاینیکە باوك و برای خۆمان پێ ئەدا بەكوشت!..

هەندی كەس بەهەلە لەقورئانی تیگەیشتون وادەزانن ھەر ناھەقیەکیان بینی
دەبێ دابارین بەسەریداو توانجی تیبگرن و پێی بلین: تۆ زۆر دوری لەئیسلام! یان
تۆ لەئیسلام تینەگەشتوویت! یان نەتیبكاو! یان تۆ بیدعەچیت؟ یان تۆ حیزبیت
یان تۆ لا حیزبیت!

ئیسلام فەرزى کردووہ لەسەرمان كە ببینە سەنگى مەحەك و نەھیلین كۆمەلگا
بەرەو ھەلدیری گوناھ و ھەلەو تاوان بروت بەلام بەمەرجیک راستیان بکەینەوہ كە
بەخۆیان نەزانن و شعوریان بریندار نەكەین و پێیان نەلین ئیوہ لارن و وەك دەمی
داس وان و ئیمە ھەول دەدەین راستتان بکەینەوہ. سەیری دوو قوتابی زانكۆكەى
(پێغەمبەر) مان (ﷺ) بکەو بزانه چۆن و چیان کردووہ تا بەجوانترین شیوہ ھەلەى
خەلكى بگۆین..

(حسن و حسین) خوا لییان رازی بیت پۆژیکیان لەدەستنوێژگرتنى پیاویك
وردبوونەوہ دەبینن زۆر نەزانەو نازانى دەستنوێژ بگرت. ھەردووکیان بریاریان دا
راستەوخۆ پێی نەلین: (دەستنوێژ كەى وا دەگیریت!) بەلكو پێیان ووت: مامەگیان
ئیمە دوو كۆپى عەلى كۆپى ئەبى تالبین و نازانین دەستنوێژى كاممان راستە بۆیە
دەمانەویت تۆ حەكەممان بیت!! صولحمان بکەیت! پاش ئەوہى پیاوہكە
لەدەستنوێژى ھەردووکیان ورد بوویەوہ پەروى تى کردن ووتى: گیانى مامە، بەخوا
دەستنوێژى كەستان عەیبى نییە، بەلكو دەستنوێژى من ناتەواوہو زۆر
سوپاسیشتان دەكەم كە فیرتان كردم!

خوینەرى خۆشەویست ئایا ئەگەر بیان ووتایە پێی دەستنوێژكەت ناتەواوہو
نوێژكەت بەتالە وەرە با فیرت بکەین! چى پەروى دەدا؟ بیگومان بەتۆرە بوونەوہ
یان بە گالتە پى کردنەوہ پێی دەگوتن ئیوہ منالى دوینین بەتەمان من فیركەن من
قورسایى ئیوہ غەزام دیوہ؟

چەند رستەيەك لەناو گەلى كوردماندا تەشەنەى کردووہ كە ھەموویان دل بریندار
كەرن و وا لەبەرەمبەر دەكەن كە پێش ئەوہى قسەكەى بۆ بکەیت ئەو دەلى:

وانییە.. بۆ نمونە: بەبەرامبەرەکەت دەلیی (راست ناکەیت) یان (وانییە) یان (درو دەکەیت)، (تۆ لەو مەسەلە یە حالی نەبوویت تا ئیستا گوێ بگرە بۆت باس بکەم)، (با تیت بگەینم)، (لەو مەسەلە یەدا لەمن بپرسە)، یان (وەرە بزانی قسە ی کامان راستە)!!

ئەم ووشانە واز لێبەینە، بەلکو زاناو لێھاتوو فەیلەسووف ئەو کەسە یە خەلکی حالی بکات بەبێ ئەوەی پێیان بلی وەرن با حالیتان بکەم وەرن تا پیتان بەسەلمینم!

ئادە ی وەرن با ئەم ووشە ھەنگوینیانە ی خوارووە لەگەل یەکترا بەکار بەینین بزانی کاری ئەفسوناوی نا کاتەسەر بەرامبەر دەست ناخاتە ژێر چەناکە ی و گویت بۆ شل ناکات؟! بۆ نمونە: (راستەکەیت بەلام منیش بەجۆری تر لێی حالی بووم) و (زۆر جوانە قسەکەت منیش لەگەلتم بەلام من بەجۆری تر بیستومە)، (ئەم وتە یە جەنابت رای ھەندی لەکەلە زانیانی ئیسلامە، بەلام ھەندیکی تریان رایەکی تریان ھە یە)، (ئەو دێرە شیعەرەت لەکویدا بینیووە زۆر جوانە، بەلام من لە گوڤاری پە یامی راستیدا بەجۆری تر بینیومە)، (لەگەلتم لەو رایەدا بەلام رایەکی تریش ھە یە)، خۆزگە ئەم رستمانمان لەبەردە کرد و لەکاتی دەمەقالەو لیکۆلینەو کانداندا بەکارمان بەینایە لەگەل یەکترا.

ئیسلامی بی گەرد داوامان ئی دەکات کە ناوی دەم و چاوی براکانمان بپاریزین و تەریقیان نەکەینەو.. ھەرەھا دلی برا یەک لەخۆمان نەکەین چونکە شەیتان لەرێگای دەمەلچوون و شەرە قسەو لەیەکمان دەکات..

بۆیە خوی - عز وجل - کاتی ئامۆزگاریمان دەکات کاتی قسەمان لەگەل یەکترا کرد بابە (جواترین شیوہی قسە کردن) لەگەل یەکترا بدوین (نەبادا شەیتان لەیەکمان بترازینیت وەک دەفەر موویت: ﴿ وَقُلْ لِمَآدِي يَقُولُوا الَّذِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ ﴾ (١) الأسراء ٥٣).

کەواتە ئەگەر قسەمان لەگەل یەکترا کرد و قسە یەکی بەرامبەرەکەت بەدل نەبوو بگەری بۆ (جواترین) ووشە ئەگەر جواترینت دەست نەکەوت با ووشە یەکی (جوانی تی بگریت) ..

رىگاي سىيەم:

(ئەگەر ھەلە بوويت دانى پيا بنى)

دارستانىكى چىرپىر و سەوز و پازاۋە لەمالەكەۋە ماۋە دەقىقەيەك دورە.. پۇرئانە جۇرەھا گۈلى پەنگاۋرەنگ دەم دەكاتەۋە، جۇرەھا بالئندەي بال نەخشىن ھىلانەيان تىدا كىردوۋە و بىچوۋەكانيان تىدا پەروەردە دەكەن، بەئاۋازى جۇراۋجۇر دلى -سەيرانكەران- بۇخۇيان كەمەن كىش دەكەن.. سەۋزەگىاي ئەۋەندە ھەستاۋە خەرىكە چۈرپەلى و لاخ ون دەكات..

ئەم زەۋىيەى كە ئاۋا چەشنى بەھەشت پازاۋەتەۋە سىروشتىيە و دەستى چاك كىردن و پازانەۋەى دەۋلەتى پىنەگەيشتوۋە، ئەم باخچەيە ناۋزەد كراۋە بە (قورست پارك) و ھىچى لەدارستانەكان كەمتر نىيە، واش دەزانم لەۋەتى (كولومجس) كە شوورەى ئەمەرىكاي دۇزىۋەتەۋە ئەم باخە ۋەك خۇى ماۋەتەۋە ۋە نەگۇپراۋە.

مىنىش زۇرچار لەگەل تولى بچكۇلانەكەمدا كەناۋى (ركس البولروج)، بوو بۇ سەيرو سەفاۋ ھەلمىزىنى ھەۋايەكى پاك پىرومان تى دەكرد، و لەبەر ئەۋەى كە باخەكە چۆل و ھۆل بوو بىخەم تولىكەم بەرەللا دەكرد تا ئەۋىش لەناۋ كەش و ھەۋاي نازاددا كەيف و سەفاى خۇى بكات.

جارىك لەو جارانە پۇلىسىكى ئەسپ سوارم ئى تاين بوو و بەكول دەيوۋىست دەسەلاتى خۇيم پىشان بدات، بەشىۋەيەكى توندوتىژ خۇپى بەسەرمداۋ ووتى: ئەمە چىيە؟ ئەمە بۇچى وا ئەم سەگەت بەرەللا كىردوۋە بەبى ئەۋەى ھىچ لغاۋ و پەتىكت بەدەستەۋە بىت؟ ئەى نازانى ئەمە سەرىپچى كىردنە لەياسا؟.

مىنىش بەنەرمىەكەۋە ۋەلامم داىەۋە ووتم: (بەلى قوربان ئەزانم بەلام من وام گومان دەبرد كە دارستانەكە چۆلە باۋەر ناكەم ئازارى كەس بدات!). پۇلىسەكە بەشىۋازىكى لاسايى كىردنەۋە ووتى: وام گومان دەبرد..! گويم ئى بگرە ياسا ھىچ حسابىك بۇ گومان ناكات، چونكە ئەم سەگە لەۋانەيە مئالىك بگەزىت يان چۆلەكەيەك بكوژىت.. بۇيە ئەم جارە لىت دەبوورم و بپۇ بەلام خوا مەرگى داۋىيت

جاریکی ترو ئەو سەگە بەرەلای بکەیت.. ئەوکاتە لەلای قازی دادگا بیانوو بەینەرەووە
خۆت دەرباز بکە!.

بەلێ چەند جاریک بەگویی پۆلیسەکەم کرد بەلام -رکس- زۆر پەس بوو بەو
کوژتەیی قاجی و منیش نارهەتەت بووم بۆی، بۆیە پریارمان دا ئەم جارەش هەمان
قارەمانی تۆمار بکەینەو. لەسەرەتاوە هەردوو کمان و امان زانی هەموو شتی کمان
بۆ چوووەتە سەر کەچی لەناکاوە هەر ئەوەندەمان زانی کەوتینەو داو!..

لەوکاتەیی من و پکس بەسەرگەردەکەیی ناو باخەکەو پێش پریکمان دەکرد،
کابرای پۆلیس بەهەلە داوان بەرەو پووم هات و زەنگی ئی دەدا! -رکس- نزیك
بوویەو لەپۆلیسەکەو مەسەلەکەم ئاشکرا بوو هیچ بیانوویەکم پێ نەبوو تا
بیهینمەو بۆی!

هەر لەوێدا نەمەیشت پۆلیسەکە قسە بکات و پیم ووت: (بەراستی لەناو تاواندا
گیرام و هیچ قسەیهکم پێ نییه! بەرپزتان زووتر ناگادارت کردمەو کە دووبارە
بکەمەو دەمبەیی بۆلای قازی، بەلام من گویم نەدایە!).

ئالێردا کابرای پۆلیس بەشیوازیکی نەرم و لەسەرخۆ پێی ووتم: (من دلنیام
لەوێ کە بەرەلکردنی ئەم سەگەو هەلبەزو دابەزی خۆ بکات جوژە چیژو
خۆشیهکت پێ دەدات ناتوانیت نەیکەیت!). ووتم: بەلێ وایە، بەلام ئەم کارەم یاسا
شکاندنی تێدایە! ئەویش ووتی من وادەزانم ئەم توله جوانکیلەت نازاری کەس
نادات وانییه؟ ووتم: بەلام هەندی جار چۆلەکە دەکوژییت!؟. ئەویش
بەزەردەخەنەیهکەو ووتی پیم: باشە بۆ شتیکت پێ نەلیم ئەگەر بیکەیی زۆر چاکە؟
ئەگەر حەزت کرد بەرەلای بکەیت لەویدیوی گەردەکەو بەرەلای بکە با من
نەتانینم!..

لەبەر ئەوێ ئەم پۆلیسەش مروّقه، مروّقیش دیارە حەز دەکات هەست بەگرنگی
بکریت و نرخیی بۆ دابنریت بۆیە کاتی خۆم تاوانبار کردو کوژی تاوانباریم کردە
ملم! بەم کارەم وام لیکرد هەست بەگرنگی و نرخیی خۆی بکات ئەو بوو خیرا

ھەلۋىستى فەرمانرەھايەكى بەسۈزى بەرامبەرى من نواند كە لەكاتى دەسەلاتدا لىبوردە بىت.

بەلام وادابنى من دەستم بگردايە بەمىنجه مینچ و بى تاوانى خۆم دەرخستايە لەپىگای دەمە دەمەو قالدەو خوينەرى بەپىز ئايا ھەرگىز دەمەقالەت لەگەل پۇلىسدا كىردووه؟! كەواتە خۆت ئەنجامى دەمەقالە لەگەل پۇلىس دەزانىت كوىيە؟ و بەچى دەگات؟!...

كاتىك دەزانىن ھەلەيت و دەشكىيت و دەخىتەو بەر درودا، ئايا پاسترو جواتر نىيە پىش ئەوھى بەرامبەرەكەمان پىمان بلىت خۆمان بلىن؟ ئايا ئەو شتانەى رەخنەمان دىننە سەر باشتر وانىيە خۆمان باسيان بەكەين پىش ئەوھى لەبەرامبەرەكانمانەو بىيىستىن؟!...

ھەموو ئەو ناتەواوى و بۆشانەى كە بەرامبەرەكەت بەنیازە لەو پىگايەو چارت بكات و بتشكىنى، تۆ خۆت بىلى و بواری پى مەدە ئەو باسيان بكات، بەم كارەت تۆ ھەوا لەچاۋرۆكەى بەلەمەكەى دەپرىت، زۆر لەوھش دەچىت كە جواترین ھەلۋىستى ھەبىت بەرامبەرت، بەسۆزو لىبوردنەو لىت دىتە پىش و پارت پاست دەكاتەو و نەنگى و ھەلەكەت لەسەر سوک دەكات و بى بايەخيان دەكات وەك چۆن باباى پۇلىس لەدارستانەكە لەگەل مندا كىردى!

وینەكىش (فردیناند وارین) ھەمان شىۋازى لەگەل كىرىرىكى كەللە رەقى توندو تىرى بى رەوشتدا بەكار ھىنا، فەرموون باگوئىبگىرىن بۆ براى وینەكىش خۆى بۆمان بگىرىتەو:

(ئەو وینانەى كە بەتايبەت بۆ بلاوكرائە يان بۆ ھەر مەبەستىكى تىرى پۇژنامەوانى دروستمان دەكرد دەبوايە زۆر وردەكارىمان تىدا بگردنايە.. بەلام سەرۆكەكەمان زۆر ھەزى لە رەخنەگرتن و ھەلە دۆزىنەو بوو! بۆيە ھەر وینەيەكەمان دەكىشاو بۆمان دەھىنا خىرا بچوكتىن ھەلەى تىدا دەدۆزىوھو مىشكى وینەكىشى پى كون دەكرد.. بۆيە زۆر جار لەژورەكەى دەھاتە دەرەوھ

زۆر پەست دەبووم، نەك لەبەر پەخنەو پێشنیارەکانی بەئکو لەبەر شیوازی ناشیرینی لۆمەو سەرزەنشتەکانی کە زۆر زۆر بێ تام بوون).

جاریکیان وێنەیهکم خستە بەر دەستی کەپرای سپاردبووم دروستی بکەم، بەلام پاش ماوهیهکی کورت بە تەلەفون بانگی کردم و ھەر کە چوومە ژوورەو ھەوێ بە تۆرەییەو ھەبەزێە سەرم ووتی: چۆن کەوتیتە ئەم ھەلەیهو ئەو ھەلەیهو ئەو ھەلەیهو!؟ منیش تۆرەیی و پەستی خۆم خواردەو بە ھەلم زانی پێگای دان نان بەھەلەداو خۆ شکاندن بگرمە بەرو تاقی بکەمەو ھەگەلیدا: و تم گەرەم، ئەگەر ئەم ھەلەنەئە تۆ دەیانلێیت راست بن، ئەوا من زۆر ھەلەم و ھێچ بیانوویەکیش نییە کە بپهینمەو لەسەر ئەو گەوجیتیانەئە کە لەوینەکەدا لەدەستم دەرچوو، بەراستی ئەو ھەوێ ماوهیهکی دوورو درێژە من لەخزمت جەنابتانا وێنە دەکێشم و ھەق وایە من زۆرە بەئێستا پێشکەوتووتر بوومایە لەھونەرەکەدا، بۆیە زۆر خەجالەتم و بیزم لەخۆم دیتەو، ئەو ھەوێ زیاتر سەرسامی کردم - ئەو ھەوێ بەبێستنی ووتەکانم خێرا دەستی کرد بەبەرگری کردن لێم و ووتی: تۆ راست دەکەیت! بەلام ھەرچۆنیک بپێت ئەو ھەلەنە ئەو ھەندە گەرە و بایەخدار نین.. و وتم: لەوینەکیشاندا ھەر ھەلەیهک بکریت با کەمیش بپێت ھەر زۆرەو دەبوا بە زیاتر وردەکاریم لەکارەکەدا بکردایە!..

ئەو ھەوێ بەرپۆتەبەر پەتی بەرگری کردنی بۆ شۆڕ کردمەو ھەوێ دەبویست فریای ھەزەکەم بکەوێت، بەلام من نەم دەھێشت، چونکە بۆ یەکەم جار بوو ناوا بەتاسەو ھەزەم لە قسەکردن بوو لەگەڵ بەرپۆتەبەرەکەدا.. بۆیە من بۆ زیاتر چیژ وەرگرتن زیاتر خۆم دەشکاندەو ھەوێ پەخنەم لەکارەکەئە خۆم دەگرت و دەمووت:

- (من زۆر پێویست بوو کە زیاتر وردەکاریم بەخەرج بدایە تیایدا چونکە بەرپۆتەتەن ھەل کارو کاسبیتان بۆ من پەخساندووە و منیش ئەرکی سەرشانە ھەرچی لەتوانامدا ھەبە بیخەمە کار لەو بەرھەمانەئە دەبێخەم بەرەستتان.. بۆیە پێویستە جاریکی تر دەست بکەمەو بەدروستکردنەو ھەوێ وێنانە!.

ئەمەي قېول نەکردو يەكسەر ووتى: نەخىر نەخىر، ھەرگىز نەھاتووہ بەخەيالمددا بەو شىئوہيە دلگران و نارەھەتت بکەم و ويئەكەت سەرلەنوي پى بکيشمەوہ!
پاشان دەستی کرد بەپياھەلدانى ھونەرەكەم و توانا و ليھاتوویم لەو بوارەداو دوو پاتی کردەوہ كەمن تەنھا چەند دەستكارىھەكى سوک و سادەم دەويت و ھىچى ترا!

ئەو پۆژە دەروونم زۆر ئازارى دەچەشت وا بەو چەشنە نالەبارە دەمشكاندەوہو پشتم نەدەگرت.. ئەوہبوو لەكۆتاييدا بەرپۆھبەر بانگى كردم بۆ نانى نيوەپۆ لەمالى خۆيان! و پاش لەيەك جيابوونەوہ چەند بەرھەميكى نووى خستە بەردەستم و داواي ليكردم بۆي تەواو بکەم!!).

ھەموو گيل و گابلحيك دەتوانيت بەرگرى لەھەلەكانى خوى بكات و بيانوويان بۆ بتاشيت كە زۆربەي -گەمژەكان- وادەكەن.. بەلام داننانت بەھەلەكاندا چەندان پلەي بەرز بەسەر خەلكيدا بەرز دەبيتەوہ و ھەست بەپيشكەوتن و بەرزبوونەوہ دەكەيت.

(البرد ھبارد) يەكيكە لەو نووسەرانیە كە توانيويانە يەك گەلى تەواو لەخۆيان بەروژينن، زۆرجار پستەو دەستەواژەكانى دلى خوینەرانیان دەرەنجاندو توپەيى و سەرکەشيان لىوہ پەيدا دەبوون، لەگەل ئەو چارە پەشيبەيدا كە نەيدەزانى ھەلسوكەوتى بەرز لە گەل خەلكى بكات.. بەلام زۆرجارىش دەيتوانى زۆرى لەدورژمن و ناحەزەكانى بكاتەوہ دۆست و لايەنگرى خوى!.

بۆ نموونە، جاريكيان خوینەرئىكى دلگەرم و توپە بۆي نووسى بوو: (من لەگەل ئەو پايانەدا نيم لەفلان باسدا ھىناوتە، لەكۆتايى نامەكەشدا قسەيەكى سوكى دابووہ پال -ھبارد-! مستر ھبارد ھىچ تىك نەچوو ئەوہ نەبيت بۆي نووسى: ئايا بەرپزتان بۆتان دەكرىت سەرىكم لى بدەن تا پىكەوہو لەنزىكەوہ لەو پايانە بكۆلينەوہ؟! چونكە تەنانەت خۆشم لەگەل ھەموو ئەو شتانەدا نەماوم كە كاتى خوى نووسيوومن، ئەوباسەي دوينى نووسيوومە مەرج نيبە ئەمپۆش ھەمان پراو

بۆچوونم لەسەریان ماییت! بۆیە زۆر کەیف خۆش و مەسرور دەبم رای بەرپزیشت
لەو بارەییەوه بزەنم)!

پێم بلی -خوینەری ئازیز- چی بلییت و چیت پی دەکریت لەبەردەم
ئادەمیزادیکدا کە ئا بەو چەشنە بییت بەدەمتەوه و ھەلسوکەوتت لەگەڵدا بکات؟!.

ئەگەر زۆر زۆر دُنیا بوویت لەخۆت کە لەسەر ھەقیت، ئەوا بەجواترین شیوہو
لەسەرخۆو ژیرانە خەلکی بۆلای ئەو ھەق و راستییە رابکیشە.

ئەگەر لەشتیکیشدا ھەلە بوویت -کە زۆرجار واین بەجۆریک جینگای سەر
سورمانە- دەی با خۆمان دانیان پێدا بنیین پێش ئەوہی بەرامبەرەکەمان وەک
چەکیک بەکاری بەینی دژمان.

بەکارھینانی ئەم ریگایە تەنھا لەبەر ئەنجامە پڕ سوودو بەکەلکەکەیی نییە، بەلکە
جۆرە چیژو ھەست بەھەوانەوہیەکی دەروونی و جەستەیی دەکریت کە ھەرگیز
لەبەرگری کردن و خۆ بەبیئاوان داناندا بەدی ناکریت.

کەواتە ئەگەر دەتەویت خەلکی بەرەو بۆچوونەکانت رابکیشیت ئەوا بپرگەیی
ژمارە (۳) جیبەجی بکە کە دەلیت:

(ھەرکاتیک ھەلە بوویت دان بنی بەو ھەلەییەدا).

پاشكۆي ريگاي سييه م :

(دان نان بههه ئه دا چاگه يه)

ئايىنى پىرۆزى ئىسلام وا موسلمان پەرورده دەكات كه خۇ پەرست نەبن و دەمارگىريان بۇ راو بۇچوونەكانى خۇيان نەبىت و بەشيوەيهك سوور بن لەسەرى و بەموو لىي لانەدن و پاى كەسى تريان پى قووت نەدرىت!

تەننەت لەئىسلامدا ئەگەر كەسىك گوناھىك بكات، بەلام دان بەو دا بنىت كە ئەمە گوناھە و ھەق نەبوو بىكات زۆر بەرپزترەو گوناھەكەى كەمترە لەكەسىك كە پاش تاوانەكەشى ھەر خۇي بەھەلە نەزانىت و ھەر سوور بىت لەسەرى و بەتاوانى نەزانىت..

سەيرىكە.. ئادەم و ھەوا (سەلامى خويان لى بىت) ھەلەيەكيان كىركە لەبەرى درەختە قەدەغە كراوھەكيان خوارد شەيتانىش ھەلەيەكى كىرد سەرپىچى فەرمانى خواى كىردو سوژدەى بۇ ئادەم نەبرد.

ئەو بوو خواى گەورە لەئادەم و ھەواخۇش بوو.. بەلام لەشەيتان خۇش نەبوو.. چونكە ئادەم ژىرانە لەگەل ھاوسەرەكەيدا كەوتن بەچۆكداو دەستيان كىرد بەپارانەو و داننان بەھەلەكەياندا ووتيان: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّا تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (الاعراف ۲۳).

بەلام شەيتان لەباتى ئەو ھى دانبنى بەھەلەى خۇيداو داواى لىبوردن بكات كەچى ھەستا بەبىيانو ھىنانەو بەرگىرى كىردن لەبۇچوونە لارەكەى خۇي ووتى: ﴿قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ﴾ (ص ۷۶). واتە: ھەرگىز سوجدە بۇ كەسى نابەم لەقور دروستت كىردو و بەلام من لەپووناكى و ئاگر..

سەرەنجامەكەى لای ھەموان پوون و ئاشكرايە.. خواى گەورە پىنى فەرموو: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ﴾ (ص ۷۸). (پىغەمبەرى خۇشەويستمان ﷺ) بەكردەو ھاو لەانى تى گەياندو و كە جىگاي رىزە موسلمان لەپاى خۇي دابەزىت ئەگەر

رایەکی جوانتری لەبەرامبەرەکهی بیست و پینشی کەم ناکات ئەگەر وەری بگریت و کاری پێ بکات ئیتر با بەرامبەرەکهشی ئاستی زۆر نزمتر بێت..

بۆ نموونە: لەجەنگی بەدری گەرەدا (پینغەمبەر)ی خوا (ﷺ) جینگایەکی دیاری کردو کردی بەسەر بازگەیی سوپای باوەر، لەم کاتەدا سەربازێکی سادەیی ناو سوپاکە ناوی -حەبابی کوپی موزیر- بوو ھاتە خزمەت سەر کردو پێی ووت: ئەم جینگایەیی ھەلت بژاردوو وەحی خواي گەرەییە یان پای خۆتانە؟ (پینغەمبەر) مان (ﷺ) فەرمووی: نەخیز پای خۆمە، حەباب ووتی: دەی ئەم جینگایە سەربازی نییەو با برۆینە سەر یەکەمین بیرو بیرە ئاوەکانی تر بکەوێت پشتم وەمان و پریان بکەینەو و قورەیش لەتینواندا شەریان بۆ ناکریت!. (پینغەمبەر)ی خوا (ﷺ) پراکەیی قبوڵی کردو لەجینگاکەیی خۆی گویستییەو بۆ ئەو جی یە..

لەوانەییە سەرکردەییەکی ئەمڕۆ بوايە: خۆی ئی دەگۆراو پێ دەگوت تۆ سەربازێکی سادەیی و چیتە بەسەر دارشتنی نەخشەیی جەنگ و من قورساییی تۆ نەجمە پینوہییە!!

کەچی ئەمڕۆ ھەندی لایەن ھەیی ئەگەر ئەندامیکیان پینشنیاریک یان ناتەواویەک باس بکات لەناو لایەنەکەیدا.. گوییی بۆ ناگرن و پینیی پێ دەکەن و دەلین: سوپاست ئەکەین، بەلام لەتۆ ژیرتر بیری ئی کردۆتەو! ئەمە باشە، ئەگەر بەخەت مائیل و لادەرو دەم نەوہستاو نەیدەنە قەلەم و نیشانەیی پرسسیاری لەسە دانەنن!. بەلکو یاسای لاری (بێخەم بە شیخەکەت مەعصومە) بەکار دەھینن لەگەلیدا!!

ھەندی گیل و گەوار وا تی گەیشتون ئەگەر خۆت بشکینیتەو لەرایەکەت دابەزیت یان دان بەوہدا بنییت کە نەتزانوہ، ئەوہ گەرەترین عەیبەییەو ئاغای لەئاغایەتی پێ دەکەویت و مامۆستاو زانایان شورەییە بەکاری بەینن!.. ئەوہتا پیاوێک لەلای ئیمام مالیک دەبیت و لەو کاتەدا ھەندی پرسسیاری شەری ئاراستەیی ئیمام دەکریت و بۆ ھەندی پرسسیار دەلینت: نازانم پیاوہکە ووتی: مامۆستا عەیب ناکات دەلینت نازانم؟ کاتی ئیمام ئەو قسە دەبیستییەو دەلی بۆم بانگ بکەن..

کاتی دیتە خزمەتی پێی دەلیت: (نەخێر عەیب ناکەم، بەلکو شانازی پێوه دەکەم چونکە فریشتەکانی خوا عەیبیان نەکردو وتیان خۆیە ئیمە نایزانین ﴿لَا عَلَمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾ (۱). (بقرە ۲۲).

بۆیە نابینی یەك ھاوھلی (پێغەمبەر) مان پینەهی ھەلەکانی خۆی کردبیت و بیانویان بۆ بتاشیت، بەلکو دانیان پیا ناوھ ئیتر با گەورەترین زیانیش بکەن، بۆ نمونە ئەو سێ ھاوھلەهی (پێغەمبەر) مان (ﷺ) توشی ھەلەهی دواکەوتن بوون لەجەنگی تەبوکدا، بەلام کاتی (پێغەمبەر) گەرایەوھ لێی پرسین بۆ دواکەوتن؟ کەعبی کورپی مالیک - ئەم ڕێگایەیی بەکار ھینا - ووتی: ئەم تۆانی وەك دوو ڕووەکان درۆ بکەم و خۆم ڕزگار بکەم، بەلام ووتم ئەھی (پێغەمبەر)ی خوا بەخوا پاشایەکی دنیا بوویتایە بەدوو قسەیی لوس و درۆ خۆم دەریاز دەکرد، بەلام ھیچ بیانویە کمان نییەو ھەلەیه کەو کردوومانەو داوای لێبوردن دەکەین.. ئەو ھوو پاش ماوھیک خۆی گەورە بەئایەتی قورئان ڕیاری لێبوردنی بۆ دەرکردن!

خۆ ئەیانتۆانی وەك ھەندی نەزان خۆیان تۆرە بکەن و بلین: دەی خۆ کفرمان نەکردوو و چەندان غەزەمان کردوو بە دانەیه ک نەکەین خۆ دنیا ناروخت!! داننان بەھەلەداو خۆشکاندەوھو قبول کردنی رای بەرامبەر، تەنانەت لەگەڵ سەرکردەو پاشاو حومراکانیشدا سوودی ھەبوو چ جایی باریەکی خۆت بەرامبەرت بیت.

بۆ نمونە، لەسەردەمی عەباسیەکاندا پاش مردنی ھارون الرشید (بەیعەت) دەریت بە (مأمون)ی کورپی.. لەھەمان کاتدا ئیبراھیمی مامیشی کەنازناوی (ابن شکلە)ی ھەبوو.. داوای خەلافەتی دەکردو ھانی مەردومی دەدا تا بەیعەت بە (مأمون) نەدەن و بەیعەت بەئەو بدەن!..

کاتی مأمون ئەمە دەبیستی تۆرە دەبیت و فەرمانی گرتنی دەر دەکات و شورتەیی ئەو سەردەمە دەیگرن و دەیھینن بۆ کۆشکی خەلافەت لەبەغداد، مأمون

پێی دەلی: مامە، راستە تۆ داوای خەلافەت و بەیعتت کردووە؟ بۆ ویستوتە دووبەرەکی لەناو موسولماناندا دروست بکەیت؟

(ئێبراهیم) لەدلی خۆیدا پڕیاریدا بەرگری لەخۆی نەکات و بەھانە بۆ بۆچوونەکە ی نەتاشییت و یاسای داننان بەھەلەو خەتای جیبەجی کردو ووتی: ئەی گەرەمی موسلمان خوا پایە بەرزتان بکات، ئەم کارەم ھەلەیک بوو ھات بەسەرمداو کردم!

کە دەبوا یە نەمکردایە.. تۆش ئەگەر لیبوردن و گەرەمی خۆت بەکار بەینی بەرامبەر مامی خۆت ئەو چاکی خۆتانە.. و ئەگەر لەتۆلەشدا بمرکوزن ئەو مافی رەوای خۆتانە!

مأمون سەری پێزی داخست لەئاستی ئەم دابەزین و خوشکاندنەداو زۆر دلخۆش بوو، چونکە بەسە بۆی کە ئەوەندە گرنگی و پێزی ھەبیت کە خەلک لەخزمەتیدا داوای لیبوردنی ئی بکەن..

بۆیە ووتی: مامەگیان.. فەرموو وەرە تەنیشتم دانیشە تۆ ئەمڕۆ لیبوراویت مامەگیان!!

خوینەری بەرپێز ئایا ئەگەر (بەن شەکلە) بەرگری لەخۆی بکردایەو دەمەقالەو دەمە دەمە بکردایە راستی خۆی بسەلماندا یەو بیگوتایە: کورم من برای گەرەمی خەلیفەم.. لەتو دنیا یدەترم.. و خەلکی خوشیان دەویم و بەیعتم پی دەدەن.. ئایا ئەزانی چی پووی دەدا؟ بیگومان ناکامەکە ی زۆر ئاشکرایە.. سەری لەلاشە جیا دەکرایەو!!

کەواتە عەیب نییە، مەگەر لەلای گیل و گەمژەکان، ئەگەر بەبراکەت ووت: (بمبۆرە تۆ راستەکەیت)، (من لەمەوبەر وا تی گەشتبووم)، (ئەزانی قسەکە ی تۆ جوانە)، (ئەزانی قسەکە ی تۆ دەرچوو)، (جار جار من لیم تیک دەچیت)، (باش بوو بیرت خستمەو) و.. ھتد.

بەشى چوارم:

(كورتتېزىن رېگا بتگە يەنئىتە دلى كەسېك)

ئەگەر ھاتوو زۆر توندو تىژو پقاۋى بوويت و جامى توپەيىت بەسەر بەرامبەرەكەتدا پزاند بېگومان سەرت سوك دەبېت و ھەندى بارى سەرشانت سوك دەكەيت..

ئەم سوودە بۇ خۇتە! بەلام ئەى بەرامبەرەكەت تاۋانى چىيە؟! ئايا تۇ بەسەر ئەو ھەژارەۋە دەروونت دەھەيئىتەۋە؟! ئايا شىۋازى توندوتىژو دوژمن كارانەت ۋاى ئى دەكەت بېتەسەر بۇچوونەكانت؟!..

جاريكىان (ودرو ولسون) ۋوتى: (ھەركاتىك ھاتىت بۇلام و بۇ كزت خپ كرىدبوو بۇ ناۋ دەم، پەيمانىت پى دەدەم من زووتر خپى دەكەم بۇ ناۋ دەمت، بەلام ئەگەر ھاتى بۇلام پىت ۋوتم: (ئاۋەرە با راگۇرېنەۋەيەك بكەين)، تەنانەت ئەگەر جىاۋازى كەۋتە نىۋانمان ئەۋەندە نابات دەبىنېن راكانمان زۆر لەيەكەۋە دوور نىن).

تا ئىستا نەمدىۋە ھىچ كەسېك ۋەك (جۇن روكلەر)ى كوپ بەتەۋاۋەتى مافى خۇى داىبىت بەم مەسەلەيە، ئەۋەبوو سالى (۱۹۱۵) گەۋرەتېزىن مانگرتن ھەر چوارچىۋەى ۋلايەتى كۆلورادوى گرتەۋە كە بەگەۋرەتېزىن مانگرتن دەژمىررېت لەھەموو مېژۋوى پىشەسازى ئەمەرىكىدا، خەلكى ئەۋەندە رقىان لە -روكلەر- بوو كە بەۋ ئەندازەيە رقىان لەكەسى تر نەبوو.. ئەم مانگرتنە كرىكارەكانى كوورەى خەلوز پىى ھەستابوون كە سەرىبەكۆمپانىيەى كولورادو بوو كە روكلەر سەرۋكى بوو.. تەنھا داۋاكارىشيان بەرزكردنەۋەى رېژەى موۋچەكانيان بوو..

لەكاتىكدا ئاگرى ئەم شۇرشە خەرىك بوو گيان و سامانى خەلكى بكاتە قەرەبرووت.. سىنگى خەلكىش پەنگى خواردبوۋيەۋە لە پق و كىنە بەرامبەر سەرۋكى كۆمپانىيا -ئالەم كاتە ناھەمواردە روكلەر وىستى ئاشتى و ھىمنى سەقامگىر بكاتەۋە.. بېگومان كرىدىشى! چۇن؟ ئەمە بەسەرھاتەكەيەتى:

(روکفلر) چەند ھەفتەيەکی تايبەت کرد بۆ ساپرێژکردنەوی نیوان خۆی و لێپرسراوی کریکارە شۆرشگێرەکان، بە تايبەت قسە پۆشتووەکانیان، پاشان ھەموویانی کۆ کردەو و وتاریکی بۆدان، ھەرئەوئەندەت زانی پق و توپەیی دامرکایەو ھە لەرادەيە کەدابوو خەریک بوو روکفلر دامالن.. بەلام ووتارە کە کەسانیکێ زۆری کردە خۆی و بوونە دۆست و لایەنگری.. و تەنانەت مانگرتووەکان بەئەسپایی چوونەو سەر کارەکانیان، بەبێ ئەوێ باسی مووچە زیادکردن بکەن کە مەبەستی مانگرتنەکانیان ھەر ئەوئەش بوو!

ئەمەش سەرەتای ئەو ووتارە بەناوبانگەيەتی، وە لەبیرت نەچیت کاتیك ئەم ووتارە دەخوینیتەو ھە – روکفلر ئەم ووتارەي لەبەردەم کەسانیکدا داوہ کەتا ئەوساتەش پەتی سیدارەکانیان بەدارسیویکەو لەناوہ پراستی شاردا بۆ ھەلواسیبوو!! ھەرچەندە نەیتوانی بەتەواوہتی سۆزو خۆشەوئیستیان بۆخۆی رابکێشی.

روکفلر وتارەکەي بەم شیوہیە دەست پیکرد: (بەراستی ئەمپرو پۆژیکي پەرشنگدارە لەپۆژەکانی تەمەنم و کاتیکی بەپیزە لەکاتەکانی تەمەنم، کە تیايدا دەگەمە خزمەتتان ئەي نوینەرانی کریکاران، رینگام بەدەن بەناوی خۆمەو و بەناوی سەرچەم کارگوزارو لێپرسراوہکانیانەو شانازی خۆمان دەربیرین بەرامبەر ئەم کۆبوونەو میژوووییەي کە بەدریژایی تەمەن یادی دەکەینەو. ئەگەر ئەم کۆبوونەوئەش پێش دوو ھەفتە بگیرایە، وەک غەریبیک لەناوتاندا دەوہستام و نەمدەتوانی لەیەکتريتان جیا بکەمەو، بەلام ئەوہبوو لەم دوایانەدا لەناو چادرو کابینەکاندا بەخزمەتتان شاد بووم و بەختەوہر بووم بەگفتوگۆ کردن لەگەل یەک بەیەکتاندا.. و لەمالەکانیشتاندا چاو بەمال و مندالەکانتان کەوت، ئەلیم: پاشان ئیمە ئەمپرو کۆبووینەتەو لەگەل یەکترا وەک دۆست و براو ھاورپیی یەکتەر، چەند شادمان دەبم بەدووبارە بوونەوئەي وینەي ئەم جۆرە کۆبوونەوانە کە تیايدا لەھەموو مەبەستەکانمان بکۆلینەو سوودەکانی ھەردوولامان تیدا باس بکرایە.

ھەرچەندە خۇي وا پېويىستى دەکرد ئەم دیدارە لەنىوان بەرپۆھبەرانى كۆمپانىياو نوینەرانى كرىكارەكاندا ئەنجام بدرايە، چونكە من ھەست دەكەم كارى من نىيە و خۆم تى ھەلقورتاندووه و شەنسم نەبووه لەيەكى لەو دوو لايەندەدا بوومايە، لەگەل ئەوھشدا ئەى ھاورپىيان من وا ھەست دەكەم پەيوەندىەكى بەتین بەرەوئىوھم كىش دەكات)!

ئایا ئەمە نموونەيەكى قەشەنگ نىيەو ئایا ھىچ نموونەيەكى تری دەگاتى لەھونەرى: گۆپىنى دووژمن و ناھەزان بۆ دوست و خۆشەويست و لایەنگر؟! وا دابنى روکفلر رېگايەكى تری بگرتايەتە بەر.. دابنى دەستى بگردايە بەدەمە قالەو دەمە دەمە لەگەل كرىكارەكانداو راستەوخۆ چەند راستىەكى رەقى بدايە بەرووياندا.. دابنى بەشيوازو ئىشاراتى برىقەدار پىي بەسەلماندايە ھەلەن، دابنى بەھەموو بەلگە مەنتىقى و ژىريانە پىي بەسەلماندايە كە گىل و گەمرژەن لەم مانگرتنەياندا، بىگومان شوپش كلىپەى دەسەندو ئاژاوهو كوشتارىش تەشەنەى دەکرد..

ئەگەر ھات و دلى كەسىك پەر بوو لەرق و كىنە بەرامبەرت ھەرگىز ناتوانىت بەرەو بەرنامەو بۆچوونەكانت راي بكىشى ئىتر با ھەموو مەنتىقى دونيا ھەيە بەكارى بەيئى.

دەى با باوكە لۆمەبارىنەكان.. ژن و مېردە رەخنەگرەكان.. بەرپۆھبەرە سەرکەشەكان ھەست بەم راستىە بکەن و پەنا بەرنە بەر نامۆزگارى و نەرمى و لەسەرخويى.

پىش سەد سال لەمەوبەر لىكولن ووتوويەتى: (پەندىكى جوان ھەيە دەلىت: (دلوپىك ھەنگوین بۆكوشتنى مېش لە بەرمىلىك زەھر باشتەرە) !، دەى لەگەل ئادەمىزادىشدا ھەر وایە: ئەگەر ويستت كەسىك بەرەو خۆت بەيئىت يەكەم جار دەبىت قەناعەتى پى بەكەيت كە تۆ ھاورپىو دلسۆزى ئەويت، ئائەمەيە تە ھەنگوینەكە دلى راودەكەيت و ئەمەش نزیكتىن رېگايە بۆ گەيشتنى بەدلەكان.

لەو دەچیت تۆ دوو چاری مانگرتن و بلاو پیکردنی نەبەیت یان قسە لەگەڵ
جەماوەریکی گەورەدا نەکەیت، بەلام خۆ ھەندی جار دەرئەوێت بۆ نمونە کرێی
خانۆوەکەت کەم کەیتەو لەلای خاوەن خانووی ئایا قسە نەرم و نیان و جوان
کەلکی ھەیە: -

بابزانین: مستر (وب) ویستی خاوەنی خانۆوەکە ی پازی بکات کە کرێی خانۆوەکە ی
لەسەر سوک بکات لەگەڵ ئەو ھەشدا کە کابرای خاوەن خانووی زۆر توندو تیزبوو قسە
ھەر قسە ی خۆی بوو، کەچی سەریش کەوت لەم کارەیدا! (وب) خۆی بۆمان
دەگێڕیتەو، بۆخاوەن خانۆوەکەم نامە یەکم نووسی بەم شیوہیە: (نیازم وایە لەگەڵ
تەواو بوونی ماوہی دیاری کراودا خانۆوەکە چۆل بکەم و بەجی بەیلم!) لەپراستیدا
نەمدەویست چۆلی بکەم، بەلکو ویستم ئەو بکەم بەپیشەکی یەک بۆ ئەوہی داوای
سوک کردنی کرێکە ی ئی بکەم، بەلام ئەو کارەم بیھوایی و نا ئومیدی ئی بەدی دەرکرا
چونکە کرێچیکەکانی پیشوویش ھەمان رینگایان بەکار ھینا بەلام لەگەڵ ئەو کەللە
رەقەدا سوودی نەبوو!

لەوکاتەدا بەخۆم وت: من چەند دەستور و بنەمام خویندووە دەر بارە ی ھونەری
ھەلس و کەوت کردن و کارکردنە سەر دلی خەلکی کەواتە بۆچی رینگایەکیان تاقی
نەکەمەو لەگەڵ ئەم پیاوہدا بزانی چی پروو دەدات؟

کابرای خاوەن خانووی ھەر کە نامە ی منی پینگە شتبوو خیرای خۆی و جیگرەکە ی
ھاتن بۆ مالممان.. منیش بەسلاویکی گەرمەو بەرەو روویان چووم و پیشوازیکە ی
جوانم ئی کردن. بەروویەکی گەشەووە بە دەم زەردە خەنەو فەرمووم ئی کردنە
ژوورەوہ).

پاش سلاو و چاک و چۆنی، دەستم کرد بە قسە کردن. بەلام دەر بارە ی کئی
خانووی نا بەلکو ھاتم باسیکی دلگیری و خوشی و بەختەوہری ئەو ماوہیەم بۆ کرد
کە لە خانۆوەکەیدا بەسەرم بردووە. بەپراستی من زیادە رەویم کرد لەو پیاھە ئدانەدا
بەلام بەپراستی و دلسۆزانە نرخ و ریزم بۆ دادەنا) پاشان سەرسامی خۆم دەربری
لەلیھاتوویی و بە توانایی یەکە ی لەبەرئۆبەردنی ئیش و کاری مولکەکانیدا! پاشان

ووتىم: ئاۋاتەخۋازبووم بۇ سالىكى تىرىش لەم خانوۋەخۇشەدا بىمامايەتەۋە بەلام داخى بەجەرگم توانام بەسەر كرىكەيدا ناشكىت!).

پىياۋە بەپروۋىيەكى گەشەۋە پروۋى تىكىردم ۋەك بلىنى بۇيەكەم جارە لەژيانمدا كرىچى ئالەم جۆرە چاكەم بوۋىت كە ئابەۋ چەشەنەپىشۋازىم ئى دەكات سەرسام بوۋ لەخۇشىدا نەيدەزانى چى بلىت!

خاۋەن خانوۋەكە دەستى كرد بە قسەكردن و باسى ئەۋ ناپرەحتى و دەردى سەريانەى دەكرد كە توۋشى ھاتوۋە بەدەستى كرىچى لارەۋە. تەنانەت كرىچى يەكيان لەماۋەى يەك مانگدا (۱۴) نامەى بۇ ناردوۋە قسەى رەق و دلپرەنجىنەرى تىدا نوۋسىۋە! و يەككىكى تىران ھەرەشەى ئەۋە دەكات كە ئەگەر ئەۋ مائە قاتى سەرەۋە دەرنەكەيت ئەۋا پەيماننامە ھەئەۋەشىنمەۋە چۈنكە مائەكان زۆر چەقەچرۆۋ دەمەۋەرن!

پاشان ووتى: ئاى كەبەختەۋەرم كرىچىيەكى ۋەك تۆم ھەبىت! بەبى ئەۋەى من داۋاى سوک كىردنى كرى خانوۋەكەى ئى بکەم خۇى پازى بوۋ كرىكەى بەۋ جۆرە سوک بکات كە من پىم خۇشە!!). نەك ھەر ئەۋەندە بەلكو كاتى خواحافىزىم لىكىرد پىى ووتىم: چۈنە بەلاتەۋە دەستىكى جوانكارى بەينم بە خانوۋەكەتدا!؟.

ئەگەر بىمويستايە بەۋجۆرە كرى كەى پى كەم بکەمەۋە كە پىشتەر كرىچىيەكانى تر كىردوۋانە ئەۋا منىش شايانى ئەۋ تىك شكانەى ئەۋان دەبووم، بەلام من بەئاسانى بەھۇى پروۋى خۇش و رىزى تايبەت و نەرم و نيانىيەۋە دەستم كەوت..
مئال بووم كاتى لەلادى بووم بەپىى پەتى كىلگە و باخەكانم تەى دەكردو لەقوتابخانەكەى پۇژھەلاتى مەيسورى قوتابى بووم چىرۆكىكى ئەفسانەيان بۇ باس دەكردىن لەژىر ناۋى (خۆر و رەشەبا) كە دەلىت: جارىكيان خۆر رەشەبا بوۋبە دەمەقالەيان، خۆر دەيگوت من بەھىزو توانا ترم.. رەشەبايش دەيگوت: من لەتۆ بەھىزىترو بەتىن ترم، پاشان با ووتى بەخۆر: ئەۋپىياۋە پىرە دەبىنى كە ئەۋ پالتۇيەى لەخۇى پىچاۋە.. ئەگەر ئازايت واى ئى بکە بەزوتىر كات پالتوكەى داكەنىت و فرىى بدات!؟.

خۆر ئەم گرهوهی لهگهڵ رەشەبادا کردو پێی ووت: ئادهی ئەگەر راستهکهی پالتۆکهی لهبەردا لابەرە؟ ئەمەي ووت خۆی خسته پشتی پەلە ھەوریکەوہ.. باش بەھەموو ھیزو توانا بەوہ دەھات و دەچوو.. کابرایش زیاتر پالتۆکهی لەخۆی دەنالاندو توندتر دەیگرت..

رەشەبا ئەھات و دەچوو گپری لەخۆی بپری و خۆی شەکەت کرد تا گەشتە ئەوہی لەبەردەم خۆرا دەستەوستان بوو دانی نا بەناتوانایی خۆیدا..

نۆرەي خۆر ھات، خۆر بەھیمنی لەنیوان پەلە ھەورە رەشەکانەوہ سەری دەرھیناو بەزەردەخەنەیکەوہ خۆی پيشانی پیاوہ پیرەکەدا.. پیاوہ پیرەکەش بەئەسپایی پالتۆکهی لەخۆی کردوہ و فریسی دایە ئەولاوہ!! لەم کاتەدا خۆر بەرەشەبای ووت: (نەرم و نیانی و لەسەرخۆیی چەند قات کاری توندوتیژی و تۆپەیی دەکات)!

لەسەردەمی مندالیما حەزم لەو چیرۆکانە بوو لەگۆقارەکاندا بلأودەکرانەوہ- رۆژنامەي بوستن- پەر بوو لە بلأوکراوہي پەرپاگەندە بۆ ئەو بەناو پزیشکانەي کە خەلکیان وادەست دەبپری کە گوايە چارەسەري ئەو نەخۆشیانە دەکەن کە کوشندەو بی دەرمانن کە لەپراستیدا بریتی بوو لە ساختەچیتي و پارە کشانەوہ لەو خەلکە سادەو نەخۆیندەوارانە!

ئەم دەست بپرانە نەخۆشەکانیان لەترس و بیمیکی ھەمیشەبییدا دەھیشتەوہ لەبەر ئەوہي سەریان ئی بدەنەوہ پيشان دەووتن: نەخۆشیەکەتان سەرھەلەداتەوہو ھیچ داودەرمانیکیان پێ نەدەدان- ئەم دەسپرانە زۆرکەسیان دووچاری مردن کرد بوو بەتایبەت ئەوانە یان مندالیان لەباري ژنان دەبپرد!

دانیشتوانی بوستن لەم کارە زۆر پەست بوون.. و تاربیژو ئامۆژگارەکان نەفرینی خۆیان دەباراند بەسەریانداو قسەیان بەو رۆژنامەو گۆقارانەش دەگووت کە پەرپاگەندەیان بۆ بلأودەکەنەوہو لەخوادەپارانەوہ کە دانیشتوان بپاریژی لەشەپرو خراپەي ئەو دەست بپرانە، بەلام بیسوود بوو دوکتور(ب) لەدواتر بووہ قوتابی پەیمانگاکی من، سەرۆکی ریکخراوی (لیژنەي ھاوولاتی باش) بوو کە سەر بە

(یه‌کیتی گاورانی بوستن بۆ هه‌وله سوپاس کراوه‌کان) بوو.. به‌شداریان کرد له وه‌ستان به‌رامبه‌ر ئهم ده‌ست به‌رانه و به‌لام کاری ئه‌وانیش تیک شکا.. تامستر-ب-گه‌شته ئه‌و باوه‌ره‌ی که‌شه‌رو به‌رامبه‌ر وه‌ستان سوودی نییه له‌گه‌ل ئه‌و به‌ناو پزیشکانه‌دا، بۆیه بیری له‌شتیک کرد، که‌هه‌رگیز به‌یری که‌سدانه‌ها‌تبوو.. که‌به‌کاره‌ینانی نهرم و نیانییه له‌گه‌لیاندا، ویستی پۆژنامه‌کان قه‌ناعه‌ت پی‌بکات به‌خۆشی خۆیان واز له‌ پاگه‌نده کردن به‌ینن بۆیان.

بۆیه مستر (ب) پۆشته نووسینگه‌که‌ی خۆی و نامه‌یه‌کی جوان و پازاوه‌ی نووسی بۆ (بوستن هوالدا) وتیایدا سه‌رسامی خۆی ده‌ربیری به‌رامبه‌ر لی‌ها‌توویی پۆژنامه‌که‌یان له‌بواری چیرۆک و ئه‌ده‌ب و هه‌واله‌ سیاسی و وه‌رزشییه‌کان و له‌دوایدا وتی: به‌راستی پۆژنامه‌که‌تان شایانی ئه‌وه‌یه بجیته ماله‌ ناودارو به‌ریزه‌کان، وه، به‌رده‌وام بوو وتی:

(... به‌لام ئه‌وه‌نده هه‌یه هاورپی‌یه‌کم بۆی باس کردم که‌واکچیکێ گه‌نجی هه‌یه: ئهم کچه باسی منداڵ له‌باربردنی خویندبوویه‌وه که ئیوه پاگه‌نده‌تان کردبوو بۆ که‌سیک، کچه له‌باوکی پرسى و منال له‌باربردن یانی چی و چۆنه؟!، ئه‌و هاورپی‌یه‌م ته‌زوویه‌کی شه‌رم به‌سه‌ریدا هات و نه‌یزانی چی وه‌لامی کچه‌که‌ی بداته‌وه!).

به‌ریزان پۆژنامه‌که‌تان ده‌چیته به‌پزرتین مال له‌بوستندا، و ئه‌و هه‌واله‌ی له‌هاورپیکه‌م پووی‌داوه کى ده‌لی له‌چه‌ندان مالی تریشدا پووی نه‌دا بیئت؟! باشه ئه‌گه‌ر به‌ریزتان کچیکێ گه‌نجتان هه‌بیئت و له‌پۆژنامه‌که‌تان بپرسیت، پووتان دیئت وه‌لامی بده‌نه‌وه؟ (چه‌ند دل‌گران و ئه‌سه‌فم -گه‌وره‌م- که‌ده‌بینم پۆژنامه‌که‌تان له‌هه‌موو پوویه‌که‌وه پیش که‌وتنی پیوه دیاره که‌چی ئهم تاکه ناته‌واویه به‌دی ده‌که‌م که باوکان هه‌رتیک ده‌چن کاتی پۆژنامه‌که به‌ده‌ست کچه‌کانیا نه‌وه ده‌بینن! ئایا له‌وه‌ناچیت هه‌زاران خوینه‌ری تریش ئهم تی‌بینییه‌یان هه‌بیئت؟.

ئه‌وه‌بوو مستر -ب- پاش دوو پۆژ نامه‌یه‌کی له‌پۆژنامه‌که پیگه‌یشت -که‌دکتۆر ب- نزیکه‌ی (۲۵) ساله ئه‌و نامه‌یه‌ی هه‌لگرتووه!. وه من کاتی ئهم باسه ده‌نووسم

ئەو نامەيەم لەبەر دەستايە كە مېژوۋى (۱۳)ى ئوكتوبرى (۱۹۰۴) پېۋەيەو ئەمەش دەقەكەيەتى:

(دوكتور ا.ھ.ب) بوستن ماساشوستس) ئەى بەرېزو خوشەويستم: (ئيمە زور قەرزار و شوكرانە بژيرى تۆين لەسەر ئەو نامەيەى لەم مانگەدا بۆت ناردين، چونكە گەياندميە ئەوہى دوايىن بېريارم بوە لەمەسەلەى پروپاگەندەكاندا كە لەو كاتەوہ بوومەتە سەرنووسەر بىرى لىدەكەمەوہ و نەمزانيوہ چ بېريارىكى لەسەر بدم! لەپۇژى دووشەممەى داھاتووہوہ پۇژنامەى (بوستن ھرالدى) بەتەواوى خالى دەبيت لەبلاوكردنەوہى ئەوشتانەى قسەيان دېتە سەر و سەرجم بلاوكراوہو پاكەندەكانى تايبەت بە (پزىشكەكان) فرى دەدرېتە دەرەوہى پۇژنامەكەوہ، تەنھا پاكەندە سوود بەخشەكان دەھيلىنەوہ كە ناكريت لابرين لەپۇژنامەكە! لەكۇتاييدا شووكرى سوپاسى خۇم ئاراستەى جەنابتان دەكەم لەسەر ئەو نامەيەى كە بووبەھوى دەرکردنى دواپريارم لەمەسەلەيەكى گرنگدا).

ئيمزا

دئسۇرتان و . ا . ھاسكل

كەواتە با قسەكەى لىنكۆلنت ياد نەچيىت يەك دلۆپ ھەنگوين بۇ كوشتنى مېش لەبەر ميلينك زەھر باشتەرە). ئەگەر ئەتەويىت خەلكى بەرەو بۇچوونەكانت بەينى بركەى ژمارە (۴) جيىبەجى بكە كە دەليىت:

(بەنابەرە بەر نەرمى و لەسەر خۇيى نەك تورەيى و توندو تىزى).

پاشکۆی ریځای چوارهم:

(نهرم و نیانی هه مووی چاکه یه)

خوینەری خوشەوویست.. بانگخوازی ماندوونەناس.. ناگاداربن هیدایەتی خواو نوری قورئان و خوشەوویستی (پیڤه مبهەر) و ترسی پوژی قیامەت جیڭایان دلەو دەبیّت لەناو دلدا جیڭگیر بکرین، ئەگەر وانەبیّت خوای گەورە نایەویتی هه موو جیهان نوێژ بکات بەلام دلایان لەباوەر خالی بیّت.. بۆیه بەزۆر موسلمان کردنی خەلکی لەئیسلامدا قەدەغەیه بە نایەتی ﴿لَا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ (البقره ۲۵۶) و دەبیّت خەلکی بەقەناعەتی قەلبی خویمان بینه مۆم و بۆ ئەم دینە پاکە بسوتین.

خوای گەورە دەفەرمویتی ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَع بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَانَهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ (۱) فصلت (۳۴).

واته: (پیڤه مبهەر)ی خوایش دەفەرمویتی (ان الله رفيق يحب الرفق في الامر كله) خوای گەورە نهرم و نیانه و لەسەر خۆیه و نهرمی و لەسەر خۆیشی دەویتی لەهه موو کاروکرده و هیه کدا.. موسلمانیش دەبیّت پەبانی و خوایی بیّت و ناوه جوانه کانی خوا بەکرده و هه له خۆیدا بەرجهسته بکات ﴿صَبَغَةَ اللّٰهِ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنْ اللّٰهِ صَبَغَةً﴾ (البقره ۱۲۸).

لەمەدینەنی مونه و هه ردا دوو خێلی سهرهکی هه بوون به ناوی (اوس و خزرج) بۆ سه دان سال دەرپوشت دوژمنایەتی و خوین لەنیوانیاندا هه بوو.. ئیسلام هات و کردنی به برای یه کتر به ﴿اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ﴾ (الحجرات ۱۰)، بەلام جوله که کان بهم برابیه تیبیه زۆر پهست بوون و بۆیه هه ولیان دا نیوانیان تیک بدهن و کردیشیان و ناگری دوژمنایه تیبیه کۆنه که یان هه لگی ساندەوه و هه ئوس و خه زره جی برا دهستیان دایه چهک بۆیه کتری..

کاتی (پیڤه مبهەر)ی خوا ﷺ ناگادارکرا زۆر ناره حهت بوو.. بەلام خۆی تیک نه داو بۆیه به توپه یی و توندی یه وه هاواری نه کرد به سه ریانداو بلی: ئەهی ئافه رین.. چاک برای دینی یه کترن! خوش سه حابی! خوش انصارو مهاجر! ئادهی بیانگرن یه کی

(۵۰) پیاویان لۆ زیندان بکەن! تا ژیربەن و بۆجاریکی تر نەخەلەتابن دەست بکەن بە شمشێردا بۆ گەردنی یەکتەری!

نەخێر ئەمە شیوازی پەرودەدی محمد المصطفی نبیە -گیانم فیدای بیئت- لەلایەن خواوە هونەری دلپراگیرکردن و بانگەوازی ژیرانە فیڕکرا بوو. بۆیە لەسەرخۆو بە ئارامییەو پۆشتە ناویان و تاریکی کاریگەری بۆدان و تیایدا ئیسلام و بڕایەتی بیرخستنەو پاشان گلەییەکی دلسۆزانەو پرسۆزو میهری لیکردن و فەرمووی: (ئایا دەست ئەدەنە سنگی یەکتەری؟! کە هیشتا من لە ناوتاندا زیندووم! شیوازی نەقامی زیندوو مەکەنەو بەلێ ھەردوولایان دەستیان کرد بە گریان و پاشان دەستیان کردە ملی یەک و بەخۆیاندا ھاتنەو.

دەبیئت ئەم ئایەت و فەرموودانە تەحریف نەکرین و بەجۆری مانا نەکرین کە پەنا بە خوا بکریتە بانگەوازی بۆ وازھێنان لە توندو تیژی بەرامبەر دوژمن و ناھەزانی بەرنامە شیرینەکی پەرودگارو دەبیئت ئەو مان لەبیر نەچیت (کە ئەگەر توند پەوی زیانی ھەبیئت بۆ پاشەپۆژی بانگەواز ئەوا لەبەرامبەریدا نەرمپەویش بەوچەشنە مۆرکی ترسنۆکی و زەللی بۆ ئیسلام تۆمار دەکات).

تواندنی نەرم و نیانی لەگەڵ ئیسلامییەکانی براماندا ھەتا زیاتر بەردەوامتر بیئت هیشتا ھەر کەمە. بەلام نواندنی لەگەڵ ناھەزانی ئیسلامدا ئەگەر کاتی بیی بو لەبەر حیکمەتی بیئت قەیدی نبیە بەلام ئەگەر بەردەوام بەو شیوہ بیئت لەگەڵیان ئەو (ولاء) ھو پەنا بە خوا (ولاء) یش پەنا بە خوا بۆ غەیری خواو بەرنامەکی دروست نییە.

لایەنیکی ئیسلامی لە ئەفغانستان لەلایەنیکی تر زویربوو، بەھیزو بازوی خۆیدا دەینازی، شەویک ھەلی کوتایە سەر بارەگاکیان و چی تێدا بوو گرتیان و داگیریان کرد بەبێ هیچ بەرگریەک بە پیچەوانەو ئەوانە ناو بارەگاکی بەخێر ھاتنیان کردن ووتیان فەرموون وەرنە ژوورەو.

ھەندى ئەندامە دل گەرم و سەربازىيەكان دەيانووت باتۇلەي خۇمان بەكىنەو ۋە
ئىمەش بارەگايەك يان سەيارەيەك يان ھەندى نەفەريان لى بگىرىن بەلكو ۋەك
فشارىك بىخەينە سەريان تا بارەگاگەمان بۇ چۆل بەكن!
بەلام سەركردەكانى ئەم لايەنە ئەو پايەيان قبول نەكرد و ووتيان ئەو كارەي
ئەوان كىردوويانە شەرى نىيە، كەواتە ئىمەش نابىت ۋەلامى ناشەرى بەناشەرى
بەدىنەو.. بەلكو بەشيوازىكى لەسەرخو نەرم و نىان لەگەلىان دەپوین تاخويان
بىرىكەنەو ۋە بىگەرىننەو ۋە بۇمان..

بەلى نوینەريان پۇشت و پىيان ووتن: ئەو بارەگايەي ئىمە كەئىستا لەلاي
بەپىرتانە لەلاي ئىمە زۇر ئاسايىە ۋە مالى ئىمە ۋە ئىو ۋە جىانىيە ۋە ئەو كارەي
ئەو نەفەرانەي ئىو ۋە كىردوويانە، لەناوخەلكدا بۇتە ۋە بىو دەلىن ئىسلامىيەكان
بەربونەتە يەكتر! جانەگەر لەبەرئەو ۋە نەبوايە ئەو بارەگاگەمان دەكردە دىارى
بۇتان!!

ھەلوئىستى توندو تىژى بەرامبەر چۆن دانامركىتەو ۋە لەبەردەم ئەم ووتە
جوانانەدا؟

ئەو ۋە بوو ووتيان ئىمە بارەگاگەتان بۇ دەگەرىننەو ۋە ھەرچى شتىكى تىدا
نەماو دەپىژىرىن ۋە ئەوانەشى ئەو ۋە يان كىردو ۋە موحاسەبەيان دەكەين!
خوینەرى بەپىژ ۋە دەبەرەو ۋە ئەگەر ئاوا بەنەرم و نىانى ۋە لەسەرخوئى ۋە ژىرانەيان
نەكردايە بەلكو بەشيوازىكى رەق ۋە لامى ئەو داگىركارىيەيان بەدایەتەو ۋە ئىستا خۇت
چاك دەزانى چ خوینىك دەكەوئىتە نىوان دوولايەنى جىھادى ئەفغانىيەو ۋە پەنا
بەخو!..

نەونەيەكى تر لەدونىاي بانگەوازو گۆرىنى خراپەدا: گەنجىك ھەبوو خاۋەنى
ژىرى ۋە ھۇش و زانست و پەروشتى جوانى ئىسلام بوو.. بەلام لەناوكەش و
ھەوايەكدا گەورەبوو بوو كە ھەندى خلتەي بىدەو خۇرافاتى پىو ۋە نووسابوو!
خۇشى بەشتىكى باشى دەزانى ۋە كارى پى دەكردن!..

بۆیە ھەندى برا زۆر توندوتیژییون لەگەڵیداو ھەرۆك پەروى خوشیان نەئەدايەو
سەلامیشیان لى نەدەکردو لەكاتى دەمەقالەو گفتوگۆکاندا بەناشیرین ترین شیوہ
دادەبەزینە سەر ئەو کۆرە چاکە.. کە لەپراستیدا دەروونی زۆر پاک بوو. پەوشتی
زۆر جوان بوو تەنھا لەبەرئەوہ یان بۆی نەپەخساوہ یان دەوروبەری نەیان ویستوہ
بگەریت بەدواى پراستیدا..

بىگومان ئەم کۆرە گەنجە لەداخى ئەو ھەلس و کەوتە وشک و ناشیرینانەى ئەوان
زیاتر سور دەبوو لەسەر ئەو بۆچوونانەى کەھەندیکیان زۆر دوریوون لەھەدى
(پینغەمبەر)ى خوا ﷺ بەلام پاش ماوہیەك برايەكى بانگخوازی لیزان دەبیئە
ھاورپىیو خوشەویستی خۆى دەباتە دلپیەوہو پاشانیش پى دەلیت:

(من ھەندى کردەوہم ھیە یان ھەندى تیگەیشتم لەئىسلام دەست کەوتوہ
بەلام نازانم تا چ رادەيەك لەشەرەوہ نزیکە و دور نیە لەسوننەتەکانى (پینغەمبەر)ى
خواوہ ﷺ! تالەسەر دەستی تۆداو بەپشتیوانى خوا واز لەوشتانە بەینم بەلى پاش
ئەوہى کەبۆیەكەمىن جار گەنجەکانى رابوونى ئىسلامى ناوا لەگەڵیدا دەدان و دان
بە زانیارى و لیھاتوویەكەیدا دەنن پاش ماوہیەك لەزۆرى لەبۆچوون و کارەکانى
کە لەوہوپیش شانازى پىوہ دەکردن وازى ھینا و ئیستا -بعداالمشرقین-
دورکەوتۆتوہ لەھەموو بیدعو پۆخلەکانى سەدەکانى دوايى کەتیکەلى کانیاوہ
سازگارەكەى ئىسلام بوہ!..

رېڭاي پېنجه م:

(نھینییه گانی سەرکەوتنی - سقراط -)

کاتیك دەتەویت لەگەل کەسێکدا لەمەسەلەیه کدا گفتوگۆ بکەیت، لەباس کردنی ئەو شتانەوه دەست پێ مەکه که دەزانیت ھەردووکتان جیاوازن تیایدا، بەلکو لەو شتانەوه دەست پێ بکە که لەسەری کۆکن و ھەردووک باوەرتان پێی ھەیه، وەتا دەتوانیت لەسەر ئەو شتانە سووربە، ئەوکاتە ھەردووکتان ھەولێ گەیشتن بەمەبەست دەدەن، و تاکە جیاوازیەک لەنیوانتاندا بمینیت لەشیوازی گەشتن بەمەبەستە نەک مەبەستەکه خۆی!

لەسەرەتای و توویژە کەدا ھەول بده بەرامبەرەکەت کۆمەلیک بەلێت بۆ بکات.. ھەرچیت کردووہ بوار مەدە شتانیک باس بکەیت بەرامبەرەکەت -نەخیر-نە-ت بۆ بکات مامۆستا -ئوقەر ستريت- لەکتیبی کارکردنە سەر سروشتی مروڤەکان (۱)- دا دەلێت:

(وشە-نەخیر- لیزگاییه کی ناپەحەتە زۆر بەناستەم مروڤە لینی دیتە خوارەوه، چ کاتیك مروڤە- وشە- نەخیری بەکارھینا فیزو گەورەیی ولوت بەرزی وای لی دەکات بەردەوام لەو (نەخیر)ە هی خۆی دانەبەزیت! ھەرچەند، ھەندی کات خۆیشی ھەست دەکات کہ نەخیر کردنەکی لەجیگای خۆیدا نەبووہ، بەلام گەورەیی و ولوت بەرزی ئەو ھەستە ی تیدا دەکوژیت و بەرگری لەنەخیرەکی دەکات وەك ئەو هی زۆر راست و بەلگە نەویست بیت، بۆیە باشتر وایە لەسەرەتای و توویژەوه لەو شتانەوه دەست پێ بکە کہ لەسەری یەکن و بەتەواوەتی خۆت گیل بکە لەو شتانە هی کەتیااندا جیاوازن).

قسەکەری لیھاتوو و دانا ئەو کەسە یە لەسەرەتای و توویژەوه ژمارە یەکی زۆر (بەلی) بۆ بەرامبەرەکی بکات، ئیتەر ئەوکاتە بەرامبەرەکی بەرەولایەنە چاکەکان دەبات و ناتوانیت لینی لابدات وەك چۆن لەیاری بلیارددا تۆپەکەت بۆ ھەرلایەک وەشاندا لەدەستی تۆ دەردەچیت بۆکوی دەروات، دەروات، کاتیك ئادەمیزاد دەلی

(نا) ئەو تەنھا دوو پیتی سادەى لە دەم دەرنەچیت و بەس نا زۆر لەو زیاترە: بەلکو ھەموو لەشى بەگشتى وەك لىك پزىنەكان و دەمارەكان و ماسولكەكان ناھیلن خۆى بشكىنیتەو، بەمانایەكى تر وای لیدەكەن بەرەو (نەخیر) كردن بروت..

بەلام ئەگەر بیوتایە (بەلى) پيوستى نەبوو بەھىچ جۆرە چالاکییەكى بەشەكانى لەشى، بەلکو ھەموو لەشى پووى دەكردە پازى بوون و بەرەوپیش چوون، ئالیروھە ھەول بەدەستكەوتنى ووشەى (بەلى) لەبەرەمبەرەكەت، بەو ھیواىەى كەم كەم بەرەو ئەو مەبەستانەى ھەتە بیبەیت!!

قوتابییەكم ناوى (مستر جیمس ئیبرسون) ھو فەرمانبەرە لەبانكى (گرینتس) لەنیویۆرك، بەبەكارھێنانى پلانى -بەلى- كردن بەبەرەمبەر توانى كریاریك بگەرینیتەو ھو بانكەكەى لەكاتیکدا نزیك بوو لەدەستیان دەربچیت!

مستر ئیبرسون دەلیت: ئەم (مشریە) ھات ھو بانكەكەمان تا دەفتەریكى تاییەتى ھو بگەینەو، منیش فۆرمیك پىدا تا پرى بکاتەو، ئەویش ھەندیكى وەلام دایەو ھەندی خانەى بەسپیتى ھیشتەو ھو سوریش بوو لەسەر پرنەكردنەو!

منیش پيش ئەو ھو لەھونەرى ھەلسوكەوت كردن شارەزا بجم ئەگەر كەسیكى ئاوا بەھاتیەتە لامان پیم دەگووت: (ئەگەر جەنابت ئەم فۆرمى زانیاریانە پرنەكەنەو ھەرگیز بەتەما نەبیت دەفتەرتان ھو بگەمەو!؟).

شتىكى ئاساییە كە ئەم جۆرە قسانە خوشى و لەزەتتىكى بەمن دەبەخشی، چونكە وام دەردەخست ھو ئەو كابرایە كە من بەناوى بانقەو قسە دەكەم، وەياساو بریاراتى بانك ناییت بەھىچ شیوہیەك بشكىنریت! بەلام لەپراستیدا ئەم ھەلویستە دلئى ئەو كەسەى ھاتبوو پارەمان لەلادابنى خوش و شادمان نەدەكرد!

ئەو بەیانییە بریارم داوو بەژیرانەو لیزانانە ھەلس و كەوت بكەم، بۆیە بریارمدا گووى ھو ھەزو داواكانى كریار بگرم زیاتر لەياساو بریارەكانى بانك، لەمەش زیاتر وام لیکرد بەردەوام بەووشەى بەلى وەلامم بداتەو، و لەسەر ھەموو پراو بۆچوونەكانى پەزماھەندیم دەردەبیری و پیم گووت: ئەو خانانەى پرت نەكردوونەتەو زۆر گرنگ و پیویستن، پاشان پیم ووت: وادابنى تو ئەم پارە زۆرەت لەبانق دانا،

پاش ماوهیهك - خوانهكرده - له پرووداویكدا تیاچوویت ئایا پیټ خوښ نییه بانق
پارهكانت بداته دهستی یهكی له خزمه نزیكهكانت؟

له وهلامدا ووتی: بیگومان بهلی!، دهی كهواته ئهوه فكریهكی چاك نییه كهناوی
ئهوكهسهمان بی بلیت كهدوای خوټ پارهكانی بگاته دهست؟! ووتی: بهلی! كابرا
لهو پرسیارانهی منهوه حالی بوو كه پركردنهوهی ئهو خانانه له بهرژه وهندی
خویهتی، بویه بهبی داواكردن خوئی دهستی كرد به زانیاری پیدانم له باره
خویهوه.

نك هه رهئوهنده بهلكو له سهرداواوی من دهفته ریکي حسابیشی بو دایکی كردهوه
چونكه میرات گری بوو دوای خوئی و هه موو زانیاریه كیشی ده باره ی دایکی پیدام!
بهوشیوهیهو به (بهلی) پیکردنی توانیم خاله جیاوازه كانی نیوانمان له بیر
بهرمهوهو زور به ئاسانی هه رچی زانیاریه كم پیویست بوولیم وه رگرت!))

(جوزیف ئیلسون) له ناوهنده كانی (دهلالی) كۆمپانیای (وستنجهاوس) بوو بو
فروشتنی بهرهمه كاره باییهكان، ووتی:

لهشارهكهماندا (مشری)یهك هه بوو كۆمپانیاكه مان زور ههزی ده كرد رای كیشی
بوخوئی، ئهوه بوو پاش (۱۳) سال ههول و تیکۆشانی بی سوود، ئهوجا توانیمان
شتیكی كه له بهرهمه كاره باییهكانمانی پی بفروشین و پاش ئهه سهودایه كتوپر
قسهیهكی چاوه پروان نه كراوی دا به گویماندا ووتی: ئیلسون تاماوم شتتان لی
ناكړم! ووتم: ئی بوچی، چی بووه؟!.

ووتی: چونكه مه كینه و ماتۆرهكانتان زور گهرم دهن و ته نانهت له كاتی ئیش
پیکردندا هه رناتوانم دهستی بۆبهرم!، لیره دا بۆم دهركهوت قسه و دهمه قاله سوودی
نییه له گه لیدا بویه به خووم ووت: (بوچی ریگای (بهلی) پیکردنی له گه لدا به كار
نه هینم؟ پیم ووت:

ئهی (مستر سمس) ئه گهر ئه وهی به ریزتان ده یلیت راست بیټ ئهوا هه ق نییه له
رۆبه دوا هیچمان لی بکړیت! چونكه مافی خوټه مه كینهیهك بکړیت پلهی گهرماكه ی

لەو پێژەییە تێنەپەرپێت کە یەکییتی نیشتمانی بەرھەمە کارەباییەکانە بریاریان لەسەرداوە، ئایا وانییە؟ ووتی: بەئێ وایە!

دیسان پێم ووت: بێگومان ئەم یەکیتیە بریاری داوە گەرمایی ماتۆرەکان لە (۷۲) پلە (فهرنیت) زیاتر نەبێت ئەمەش جگە لە گەرمایی ئەو ژوورە ماتۆرەکە ی تێدا کار دەکات وانییە؟

ووتی بەئێ! بەلام ماتۆرەکانی ئێو زۆر لەپراوەییە زیاترە!

من لێرەدا دەمەقالەم لەم بارەییەو بەچاک نەزانی لەگەڵیدا، بۆیە پێم ووت: ئایا پلە ی گەرمای ژوورەکە چەندە؟ ووتی: نزیکە ی (۷۵) پلە ی فەرنیت ە، منیش ووتم: ئەگەر پلە ی گەرمای ژوورەکە (۷۵) پلە بێت بەگەرمی پێو؟ وە (۷۲) پلە ی تریش بپرواتە سەری دەکاتە (۱۴۷) پلە. ئایا دەستت ناسوتی ئەگەر دەست بخیتە ناو ئاوئیکیشەو کە پلە ی گەرماکە ی (۱۴۷) پلە ی گەرمایێت؟ ووتی (بەئێ)! پاشان وە ک پێشنیاریک پێم ووت: ئە ی باشە و اباشتر نییە لەکاتی ئیش پیکردندا دەست نزیک نەکەیتەو لە ماتۆرەکە؟

پاشان پێی گوتم: واگومان دەبەم تۆ لەسەر ھەقیت!

ھەر ئەو پۆژە پێش ئەو ی لەیە ک جیا ببینەو ە داوای لیکردم بای (۳۵، ۰۰۰) ریال نامییری نوێی بۆ دروست بکەم!!

(سوقرات) زۆر ھەلکەوتوو ە بقەری بوو، لەگەڵ ئەو ەشدا پێپەتیەکی کە چەل بوو و زۆریش ناشرین بوو کە چی لەتەمەنی چل سالیدا کچی (۱۹) سالی ھینا!! ئەمەش بەھۆی ئەو ەو کە پێگایەکی وای گرتەبەر کەس پێگای وای بەخەیاڵدا نەھاتبوو بەکاری بەینی ئەو ەبوو بەھۆی گوپینی زۆری لەبیرکردنەو ەکانی خەلکی!..

ئەم سوقراتە پاش (۲۲) سەدە بەسەر مردنیدا تانیستا بەژیرترین فەیلەسوفی دونیا ناو دەبریت، ھەلکەوتووترین کەس لەبواری ژیریژی -منطق- دا یەکەمین کەسە کە ئەم دونیا سەرکەشە بەخۆیەو ە دەبینیت.

ئایا کام پینگای بەکار دەھینا بۆ پازی کردنی خەلک و قەناعەت پیکردنیان؟ ئایا پووبەروو پینی دەوتن ئیووە لەسەر ھەلەن؟ نەخێر ھەرگیز سوقرات شتی واناکات! بەلکو چەندان پرسسیاری پووبەرووی بەرامبەرەکە ی دەکرد کە وەلامەکانی (بەلئی) نەبیئت هیچ شتیکی تر نەبوو!

سوقرات بە ھیمنی ئەمە پیشە ی بوو تالەکوۆتایی و تووویژەکە دا بەرامبەرە ھەژارەکە ی ناچار دەکرد بەبی ئەوہی بەخۆی بزانیئت (بەلئی) بکات بۆ ئەو شتانە ی کە ماوہیەکی کەم لەوہوہەر باوہری پینیان نەبوو!

لەداھا تودا، ئەگەر ئەتوئیست بەسەرکەسیکدا سەریکەویت و بەرہو بۆچوونەکانی خۆتی رابکیشی پینی نەلیئت: تۆلەسەر ھەلەیت!! بەلکو سوقراتە پی پەتیبە کە چەل بخەرہوہ یادی خۆت و کوۆمەلە پرسسیاریک ئاراستە ی بەرامبەرەکە ت بکە وەلامەکانیان (بەلئی) بیئت! نەک نەخیر!!

چینییەکان پەندیکی زۆر جوانیان ھەبو بەراستی پیکاویانە دەلیئت: (ئەوہی سوک بروت زۆر دەپوات)! چینییەکان ئەم پەندە دیرینە ی پۆژھەلاتیان بە ھەوانتە نەووتووە بەلکو پاش تاوتوی کردنی سروشتی مروۆفایەتی بۆ ماوہی (۵) ھەزار سال!.

ئەگەر دەتەوئیت خەلکی بخەیتە سەر بۆچوونەکانی خۆت بڕگە ی ژمارە (۵) جیبەجی بکە کە دەلیئت:

(کوۆمەلە پرسسیاریک لەبەرامبەرەکە ت بکە وەلامەکانیان (بەلئی) بن).

پاشكۆي رېڭاي بەشى پېنچەم:

(لەسەرەتاي وتوويزهوه براكەت تورە مەكە)

بانگەوازکردن بۆلای بەرنامە ناوازەكەى قورئان زۆر زۆر گرنگەو شتىكى ئاسان و
بېبايەخ نىيە بەلكو بۆلای خوا بانگى دەكەيت و لەسزای ھەتا ھەتايى ئاگرى
جەھەنەم دورى دەخەيتەوہ بۆيە ناپىت و ايبىرکەيتەوہ بلىت دىت بەدەممەوہ يان
نايەت چش، چاويان دەردەھات! چىبکەم ئەوہ (۱۰) جار پىم ووتن کەنايەن با ھەر
نەيەن!!

نانا وامەكە براى بانگ خوازم، ئەى. (بانگخواز) ئەى گلۆپە ھەزارىەكەى
كاروانى ئىسلامەتى ئاگادارىە خو تۆ خەلك بۆشتى سادەو ساكار بانگ ناكەيت تا
گرنگ نەبىت بەلاتەوہبىت يان نەيەت!

بۆنمونه، كەسەك بۆ نان خواردنى نيوەرۆ يان بانگىشتى بەكەيت بۆ كۆرپكى
مەعريفى يان ئەدەبى يان پېشانگايەكى ھونەرى يان بۆسەفرەيەكى بەھاران يان
سەردانىكى كۆمەلایەتى يان بەشدارى خولىكى خوشنوسى يان كۆمپيوتر يان
خەياتى.. ھتد.. ئەمانە شتانىكن ئەگەر خەلكى نەشپەن بەدەمتەوہ زۆر گرنكى
نىيەو زيانەكەى كەمەو ترسناك نىيە.. بەلكو تۆ خەلكى لەئاگرى بلىسەدارى
جەھەنەم رزگار دەكەيت و بەھەشتى پان و بەرىن و پىر لەخوشى و شادى و
ئاسودەيى ھەتا ھەتايى بانگ دەكەيت! كەواتە جواترین شىوازی تىكەلى خەلكى و
بانگردنيان بەژىرانەو لىزانانەو دلسۆزانە ئەركىكى زۆر مەزنى سەرشانى ھەلگرانى
ئەم بانگەوازە قورئاننىيە..

سەيركە، جولەكەو گاورى كەللە رەق و دوژمن بەھەموو قىەمىكى ئىنسانى و
ئىسلامى.. خواى گەرە رېنمايى (پىنغەمبەر)ە نازدارەكەى دەكات كە ئەگەر ئەوانە
موسلمان نابن و شايەتومان ناھىنن لىيان گەپرى خويان زەرەر دەكەن بەلكو پىيان
بلى ئەى خاوەن كىتیبە ئاسمانىيەكان وەرن با لەچەند خالىكى ھاوبەشدا
يەكبگرىنەوہ ئەويش ئەوہيە ھەردوولامان يەك خوابناسين ئەويش (اللە)يەو

هاوبهشی بۇ پەيدا نەكەين و هەندىكمان هەندىكى ترمان نەكەين بەخو و وەك خوا
سەريان نەكەين وەك دەفەر مویت: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَّامٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (۱) (ال عمران
۶۴).

چەند ژیرانەیه بانگەوازکاران بەگاوریك بلین: ئەى بەرین، ئەى شوین کەوتەى
عیسا (پیغەمبەر) ﷺ ئەزانى ئیمەو ئیوہ یەك سەفەرمان لەرپدايە، یەك ئامانجمان
هەیه ئەویش هیئانە دى خواناسى و گرتنى ریبازى نایینە و ئیمەو ئیوہ توانیومانە
لەژیانى مادە پەرستییەوہ کوچ بەکەين بۇ دەست گرتن بە ئایین و هیوای بەهەشت و
هەروەك هەردوولامان یەك دوژمنمان هەیه ئەویش شەیتان و عەلمانیەت و چەپرەو و
مارکسییەکانن! پاش ئەم نزیک بوونەوہ پۆحییە برای بانگخواز ئەتوانى دوپەیامى
پەرورەدگارى بۇ پوون بکاتەوہ و دلنیاش بن گوئی بۇ دەگریت!

ئەمە باشە نەك بەگاوریك بگوتریت: ئیوہ سى خوا ئەپەرستن و موشریکن و
هەمووتان ئەچنە ناو دۆزەخەوہ و نە عیسی و نە داىكى فریاتان ناکەون. هەى خاچ
پەرستە خوین رپژەکانى سەدەکانى ناوہراست! ..

لەتاران بووم لەمەیدان ولى عصر.. شەویکیان و توویژیک کەوتە نیوان من و
برادەریكى شیعەى تورکمانى خەلکى ئەردەبیل دا. ناوى -اغا واحدى- بوو.. باس
هاتە سەرباسى شیعەو سوننە.. دەبینم زۆر توندە لەئەهلى سوننەو خراپ حالیان
کردبوو. بەموسلمانى تەواوى نەدەزانین.. منیش بۆم دەرکەوت بەرگری کردن
لەسوننە و دەمە قالە کردن لەوبارەوہ مەسەلەکەى بەرەو تیکدان دەبرد و ترسیشم
هەبوو پەيوەندیە بەتینەکەى نیوانمان تیک بدات و زیانەکە بیته دینی و دونیایى!
بۆیە ووتم ئەى بۆچى بەرنامەى باس کردنى خالە کۆکەکانى نیوانمان بەکار
نەهینم کۆمەلى بەلى و (اشهد) ی پى نەکەم! ..

ووتم: ئایا هەردوولامان خاوەنى یەك قورئانى پیرۆز نین.. بەلام ئەوہیە ئیمە پى
دەلین قورئانى کەرىم و ئیوہش پى دەلین قورئانى مجید.. وانیه؟

ووتی: بەلێ وایە! ووتم: یەك خوا دروستی نەکردووین و ھەر ئەویش ناپەرستین
ووتی بەلێ وایە! ووتم: یەك قیبلەو یەك (پێغەمبەر) و یەك بەرنامەمان نییە
لەژیاندا؟

ووتی: بەلێ؟ ووتم: ھەردوولامان وازمان نەھێناوە لە تۆلەپرێ و حیزبە
عەلمانییەکان و ھەردوو کمان یەك دۆژمن لەکەمێندانییە بۆمان؟ ووتی: بەلێ وایە!!
ووتم: ئایا نەزەری تێروانین ھەردوولامان وانییە کە دەبیئت خواو (پێغەمبەر) مان
لەھەموو کەسی خۆشتر بوویت؟ ووتی بەلێ وایە! دەی ھەر بەم قسە یە بۆم سەلماند
کە ئێوە ئەوەندە ی بۆ حسین دەگرین ئەوەندە بۆ زکریا (پێغەمبەر) ناگرین
کە بەمشار کردیان بەدوو کەرتەوہ.. بۆ عمرو و عوسمان و علی ناگرین کە بەدەردندانە
ترین شیوہ شەھید کران.. بەلام ئەمانەم بەم زەقییە پێنەوت بەلکو خۆی
تیگەیشت!.. لەو پۆژە بەدواوە منی زۆر لەجاران زیاتر خۆش دەویست رقیشی
لەناوەکەم نەبوویەوہ !!

دەی ئەگەر بەمگوتایە ئێوە یەك نوێژتان قبوڵنی یە چونکە قاچ ناشۆن و سیغە
حەلالە لەلاتان لەکاتی کدا لەلای ئیمە زینایە! و ئێوە ئال و بەییت بە بی گوناھ -
معصوم - دەزانن لەپراستیدا بیجگە خواو (پێغەمبەر) کەس معصوم نییە و شەیتان
بەھەمووی دەوێری و ئیجتھادی پزاست و ھەلەش ھەر ھەیە و ئێوە لەنوێژدا دەست
ناگرن لەسوننەت لاتان داوہ چی پووی دەدا؟ بیگومان خوینەر خۆی باش
دەزانیت!..

لە بەغداد بووم لەگەرەکی (کەرادە مەریەم) لەمالی پیاویکی دەولەمەندی
خواناس میوان بووم و ئەم پیاوہ ناوی حاجی حسین بوو شیعەبوو، پووی تی کردم
ووتی: ھا کاکە عمر، ئیمە ئیمامی عەلیمان زۆر خۆش دەویت یان ئێوە؟ ئەم
پرسیارە زۆر شتی لەژێر خۆیدا حەشاردا بوو.. لەویدا بۆم دەرکەوت سوودی نییە
بلیم ئیمە زیاتر خۆشمان دەویت و ناشبیئت ھێرش بکەمە سەری و بلیم ئێوە وەك
ئیمە خۆشتان ناویت!

بۆیه ووتم: حاجی، ئیمامی عهلی ئامۆزای (پینگه مبهن) هکه مانه و خهلیفه چوارمی ئیسلامه و ژيانی پره له خزمهت و جیهاد بۆ بهرزی ئیسلام و خاوهنی ئالای (پینگه مبهن) ی خوابووه له جهنگی خهیبهردا. وانیه؟

ووتی: بهلی وایه!، ووتم: وادهزانم ئیمهش و ئیوهش خوشمان دهویت بهلام سهه بهرزی و ئافهیرین بۆ ئه و موسلمانانهیه له بهرخاتری خوی گهوره خوشی بووین وانیه؟ ووتی: بهلی، بهلام وانا زانم ئیوه خوشتان بویت! ووتم بهچیا دهزانیت؟

ووتی: ئه ی بۆچی خستانه درایین خلفای راشدین؟ ووتم: ئه مهش دهلیله له سهه خوشه ویستیمان بۆی! ووتی: چۆن؟ ووتم: (پینگه مبهن) ی خوا ﷺ له هه موو (پینگه مبهن) هکانی برای خوشه ویست تر نییه له لای خوا؟ ووتی: بهلی! ووتم: ده ی خوا کردویهتی به ئاخیرین (پینگه مبهن) و خستویهتییه دوی دواوه وانیه؟

ووتی بهلی.. به راستی ئیمه هه ق وایه له دوره وه له یه ک حالی نه یین و پیویسته له نزیکه وه گفتوگۆ بکهین! له کۆتاییدا ووتی: تۆ نیوه پرۆ له لای خۆم ده بییت و پیکه وه زیاتر هه ز ده کم له م مه سه له گرنگانه بکۆلینه وه!!

رېڭاي شەشەم:

(چاكتىن چارەيە بۇ كۆسپ و تەگەرەكان)

زۆرىك لە خەلكى وابىر دەكەنەوہ باشتىن رېڭا بۇقەناعەت پىكردنى خەلكى و راکىشانىان بۇلاى بۇچونەكانىان ئەوہيە بواری كەس نەدەيت جگە لەخۆت قسە بكات؟ زۆربەى ئەوانەى كەوتونەتە ئەم ھەلەيەوہ ئەوانەى خەرىكى كىرىن و فرۆشتن و بازىگانىن بەلكو چاكتىر وایە سەرى گورىسى قسە بدە دەستى بەرامبەرەكەت و وازى ئى بەينە تاچى پىيە دەرى بېرىت!، لەرېڭاي پرسىياركردنەوہ وای لىبكە چى لەناودل و دەروونىدا ھەيە بۇت بخاتە سەر پشت!

جارى واھەيە پىويستە قسەكەى پى بېرىت.. بەلام نەكەيت، مادەم ماويەتى باقسەى خۆى تەواو بكات!

بەلكو بەنارامىيەوہ گوپى بۇ شل بكو دەست بخەرە ژىر چەناگەت!، ھانى بدە تا سەربەستانە راو بۇچونەكانى خۆيت بۇ ئاشكرا بكات.

ئايا ئەم رېڭايە سودى ھەيە لەدونىاي كاروكەسابەتدا؟ فەرموو لەگەل بەسەرھاتى پىاويك كە ناچاربووہ ئەم رېڭايە بەكار بەينى:

چەند سالىك لەمەوبەر، يەكى لەكۆمپانىاكانى ئوتومبىل ويستى كارگەيەك رازى بكات كەسەرجم پىداويستىيە ئامىرەكانى بۇ دروست بكات، بەلى ھەموو كارگەكان نمونەو كەتەلوكى خويان نارد بۇ كۆمپانىاكە، پاشان كۆمپانىا سەرجم كارگەكانى ئاگاداركردەوہ. تالەپۇژى دىارى كراودا ھەريەكەو نوينەرېك بنىرىت، بۇئەوہى ھەر نوينەرېك ھەستىت بەباس كردنى ئامىرەكانى كارگەكەى.. بىرىارىدا لە كۇتايىدا كام كارگەيان بەدل بوو (عقدى) لەگەلدا پردەكاتەوہ و مامەلەى خۆى بەردەوام لەگەلدا بكات..

نوینەرى يەكى لەكارگەكان ناوى (ج.ب.ر)بوو لەرۇژى دىارى كراودا ئامادەبوو بەلام سەرماى بوو بوو توشى قورگ ئىشەيەكى -پىس- بوو بوو بەجۇرىك كەقسەى بۇ نەدەكراو دەنگى دەرنەدەھات، مستر (د) خۆى دەيگىراپەوہ بۇ قوتابىەكانم:

كاتىك كەسەرەى من ھات لەو كۆبۈنەۋەيەدا قەسەى خۇم بىكەم سەبارەت بە چاكى و بەتوانايى ئامپىرەكانى كارگەكەمان. ھەموو خەلك بەدەورى مېزەكەدا خرىبووۋونەۋە، منىش لەسەر ۋەرەقەيەك نووسىم:

(ئامادەبوانى بەرپىز، من تواناي قەسەكردنم نىيەۋ قورگم گىراۋە دەنگم دەرنايە)! كاتى سەرۋكى كۆمپانیا ۋەرەقەكەى بىنى ۋوتى: قەيناكا من لەباتى تۆ قەسەدەكەم. پاشان ھەستايەسەرىپى ۋ ھەموو ئەو نمونانەى لەگەل خۇم ھىنابووم يەك يەك پىشانى ئامادەبوانى دەداۋ لايەنە چاكەكانى باس دەكردا!

ئەۋەبوو دەمەقالەۋ قەسەى زۆر كرا سەبارەت بەۋنموونانە بەلام لەبەرئەۋەى سەرۋكى كۆمپانیا بەناۋى مەنەۋە قەسەى دەكرد ئاسايى بوو كەلايەنى منى دەگرت و منىش بەھەندى زەردەخەنەۋو ئامازەكردنەۋە بەشدارىم دەكردن.

بەئى ئاكامى كۆبۈنەۋەكە ئەۋەبوو من (عقد) ھەكەم دەست كەوت كە تىايدا بىرپاربوو ۋوبەرى يەك مىيۇن ياردا ئامپىريان بۆ دروست بىكەم كە بايى (۱۶، ۰۰۰) رىيال بوو!!

من دىنىام ئەگەر دەنگم لەدەست نەدايە ئەو دەست كەوتە چاكەم نەدەبوو ۋە من تەنھا بەرپىكەوت ئەمەم بۆ دەركەوت كە چەند سوود بەخشە ۋاز بەيىنى لەبەرامبەرەكەت قەسەى خۇى بىكات!.

دىسان (جوزىف ۋب) لەكۆمپانايى (فىلادلفىيا) ئەم راستىيە گىرنگەى دۆزىۋە جارىكىان ئەم (جوزىف) ە لەگەل نوينەرى ئەو ھەرىمەدا لەگەشتىكى پىشكىن دا دايان بەلاى خانوۋىەكى سپورتدا كە زۆر جوان نەخشەى كىشرابوو، لەنوینەرى ھەرىمەكەى پرسى: ئەۋەچىيە ۋا ئەو مالانە كارەبايان نىيە؟ نوینەرى ھەرىم بەبىزارىيەكەۋە ۋوتى: ئەو مالانە لەرادەبەدەر دىرى پاكىشانى كارەبان ۋ كۆمپانىياش زۆر ھەۋلى داۋە پازيان بىكات بەلام بى سوود بوۋە چونكە كارەبايان ناۋىت!.

ئەۋەبوو (ۋب) بىرپارىدا خۇى ھەۋلىيان لەگەلدا بدات تەقەىدا لەدەرگاي مالىكە ۋە — لەكونىكى بىچكۆلەۋە خاۋەن مالىكە سەرى دەركەوت. (مسترب) خۇى چىرۆكەكە دەگىرپىتەۋە دەلىت: ھەر كە خاۋەن مال كە خانمىك بوو كە ناۋى سىزدر

کنبورد-بوو- زانی لەلایەن کۆمپانیای کارەباوە ھاتووم بەتوندی دەرگاکی
لەپرودا داخستەمەوہ!!

بەلام من جاریکی تر لەدەرگام داو دەرگاکی بۆ کردمەوہ یەکسەر پی پەردەچی
لەدەدا بوو بەرەو پوو پیی ووت بەرامبەر کۆمپانیای کارەبا و پاش کەمی ئیور
بوونەوہی توپە بوونەکە پی ووت: ببورە کە ناپەرحەتمان کردی! من بۆ هیچ شتیکی
نەھاتووم لەو بارەییوہ بەلکو ھاتووم ھەندیک ھیلکەتان ئی بکرم!

زیاتر لەجاری پیشوو دەرگاکی بۆ کردمەوہ -ھیشتا ھەر بەگومانەوہ دەپروانی
بۆم- منیش لەویدا پی ووت: وادەزانم مریشکەکانی ئیوہ لە پەگەزی دوو مەنیکن،
بۆیە ئاواتەخوایم یەک دەستە (طبق) لەو ھیلکانەم دەست بکەویت و بیکرم..

بەسەر سوپمانەوہ لی پیرسیم چۆن زانیووتە مریشکەکانم لەجۆری دوو مەنیکن؟
ووت: منیش لەمالە مریشک رادەگرم بەلام ئەوی راستی بی لەم جۆرە مریشکانە
ئیوہ نەدیوہ!

بەکەمی سەرسامییەوہ پی ووت: بۆچی تۆ ھیلکە مریشکەکانی خۆتان
ناخویت؟ ووت: مریشکەکانی من لەپەگەزی (لیجۆرن) بیگومان تۆ باشتەر دەزانیت
کە چەند جیاوازن لەتام و چیژدا! ئەوئەندە نەبرد بەروویەکی خوشەوہ ھاتە
دەرەوہ بۆلامان و ھەلویستی نەرم و نیانی نواند بەرامبەرمان، ئەوہی سەرنجی منی
راکیشت لەناو مالەکەیدا ئەوہبوو دەزگایەکی بچوکی تیدا بوو بۆ بەرھەمەکانی
شیرو ماست! بۆیە پی گوت:

گرەوتان لەگەل دەکەم کە ئەوہی تۆ دەستت دەکەویت لەقازانجی ئەم
مریشکانەدا زۆر زیاتر لەو قازانجە میردەکەت دەستی دەکەویت لەم دەزگای
شیرو ماستە!

ئەوی خوا ئەم قسەییە منی چەند پیخۆش بوو! کەھەمان رای منی دووپات
کردەوہ و ووتی: بەلام چی دەلییت لەگەل میردەکەمدا کە دان بەم راستییەدا نانییت!
پاشان فەرمووی ئی کردین و بەحەوشە مەلەکەدا گەراندینی و کولانە
مریشکەکانی پی پیشان داین.. و پیشنیاری جۆرە خواردنیکی دانەوینلەم بۆ کرد

بۇ مريشكەكانى و ھەروەك پىم ووت پلەيەكى گەرمای گونجاويان بۇ پرەخسىنى..
 ماوہيەكمان برده سەر بەقسەى خۆش و دلگير تا ئەوئەندەى پى نەچوو ووتى:
 ھەندى لەدراوسىگانم کارەبايان پراكىشتووہ و زۆريش دلخۆشن پىنى!.. پاشان
 داواى راى منى کرد لەپراكىشانى کارەبادا كە تا چ رادەيەك تۆ بەباشى دەزانيت؟
 ئەوہبوو دوو ھەفتە تىپەپرى نەکردبوو مريشكەكانى ئەو خانمە لەبەر پروناكى
 کارەبادا ھەلقونگەيان دەکرد!!.

ئەوہى من مەبەستمە بىلیم ئەوہيە كە ئەگەر بوارم بەم ئافرەتە نەدايە تا لەبارەى
 ژيان بژئوى و شتە گرنگەكانى تریەوہ قسەى تەواوى خۆى بکردايە نەم ئەتوانى
 بىبەم بەرەو ھەزو ئارەزووہكانم.

پۇژىكيان يەكى لەپياوانى كارو كاسپى -رجال الأعمال- لەلاپەرەى تايبەت بە
 بلاوكراوہ داراييەكانى پۇژنامەى (نيويورك ھوالدترىيون) دا بلاوكراوہيەكى بلاو
 كردهوہ كە داواى پياويكى خاوەن ژىرى و شارەزايى و توانايەكى لەپرادەبەدەر،
 دەكات.. (تشارلس جو پيليسد) پۇشتە پيشەوہ و خاوەنى كاريش داواى بينينى
 كرد).

(تشارلس) بەرەو گەرەكى (ول ستريت) گەرەكى دەولەمەندەكان كەوتە پى، كە
 چەند پۇژىك لەوہوبەرى تەرخان كەردبوو بۇ كۆكردنەوہى زانيارى دەربارەى ئەو
 كارمەندە گەرەيە پاشان لەكاتى چاوپىكەوتنەكەدا بە (كارمەندەكەى ووت: چەند
 بەختەوہر دەبم كاتى دەبمە خزمەتكارى كۆمپانايەك كە خاوەنى سجيليكەكە
 لەمىژووى ھەول و تىكۆشاندا!).

من دلنيام يەكەم جاريش (۲۸) سال لەمەوبەر دەست بەكاربوون خاوەنى تاقە
 ژورىك و يەك كاتبى گەرۆك بوو، بەلى ھەموو پياويكى سەرەكەوتوو پىويستە
 يادگار يە پر ھەول و تىكۆشانە بى وچانەكانى سەرەتاي ژيانى بەينيتەوہ يادى
 خۆى.

بەلى ئەم پياوہش وەك ھەموو خەلكى تر وايە و سروشتى جيا نييە لەوان، بۇيە
 ئەميش بەدووور درىژى دەستى كرد بەھەول و تىكۆشانەكانى سەرەتاي ژيانى

کارو کاسپی و کہ چۆن خاوەنی تەنھا (٤٠٠) ریال زیاتر نەبوو! بەلام ئەندێشەیی دەولەمەند بوون و دل و دەروونی داگیر کردبوو! وە باسی دەکرد کہ چۆن لەگەڵ بی هیواییدا جەنگاو و (یەئسی) کوشتوو لەخۆیدا!.

باسی کرد کہ بەردەوام کاری کردوو تەنانەت پۆژی یەك شەممان و پۆژە پشووکانیش (١٢) تا (١٦) کاتژمێر کاری کردوو، وە باسی ئەوەی کرد کہ چۆن سەرکەوتوو بەسەر ئەو تەنگ و چەلەمانەیی کہ ھاتوونەتە پێی و وا ئەمڕۆ بوتە پووگەیی پیاوانی (ول ستريت) و لەمەسەلە ئالۆزەکاندا لەمن دەپرسن! ئەم پیاو لەپارادەبەدەر شانازی دەکرد بەو پۆژە پڕشنگدارانەیی ھەول و تیکۆشانەیی ژیانە پابووردووی و خۆشحالییش دەبوو کہ سی ئەو لاپەرانی سەرلەنووی ھەلبدایەتەو و باسی بکردایەتەو! پاش ئەم ھەموو پێشەکیەیی ئەوجا پرسسی دەربارەیی لێھاتوویی و شارەزایییەکم!! پاش کہمی لەجیگرەکانی بانگ کردو پێی ووت: (وا ھەست دەکم ئەمە ئەو پیاو بیئت کہ من بۆی دەگەریم)!!..

(جووبیلس) زۆر شەکت و ماندوو بوو تا ئەو ھەموو زانیاریانەیی دەربارەیی سەرۆکی داھاتووی کۆی کردوو و گرنگی و خوشەویستی خۆی دەربەری بۆ ئەو پیاو و ژیانە ئەو پیاو! وەھانی دا تا زۆربەیی قسەکان ئەو بیكات و تاواي ئی کرد خۆی بردە دلێو.

لەپراستییدا زۆربەیی خەلکی ئەوھیان پێی خوشە گوئیان بۆ بگیری تا دەربارەیی کارو چالاکیی خۆیان باس بکەن نەك ئەوان گوی بگرن بۆ خەلکی تا باسی خۆیانیان بۆ بکەن و کارو لێھاتوویی خۆیانیان بۆ باس بکەن!.

فەیلەسوفی فەرەنسی (لارڈ شفرکو) دەلیت: (ئەگەر دەتەوینت دووژمن بۆ خۆت دروست بکەیت ئەو خۆت بەرزتر سەیر بکە لەھاورپیکانت، بەلام ئەگەر دەتەوینت ھاورپیت زۆر ببیئت ئەوا بەیلە با ھاورپیکانت خۆیان بەرزتر بکەنەو بەسەرتدا و خۆیان ئی جیا بکەنەو))

ئەمەش لەبەر ئەوەیە چونکہ کاتی ھاورپیکانمان خۆیان بەسەرماندا ھەلدەنین ھەست بەرپیز و گرنگی خۆیان دەکەن، بەلام کاتی ئێمە خۆمان ھەلدەنین

به سهرياندا ئهوان ههست به كه مي و ناته واوي خوځيان دهكهن و پاشان ههسودي و بي ئه ده بيان تيدا دروست ده بيت!

ئه لمانيه كان ووتيه كي جوانيان ههيه ده لئين: (خوشترين شادي ديت به سه رماندا ئه و كاته ي ده بينين بي به ختي پوو ده كاته ئه و كه سانه ي ئيمه هه سوو ديان بي ده بين!)!

به لي به دووري مه زانه كه هه ندئ له هاوړيكانت زور كه يف خوځ و به ختيا ر ده بن كاتي ده بيني تا ببنه قاقات له ناو گيره و كي شه دا چه قيويت! يان قهيرانيك پروي تي كر دوويت). توزي له گه و ره بيت كه م كه ره وه و له فيزو لوت به رزي و هره خواره وه و خو به كه م دانان - تواضع - بنوينه، بوار بده با هاوړيكانت كه مي خوځيان به سه رتدا هه ل بين!

نووسه ري به ناوبانگ (ئورفه ن كوب) جاريكيان گيرابوو له به رده م دادگادا وه ستابوو يه كي له پاريزه ره كان لي ي ده پرسى: (من ده زانم تو يه كيكي له هه ره نووسه ره مه زنه كانى ئه مه ريكا ئايا ئه مه راسته؟ كوب وه لامى دايه وه: له وان هيه له راده به در شادمان بوومايه ئه گه ر وابوومايه كه تو ده لي بيت)!

ئه و شتانه ي وات لي ده كات خو ت به نزم سه ير بكه يت و لوت به رزي خو ت نه هئلي ئه وه يه كه بزانيت ئيمه هه موومان له راستيدا يه كسان نين به هيچ! منيش و توش پاش ماوه يه كي تر ده بينه ده نگ و باس و به لايه ني زوره وه پاش سه ده يه ك كه سمان نامي بيت.

پرشنگي زين و جوانيه كه ي به زايه مه ده به باس كردنى ليها تووي خو ت و شاره زايي و ده ست و كار په نگينيت چونكه هه سودي خه لكى بو خو ت مسو گه ر ده كه يت، به لكو هانيان بده پاله وانى و ليها تووي خوځيانت بو باس بكه ن ئه و كاته سو زو خو شه ويستيان بو خو ت ده سته بار ده كه يت)!

ئايا ده زانيت هوى چييه تو نه چوو يته ته ريزى گيل و گه مره كان؟ يه ك تكه يه و له دوو ملم يود زياتر نيبه كه له (ليك رژي تي ده ره قيته وه) ده رده چي ت! ئه گه ر

دكتورىك بوى بىكرىت ئەو تەكەيە لەو لىك پزئانەدا دەربەينى تو دەگورپىت بو گەمرە!
 كەواتە بەراى من ئەو ناهىنى شانازى بىكەيت بەسەر خەلكىەو پىئى!).
 كەواتە ئەگەر دەتەوئىت خەلكى بەرەو بوچوونەكانت بەينى ئەوا بىرگەى ژمارە
 (۶) جىبەجى بىكە كە دەئىت:
 (واز بەينە لەبەرامبەرەكەت با قسەى خوى بەتەواوى بىكات).

پاشکوی ریگای شه شه م:
(بی دهنگی دهئبی صالحانه)

بیدهنگ بوون و بهئه ده به وه گوی شل کردن بو به رامبر تا چی پی یه پیشکشی بکات و شار اوه کانی ناو دل و دهر وونی بخاته سهر پشت بو مان شه و کاته دور که لکمان ده ست ده که ویت:

یه که م/ زانیاری ته واوت له باره ی به رامبر وه و له ریگای خو یه وه ده ست ده که ویت.

دو وه م/ خوشه ویستیت ده چیتته دلی به رامبر چونکه هه موو که س ئاواتی شه و یه گوینگریکی چاکی ده ست بکه ویت تا دهر دی دلی خو یی له لا باس بکات. سهر بکه (پیغه مبه ر) ی نازیزو خوشه ویستمان (ﷺ) ته نانه ت له گهل کافرو خوانه ناسه کانی قوره یشدا به کاری هیناوه چ جای له گهل برا موسلمانه که تدا تو زیاتر ده بیت جی به جی ی بکه یت:

له (صلح الحدیبه) دا سوپای (پیغه مبه ر) (ﷺ) و سوپای قوره یش پازی بوون ناشتی نامه یه ک مؤر بکه ن شه بوو (پیغه مبه ر) مان بواری ته واوی دا به قوره یش تا چهند مهر جیان هه یه بیلین تا بیکه ینه خالی ناشتی نامه که!

قوره یش زور خوشحال بوون و دانیشتن (۱۰) مهر جیان دانا که تیایدا ره چاوی به رژه وهندی خو یان یان تیدا کرد بوو به س!! (پیغه مبه ر) مان کاتی له خاله کانی ورد بوویه وه ده بینی به روا له ت له به رژه وهندی کافره کانه، به لام له ناوه پرؤ که وه هه مووی له به رژه وهندی ئیسلام و سوپای باوه ره! بویه یه کسه ر مؤری کرد.

موسلمانه کان زور زور په ست بوون و خه ریک بوو له داخا خو یان ده کوشت ته نانه ت عومه ری کوپی خه تاب - خوا لی پازی بیت - به (پیغه مبه ر) ی فره موو: (ئهی (پیغه مبه ر) ی خوا ئه م نزمی و سهر شوپریه له دینه که ماندا بو قبول بکه ین له کاتی کدا ئیمه سهر که وتووین!)

(پېغەمبەر) مان تېى دەگەيەنئىت كە خىرى تىدايە بۇ ئىسلام.. (پېغەمبەر) لايەنى دەروونى و دەرونناسى لىك داۋەتەۋە و گەۋرەيى و سەردارى قورەيشى نەشكاندو و اى لىكردن ھەست بكنەن كە محەممەد نايەۋىت ئاۋى دەم و چاۋيان بتكىئت! چونكە دەيزانى ئەۋ غىرەت و سوارچاكييەى لەناۋ قورەيش دا ھەيە كەم وئەنەيەۋ پوژى ھەردى بۇ خزمەتى سوپاي باۋەپبەكارى بەينن و لەناكامىشدا ھەر و ابوو..

زور جار پىۋىست دەكات لەسەر بانگەۋانكاران - كە ئەم شىۋازە بەكار بەينن و ئىتر نەفسى خۇشيان ئەۋەى پى ناخۇش بىت - گوۋى پى نەدەن - فەرموون با سەيرىكى ئەم نمونە ناۋازەيە بكنەن لەكۇشكى دەستەلات پروويداۋە لەنىۋان ئەمىرو ۋەزىرەكەيداۋ ۋەزىر لەناكامدا تۋانىۋويەتى چى دەۋىت و بە (امىر المؤمنىن)ى بكات بەبى ھىچ دل زویر بوون و زور كاریەك!.. لەناكامدا ئەم كارەى ۋەزىر بوو بەخىرو خۇشى و پزڭا بەسەر وولاتى پان و پوړى ئىسلامدا، ئەمەش بەسەرھاتەكەيە:

(رجاء كورى حيۋە) - رەحمەتى خۋاى ئى بىت - يەكك بوو لەۋەزىرەكانى چەند خەلىفەيەكى ئەمەۋىيەكان ھاۋرى عومەرى كوپى عەبدولعەزىز بوۋە ، (مكحول) ئەگەر پرسىارىكى شەرى ئى بكارايە ئەيفەرموو لەمامۇستاۋ گەۋرەمان رجاء پىرسن! ئەم رجايە لەسالى (۱۱۲)ى كۆچىدا كۆچى دۋايى فەرموو. رەجاء خۋى بوۋمان دەگىرپتەۋە و دەئىت:

(ھەر كەبىستم خەلىفەى موسلمانان - سولەيمانى كوپى عەبدولمەلىك - لە سەرەمەرگدايە و نەخۇشەيەكى قورس سەرى ئى داۋە و حالى پەشىۋو بوۋە و يەكسەر خەلىفەيەكى دۋاى خۋى دىارى كرو بەپەلە گەشتمە لاي دەبىنم - ئەيىبۋى كوپى خۋى داناۋە كە مندالىكى بچوكى بى تەجەرەبەيە و بى زانىارىيە! - ووتم: گەۋرەم وام پى خۇش بوو كەسىكى صالح و لەخواترس و ژىر بخەيتە جىگاي خۇت تا خۋاى گەۋرە لەقەبرەكەتدا فرىات بكنەئىت)!

ئەم ووتەيەم كارى كرده سەر دەروونى و ۋەرەقەى ۋەسىيەنامەكەى دراند ووتى: ئەى بۇ داۋدى كوپم چى دەئىت؟ ووتم: قوربان ئەۋ ئىستا لىرە نىيەۋ لەبەرەكانى

جەنگە كى دەلى ماوه يان نا؟! سولهيمان ووتى: ئەى تۆكى بەگونجاو دەزانى؟
منىش يەكسەر ووتم: گەورەى موسولمانان تۆ ناوبەرە من راي خۆمت پى دەلىم
دەربارەيان!

خەلىفە ووتى: رەجاء، عومەرى كورپى عەبدولعەزىز چۆنە؟ خىرا ووتم: وەللاھى
من بەپياوچاكيك و موسولمانىكى كامل دىتە بەرچاوم! خەلىفە ووتى: وەللاھى
بەو جورەيە تۆ دەيلىيت.. رەجاء تۆ شاھىدبە وەللاھى دەبىت لەدوا ساتەكانى
تەمەنمدا شتىكى وا بكمە كە شەيتان بىجگە لەزيان هىچى لى دەست نەكەويت.

خەلىفە بەئىش و ئازارىكى زۆرەوہ لەسەرەمەرگدا نووسى: بەناوى خواى
بەخشندەو مېھربان لەبەندەى خوا - سولهيمان كورپى عەبدولمەليك بۆ بەندەى
خوا - (عومەرى كورپى عەبدولعەزىز) ئەوا تۆم كرده بەجىگرى خۆم و خەلىفە
موسولمانانى دواى خۆم دواى تۆش يەزىدى بىرام، گوپرايەلى بن و لەقسەى
دەرمەچن تا جيا نەبن و دووژمنان تەماحتان تى نەكەن!..

سەيركە رجاە چەند ژىر بوو.. دەيزانى ئەم دوانى خەلىفەى رەفز كردووہ و
ئەگەر ناو ببات دەمارگىرى و گەورەيى وا لەخەلىفە دەكات كە بلى: ئەم وەزىرەم
دوانى منى قبول نەكرد منىش ئەو ھەركەسيك ناو ببات قبولى ناكەم! تانەبين بە
دوو بە دوو. بۆيە ژىرانە سىياسەتى گوى گرتنى گرتەبەر و ئەو فەزلى دايەوہ بە
ئەمىرى موئىنين و پىي ووت: من ناو نابەم جەنابت ناو بەرەو من پىت دەلىم
چۆن!!

كەواتە بوار بدە با بەرامبەرەكەت گورىسى قسەى لى راختات و تۆش بەتاسەوہ
گوپى بۆ بگرە پىش ئەوہى داواى لى بكەيت بىتە قوتابىت و بۆچوونەكانتى پى
بدەيت..

رینگای ھەوتەم:

(چی بگەین گیانی یارمەتی دانمان دەست کەوێت؟)

ئایا شانازی و خوشحالی نیت بەو راو بووچوونانەیی خۆت زیاتر لەراو بووچوونی خەڵکانی تریتر با لەچوارچێوەیەکی ئالتوندا بخریتە بەردەستت؟

دەیی کەواتە ئیتر بوو راو بووچوونەکانت وەك ژەمی دەرمان بەزۆر دەیکەیت بەقورگی بەرامبەرکەتدا؟ ئایا جواتر وانیه لەرینگای پیشنیارەوہ پیی بگەیه نیت و بەس؟ وازی ئی بەینی تا بەئارەزووی خۆی بگاتە ئەو راو بووچوونانەیی تو؟

پۆژیک (مستر ئەدولف سلتن) لەفیلا دلفیا ناچار بوو ئەم رینگایە بەکار بەینی بوو دروستکردنەوہی گورپو تین لەکۆمەڵی کریکاردا کە بی هیوایی خەریک بوو گشت چالاکییەکی دەکوشتن!

ھەستا کۆبوونەوہیەکی پی کردن و لەو کۆبوونەوہیەدا پرسپاری ئی کردن: چ داواکاریتان ھەیه بەبی پیچ و پەنا بیلین تا بۆتان بەینمەدی؟ خۆشی یەک یەک داواکاریەکانی لەسەر تەختە پەشەکە دەنووسی.. کاتی داواکاریان نەما —سلتن— رووی تی کردن ووتی: (زۆر چاکە.. ھەموو ئەم داواکاریانەتان جیبەجی دەکەم، بەلام لەبەرامبەردا ئەزانن چیم دەوێت لیتان؟

ھەرکەسیک وەلامیکی دەدایەوہ وەك: (دانسۆزی)، (دەستپاکی)، (گورپو تین)، (گەشبینی)، (ھەشت سەعات کاری پۆژانە)، تەنانەت پیاوێک خۆی تەرخان کرد کە پۆژی (۱۴) چوار دە سەعات کار بکات، ئەگەر ئەم و ئەو داواکاریانە بیئیتەدی بۆیان!

کۆرەکە بلاوہی کردو کریکارەکان گیانیکی پەر لەھیوایان تیادا دروست بوو، گورپوتینیکی گەمان تیکەوت، لەئەنجامی ئەوہدا بەشیوہیەکی دیارو ئاشکرا بەرھەم لەزیادکردندا بوو!

(مستر سلتن) پاش ئەوہی ئەم بەسەرھاتەیی گێراپەوہ پیی گووت: لەنیوان من و کریکارەکاندا مامەلەییەکی ئەدەبیمان دروست کردبوو، من چەندی لەو داواکاریانەم

جیبەجی بکردایە ئەوانیش ئەوەندە لەو بەلینانەیی خۆیانیان دەبردە سەر!..
ئەو ھەبوو ھاوئێژو پرس و پاپیکردنیان بەجۆری دایچلەکاندن گەرم و گوپی و
چالاکیان لەرادەبەدەر تیایدا دروست بوو!.

کاتی کە (ئیودور پۆزفلت) پارێزگاری نیویۆرک بوو، شتیکی وای کرد ئەتوانم و
بلیم وەك موعجیزە وا بوو! ئەویش ئەو ھەبوو توانی نیوان خۆی و حیزبەكەیی
بەكۆکی بەیلتەتەو و توانیشی حیزب پازیی بکات -لەگەڵ بوونی زۆر نەیاردا-
بەھەستانی بەھەندی چاکسازی لەناو حیزیدا! ئەمەیی چۆن بۆ دەچوو سەر؟

ھەركاتی شوینیکی گرنگ چۆل ببوایە و پێویستی بەكەسیکی شیوا ھەبوایە بۆ
پركردنەوھیی سەرچەم سەرکردایەتی حیزبەكەیی بانگ دەکرد تا ھەریەكەو پاری
خۆیان بلین كە كی باشە بۆ ئەو شوینە؟.

(روز فلت) دەلیت: (لەسەرەتادا كەسیکیان پێشنیار دەکرد كە ماف خوراو بیئ
لەناو حیزیدا! منیش دەمووت بەرێزان مادەم جەماوەر لیی پازیی نییە ھەق نییە
ھەلبێژیریئ و شتیکی ژیرانە نییە!

پاشان كەسیکی تریان پێشنیار دەکرد كە وەك كەسی پێشوو خراپ نەبوو، بەلام
ھەر لەو باشتیش ھەبوو بۆ ئەو جینگایە، بۆیە دەمووت: ئەم پیاوہ باشە، بەلام ئەوہ
نییە كە مەبەستمانە و زۆر چاك بیئ! سییەمیان دەست نیشان كرد ووتم:
پیاویکی گونجاوہ، بەلام لەویش باشتەر ھەیی! بەوردی و لیزانانە داوام دەکرد لییان
كەسیکی تر بلین؟ یەكسەر من چوارەم بەدل دەبوو! بۆیە دەمووت من زۆر لەمەیان
پازیم ئیتر نازانم بۆ ئیوہ!!.

بۆچی: چونكە لەجاری چوارەمدا ئەو كەسیان دەستنیشان كرد كە من پێشتەر
لەخەیاڵمدا دامنابوو ھەلبێژیرم، ئەوكاتە ئەوپەری پیزو سوپاسم دەردەبەری بۆیان
كە یارمەتیان داوم پیاویکی شیوا لەو جینگایەدا دا بەزیرینم، و نازایەتی یەكەم
ھەمووی دەگەراندەوہ بۆ ئەوان!..

خۆ بنیتان تا چ پادەییەك (پۆز فلت) بەرپێگای ھاوئێژکردن بەبەرامبەر و پیزگرتن
لەھاو بۆچوونەكانییدا دەپۆشت؟ جینگایەکی گرنگی پركردەوہ بەپیاویك كە

خۇي زووتر بەدلى بوو، بەلام وا سەرکردايەتى خۇي ھالى دەکرد كە ئازايەتتەكە ھى خۇيانەو خۇيان خاۋەنى فېكرەكەن!!

يەكى لەخاۋەن پېشانگانى ئۆتۆمبېل لە (لونج ئىلاندى) تۋانى لەم رېڭايەو ھى ئۆتۆمبېل بفرۇشېت بەپياۋىكى ئوسكلتەندى! بەم شېۋەيە:

ئەم پياۋە ئۆتۆمبېل لەدۋاي ئۆتۆمبېل، يەك يەك پېشانى ئەم كېرارەي دەدا، بەلام كابرەي ئوسكلتەندى بۇ ھەموو دانەيەك ناتەواۋىيەكى تېدا دەدۆزىيەو!!

بەلى ئەم بازگانە لەپەيمانگانەمدە قوتابى بوو، ئەم مەسەلەيەي خستە بەرچاۋى قوتابىيەكان تا چارەيەكى بۇ بدۆزنەو، ئېمەش ئامۇڭگاريمان كە ئەم شت نەداتە بەسەر كېراردا بەلكو كېرار ۋازى ئى بەيىنى تا خۇي دانەيەك ديارى دەكات!

پېمان ۋوت: (پېش ئەۋەي بلىيت كامەت دەۋى ۋازى ئى بەيىنە با ئەۋ بلى ئەمەم دەۋىت ۋ ۋاي ئى بکە ھەست بكات فېكرەكە فېكرەي خۇيەتى!).

خاۋەن پېشانگانا ئەم رېڭايەي تاقىكرەدەو.. پياۋىك ھات ۋ داۋاي كەرد لىي ئۆتۆمبېلەكەي بۇ بگۇرېتەو بەئۆتۆمبېلېكى تازە، لەم كاتەدا بۇي دەركەۋت كە ئەم ئۆتۆمبېلە كۆنە ئەۋەيە كە كابرەي ئوسكوتلەندى ھەزى لىيەتى!. خېرا تەلەفونى بۇكرە كە بەلكو ئامادەبىت تا راۋىژى پى بكات لەشتىكى گرنىدا!

ئوسلەندى ھات ۋ كابرە پىي ۋوت: شارەزايى ۋ وردەكارىيەكى چاكم تيا بەدى كەردوۋىت دەربارەي چاكى ۋ خراپى ئۆتۆمبېل! بۇيە ھەز دەكەم سەيرىكى ئەم ئۆتۆمبېلەم بۇ بکەيت ۋ تاقىبەكەيتەو ۋ پاشان پىم بلىي بەچەند بېفرشم باشە؟

ھەر ئەۋەندەم زانى كابرە لەخۇشىدا لىۋەكانى پى دەكەنى ۋەك بلى: ئەمە منم داۋاي ئامۇڭگاريم ئى دەكەن؟! چونكە ماناي ئەۋەبوۋ دانى ناۋە بەژىرى ۋ لىزانىيەكەيدا!

ئەم پياۋە لەشارى (كونىز بولىفارد)ى جامىكاۋە ھەتا (فورست ھىلن) ئۆتۆمبېلەكەي ئى خۇپى پاشان بەخاۋەن پېشانگانى ۋوت: بە (۲۰۰) دۇلار كەمتر نەيفرۇشېت!؟

لېرەدا پىيى ووت: ئايا بەرپىزتان ئامادەن ئەو پارەيەي پىيى بەدەن؟ بىگومان ووتى دەمەوئىت! چونكى ئايا فىكرەي خۆي نەبوو.. كرىن و فروشتنەكە پروویدا!!

كولونىل (ئىدوارد ھاوس) دەمپراس و دەسەلاتدارىيەكى باشى ھەبوو لە ئىش و كارى ناو خۆو دەرەھەي ئەمريكادا لەسەردەمى سەرۆكايەتى (ودرۆ ولسون)دا و سەرۆكى ولات لەزۆرى لەئىش و كارى دەولەتدا ئەوئەندەي پشتى بەئامۆزگارەكانى كولونىل دەبەست ئەوئەندە گوئى بۆ ئەندامانى حكومەتەكەي نەدەگرت! دەي با بزائىن ئەو پلانانە چى بوون كە لولونىل بەكارى دەھىنان بۆ كارکردنە سەر سەرۆكى ئەمريكا؟.

خۆش لەوئەدايە كە ئىمە ئەو رىگايەي ئەو دەزائىن كە بەكارى ھىناوہ چونكى خۆي بۆ ھاوپرېيەكى باس كەردبوو ھاوپرېكەشى لەپوژنامەي ئىقىنج بوست)دا وەك باسيك بلاوى كەردەوہ..

ھاوس دەلئىت: پاش ئەوئەي لەنزىكەوہ سەرۆكم ناسى، بۆم دەرکەوت كە باشترىن رىگا بۆ گەياندىنى فىكرەيەك پىيى ئەوئەيە كە فىكرەكە بەشىوئەيەكى سەرزارەكى بەدەم بەگوئىداو پاشان كەم كەم خۆي بىرى ئى بكاتەوہ و پاشان خۆي دەري بېرئىت و ابزانئىت بۆچوونى خۆيەتى! وە من بەرپىكەوت ھەستم بەم راستىيە كەرد تىايدا:

جار بەجار سەرم لەسەرۆك دەدا لەمالەكەي خۆيدا، راستەوخۆ ئامۆزگارەيم دەكەرد بۆ پىيادەكەردنى سىياسەتئىكى دىارى كراو.. بەلام ئەو پىيى رازى نەدەبوو!

ئەوہ بوو پاش تىپەر بوونى چەند پوژئىك بەسەر پىشنىارەكەمدا - جارىكىان پىكەوہ نانمان دەخوارد - زۆر سەرسام بووم - كاتى دەبىنم ھەمان پىشنىارى پىشووئى من دەلئىتەوہ وەك بلئى بىرو بۆچوونى خۆيەتى!.

ئايا بىنىت (ھاوس) قسەكەي پىيى بېرئىت (ئەم پىشنىارە بىرو بۆچوونى تۆيە؟ نەخىر بۆچوونى منە من! نەخىر، ھاوس زۆر لەوہ ژىرتەر بوو كە گىرنگى بەوہ بدات ئەم بۆچوونە ھى خۆيەتى يان نا؟! گىرنگ ئەوہبوو لەلاي كە بۆچوونەكەي جىيى

خۆی بگریت، لەمەش زیاتر بەلکو بەناشکرا ئافەرینی کردو پیرۆزبایی لیکرد لەسەر دۆزینەوهی ئەم بۆچوونە جوانە پوناکەیی!!

کەواتە بیرت نەچیت کە ئەو کەسانەیی تۆ پێیان دەگەیت هەر ئەم سروشتەیی ولسن یان هەیه، دەیی هەمان نەخشەیی (کولونیل)یان لەگەڵدا بەکار بهینە.

جاریک پیاویک ئەم ڕینگەیی لەگەڵ خۆمدا بەکار هیناو ئەوهی ویستی لیم دەستی کەوت! ئەمە چۆن بوو؟

پۆزێکیان نیازم کرد هەستم بەگەشتێکی دەریایی لە (نیویۆرک) بەمەبەستی راوهاماسی!

بۆیە نامەم بۆ سەرجهەم نووسینگەکانی گەشت و گوزار نووسی کە زانیاری پێویستم پێی بدن لەو بارەوه. لەوانەییە ناونیشانی تەواوم لەپێگای بەرید گەشتییته هەموو ئەوانەیی کە مەبەستیانە، چونکە هەر ئەوەندەم زانی کۆلی نامەو نوسراو دابارین بەسەرمد لەلایەن خاوەن سەیرانگەو پراوگەو سەربازگەیی حەوانەوهکانەوه لەشاری (نیو برونسویک) وه بۆیان ناردبووم تا وام لێهات سەرسام و دەسەوسان بووم نەمدەزانی کامەیان هەلبژێرم!

یەکی لەو نامانە شتیکی زۆر گرنگی کردبوو: ئەوهبوو لەگەڵ نامەکەدا ناوی چەند کەسیکی لەنیویۆرک بۆ نووسیبووم لەگەڵ نامارە بەژمارە تەلهفونیان کەوهختی خۆی پۆشتبوون بۆ ئەوی خزمەتیکی باش کرابوون...! و وتبووی کە خۆت دەتوانیت قسەیان لەگەڵدا بەکەیت تا بۆت دەربکەویت ئاستی خزمەتگوزاری نامادەکراوی ئیمە بۆ میوانەکان!

دەبینم لەنیو ئەو ناوانەدا ناوی ناسراویکی خۆمی تێدابوو خیرا تەلهفونم بۆ کردو ئەویش زۆر دەسف و سەنای ئەو خاوەن ئوتیلەیی کرد، ئەوهبوو منیش بەبێ سیۆ دوو کردن بەو پیاوهم پراگەیاندا لەفلان کاتی نزیکدا دەگەمە لاتان!.

دەلەکانی تر دەیانووێست بەزۆر رام بکێشن بۆلای خویان بەلام ئەو پیاوه وازی لێ هینام تا بەئارەزووی خۆم هەلبژێرم و سەرکەوتنیش بۆ ئەو بوو!.

پیشتر له (۲۵) سەدە لەمەوبەر ووتەیهکی زۆر جوان لەسەر زاری داناو حەکیمی چین ووترا که خۆینەرانی ئەم سەردەمەى خۆمان ئەتوانن ئیشی پى بکەن و باشتەین ئەنجامیشیان دەست بکەوئیت دەئیت:

(پیاوی ژیر ئەو پیاوێه ئەگەر بیهوئیت لەهەموو خەلکی بەرزتر بئیت ئەوا خۆی بەخوارترین گەس دادەنئیت، ئەگەر بیهوئیت سەرقاقلەیان بئیت ئەوا دەچئیتە دوايانەوه، ئایا سەیری دەریات نەکردووہ که چۆن سەرانە لەسەدان زى و جوگە و دەریاچەکان و وەردەگرئیت لەکاتیگدا لەهەموویان نزم ترە؟!).

کەواتە ئەگەر دەتەوئیت خەلکی بەرەو بۆچوونەکانت رابکئیشی بپرگەى ژمارە (۷) (حەوت) جیبەجى بکە که دەئیت:

(واز لەبەرەمبەرەکەت بەینە با وا بزانییت بۆچوونەکه بۆچوونی خۆیەتى).

پاشکوی ریگای حه و ته م : (شورا ، واته ریژ له بوچوونه کان)

ئیسلامی بیگهرد شوینکه وتوانی وا په روه رده دهکات که حهزی خو دهرخستن و من من کردنیان تیډا نه مینیت و بهزاروهی ئه مړو - دکتاتور - نه بن .

بویه خوای گه وره هانی (پیغه مبه ر) هکهی ده دات که پای خوئی نه سه پینیت به سهر هاوه لاند، به لکو راویژنیان پی بکات و کام رایه ی له لای جوان بوو هه لیبژریت!

نه که هه رنه وه نده به لکو راویژکردنی کردو ته (فرض) پیویست له سهر (پیغه مبه ر) هکهی و پیی ده فهرموویت : ﴿وَسَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ﴾ (۱) (ال عمران ۱۵۹) ، هه روه که به هه موو موسولمانانیش ده لیت ئاوابن وه که ده فهرموویت : ﴿وَأْمُرْهُمْ شُرَىٰ يَتَّبِعُونَ﴾ (۲) (الشوری ۳۸) .

خوینهری خو شه ویست ورد به روه (پیغه مبه ر) یک که چاودیږی وردی خوای به سه روه بیت و هه رگیز نه هیشتبیت بکه ویت هه له وه و به وه حی راستی کردبیت هه ! که چی ده بیت راویژ بکات به موسولمانه کانی ده روه به ری ! ئه ی ده بیت من و تو چه ند گیل و نه فام بین ئه گه ر و ابزانین پراکانی خو مان حه کیمانه ن و پیویستمان به راو بوچوونی به رامبه ر نییه !! .

(پیغه مبه ر) ی خوا له سالی دووی کوچیدا ، له جه نکه میژووییه که ی به دردا چه ند دیلیکی گرت له سوپای کافره کان ، (پیغه مبه ر) ی خوا زور به به زه یی و به سوژ بووه ته نانه ت له گه ل ناچه زو نه یاره کانیشیدا ، بویه خوئی به نیاز بوو ئه م ئه سیرانه نه کوژیت و به زه بیان له گه لدا بنوینیت ، به لام نه یویست ئه م رایه ی خوئی بسه پینیت به لکو هاوه لانی کو کرده وه و راویژ پی کردن (ده ربارهی پاشه پوژی ئه سیره کان !

عومهری کوری خه تتاب - خوا لئی رازی بیت - فهرمووی : ئه ی (پیغه مبه ر) ی خوا بده له ملیان ئه مانه پی شه وایانی کوفرن و دوزمنی خوان له ناویان به ره ! (پیغه مبه ر) ی خوا فهرمووی : رایه که ت جوانه ، به لام حه ز ده که م پای ترم گوی لی

بیت؟ ئەبو بەکر -خوایلی پازی بی- فەرمووی: ئەی (پینگەمبەر)ی خوا ئەمانە خزم و کەسی خۆتن، پشتی خۆتن مەیانکوژە، هەر پۆژی دیت بیر بکەنەو! (پینگەمبەر)ی خوا بۆچوونەکە ی ئەبوبەکری بەدل بوو و قبولی کرد چونکە لەگەڵ رایەکە ی خۆیدا دەگونجا!.

کەواتە بەشدار ی پی کردنی کەسانی چوار دەورمان لە مەسەلە جیا جیاکاندا ئەو دەگە یە نیت کە ریز لە عەقل و ژیریان دەگرین نیت با راکانیشیان پەسەند نەکەین خۆ وامان لی کردن هەست بە گرنگی خۆیان بکەن!.

بۆیە دەبینی ئەندامی ریکخراویک بە ناوی هەموو حیزبەو (تصریح) دەدات و دەلیت ئەو بریارە مانداو فلان شتمان کرد! خۆ لەوانەیشە رایەکە ی ئەم هەر قبولیش نەکرایت، بەلام گرنگ ئەو یە پرس ی پی کراو!.

لەسەردەمی ئەبوبەکری صدیقدا -خوایلی پازی بیت- و لەجەنگی یەمامەدا لەگەڵ موسەیلەمە ی درۆزندا زۆر لەو موسولمانانە شەهید بوون کە هەموو قورئانیان لەبەر بوو.. بۆیە عومەری کوری خەتتاب -خوایلی پازی بیت- کە وەزیری دەولەتەکە ی بوو -هەستی بەم مەترسیە گەورە یە کردو لەپاشە پۆژی قورئان ترسا کە بفەوتیت و نەمینیت! بۆیە بیری کردەو لەو ی قورئان بنوسریتەو تا بەشەهیدبوونی هاو لەان قورئان وە ک خۆ ی بمینی و نەفەوتیت! بەلام خۆ دەیت خەلیفە قەناعەت بکات بەم بۆچوونە وەگەر نا جیبەجی ناکریت.

بۆیە عومەر پۆشیتە خزمەت خەلیفەو پی گوت: ئە ی گەورە ی موسولمانان تۆ وا نابینی کە ئەوانە ی قورئانیان لەبەرە زۆریان شەهید بوون، ئەبو بەکر فەرمووی بەلی وایە. عومەر فەرمووی: ئە ی ئەمە مەترسی ئەو نییە کە قورئان لەناو موسولماناندا کەم ببیتەو و نەمینیت؟ ئەبوبەکر فەرمووی: بەلی ترسم هە یە! عومەر فەرمووی: دە ی من وا بەباش دەزانم قورئان بنوسریتەو و لەناو سنگەکانەو بەخریتە سەر کاغەزا. ئەبوبەکر فەرمووی: خۆ رایەکی جوانە، بەلام من چۆن شتی بکەم (پینگەمبەر)ی خوا نەیکردیت؟!..

عومەر بۆي دەرکەوت رايەكەي قبول ناکات.. بۆيە ويستی باسى سوودو
چاکیەکانی ئەم بۆچونەي بۆ بکات تا بەلکو رایەكە ببیتە رای ئەو! پاشان ماوەیەك
مۆلەتی دا تا بیر بکاتەوہ لەو کارە مەزنە.

بەلئ پاش چەندین پۆژ بۆي دەرکەوت ئەو بۆچونە زۆر پیویستە بۆ پاریزگاری
قورئان لەفەوتان و بوو بەبۆچوونی خوئی ئیتر عومەری بانگ کردو پیی وتن دەست
بەکار بن.

تەماشاکە عومەر نەییوت: گەرەي موسولمانان ئەم کارە زۆر پیویستەو دەبیت
ھەر بیکەي ئەگینا تۆ دۆست و دلسۆزی قورئان نیت و خەمی ناخۆیت!!
نەخیر بەلکو وای ئی کرد ھەمان بۆچوون بیتە بۆچوونی گەرەي موسولمانان..

رېڭاي ھەشتەم:

(دەستەواژەيەك شتى زۆرسەرسورھىنەرت دەست دەخات)

وا رېك دەكەويت بەرامبەرەكەت ھەلە بىت، بەلام ئەو ھەرگىز دان بەھەلەي خۇيدا نانىت، دامەبەزە سەرى و سەرزەنشتى مەكە، -چونكە ھونەرى سەرزەنشتكردن ھەموو گەوجى ئەتوانىت پىي ھەستىت، بەلكو ھەول بده تىي بگەيەنيت ئەمەش ئارامىەكى باشى دەويت.. پاشان وردە وردە بۆت دەردەكەويت كە ھۆيەكى شاراۋەي تىدايە ۋاي ئى كردوۋە بەو جۆرە بىر بكاتەۋە يان بەو جۆرە ھەلسوكەوت بكات - ھەركاتى ئەو ھۆكارەت بۇ ئاشكرا بوو دۇنيا بە كليلى كەسايەتى ئەو مروقتە دەست كەوتوۋە!

زۆر دۇسوزانە ھەول بده ئەو لەجىڭاي خۆت دابنىيت بەخۆت بلى: (باشە چىم دەكرىدو چۆن بىرم دەكرىدەۋە ئەگەر من لەجىڭاي ئەودا بوومايە؟) جا ئەۋكاتە بۆت دەردەكەويت كە چۆن كاتىكى درىژت كورت كرىدۆتەۋە و كارەكەت لەسەر خۆت ئاسان كرىدوۋە! سەرەراي ئەۋەش تۆ شارەزايى و كارامەيىەكى باشت دەست دەكەويت لەھونەرى ھەلسوكەوت كرىندا لەگەل خەلكى.

(كنيس جودى) لەكتىبى (چۆن خەلكى بگۆرپىن بۇ ئالتون) (۱)دا دەلىت: (ساتىك ھىۋاش بە، پاشان بەراوردىكى ورد بەكە لەنيۋان ئەو گرنكىدانەي بەخۆت و ئىش و كارەكانتى دەدەيت و نيۋان گرنكى دانت بەئىش و كارەكانى خەلكى تر، ئەۋكاتە بۆت دەركەويت بى كەم و زياد ھەموو كەسيك لەم ژيانەدا ئەم ھەستەي تۇيان ھەيە! كاتى ئەمەت بۇ دەركەوت ئەۋكاتە ھەلئەكەويت لەھونەرى پەيوەندى و ھەلسوكەوت لەگەل مروقتەكاندا، ئەمەش لەبەر ئەۋەيە سەرکەوتنى مروقتە لەھونەرى ھەلسوكەوت كرىندا، بەندە بەدوۋ شتەۋە يەكەم تىگەشتنى تەۋاۋى بۇچوۋنەكانى بەرامبەر، دوۋەم بەچاۋى سۆزەۋە پروانىتە بۇچوۋنەكانى)!

من خۆم لەرېڭاي گەپان و پىياسەكانم بەناۋ سەيرانگەو جىڭا گشتىەكاندا زۆر شارەزايىم سەبارەت بەسروشتى بەشەرەكان دەست كەوتوۋە، لەنزىكى مالمەكاندا

باخىك ھەيە و منىش بەش بەھالى خۇم دار بەرپووم زۆر خۇش دەۋىت بۇيە زۆر ناپەھەت دەبىم كاتى دەبىنم لەپىنگاي جگەرە خۆرە كەمتەرخەمەكانەۋە جار لەدوای جار ئاگرىان تى بەردەبىت و دەسوتىن و زۆر جارېش لەپىنگاي ئەو منال و مىرد مندالانە دەكەۋىتەۋە كە دەيانەۋىت چاۋ لەئاگر كەرنەۋەى باۋباپىرانىان بكن و لەژىر لق و پۇپى درەختەكاندا بەدارو چىلكە چىشتەكانىان لى دەنن!

تابلۇيەك لەو باخەدا داكوتراۋە لىنى نووسراۋە (ئاگر كەرنەۋە قەدەغەيەۋ غەرامەى (۵۰) پىئالى لەسەرە، بەلام لەجىنگايەكدا داكوتراۋە كە كەم كەس دەبىنى و دەكەۋتە بەرچاۋيان! ئەسپ سۋارىكى پۇلىس دانرابوۋ بۇ ئاگادارى ئەو باخە، بەلام ئەو كارەكەى بەتوندى نەگرتبوۋ زۆر گوپى بەو منالانە نەدەدا بۇيە پۇژ لەدوای پۇژ بەردەوام ئاگر دەكەۋتەۋە!

جارىكىان ئاگرىك كەۋتەۋە منىش پىم زانى و بەھەلە دەۋان خۇم گەياندە پۇلىسە ئەسپ سۋارەكەۋ پىم ووت: ئاگر كەۋتەۋتەۋە لەناۋ باخەكەدا بەلكو بنىرى بەدوای پىۋانى ئاگر كوژىنەۋەدا؟ بەلام زۆر بە بىتامى و وشكىۋەۋە ۋەلامى دامەۋە كە: ببورە ئاگرەكە لەسنورى كارى مندا نەكەۋتەۋە!

بى ھىۋايى پوۋى تى كردم.. بۇيە پاش ئەو پوۋداۋە بىرم لەۋە كەردەۋە خۇم دەست بەكارىم و خۇم تەرخان بكن بۇ ئەۋ مەبەستەۋ ۋەك ئەۋەى لە (لىژنە) يەدا بم بۇ پارىزگارى لەبەرژەۋەندىەكانى جەماۋەر..!

پاستىيەكەى لەسەرەتاۋە من گوپم بەھەزو ئارەزوۋ بىرو بۇچوۋنى مندالەكان نەدەدا! چونكە ھەر كە ئاگرەكەم دەبىنى -چاۋم دەپەپىە تەۋقى سەرم- و بەپاكردن بەرەۋ سەرچاۋەى ئاگرەكە دەپۇيشتىم، و لەمندالەكان زۆر توپە دە بووم و پىم دەۋتن: ئەگەر بەزۋوترىن كات نەيكوژىنەۋە پۇلىستان بۇ بانگ دەكەم!

بەلى لەبەر خاترى ئەۋ بارە قورسەى خستبوۋمە سەرشانى خۇم بەرامبەر كوژاندنەۋەى ئاگرەكە گوپم بەھەست و نەستى مندالەكان نەدەدا! دەى ئەنجامەكەى چى بوو؟

بەرۆالەت بەگوڤیان کردم، بەلام ناوچاویان دابوو بەیەکدا وادەردەکەوت پاش پشت ھەلکردنم ئاگرەکیان خوۆش بکردایەتەوہو ئاواتەخووزیش بوون ھەموو باخەکە بگریتەوہ!!

بەمروری زەمەن ھەندی شارەزاییم دەستکەوت دەربارە ی سروشتی مروۆقەکان لەگەل ھەندی وریایی و ژیرییدا.. ھەندی ھەزم تی کەوت کە لەپروانگە ی بەرامبەرەکەمەوہ بوۆ شتەکان بپروانم، لەوکاتەوہ وازم لەفەرمان دەرکردن ھیناوە.. بەلکو لەباتی ئەمەدا بە ئەسپایی بەرەو مندالەکان پۆیشتم و پیم دەگوتن:

(منالان وا دیارە سەیرانەکەتان زۆر خوۆشە! ھا چیتان لیناوە بوۆ نیوہپوۆ؟ منیش کاتی لەتەمەنی ئیوہدا بووم زۆر ھەزم لەوہ دەکرد چیشتەکەم بەچیلکەو دار لەژیر لق و پۆپی درەختەکاندا ئی بنایە! وە تا ئیستاش ھەر ھەزی ئی دەکەم.. بەلام ئەزانن چ مەترسیەکی گەورە پوو دەکاتە ئەم دارستانە جوانە؟ خوۆ من چاک دەزانم ئیوہ نیازتان پاکە! بەلام ھەندی منالی چەقاوہ سورا! وەک ئیوہ دین بوۆ سەیران و ئاگر دەکەنەوہ بەلام پاش گەرانەوہیان وەک ئیوہ نایکوژیننەوہو ئاگرەکەش بەناو دارو درەختەکاندا تەشەنە دەکات و ھەموو دارستانەکە دەگریتەوہ..

بەلی ئەم ئاگرە ی ئیوہ پیچەوانە ی تا بلوۆ ھەلواسراوہکە ی ناو دارستانەکە ی بەلام من نامەوێت ئەم خوۆشیەتان ئی تیک بەدەم و دەزگایەکی فەلاقەتان بوۆ دابنیم! بەلکو ئەوکاتە دلخۆشم لەکاتیکی بەختەوہردا دەتانبنیم!).

خوینەری بەرین، ئایا چ جیاوازیەک بەدی دەکەیت لەنیوان ئەم شیوازو شیوازەکە ی پیشوودا، ئەم پەفتارە ی دواییم وای لەمنالەکان کرد بەھەزی خوویان گوڤرایەلم بن! دەم و چاویان سیمای نارازی و ئیسک تالی پتوہ دیار نەبوو! چونکە بەشەق ملیان نەقەوچینرابووہوہ بوۆ ئەو کارە! ئابروویان بەتەواوہتی پاریزرا بوو، من زۆر ھەستم بەحەوانەوہ دەکردو ھەرۆھا ئەوانیش، چونکە بەشیوازیک چارەسەری کیشەکەم کرد کە ریزیشم بوۆ ھەزو بوۆچوونەکانی مندالەکانیش دانا!..

سبەینی پیش ئەوہ ی داوای ئاگرکوژاندنەوہ لەکەسیک بەکەیت یان زاھییەکت بوۆ بگریت یان داوای ئی دەکەیت ھەندی پارە ببەخشیت بەدەزگایەکی خیرخووزی،

بۆچی كەمى پاناوھەستى و چاۋ بنوقىنى ئھوجا ھەول بەدھىت ھەلۆيىستەكە بەپىيى
بۆچوونى بەرامبەرەكەت پىشان بەدھىت؟

لەخۆت پىرسە ئايا نىيازى چىيە وا بەو كارە ھەلدەستىت؟ بەلى پاستە ئەمە كاتى
دەوئىت بەلام چەندان ھاورپىت دەست دەخات و بەكەمترىن زىان لىكەوتن ئەنجامى
باش و سەرسوپھىنەرت دەست دەخات!

(ونھام) عەمىدى كۆلىجى ھارفاردى بازىرگانى وتوويەتى: (من وابەباشتر دەزانم
كە ماوھى چەندان كاتژمىر لەبەردەمى نووسىنگەى كەسىكدا بووھستم و بىم و بچم
پىش ئەوھى بچمە ژوورەوھ بۆلاى، نەك ئەوھى كتوپر خۆم بكەم بەژووردا بەبى
ئەوھى ئەو بىروبوچوونانەى دەمەوى بىلیم لەخەيالدا ئامادەى نەكەم! يان تىبىنى
ئەو وەلامانەبكەم كە لەوھ دەچىت بەمداتەوھ!)

ئەگەر تۆ لەم كىتەبە تەنھا يەك شت فىر بىت.. ئەويش ئەوھىە ھەزىكى پىر
تاسەت تىا دروست بىت لەرېزگرتنى بۆچوونى بەرامبەرەكەت و سەيرى
مەسەلەكان لەگۆشەنىگەى ئەوھوھ سەير بكەيت! ئەگەر ئەمەت كرد، دەى ئە مە
زامنتە كە بىتە بەردى بناغەى دروستكردنى دواپۇژىكى سەركەوتوو لەژيانندا!
كەواتە ئەگەر دەتەوئىت خەلكى بەرەو بۆچوونەكانت رابكىشى بەبى ئەوھى دلى
ئازار بەدھىت ئەوا بىرگەى ژمارە (۷) جىبەجى بكە كە دەئىت:

(ھەول بەدە لەروانگەى بەرامبەرەكەتەوھ سەيرى مەسەلەكان
بكەيت).

پاشكۆي رېڭاي ھەشتەم:

(بىانوو بۇ كارى براكەت بدۆزەرەو)

ئىسلام ئەيەۋىت يەك شتى زۆر گرنگ فىرى مروڧايەتى بكات ئەۋىش ئەۋەيە چىت بۇ خۆت پى خۆشە بۇ براكەشت پىت خۆش بىت.. دەى ھەرەك خۆت كاتىك ھەلەيەك دەكەيت پىت خۆشە كەس پىتا ھەلنەشاخى و نەتدەنە بەر دەستپىزى لۆمەو سەرزنەشتى بى تام، بەشپىۋازىكى پىر لەسۆزۈ خۆشەۋىستى و ئەدەب پىت بلىن، وايە؟ دەى خەلكىش بەھەمان شپوۋە چونكە ھەموو ۋەچەى يەك باوك و دايكىن!

كۆمەلى لەھارەلە شىرىنەكانى (پىغەمبەر) مان (ﷺ) ھاتن بۇ مالى عائىشە ووتيان باسى رەۋشتى (پىغەمبەر) مان بۇ بكة لەگەل خواناسىيەكەيدا؟ بەلى عائىشە بوى باس كردن، بەلام ئەوان زۆر بەكەمىان زانى ووتيان ئەو (پىغەمبەر) بووہ ئىمە كەى دەگەينە ئەو؟

ۋەرن با ئىمە ھەرگىز ئن نەھىنن و ھەموو پۆژ بەپۆژوۋ بىن و شەۋانىش بەردەوام شەۋنۆپژ بكەين!!

خۇ (پىغەمبەر) دەيتۋانى ئىمە ئاسايى ئەۋەندە لۆمەو سەرزنەشتيان بكات و بلىت دەى ۋەرن ئپوۋە دىنمان فىر بكەن! جارىكى تر شتى وا بىت بەدەمتانا، ئەدەم لەملتان ھەى بىدەچپەكان!..

نەخپەر ئەمە رەۋشتى مامۇستاي رەۋشت بەرزان نىيە، چونكە (پىغەمبەر) (ﷺ) زۆر مەبەستى بووہ دلى خەلكى راگىر بكات و ئاۋى دەم و چاۋيان پپارىزىت. بەلكو بەسۆزىكى باوكانەۋە نەرمە گلەيىەكى ناراستەوخۇى ئى كردن و فەرموۋى: من لەخواترستىن كەستانم و لەھەموو شتان زياتر لىى دەترسم كەچى واش ناكەم كە ئپوۋە دەيلىن! ئنىش دەھىنم! بەپۆژوۋ دەبم و دەشى شكىنم! شەۋنۆپژىش دەكەم دەشخەوم!

دەى — براينە — با من و تۆى قوتابى قوتابخانە بەرزەكەى ئىسلام ھەر بەو چەشنە بىن و كاتى براكەمان بۆچوونىكى تىرى پىيەو ئىمە بەھەلەى دەزانىن، با خۆمان بەرىنە رىزى ئەو بزانىن ئەگەر ئىمە ئەو بۆچوونەمان ھەبوايە — ھەزەمان دەكرد بە چ شىوازيك بمانگۆرن؟ بەلكو ناراستەوخۆ (پىغەمبەر) ئاسايى پىيى بلّين: من بۆچوونىكى تىرم ھەيە! من وا بەباش دەزانم! من خۆم بەجۆرىكى تىرم!

ئەم دەستەواژانەى سەرەو ەكەف و كولى توپە بوونى بەرامبەرەكەت دادەمركىنئەتەو ە و ەى لى دەكات گویت بۆ بگرتت و دەست بخاتە ژىر چەناكەى و سەربلەقنىي بۆت!

مامۇستا سەعید نەورەسى — زانای پایەبەرزى كوردستانى توركيا — بەرەحمەت بىتت جارىكيان لەگەل دەستەيەك لەقوتابىەكانيدا بۆ جىگايەك دەرپۇيشتن لەرنگا قوتابىەكى بۆقىكى بەستەزمانى كوشت!! كاتى مامۇستا نەورەسى ئاگادار كرا زۆر لەبەر دلى گران بوو، لاوھەكەى بانگ كردو پىيى ووت: بەرى عەزىزم فەرموو دانىشە با پىكەو ە لەو كارەى كردت بكوئىنەو ە بزانىن كى لەسەر ەقە؟

ئایا زىندەو ەرە پەلامارى دايت؟ نەخىر، ئایا شتىكى لى فراندیت؟ نەخىر، ئایا تو دروستت كردو ە؟ نەخىر، ئایا تو پۆزى دەدەیت؟ ووتى: نەخىر، ئایا خوا بو ئەو ە دروستى كردو ە تا بىكوژیت؟ ووتى نەخىر مامۇستا گيان.. مامۇستا ووتى: دەى بەرى خۆم لەو گياندارە ورد بەرەو ە ەزار ەكىمەتى خوا بەدى دەكەیت تىايدا، دەى با جارىكى تر دەستيان بۆ درىژ نەكەين!..

دەى بەرى خوینەر — بىر بکەرەو ە — ئەگەر — بدیع الزمان — وانەى دەروونناسى ئىسلامى نەزانىايە چى پى دەووت: كى كوشتوویەتى ئەو گيانلەبەرە بى زىانە؟ دەك دەستى بشكى! با بىروات جارىكى تر لەگەلماندا نەيەت قوتابى ئاوا!

شایانى ئەو ە نىيە لەگەل كاروانى — نور — دا ەنگاو بنیت.. دەرىكەن با بىروات! ئایا ئەو كاتە دلى ئەم لاو ەى لەدەست نەدەداو نەفرىنىشى لەو دەستەيەش نەدەكرد كە ئاوا ئاپرويان برد لەسەر شتىكى كەم؟ بىگومان..

با بزائىن لەمەيدانى سىياسەت و فەرمانرەوايىدا ئەم رېڭايە دەۋرى ھەيە؟ بەلى با پىكەۋە بچىنە خزمەت خەلافەتى ئىسلامى و سەيرى ئەم نمونە بگەين:

- سولتان عەبدولھەمىدى دوۋەم - دواين خەلىفەي (ئالى عوسمان) بوو. زۆر دىنەرم و بەبەزەيى بوو لەگەل ژيژىدەستەكانىدا دلى نەدەھات فەرمانى لەسىدارەدان دەر بگات! بەلكو زىندانى، دەرکردن، دوورخستىنەۋە، گەۋرەترىن سزاي بوو تەنەنەت ئەۋانەشى كە ھەۋلى كوشتن خۇيشيان دا ھەموويانى ئازاد كرد پاش ئاشكرا بوونى كودەتاكەيان!

كار گەشتە ئەۋەي خەرىك بوو دزو جەردەو تاوانباران ترسيان بشكىت و ولات پېر بگەن لەفەسادو دىلە لەرزەش بىخەنە ناو موسولمانان، ئەمەيش ھەلەيەكە و سولتان خۇيشى دانى پىدا ناۋە.

ئەۋەبوو - شىخ الإسلام - ى ئەو سەردەمە دەچىت بۇ كۆشكى سولتان و پىيى دەلىت: (ئەي سەردارى موسولمانان بەپراستى بەچاۋىكى رېزو گەۋرەيىەۋە دەروانمە ئەم سۆزۈ نەرمى و مېھرەبانىەتان بەرامبەر گەل و لەخۋاش داۋا دەكەم زياتر دىنەرمەتان بگات! بەلام قوربان رېزم ھەيە بۇتان كاتى دەلىم ئەگەر پىاو كوژو جەردەو خراپەكار لەسىدارە نەدرىت ئەۋا كەس شەرم لەم دەۋلەتە ئىسلامىيە ناكات و خۇي لەسەرىپچى ياسا لانادات)!

سولتان ئەمە دەبىستى يەكسەر دان بەھەلەي خۇيدا دەنىت و بۇ جوبرانى ئەۋ ھەلەيە ھەر ئەۋ پۇژە فەرمانى لەسىدارەدانى خۇينېرېژىك دەردەكات و لەمەيدانى (بىشكەتاش) لەئەستەنبول مىلى دەكرىت بەپەتدا!

ئەگەر شىخ الإسلام بەپراستەۋخۇ بىۋوتايە: تۆكەي سولتانى! بۇ دىلت نايە كەس بكوژىت! ئەمە لادانە لە (قصاص) ى ئىسلامى و رېبازى (ئالى عوسمانت) پىشىل كىردوۋە! ئايا سولتان بە قسەي دەكرد؟ بىگومان نەك ھەر نەخىر بەلكو بەپىشتەملەش لەكۆشك دەكرايە دەرەۋە..

کهواته هەر له سه ره تاي و توو یژه که وه مه ده له وه ته ری حه ساسی به رام به ره که ت و تو په ی مه که تا گویت لی نه گری ت نه مه ش له وه وه پوو ده دات که شار ه زاییمان نییه له حال و بیرو یو چوونه کانی به رام به ره کانمان.

که سی ک هیه - له ده و رو به ری کی نا حالی له ئیسلامدا ژیاوه - و نازانی مانای ته وای موسو لمانه تی چییه! به لکو وایان تی گه یاندوو ه که نه گه ر نو یژو پۆژوو بگری ت نه وه موسو لمانه ئیتر با له حیزبی کی دوور له دینیشدا بی ت و عه لمانی بی ت! یان ئافره ته که وا تی گه یه نراوه نه گه ر نو یژو پۆژو بگری ت ئیتر قه یناکا سه رو مل و بالی پروت بی ت!!..

بیگومان نه م تیگه یشتنه هه له یه و ده بی ت مرو ف به ته و او ه تی گو یرایه لی خوای په ره و ردگار بی ت نه ک نیوه چلی! به لام که سی ک ده پواته لایان و پبیان ده لی ت: جا تو خوا پی م نالی ن نو یژو چی ده که ن، تو بیرو با وه پی کوفرت هه لگرتوو ه! یان تو ئایه تی حیجاب به درو ده خه یته وه و ئی شی پی نا که ی ت که واته موسو لمانی تیت وه ر نا گری و ه ک به رازی دم به سرا و پۆژوو ده گری ت!!..

به لام که سی کی دل سو زو ژیر به حه کیمان ه دیته لایان و ده لی ت من زور خو ش حال م که تو نو یژ ده که ی ت و پۆژو وش ده گری ت نه مه به لگه یه له سه ر فی تره تی پاکت و با وه پی بته وت به خوا و نه م ئایینه پاکه!.. به لام پی م خو شه پی که وه دیراسه ی ئیسلام بکه ی ن و ورده ورده لی ی حالی ببین (ان شاء الله)!..

نه م با سه ی ئی مه زور دژی نه و بیرو که سیس و لاوازه یه که هه ندی موسو لمان گرتوو یانه بهر که ده لی ت: (قل کلمتک وامش) و وشه ی هه ق بکه ی نه ئیتر وه ری ده گرن یان نا (ما علی الرسول الا البلاغ) گرن گ نییه تو به س بیگه یه نه نه م هه له یه ش وا ده زانم کو مه له ی (التبلیغ) تی ی که وتوو ه و هه ندی بانگخوازی لای خو شمان له م حاله ته دا ده ژین با وه پریان به کاری جه ما عی نییه به لکو وا ده زانن کاری ئیسلام به و تاری کی هه ی نی یان و تاری کی پرسه ته وا و ده بی ت..

رینگای نۆیەم:

(ئەو شتەى ھەموو كەسێك دەیهوویت)

ئایا ئەتەوویت دەستەواژەیهکی ئەفسوناویت پێ بلیم كە صافی و بیگەردی و دور لەلیلی دانیشتنەكەتان بپاریزیت و گیانی لەخۆ بوردن بەل بکیشی بەسەریداو واش بکات لەبەرامبەرەكەت بەوردی گویت بۆ شل بکات؟.

ئا ئەمەیه: بەبەرامبەرەكەت بلی: (من ئەوەندەى مسقالە زەرپەیهك سەر زەنشتت ناکەم لەسەر ئەم بۆچوونەو ئەو بۆچوونەت چونكە ئەگەر منیش لەو جینگایەى تۆ بوومایه ھەر ھەمان بۆ چوون و ھەمان ھەلوێستم دەبوو!).

دەستەواژەیهکی ئا بەو جۆرە بەسە كە توندترین و گیل ترین و دەمەقالەكەرتین كەس ھیمن بکاتەو! وە بۆشت ھەیه ئەم دەستەواژەیه لەھەموو دلێكتەوہ بەدلسۆزی دەری بپریت كە ئەگەر تۆ لەجینگای ئەو بوویتایە وات ئەكرد...

دەفەرموو با یەك نمونەت بۆ بەینمەوہ: (ئال كابوونی) پيس ترين تاوانبار، وا دابنى تۆ لەجینگای ئەو دا بوویتایە ئەو لەش و دەماغە بەتۆوہ بوایە، واش دابنى كە تۆش ھەمان دەوربەرەو ھەمان تاقیکردنەوہت ببوایە پراوپر وەك ئەو دەرنەدەچوویت؟!.

ئەو حالەتە چاكەى تۆى تىدايه -ئىستاكە- نازايەتى خۆت نىيه مەگەر كەمىكى نەبیت! دەى با ئەمەت زۆر چاك لەیاد بىت دەبا لەبیرت بىت كە ئەو كەسەى بەتۆرەى و مۆنى و قیرە قیرەوہ دیتە لات و فوى كردۆتە خوێ، شایانى ئەو سەرژنشتەو لۆمە بارانە نىيه كە پى دەكەیت، بەلكو شایانى خەفەت بۆ خواردن و شیوہن بۆ كردنە! چونكە ئەو جالەى ئەو تىدايه ھىچ نازايەتیهكى خۆى تىدا نىيه، كەواتە بەزەبىت پىیدا بىتەوہ و بیانوى بۆ بەینەرەوہو بەھەستىكى بەرزو رەوشتىكى پاكەوہ بەرامبەرى بووہستە.

(۳-۴) ی ئەو کەسانەى سەبەینى تۆ پىيان دەگەیت، پىويستيان بەسۆزۆ رینز لىنانى تۆیە، دەى تۆش -بەخىل- مەبەو ئەو تىنویتتیا نەیان بشکینەو ئەوانیش لەپاداشتیدا دلیان دەبەخشن پیت!

جارىک لەرادىویدا وتارىکم بلاو کردەو دەربارەى (لويزامای ئەلکوت) نووسەرى کتیبى (نافرەتە بچوکەکان) (۱). بىگومان من دلنیا بووم لەوەى کە ئەم نافرەتە لە (کونکوردي) سەر بەویلايەتى (ماساشوستس) دەژى و ھەموو شاکارە نەمرەکانى لەوى نووسیو! بەلام من لەوتارەکەمدا باسى ئەووم کرد کە خۆم چوومەتە مائەکەى لەکونکوردي سەر بەویلايەتى (نیوھام بشیر)! ئەگەر ئەم ھەلەيەم یەكجار بکردایە باش بوو، بەلام نەگبەتى لەو دەابوو دوو جار (وشەى نیوھام بەشیریم بەکار ھینا!). ھەر ئەو نەدەم زانى یەك لافا و نامە و تەلەفونى گالته جارى بارى بەسەرمدا! کە رستەکانیان وەك زەردەوالە بەلای گویمدا دەيگیزاند! زۆر بەیان نارەزايان دەربەرى بوو بەلای کەمەو نەرم ترينيان ھەستى پياوى بريندار دەکرد!

یەكى لەو نامانە لەنافرەتیکەو ھاتبوو لە -کونکوردي- سەر بەویلايەتى ماساشوستس) دەژیا، چۆن نامەيەك؟! جامى تۆرە بوونى خۆى رشتبوو بەسەرمدا، سویندم بەخوا ئەگەر بشمووتایە (الکوت) خەلکى غینيايى تازەيە لەگوشتى مروڤ خۆرەکانە، لەو خرابترى پى نەدەگوتم!

ھەر کە نامەکەم خویندەو خۆم بۆ پى نەگىراو لەتۆرەبووندا ووتم سوپاس بۆ ئەو خوايەى ئەم نافرەتەى نەکردۆتە ژنم!. لەوکاتەدا زۆر حەزم دەکرد وەلامى بدەمەو و بلیم: راستە من ھەلەيەكى جوگرافیم کرد بەلام تۆ ھەلەيەكى گەرە تەرت کرد لەنەزانينى شیوازی قسەدا!

خەرىک بوو نامەکە بەو رستەيەى سەرەو دەست پى بکەم و قۆلى ئى ھەلەبکەم و دەست بکەم بەتوانچ تیگرتنى و کەمى بەگالته جارى پى رابویرم بەلام وام نەکرد، پاش دامرکانەوئەى تۆرە بوونەکەم بۆم دەرکەوت ھەموو گەوجیک دەتوانیت پى ھەستیت زۆر بەى گەوجان پى ھەلەدەستن و منیش ویستم خۆم لەپىرى گەوجان

بەرزتر بگرم، نیازم کرد ئەو دوورژمناپەتییە سەختەى بگۆرم بۆ دۆستاپەتییەکی بەتین! -کە ئەمەش لەلای من- جوړیکە لەوهرزىشە ئەدەبیبیە سود بەخشەکان.

کاتى چووم بۆ فیلادلفیا -پاش پووداوه-که- بۆ مالى ئەو خانمە، بە تەلەفون وەرم گرت و ئەم گفتوگۆیە کەوتە نیوانمان و ووتم (مسترت..). بەپریزتان پیش چەند هەفتەیک نامەکەتان بۆ ناردووم و دەمەویت سوپاست بکەم! ئەویش بەشیوازىکی پەر لە پۆشنبیریپەوه ووتى: تۆ کیى وا من بەختەوهرم بەقسەکردن لەگەڵىدا!!؟.

ووتم: من زۆر غەریبم بەئێوه، ناوم (دیل کارنیجی)یەو بیگومان گویتان لەبەر ناکەمەم گرتوو دەربارەى ژياننامەکە (الکوت) قسەم کردوو، و تیایدا هەلەیکى زەبەلاحى وام کرد شایانى ئى بوردن نییە! هەلەیکى زۆر گەوجانە بوو کە ووتم (الکوت)، خەلکى نیوھامبشیرەو داواى لیبوردن دەکەم لەبەپریزتان! وە زۆر جوان و جیگای خۆى بوو ئەگەر لەکاتى بەپریزتان بگرم و پیکەووە ئەو هەلەیکە راست کەینەو!!؟.

ئەویش ووتى: داواى لیبوردن ئى دەکەم مامۆستا دیل کە بەو چەشنەو بەتوندوتیژى نامەکەم بۆ نووسیت بەدەستخۆم نەبوو خۆم پى نەگیرا من قەرزاری لیبوردنى تۆم!

ووتم: نەخیر من داواى لیبوردن دەکەم چونکە من هەلەیکى وام کرد کە مندالیکی قوناغى سەرەتاییش هەلەى واناکات! هەرچەندە من یەك شەممەى رابوردوو پۆزشم بۆ گوینگران هینایەو.. ووتى: مامۆستاگیان ئەم خیزانەى ئیمە بۆ نزیکەى دوو سەدەیکە لە-کونکورد-دا دەژین و لەبنەمالە ناودارەکانى ئەم ناوچەیکە و من زۆر شانازى بەو ویلایەتەو دەکەم کە تیایدا گەورە بووم، زۆر زۆر تیکچووم کە (الکوت)تان کرد بەخەلکى نیو هامبشیر! بەلام من ئیستا پەر بەدل هەست بەخەجالەتى دەکەم لەوہى بۆم نووسیت!.

پاشان ووتم: ئەو توپە بوونەى تۆ دەیکى توپە بوونەکەى من نەبوو، چونکە ئەم هەلەیکە ئەوئەندەى ئازارى منى داوہ باوہر ناکەم ئەوئەندە ئازارى (ماساشوستس)ى داویت!

خۆزگە ھەموو ئەو پۆشنبیرۆ پلەو پایەدارەکانیش وەك تۆ کاتیان ھەبوايە و ھەلەمی کەسانیکى وەك منیان راست کردایەتەو! چەند بەختەوەر دەبم کاتیک کە لەئیزگە کەو ھەلە یەکم بکردایە یەكسەر تۆ راستت بکردمایەتەو!

ووتی: بەراستی من سەرسامی ئەو دلفراوانییەى ئیووم کە ئا بەو چەشنە رەخنە قبول دەکەن، وا دیارە مەرفیکی زۆر نەرم و بەسۆزی بۆیە حەز دەکەم زیاتر لەنزیکەوە بئناسم!

لەو کارەمدا بەبەردیک کۆمەلێک نیشانەم پێکا: لەوانە ئەو خانمەم وا ئی کرد داواى لیبوردنم ئی بکات و پێزیش لەبۆچوونەکانم بنییت! ھەرۆھا وام لیھات لەخۆم رازی بم کە ئەتوانم پاداشتی خرابە بەچاکە بدەمەو! ھەرۆھا ھەستم بەخۆشى و شادی دەکرد کاتى کە باسی نەرم و نیانى و لەسەرخۆیى منى دەکرد!

(س. ھوروك) ماوەی بیست سالی رەبەق بەرپۆبەری بەرھەمەکانى ھونەرەندانى وەك (شالیابن) و (ئیزادروا دتکان)، (بافلوف) بوو، مستر ھوروك خۆی بۆی باس کردم و ووتی: باشترین دەرسێك وەرم گرتبیت لەماوەى ژيانمدا لەگەل ئەو ھونەرەندە ھەست ناسکەندا، ئەو یە کە زۆر پێویستە نەرمى بنویینیت لەپروویانداو سۆزو ئەوین ببارینیت بەسەریاندا!

ئەم بەرپۆبەرە سى سال بەرپۆبەری بەرھەمەکانى (تیودور شالیا بن) بوو ئەو گۆرانى بیژەى کە توانى لەیانەکانى (الترو بولینان) دا دلئى جەماوەرى ئەمەریكى بۆخۆی کەمەندکیش بکات.. دەلى ھەرگیز لەژیانمدا ناز و نوک کەرى وەك شالیا بنم نەدیوہ کە بەراستی پارچە یەك بوو لەدۆزەخ)!!

بۆ نموونە، جاریکیان شالیابن لەداواى نیوہرۆی ئەو پۆژەى کە پریار بوو ئاھەنگیکى گۆرانى ساز بکات، لەناکاو تەلەفونى کرد بۆ (ھوروك) ووتی: بەتەمای من مەبن من ئەمپۆ قورگم ئیش دەکات! گەرۆوم وەك تەختە وشک بوو، مەحالە ئەمشەو بتوانم گۆرانى بلیم!

ئايا مستر (ھوروك) دەستى كىرد بەدەمەقالەو شەپە قىسە لەگەلەيدا؟ نەخىر بەلكوو خىرا خۆي گەياندە لاي لەئوتىلەكەو بەشىۋازىكى سۆزۈ مېھرەبانىيەو پىيى ووت: (زۆر دلتەنگ و نارەھەتم بۆت ئەي ھاوپرى داماوەكەم!).

وھ بىگومان ئەم شەو نابىت گۆرانى بلىيت! ھەر ئىستا ئەم ئاھەنگە ھەلئەوھ شىنمەوھ.. راستە تۆ دوو ھەزار رىيال لەدەست دەدەيت، بەلام ئەم زىانە ناگاتە ئەو زىانەي لەشورەت و دەنگە زولالەكەت دەكەويت!

شالايان لەخۆشى ئەم قىسانەدا ھەناسەيەكى خۆشى ھەلمىزى ووتى: بەچاكى دەزانم دواي نيوەرۆ سەرىكى ترم لىبەدەيتەوھ لەوانەيە بەرەوباشى بېرۆم!!
كاتزىمىر (۵)ى ئىۋارە خۆي گەياندەوھ لاي و بەشىۋازىك كە سۆزى ئى دەبارى، بۆي دووپات كىردەوھ كە ھەر سوورە لەسەر ھەلۋەشانەنەوھى ئاھەنگەكە!

شالايان سەرلەنوي خۆي گىف كىردەوھ ووتى، بەلكو كاتزىمىر (۷) سەرىكى ترم ئى بدەيتەوھ؟ كاتزىمىر (۵،۷) ئەم گۆرانى بىژە جىھانىيە ئامادە دەبىت ئاھەنگەكە ساز بكات، بەلام بەمەرجىك لەپىش ئەوھى خۆي بچىتە سەر تەختەي شانۆكە (مستر ھوروك) بەجەماوھ رابگەيەنيت كە شالايان سەرمایەكى پىسى بووھ و ناتوانيت گۆرانى بلىت و ناساغە!! ئەوكاتە ھوروك بەدرۆ دەخىرتەوھ.. ھوروك ئەم مەرجەي بۇجىبەجى كىردا.

دوكتور (ئارسەر جىنس) لەكتىبە نايەبەكەيدا بەناوي (دەرونناسى پەرۋەردەيى) دا دەلىت:

(رەگەزى ئادەمى بەگشتى ھەلپەي دى بۇ سۆز، مندال كاتىك ئازارىكى پى دەكات ھول دەدات دەرى بخت تا گىرنكى پى بدرىت و سۆزى لەگەلدا بنوئىنرىت، بەلكو جارى واش ھەيە خۆي تووشى نارەھەتى و ئازار دەكات بەھىۋاي دەستخستنى سۆزۈ بەزەيى چواردەورى!

تەنانەت مىرد منالەكانىش -بالغىن- لىرەو لەوى باسى ئەو نارەھەتىيانە دەكەن كە بەسەريان ھاتوۋە، و نەخۆشەيەكەي لىرەو لەوى باس دەكاتەوھ بەگپرو تىنەوھ نەشتەرگەريەكەي بۇ ئامادەبوان دەگىرپىتەوھ تا سۆزۈ بەزەيىيان پىدا بىتەوھ!

دەربېرىنى سۆزۈ مېھرەبانى بەرامبەر ئەو ناپرەھەتياھى دېن بەسەر مرقۇدا - ئىتر
 با ئەو ئازارەى ھەبىت يان ھەر خەيالى بىت - شتىكى زۆر بلاوھە كەس لىي بى
 بەش نىيە!

كەواتە ئەگەر دەتەويت خەلكى بۆلای بۆچۈنەكانت رابكىشيت بېرگەى ژمارە
 (۹) جىبەجى بکە:

(رېز دابنى بۆ بۆچۈنى بەرامبەرەكەت و سۆزۈ مېھرەبانى
 بەرامبەر ھەزەكانى بنوئە).

پاشکۆی ڕێگای نۆیەم:

(نەفرین لەتاریکی مەگە بۆت کرا چرایەکی تیا ھەلکە)

لەئیسلامدا شوینکەوتوان -حالی دەکرین کە ئەو پەروشت بەرزى و ھىدايەت و چاکەخوایەى گرتوویانەتە بەر- نایبیت زۆر خۆیان پێوە ھەلبێنن و منەت بەسەر خەوادا بەندەکانییەو بەکەن وەك قورئان دەفەرموویت: ﴿يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَمَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُمُوهَا لِلْإِيمَانِ﴾ (۱) (الحجران ۱۷).

بۆیە دەبێت بانگخوایان زۆر بەسۆزو میهرەبان بن لەگەڵ مەروڤە سەرگەردانەکاندا و بەزەبیان بێتەو پیاواندا و ھەول بەدەن لەئەگەری بلیسەداری جەھەننەم پزگاریان بەکەن نەك گالتهیان پى بەکەن و بیرو بۆچوونەکانیان -پف- لیبکەن و وایان ئی بەکەن -باطل- ھەکیان لەلا خۆشەویست بێت و وازی ئی نەھینن.. ئەمە زۆر گەرمەو ئەگەر -داعی- ئەمەى لەیاد بچیت میللەتى سەرگەردان دوو ئەوئەندەى تر سەرگەردان دەکات.

ھەرۆھا نایبیت قیز لەدوور لەخوای پەروشت نزمەکان بەکەنەو بەدەردنەو بەدئەخلاق و کافر بیان دەن لەقەلەم و بەگلاویان بزائن و لییان نزیک نەبنەو، یان خۆیان ھەلنن بەسەریاندا و کەشخەیییان بەسەرەو بەکەن.. بەئکو لییان نزیک ببنەو و ھاوڕێیەتیان بەکەن، بەلام بەمەبەستى رینموونى و قسەى خیر کردن بۆیان.. ئەگەر پاش ماوێھەکی درێژ قسە سودى نەبوو لەگەڵیدا و خوای گەرە مۆرى پەرشى دابوو لەدلى! ئەوا بەشێوھەى کى جوان لیى بکشیتەو کاتى لەگەڵدا نەکوژیت و (ولاءى) خۆى ئی بسەنیتەو.

بۆیە خوای گەرە پیاوان دەفەرموویت ئیوھش گومرا بوون خوا دەرى ھینان لەزۆنگاوى گومرایى و کوفر ﴿كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ آتَاكُمْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ﴾ (النساء ۹۴)

ھەر ئەمەشە وای کردووە لە(پێغەمبەر) مان ﷺ بەچاوی سۆزەو پڕوانیتە بەرامبەرە کافرەکانیشى و دووعای ھىدايەتیان بۆ بکات وەك دەفەرموویت: (اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون)!

ئەم جارە تاۋانبارو باۋەر لاۋازىكت بىنى، يان خوشكىكى موسولمانى سفورت بىنى.. نەفرىنى خۋاى ئى مەكە بەلكو بەچاۋىكى سۆزەۋە بۆى پروانە، ۋە بشزانە كە ئەۋ جەۋە پاكەى بۆتۇ ھەلكەوتوۋە ۋ ئەۋ مامۇستا دلسۆزەى خەرىكى تۇ بوۋە ۋ لەئىسلامى بى گەرد حالى كىردوۋىت بۇ ئەۋىش ھەلبكەوتايە ئىستا ئەۋىش لەناۋ گولزارى قورناندا - ۋەك تۇ - گوزەرى دەكردا!

يان ئەگەر ئەۋ جەۋەى بۇ ئەۋ كەسە ھەلكەوتوۋە تىايدا خۋاى لەبىر براۋەتەۋە يان حىشمەت ۋ پۇشتەى تىدا عەيبە بوۋىت.. بۆتۇش ھەلبكەوتايە ۋ تىايدا گەرە ببوۋىتايە.. ئىستا تۇش گالتەت بەمزگەوت ۋ رىش ۋ سىۋاك دەكردا! يان - ئەگەر ئافرەتت - ئىستا تۇش دەتگوت: چۇن ئەم ئىسلاميانە لەناۋ ئەم حىجابەدا ناتەقن، ۋىش! ۋەللا پۇژى دەرمان نەكەم خۇم بەمروۋ نازانم!..

من لەۋ باۋەرەدام - كە ئەۋ كەش ۋ ھەۋاۋ دەۋرۋبەرە بۆگەنەى بۇ (عبد الحليم حافظ) دروست بوۋ كە ئەۋ دەنگە خۇشەى - كە ماۋەى چارەكە سەدەيك عەرەبى سەرسام كىردبوۋ - بە گۇرانى بى تام ۋ مى بازى.. ھەمان كەش ۋ ھەۋا بۇ (عبد الباسط عبد الصمد) ھەلبكەوتايە ئەۋا قورئان خۋىن دەر نەدەچوۋ، بەلكو لەئاسمانى ھونەرى دابەزىۋو (الغن الهباط) دا - ئەستىرەى خۋى بەدى - دەكردا!

پىاۋىك زۇر غەيبەتى (حسن البصرى) دەكردا - خۋا لىى رازى بىت.. حسن البصرى زۇر بەزەى پىادا ھاتەۋە ھەستاۋ سىنىك شىرىنى بەدىارى بۇ برد.. پىى ۋوت: تۇ بەغەيبەت كىردن - چاكەكانى خۇتت بەمن دەدەيت منىش سوپاست دەكەم ۋ ئەم دىارىەم بۇ ھىناۋىت لەپاداشتىدا.. كابرا شەرم گرتى ۋ پەشىمانى دەرپرى ۋ ۋازى لەغەيبەت ھىنا بەيەكجارى!

ئەۋ ئافرەتەى سفورەۋ پۇشتە نىيە، سەرۋ مل ۋ بال ۋ قاچى دەرختوۋە بۇ پىاۋان! بەھەشت ۋ بۇنى بەھەشتىش لەدورەۋە ناكەن! نابى ئەم قسەيەى پىى بگوتىت بەزەقى: تۇ بەنەسى فەرمودە: دەچىتە ناۋ جەھەننەم! تۇ بى پەۋشتى.. تۇ كىيار بۇخۇت رادەكىشى! نا.. نا ئەمانە ھىچيان شىۋازى ژىرانەى بانگخۋازان

نین، بەلکو ھول بەدەیت خوای لەلا خوشەویست بکەیت پاشان بەقسە دەکات و لەزۆنگاوی سفوری خۆی پزگار دەکات:

سەیری ئەم نمونەییە بکە کە بەسەر خۆم ھاتووہ.. لەسەرھتای سائەکانی نەو دەدوہ لە- دواناوەندی ھەلەبجەیی کچان- بەمامۆستا دامەزرا.. وانەیی (پەرۆردەیی ئیسلامیم دەگوتەوہ- لەگەل زمانی عەرەبیدا- کاتی باسی ئیسلامم بۆ کچەکان دەکرد ھەستم دەکرد زۆر بەپەرۆشەوہ گویم بۆ دەگرن و تەنانەت ئەگەر زەنگی پشووشتی ئی بدایە ئەیان ووت توخوا مامۆستا مەرۆ، قسەکانت تەواو بکە بۆمان!!

بەلام لەبەرەمبەردا ھەندی لەو قوتابیانەیی کە وەک ووتم کەش و ھەوای بۆگەنی دەرووبەریان لەئیسلام دووری خستبوونەوہ و کەس و کاریان ھەلگری تۆلەرییە عەلمانیەکان بوون زۆر قالس بوون بەدەرەسەکەم و لەناو قوتابیەکاندا زەمی منیان دەکرد- منیش پیم دەگەیشتەوہ- کە دەیگوت: ئیسلام ئیجگار واش نییە و بەو رەقی و وشکییەیی مامۆستا عومەر باسی دەکات.. وادەزانئ ئەوہی سەرپۆش و حیجابی لەبەردا نەبیئت کافر بووہ و دەچیتە جەھەننەم!.

لەسەرھتاوہ ویستم- بانگی بکەم بۆ ئیدارەو لەبەردەم مامۆستاو بەرپۆبەردا- لئی تۆرە بێم و بیسکیئم- بەلام ئەمە پینمونی قورئان و کاریکی پەرۆردەیی نەبوو- ھەرچەندە ھەندی مامۆستای- عەوام- بۆخۆھەلنان و دەرخستنی دەسەلاتی خۆی پەنا بۆ ئەم کارە دەبات، بەلام من مەبەستم بوو دلئ ئەو خوشکانە راگیر بکەم تا بەلکو خوای گەرە نوری ھیدایەت بباتە دلئانەوہ- ھەرچەندە ئیستا زۆربەیی زۆریان سوپاس بۆخوا- پۆشتەن و قوتابی قورئانن.

بۆیە لەساحەکەدا یەکی لەو خوشکانەم بانگ کردو ھەندی وەصفی ئەدەب و زیرەکی و رەوشت بەرزیم کرد و سوپاسی ھەستی ناسکیم کرد!!- زۆر خوشحال بوو- وە پیم ووت پزرت لەلام لەپزنی ھەندی حیجاب لەبەر زیاترە! چونکە ھەندیکیان نازانن بۆچی و بۆکی حیجابیان کردوہ، من بیستووہ تۆ لەمالەوہ

لەگەڵ نوێژە فەرزەکاندا نوێژی سوننەتیش دەکەیت وایه؟ ووتی: بەلێ مامۆستا گیان!

ووتم: ئەم پەرمەزانەش بێنیم بەردەوام بەپۆژوو بوویت؟ ووتی: بەلێ هیچم ئی نەخواردوو! ووتم: بەوەی کە لەپۆلدا قورئان زۆر جوان دەخوینیتەو بەم وا دیارە لەمەلەوێش قورئان دەور دەکەیتەو؟ ووتی: بەلێ ھەموو دواى نوێژی بەیانیا نیک ناخەومەو قورئان دەخوینم!!

پێم گووت: لەلای من ھەر بەوەی تۆ حیجاب لەبەردا نییە—کە إن شاء الله پۆژی ھەردی لەبەری بکەیت! وە من لەزۆر حیجاب لەبەر زیاتر پێزی تۆم لەلایە..

ئەو خوشکە لەخۆشیدا نەیدەزانى چى بکات ھەرنەوێندەى پیکرا ووتى: مامۆستا (...). لیمان بوورە بەھەلە لەتۆگەیشتبووم!! بۆ مەسەلە—حیجابیش—پەلە ناکەم بیرىكى ئى دەکەمەو بەزانم چۆن دەبیت!

دەى خوینەرى ئازیز من بەم کارەم چ زیانیکم کرد؟ چیم ئى کەم بوویەو؟ بەلێ ئەووم زەرەر کرد نەفسى سەرکەشى خۆم شکاند کە ھەزى دەکرد ئەو قوتابییە بشکینم و تەریقى کەمەو!! بەلام توانیم خۆم بگرم و تۆلەى خرابە بەچاکە بدەمەو..

لەلایەكى ترەو چەند سوودیكم وەرگرت لەوانە: خواى گەرە لەسەر دەستی مندا ھیدایەتى ئەو خوشکەى داو ئیستا موحاجەبەىو لەلایەنىكى ئیسلامیە لەم کوردستانەدا^(۶) و خزمەتى قورئانى پیرۆز دەکات سوپاس بۆ خوا.

خۆ ئەگەر واشى ئى نەھاتایە من ھەر ئەووم دەست دەکەوت کە ئەم قوتابییە لەپۆلدا زەم نەکات و لەم لاوا نەم شکینى!

یان ئەووم دەست کەوت: کە کاریكى وام نەکرد ئەم خوشکە لەداخى من وازیشى لەنوێژو پۆژووکانیشى بەینایە بەیەكجارى.

کهواته با بزانیڼ هه موو توپه بوون و نه فرین باراندنی دنیا هیه هه هه مووی
 توانای دهنکه شقارته یه کیان نییه له پرووناک کردنه وهی دهوروبه ردا، بویه ماموستا
 حسن البنا په حمه تی خوی لی بی ده لیت (لا تلعنوا الظلام و اوقدوا الشموع).. نه
 فرین له تاریکی مه که بووت کرا مؤمیکی تیا هه لیکه .

ریگای دەیەم:

(ھاوریگ دەست دەگریت بەسەر دئی ھەموو کەسیگدا)

لەسەر سنوری شارەکە (جیسی جیمس) بووم کە ئەو پیاوێ ناوبانگی دەکردوو بە (دزی پاک) یان (دزی نیاز پاک) کە شۆرتی ھەموو دنیای گرتەو! منیش زۆر جار سەردانی ئەو کینگەیم دەکرد کە -جیمس- خاوەنیبوو - کە کۆرەکە تا ئەمڕۆش لەژێرناوێ - بە وردی گویم دەگرت بۆ ژنەکە بەسەرھاتی پالەوانی تێکەکانی ھاوسەرەکە بۆ باس دەکردم کە لەپێناوی ھەژارو نەداراندا! بەسەری ھاتوون و وەچۆن چەندان جار گیانی کەوتۆتە خەتەرەو لەکاتی دەستگرتن بەسەر شەمەندەفەر یان بانکیگدا ئەمەش تەنھا لەبەر ئەوە بوو ئەو پارانە دابەش بکات بەسەر جوتیارو پالەو کریکارە دەست کۆرتەکاندا تا قەرزەکانیان پێ ببژێرن.

گومانی تێدا نییە کە (جیسی جیمس) لەقۆلایی دەروونیەو ئەو چەسپا بوو کە پیاویکی پاک و نموونەییە! ھەرەک چۆن -بێ زیادو کەم- پیاوانی وەک (شولتزو دەبل دەمانچەو ئال کابوونی)یش دوو (نەو) دواي ئەو ھاتن و ھەمان باوەریان ھەبوو.

جا بۆنا؟! ھەرکەسی تۆ پێی دەگەیت -تەنانەت ئەو کەسەشی لەئاوینەدا بەرامبەرت وەستاو کە خۆت - پێزیکێ زۆر گەورە بۆخۆی دادەنیت! ھەرەک حەزیشی لەوێ کە پێی بلین: دوورە لەخۆپەرستی و (من من) و خۆ ئەوینی!!

ئەگەر دەتەوینت پەشتی خەلکی بگۆریت، پێویستە لەسەرت ھەموو ھۆکاریکی پاک و دروست بگریتەبەر تا کار لەدەروونیان بکەیت، ئایا تۆ وا دەزانیت ئەمە شتیکی ناپەرھەتەو لەژیانی پۆژانەدا جیبەجی ناکریت؟ فەرموو با بیبینین:

خاوەنی کۆمپانیای (فاریل مەشتل) لە (جلنولدن) ی ولایەتی (بنسلفانیا) ناوی (ھاملتون فاریل) بوو. ئەم پیاوێ کریچیکێ زۆر لاوی ھەبوو، کە بەینە نا بەینی (فاریلی) بەو دەتواند کە خانووێ کە چۆل دەکەم و (عقد) ھەکەش ھەلئەو شینمەو!

ئەۋەبۇو پۇڭئىكىيان فارىلى ئاڭادار كىردەۋە كە نىيازى چۆل كىردى خانوۋەكەى ھەيەۋ
 ەقدەكەش كە چۈر مانگى مابوۋ تەۋاۋ بېيىت ھەلى ئەۋەشىنئىتەۋە!

مىستىر (فارىل) بەسەرھاتەكەى لەبەردەمى پۇلدا گىپراپەۋە بۇ قوتاببەكانم و ۋوتى:
 (ئەم كىرىچىيەم لەۋەرزى زىستانى تەپرو توشدا كە خانوۋ دەست ناكەۋىت
 خانوۋەكەى چۆل نەكردم و تىيادا ماپەۋە. ۋە من لام پوون بوو كە ئەگەر چۆلى
 بكات تا زىستانى داھاتوۋ يەك كەس نايەتە ناۋى و ئەشم ھىنايە خەيالى خۇم كە
 خانوۋەكەم چۆل دەبىت (۱۲۰) رىالم لەدەست دەردەچىت و با دەبىيات بۇيە بەرچاۋم
 رەش بوو و غەمبار دەبووم.. و خىرا خۇم دەگەياند پىي و بەگالتە پىي كىردنەۋە
 ئامۇڭگارېم دەكرد (ەقدەكەم) جوان بخوئىنئىتەۋە و ئەگەر ناۋت ھەيە خانوۋەكەم
 چۆل بكەيت دەبىت پارەى ئەۋ ماۋەيەشم بۇ سەرف كەيت كە ماۋە!.

بۇيە پاش ئەۋە بىرىرم دا ئەم شىۋازە بگۇرم، كەۋتمە رىي بەرەۋ مالى ئەۋ كەللە
 رەقەۋ بەم جۇرە دەستم كىرد بەقسەكردن لەگەلىدا:

مىستىر (دوۋ) گويم بۇ بەسەرھاتەكەت گىرت و گويم بۇ شىل كىردىت.. بەلام من
 ئىستاش بەگومانم لەۋەى كەتۇ بتهۋىت خانوۋەكەم چۆل بكەيت!. ئەم چەند سالەى
 كە ئەم خانوۋم بەچەندان مال بەكرى داۋە ئەۋەى فىر كىردووم كە لەسروشتى
 بناسم! ۋە ھەر لەسەرەتاۋە ئەۋەم لەتۇدا بەدى كىرد كە پىياۋىكى پارسالىت و بەلىنى
 خۇت دەبەيتە سەرۋ تا ئىستاش ھەر گومانى چاكەت پىي دەبەم!

بۇيە من پىشنىيارت بۇ دەكەم كە پەلە نەكەيت و تا سەرى مانگ ئەم كارە مەكەۋ
 ئەگەر لەسەرى مانگدا ھاتىت و ھەر لەسەر ئەم بىرىارەت سوور بوۋىت.. ئەۋا بەلىن
 دەدەم پىت كە لەھەموۋ ماڧىكى خۇم خۇش بىم.. ئەۋكاتە بۇم دەردەكەۋىت كە
 بەھەلە ئەۋ گومانە چاكانەم پىي بىردوۋىت! ھەرچەندە تا ئەم ساتەش ھەر گومانى
 ئەۋەت پىي دەبەم كە بەلىنى خۇت ناشكىنى و دەبەيتە سەر).

ھەموۋ كەسى لەبەردەم ئەم دەستەۋازە پاكانەدا يان مۇڧە يان مەيمون! ۋە مۇڧە
 بەدەست خۇشپەتى كامەيان بىت.. ھەر كە مانگى داھاتوۋ ھات كابرە ھات و كىرى

خانووەكەى دایە دەستەم و پىی ووتەم كە خوۆى و ژنەكەى لەم مەسەلەیان كۆلیوھنەتەوھو بېریاریان داوھ بەلینى خوۆیان بەرنە سەر)!

یەكی لە پۆژنامەكان وینەى (لورد نورسكلیف)ى بىلاو كردهوھ، بەلام لورد زۆرى پى ناخوۆش بوو، بۆیە بۆ سەرنووسەرى پۆژنامەكەى نووسى: تكاىە جارىكى تر وینەى من بىلاو مەكەنەوھ چونكە دایكەم زۆر پى ناخوۆشە! مەبەستى ئەو پیاوھ ئەوھبوو كە سەرنجى خەلكى رابكیشى بۆ یەك شت كە خوۆشەووستى دایكە)!

كاتىك (جۆن روكلەر)ى كورپ ووستى نەھىلى كەس وینەى كورپەكانى بگرتن بۆ ئەم مەبەستە ھۆكارىكى جوان و ماقولى گرتەبەر ئەویش ئەوھ بوو پى گووتن: (ئىوھ چاك دەزانن ئەمە مندالانىك ھان دەدات و لەخوۆیان بايى دەبن كاتى دەبينن ناویان دەردەكەووت و پىپاكەندە بۆ دەكریت)!

(سىروس كىرتس)ى پۆژنامەنووس لەسەرەتای ژيانىیەوھ زۆر ھەژارو نەدار بووھ، كەچى لەدوا پۆژدا بوو بەخاوەنى ھەردوو پۆژنامەى ناودار (ستردای ئىقن بۆس) و (لیدیژ ھوم جورنال)!

كاتىك دەستى دایە پۆژنامەگەرى نەیدەتوانى وھك پۆژنامەكانى تر پارەى سەرنووسەرو دەستەى نووسەران بدات! نەیدەتوانى نووسەرە پلە یەكەكان رابكیشى بۆ نووسین لەپۆژنامەكەیدان چونكە بى پارە و پولیى سەرى لى دابوو!

بەلام ئەم پیاوھ ھەستا بەبەكارھینانى چەند ھۆكارىكى جوان و شیاو بۆ راکیشانى كەلە نووسەرانى بەناوبانگ وھك (لویزا ماى الكوت)ى شورەت بەرزى وا لى كرد كە لەپۆژنامەكەیدا بنووسیت ئەمەش بەوھى كە (۱۰۰) رپالى بەخشى بەو رىكخراوھ خىرخوازیەى (لویزا) سەر پەرشتى دەكرد!

لەوانەىە خوۆینەرىك بلیت: (لەوھ دەچیت ئەمە زۆر مەحال نەبیت لەچاو (نور شكلیف، و روكلەر و رۆمان نووسى ھەست بزوینى وھك (لویزا)، ئای كە ئاواتەخوۆزم بمبىنیاىە كە چۆن -ھەمان رینگا- كاریش دەكاتە سەر پیاوھ دلپەقەكان، ئەوانەى مانگانە من كرىيان لى وەردەگرم)!

ئەۋىش راست ئەكات! ھەموو پىڭايەك لەگەل ھەموو كەسىڭدا ھەمان سوۋدى نىيە! ئەگەر پازى بىت لەو ۋەزەئى تۇى لەسەرى لەمەسەلەى ھەئسوكەوت كىردن لەگەل خەلكى ئەۋە باشە، بەلام ئەگەر پازى نىت و سوۋدى نىيە بۇچى پىڭايەكى تر بەكار ناھىنى؟ دەى با پىكەۋە گوپىگىرىن بۇ (جىمس تۇماس) كە يەكىكە لەقوتابىيە زىرەكەكانم با بەسەرھاتە خۇشەكەى خۇيمان بۇ بگىرئىتەۋە:

شەش كەس لەوانەى كە بىرپاربوو ئۇتۇمبىل بىكپن لە كۇمپانىيەك و بىگومان كىرىيان، بەلام ئەيانوۋىست پارەكەى نەدەن بەبىيانوۋى ئەۋەى كە گويا كۇمپانىيا كەيەكى لەبەلئىنەكانى خۇى نەبىردۇتە سەر! لەگەل ئەۋەشدا كە ھەرىكەيان ئەۋەيان ئىمزا كىردىبوو كە ھەموو مافىكى خۇيان بەتەۋاۋى ۋەرگرتوۋە!.. كۇمپانىيا چاك دەيزانى ئەمانە لەسەر ھەلەن و خۇى راست ئەكات، بەلام تاكە ھەلەى ئەۋەبوو كە پووبەپوو، راستەوخۇ پىنى ووتن ئىۋە لەسەر ھەلەن!!.

فەرموون سەيرى ئەۋ ھەنگاۋانە بىكەن كە پىاۋانى بەشى ژمىرىيارى گرتىانە بەر بۇ دەستكەۋتنى ئەۋ بىرە پارەيە:

۱- چوونە لای ھەرىكەيان و پىيان ووت: ھاتوین ئەۋ بىرە پارەيەتان بەنى كە خۇتان دەزانن ماۋەيەكىشى بەسەردا چوۋە!

۲- بۇيان پوون دەكردەۋە كە ئىۋە لەسەر ھەلەن و ھەق لەلای كۇمپانىيە!

۳- ۋە پىيان ووتن - پووبەپوو- كە ئەۋەندەى كۇمپانىيا لەمەسەلە ئۇتۇمبىلدا زانايە ئىۋە ھەرگىز پۇژى لەپۇژان ناگەنە ئەۋ ناستە كەۋاتە سەرەكەشى و لووت بەرزى بۇ؟!

۴- ئەنجامەكەى گەشتە كوى؟ بىگومان ھەر شەشيان دەستيان كىردە دەمەقالەۋ بەرگىرى كىردن لەخۇيان و كۇمپانىيا مەبەستى خۇى نەپىكا.

ئەۋەبوو ۋاى لىھات خەرىك بوو سەرۋكى بەشى ژمىرىيارى مەسەلەكە بەرئىتە دادگاۋ شكات بىكات بۇ ناۋبىژى نىۋانىيان، بەلام باش بوو نەگەشتە ئەۋ ۋەزەۋ فرىاي مەسەلەكە كەوت! سەير بىكەن:

بەريۆەبەرى كۆمپانیا لەسەر مەسەلەكە ورد بوويەو سەير دەكات ئەم شەش كەسە كە كرىيارە ھەرە باشەكانى كۆمپانىيان و پوژى لەپوژان ئابەو جۆرە پارەيان دوا نەخستوو لىرەدا بۆى دەركەوت كە مەسەلەكە شتىكى تىدايە! بۆيۆيە بەريۆەبەر بانگى كردم و داواى ئى كردم كە ھەرچۆنىكت كردوو ئەو بىرە پارەيەمان بۆ دەست بخەرەو.

جيمس ئەم ھەنگاوانەى خوارەوہى نا:

۱- دەلى: سەرمدا لەھەريەكەيان- بەجياجيا- بەلام بەھىچ شىۆەيەك ئەو مەسەلەيەم نەكردەوہ كە بۆى ھاتبووم! بەلكو پىم دەگوت من بەمەبەستى خۆشكردنەوہى نيوان ئىوہو كۆمپانیاكەمان ھاتووم بۆ سەردانتان!

۲- لەكاتىكدا گويم شل كرىبوو بۆ بەسەرھاتى ئەم كرىارانە، جار بەجار دەمووت: من ھىچ قسەيەكم نىيە لەم بارەيەوہ پىتان بلىم، و كۆمپانىياش وا نابىنىت كەداواكارىەكانتان ھىچ و پوچ و بى نرخن!

۳- پاشان تىم گەياند كە ئەو ئوتۆمبىلەى ئەو كرىويەتى لىمان لەباشترىن جۆرەكانى كۆمپانیاكەمانەو خويشت چاك دەزانىت چونكە لەلاى خوتە.

۴- وازم ئى دەھىنا تا بەئارەزووى خۆى قسە بكات و زۆر بەجوانى و گرنگىيەوہ گويم بۆ شل كرىبوو و بەسۆزو مېھرەبانىيەوہ دەمپروانىيە بۆچونەكانى.

۵- لەكۆتايىدا دەمبىنى كاتى گفتوگووى ھىمانانە ھاتووہ بۆيە پەنام دەبردە بەر ھۆكارە جوان و شياوہكان كە لەرىگەيانەوہ دەگەشتمە دەروونى، دەم ووت: ئەو بەھەلە تى گەيشتنەى لەنيوان تۆو كۆمپانىادا پرووىداوہ جىنگاى داخ و نىگەرانىيە، ھەق نەبوو پرووى بديە.. پاشان دەستم پىش دەخەم و لەباتى كۆمپانىيا داواى لىبوردنت ئى دەكەم.. پاشان دەم ووت:

وہ من بەئەمەكى و سنگ فراوانىەكى وات تىدا بەدى دەكەم كە چاوەپروانى ئەوہت ئى دەكەين كە چاكەيەكمان لەگەل بكەيت و جارىكى تر سەيرى-عقدى حسابات-ەكە بكەيتەوہو پاشان وەك بەريۆەبەرى كۆمپانىيا خوت بىيت و حوكم بەدو منىش رازى دەبم بەھەر حوكمىك دەرى بكەيت.

ئايا لەو باۋەردەداي -خوينەرى بەرپىز- كە حسابەكەي لەسەرىەتى دابىتى؟
 بىگومان بەلى! بەوشىۋەيە ھەرشەشيان چيان لەسەر بوو پىيان دايىن جگە
 لەيەكىيان نەبىت شتىكى كەمى گلدایەۋە، دوو سالى بەسەردا رانەبورد ئەو شەش
 كەسە ھاتنەۋە بۇ چەند ئۆتۆمبىلىكى نوي.

پوختەي ئەم باسە لەۋەدايە كە: خەلكى بەگشتى دەست پاك و دلسۆزن و
 ئەوانەي وانين زۆر كەمن، ئەو پىاۋەي كە تۆ ۋادەزانى شەپانەكى سەركەشە
 يەكسەر دەگۆرپىت بۇ كورپىكى چاكى بەئەمەك ئەگەر تۆ ۋا مامەلەت لەگەل كەرد كە
 بەئەمەكىكى دلسۆزە نەك سەركەشەك..

كەۋاتە ئەگەر دەتەۋىت خەلكى بۆلاي بۆچۈنەكانت بەينى ئەۋا بىرگەي ژمارە
 (۱۰) جىبەجى بىكە كە دەلىت:

(بەنا بەرە بۇ ھۆكارى جوان و شىاۋ).

پاشكۆي ريگاي دەيەم:

(ھەمىشە ئەمە پېش بىخە)

لەبەرنامەى ئىسلامدا موسلمان دەبىت ھەموو ھۆكارىكى شەرىى و پەوا بگرىتە بەر بۇ پاكىشانى خەلكى بەرەو قورئانى پىرۆز و لەزانايانى (عىلمى ئوصول) دەلئىن: (الغاية لاتبر الوسيلة) واتە: بۇ مەبەستى چاك ھۆكارى خراب ((حەلال نايىت.))

(پىغەمبەرى خوا ﷺ ئەم ريگا جوانەى لەدونىاي بانگەوازدا بەركارهيناو، كاتى موسلمانەكان لەمەكەدا دەچەوسىنرانەو و سزاي سەخت دەدران. بۇيە ريگاي دان تا كۆچ بكن بۇ حەبەشەو ھۆكارى پىياھەلدان و (مەدح) كردنى پاشاي حەبەشەى بەكارهيناو پىيى فەرموون برۆن بۇ حەبەشە چونكە پاشاكەى (دادپەرورەو كەس لەديوہخانيدا زولمى ئى ناكرىت)! بەلى پاشاي حەبەشە دىندارو نەرم و نىان بوو بەلام بەبىستنى ئەم وەصفە پاكە جوانە (پىغەمبەرى) مان ﷺ زياتر ھەلوئىستى دادپەرورەانەى نواند لەگەل كۆچەرياندا و نەك ھەر ئەوئەندە بەلكو لە ئاكامىشدا موسلمان بوو!..

تەنانەت قورئانى پىرۆزىش ھۆكارى دنيايى و مادى بەكاردەھىنئىت بۇ نرىك كردنەوہى خەلك لەبەر نامە شىرىنەكەى ئىسلام ئايەتى ﴿وَالْمُؤَلَّفَةَ فُلُوهُمْ﴾ (التوبە ۶۰) واتە بەخشىنى ھەندى لەزەكات بەو كەسانەى تازە موسلمان دەبن..

جاريكىان (پىغەمبەرى) مان ﷺ لەگەل پىياويكى ناودارى ھۆزى ھۆزان بەسەر بەرزايىيەكەوہ سەيرى ئەو دۆلەيان دەكرد كە مەپومالاتىكى زۆرى (غەنىمەى) تىدابوو.. (پىغەمبەرى) مان پىيى فەرموو: ئەو مەپومالات و حوشترانە ھەمووى بۇ تۇ؟! كابرا زۆر دلخۆش بوو سوپاسى (پىغەمبەرى) كى كردو بەو دەست كەوتە زۆرەوہ گەرايەوہ ناو ھۆزەكەى و كۆى كردنەوہو پىيى ووتن: ئەى ھۆزەكەم وەرن موسلمان بىن و شوپىن كەسىك بكەون كە لەھەژارى ناترسىت و پارەو پول لە لاي نرىكى نىيەوبى حساب دەبەخشىت!..

سەیری ئەم نمونە جوانە بکە.. بەکارھێنانی ھۆکاری جوان و شیاو ژیرانە زۆر شت دەکات بۆ موسڵمان.. (علی کوپری ابو طالب) خۆی لێپرازی بیټ، کوپری ھەبوویەکە میان حسین بوو کە لە فاطمە ی زەھرابوو ، دوە میان محمدی ناو بوو کوپری (حەنەفیە) بوو.

ئەم دووبرایە ناکۆکییەک دەکەوێتە نیوانیان و دەنگ لەیەک وەر دەگرن. ھەردووکیان دایان بۆ ئاشت بوونەوہ لێی دەدا.. بەلام کەسیان قسە ی خۆیان نە دەشکان و دەست پیشخەریان نە دەکرد..

ئەو ھوو (محمد) نووسی بۆ حسین ی برای: پاش سوپاسی خواو صەلات و سەلام لەسەر (پێغەمبەر) ﷺ اما بعد: برای خۆم شتیک کە زۆر بێ نرخە نیوان من و تو ی تیک داوہ و دەبیټ ئاشت ببینەوہ، بەلام من ھەست دەکەم ئیوہ شایانی ئەم دەست پیشخەریەن و تو من ئاشت کەرەوہ! تو لە من بەرپزتری! دایکیشت لە دایکی من بەرپزترەو باوکی دایکیشت لە باوکی دایکی من زۆ بەرپزترە! من کوپری (حنیفە) م بەلام تو کوپری فاطمە الزھرای و کچی رسول اللہ ﷺ ئیتر من واھەست دەکەم کە ئەو فەزڵە دەنوینیت و ئیوہش ئەھلی فەزڵن. والسلام. براتان محمد الحنیفە.

ھەرکە نامە کە گەشتە ئیمام حسین - خوالیی پرازی بیټ - خیرای خۆی کۆ کردەوہ و بەرەو مالی محمدی برای کەوتەری و ئاشتی کردەوہ و دەستیان کردە ملی یەکتر و دەستیان کرد بەگریان بەسەریە کدا!!!..

سەیرکە - محمد - چی مەبەست بوو بەم نامە یە بۆی ھاتە ی دی خۆی تەنەزولی نە کرد و اش ی کرد لە بەرامبەرە کە ی تەنەزولی بۆ بکات! بەراستی ئەمە ھونەرەو ھەمووکەس نایزانیت!

بەشى يازدەھەم:

(سىنەما چى دەكات تۆش ھەر بەو چەشنە بگە)

چەند سالىك لەمەوبەر پۇژنامەى (فيلادلفيا ئىفېنچ بولتېن) كەوتەبەر لافاويكى رەخنەو تۈنچى كۆپرانە لەمەموولايەكەو. ئەم پروپاگەندەو تۈنجانە بەناو ۋالاتدا بىلابويەو ۋەك چۆن ئاگر لە پۈش بەرىدەيت بىلابدەبىتەو..

كورتەى ئەو تۈنجانە ئەو بوو: ئەم پۇژنامەىە تايبەت بوو بە (دىعاىە)و پروپاگەندەى ئەم و ئەو بىلاب دەكاتەو بەتەواوتى خالى بوو لەھەوال ۋ باسە گرنگەكان!.. ھەر پۇژنامەىەك ئا بەجوړە بىت دواپۇژى بەرەو نەمان دەچىت ۋ واى لىھات پىويستى دەگرد بەوەى سنورىك بۇ ئەم رېز شكاندەى پۇژنامەكەيان دابنېن تازياتر تەشەنە نەكات ئەمەيان چۆن كرىد؟:

بەرپرسانى پۇژنامەكە ھەستان بەكارىكى بىدەنگ و سود بەخشن ئەوېش ئەو بوو ھەوالى چەند ژمارەىەكى پىشۋوى كۆردەو ۋ كىبىكى لى پىك ھىنا لەژىر ناوى (يەك پۇژا) (۱) و لە (۳۰۰) لاپەرە پىك ھاتبوو شايانى (دوورىال بوو بەلام ئەمان داىان بە (۲) قروش..

ھەر بەلابوونەو ئەم كىبە لەناو كىبىخانەكاندا يەكسەر ھەموو شتىك گەرايەو شوېنى خۆى بەبى قسەو دەمەقالەو دەمە دەمە دەرى خست بۇ گشت لايەك كە ئەو رەخنەىەكى بى جى ۋ بوختانىك بوو بۇ پۇژنامەكە كراو ۋ گەرنا پىرەتى لەھەوال ۋ باس و خوساتى پرسود!.. كىبەكە بەشىۋازىكى نۈاندن دارژابوو دوور بوو لەدەمەقالەو (موجادەلەىەك) كە ئەگەر بىركارى و منطق ىش پالپشتى بوايە . سەىركە كىبى (ھونەرى پىشاندان) (۱) لەنۈوسىنى (كنىت جودىو زىن كوقمان) بخوینەرەو چەندان نمونەى كارىگەرت دەست دەكەوېت كەچەندان كەس بەھۆى پىشاندانى شت و مەكیانەو پارەو ناوبانگىكى زۇريان دەست كەوتوۋە.

لەو كتيبەدا دەبىنى كەچۈن (الكترولكس) دىعايە بۇ پانكەكانى دەكات بەۋەى كە لەنزىك گوئى كپىارەكەۋە شقارتەيەك دادەگىرسىنىت! كەبەنگەيە لەسەر بىئەنگى بانكەكانى!.. ۋەچۈن (سىزر رويك) شەبقەيەك ئەدان بە (۲) رىال! چونكە ئىمزاى ئەكتەرەى سىنەمايى (ئان سوزرن) پىۋەيە!

ۋەچۈن (مىكى ماوس) پاش ئەۋەى گەشتە سىنەما خۇى گەياندە دەزگای زانىارى ۋە چۈن بوونى ناوى ئەۋ بەيەكى لەيارىيەكانى مندالانەۋە يەك كارگەى گەۋرەى لەتياچوون پزگاركردا ۋە چۈن كۆمپانىاي (ئىسترن)ى ھىلى ئاسمانى رېبواران پادەكىشى بۇخۇى بەۋەى كە بەشوشەى نووسىنگەكەۋە چەند وئەيەكى بچوك كراۋەى فروكەى (دوگلاس)ى ھەلواسىبوۋ!

ۋەچۈن (ھارى الكسندر) كپىارى بەرەۋ خۇى دەھىئا لەپىگای يارىەكى مولاكەمەى خەيالى يەۋە لەنىۋان شتەكانى خۇىۋ شتەكانى بەرامبەرىكىدا! ۋەچۈن (كرازار) فىلىكى زل ئەخاتە سەر ئوتومبىلەكەى تابتەۋى و تۆكەيى ئۆتۆمبىلەكەى بسەلمىنى!.

ئائەمەيە زمانى پىشاندان، ئەمەيە سەردەمى نواندن، بەتەنھا باس كرنى راستىيەكان بەس نىيە“ ئەبىت بخرىتە قالىبكى تەمسىلى تازياتر كار لەسەر دلى خەلكى بكات. بەلى تۆش بۆت ھەيە ۋەك سىنەماۋ تەلەفرىۋنەكان سود لەھونەرى پىشاندان ۋەربگريت!

(جىمس يونىتون) لەلايەن كۆمپانىايەكەۋە داۋاى لىكرا راپۇرتىك بنوسىت دەربارەى نرخى بەرھەمى (الكولدىكرىم) كە چاكتىن جۇرىيەتى. بۆئەم مەبەستەدەبۋايە راپۇرتى بەپىاۋىك بكردايە كە پسپۇر بوو لەمەسەلەى نرخ داناندا، بەلام يەكەمجار سەرگەۋتنى بەدەست نەھىئا چونكە يەكى رايەكى جياۋازيان ھەبوو.

مىستر (بوىنتون) دەلىت: (منت ۋادەبىنى كە خۇم گىف كرىدبوۋيەۋە ۋ بەدەمەقالەى نەزوكم دەكرد بۇ سەلماندىنى راستى بۇ چوونەكەم چونكە

ئەوپىيىپووتبووم تۆ نازانیت و من راست دەكەم و پىكاومە!.. ئەوہبوو لەئاکامدا لىم
بردەوہ! بەلام دانىشتنەكە تەواو بوو بەبى ئەوہى بگەينە ھىچ ئامانچىك!..

بۆجاری داھاتوو نەژمارە و نەنرخ و نە راستىم بۆ باس نەكرد بەلكو نىازم كرد
برۆمەلاى و راستىيەكان لەقالىي تەمسىلىدا بخەمەروو!

كاتى چوومە ژووەرەوہ بۆ نوسىنگەكەى سەيردەكەم خەرىكى تەلەفوون كردنە
ئەمەم بەھەل زانى بۆيە جانتا چەرمىنەكەم كردەوہو سىو دوو دانە لەكرىمى
(الكود)م دەرھىناو لەسەر مېزەكەم رىزم كرد. لەسەر ھەموو كرىمىك
پوونكردنەوہىكە كورتى لەسەر نوسرابوو دەربارەى دروست كردن و تىچوون و
نرخەكانىو نرخى فرۆشتنىشى!

چى پرووىدا؟ (ھىچ پىويستم بە دەمەقالە نەما.. كابرا دانەى يەكەمى ھەلگرت و
پاشان دووہم.. چەند پرسىارىك و چەند وتووئىژىكى ھىمانانە لەنيوانماندا پرووىدا
خۆ لەم سەردانەم دا ھەر ئەو پراستيانە جارى پيشووم پىبوو بەلام ئەمجارە
بەدەمەقالەو شەرە قسە نەبوو بەلكو بەھونەرى پيشاندان! جا سەيربەكە چ
جياوازيەك لەنيوان ئەم دوانەدا بەدى دەكەيت!..

ئەگەر دەتەوئيت خەلكى بەرەو بۆچوونەكانت پابكىشى ئەوہپرگەى ژمارە (۱۱)
جىبەجى كە دەلئيت: بۆچوونەكانت لەقالىيكي تەمسىلىدا بخەرە روو)

پاشکوی ریگای یازدهیم

(باووته‌کانمان به‌کرده‌وه ئاوبده‌ین)

له‌به‌رنامه‌ی خوای گه‌ورده‌دا هیچ شتی‌ک به‌ووته‌ی پروت و بی‌کرده‌وه بایه‌خی نییه‌و بی‌که‌لکه و ته‌نانه‌ت هه‌ره‌شه‌یش له‌وانه ده‌کریت که‌ته‌نها ووته‌یان هه‌یه‌و کرده‌وه‌یان دیارنییه‌ قورئان ده‌فه‌رمویت: ﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ (۱) (الصف ۳).

(پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ئەم بانگه‌وازه‌ پی‌روژه‌ی له‌ریگای کرده‌وه‌جوانه‌کانیه‌وه‌ گه‌یان‌دوو‌یه‌تی و ئەوه‌نده‌ی به‌کرده‌وه‌ فیکره‌که‌ی گه‌یان‌دوه‌ ئەوه‌نده‌ به‌قسه‌ی نه‌ی گه‌یان‌دوه‌! ته‌نانه‌ت بی‌باوه‌رو دوزمنا‌نیش له‌به‌رده‌م کرده‌وه‌ی جوان‌دا ده‌سه‌وسانن و ناتوانن هیچ بلین، ئەوه‌تا قوره‌یش که‌چه‌ندی رقیه‌تی له‌محمد که‌چی پینان ده‌وت: محمدی ده‌ستپاک!

ئیسلام زیاتر (۱۴۰۰) ساله‌ به‌رده‌وام شوین که‌وتوانی راهیناوه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ی که‌ به‌کرده‌وه‌ گه‌وره‌یی و شیاوی ئەم دینه‌ بگه‌یه‌نن به‌دو‌نیا‌و ته‌نها و تاری به‌هیز و نو‌سینی به‌پیزو‌وته‌ی کاری‌گه‌ر به‌س نییه‌ بو‌گه‌یان‌دنی ئیسلام به‌لکو‌ به‌کرده‌وه‌ به‌رجه‌سته‌ی بکه‌ن بو‌خه‌لکی تاشیاوی و جوانی ده‌رکه‌ویت..

ئه‌گه‌ر قسه‌ی پروت ده‌وری هه‌بوا‌یه‌ فه‌لسه‌فه‌کانی دیده‌بای هیندو ما‌ولسی چین و سقراط و ئەفلاطونی یونان هه‌موو جیهان‌یان ده‌گو‌پی چونکه‌ هه‌موو دنیا‌یان خه‌ریک کرد به‌ خو‌یا‌نه‌وه‌ ئیسلام سه‌روشتی مرو‌قه‌کان ده‌زانیت که‌ چه‌ند جار به‌قسه‌پینی بلی فلان شت بکه‌ زور گرنه‌گه‌ نایکات به‌لام بینینی به‌به‌رچا‌ویه‌وه‌ کرا زور ئاساییه‌ دو‌وباره‌ی کاته‌وه‌ وه‌ک من‌دال وایه‌ یه‌ک سال بلی ئەوبزماره‌م بو‌ دابکو‌ته‌ به‌ودیا‌وه‌دا نایکات بو‌ت! به‌لام یه‌ک جار بیننی تو‌ ته‌قه‌ ته‌ق ده‌که‌یت ئەوه‌یش بزماریکت لی ده‌بات و چاوت لی‌ده‌کات و دا‌یده‌کو‌تیت!

له‌ناشتی نامه‌ی حوده‌یبیه‌دا مو‌سه‌لمانه‌کان زور په‌ست و خه‌مباربوون به‌و به‌ندانه‌ی که‌ قوره‌یش دا‌ینابوو که‌هه‌مووی له‌زیانی مو‌سه‌لمانه‌کان بو‌و به‌رواله‌ت!

ھەموو لەداخا پىشيان دەخواردەو بەلام جگە لە (عمر) كەس دەرى نەبرى.. بۆيە كاتى (پىڭمبەر) فەرموۋى پىيان موى سەرتان كورت بگەنەو؟ يەك صحابى لەشويىنى خۆى نەجولاً. (پىڭمبەر) نۆر نارەحەت بوو. نەيدەزانى چى بكات.. بۆيەبەبى دەنگ پۇشتەو چادرەكەى خۆى!

دەستى نەكرد بە دەمەقالەو قسەپى پوتنيان بەلكو راويىژى كرد بە (ام سلمە) خىزانى و ئەويش ووتى: ئەى (پىڭمبەر)ى خوا خۆت بەكردەو بەبەرچاويانەو قوربانىيەكەت سەرپرەو سەرى خويشت كورت بگەرەو ئەوكاتە ھەموويان چاوت لى دەكەن!

(پىڭمبەر) وای كرد! سبحان الله ھەرھەموو ھاوەلان بەرپوونە قىزى يەكترو دەستيان كرد بە سەرتاشين تەنانت لەداخا خەرىك بوو سەرى يەكترى برىندارىكەن!!..

(پىڭمبەر)ى خۇشەويستمان چەندان فەرموودەى جوانى ھەيە لەسەر گەرەيى جىھاد و غەزا لەرپى خوادا.. بەلام بەكردەو دەيسەلمانەك جىھاد كردن فەرزە لەسەر موسلمانان بۆيە ھەميشە لەپىشى بەرەكانى جەنگەو بوو! تا ھاوەلان زياتر گيانيان بېخەشەن بەم ئىسلامە بىگەردە!

بېھىنە خەيالى خۆت ئەگەر محمد ﷺ وەك ھەندى سەركردەى ئەمرو ئايەتى جىھاد و خەباتى گيانبازى و وانەى فيداكارى باس بگردايە بۆپىشمەرگەكانى و بەلام لەگەرمەى شەرەكاندا ئەم لەناومال و منداليدا خەوتبىت يان لەسەر سنور خەمى مال و مندالەكانى بىت كەچۆن دوريان بخاتەو! ئايا ئەم بەرنامە ناوازەى ئىسلام ھەر لەوشكە دۆلى مەككەدا نەدەمايەو و بستىك دەردەچوو بەرەو ولاتانى دونيا؟!..

قورئان نمونەيەكى بەرجەستەمان بو دەگىرپتەو كەجىگاي خۆيەتى بانگخوازانى ئىسلام لىي ورد ببنەو و سودى لىئو بەرگن لەكاتى گەياندى بەرنامەكەياندا:

باسی (ابراهیم) - علیه الصلاة والسلام - دهکات که چۆن بهدهمی زۆر بانگی گهلهکهی کردوه بۆ یهکتا په‌رستی وازهینان له په‌رستنی ئەو بته بی گیان و بی زیان و بی قازانجانه!..

بهلام کەس به‌قسهی نه‌ده‌کردو بته‌کانیان له‌به‌رچاو نه‌ده‌که‌وت بۆیه هه‌ستا تا به‌شیوه‌یه‌کی (نواندن) ناله‌باری و ده‌سته‌وه‌ستانی بته‌کان ئاشکرا بکات.. ئەوه‌بوو له‌فرسه‌تیکدا هه‌موویانی تیک شکاند جگه له‌بته گه‌وره‌که‌یان نه‌بیئت..

بۆ‌ئەوه‌ی هاتنه‌وه پیرسن کی ئە‌مه‌ی کردووه ئی‌براهیمیش بلیت: سه‌رگه‌وره‌که‌یان لییان زویر بووه هه‌موویانی وردو خاش کردوه..

به‌ئێ‌وابوو.. ئەوانیش ووتیان: ئە‌ی ئی‌براهیم ئە‌م بتانه توانای شکاندنی یه‌کترو جموجولیان نییه؟! ابراهیم ئالی‌ره‌دا بۆ‌چوونه‌کانی خۆی پێ‌گه‌یاندن و فه‌رمووی: ده‌ی بۆ‌چی سوژده بۆ داروبه‌ردیک ده‌بن که هه‌یج ناکه‌ن و هه‌یج نابیسن و هه‌یج نابینن؟!.. که‌می به‌خۆیان هاتنه‌وه و به‌یه‌کتریان ووت ئە‌زانن ابراهیم راسته‌کات!!.. به‌بی‌ده‌مه‌قاله‌ دانیان به‌گیلی و گومرایی خۆیاندا نا!!..

بەشی دوازدەهەم :

(ئەگەر هیچ رینگایەك كە ئگی نەبوو ئەم رینگایە تاقی بگەرەو)

کاتیك كە (تشارس شواب) سەری لەیەکیك لەکارگەکانی دەدا، سەرنجیدا کریکارەکان بەشیوەی پیویست کاریان ئەنجام نەداو، بەرپۆهەبەری کارگەکە ی بانگ کردو پیی ووت: (نازانم چۆن لەگەل لیهاتوویی و زیرەکییدا کەچی نەت توانیوە داوا لە کریکارەکان بکەیت بەرەمیکی زیاتر و چاکتر بە دەست بهینن؟! .

بەرپۆهەبەر لەو ئەمدا ووتی: (لەراستییدا تیا ماوم! هەموو رینگاکانم گرتۆتە بەر بەنەرمی، بەهەلنانیان، تەنانهت بەترساندن و ئاگادارکردنەویان بەلام هەر بیپۆهە بوو! ئەمانە ئەویان دەوینت بەرەم زیاد نەکەن و بەس!).

ئەم سەردانە لە کاتییدا بوو کە کریکارەکانی شفتی پۆژ لەپۆشتنەویدا بوون و دەیان دایە دەست کریکارانی شفتی شەو، شواب بە بەرپۆهەبەری ووت: زۆر چاکە، پارچەیک تەباشیرم بۆ بینە! پاشان لای کردەو بە لای کریکارەکە ی لای چەپیدا و لیی پرسی ئەمپۆ چەند پارچەتان تەواو کردووە؟ کریکارەکە ووتی: (٦) پارچە.

شواب دانەویەو بۆ زەویەکە بە تەباشیر ژمارە (٦) نووسی! بە خەتیکی جوان و گەرە، کاتی کریکارەکانی شەو هاتن بۆ دەوام دەبینن بە گەرەیی لەسەر کاشیەکان نووسراو (٦)! پرسیاریان کرد بە هۆی ئەم نووسراو. کریکارەکانی وتیان ئەمپۆ سەرۆکی کارگە سەردانی کردین و لیی پرسین چەندی کارتەن کردووە؟ ئیمە ووتمان (٦) پارچە، ئەویش نووسی (٦) پارچە.

لەپۆژی ئایندەدا شواب هاتەو بۆ کارگە سەیردەکات کریکارەکانی شەو شەشەکیان کوژاندۆتەو و ژمارە حەوتیکیان بە گەرەیی نووسیوە لە جیگاکییدا!

کاتی کریکارانی پۆژ هاتنەو دەبینن نووسراو (٧) بۆیە وتیان یانیچی؟ کریکارانی شەو خۆیان لە ئیمە بە زیرەکی ترو لیهاتووتر دەزانن؟! . مەر جیبت دەرسێکی و ایان دابدەین هەرگیز لە یادیان نەچیت؟ زۆر بەگورپوتینەو دەستیان دایە کار لە کاتی پۆشتنەویدا بە گەرەیی ژمارە (١٠) دەیان لە زەویەکە نووسی! .

تائەوئەندەت زانی ئەوکارە کەم بەرھەم بوو بەبەرھەمدارترین کارگەیی کۆمپانیاکە! ئەم پێگایە کامیە وایرەدا بەکارھات؟. با شواب بەشینوازی تاییبەتی خۆی بۆمان دا بپریژیت: دەلیت: هیچ شتێک نییە ئەوئەندەیی موناھەسە و کارکردن لەرقی یەکتەر پۆلی ھەبیت لەبەرھەو پێش بردنی و زۆر کردنی بەرھەم. مەبەستم لە - موناھەسە - مانا بێواتاکەیی نییە کە مەبەستی گیرفان پڕکردن و خۆھەڵپڕین و لوت بەرزەیی، بەلکو مەبەستی من (حەز کردنە لەسەرکەوتن)!

حەزکردن لەسەرکەوتن! واتە ھاویشتنی دەستکێش بۆ دەم و چاوا! ئەم پێگایە زۆر بەسوودە بۆ کەسانیک کە گیانی پەلاماردانیان تێدایەو بێ هیوانابن لەبەکار ھینانی.

بەبێ ئەم مەملانی و بەرامبەرکییە چۆن - قیدو پۆزفلت - ئەیتوانی ببیتە سەرۆک کۆماری و لاتە یەک گرتووھەکان! ئەم پیاوھ کە ناوبانگی (سوارە سەر کەشەکە) ی لێنرابوو لەکوباوھ دەم و دەست خۆی گەیانە نیویورک و کرابە پارێزگاری نیویورک! بەلام ئەو ھەژارە ھەر ئەوئەندەیی زانی ناھەز و نەیارانی لێی راست بوونەوھو ھێرشێ کۆیرانەیان دەکردە سەری و بەگشت بەلگەییەکی قانونی دەیان ووت بەھەلەو ناشایستانە خراوھتە ئەو جیگا گرنگە! خەریک بوو ترس و بیم وابکات لە (رۆزفلت) دەست لەکاری پارێزگاری ھەلگریت بەلام ھاویری یەکی بەناوی (توماس کولیریلات) غیرەتی خستەوھە باری و پێی گوت: ئایا پالەوانی (سان جوان ھل) ئیستا گۆراوھو بووھە بە ترسنۆک؟! ئەوھوو رۆزفلت لەبەردەم نەیارانیدا خۆی گرت و ئەم مەملانی و خۆگرتنەیی نەک ھەر میژووی رۆزفلت بەلکو میژووی یەک گەلی گۆری!

(تشارلس شواب) و (بلات) و (آل سەمس) نرخی مەملانی و موناھەسەیان زانیوھ، ئەوھوو کاتی (ئال سەمس) پارێزگاری نیویورک بوو.. دەنگ و باس کەوتە ناو خەلک کە گوايە زیندانەکانی - سنجسەنج - لەدورگەیی شەیتان لێیان پادەکات و ھەلدین بەھۆی نەبوونی بەرپۆھبەرھوھ بۆ زیندانەکە!

(ئال سەمس) بیری کردەوھە کەسیکی شیاوی نازای بەجەرگ دیاری بکات بۆ سەرکاری ئەم زیندانە. ناردی بەدوای (لویس لویس) لە (نیوھامبتون) و پێی ووت:

رات چونه ببیته بهرپوهبه ری زیندانی سنج سنج؟ چونکه زور پیوستیان بهرپوهبه ریکی لیها توو دنیا دیده هیه؟. لویس له ویډا وشک بووا! چونکه چاک دهیزانی ئەم کاره پرپه تی له مه ترسی گوره گوره، ئیتر با ئەو هوش بوهستی که ئەم جیگایه په یوه ندی هیه به گورانکاری سیاسه تی وولاته وه! هرکه (سمس) بینی وا (لویس) له جی خویډا وشک بووه و نازانی بلای چی، شانی دادایه سرکورسیه که ی و پالی ئی دایه وه و به زرده خه نه وه پیی گوت من سرزه نشتت ناکه م ئەی لاو، له سه ره و ترس و بیمه ی بوټ دروست بووا! چونکه کاریکی زور ترسناکه و پیاویکی به هیزو لیها تووی دهوټ قهینا کا ده گه ریم بوئو پیاوه په یدای ده که م!

ئالیره دا سمس مملانی و مونا فسه ی دروست کرد، لویس هر له ویډا ئەو فه رمانه ی قبول کردو و بویه ناودارترین بهرپوه بهر له نا و هه موو زیندانه کانی جیهاندا!؟.

ته نانه ت کتیبیکی نووسی به ناوی (بیست هزار سال له زیندانی سنج سنج) (۱) و سه دان هزار دانه ی ئی فروشراو ژبانی سه ختی له گه ل زیندانیه کاندا وای کرد له دهیان ده رهینه ری سینه مایی که ده ست بده نه کارو بیکه نه ماده ی فیلمه کانیان له ریگای هه وله به رده وامه کانییه وه بو گورینی زیندانییه کان له تاوانبارو خوینرپرژیه وه بو هاو لاتی یه کی چاک و بی وهی!! که به راستی موعجیزه بووا!

(هارقی فایرستون) دامه زینه ری کومپانیای (فایرستون) ی گوره ی (پلاستیک) ده لیت: من وانا زانم که ته نها پارو مال ده توانن پیاوه لیها توو چاکه کان کو بیکه نه وه و بیانیه لئه نه وه به لکو گیانی مملانی - المنافسه - ئەم کاره ی پی ده کریت و بهس!

ئه وه ی که پیاوی سه رکه و توو ده یه ویت: مملانی (منافسه) بوارد ره خستی ئی تاتیایدا سه رکه و تنی خوی سه لمینی، هه لی ره خساو بو در خستی توانا کان! نه گه ر ویستت خه لکانی خاوه ن گیانی مملانی و په لامردان به ره و بو چوونه کانت بهینی ئه وا برگه ی ژماره (۱۲) جیبه جی بکه که ده لیت: (مه سه له که بخه ره مه یدانی مملانی و) (منافسه) وه

پاشکۆی ریگای دوازدهیەم

پیش برکی له چاکەدا

ئیسلام زۆر زۆر پێخۆشحاله بهوهی که شوینکهوتوانی ههردەم شان لهیهک توند بکەن و پیش برکی بکەن لهکاری چاکه و خزمهتکردندا! ئەو هتا قورئان کاتی مەدحی (پێغه مبهەر) هکانی پیشوو دهکات - علیهم وعلی نبینا الصلاه والسلام - دهفهرمویت: لهکاری چاکه و پیشبرکی یان دهکرد وهك دهفهرمویت ﴿كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾ (۱) (الانبیاء ۹۰).

تهنانهت پهروهردگار بهههشتی کردوه به (پله) و ههركهسهو بهپیی لی پیران و خو ماندووکردن پلهیهکی تایبهتی پی ده بهخشیت . بۆنموونه (فردوس) بهرزترین پلهی بهههشتهو موسلمان ده بیته شو و پوژ کاربکات تا دهستی دینی!.

سهیری (پێغه مبهەر) ی سهردارمان بکەن که چۆن مهسه لهکان دهخاته ناوبازنهی ململانیی حه لال و (منافسه) کردن تا ههركهسهو زیاتر ههول و کوشش بنوینی و زیاتر بانگهواز په ره پی بدهات.. وهك لهفهرموودهیهکدا دهفهرمویت (ان احبکم الی واقربکم منی مجلسا یوم القیامه احاسنکم اخلاقاً) (رواة الترمذی حسنة الالبانی) واته خو شه ویست ترین و نزیکترینتان له منه وه له پوژی قیامه تدا ئەوانه تانن هه ل سوکه وتیان له هه موو کهس جوانتره!

پروانه چۆن بنه مای - منافسه - له محمدی دهرونناسه وه گه شتوته گه لانی دنیا.. وردبهره وه له فهرمووده که چۆن نه یه فهرموو ره وشتان جوان کەن ئەگینا له قیامه تدا لیقان نا پرسمه وه.. به لکو (احب واقرب) ی به کارهیناوه که (اسم التفضیل) ن و بو باشتترین و چاکترین به کار دههینرین.

(پێغه مبهەر) مان ئەم ریگایه ی به کارهیناوه تا جهاد و فتوحاتی ئیسلامی هه ر بهردهوام بیته و مهسه له ی خستووته بازاری ململانی و پیشبرکی (منافسه) وه وهك ئەوه فهرمووده سه حیحی که مەدحی ئەو سوپایه دهکات که شاری (قسطنطنیه) رزگار دهکات و مەدحی ئەمیره کهشی دهکات (نعم الجیش ونعم الامیر امیرها).

ئەم فەرمودەيە شۆرشىكى موناھەسەي دروست كرد لەناو خەلىفەكانى ئىسلامداو لەھەموو سەردەمىكداو ھەموو خەلىفەكان ويستويانە خۇيان و سوپاكەي خۇيان بەر ئەو مژدە گەورەيە بگەويت..
 نەك ھەر ئەوئەندە بەلكو موسلمانانىش ھەوليان دەدا خۇيان بگەيەننە ئەو سوپايەو بەرئەو مژدەيە بگەون.. تا ئەوئەبوو لەسەردەمى عوسمانىيەكاندا ئەم ئاۋاتە ھاتەدى.

ئەوئەتە روسىيە شىوعى گىيانى پىشپىكى و منافسەي ئابورى لەناو گەلدا كوشت و كەس بەگەرم و گورپى لىئەنەنەوى تاخۇي دەولەمەند بكات. باباي دەولەمەند ئەيووت (ناھەقىشى نەبوو) جامن بۇ ژيان لەخۆم تال بگەم و پارەو پول بنىم بەيەكەو خۇ ھەموو يەكسانىن.. ھەر ئەوئەش بوو روسىياو بۇچوونەكەشى لەعالمدا پقى لىكراو بلۆكى شەرقى دارما..

بەلام پىرۇگرامى ئىسلام ھانى خەلكى دەدات تا لەھەژارى و لاتى خۇيان پزگار بگەن و دەولەمەندىبىن ۋەك مەدحى دەستى راست و بەخشندە دەكات و دەفەرموئەت: (يدالعليا خير من اليد السفلى)(۱)

زانايانى سىرە بۇمان دەگىرئەو كە ھاۋەلەكانى (پىغەمبەر) مان خويان لى پازى بى پىشپىكى و موناھەسەي يەكتريان كردوو لەكارى خىرداۋ ھەريەكەو ھەولى داۋە خۇي ئەو كارە بكات و نەھىلىت كەسى تىرىش ئەو بىكات!.. ۋەك ئەو پىش بىر كىيەي لەنيوان عمرو ابوبكردا پىروىدا لەسەر خزمەتكردنى پىرەژنىكى پەككەوتەي ناو شارى مەدىنە كە -عمر- لەكۇتاييدا دان بەۋەدا دەنىت كە ھەرگىز پىشت نادەمەۋە ئەي -ابوبكر-!!..

ھەرۋەھا لەكاروبارو بانگەۋازى ئىسلاميدا بانگەۋازان ئەتوانن ئەم پىگايە بەكاربەينن بۇبەرەۋپىش بردنى بانگەۋازى ئىسلامىو زىاتر بەجەماۋەرى كردنى كۆمەلگاكەيان.. ئەگەر بەوردى سەرنج بەدىن ئىسلامىيەكانى گۆرەپانى كوردستانى عىراق لەسالى (۹۹۱ تا ۹۹۵).. كارىان رۇژ بەرۇژ گەورەترو گەشەدار ترەببوو چونكە جۇرە (منافسە) يەك ھەبوو لەكارو چالاكى نواندندا بۇيە دەبىنى لەۋماۋەيەدا

زیاتر له (۱۰۰) شانۆگهري نمايش كراوه و زياتر له (۱۵۰) كاسيٽي سرود تۆمار
 كراوه و سهدان كۆروسيميناري جيا جيا دهگيرا به لام له و سالانه به دوا (منافسه)
 نه ماو هموو لايه نيگ خوا خواي بوو كه متر چالاكي بنوينيت تا مه سروفى كه متری
 تى بچيت..

له كۆتاييدا ههز ده كه م ئاماژه بو ئه وه بكه م كه كى بهركى (منافسه)ى شهرعى
 بهم شيوهيهى پيشووه كه باسماں كرد به لام منافسهى حه رام ئه وهيه له سه ر زه م
 كردنى خه لكى شكاندنى و كه سايه تيان پيش پركى بكه ن! يان پاشقول له يه ك
 گرتن و پاشه مله باسى يه كتر كردن و كو سپ و ته گه ره خستنه ريگاي يه كترى
 حه رامه و خوا پيى ناخوشه با مه به ستيشى خيرو چا كه بيت..

بهشی دووهم:

(۹) ریگا بونوهوی رهشوی خه لکی بگریته دست به بی نهوهی نازاریان

بدهیت یان توره یان بکهیت)

- ۱- مه دح و سه ناو ریزلینانیکی دلسوزانه بخهره پیش داواکاریه کانت.
- ۲- به شیوه یه کی پهنهانی و ناراسته وخو هله ی خه لکی راست کهره وه.
- ۳- له باره ی هله ی خوته وه بدوی پاشان هله ی به رامبه ر باس بکه.
- ۴- راسته وخو فرمان دهرمه که به لکو پیشنیاری ژیرانه دهربره.
- ۵- ههول بده ناوی دهم و چاوی به رامبه ره که ت نه تکی.
- ۶- چاکه ی خه لکی گهره بکه و پوچو له (مه دح) کردنیاندا.
- ۷- به رامبه ره که ت به چاکه ناوبهره، ههول دهدات خوی چاکه بکات.
- ۸- نهوکاره ی دتهویت راستی بکه یته وه واده ربخه که نهو راست کردنه وه ی ناسانه.
- ۹- نهوکاره ی دتهویت بو ت بکه ن جوان و خوشه ویستی بکه له لایان ..

رىگاي يەكەم:

(مەدھ و سەناۋ رېزىنلېناتىكى دىسۆزانە بخەرە پېش داۋاكارىيە كانت)

جاريكيان ھاۋرىيەكەم لەكۆشكى سېپى ميوان دەبىت لەسەردەمى (كالفن كولر)دا، لەكاتىكدا بەرەۋ نوسىنگەي سەرۆك بەرى كەۋتبوو گوپى لىبوو (كولر) بەيەكى لە خانمە سكرتېرەكانى خۆي دەۋوت: بەراستى ئەم جلانەي لەبەرتدايە زۆر جوانن و كەشخەو سەرنج پراكىشن!!.

ۋادەزانم ئەمە يەكەمىن مەدھىكە (كالەبىدەنگ) لە ژيانىدا پېشكەشى سكرتېرىكى خۆي كرديت! ئەم مەدھە شتىكى ئاسايى و چاۋەپوان كراۋ نەبوو، تەنانەت ئەو خانمە لەخۆشياندا شانە لەرەي پېكەوت و لەخۆشيدا نەيزانى چ ۋەلامىكى بداتەۋه!! كولر بەردەۋام بوو پېي ۋوت: وشك مەبە بەم جۆرە! ئەۋەم بۇيە ۋوت كەمى خۆشى بخەمە دەرونتەۋەۋ تكام وايە لەم رۇبەداۋە ناگات لەكاتەكانى كاربىت!.

ۋابزانم ھېچ كەسكە لەئىمە نارەھەت نابىت و پېي ناخۆش نىيە كاتى ناتەۋاۋى يان ھەلەيەكى خۆي پى دەلېت بەمەرچىك لەپېشەۋە پياھەلدان (مدح)ىكى بكەيت نىتر باكەمىش بىت..

كاتى (ماكنلى) پالىۋورا بۇ سەرۆك كۆمارى بى كەم و زياد ئەم رىگايەي بەكارھىنا لەگەل ئەۋ گەنجە خوينگەرەمى سەربەھىزبەكەي كە ۋتارىكى نووسى، ئەم گەنجە باۋەرى ۋابوو ئەم ۋتارەي لەنووسىنەكانى (شىشرون) و (باترىك ھنرى) (دانيل و بستر) بەھىزترەۋ بەلاغى ترن!.

پاشان ئەم لاۋە ھەستا بەخويندەۋەۋى ۋتارەكەي لەبەردەمى (ماكنلى)دا بەشىۋازىكى ھەماسى، راستە ئەم ۋتارە ھەندى بەپېزى و جوانى تىدابوو.. بەلام زۆر سادەبوو ئەگەر بەھاتاۋ لەناۋ جەماۋەردا بىخويندەيەتەۋە يەك گەردەلولى رەخنەي دەھىنايە سەر خۆي و ھىزبەكەشى! ماكنلى نەيوويست ھەستى ئەم لاۋە

بریندار بکات و نەشی وویست ئەم گۆرۆ تینەیی تیا بکوژیت.. ئەی چۆن چارەسەری ئەم کۆسپە بکات؟

ماکنلی بەلاوەکەیی ووت: (کۆپی خۆم، ووتارەکەت بەراستی جوانەو باوەرناکەم ھەموو کەسێ و تاری وای بۆییت) زۆر جیگا ھەییە پێویستە ئەم ووتارەیی تیدا بخوینریتەو؟!

بەلام ئایا تۆ وادەزانیت کە ئەم ووتارەت بۆ ئەو جەماوەرە گەورەییە دەشییت کە بەسەریاندا بخوینریتەو؟! من ریزی بیروبۆچوونی تۆ دەگرم.. بەلام خۆدەبییت ریزیش لەبیروبۆچوونی حیزب بگرین، خۆزگە کۆپی خۆم لەمالەوہ جاریکی تر دای بریزیتەوہ بەوشیوازەیی من پیشنیارت بۆ دەکەم و لەپاشدا بۆت بناردمایە تاسەیریکم بکردایە؟ گەنجەکە بەم کارە ھەستا، ماکنلیس قەلەمە شینەکەیی خستەکارو خەتی دەھینا بەژیریاندا داوای لێدەکردەوہ جاریکی تریش دەستکاری بکاتەوہ، ئەوەندە ئەولاوہی ھینا و بردی تاووتارەکەیی بۆ والی کرد کە سەرکەوتووترین و جوانترین ووتاری ناھەنگەکە دەرچوو!..

ھا ئەوہ دووھمین نامە بەناوبانگەکەیی (ئیراھام لنگولن) نامەیی یەکەمیشی بۆ(مستر بکنسی) نووسی کەتیایدا داخ پەژارەیی خۆی دەربریبوو بەبۆنەیی کوزرانی ھەر پینچ کۆرەکەیی لەگۆرەپانی جەنگ!.

لەوانەیی لنگولن نامەکەیی لەماوہی (۵) دەقیقەدا نووسیبی بەلام لەسالی (۱۹۲۶) دا لەمەزادیکی ئاشکرادا فرۆشرا بە (۱۲) ھزار ریال! کە ئەمەش پارەییەکە لنگولن شەو روژ ئیشی بکردایە بە (۵۰) سال بۆی کۆنەدەکرایەوہ!.

(لنگولن) ئەم نامەییە لە (۲۶) ی نیسانی (۱۸۳۶) دا نووسی کە بەتالترین و تاریک ترین سەردەمی شەری ناوخۆی ئەمەریکا ناوژەد دەکریت! (۱).

(سوپای یەکییتی) (۲) لەتیک شکانیکەوہ بەرەو تیک شکانیکێ تر سەرسمتی دەداو لەجەنگی خۆتێنەوہ بەرەو جەنگی ناھەموارتر ملی دەنا!

ھەموو خەلکی واقعی و پەمابوو کاتی دەیانبینی پۆلەکانیان بەرەو مردن پاپینچ دەکریت و ھەزاران سەرباز لەسەربازی ھەلھاتوون، ھەمووی (جەھوری) یەکان کە

ئەندام بوون لەکوئنگرەوی پیرانی ئەمەریکی دا توپە بوبوون و داواوی لادانی
(لنکولن)یان دەکرد لەکوئشکی سپی!

ئالەم کاتە ناھەموارەدا لنکولن نامەکەیی نووسی کەتیایدا دەلیت:

(من وامەست دەکەم لەکەناری لەناوچوونییکی یەكجاری داین کۆمەک و یارمەتی
خوایی دوژمنایەتیمان دەکات من لەم شەوئەنگەدا یەك تروسکی روناکی بەدی
ناکەم)!

لەم باسەدا ئەم نامەییە دەخەمە روو تا دەریکەویت بۆ خوینەرانی کە لنکولن چۆن
توانی عەقڵییەتی سەرکردەییەکی خراپ بگۆڕیت بەرەو چاکی کە پاشەپۆژی یەك
میللەت بەسترابوو بەغیرەت و جوامیری ئەووە.

لەوانەییە ئەم نامەییە پەق ترین نامەیی لنکولن بوویت لەماوەی سەرەك کۆماریدا،
کەچی بە (مەدح) و پیاھەندانی جنرال (ھوگر) دەست پێ دەکات و پاشان
داواکاری و ووتەرەقەکانی بەداویدا دینیت..

بەئێ، ھەلەیی ھوگر زۆر زل و ناقولۆ ترسناک بوو.. بەلام لنکولن بەھیچ
شیوہییەک لەم بارەووە قسەیی نەکرد، جا فەرموون لەگەل سەرەتای نامەکە:

بینگومان کاتی من تۆم ھەلبژارد بۆ سەرکردەیی سوپاکەم دانیابوو کە تۆ
شایانی ئەو شوینەیت. لەگەل ئەوئەشدا وام پێ چاکە لەبارەیی ھەندی مەسەلەووە
قسە بکەم بۆت کە بەتەواوی لەو شتاندا لەگەلتدا نیم!

باوہری تەواوم ھەیی بەکارزانی و نازایەتی و لیھاتوویت و شایانی ئەو پلەو
پایەیت و ھەرگیز لەمەدا گومان بووم تی ناکات! جگە لەمەش لەبەرھۆییەکی تریش
من تۆم خوئش دەویت چونکە سنوری کاری سیاسی و کاری سەربازی تیکەل
ناکەیت کە تۆ لەمەشدا بە تەواوہتی پیکاوہتی!

تۆ زۆر بەتەماحی! تەماحیش نەگەر لەسنوری خوئی دەرنەچیت رەوشتییکی
سووبەخشەو ماقول و ژیرانەیی، بەلام من وا گومانێ پێ دەبەم ئەو توپەبوونەت لە
جنرال (برنسید) بی ھودەو لەخۆتەووە کەنار گیرت کرد و ئەم کارەت لەبەر تەماحی

شەخسى خۆت بوو.. ئەمەش خۆت باش دەزانیت ھەلەیهکی گەورەیه بەرامبەر
برایەکی ھاوسەنگەرت و بەلکو بەرامبەر ولاتەکەت بەگشتی!.

لەسەرچاوەیهکی باوەرپەڕی کراوە وەبەستووومە ناشتوانم باوەرپەڕی پی ئەکەم کە تۆ
گوايه وتووتە سوپا و حکومەت پێویستیان بە دکتاتوریك ھەیه؟! وە من بۆ ئەو تۆم
نەکردۆتە سەرکردەى سوپا؟! بەلکو بۆ ئەو تۆم کردووە کە بەبێ قسە دەستی خۆتى
بخەیت! چونکە سەرکردە سەرکەوتوووەکان مافی ئەوھیان ھەیه ببینە فەرمانرەوای
تەواو مۆتلەق ئەوا قیروسیا من دەستەلاتى تەواو دەبەخشم پیت بەلام بەومەرجهى
سەرکەوتنمان بۆ بەدەست بەینیت!.

ئەوھش بزانی دەولەت ئەوپەڕی پشتگیریت لیوھدەکات، وەك چۆن سەرکردەکانى
ترى پشتگیری کردووە! و ئەوھى من نیگەران دەکات ئەوھیه کە ترسم ماوہ لەوھى
دیسان ئەو گیانى رقە بەرایەتیھى تۆ لەناوسەریازەکاندا دروستت کرد بەجۆرى
کەسیان باوەرپەڕیان بەسەرکردەکیان ئەما جارێکیتر لەناو سوپادا گەشە بکاتەوہ!
لەوھش دەچیت نابلیون ئیستا زیندوو بوویایە ئەویش نەیدەتوانى
سەریازەکانى توندو تۆل بکاتەوہ لەرێگای ئەوکارەى تۆ رقبەرایەتیت لەناو
سەریازگەدا دروست کردوہ!

ئاگات لەتیرمان و ھەلەشەیی بیئت، بەشیوھەیکە برۆ پیشەوہ نەوین و تیک شکان
بە سەرتدا نەیت بۆ پیشەوہ و ھیرش بەرەو سەرکەوتنمان بۆ تۆمار بکە.
خوینەرى بەرپۆز تۆ نە (کولوچ) و نە (ماکنلى) و نە (لتکولن) ی، ئایا دەتەویت
رێگایەکت پیشان بەدەم تا لەژیانی پۆژانەتدا ئەم فەلسەفەیه بەکار بەینیت؟.
زۆرچاکە، نمونەیهکت بۆ دەھینمەوہ:

بەسەرھاتی مستر (جو) وەرگەرە کە ھاوالاتیھەکی سادەى وەك من و تۆ بوو خۆى
لەبەردەم پۆلدا ئەم بەسەرھاتەى گیرایەوہ:

کۆمپانیای (دارک) بۆ دروست کردنى بیناو خانوو، من تیایدا کار دەکەم بەلینى
تەواو کردنى بینایەکی گەورەى گرتە دەست بۆیەکی لەدەزگاکانى فیلادلفیا تەرخان
کراوو بەلینەکەش ماوہى دیارى کراوى بۆ دانرا، بینا لەتەواو بووندا بوو تەنھا

رازاندنەو و جوانکردنی بەردەمەکە ی مابوو ئالێردەدا بەلێندەری جوانکاری -مقاوول الزخارف- بلأوی کردەو و گوایه لەو ماو و دیاری کراوەدا ناتوانییت تەواوی بکات و بیداتەو دەستمان!!..

تەلەفون و تەلەفون کاری هاتە ئاراو، دەمەقالە و هەرەشە و تۆرەبوون پەری سەند، بەلام هیچ کەنک و سودی نەبوو!..

پاش ئەو ی کۆمپانیامنی دەستنیشان کرد تا برۆم بو نیویورک و (شیری برۆن) بیینم و قسە ی لەگەڵدایەم!.. هەرکە چوو مە ژوورەو بو نووسینگەکە ی پیم ووت: ئەم بەیانییە کاتی لەشەمەندەفەرەکە دابەزیم گەرام بەدوای ناویشانی بەرێژتاندا لەدەفتەری ژمارە تەلەفونەکاندا دۆزیمەو سەیر دەکەم تۆ ناوشۆرەتیکت هەنگرتوو هەرگیز کەسم نەبینیو ئەوا ناوشۆرەتی جوانی وای بوویت!

ناوچاوی بازرگانی گەرە وەک شەبەقە گۆل گەش بوویو و لەخۆشیاندا ووتی: بەراستە؟ ئەو ناو و ناویکی سادە نییە! بەلکو ئەم خێزانە ی ئیمە دوو سەد سال لەمەوبەر لەهۆلەندەو هاتوون و لێرە جێگیربوون! پاشان دەستی کرد بە باس کردنی میژووی خێزان و باو باپیرانی.. پاشان لیبوویو.. سەرسامی خۆم دەربیری بەرامبەر گەرەیی و شکۆداری کۆمپانیاکە ی و بەراوردەم دەکرد لەگەڵ هەندی کۆمپانیای تردا کە دیبووم! ئەویش ووتی: هەموو عومرم خستە پیناو دامەزاندنی ئەم کۆمپانیایە، و شانازی پیو دەکەم! ئەگەر پیت خۆشە باگەرانیک بەناو کارگەدا بکەین؟ لەکاتی گەرەماندا، هەر شتیکم دەکەوتە بەرچاو سەرسامی و پێزی خۆم بەرامبەری دەردەبیری، کاتی لەجەولە کەبووینەو بەریو بەر زۆر داوای لی کردم کە نیوهرۆ لەمالیان بێنمەو و دەعوەت بم!! پاش نان خواردن پیی ووتم: ئیستا با دەست بکەینەو بەکار بیگومان بۆم دەرکەوتوو بوچی هاتوویت، بەراستی گومانم نەدەبرد ئەم سەردانەت ئەوئەندە بەتام و بەچێژییت!؟

ئىستا دەتوانىت بگەرىتتەۋە بو فىلادلفىياو بەلىنت پىدەدەم لەكاتى
دىارى كراۋدا ھەموو شتىك دەگاتە ئەۋى و تەۋاۋى دەكەين ھەرچەندە ئەمە دەبىتە
ھۋى دواختنى ھەندى كارى ترمان!

بىنا تەۋاۋبوو تەسلىم كرا! ئايا ئەمە بەئاسانى پروۋىدەدا ئەگەر مستر (جو) ئەم
رىگا كارىگەرەى بەكارنەھىنايە؟

كەۋاتە بوئەۋەى جئەۋى خەلكى بگرىتە دەست و بىانجولئىنى بەبى ئەۋەى
زىانىان لى بدەيت يان تورەيان بكەيت بىرگەى ژمارە (۱) جىبەجى بگە كە دەلىت:
(مەدح و سەناۋ رېز لىنانىكى دلسۆزانە بخەرە پىش داواكارىەكانت)

پاشكۆي رېگاي يەكەم

بەھەلە ھەلە چاك مەكە

ئىسلام ۋاپامان دەھىنىت كە پىش ئەۋەى ھەلەيەك راست بگەينەۋە يان
فەرمانىك دەرىكەين جواتر وايە وشەيەكى جوان و دلخۆشكەر پىش بخەين ۋەك
كلىل ۋابىت و دلى بگاتەۋە بۇ ۋەرگرتنى فەرمانەكەمان!.

(پىغەمبەر) ﷺ ۋىستى شتىك فىرى مەغازى كۆرى جەبەل بگات، بەلام يەكسەر
پىنى نالىت بەلكو لەسەرەتاۋە ۋوتەيەكى مزرى دلخۆش كەرى پى دلى ۋ پاشان
فەرمانەكەى پى دەلىت!.. بۆيە پىنى دەفەرموئىت (يا معاذ انى احبك! فقل دبر كل
صلاة اللهم اعنى على ذكرك وشكرك و حسن عبادتك) واتەى ئەى مەغاز من تۆم
زۆر خۆش دەۋىت!! لەپاش ھەموو نويزەكان ئەم دوعايە بخوئنه (اللهم..)!

بۆيە ھەمووكاتىك مەغاز ئەم دوعايەى نەخوئنداىە خىرا ئەۋ قسە خۆشەكەى
دەكەۋتەۋە بىر كە (پىغەمبەر) پىنى فەرموو بوو: (مەغاز من تۆم زۆر خۆش دەۋىت) ۋ
ئىتر دوعاكەى دەخوئندا!.

زۆربەى باۋكان كاتى ھەلەى مندالەكانيان راست دەكەنەۋە ئەم شىۋازە جوانەى
قورئان بەكارناھىنن.. بۆنمونه: باۋكەكە دەلىت بەكۆرەكەى: كۆرم نويزەكانت
نەفەۋتىنىت ئەگىنا لىت دەدەم! يان تۆ نويزەناكەى كافرى موتلەق بوۋىت!

يان: جارىكى تر بىنم جگەرە بەرىت بۇ لىۋت لىۋت دەبىرم تىگەيشتى؟!
يان: سبەينى بەرۋوونەبىت دەرت دەكەم! يان گۆيەكت دەبىرم ۋ دەيخەمە
مشتت!..

ئەم نامۇزگارىيە لارانە لەكۆى ۋ ئەۋ نامۇزگارىيە ھەنگوئىنى ۋ شىرىنە لەكۆى كە
مروۋقە ھەز دەكات گۆئى بۇ بگرىت ۋ گۆي رايەلى بىت! بۆنمونه: باۋكت دەلىت:
كۆرى خۆم ئەى پارچەيەك لەجگەرم.. ئەزانى من زۆر تۆم خۆش دەۋىت ساتى بەبى
تۆ ھەلناكەم ۋ شىت دەبم، ئەترسم لەۋدنيا يەك نەبىننەۋە چونكە تۆ نويزەكانت
كەم كەم دەفەۋتىنىت!!..

عمری کۆری عبدالعزیز. . خوا لیلی پازی بیّت ئەم پێگایە بەکارھێنا لەگەڵ
خەوارج و باغی و لەھەق لادەران و توانیویەتی تەوبەیان پێ بکات و بیانھێنیتەوہ
ریزی موسلمانان. ئەمە ی چۆن بۆ دەچوہ سەر؟ .. لەم نمونە یە سەرنج بدە :

کاتی ھەردوو نوینەری خەوارج - شوذب و عاصم - ھاتن بۆلای عمرو چەند
قسە یەکی لەگەڵ کردن دەبینی قسە بێ سو دە لەگەڵیان زۆر کەللە پەقن و لەدین لایان
داوہ بۆیە دەبینی شایانی بەزەیین ئەم وشە بەسۆزو میھرەبانی یانە ی لەگەڵ
بەکارھێنان و ووتی پێیان:

(من دەزانم ئیوہ لەم بۆچوونە تاندا نیەتتان پاکەو مەبەستتان پەزنامەندی خوا یەو
قیامەتتان لەپیش چا و گرتووہ بۆتەماحی دنیاو ناوشۆرەت ئەم پێگایە تان
ھەلنەبژاردووہ! ئەو ھندە ھە یە ھەز دەکەم دا بنیشین و پیکەوہ بکۆلینەوہ تا لایە کمان
بگەینە ئەنجام و ھەردوو لاما ن وەری بگرین چونکە من وادەبینم ئەگەر ئیوہ ش
راستیتان بۆ دەرکەوت یە کسەر بەبێ پێچ و پەنا و تەئویل دەچنە سەری کە ئەوہ ش
رەوشتی ھەق ناسانە!

ئەوہ بوو (پاش لیکۆلینەوہ یەکی بابەتیانەو پەر لەرێزو میھرەبانی ھاتنەسەر
قسەکانی (عمر) وازیان لەخەوارجەکان ھینا و ھاتنەوہ سەر پێگای روونی قورئان و
سوننەت! .

نایا دەزانن (شوذب و عاصم) کی بوون؟ ئەمانە کەسانیک بوون کە سەر جەم
ھاوہ لانیان بە کافر زانیوہ پەنا بە خوا! ئیمامی عەلی یان بەبێ باوہر لەقەلەم داوہ و
مروفتیش بە گوناہ کردن کافر دەکەن و ئەگەر نەگەر پێتەوہ بە ھەمیشە یی لەدۆزە خدا
دەمێنیتەوہ!! .

نایا لەخۆت پرسیوہ نامادە ییم تیا یە ئەگەر کە سیک ی ئاوا ھاتنە لام
بە شێوہ یەکی جوان و لەسەر خۆ لەگەڵیان دا بنیشم و قسە بکەم؟ دە ی نایا بۆچی
لەگەڵ برا موسلمانە کە تدا لیکۆلینەوہ ی بەسۆزو میھرەبانی ناکەیت؟ خۆ ئەوان
ھەرگیز لەخوارج خراپترین!

من لەو كاتەدا كە خولياي ئەو ەبووم كە بزائىم چۆن ھەئس و كەوت بىكەم لەگەل خەلكى و لەسەرخۇ بەرەو گولزارى ئىسلام بىانھىنمەو ە بەبى ئەو ەى زۆر كردن يان تۆرە كردنى لەدوايىت و سالاھەكانى (۹۳-۹۴) بوو خەرىكى وەرگىرانى ئەم نووسراو ەى دىل كارىنجى بووم. چاوم دەخشاند بە گۆقارە ئىسلامىيەكانى لەمەر خۆماندا تا بزائىم تا چ رادەيەك حساب بۆ دەروونى خەلكى دەكەن دەبىنم زۆر داماوون لەمەسەلەى ھاۋرىڭرتندا و زۆر لىھاتوون لەمەسەلەى ھاۋرىڭرتندا!!

لەگۆشەى وەلامى خويئەراندا دەينووسى: بۆ فلان كەس لەفلان شوين ئەو بابەتەى بۆت ناردوين زۆر كۆنە و لەگەل رەوتى رۆژنامەگەرى ئەم رۆدا ناگونجىت!! يان ئەو ھۆئراو ەى بۆت ناردوين زۆر لاوازە! و وادىيارە تازە شاعىرىت و بەم ھۆئراو ەىت وىستوتەلەپرى بىتتە كوپرى!! قەلاى شاعىران سەختەو بەئاسانى نايگەيتى!!

يان دەلى: ئەوباسەى تۆ نووسىوتە زۆر كورتەو ئەو مەسەلەى ئەوى زۆرى دەويت و كەسى خۆى دەويت بەتيروتەسەلى لەسەرى بنووسىت!!

ئەمانە ھەموو دل رەنجىنەرن و ھاۋرىڭرت لەدەست دەرن و زۆر نووسەريان لەنووسىن خستوو ە قەلاى ئاواتەكانىيان پوخاندو ە! كەچى لەبەرامبەردا ھەندى لەگۆقارە جىھانىيەكان ھەزاران دۆلار تەرخان دەكەن بۆ نزيك كردنەو ەى جەماوەر لەگۆقارەكانىيان ئەمەش بەھىنانى كەسانى ژىرو قسەزان و دەم ھەنگوينى! ئەم جۆرە كەسانە گۆقارەكان شەريانە لەسەريان!

كەواتە لەمەوبەر قەيناكا بەلام لەمەولا ئەگەر ھەلەت لەيەكى گرت يان وىستت كارىكى خراپەى لى دوورخەيتەو ە يان كارىكى چاكەى پى بىكەيت با لەپىشەو ەوتەيەكى جوان و دلرفىن بەكار بەينىت! ئەوجا چىت دەويت لى بۆت دەكات.

رێگای دووهم:

(چۆن رەخنە لە خەڵکی دەگریت و رقیشیان لێت هەڵنەسییت؟)

پۆژی لە پۆژان کاتی نیوهرۆبوو (تشارلس شواب) دەگهرا بەناو کارگه یه کیدا که خۆی سه ره پرشتی ده کرد چاوی هه لته قی به هه ندی کرێکاردا جگه ره یان ده کیشا! که چی به راسه ریشیا نه وه به خه تیکی گه وه نووسه رابوو (جگه ره کیشان قه ده غه یه)!!..

ئایا شواب توهره بوو له کرێکاره کان و بلایت: نه وه نه خوینده وارن؟ نه وه کویرن نه و تابلویه نابینن؟! نه خیر شواب له و که سانه نییه کاری وابکات! به لکو چوو ناویان و یه کی جگه ره یه کی که شخه و گرانبه های دابه ده میانه وه و پیتی و وتن: (هاوڕێیان ریزی ماندوو بوونتان ده گرم نه گه ر به فرموون له هۆله که ی ده ره وه جگه ره کانتان بکیشن)!

هه ره له ویدا کرێکاره کان بۆیان ده رکه وت مه به ستی چیه، زۆر مه زن بوو له لایان که وه که هه ندی که س رێگای تۆله و سه رزه نشتی به کار نه هی ناوه که بۆیشی هه بو ییکات ئایا چاره یه کی تهرت هه یه جگه له خۆشویستن و گویرایه لی کردن بۆ وینه ی نه م پیاوه؟! (چۆن دانا مایکو) هه مان شیوازی شوابی له گه ل کرێکاره کانیدا به کاره ی ناوه، هه موو به یانی یه که کرد بووی به عاده ت سه ری ده دا له بازا ره بازرگانی گه وره که ی و پاشان ده پرشت به ده م کاری تریه وه. به یانی یه کیان سه یری کرد کرپاریک وه ستاوه وشمه کی ده ویت که س نییه بچیت شته که ی پی بفرۆشیت! سه یری نه م و لاو لای خۆی کرد ده بینی له ته نیشت دوکانه که یه وه هه موو کارمه نده کان دانیشتوون و قسه ی خۆشی ئی ده که ن!

(دانا مایکو) یه که قسه ی له گه ل نه کردن و لێیان توهره نه بوو... به لکو له دیواره که وه خۆی هه لدا یه نه و دیوه وه و فرمووی له کرپاره که کرد و شته کانی پی فرۆشت به لام دای به یه کی له و کرێکارانه تابۆی بخاته زه رفه وه!. نه مه ی کرد و به بی ده نگی به چی هیشتن!!.

لهههشتی مایوی سالی (۱۸۸۷) دا گهورهترین و لیها توو ترین ووتاریبیژ (هنری واردییتش) داوای له (لیمان ئابوت) کرد که پوژی یه که شه ممه له باتی ئه و وتار بخوینیت.

لیمان شله ژاو ئاگری تی بهربوو، بههله دهوان ههولی ده دا خوتبه یه کی سهرکه وتوو بدات.. جاریک نووسییه وه! ئه وه شی گوپی و سهرله نوی نووسی یه وه! ئه وه ندهی پی کرا ووتاره که ی پازانده وه و جوانکاری تیدا کرد، پاشان له بهرده می خیزانه کهیدا خویندییه وه به لام ووتاره که ی وه که هه موو ووتاریکی سهر وه ره قه لاواز و ناته واو بوو! به لام خیزانه که ی ئه گهر له و ئا فرته که م زهوق و بی هه ستانه بوایه یه که سهر پینی دهگوت (لیمان) ئه مه چییه؟ ئه مه حه یا به ره یه! تو به م ووتاره ت دلنیا به هه موو خه لکه که ده که یته خه و! تو ئه و هه موو ماوه یه خه ریکی بوویت ده بوایه ووتاریکی زور جواتر بوایه! تو خوا پیم بلی بو وه که مرؤقی ئاسایی قسه ناکه ییت؟ چونت بو دی و دایپرپژوه یه کسه ر بیلی؟ تو خراپ ترین زیان له خوت ده دیت نه گهر بی و ئه م ووتاره بده ییت!.

نه خیر ئه مه ی نه ووت، خو ئه گهر ئه م قسانه ی بووتایه چاک ده یزانی چی پوی ده دا! بویه له م تی بینی یه زیاتر هیچی تری نه ووت: به پای من، وام پی چاکه ئه م ووتاره بنیریت بو گو قاری (نورس ئه مه ریکا ریفیو) و مه قاله یه کی زور گونجاوو شیاه!

واته: به ئاشکرا و پوآله ت مه دحیکی ووتاره که ی کرد به لام له ژیره وه و به ناراسته و خو تیکی شکاند به بی ئه وه ی هاوسه ره که ی به خو ی بزانی و وه که ئه وه ی پی بلیت: (بو ووتارنشیت)! لیمان هه رله ویدا تیگه یشت و ووتاره که ی شپو پر کردو که زاده ی بیرو هوشی چهند پوژیکی بوو فرپی دا!.

هه ستاو به ده می ووتاریکی خوینده وه و ئه و ووتاره شی بووبه نمونه ی ووتاری جوان و ره وان بیژی!

بو ئه وه ی جلّه ی خه لکی بگریته ده ست به بی ئه وه ی زیانیان پی بگه یه نی ت به شیوه یه کی په نهانی و ناراسته و خو هه له ی خه لکی راست بکه ره وه.

پاشکۆی ڕێگای دووهم:

(رەخنە لە پشتی پەردەوہ)

خوای گەورە لە جەنگی (حونەین) دا موسڵمانەکانی لەسەرتای شەرەکەوہ شپێزە کرد و شکاندنی، چونکە بە زۆری ژمارەیی خۆیاندا دەیان نازی و بەتەمای شان نەبوون.. ئەوہ بوو لە بەرزاییەکانەوہ کافرەکان بەرم و تیر موسڵمانەکانیان پەرتە وازە وشلە ژاو کرد، کەس بەکەسەوہ نەماو موسڵمانەکان پشتاو پشست بو دواوہ هەڵدەهاتن..

لەم کاتەدا (پیغەمبەر)ی خوا ﷺ و چەند ھاوہەڵبێکی دڵسۆز لە شوینی خۆیان نە جوولان و شەپری سەر و مالیان دەکرد و لەدەوری (پیغەمبەر) دەگەران نەوہک برینداربیت.. (پیغەمبەر) پێی فەرموون (بانگیان بکەنەوہ و خۆیشی بەدەنگی بەرز ھاواری ئی دەکردن دەیفەرموو (انا النبی لا کذب انا ابن عبدالمطلب) کاتی ھاوہلان لایان کردەوہ و محمدیان بینی وەک چیا دامەزراوہ لە پرووی دوژمناندا و هەلنەهاتوہ.. خێرا شەرم گرتنی و غیرەت گرتنی و هاتنەوہ بەگەرمی لەدوای سەرکردە کەیانەوہ جەنگان تا سەرکەو تێیان بەدیاری پی بەخشر! ﴿وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ سۆرەتی (الانفال) ئایەتی (۱۰).

هەندی ناسراوم هەبوو دەمبینی لە بازاردا و بەرۆشتنەوہ شتیان دەخوارد منیش زۆرم پی ناخۆش بوو ...

وہک زانیانی علوم الحدیث دەلین لە عەدالەتی موسڵمان کەم دەبیتەوہ و کەسایەتی لاواز دەبیت لەناو خەڵکدا.. منیش نەمدەویست راستەو خۆ وەک هەندی کەس پێیان بلیم: کاک فلان لەبازاردا گولەبەرۆژە خواردن عەیبە! لەمەولا مەیحۆ زۆر ناشیرینە.. تۆلای خۆی ئەهلی مزگەوتی!

دەمزانی وام بگوتایە وازیان نەدەهینا بەلکو لوت بەرزی و گەورەیی یان نەیدەهینشت بە گوپی هاوتە مەنیکی خۆیان بکەن و لەوانەشە لیم عاجز ببونایە و بیانووتایە خۆی کردۆتە مامۆستا بەسەرمانەوہ!.

بۆيە كاتى فەرموۋى گولەبە پۆژە شيان لەمن دەکرد تامنىش ۋەك ئەوان بىخۆم!
 منىش لەۋىدا تەرىقم نەدەكردنەۋە وبلىم: دەى منىش ۋەك خۇتان لى بگەن وبمكەن
 بە چەۋرەى بازار! من شت ناخۆم بەرىگاۋە! بەلكو بەسوپاسەۋە لىم ۋەردەگرتن!
 بەلام يەكسەر دەمكردە باخەلم و نەمدە خوارد و پاشان دەگەرەمەۋە بۆ مال دەستم
 دەکرد بە خواردنى! ھەندى جارىش بەبەرچاۋيانەۋە گولەبەپۆژەم دەكېرى و
 فەرموشم لەوان دەکرد بەلام نەمدە خوارد لەبازاردا..

يەكى لەوانە پاش چەند مانگىك پىي گوتم زۆر سوپاست دەكەين! بەراستى
 وانەيەكى بىدەنگت داداين و زۆر سودمان لى ۋەرگرت و ئىمەش ووتمان مادەم ئە و
 بەعيبى دەزانىت بە خوا عەيبە بۆ ئىمەش ئەى ئىمە چىمان لە ئەۋ كەمترە؟!..
 كەۋاتە (دىۋار بە تۆمە و پاسار گوۋىت لى بىت) زۆر بەسوۋدە..

رېڭاي سېيەم:

(يەكەم جار بېرىك ئەھەلەكانى خۇت بگەرەۋە)

بۇ چەند سائىك دەپوات كچەكەى مامم (دوزفین) لە (كانساس) ەۋە بەرەۋە نىۋىورك كەوتەرى تابیئتە سكرتېرى من، تەمەنى (۱۹) سالان بوو.. بۇ سى سال دەپۇشت خویندىنى تەۋاۋ كرىبوو، سەلىقە ۋىرى و وردەكارى لەھىچ باشتربوو! كەچى ئەمپۇ بوۋەبە يەكى لە سكرتېرە سەرکەۋتوۋەكانى ئەمەرىكا..

جاریكیان تازە ھاتبوو ویستم پەخنەى ئى بگرم لەسەر بۇ چوئىكى بەلام كتوپر بیدەنگ بووم و بەخۇم ووت: سائىك بەيارمەتیت ئەى دىل! تەنھا يەك سات! تەمەنى تۇ دوۋبەرامبەرى تەمەنى دۆزفینە، سەلىقە ۋىرى و تاقىکردنە ۋەكانى ژيانى تۇ چەند جارەى ژيانى ئەۋ گەنجەيە! ئىتر چۇن دەتەۋىت ئەۋ ھەژارە بى كەم و زیاد لە ھوكمدان و ھەلس و كەۋتدا ۋەك تۇ بىر بكا تەۋە؟! خۇ ھەر چۇنى ببى ئەۋەى ھەيە زۇر بى فيزە! لە حزەيەك بە يارمەتیت ئەى دىل! ئەگەر تۇ لەتەمەنى (۱۹) سالىدا بوويتايە چیت دەكردا! ئايا ئەۋگشت ھەلە ھەيا بەرانە خۇتت لەبىر چوو؟ يان ئەۋ ھەموو گەۋ جىتيائەت لەبىر چوو كە دوۋبارەشت دەكردەنەۋە؟ ئەۋسا تانەت لەبىرە كەفلان كار و فيسار كارت تىدا كرد و خەجالەتیش بوويت؟! كاتى كە بى لايەنانەۋ دور لە خۇپەرستى مەسەلەكەم ئەم دىو دىو دەكرد دەگەشتە ئەۋ باۋەرەى كە جۇزفین لە (۱۹) سالىدا بۇ چوونە كانى باشترو راسترە لە بۇ چوونەكانى تەمەنى (۱۹) سالى من! بەلام داخەكەم ئەمەم دەرەنە بېرى لە لايدا تاخۇشى يەك بخەمە دلى جۇزفین!! لەۋ جارە بەدوا وام لىھاتبوو ئەگەر بموويستايە جۇزفین لە ھەلەيەكى ئاگادار بگەمەۋە پىم دەۋوت: (جۇزفین لەم كارەتدا باشت نەكرد و بەھەلەدا چویت، بەلام خوا ئاگادارە ئەم ھەلەيەت دوو ئەۋەندەى تىرىش زل بوایە نەدەگەيشتە ئەۋ ھەلە زەبەلاخانەى كاتى خۇى لەتەمەنى تۇدا كرىدومن! تۇ لەگەل لەدايك بوونتدا زانايى و دانايى و ژىرىت نەھىئاۋە بەلكو بەرەبەرە لەگەل تاقىکردنەۋەكانى ژياندا فىردەبىت و بەس! تۇ زۇر باشترى لەمن كاتى لەتەمەنى

تۆدا بووم، من لە ماوەی ژیا نەمدا کۆمە لێک گەوجیتی و گیلیتی زەبە لایم کردووە، تاوام لێها تۆووە بچوکتەین حەزم لەو نە ماوە پەخنە و لۆمە کاری تۆو غەیری تۆش بکەم ئایا جۆزفین تۆش وانا بێنی کە جواتر راسترۆا بوونە گەر ئەو کارەت ئاواو ئاوا بکر دایە؟

باوەر بکە هیچ لات گران نابیت و ناپەحەت نابیت و بەوردی گوی دەگریت بۆ کەسیک پێش ئەوێ پەخنەت لێ بگریت هەلە و ناتەواویەکانی خۆیت بۆ پرێز بکات! ئەو جا بیهوینت تۆ راست بکاتەو! لەسەر تاووە و دەرئەخات خۆی بێ تاوان و بێ لەکە یە!..

سەرۆکی ئەلمانیا (فون بولو) لە ساڵی (۱۹۰۹) دا ئەم راستی یە بۆ دەرکەوتبوو لەسەر دەمی ئیمپراتۆری لوت بەرز و کەللە رەق (غەلیومی دوهم) کە زۆر سوربوو لەسەر ئەوێ کە یەک سوپای قایمی دەریایی وای دروست بکات کە جیهان شتی وای بەخۆیەو نەدی بییت! پاشان شتیکی زۆر ناخۆش و دلتەزین پووی دا کە هەموو کیشوهری ئەوروپای هینا بە لەرزە چەندان قەیرانی وای دروست کرد کە هەریەکیان بوون بە دیوێز مە یەک بەسەر سنگی جیهانەو ئەویش ئەو بوو ئیمراتۆر هەندی وشە ی لە دەم دەرچوو لە کاتی لیدوانیک دا لە ئینگلترا میوان بوو!

لە هەمووی ناخۆشتر لە کاتی کدا ئەم قسانە ی کرد لە ئینگلترا میوان بوو هەر وها خۆیشی پێگای پۆژنامە ی (دیلی تلگرافی) دا کە ئەم لیدوانانە بلۆ بکاتەو! لەوتە کەیدا هاتبوو (لە هەموو ئەلمانیا دا ئەم تاکە کەسیکە هەست بەخۆشەویستی و سوژ دەکات بەرامبەر ئنگلیز! ئەشیەوینت سوپایەکی دەریایی و ابنیات بنیت کە بەرەنگاری یابانی پی بکات! وەتەنە ئەمیش بوو گەشتە فریای ئینگلیز و نەیهیشت لەسەر دەستی فەرەنسا و روسیا تیک بشکیت! وەهەر ئەمیش بوو نەخشە ی دەرشت بۆ (لورد و برتس) تا هیرش بکاتە سەر (البویر) و شکستی پی بهینی لە خواروی ئەفریقا! بۆیە کەم جار بوو لە کاتی ناشتی دا لیدوانی ئاوا بێ تام لەزمانی پاشایەکی ئەوروپییەو دەربچیت، سەر جەم و ولاتە ئەوروپی یەکان ناگری تۆرە بوونیان تی بەربوو، ئینگلترایش وەک شەپۆلی دەریا جموجول و جمەجمی تی

كەوت، تەنانەت سىياسەت مەدارەكانى ئەمان دەستيان بەسنگيانەو دەگرت نەبادا
دلىان بوەستىت !!

لەنيوان گىژەلوكەى ئەم بارە ناھەموارەدا كەئەم قەيرانە تەنگى بەئىمپراتۆر
ھەلچىنبوو، ەك پىشنىارىك بەسەرۆك فون بۆلى ووت: (چۆنە بەرەسمى بلاوى
بكەيتەو و بلىيت كەئەم وتانەى ئىمپراتۆر بۆچوونى منەو منىش وام لىكرد ئەم
لىدوانانە بدات و منىش لىيان بەرپرسىارم)!!

بەلام (فون بۆلۆ) ھاوارى لىھەستا ووتى: (بەلام گەورەم.. نە ئەلمانىا و نە
ئىنگلترايش كەس باوەرناكات من شتىوا بىت بە دەمداو ئەوئەندە سادەبەم
ئامۆزگارى بەرپىرتان بكەم بەشتى ئاوا)!!

(فون بولو) لەگەل تەواوبوونى قسەكانىدا يەكسەر ھەستى كرد ھەلەيەكى زۆر
زەبەلاخى كرد! بۆيە ئىمپراتۆر ھاوارى لىھەستا وەك ھەورە بروسكە قىراندى
بەسەرىداو پىي ووت: كەواتە جەنابت! تۆ من بەگويدىرىژ دەزانىت و وادەزانىت من
ھەندى ھەلە دەكەم ھەرگىز لەتۆ ناوەشىتەو؟!..

لەويىدا -فون بولو- ھەستى كرد دەبىت پىش ھەموو پەخنەگرتنىك مەدح و
پىاھەلدىنىك پىش كەش بكرىت! ھەرچەند كارلەكار ترازابوو بەلام شتىكى زۆر
باشى كرد لەوكاتەدا كە بەدواى پەخنەگرتنەكەيدا مەدح و پىاھەلدىنى كرد!

بەجۆرىك وەلامى ئىمپراتۆرى داىەو كەپرىوو لەسۆزو مېھرەو خوشكاندن
ووتى: (من زۆر لەوئەو دەورم كە ئاوا بىرىكەمەو، ئىوھى سەرورمان لەزۆر شت و
لەزۆر لاىەندا لەمن لىھاتوو ترو شىاوترن! نەك ھەر لەدەرياوانىو سەربازىدا بەلكو
لەزانىارىيە سروشتىيەكانىشدا!

زۆر جار بەسەرسامىيەو گويم شل كردو بۆ بەرپىرتان كاتى باسى ئامىرى
پەستانى ھەواتان كردو (بارۆمەتر)! و باسى تەلەگرافى بىتەل و تىشكى
(رونجن) تان كردو بۆم! و من زۆر بەشىوازىكى ناشرىن بىئاگام گەورەم لەھەموو
لەقەكانى زانستە سروشتىيەكان تەنانەت تەپ ناپىكم لەكىمىاو زانستە

سروشستییهکان! و من دەستەوسانم لە پروونکردنەوهی سادەترین دیاردە
سروشستییهکاندا!..

(فون بولو) پاش کەمێ بی‌دەنگی ووتی: (بەلام بۆ قەرەبووی ئەم زانیاریانە
باسم کرد چەند زانیاریەکم دەربارەمی میژوو پەیدا کردوو، لەگەڵ هەندێ پەروشت و
خودا کە لە مەیدانی سیاسەتدا بەکارم دێن بەتایبەت بۆ لایەنی دبلوماسی).

جاریکی تر ئیمپراتۆر پووی گەش بوویەوه ئی ئەوه‌بوو (فون بولو) مەدحیکی
باشی کرد بردیە ریزی زاناو دانا هەرە بەرزەکان! وەخۆی دا بەزاند بۆ هەرە
نزمەکان!

قەیسەری ئەلمانیا جگە لە لیبوردن هیچ چاریکی تری نەما لە بەردەم ئەم ووشە
جوانانە (فون بولو) دا بۆیە بەگەرمی ھاواری کرد: - ئایا چەندان جار پیم
نەوتوویت: (ئیمە یەکتەر تەواو کەرین)? و پێویستە هەمیشە پشستی یەکتەری
بەرنەدەین و بەتوندی بیگرین!) پاشان ئەک جاری بەلکو چەند جاریک دەستی (فون
بولو) ی گۆشی و ئەو پۆژە تا ئیوارە بەردەوام ئەوگوروتینەمی هەبوو... بەهەموو
دەنگی ھاواری دەکردو بە دەستی ئاماژەمی بۆ هەواکە دەکرد و دەقیپراند:

(هەرکەسی یەک ووشە بەفون بولو بلێت یەک بۆکز دەکێشم بە لوتیدا)

ئایا ئەگەر بەکارهینانی هەندێ ووشە کە شکاندن و نزم کردنەوهی نەفسی تیدا
دەربخەیت و بەهەندێ (مەدح) و پیاھەڵدان بەرامبەرەکەت بەرزبکەیتەوه، بتوانیت
ئیمپراتۆریکی توپەمی دڵگەرم بگۆری بۆ ھاویری یەکی دلسۆزا. دەمی بیهێنە خەیاڵی
خۆت کە شکاندنی خۆت و پیاھەڵدان بەرامبەرەکەت لەژیانی پۆژانەماندا چ
کاریکی سەر سوپهینەر دەکەن!..

دەمی بۆ ئەوهی جلەوی خەلکی بگریته دەست بەبێ ئەوهی زیانیان ئی بەدەیت یان
توپەیان بکەیت ئەوا برگەمی ژمارە (۲) جیبەجی بکە کە دەلێت:
(لەبارەمی هەلەمی خۆتەوه بدوی پاشان هەلەمی بەرامبەرەکەت)

پاشکۆی رینگای سببەم:

(پيش شکاندنێ خەلک خۆت بشکینە)

ئیسلام زۆر ھانی موسلمانان دەدات تا نەفسی خۆیان زۆر بە بەرزو زبیرەک و لێھاتوو نەزانن.. بەلکو قورئان زەمی نەفس دەکات و نەفس فەرمانی خراپەمان لەلا جوان دەکات و ھەزی لەکاری خیر نییە وەک دەفەرمویت: ﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي﴾ (۱) (یوسف ۵۳).

بۆیە زۆر شیاوو جیگایە خۆیەتی کە نەفس بشکینێت و مەشقی زۆری دەوێت تا ومان لێدیت نەفسی خۆمان بەئاسانی بشکینین یەکی لەپیاوچاکان لەبازارەو کۆلێکی گەورە نابوو بەسەر شانییەو و بۆمالی دەبردەو! ھاورینگانی لێیان پرسى قوربان بۆچی خۆت ھەلی دەگریت؟ لەو لāmدا ووتی: ئەى بەچی ئەم نەفسە بەدکارە بشکینم؟ ئادەم -عليه السلام- ھەلەیکى کردو لەو درەختەى خوارد کە خۆی گەورە ھەرامى کردبوو لەسەریان.. ئەو بوو پاش ئەوێ تاوانەکیان ئەنجامدا. پەشیمان بوونەو و یستیان پێکەو داوا لەخۆی گەورە بکەن کە لێیان خۆش بێت بەلام یەکسەر داواکیان نەکرد، بەلکو زەلیلی و سەرشۆری و خۆشکاندنێان بەکار ھێناو لەگەڵ ھاوسەرەکیدا پێکەو وتیان: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّا تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (۱) (الاعراف ۲۳).

واتە: ئەى خۆی ئیمە ستەمان لەنەفسی خۆمان کرد، خەتیمان کرد، ئیمە ھەلەبووین ئەگەر تۆلیمان خۆش نەبیت لەخەسارۆمەندانین!..

کەواتە لەم چیرۆکە قورئانییە میژووییەدا وانەیکى دەرونناسی گەورەى لێ وەر دەگرین، کە (موفەسیرانى قورئان) ئاماژەیان بۆ نەکردو مەگەر بەکەمى، ئەویش ئەو یە مرۆف دەتوانیت فریای ھەلەو غەلەتی خۆی بکەویت و سنورى بۆ دابنیت، ھەر لەویدا و لەبەردەمى بەرامبەردا ھەلەو نەزانى و گیلی خۆی ئاشکرا بکات

گەرھىي و زاناىي و بەرپىزى ئەويش ئاشكرا بكات و جا ئەوكاتە چاۋەرۋانى ھەموو ئەنجامىكى باشى لى بكات !

مامۇستايەك لەكاتى وانە وتنەۋەدا كەوتە ھەلەيەكى زمانەوانىيەۋە، زۆرى لەقوتابىيەكان ھەستىيان پىكرد بەلام نەيان ويست لەبەردەمى پۇلدا مامۇستاكەيان بشكىنن و بىخەنەۋە بەدرۇدا!!.

بەلام قوتابىيەكى بى سەلىقەۋ بى زەوق ۋەك فىشەكە شىتە بى پەردەۋ بەشىۋازىكى بى تام بەمامۇستا دەلىت: مامۇستا غەلەتت كردو راستىيەكەي ئەمەيە كە من لەسەر تەختە دەينوسم!!

مامۇستا لەۋىدا سوپاسى نەكرد چۈنكە بى شەرمى و بى ئەدەبى نواندوۋە شىۋازى ھەلس و كەوتى شىۋاندىۋە لەبەردەمى قوتابىيەكاندا لەرپىزى مامۇستاي كەم كردۇتەۋە! پىي ووت: بەپراي تۆ من تەمەلم و ھىچ نازانم و جەنابت فىرم دەكەيت ھا؟ بېرۇرەۋە تا باوكت نەھىنىت نەيەيتەۋە!.

لېرەدا قوتابىيەكى زىرەك و ژىر ئەگاتە فرىاي ۋەزەكەۋ ھەلەي ھاورىكەي راست دەكاتەۋە بۇيە بەئەدەبىكى جوانەۋە ھەستايەسەر پىۋ بەمامۇستى گوت: مامۇستاگيان بەيارمەتى خۆت ئەم ھاورى يەمان مەبەستى ئەۋەنەبوو كەتۆ زىرەك نىت و پسپۇرنىت لەمادەكەي خۆتدا، نەخىر بەلكو كاتى تۆ زانا بوويت و زانستت ۋەرگرتوۋە ئىمە منال بووين لەبىشكەدابووين! تۆقورسايى ھەموو قوتابىيەكان عىلمت كۆكردۇتەۋە لەسنگى خۆتدا، ئىمە ھەموو گوى لەتۆ دەگرىن و عىلم لەتۆۋە ۋەردەگرىن و ئەۋە پراي خۆيەتى و ئىمە لەسەرمان نى يە لەقوتابىيەۋە ھىچ ۋەربىگرىن، پاشان ئەم قوتابىيە زۆر بى ئاگايە لەجىاۋازى زانايان و لەۋانەيە چەندان مانايان دانابىت بۆ ۋوشەيەك كەتۆ بەدورو درىژى لەزانكۇدا خويندوۋتە و ئىمە ھەرنەشمان بىستون! بۇيە لەۋانەيە بۆچوونى ھەردوكتان پىي تى بچىت..

لېرەدا مامۇستا ۋەك شەبەقە گول گەش بوويەۋە روى كرده قوتابىيەكان ووتى: ئەم قوتابىيە راست دەكات و وايە!! بەھەر حال من سوپاسى ھەمووتان دەكەم لەسەر پىش كەش كردنى سەرنج و پىشنيارەكانتان لەسەر وانەكە!..

دەبا من و تۆش سبەينى دەپۆينە ناو كۆمەلگاۋە ئەم رېڭايە ئيش پىبكەين و
 نەلئىن: نەيخوات تالە من لەبەردەمىدا تەنەزول بكەم و خۆم بشكىنمەۋە بەسەرىدا
 ۋەك چۆن بەدەمەشۇفل ئوتومبىلە كۆنەكان دەقوپىنن!..

ئەم رېڭايە بۇ فرىاكەوتنى ھەلەيەكە لىتەۋە دەردەچىت و بتەۋىت پاشەپۇژ
 لەسەرت نەكەۋىت و دلى بەرامبەرىش راگىربكەيت ۋەك رومانەيەك وايە تەلەكەيت
 دەرھىنابىت و لەۋەدايە خۆت و دەۋرۋبەرەكەشت وردوخاش بكات بەلام تۆ توند
 لەمشتدا دەيگىرىت تا تەلەكەي پىۋە دەكەيتەۋە يان ھەلى دەدەيتە چۆلەۋانىەكەۋە
 خۆت و دەۋرۋبەرى لى پزگار دەكەيت!.

رینگای چوارهم:

(كەس حەزناكات ئەمەری بەسەردابگریت)

لەم دوایانەدا شادمان بووم بەبیینی خاتوو (ئیداتریل) راگری
(نوسەرانی ژیاننامەى ئەمەریکیەکان) (۱) لەنان خواردنیکی ئیوارەدا
کۆبووینەوهو پیم ووت: من خەریکی دانانی ئەم کتیبەم (۲)، و دەستمان کرد
بەلێدوان سەبارەت بە هاوریگرتن!..

ئەوخانمە ووتی: کاتیك دەربارەى (ئەوین یونج) زانیاریم کۆدەکردەوه
گەشتم بەپیاویك كە سى سال لەگەل ماستر یونج دا ژیاوو، ئەوپیاوه پىی
ووت: (لەماوهى ئەم سى سالەدا لیم نەبیستوو بەزەقى فەرمان دەربكات بەلكو
هەموو داواکاریەکانی لەشیۆهوی پیشنیاردان دەخستە بەردەستی خەلك!

یونج هەرگیز نەبووتوو: (ئەمە بکەو ئەوه بکە) یان (ئەمە بکەیت و ئەو
نەکەیت) بەلكو هەمیشە دەیووت: (ئایا بۆت هەیه ئەم کارە بکەیت؟) (ئایا
وادەزانیت باش وایە فلانە کار بکەیت؟)

زۆر جار نامەیهکی بنووسیاى بەسکرتیڤرەکەى دەووت: رات چۆنە
بەرامبەرى؟ ئەگەر چاوی بەنووسراوی کەسیکی تردا بخشانداى بەخاوەنەکەى
دەووت: (لەوانەیه ئەگەر ئەو پرستەمان بۆ زیاد بکردایە باشتەر دەبوو..!) واتە
هەردەم بواړیکی بۆ بەرامبەرەکەى دەهیشتهوه تا بەئارەزووی خۆی کەمیک
هەلس و کەوت بکات!..

شیوازیکی ئابەم جوړه، لەهەلس و کەوت کردن لەگەل خەلکی، وادەکات
لەبەرامبەرەکەت کە بەئاسانی هەلەکانی راست بکاتەوه، بەکارهینانی
شیوازیکی ئالەم چەشنە والەبەرامبەرەکەت دەکات هەست بەکەسایەتی و
گەورەیی و نرخى خۆی بکات وە دەیکاتە دونیایەک لەهەست بەخۆکردن. کاری

دەگرىتە دەست و دەيبەيت بەرەو يارمەتىدان نەك ھانى بدەيت بۆ شۆرش و
سەرکەشى!

دەى بۆئەۋەى جەھوى خەلكى بگرىتە دەست بىئەۋەى زىانىان لى بدەيت
يان تورەيان بکەيت ئەوا بپرگەى ژمارە (۴) جىبەجى بکە كە دەلىت:

(راستەوخۆ فەرمان دەرمەكە بەلكو پىئىنىيارى ژىرانە دەرىرە!)

پاشکۆی ریگای چوارەم:

(ئەمەت بۆ کرد؟)

لەبەرئەوهی ئیسلام پرۆگرام و داڕێژراوی پەرەردگارەو پەرەردگاریش
دەرۆن و ناخی مرۆقەکان دەخوینیتەوه و دەزانیت بەچی قاس و زویر دەبن!
و بەچیش کەیف خۆش و ئاسودە و دلخۆش دەبن!

فەرمان دەرکردن زۆر خۆشەو مرۆقە بۆخۆه‌ئانایش بیئت حەزی لێدەکا! بەلام
جیبەجی کردنی زۆر ستمەو نارەحەتەو هەلدیریکە کەم مرۆقە لەژیریدا بەسەلامەتی
دەردەچیت بۆیە خوای گەرە لەم بارەیه‌وه دەفەرمویت: ﴿فَأَنْقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾
(سورەتی التغابن ۱۶) واتە لەخوا بترسن بەلام بەپیی توانا! وردبەرەوه قورئان
بواریکێ ئەگەر تەسکیش بیئت بۆ ئادەمیزاد بەجی هیشتوووە کە لەوانەیه نەتوانیت
هەندێ کات لەخوابترسیت؟!.

ئەنەس (خوای ئی پازی بیئت) دەلیت: بۆماوی (۱۰) سال لەخزمەت (رسول الله) دا
بووم (ﷺ) لەماوهی ئەم دەسالەدا نەمدی پۆژیک پیم بلی ئای ئەنەس ئەمەت
بۆکرد؟ یان ئەوەت بۆ نەکرد؟ جاریکی ترشتی وانەکەیت؟ هەرگیز لەکەسی نەداوه و
قسەشی بەکەس نەوتوو،! بەلکو هەموو فەرمانیکێ بە (کنایە) و ناراستەو خۆبوو!
منیش لەسەرزمانی ئەنەسەوه ئەم شیعرەم داناوه و لەکۆرپیکمدا لە هەلەبجەیشەهید
لەسالی (۱۹۹۴) لەهۆلی ئەحمەد موختار جاف بەناوازه‌وه و تراوه کەئەمە
بەشیکیه‌تی:

ئەنەس دەفەرمویت بۆماوهی دەسال

لەخزمەتیا بووم لەدەر و لەمال

نەقسە ی پیی و تووم نەلینشی داوم

بەفیدای ئەوبی هیزو هەناوم

زۆربە ی کاتەکان بە ناراستەو خۆ فەرمانی دەرکردووە وەک ووتوو یه‌تی: پەحمەتی
خوا لەکەسە ی فلان شت دەکا! یان بەهاو لەانی دەووت: کامتان فلان کارمان بۆ

دەكات! يان كى نايەت لەگەلمان! (پيغەمبەر) مان (ﷺ) ئارەزوو ھەزى خەلكى بەلاوہ زۆر گرنگ بوو، تەنانەت ھاوہلان دەلین: ئەگەر بیزانیايە تاھەتى گوىگرتنى ووتارمان نيبە! ئەوكاتە ووتارى نەدەخویندو دەيخستە پەغبەتى خویمان!!.

با بانگەوازكاران ئەم رستانەيان لەبیر نەچیت و بەردەوام بەكاریان بەینن و تاقیان بگەنەوہ وەك (چۆنە لەلات پیکەوہ تا سلیمانی برۆین؟) (پیم خوش بوو فلان كەسم بۆ ببینی؟ يان بوارت ھەيە بابەتیکم بۆ وەرگیڤری؟ يان: چەند بەختەوہردەبووم ئەوكارەت نەکردايە؟ يان وای بەباش دەزانم وایرەنەكەیتەوہ؟ يان خوشم دەوییت تكايە ئەوكارە تاسەرەنجام بەرە؟) (پیتان چۆنە نقلتان بگەم بۆ ھەولیر؟ يان لەتۆم دەویت دلم نەشكینی فلان كتییم بۆ بخوینەرەوہ يان فلان نايەت يان فەرموودەم بۆ لەبەر بگە زۆر سوپاست دەكەم)!

ئەزانیت بۆچی یەك سەرباز ھەلناكەویت ھەزى لەسەربازی بیت و ھەمیشە رقی لەپۆستال و ئەفسەر و مەشقە؟ چونكە زەرەيەك ئیختیار لەدەستی خویدا نامییت!..

فەرمان دەرکردن لەرێگای پيشنیاری جوان و ژیرانەوہ سویدیكى گەورەى دیکەى ھەيە كە مامۆستا و فەرمانرەواكان غەم دایان ناگرت و بلین: كەس بە قسەمان ناكات دیارە ئەم قوتابیانە يان ئەم ئەندامانە ھیچیان تیا بەسەرنیبەو (سمەح و طاعە) يان لەژێرسفرەوہیە!

بەلكو پاشان دەلیت خویم پيشنیارم كرد بەلام ئەو وای بەچاك زانی كە كار بەپيشنیارەكەم نەكات، ھەرەك خویشی ریزو بەھای ناشكى و سامی لەدندا دەرناچیت.. بۆیە ووتوویمانە (ئەگەر دەتەویت لەبەرچاوی خەلك بگەویت، ئەوا داواكارى و فەرمانى زۆر بەدە، بەسەریاندا)!

بۆیە واجوانە ھەلگرانی بانگی ئیسلام: كتوپرى فەرمان دەرئەكەن چونكە دلنیاشبن یەكسەر و كتوپر دەشكیت! باریەك ھاتەلام ووتى مامۆستا عمر سبەینی دەبیت برۆی بۆ سیدصادق؟! ئى خوايە خو هیچ بواری بۆنەھیشتمەوہ و قسەى نەھیشتم منیش نەمزانی چى بلیم چونكە ھەرچیم بگوتايە ئەترسام بەسەركەش و

بی (سمع و طاعة) له سهره وه ناوم بهریت!! بویه هیچم نهووت، ووتی: چییه ئه لئی پیئت ناخوشه؟ ووتم نه خیر به لام به یانی دوو (موعد)م هیه!! خۆزگه بیگوتایه پیئت ده کریت سبهینی تا (سید صادق) برۆیت؟ ئه و برایه له ویدا ئه بله ق بوو!..

هه ی یاران، ئه گهر به وشییوه پئی بیگوتمایه! منیش ده مووت: به سه رچاو به لام ئه ی دوو (موعد)ه کهم چی ای بکه م؟ ئه ویش ده یووت: ده ی تو برۆ خۆم بووت جیبه جی ده که م!.

عائیشه ده فهر مویت: ئه گهر قورئان یه کسه ر به یه کجار به عهره بی بیگوتایه عهره ق حهرامه و ناییت بیخۆنه وه؟! ئه وانیش ده یانوت: بو مان ته رک نادرئ هه ر ده یخۆینه وه بو مان ته رک نادریت؟! به لام قورئان به سی قوناغ پیشنیاری ده کرد که باش وایه عهره ق نه خۆنه وه ئه و جا ئه مری قه ده غه کردنه که ی ده رکرد!! (فلیتذکر اولوا الالباب)!

بەشی پینجەم:

(واز لە بەرامبەرە گەت بەینە باناوی دەم و چاوی نەتکیت)

چەند سائیک لە مەوبەر (کۆمپانیای ژنرال الکتریک) پووبەرووی کاریکی زۆر وردو نارەحەت بوویەو! ئەویش ئەو بوو کە پێویستی دەکرد کە سەرۆکی یەکی لە بەشەکان لابەرن کە ناوی (تشارلس) بوو!..

(تشارلس) زۆر لێھاتوو بوو لەئیش و کاری کارەباییدا بەلام ھەرکە کرا بەسەرۆکی بەشی ژمیریاری کۆمپانیا یە کسەر کزی و شکستی پێوە دەرکەوت، لەگەڵ ئەوەشدا کۆمپانیا نەیدەوێرا پەخنە یی بگریت یان زیانی پی بگەینیت! و بەبی ئەویش نەیان دەکرا، ئەم پیاوێ خاوەنی ھەستیکی ناسک بوو، زۆر شت کاری لە دەروونی دەکردو زویر دەبوو.. ناخۆ دەیت ئەم کۆسپەیان چون چارەسەر کردبیت؟

زۆر بەناسانی، ھەستان لە قەبێکی گەورەیان بوو ھەلبژارد کردیان بە ئەندازیاری سەرپەرشتیاری کۆمپانیا و کەسیکی تریان ھینا و کردیان بە سەرۆکی بەشەکە،

تشارلس زۆر دلخۆش بوو بەم نازناوە نوویە، ھەرۆک بەرپێوە بەرەکانی تریش شادمان بوون.. چونکە کۆسپێکی ئاوا وردو ھەساسیان چارەسەرکرد. بەبی ھیچ جۆرە بۆلەبۆل و نارەزایی یە!

بەلام ئیمە بەئەنقەست زۆر جار ھەولێ بریندارکردنی ھەستی خەلکی دەدەین.. پەخنە لە کۆپو کچەکانمان دەگرین لە بەردەمی خزم و بیگانەشدا، بەبی ئەوێ ھەستی بەو برینە سوێ بەکەین کە کارلە ھەستی گەورەیی و گرنگیان دەکەویت!

لەگەل ئەو ھەدا ئەتوانىن بە ووشەيەكى ناسك، دوو وشەي ژىرانە، ھەست
كردن بەبىر بۆچوونى بەرامبەر، نەھيلىن ئەوبىر نە بکەويىتە جەستەي ئەو
دۆستەمان!

دەي وازبىنە بالەجارى داھاتوودا ئەم رېگايە سەرکەوتووە بەكار بەيىن
ئەگەر پوژى ناچار بووين كەسيك لەشويىنيك لا بەرىن يان كاريك بەمندا ليك تەرك
بدەين يان خزمەتكارىك بگۆرىن.

مستەر (دوايت مورد) توانايەكى بى سنورى ھەبوو لە ناشت كردنەو دەي
دو كەسدا كە خەريك بوو قورگى يەكتەر دەر بەيىن! چۆن؟

ئەم پياوھ بەھىكمەت و ژىرى ھەولى دەدا بگاتە ئەو خالانەي ھەردوو كيان
لەسەرى يەكن، و دووپاتى دەكردنەو و پاشان زياتر گەورەي دەكردن و
پوژىنى دەكردەو ئەتر ھەرچىيەكى كردووە نەيدەھيشت لا يەكيان لەسەر
ھەقى بىمىنىتەو ھەو ئەولاكەيان لەسەر ناھەقەكەي خۆي!..

پاش چەندان سال بەسەر دوژمنايەتتايە سەختەكەي نيوان توركيانو يونان
بۆ دواجار (۱۹۲۲)دا توركيانو ويستى بەيەكجارى يونان لەسەر خاكەكەي
و دەرنى، (مصطفى كمال ئەتاتورك) سەربازەكانى خۆي كۆكردەو ھەمان
قسەي ناپليوني بۆ كردنەو و پىووتن: تائەو شوينەي مەبەستتانه بىگرن كە
دەرياي سىي ناوھراستە!.

لەيەكى لەجەنگ ناھەموارو پەرلە تالوھەكانى سەردەمدا توركيانو سەرکەوت
بەسەر يوناندا. لەو كاتەي ھەردوو سەرکردەي يونانى (تريكوپس و ديونس)
بەرەو كۆشكى كمال ئەتاتورك بەرپوھبوون بۆ خۆدان بەدەستەو، ھەموو گەلى
توركى ھەك باران نەفرىنيان لەدوژمنى تىك شكاوى چەندان سالەيان دەكرد!
بەلام كمال زۆر خوشحال نەبوو بەتام و چىژى ئەوسەر كەوتنە دەگمەنە!
تەوقەي ل گەلياندا كرد و پىي ووتن: (فەرموون دانىشتن وا ديارە زۆر

ماندوون!) پاشان به ئه پهری توانا و لیھاتووی خوئی ویستی ئیش و ئازاری
 تیک شکانه سهربازویییه یه که یان له سهه سوک بکات بویه پووی تی کردن و
 پیی ووتن: (له وانیه لهم جهنگه دا حالی سهرکه و توو با شتر نه بیئت له حالی
 دؤراوا!) لهو پهری خوشی و سهفای سهرکه و تندا ئه م ئه تاتورکه ئه وهی له بیر
 نه چووکه ئاوی دهم و چاوی به رامبه ره که ی نه تکینیت!).
 ئه م ریگایه جی به جی بکه که ژماره (۵) هه ده لیت:
 (واز بیینه له به رامبه ره که ت با ئاوی دهمو چاوی نه تکیت)

پاشکوی ریځای پینجه م:

له جهنگی (مؤته) ی سالی (۹) ی کوجیدا، سوپای ئیسلام به سهرؤکایه تی شمشیری خودا خالیدی کوپری وهلید (خوالی پازی بیت) له سهرخاکی سوریا دا له جهنگی نا بهرامبهردا بهرامبهردا سوپای پۆم وهستا که سوپای کوفر له (۲۲۰) هزار زیاتر بوو له بهرامبهردا سوپای ئیسلام له (۸) هزار تیپه پری نه ده کرد! بویه خالید بیری کرده وه که به شیوازیکی هونری جهنگی سوپاکه ی له گورگانخوردوی رزگار بکات نه وه بوو توانی پاشه کشته یان پی بکاته وه به زیانیکی که مه وه که یاندنی یه وه مه دینه ی پرله نور نه مه ش زاراهوی سهر بازیدا جوړیکه له سهر که وتن!

نه وه بوو خیزان و مندال و کهس و کاری مواهیده کان ده رگیان ئی نه کردنه وه و پیان دووتن (لاچن هه ی هه لاتوه کان) ترسنوکه کان! سهر بازه کانی ئیسلام له داخندا نه یانده زانی چی بکن چونکه نه وه خه لکه له سوریا نه بووه نازانی وه زعه که خویناوی بووه، بویه زور ناره حهت بوون که ناوا پیشوازیان ئی ده کریت! خه لکی به خالیدیان ده وت:

(خالید شیره که ی قوره ییش! پاله وانه که ی ئو خودا! ئیستا سوپای ئیسلامی به تیکشکاو ی هینا یه وه!) له مه ش خراپه تریان پی ده گوترا!!

به لام سهر داری ده رونناسان (پیغه مبه ر) مان ﷺ به پرویه کی خوشه وه پیشوازی ئی کردن و هه والی جهنگه که ی ئی پرسین و به وردی گوئی له وه لامه کانیان ده گرت و پاشان له ناو جه ماوه ری موسولمانی پایته ختی ئیسلامدا ده ری بپی که (ئیوه هه له اتوو ترسنوک نین به لکو ئیوه هیرش به رو هیرش به ره وهن) فه رموی: (بل انتم عکارون ولستم فرارون!)..

ئی له وه خوشیه ی خالید و سوپاکه ی ده ستیان که وت له وه پیشوازیه که وره یه ی سهر داری مروفا یه تی لیی کردن..

خۆزگە ئیمەى قوتابییانى ئەو (پینغەمبەر) ھا بەو چەشنە مان بکردایە لەگەڵ ئەو کەسانەدا و کە لە کاریکدا سەرکەوتوو نابن یان تیک دەشکین نە کە چەپلەمان ئی بکوئینایە و لەناو خەلیدا ئابرویان بپرایە و ئاوی دەم و چاویان بپکایە !

لە مانگی (۱۲/۱۹۹۳)دا لەو نەکسەییە بەسەر بزوتنە وەدا ھا و بۆ ئەو هی زیاتر کورد کوژی پەرەنەسنیەت بەرەو چیاکان پاشەکشەى کرد و شارەکانى دابە دەستەو، تەنھا لەشارى ھەلەبجەدا سەرکەوتوو بوون بەلام بەبى دەنگى بەر پرسى ئەو شارە شارەکشى دابە دەستەو و ھیزەکانى بەرەو چیاکان کشاندەو!

گەر وەرەو بچوکی خەلکی لەو سەرکردەییە تۆرەبوون و قسەیان پى دەگوت! منیش بە پینچەوانەو بۆ مەسەلەکەم دەروانى دەم وت بەلە دورەو حوکم نەدەین، ئەگەر وەك ئەو فەرماندەییە لە ناو خوین و تە پوتۆزی شەپە نابەرەبەرە کەدا بوونیاىە و بمانزانیاىە لەچ حالیکى نااسایى دایە ئەو رایەى ئەومان دەبوو!

پاشانیش دەرکەوت ئەو کەسە کەسیکی سیاسەتمەدارو سەرکەوتوو چونکە چەند (۲۵۰) موجاھیدیکی نەدا بە دەم ناگری شەریکی نابەرەبەرەو و پاشان ئەگەر ئەو پۆختەییە نەکشانداتەو بۆ چیاکان و لەوئى نەیکردنایەتەو بە مەلەبەندى کۆکردنە وەى موجاھدى شارەشکست خواردوکان ئیستا بەدنیایى یەو دەئیم باس و خواستى بزوتنەو نەدەما !

تانەت موسولمان پیئشى خۆش نییە کافریش ئابروی بچى و ئاوی دەم و چاوی بپکى، سەرکردەى کوردى موسلمان (صلاح الدين الأيوبي- خوالى رازى بیئ- پاش ئەو هی بەتەواوەتى خاکی ئیسلامى پاک کردەو لە داگیر کەرە خاچ پەرستەکان و خاچ پەرستانى بەشکاوی بەرو ولاتەکانى خویمان ناردەو لەو کاتەدا کە پى ی گوتن بپۆنەو و ھەرگیز بیر لە داگیر کردنى خاکی پیرۆزى ئیسلام نەکەنەو ئەوانیش ریز ریز ئەیاندا بەلای چادەرەکەى صلاح الدين داو (صلاح الدين)یش پیئى خۆش نە بووکەس بە شکستى بینى بۆیە پۆشتە ناو چادەرەکە یەو.. پاشان ئی یان پرسى قوریان ئەو بۆچى سەیرت نەدەکردن کاتى دۆژمنانى خوا بەلوت شکاوی (سوپاس بۆ خوا) بۆ ولاتە کانیا ن دەگەرەنەو؟

لە ھەلامدا صلاح الدین ووتی: پێم خۆش نیە بیانبینم بە شکاوی و تەریق
ببنەو ھەزناکەم ئاوی دەم و چاوی کەس بتکێت.. ئەمە رای سەرکردەییەکی
موسڵمانە کە چی داخەکەم ھەندی موسڵمان خۆشحال و بەکەیف دەبن کاتی
لەدەمەقالە و گفتو و گوڤا براکەیان دەبەزینن!!

لەسەردەمی کۆندا سەردەمی عەباسییەکان و دواي ئەوانیش دەگیرنەو ئەم
گیانە لە ناو راوچی یە موسڵمانەکاندا بەدی کراوہ راوچیەکانی ناوچەیی دیمەشق
کە دەچون بۆ راو بیگومان ھەندیکیان نیچیری باشی دەبوو، ھەندیکی تریان ھیچی
نەدەکوشت ئەوانەیی زۆریان کوشتبوو، بەو کەسانەیان دەگوت کە ھیچیان نە
کوشتووہ ھا تۆش ئەم نیچیرە بە ماینەکەتدا شوڕ کەرەوہ تا کاتی خۆمان کردەوہ
بەناوشاردا کەس گالته تان پی ناکات! ئەوانیش پاش گەرانەوہ بۆ مائەوہ بۆیان
دەناردنەوہ.. ئیمامی عەلی (خوای لی پازی بیٹ) سەرکەوت بەسەر سوپاکەیی (حەرب
کۆری شەرحەپیل)دا لەجەنگی سەفین دا، کاتی ئیمامی عەلی پۆشتە ناویان بۆ
دائنەوایی کردنیان لەگەرانەوہیدا (حەرب) پەوانەیی کردەوہ بە پیاوہیی و عەلیش
بەسواری بوو علی ووتی: ئەی حەرب بگەرێرەوہ (تۆ بەپی و من بەسواری) بۆ من
فیزو گەوہریی یە و بوٹۆش زەلیلی و سەرشۆریە و پێم خۆش نییە!.

لە ئێران لەم نيزامی جمهوری ئیسلامی یەدا شتیکی جوانم بەدی کردوہ تیایاندا
ئەمیش ئەویە کە سەرۆک کۆمار پەفسنجانێ پاش تەواو بوونی ماوہی سەرۆک
کۆماری یەکەیی.. پیویستی دەکرد جیگایەکی وا دیاری بکریت بۆی کەتیايدا
شەخصیەتی پارێزاو بیٹ.. بۆیە لەقەبیکی گەرەو دەزگایەکیان خستە ئەستۆی و
ناویان نا ئەنجومەنی دیاری کردنی بەرژوہندیەکانی نيزامی جمهوری اسلامی
ایران!! خۆیشی دای پی ی خۆش دەبیٹ و گەلی ئێرانیش لەبەرەمەندی و
لێھاتووی ئەو سەرکردەیی بی بەش نابن!...

رێگای شەشەم:

(چۆن بتهوێت خەلکی بەرەو سەرکەوتن بەریت)

(بیت بارلو) ھەموو ژيانى لەگەران بەناو وولاتەکاندا بەسەربردووە بەمەبەستى یارى (سىرك) بەھاوڕییهتى ئەسپەكەى و سەگەكەى لەم شار بۆ ئەو شار یاریه ھەزەلى یەكانى پيش كەشى جەماوەر دەکرد، وەمن زۆر حەزم بەو دەکرد كە سەیرى دیمەنى (بیت) بکەم كاتێك پڕۆقەى بەسەگیكى تازە دەکرد بۆ فێر بوونى یاریهكان! یەك شت زۆر سەرنجى پراکیشام ئەویش ئەو بوو كاتى كەسەگەكەى یاریهكى تازە فێردەبوو با فێر بوونیكى كەمیش بیئت خۆى بۆدەخست بەپشتا و ئافەرىنى ئى دەکرد و پارچە گوشتیكىشى بۆ ھەلەدا! ئەم تۆزە فێربوونەى لەبەر چا و دەكردبە شتیكى زۆر گەرەو مەمنوونى دەبوو!

من سەرم سوپدەمینی ئاخو ئیمەى مروۆ ئەم رێگایە بۆچى لەگەل خەلکی بەكارنەھینین؟

بۆچى لەباتى قامچى گوشت بەكارنەھینین؟! یان لەباتى رەخنە و لۆمە كارى، پیا ھەلەدان بەكاربھینین؟! بۆچى لەسەر كەمترین چاكە مەدحى خەلك نەكەین؟! كە بیگومان ئەمانەشە خەلکی بەرەو بەردەوام بوون و چۆكدانەدان دەبات.

(لویس لویس) لە رێگای تاقیکردنەووە وە بۆى دەرکەوت كە مەدح كردنى خەلك لەسەر كەمترین چاكەیان زۆر بەسودو بەكەلكە تەنانەت لەگەل تاوانبارانى زیندانى (سەنج سەنج) لەم كاتەى كە ئەم فەسڵەم دەنووسى نامەیهكى ئەوم گەشتە دەست كەتیايدا دەیووت: بۆم دەرکەوتووە كە كەمترین ریزلینانى ئەو ھەولانەى زیندانى یەكانى سەنج سەنج لە پینا و چاكبوونى خویاندا دەیدەن ئەنجامیكى ھەر فرەباشى ھەیه و ھەنگاویان پى دەنیت بەرەو

باش بوون و گوڤان! زۆر کاریگەر تره له ره‌خنه گرتن و لومه کردنیان و گه‌پان به‌دوای هه‌له‌ کانیاندا!...

من خۆم هه‌رگیز زیندانی کراوی و (سنج سنج) نه‌دیوه! به‌لام نه‌گه‌ر سه‌یری رابوردووی خۆم بکه‌م نه‌توانم بلیم هاندان و پیا هاندان بازۆر که‌میش بووبن بوونه‌ته‌ هۆی گوڤینی پیره‌وی ژیانم ئایا تۆش له‌ لایه‌ن خۆته‌وه‌ بی‌ که‌م و زیاد نه‌مه‌ نالیی سه‌باره‌ت به‌ ژیانى خۆت؟

میژوو پریه‌تی له‌ به‌لگه‌ی گه‌وره‌ گه‌وره‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ ریزلییان له‌به‌رامبه‌ره‌که‌ت کاری واده‌کات وه‌ک موعجیزه‌یه:

نزیکه‌ی نیو سه‌ده‌ له‌مه‌و به‌ر مندالیکی ته‌مه‌ن (۵) سالان له‌شاری (ناپۆلی) ئیتالیا کاری ده‌کرد، نه‌م کوڤه‌ له‌ژیاندا تاقه‌ ئاواتیکی هه‌بوو نه‌ویش نه‌وه‌بوو ببیته‌ (گوڤانی بیژ) به‌لام مامۆستا که‌ی یه‌که‌مجارى بی‌ هیوای ده‌کرد و پیی ده‌وت: (کوڤی خۆم تۆ هه‌رگیز به‌ته‌ما مه‌به‌ ببیته‌ گوڤانی بیژ چونکه‌ ده‌نگت له‌ گفه‌ گفی باده‌چیت!!).

به‌لام دایکی هه‌رچه‌نده‌ ژنه‌ جوتیاریکی هه‌ژار بوو، به‌لام به‌توندی ده‌یگوشی به‌خۆیه‌وه‌و مه‌دحی ده‌نگه‌که‌ی ده‌کرد و پیی ده‌گووت: تۆ توانایه‌کی باشی گوڤانی وتنت تیدا‌یه‌!

به‌پیی په‌تی و به‌رده‌وام کاری سه‌ختی ده‌کرد تا پاره‌په‌یدا بکات و سه‌رفی بکات له‌ پیناو کوڤه‌که‌یدا تا فیڤی موسیقا ژه‌نی ببیت، بینیت که‌ چۆن (مه‌دح) کردن و پیا هاندانی نه‌م جوتیاره‌ ساده‌یه‌ بوو به‌هۆی گوڤینی په‌وتی ژیانى منداله‌که‌ی! له‌وه‌ش ده‌چیت ناوی نه‌و هونه‌رمه‌نده‌ت بیستبیت ناوی (کاروزو)ه‌!

کوڤیکی تر له‌ (لندن) ئاواتی نه‌وه‌ بوو ببیته‌ نووسه‌ر، به‌لام وا دیار بوو قه‌ده‌ری خوا پیچه‌وانه‌ی نه‌م چه‌زه‌ی بوو! نه‌وه‌ بوو چوار سالی نه‌برد،

ئەو ھەندەي زانى باوكيان بەرەو زیندان راپینچ کرد بەھۆی ئەوھى كە نەیتوانیوھ قەرزەكانى بداتەوھ! تا ئەم منداڵە ناچار بوو بو بژئوی ژيانى دەستىدايە ئیشیکى زۆر هیچ كە وەرەقەي دەنووساند بە قوو تووتى بۆیەوھ!

ئەم كاسپییەشى لە شوینیکدا بوو كۆنە خەزینەيەكى چۆل و ھۆل كەمشك تيايدا سى بازى دەکرد! ژوریکى بچوكى لەسەربان گرتبوو لەگەل دوو منداالى تری سەرگەردانى لەندن پیکە وە دەخەوتن! زۆر بەكەمى باوهرى بەتوانای و نووسەری خۆی ھەبوو تەنانەت لەترسى ئەوھى نەوھك گالتەي پى بکەن تا ھاورینگانى نەخەوتنايە ھىچى نە دەنووسى، ھەرچى چیرۆكى دەنووسى و دەینارد بۆ گوڤارەكان لەبەر لاوازی بلأویان نەدەکردەوھ! پاشان ئەو پۆژەي ئەو بەخەيالیدا نەدەھات وا ھاتە پینش يەكى^۲ لە گوڤارەكان چیرۆكەكەي بۆ بلأو كەردەوھ!

بەلى^۱ خو فلسیكى پى نەدرا لەسەرى بەلام پۆژنامە نوسەكە پياھەلدان و مەدھىكى باشى كەردبوو كە بەتوانايە لە بواری چیرۆك نووسیندا، ئەوھ بوو ئەو پۆژە خوشە ھاتا ئیوارە بەجادە و كۆلانە كاندا دەسورايەوھ و فرمیسكى شادى لە چاوەكانى دەبارى و بەسەر كۆلیدا لافاوى دەکرد، ئەمەش بە ھۆی ئەو ریزلینان و پياھەلدانەي رۆژنامە كەوھ بۆی!

ئەزانی ئەگەر ئەو پياھەلدان و (مەدح) كردن و ریزلینانە نەبوايە جیھان بە گشتى بى بەش دەبوو لە ئەدەبىكى گەورەي وا كە كتیبخانەي ئەوروپى دەولەمەندكرد لە رینگای چیرۆكە جوان و قەشەنگەكانییەوھ.. ئایا بیستۆتە ئەو پیاوھ كى^۳یە؟ ناوى (تشارلس دیکنز)ە!

نیو سەدە لەمەوبەر منداالىكى تر لە (لندن) كاتیبكى بى^۴ ھەمیەت بوو لە دوكانىكى بچوك دا، لەكارمیر (۵) بەیانى لە خەو ھەلدەستاو دوكانەكەي گسك

دەداو پیک و پیکى دەکرد و پاشان ماوەی (۱۴) کازمیری تەواو لوتی داژەندبوو بەسەر قەلەم و دەفتەردا و کاری دەکرد:

ئەم لاوە رقی ھەستا لەم کارەى و لەبەرچاوی کەوت، پاش دوو سال بەسەر ئەوک کارەیدا تاقەتى ئى براو بەیانى یەکیان ھەستا و بەپراکردن (۱۵) میلی برى بەلى تاگەیشتە دایكى کە لە ماله دەولەمەندی کدا کاری دەکرد و لى پارایەو کە بەدەست لەو کارە ھەلبگریت و سویندى بۆ خوارد ئەگەر زۆرى ئى بکات بۆگەرانیو بە سەرئیشە کەى خۆى دەکوژیت!!

پاش ئەو ھەستا بەنووسینی نامە یەکی دور و دریزى بۆ مامۆستای قوتابخانە کەى پیشووی کەتیايدا باسى چارەپەشى خۆى کردبوو لە ژياندا!! مامۆستا کەشى ریزیکى زۆرى لینا و دلنای کرد کە تۆلاویكى تەواویت و لیھاتوو زیرە کیت! پاشان کردى بە مامۆستا لە قوتابخانە کەیدا. ئەم ریز لینانە پاشە پۆزى ئەم لاوەى بە تەواوەتى گوپى و کاریکى واگەرەو ئاشکرای کردە سەر ئەدەبى ئینگلیزى نوێ، ئەم مندالە لەو کاتەو تەمرو زیاتر لە (۷۰) کتیبى نووسیو بەھۆى نوکی قەلەمە کە یەو زیاتر لە (۲) ملیون رىالی دەست کەوتوو!! لەوانە یە ھەموومان ناوی (ھ.ج.ویل) مان بیستبیت؟!.

ئایا دەتەویت حالى خەلکى بەرەو باشى بەریت؟ ئەتەویت کەسانیک چاک بکەیت؟ ئەگەر ئیمە من و تۆ ھانیان بەدین بۆ ئەو ھى ھەست بەو بەھرە شاراوانە بکەن لە تیاياندا دانراو، ئەوکاتە ئەک ھەر ئەو ھندە بەلکو زیاتریش لە چاککردنیان، بەلکو سەر لەنوێ دروستیان دەکەیتەو! ئەترسم واگومان بەریت ئەمە زیادە پەویبە؟!..

دەى کەواتە گوێ بگرە بۆ ووشە پەرشنگدارە کەى (ولیم جیمس) کە ھەموو میژووی ئەمەریکی زانیەکی دەروونناسی تری وەک (جیمس) ی بە خۆیەو ھەدیو، دەلێت: (ئەگەر بەراوردیک بکەین لە نیوان ئەم حالەتەى ئیستامان و

ئەو حالەتەي كە دەبىت پىي بگەين، بۇمان دەردەكەويت كە ئىمە نىوہ زىندوين و نىونە فەرين! وە ئىمە بەشىكى زۇر كەمى تواناي لەش و مېشكمان بەكار دەھىنين! يان بەشىوہيەكى تر: ھەموو كەسيك لە ئىمە لەو سنورە تەسكەدا دەژى كەخۇي بۇ خۇي سازاندوہ! لەھەمان كاتدا ئەو خاوەنى ھىزو توانايەكى زۇر و جۇراو جۇرە بەلام وەك عادەتى مروؤف خۇي لا دەدات لە بەركار ھىنانيان).

بەلى تۇ ئەي خوينەرى بەپىز خاوەنى چەندان ھىزو تواناي جيا جيا و جۇراو جۇرەيت بەلام تۇ لەبەكار ھىنانيان خۇت دەدزىتەوہ! يەكى لەو توانايانە: توانىنى مەدح كردن و پياھەلدانى خەلكىيە، دروست كردنى گيانى ھىوايە لە دەروونياندا ئەمەش لە پىگەي ئاگادار كردنەوہيانەوہ دەبىت لەو بەھرە شاراوانەي ناوہ وەيان. بۇ ئەوہي جلەوي خەلكى بگريتە دەست بەبى ئەوہي ئازاريان بدەيت يان تورەيان بكەيت برگەي ژمارە (۶) جى بە جى بكە كە دەلىت: (كەمترين چاكەي خەلك باس بكە و پۇبچۇ لە پىزلىنانياندا).

پاشكۆى شەشەم:

(مەدح كوردنى خەلك له قوتابخانەى ئىسلامدا)

خوای گەورە تواناو بەهرەى لەسەر جەم كەسەكاندا دروست كوردە، بەلام هەندى خەلكى ھەلى بۆ دەرخسى و دەورو بەرەكەى لەگەلیدا دەگونجیت ئەو تەواناو بەهرەكانى سەرھەلەدەدات تیاياندا و بەھۆیەو ناودەردەكەن و ھەلەدەكەن! بەلام هەندىكى تر بەھەر ھۆیەكە وە ھەبیت تواناو بەهرەكان دەبن بە ژیرەو و ناوی دیار ناییت و كەس نایناسیت).

چونكە خوای گەورە لەسورەتى (الرحمن) دا دەفەر مویت: ﴿الرَّحْمٰنُ ۝۱ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ۝۲ خَلَقَ الْاِنْسَانَ ۝۳ عَلَّمَهُ الْاَبْجَانَ ۝۴﴾ (سورەتى الرحمن ۱-۴) واتە لەگەل دروست كوردنیدا داھینان و زانیاری و تاقیکاری تیدا دروست كوردە.

بەلام ئەگەر كەسانىك ھەبن خەلكى ھان بەدەن بیان جولینن و باوەریان تیدا دروست بكەن بەلپھاتوی خۆیان ئەوكاتە بەهرەكان گەشە دەكەن و دەپشكۆین.. بۆ نمونە شیعەر بەهرەىكەى ئەدەبىیە... مامۆستا پێبوار حمە سلیم لە دیدارىكدا گوڤاری رابەر لەگەلیدا سازى كردبوو ئەم لیدوانەىدا: (شعر بەهرەى، ئەو بەهرەىش لەھەمووكەسىكدا ھەیە!) بەلام هەندى كەس بەھاندان و مەدح كوردنى خەلكى بۆیان بەھەر شاعیرەكەیان تیدا گەورە دەبیت و ناودەردەكەن بەلام هەندىكى تر لەپریگەى لاقرتێ و پێكەنین و بەسوك سەیركردنى شیعەرەكەىو لەشیعەر نووسین ساردی دەكەنەو!

لەپۆلى چواری نامادەیی بووم تازە بەتازە كزەبای شیعەر سەرى لیدەدام و شیعەرىكم لەژێرناوی (ئیمە) نووسی بۆ ھاورىكانم خۆیندمەو، قوتابىەكى زیرەكى پۆل پێى ووتم: شیعەر كاری گیل و بى ئیشییە.

(پێغەمبەر) ﷺ لەگەل ئەبوبكر الصديق دا كوچیان كرد بۆ مەدینە، لەپریگا گەشتن بە شوانىكى منداڵ ناوی (عبدالله ی كورپی مەسعود) بوو ماوھىەك لەلای مانەو و (پێغەمبەر) مان هەندى دوعای خۆیند بە گوانى بزنىكى بى شیردا و ھاتە

شیرۆ تیریان خواردهوه.. عبدالله زۆر هەزی کرد ئەو دوایە فیربیت بۆیە داوای کرد لە (پیغمبەر) ئەو دوایە فیربیکات.. بەلام (پیغمبەر) پیکەنی و دەستی هینا بەسەریداو فرمووی: (ئێستا نا، بەلام وادیارە تۆ کە سیکیت زوو شت فیردهییت!) کێ دەلی لهوانەنییە ئەم مەدحە جوانە وای لە عبدالله کرد پاش موسلمان بوون، ئەوەندە گرنگی دەدا بەزانستی قورئان و فرمودە کەبوو بەخاوەن (مدرسه)یەکی (علوم حدیث)ی (ابن مسعودی) لەکوفە!!..

یان ئەوسەر دەمە (پیغمبەر) پەیماننامە (حیدییه)ی ئیمزا کرد. یەکی لهخالەکانی ئەو بوو هەرموسلمانیک پرواتەو بۆ مەکە نەگێرنەو بەلام هەرکافرێکی قورەیش موسلمان ببیت دەبی بدریتە دەستی قورەیش!! (ئەبو بصیر) موسلمان بوو.. هات بۆ مەدینە بەلام (محمد) لەسەر وەعدی خۆی ناردیەو بۆ قورەیش.. لەریگا فرسەتی هینا و یەکیکیانی کوشت و هەلەات لە دەستیان کاتی (پیغمبەر) ﷺ هەوآلەکە ییست زۆر دلخۆش بوو فرمووی: (ویل امە، محش حرب لوکان معە رجال) ! واتە: ئای کە شەرانی و سوارچاکە ئەگەر پآلپشت و پیاری لەپشت بوایە! هەرئەم پیاھەلەدان و مەدح کردنە وای ئی دەکات لەگەل هەندی پیاری تری وەک خۆی لەقورەیش هەلەاتودا یەک مەترسی گەرە لەسەر بازرگانی قورەیش دروست دەکەن.. تا قورەیش ھاواری ئی هەستاو لە (محمد) ﷺ پارانەو کەوهریان بگریتهوهو ئەو خالە بسپریتەو لە (صلح حدیبیە)دا!!..

هەموو لیھاتوو و کارزانیک لەھەربواریکدا ببیت دلنیابە هاندان و پآلپشتی دلسۆزانە (کەسانیک گەیاندوونییە ئەو ئاستە).

من لەسالی (۱۹۸۳) دا لەپۆلی سییەمی ناوھندی بووم لە (دواناوەندی دراساتی ئیسلامی لە هەلەبجە) (رێبوار احمد)ی خۆشنوس لەمزگەوتی م. مەلا صالح ی گەرە پیی ووتم خەتی وردت خۆشە بۆ هەول نادەیت ببیتە (خطاط)؟ لەپروژە بەدوا هەلەدەوان هەرچی کوراسە ی خۆشنوسی خۆشنوسە گەرەکان هەبوو پەیدام کردو خۆم کرد بە (خطاط)!!.

لهوکاته‌دا که پرۆقه‌م ده‌کرد.. به‌پراستی خۆیشم دانى پيادا ده‌نيم به‌مره‌که‌ب و قاميش و ماجيك مالى باوکم هه‌راسان کردبوو! بۆيه هه‌ندى جار توپه‌ ده‌بوون و هونه‌ره‌که‌يان له‌لا سوک ده‌کردم.. منيش له‌وه‌دا‌بوو وازى لى‌به‌ينم.. به‌لام هاندانى دوو‌که‌س وایان لى‌کردم به‌رده‌وام بم تا بووم به‌ سى‌يه‌مين خطاط له‌شارى هه‌له‌بجهدا پاش (صالح امين عزيزو جلال نجم الدين)!!

يه‌که‌م هاندەر (انور توفيق)ى برام بوو که هه‌رکاتى له‌به‌ره‌کانى جه‌نگى عىراق/ئىيران ده‌گه‌رايه‌وه‌ کۆمه‌لى ماجيك و کوراسه‌ى خه‌تى بو‌ ده‌هينامه‌وه‌ و پى‌ ده‌گوتم: (ده‌ى زياتر هه‌ول به‌ده‌! به‌پراستی له‌وجار باشتربوویت که هاتمه‌وه‌ به‌ ئىجازه‌!!..)

دووهميان (خوالى خۆش بي‌ت) (ماموستا محمد عبدالله) بوو که خالم بوو پى‌ ووتم: قه‌د وازى لى‌نه‌هينى ئەمه هه‌روه‌ک ناوت ده‌رده‌کات و مه‌شه‌ور ده‌بييت ژيانى خۆيشت ماديه‌ن مسۆگه‌ر ده‌کات!

هه‌ست ده‌که‌م ئەم ديوه‌زمه‌ى (حه‌سودى)يه ئىسک تاله‌ ناھيلى له‌و دل‌وه‌ مه‌دحى که‌مترين چاکه‌ى ئەوخه‌لکه‌ بکه‌ين و زياتر سوريان بکه‌ين له‌سه‌ر به‌رده‌وامى و کۆلنه‌دان! تا جارى واش هه‌يه هه‌ول ده‌دين ساردیان بکه‌ينه‌وه‌ قايش پانکه‌ى گوپوتينيان خاوکه‌ينه‌وه‌. کاک ري‌ناس على موسيقاژهنى به‌توانا سکالای ده‌کرد و ده‌يووت: من نيازى وایه به‌م هونه‌ره‌ خزمه‌تى ئىسلامى عه‌زىز بکه‌م و له‌م پى‌يه‌دا زۆر ماندوو‌ده‌بم و جارى‌واه‌يه تانىوه‌ى شه‌و به‌رده‌وام خه‌رىكى پرۆقه‌کردنم: که‌چى ده‌مه‌تالیک به‌رد ناخاته سه‌ر به‌ردو گورج ده‌خه‌وي‌ت! له‌باتى هه‌موو هاندان و مه‌دح کردنىک پى‌م ده‌لى: ئه‌رى هه‌موو شه‌ويک ئەم جىک وورپه‌ت له‌چىيه‌ بۆناھيلى خه‌لک بخه‌وي‌ت به‌قوربان!! ئەها ميلله‌تى ئىمه‌ له‌هونه‌رى خه‌لک ساردکردنه‌وه‌دا چه‌ند لى‌هاتوون!.

بەشی جەوتەم:

(ناویکی جوان بۆ سەگە گەشت ھە ئېزیرە)

کچیکی خزم ناوی (ارنست جنت) و خزمەتکاریکی تری گرت تا لەگەڵ خزمەتکارەکانی تردا کاری ناومالی بۆ پاپەرپینن، و پێی ووت لەپۆژی دووشەممەیی داھاتوو ھو دەست بەکار بە؟!

لەم کاتەدا (جنت) پەییوھندی کرد بە ئەو مالمەیی کە ئەو خزمەتکارە پێشتر کاری لێ کردووە دەربارەیی ئەم خزمەتکارە زۆر پرسیاری لێ کردو بۆی پوون بوویو ھو کە چەند عەیب و ناتەواویەکی تێدایە کە نا کریت مروۆ لێی بی دەنگ بیت!

لە دووشەممەدا خزمەتکارە کە نامادە بوو، (مستر جنت) پێی ووت: (نیلی) خان باش گویم لێ بگرە، دوینی تە لە فوونم کرد بۆ ئەو خانمە تۆ لە مالمی ئەواندا کارت کردو ھو دەربارە ی تۆ پرسیاری زۆرم لێ کردو ھ. باسی لێھاتووی و دەست پاک و زیرەکی لە ھونەری چیش ت لێنانی تۆی بۆ کردم بە لām تیبینی ئەو ھو لە سەرت ھەبوو کە زۆر گرنگی بە پاک و خاوینی نادەیت بە لām من واھەست دەکەم ئەمە زیادە پەویو وانییە! چونکە دەبینم جل و بەرگت زۆر پیک و پیک و پاک و تەمیزە، دەی من لەو بابو ھەردام ھەربەو چەشنەش گرنگی بە پاک و تەمیزی مال دەدەیت!..

ئابەم چەشنە نیلی - گومان ی چاکە ی پی برا لە لایەن گەورە کە ی ھو.. تاوا ی لە خۆی کرد ھەردەم مالمە کە ی والی دە کرد بریقە ی دەدایە ھو و نە ک ھەر ئەو ھش بە لکو چەند سەعاتیکی زیادەش کاری دە کرد تا گەورە کە ی ھیوا پراو نە بیت لێی و ئەو گومانە چاکە ی بەزایە نەدات!.

(صحرئیل فولکین) بەرپۆ ھەبەری کۆمپانیای شەمەندە فەر جاریکیان پێی ووت: (ھەموو کەسیک نامادە یی تەواوی ھە یە کە چی تۆبیت و لە قسەت دەرنە چیت.. بە مەر جیک بۆی دەربکە ویت کە تۆ پیزی تەواوت لە لێھاتووی و توانای گرتو یتیر با لە یە کە توانا و لێھاتوویش بیت ئەگەر ویستت سو د لە یە ک لێھاتووی کەسیک

وهرىگريت، يەك شتى گرنىگت بۇ ھەيە، ئەويىش ئەۋەيە بۇى دوپيات كەرەۋە تىۋى بگەيەنە و پىۋى بلى (ئەم لايەنەت لەھەموولايەنەكانى تىرت بەتواناترە؟!).

شكسىپەر دەلىت: (ئەگەر چاكەت تىدانەبوو.. واخوت پيشان بدە كە تىتدايەو باش وايە ھەمىشە وادەربخەيت كە بەرامبەرەكەت ئەو چاكانەى تىدايە كە پىۋىستە تىيادايىت!)

تۇنابانگى باشى بۇ پەيدابكە.. ئەويىش ناچار دەبىت ھەلسىت بەراگىرکردن و پارىزگارى كردن لەونابانگە چاكەى، ھەموو ھەۋلى دەخاتە كار تا ئەو گومانەى پىۋى براۋە بەھەدەر نەپوات و بىۋ ھىوانەبن لىۋى!.

خاتوو (جورجىت لوبلان) خاۋەنى كىتپى (ژيانم لەگەل مستر لىنگ دا) ۋەصفى ئەوگۇرپانكارىەمان بۇ دەكات كەبەسەر ئافرەتلىكى گىلى بەلجىكى داھات و بووبە جىگى سەرسوپمان و دەلىت: كچىك خزمەتكاربوو لەئوتىلىكى ئەم نرىكانەداۋ ھەموو ژەمەكانى خواردىنى بۇ ئامادە دەكردم ناويان نابوو (حاجەت شۇر) چونكە يەكەم جار بە حاجەت شۇر دامەزرابوو، ئەم كچە زۇر ناشرىن بوو رەش بوو، چاۋى لاربوو، قاچى گىرپوو!

پۇژىكىيان من برسىم بوو، يەك قاپ ماكەرۇنى بۇ ھىنام منىش بەپروويەكى خوشەۋە پىم ووت: مارى، تۇ بەخوت نازانىت كە چ كەنزىك لەتۇدا شاراۋەيە؟!.

زۇر ئاسايى دەستى گرت بەسەر سۆزى خۇيداۋ چەند ساتىك لەجىۋى خۇى ووشك ۋەستا و جولەى لەخۇى بىرى.. پاشان قاپەكەى بەئەسپايى لەسەر مېزەكە داناۋ يەك ھەناسەى خۇشى ھەلكىشاۋ ووتى: ئەۋە بەراستتە؟ گەرەم من ھەرگىز لەو باۋەرەدانەبووم!.

ھىچ گومانىكى تىدا دروست نەبوو، پرسىيارىشى نەكرد، بەلكو زۇر بەئەسپايى بەرەو چىشتخانەكە گەرايەۋەۋ قسەكانى منى چەند جار لەدلى خۇيدا دووبارە كرىدۇتەۋە، پاشان ئەۋەندە متمانەى بۇ دروست بوو بەرامبەر بەخۇى تاۋاى لەخۇى كرىد كەدەرۋبەر شەرمى لىۋبكەن و بەھىچ شىۋەيەك گالتەى پىۋنەكەن! بەلكو گۇرپانكارىەكى رىشەيى بەسەر دەروونىدا ھات و ھەستى كرىد كە راستە كەنزىكى

شاراویە، بۆیە دەستی کرد بە جوانکردنی خۆی و جل و بەرگ و لەش و لاری تاوای
لێھات دەتگوت گەنجیکە و سەرلەنوی گەشبۆتەوہ!

پاش دوومانگ من ویستم شتەکانم کۆبکەمەوہو بەرہو ئەوجی یە برۆم، ئەوکچە
ھات بۆلام و ناگاداری کردم کەبوومەتە دەستگیرانی نامۆزایەکی سەرۆکی
چیشتلینەرەکانی ئوتیل! ووتی: لەم ماوہیەدا دەمگویزنەوہو دەبمە کەبیانوی
مال!!

بینیتان ئابەم چەشنە پرستەییەکی گچکە چۆن رێرہوی ژبانی ئافرەتیکی گۆری؟
پەندیکی کۆنی ھەبە دەلیت: (ھەرکاتی ناویکی ناخۆش و بی تامت لەسەگەکەت نا
پاش ئەوہ زۆر ئاسانە ھەرکاتی بتەویت دەبخنکینی!) بەلام ناویکی جوانی ئی بنی و
پاشان بزانی چی روودەدات؟!..

(لویس لویس) بەرپۆہبەری زیندانی (سەنج سەنج) دەلیت: (تاکە رینگایەک بۆ
ئەوہی لایەنیکی چاکە لەتاوانباریکدا برۆینیت ئەوہیە: بەجۆری ھەلس و کەوتی
لەگەلدا بکە وەک بلیی مروفیکی بەرزو پاکە ئەویش یەکسەر بەدەم ئەم
داواکاریەتەوہ دیت!).

ئەگەر ویستت کاریکەیتەسەر رەوشتی کەسیک و بەبی توپرەکردن یان زیان
پیگەیاندن ئەوا پرگە ی ژمارە (۷) جیبەجی بکە: کە دەلیت:
(بەپیاوباش ناوی بەرامبەرەکەت بەرہ.. ھەول دەدات پیاوباش بیئت).

پاشکۆی ریځای جهوتهم: (له براكه تدا ئه مه ل بچینه)

پیاویك ئه مه لی دهوله مه ندبوونی نه ما بوو.. وای ده زانی له (لوح المحفوظ) دا بهه ژاری ناو زهد کراوه و تازه جگه له سوال کردن هیچ چاره یه کی تری نییه! به لام (پینگه مبه ر) ی خوا ﷺ هیوای کرده وه به به ریداو بو ی سه لماند که ریځای دهوله مه ندبوون و گوزهران خوشی له که س دانه خراوه پیاوه که داوای یارمه تیه کی له (پینگه مبه ر) کرد!!

(پینگه مبه ر) ﷺ سه ریه کی کرد ده بیینی پیاوی سوال نییه.. پی ی فه رموو: له مالی دنیا چیت هه یه؟ ووتی: جامیك و به ره شه ریه ك! فه رمووی: بۆم بهینه با بیفرۆشم بۆت! پیاوه که هینایو (پینگه مبه ر) بو ی دا به (دوودرهم) و فه رمووی: به دره میکیان خواردن بکړه به ودره مه شیان گوریسیك بکړه و پرۆ دار بهینه بۆ فرۆشتن! پیاوه که وای کردو پاش ماوه یه که هاته وه ووتی: ئه ی (پینگه مبه ر) ی خوا پاره ی باشم ده ست که وت و ژیانم باش بوو! (پینگه مبه ر) (د.خ) فه رمووی: ئاهمه باشه یان ده ست پانکردنه وه له خه لک بیده نی یان نا؟!.. سه رکه، پرس به وه ی هیوای کرده وه به به ریداو تی ی گه یاند که له توانایدا هه یه دهوله مه ند بی ت و له سوال که ری بزگاری بی ت..

له ژیان ی ده عوه و بانگه وازدا ئهم مه سه له یه سه رتا پاخیرو چاکه یه بۆ برای بانگخوازو بانگ کراویش: که ده گه یه ت به که سیك نو یژ ناکات پی ی بل ی: من واهه ست ده که م تۆ زۆر خواو (پینگه مبه ر) ت خوش ده ویت و ئهم نو یژ کردنه شت وادیاره له بهر ته مه لیه ئه گینا من هه رچی سه یری تۆ ده که م دوا پرۆژیکی خواناسی چاوه پروانت ده کات!.

من به خوشکیکم ووت: من وائهمانم خواو (پینگه مبه ر) ت خوش ده ویت و هه زیش ناکه یه ت سه رپیچی فه رمانیان بکه یه ت و هیواداریشم حیجابی ئیسلامی

بپۆشیت! من کاتی ئەوهم پێ وت زۆر له ئیسلام و حیجاب و نوێژ دوربوو به لام
کی ده‌لی بیری لهو وشانه نه‌کردبیته‌وه که ئیستا پۆشته‌و پرووله‌خوایه‌و
خه‌ریکی کاری بانگه‌وازی شه‌؟!.

یان قوتابییه‌کم زیه‌ک نه‌بووه‌و سه‌عی نه‌کردوه‌و له‌چهند وانه‌یه‌کدا که‌وتبوو
مامۆستا کان زۆر رقیان لێی بوو، زه‌میان ده‌کرد! به‌لام من به‌پێچه‌وانه‌وه
له‌گه‌ئیدا جولا مه‌وه‌و پیم ووت: تو زۆر زیه‌ک و لیهاتوویت به‌لام ئای بواری
سه‌عی کردنت هه‌بوایه‌ له‌زۆری له‌قوتابیه‌کان زیه‌کتر ده‌بوویت! من ئاوا بو‌ت
ئه‌پوانم ئیتر نازانم به‌هه‌له‌دا چووم یان نا؟ ئه‌و قوتابییه‌ له‌و پوژوه‌وه‌ فه‌رقی کردو
گو‌را به‌ره‌و چاکی!!..

یان به‌قوتابیه‌کی زیه‌کم ووت: هه‌رچی سه‌یرت ده‌که‌م تو ئه‌گه‌ر مه‌جالی
سه‌عیت هه‌بیت و کاتی خویندنه‌وه‌ت بو‌ بڕه‌خسیت له‌وباوه‌ره‌دام یه‌که‌م نه‌بیت
دووه‌می پۆل ده‌بیت!!

ئه‌م چهند وشه‌یه‌ که‌مه‌ بو‌ تو فلسی تی‌ناچیت! به‌لام بو‌ ئه‌و قوتابییه
رێپه‌روی ژبانی ده‌گو‌ری و قوتابی یه‌ ته‌مه‌له‌ پیس و پۆخه‌که‌ ده‌بیته‌ زاناو
داهینه‌ری وه‌ک ئه‌دیسون!!..

عومه‌ری کو‌ری عه‌بدولعه‌زیز - خوالیی رازی بی‌ت - هه‌مان رینگای به‌کاره‌ینا
له‌گه‌ل خه‌وارجه‌کان و پیی و تن: (هه‌رچی ورد ده‌بمه‌وه‌ لیتان هه‌ست ده‌که‌م
له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی خواو گه‌شتن به‌حَق و دادپه‌روه‌ریدا چوونه‌ته‌ ده‌ره‌وه‌ و
ئه‌گه‌ر راستیشتان بو‌ ده‌ربکه‌ویت وانا زانم شوینی ناکه‌ون واز له‌ ناهه‌ق
ناهیئن!؟

ده‌ی ئه‌زانی ئه‌م قسانه‌ی له‌گه‌ل کی‌دا کرد؟ له‌گه‌ل عاصم و شوذب دوو
سه‌رکرده‌ی سه‌رکه‌ش که‌ هاوه‌لی به‌ریزیان به‌کافرده‌زانی (په‌نا به‌خوا) که‌چی
عمر زۆر به‌یانی گه‌رانده‌وه‌ و نه‌هلی (سوونه‌و جماعه)!!..

رینگای ھەشتەم:

(وا پیشان بدە ئەو ھە ئەو ھە ئەو ھە چارە سەر ھە کە ی ئاسانە)

ماو ھە یە ک لە مەو بەر ھاورینگرتن ھە کە ی کچیک کردو شووی پیکرد... لە کاتی دەزگیرانداریدا.. ئەو خانمە داوای لێ کرد کە ھەزەدە کەم خۆت فییری ھە لپەرکی (۱) بکەیت.. ئەمیش بە قەسە ی کردو ھەو لێ فییر بوونەو ھە دا.. خۆی بو ی گێرامەو ھەو ووتی: (من زۆر پیویستم بەو ھەبوو فییری ئەو ھونەرە بێ مەو ھە چونکە بیست سال لەو ھەو بەر فییر بوو بووم و لە بیرم چوو بوو ھەو ھە، پۆشتم بۆ لای مامۆستاکە ی یە کە م پێی و وتم: تۆ لە سەر ھە ئەو ھە کە ی زە قیت و پیویستە لە سەرم ھەرچی لە مەو بەر فییری بووم لە بییری خۆمی بەرمەو ھەو سەر لە نو ی دەست پی بکە مەو! بە لām ئەم کارە زۆر قورس بوو لە سەرم بۆ ھە وازم ھینا لە فییر بوونی ئەو ھونەرە بە لām مامۆستایە کە ی ترم بینی پێی و وتم: ھونەرە کە ت ھەندی کاتی پیویستە تا ھەنگاوە تازە کان بخوینیت، تۆ زۆر زوو فییر دە بیت چونکە کاتی خۆی بنە ماکانیت خویندووە وە لām ی ئەو ماۆستایە ی دوو ھە م پی خۆش بوو.. دەستم دایە فییر بوونی ھونەرە کە!

کاتی فەرمانبەرێک یا مندالیک یا زنیک یا میردیک ئیشیک دە کات پێی بلێی گەوجیت کرد! یا تۆ گیلی! و ناتوانی ئەو کارە بە جوانی بکەیت!! ئەو لە سەر ھە ئە ی خۆی بەردەوام دە بیست و ئەو ھۆیانە پیشیل دە کات کە بەرەو باشی و چاک ی بیبات! بە لām وابکە لە بەرامبەرە کە ت کە ھەست بکات تۆ باو ھەرت بە ئاوەزی ھە یە، و دان بە توانا و لیھا تووی دا دە نییت! و بە ھەری تێدایە بە لām وە ک پیویست پە رە ی پی نە داو ھە بینی ئەو ھە ندە پڕۆ قە دە کات تاسەر دە کە ویت و دەر دە کە ویت! پراو پەر (لویل توماس) ئەم رینگایە ی بە کار ھینا: باو ھەرم پی بکە ھونەرێکی دا ھینەرە لە بواری پە یو ھەندی و تیکە لێ کردنی

خەلکی، سەر لەنوی بانیات دەنیتهوهو باوەر بەخۆکردنت تیدا دروست
دەکاتوو ئازایەتی و باوەرت تیا دەچینیتهوه!

پشوو کۆتایی ھەفتەیهکم لەگەڵ (لویل توماس) و خیزانەکی بەسەربرد،
لەوی داوای لیکردم سی قۆلی یاری بریج بکەین، ووتم: ئاخر من هیچ لەم
یارییە نازانم و بەلامهوه وەک مەتەل وایه؟!

پێی ووتم: چۆن؟ هیچ هونەریک ناپرەحەتی تیدانییە! هیچ ناوی جگە
لەبەکارھێنانی کەمی ژیری و حوکم دەرکردن نەبیت! تۆ لەبارە ی ژیریەوه
بابەتیکت نووسیوهو ئی خۆ ئەم یارییە لەگەڵ بەھەری تۆدا
دەگونجیت... دەبینی پیش دەست پیکردنی یارییەکە لەسەر میزەکی بریدج
دانیشتم، ئەم یارییە والی کرد زۆر سوک و ئاسان بوو لەبەرچاوم، لەبەرھێج
نا! بەس لەبەر ئەوەی کەپی ی ووتم تۆ تواناوا ئامادەیی ئەم یارییەت
تیدایە! قسەکردن لەبارە یاری بریدجەوه یەكسەر دەبیت باسی یاری زانی
بەناوبانگ (ئیلی کلیرستون) بکەیت کەوینە ی لەھەموو مائیکدا کە بریدجی
تیدابیت ھەیهو کتیبەکەش لەبارە ی بریدجەوه نووسیوی وەرگیپراوه بۆ
(۱۲) زمان و نزیکە ی یەک ملیۆنی ئی فرۆشراوه! لەگەڵ ئەمەشدا خۆی پێی
ووتم:

ئەگەر یەكەم جار ئافرەتیکی شوخ و شەنگ و جوان بانگی نەکردمایە بۆ
ئەم یارییە ھەرگیز بریدج نەدەکردە پیشەو پی وە ی خەریک نەدەبووم!
ئەم پیاو لەسالی (۱۹۴۲) دا ھا ت بۆ ئەمەریکا بەمەبەستی ئەوە ی بییتە
مامۆستای فەلسەفەو کۆمەلناسی بەلام سەرنەکەوت! پاشان دەستی دایە
کپین و فرۆشتنی خەلوزو لەویشدا سەرکەوتنی بەدەست نەھینا! دەستی دایە
فرۆشتنی ماست و لەویشدا تیک شکا و سەرنەکەوت! لەپوژانەدا نەک ھەر
یاریزانی وەرەق نەبوو بەلکو زۆر توپەو گیریش بوو بەجۆریک کەس پازی

نەبوو يارىشى لەگەلدابكات. پاش ئەۋەى گەشت بەئافرەتتىكى جوان و شوخ و شەنگ كەناۋى (جۈزفەن دىلون) بوو مامۇستاي يارى بريدج بوو، داۋاي كرد و مارهى كرد! ئەوخانمە سەرنجى ھاوسەرەكەى دەدا دەبىنى زۆر وردە لەچاۋدىرى ۋەرەقەكانى بەرامبەردا.. بۆيە پىيى-ووت: تۆزۆر عەبقەرى و ھەلكە وتوويت لەم يارىدە!!.

كلبرستون پىيى ووتم: تەنھا ئەم ھاندانە بوونەھۆى ئەۋەى ئەوپياۋە دەست بداتە ئەو يارىيە! كەۋاتە ئەگەر دەتەوئىت خەلكى گەردن كەچى بۆچوونەكانت بىكەيت بەبى ئەۋەى ئازارىيان بدەيت يان تورەيان بىكەيت.. بىرگەى ژمارە (۸) جىبەجى بىكە كەدەئىت: (ۋاپىشان بدە كەھەلەكەى چارەسەرى زۆر ئاسانە)

پاشکۆی ڕێگای ھەشتەم:

(براكەم، چارەسەری ھەلەكەت ئاسانە)

(پێغەمبەر)ی ئیسلام ﷺ بەسەرھاتی ئەو پیاوھ مان بۆ باس دەكات كە (٩٩) كەسی كوشتوو لەپیش ئیسلامدا و پاشان ھەستی بەھەلەی خۆی كرد و نیازی تەو بەی كرد! پۆشتەلای زانیەك ووتی تەو بەم بۆھەیه؟ من (٩٩) كەسم بەبێ تاوان كوشتوو؟ و ئیستا پەشیمان بومە تەوھ

پیاوھەكە ووتی تۆ خوینێرێتیت و تەو بە سوودت پێناگە یەنیت!! ئەو پیاوھەش لەرقاندا ووتی دەی سویندم بەخوا دەبێ بەتۆوھ بیکەم بە سەدا!

بەلام بە دەم خەفت و پەشیمانییەوھ چوو بۆلای زانیەکی ترو بەسەر ھاتەكە ی بۆ گێرپایەوھ و ئەویش ووتی: زۆر ئاسانە و گوناھ ی لەوھش گەورەتر ھەبیت مادەم بەدل پەشیمانی، خوای گەورە لیت وەر دەگریت پیاوھەكە زۆر دلخۆش بوو!

زانایان ئەم بەسەرھاتە لە (بابی) تەو بەدا باس دەكەن بەلام من وادەزانم بەلگە یەكی گەورە یە لەزانستی دەروونناسیدا چونكە مامۆستای یەكەم كارەكە ی لەسەر قورس كرد! بەلام مامۆستای دووھم كارەكە ی بۆ ئاسان كردو پرزگاری كرد لەخوینپرشتن و كورە خۆیشی پرزگار كرد لەكوشتن كە نزیك بوو بیکا بە (١٠١)!

تەنانتە مندالیك كاتيك شوینیک ی زامار دەبیت دەست دەكات بەگریان، بەلام ئەگەر پێی بلین: ھیچ نییە! یەك تۆزە! وام زانی برینەكەت گەورە یە كە چی زوو بچوكە ھەر ھیچ نییە! نەك مندال گەورەش خۆشی بۆدی نەخۆشییەكە ی لەسەر سوك بكەیت ..

بۆیە سوننەتی (پێغەمبەر) مانە ﷺ ھەركاتی چووین بۆلای نەخۆشیک پێی بلین: (طهور انشاء الله) واتە ھیچ نییە و انشاء الله چاك دەبیتەوھ ..

ئایا جیبەجی كردنی ئەم ڕێگایە لەكاری بانگەوازا بەسوودە؟

بەلێ، ئە ی بەسەرھاتی ئەوزانا ئیسلامییەت بیستووھ كە بەنەزانی و ھەلەشە یی ئیسلامی لەسەر پاشا قورس كردو پاشان وای لی كرد ببیتە گاور ئەمە چۆن بوو؟

پاشایەك بریاریدا ئاینیك ھەلبژێریت ئیسلام یان گاوریەت؟!
 بۆیە ووتی زانیەکی موسلمان و زانیەکی گاوری بۆ بانگ بکەن بزانم کام
 ئاینەکان جوانەو ئاسانەو بەدلەمە؟

زانای ئیسلامی بەدووردیژی باسی ئیسلامی بۆکرد نزیکی (۲) سەعات ھەر
 لەسیواکەو تا ئەوپەری ئیسلامی بۆباس کرد ووتی ئەوھی وانەکات
 خەسارۆمەندی ھەردوو دنیاہ!.

پاشا ووتی: لایبەن ئیسلام بەدل نییە! زۆر قورس و دوور و درێژە! ئادەھی
 کابرای گاوری بۆ بانگ بکەن بزانم دینی ئەو چۆنە؟

بەلی زانا قەشە ژیرانەو لیزانانە دەستی پیکرد ووتی: قوربان، گاوری ئاینیکی
 ئاسان، کورت، تەنھا دوونیژەو ئامادەبوونی یەك شەمان و ھەندی دوعا و
 شتی تریشە. ئەم پرەکردەوھیە وات لی دەکات خوای گەرە لیت پازنی بیت!

پاشا ووتی: ئائەمە ئاینە ئاسان و خۆش و کورت و بەدلمانووسا! ئەوپاشایە
 لەگەل گەلە بت پەرستەکی لەناوچەکانی ئەفریقا بوو بەگاوری ئۆپالی بەئەستۆی
 ئەو زانیەھی یەكەم کەشیوازی دەرووناسی و پینگای ئاسان نمایش کردنی
 بۆچوونەکانی فەرامۆش کرد!

ھەندی لەھەلگرانی بانگەوازی ئیسلام، بەداخەو بەنەزانی شیوازی زۆر خراپ
 دەگرنەبەر و ئایین لەبەرچاوی گەل دەخەن و قوتابی و ئەندامانیان زۆر بی تاقەت
 دەکەن! بەچی؟

جاریکیان بەکوپیکی ژیرو وریام ووت: باپیکەو دەرسیکی قورئان بخوینین
 بزانم لەقورئان خویندندا چۆنی؟ لەو لەمدا کورەکە وەك نیمچە رووگیریەك ووتی
 باشە!

کاتی گویم گرت بۆ قورئان خویندەکی دەبینم زۆر باش قورئان ناخوینیتەو
 لەتەجویدیشدا ویرانە بەلام من ئەمەم پینەوت! بەلکو.. یەك ھەلەم لی نەگرت! کاتی
 لی بوویەو: دەستخۆشیم لی کرد و پیم ووت: تەنھا ھەندی وردە ھەلەت ھەبوو

ئەۋىش گىرنگ نىيە بەمرورى زەمەن پراستيان دەكەيتەۋە منىش لەسەرەتاۋە
لەۋھەلەنەى تۆ زۆر گەۋرەترو ناقۇلاترىشم كىردوۋە!

ھەرلەۋىدا زىاتر ئىسلامەكەۋ دەرسەكەم لەلاخۇش كىرد و پىم ووت: تۆ لەزۋوۋە
(جوزئى عم) دەخوئىنى واگومان دەبەم بىتەمە جوزئى تبارەك!

ئەۋكۈپە ۋەك گول دەمى كىردەۋەۋ ووتى:

ماۋستاگيان من ھەر لاي تۆ دەرس دەخوئىنم و بەپراستى ۋرەت بەرزكىردمەۋە، من
چۈار سالە لەلای مامۇستايەكم ھەر لە (جوزئى عم) دا دەمەيلىتەۋەۋ دەلى: ھىشتا
ماۋتە جوان نايزانى.. خەرىك بوو شىت دەبووم بۆ جوزئى تەبارەك خۋاپاداشتى
خىرى تۆ بداتەۋە!!

رېڭاي نۆيەم:

(چۆن كاريك لەلای بەرامبەرەكەت خوشەويست دەكەيت؟)

لەسالى (۱۹۱۵) دا ھەموو ولاتانى جىھان بەشنيوازيكى درندانە ھيرشيان بۆ يەكترى دەکردو پەلامارى ولاتانى درواسييان دەدا بەجۆرى كەلە ميژودا ويئەنى نەبوو!

بەسەرسوزمانەو پەرسياريك بەسەر ليوى گەرەو بچووكەو بوو: ئايا توبليى ناشتى جاريكى تر بيئەو؟!

يەك كەس نەيدەزانى! بەلام (ولسون) زۆر سووربوو لەسەر بەدەست ھينانى ناشتى، بۆيە نوينەريكى تايبەتى خۆى نارد بۆ ئەوروپا تاقسەو پراويژ بكات لەگەل سەرکردە بەشەرھاتووەكان!

(وليم خبجزيان) وەزيرى دەرەوھى ولات بوو پيى خوش بوو ئەو بنيرن بەنوینەرى ولات، چونكە دەيزانى ھەليكى پەخساوہ تا گەرەترين خزمەت بە گروى سەرزەمىن بكات و ناوى لەميژودا بمينيئەو!

بەلام (ولسون) ھاورپيەكى خوشەويستی خۆى ھەبوو. ئەوى ھەلبژارد بۆ ئەو مەسەلەيە كەناوى (الكولونيل ھاوس) بوو وەداواشى ليكرد كە ھەوالى ئەم گەشتەى بە (وليم) بگەيەنيئ!.

ھاوس لەياداشتەكانيدا دەليئ: شتيكى پوون و ئاشكرايە كە (وليم) توشى بى ھيوای دەبوو ئەگەر بيبيستايە نەكراوہ بەنوینەرى ولاتەكەى بۆ ئەوكارە! بەلام من وام پيئەووت! بەلكو پيم ووت: (سەرۆك واى بەچاك زانيوہ كە ئەوكەسەى دەيكاتە نوینەرى ناشتى لەئەوروپا كاريكى پەسمى لەدەولەتدا

نەبیت تا نەبیتە جیگای سەرنجی خەلکی و قسە و وتی و وتی دروست نەبیت
لەسەری!.

دەبینی چۆن مەدحیکی رازی کەرە و (ولیم) ھەرلەویدا قەناعەتی
بەمەسەلەکە کرد..

(کولونیل ھاوس) ە لەگەڵ لیزانی و ژیریدا شوینکەوتە ی پێگایەکی بەسود
بوو لە ھونەری ھاورینگرتندا ئەویش خۆشەویست کردنی ئەو کارە ی دەیدە ی
بەسەر بەرامبەرە کە تدا و قەناعەتی پی بکە ی.

خاتوو (مسس جنت) پێشتر ناوم ھینا زۆر زویر و ناپەرھەتی دەردەبەری
لە دەستی ئەو مندالە بەرچاوازی گرانی لەلای مائەکە ی ئەودا یاریان دەکرد
پووەک و گولەکانی بەردەرگاکیان پان و پلیچ کردەو.

خۆی دەگێریتەو دەلیت: زۆر لۆمە و سەرزەنش و توندوتیژیم دەنواند
لەگەڵیاندا کە چی بی ھودەو بی کەلک بوو! بەلام پاشتر بیرم لەو کردەو کە
لەناو خۆیاندا مندالیکی عەجولی ئازاو قسە پوشتو ھەلبژیرم و بیکەم
بەنوینەری خۆم بەسەریانەو تا باخچەکەم بپاریزیت لە دەستی ھاوریکان!

بەلی مندالە کە زۆر خۆشحال بوو بە پلەوپایە ی پیم داو لەخۆم باشتر
باخچەکە ی بۆ دەپاراستم تەنانەت لەپشتی مائەکە مانەو ئەگرایکی کردەو و
ئاسنیکی سور کردەو و وتی: ھەرکەسی لەو باخچە یە نزیک ببیتەو بەم
ئاسنە داخی دەکەم!!.

سروشتی نادەمیزدا ھەروایە!

کهواته ئەگەر دەتەویت جلەوی خەلکی بگریته دەست بەبی زیان
پیگەیاندن و توپە کردنیان بەرەو بۆچوونەکانت بیانھینیت:

برگە ی ژمارە (۹) جیبەجی بکە که دەلیت:

(ئەوکارە ی دەیدەیت بەسەری بەرامبەرە که تدا جوان و خوشەویستی بکە

لەلای).

پاشکۆی ریڭگای نویەم:

(کاربکە بە بەرامبەرە کەت بە قەناعەتی خۆیەو)

ئیسلام ھەدی و پینموونی زۆر جوانی ھیناوە تا بە لیزانانە فەرمان بە سەر خەلکیدا بەدین و بە جوړیک نەبیت کە بە نەبەدلی و دلپەرەنجای بە قسەمان بکەن..
خەلیفە یەکەمی ئیسلام ئەبو بکری صدیق وای بە چاک زانی (ابوعبیدە بن الجراح) لە سەرکردایەتی سوپا لابیات و (خالیدی کۆری وەلید) لە شوینیدا دابنیت! بەلام ئاخۆ تۆ بلیی پرژیکێ لە هونەری دەرونناسی (پیغەمبەر)ی سەرورمان وەر نەگرتبیت؟!.

دەماو دەست نامە یەک بۆ ئەبو عوبەیدە دەنووسیت و تیایدا دەلیت: (بەناوی خوای بەخشن دەو میهرەبان لە عەبدووللای کۆری عتیق بۆ ئەبو عوبەیدە کۆری جەراح سەلامی خوای گەرەت ئی بیت! ئەمە ویت خالیدی کۆری وەلید لە باتی تۆدا بکەم بە سەرکردە ی سوپای ئیسلام! و تۆش لە قسە ی دەرمەچۆ، لە کاتی کدا من ئەو دەکەمە سەرکردە چاک دانیام تۆ لەو باشتريت! بەلام واگومان دەبەم کە خالید لە نەخشە و هونەری جەنگدا باشتريت!! خوای گەرە ریڭگای راست بە ئیمەش و ئیوێش نیشان بدات)!. .

چەند نامە یەکی جوانە، پریەتی لە سوۆز بەزەیی و دل ڤاگیرکردن و سینە سافی! ریژی ھەست و گرنگی بەرامبەری تیدایە! موسلمانە پیشینەکان شکاندن دلی برا یەکیان وەک گوناھی گەرە سەیر کردووہ!..

خوینەری بەریز ورد بەرەوہ! ئەم نامە یە ی بەو شیوہ پەر لە سوۆز لە سەر خۆیی یە ی پیی وتووہ! خو دانیاش بووہ کە (ئەبو عوبەیدە) باوہ شی بە کورسیدا نە کردووہ و نە خوشی پلەو پایە لیی نە داوہ! (وہک زۆر لە سەر کردەکانی ئەم پۆ) بە لکو لابردنی لەو ئەرکە گەرە یە — دلخۆشی دەکات — و مژدەش بەوہ دەدات کە ھەوالی بردنی بۆ دینی!.

كەچى داخەكەم ئەمپۇ سەرانى كارى ئىسلامىي بەو چەشەنە نىن لەگەل خەلكىدا
 -مەگەر بەدەگمەن- كە ئەمپۇ دۇنياشن باوەرە بتەو كەى (ئەبو عوبەيدە) نەماوہ
 خەلكى زویر دەبن و شت زوو كارىان تى دەكات: (گوینادەنە دل و دەرونى خەلكى
 بەبى ھىچ پىشەكى و دلدانەو ھىك بەئەندامەكانیان دەلین: (فلان كارمان لى
 سەندیتەو!!) يان (تۆ لىي نازانى)! يان (دامان بەكەسىكى شىاوا!) يان (ئەو كارە
 بو تۆ نەئەشیا!).

كەم جار ھەئەكەوئیت لەگەل ئەم پرستە بى تامانەى سەرەو ھادا دوو سى وشەى
 ھەنگوینى و دلسافكەرەوہ بخاتە پىشى ھەك: (توخوا لیمان ببورە! يان (كارىكى بو
 داناویت! يان كارەكە وا دەخوازىت ئەگىنا تۆ شىاواویت! يان: خۆزگە ئەوہ پرووى
 نەدايە!!..).

سەيرى نامەكەى خالىد بکە كە چۆن بو (ئەبو عوبەيدە) سەرکردەى
 دەنووسىت پاش ئەوہى بەفەرمانى خەلىفە كرا بەسەرکردەى نوپى سوپاي ئىسلام:
 (بەناوى خواى بەخشنەو مېھرەبان، لەخالىدى كوپى وەلىد بو (ئەبو
 عوبەيدە) كوپى جەپراح سەلامى خوات لەسەر، پاشان، نامەى گەرەى ئيمان
 دارانم پى گەشىت كە منى كردۆتە سەرکردەى سوپا و دەبىت بەرەو شام بيانبەم،
 سویندم بەپەرەردگار ئەم فەرمانەم لەسەر ھەزو داواكارى خۆم نە بووہ! و نەشم
 وىستوہ بمكەن! بەپرېزىشتان لەسەر ئەو حالەتەى خۆتان دەمىننەوہ! ھەرگىز
 سەرىپچىت ناكەين! بەبى تۆ ھىچ بېرىرىك نادەين! تۆ سەردارى سوپاي
 ئىسلامىت و ئىنكارى چاكى و بەرېزى تۆ ناكرىت و ئىمەش بەبى پراو بوچوونى
 بەرېزتان نامانكرىت!..

ئايا بەم نامەيە سەرۆك كۆماریشى پى لانابرىت لەسەر ھوكم بەبى تۆرەبوون و
 بۆلە بۆل كەردن؟ يان ئايا ئەمە گەرەترىن بەلگە نىيە لەسەر بوونى قوتابخانەيەكى
 سەربەخۆى دەروونناسى ئىسلامىي؟! بى گومان بەلى..

پرستەى (بەرېزتان لەسەر ئەو حالەى خۆتان دەمىننەوہ!.. واتە پىزدانان بو

ژىرى و گرنكى و لىھا تووى يەكەى!

بەلām داخەكەم ئەمپرۆ لەناو موسولماناندا ئەم پینگایە فەرامۆش كراوه و بگره
 لەگەڵ لا بردنی كەسیكیشدا كەمی ختوكەى دلى دەدەن و پىی دەگووترىت:
 (فەرمانى سەرەوهمانە تۆ لەو كارە لا براویت و خۆم! خراومەتە جىگات و بووم
 بەفەرماندەى گشتى! .. ئىتر بە بى من بۆت نىيە ھەناسەش بدەیت و تۆ لەمەولا
 سەربازىكى سادەیت! ..

برايەك -گىپرايەو ووتى: پاش دروست بوونى (يەكبوونى ئىسلامى) من
 كارەكەى خۆم ئى سەنرايەو و درا بەفلان كەس بەبى هیچ ھۆيەكى شەرعى!
 منىش ووت بەو كەسەى كارەكەى منى وەرگرتبوو: چۆن قبۆلت كرد ئەو كارەى
 من وەربرىت؟ ئەى نەتگوت فلان كەس پىی ناخۆشە و دەپۆم بۆلاى يان نامەيەكى
 بۆ دەنووسم و دەلىم: (براى بەرپۆم خوا ئاگادارە ئەو كارە لەجەنابتان دىت و
 دەستىكى بالآت ھەيە تيايدا زۆر لەمن زياترا بەلām سەرەوهمان ئەم تەكليفەيان ئى
 كردووم! ئەگەر تۆ پىت خۆش نەبىت و دلت شتىك بكات من ئامادەم داواى ئى
 بوردن لەسەرەو بەكەم و ئەو كارە وەرئەگرم!!). لەو لەمدا ووتى: وەللا ھەرگىز شتى
 واناكەم.. من سەرەوهم! پىم بلى لەھەركویدا كار بكەم ئامادەم بەقسەى بكەم و بچمە
 جىگای ھەموو كەسىك!! ئەمەيە ھونەرى بەچۆكدا ھاتن و تىك شكان و
 دووركەوتنەو لەپىنموونىيە دەروونناسىيەكانى (پىغەمبەر)ى خۆشەويستمان ﷺ
 ئەمەيە لىھاتوويى لەمەيدانى چۆن خەلكى دەكەيتە دوژمنى خۆت!.. تەنانت ئەو
 كەسانەشى كە خۆيان داواى ئىشوكارو پلەو پايشيان لە (پىغەمبەر) كردبىت
 ھەرگىز ھاو لەانى تەرىق نەكردووەتەو و ئابرووى سياسى نەبردوون! و پىى بلى:
 ئەمىرى بۆتۆ نىيە! ھەركەسى خۆى داواى كات ئەوە نىازى خراپە! و لەبەر خوا
 نىيە! ئەوە بۆ (منصب) موسلمان بوويت موناڤىق!! ..

نەخىر بەلكو بەسۆزىكى باوكانەو دەستى دەخستە سەرشانى (عبد الرحمن) و
 بەشىوازىكى جوان پىى دەووت: يا عبد الرحمن! لاتسأل الأمارة! .
 فأنها ندامة يوم القيامة!؟ عبد الرحمن گيان داواى ئەمىرى مەكە چونكە ئى
 پرسىنەوھى زۆر و پەشىمانى لەدوايە لەقيامەتدا!.

خۇزگە ھەلگىرانى پەيامى ئىسلامەتى ھەستىيان بەمە دەکردو نرخ و پىزىيان بۇ
 دلى ئەندامەكانىيان دادەنا چونكە پۇژانە لابردن و دامەزاندن دىتە پىگايان
 بەتايىبەت پاش كۆنگرەكان و گۇپانكارىيە جەزەرىيەكان).
 (الھمد لله أولاً وأخراً)

بەشی سێهەم

بسم لله الرحمن الرحيم

پیشهکی بەرگی سێهەم

ئەم بەرھەمەمی که لە بەر دەستایە یە کی که لە شاکارەکانی نوسەری بەناوبانگی ئەمریکی (دیلکارینجی) منیش وەک خوی وەرم گیرایە سەر زمانە شیرینەکهی کوردی و بۆ ھەر فەسڵێک پاشکۆیەکی (علم النفس) ی ئیسلامیم بۆ زیاد کرد، بۆ زیاتر سود وەرگرتنی خوینەرانی موسلمان و تا بۆ ھەموو لایەکیش دەرکەوێت که ئیسلام لە میدانی دەرون ناسیدا دەستیکی بالای ھەیە و لە پیش ھەموو زاناکانی ئەوروپا کاری پێ کردووہ ...

لە بەر ئەوہی که باسەکانی ئەم کتیبە زۆر پێویستە و ھەموو کەسێک ھەز دەکات کامەران و بەختیار بێت و ھەموو کەس خوشی بویت، بۆیە ئەم کتیبە وەرگیراوە بۆ (٦١) یەک زمانی جیا جیا لە جیھاندا و کاتی که (عبد المنعم الزیادی) کردی بە عەرەبی (١٨) جار لە چاپی دایەوہ، ھەر لە بازاردا نەما !! . ئەمە گرنگ نیە چونکہ (دیل کارینجی) خوی دەلیت (ئەم نوسینەم بۆ قوتابییەکانی خۆم بوو لە پەیمانگە کەمدا و ھەرگیز نەھا تووہ بە خەیاڵمدا کہ ئاوا لە ئەمریکا تەشەنە بکات. کہ پەیتا پەیتا بە نامەو تەلەفون داوای ئەوہیان دەکرد چاپی بکەمەوہ) تا (٣) ملیۆن دانەمی ئی چاپ کرا

منیش لە سالی (١٩٩٤) ئەم کتیبەم کرد بە کوردی و لە بەر دەست کورتی نەبوونی بە چاپ نەگە یەنرا، کہ کردومە بە سی بەشەوہ، ئەم بەشەم لە بەر زەرورەتی بۆ خێزانەکان ئامادەم کرد .

ھیوادارم جیگای سوود بێت بۆ ھەموو خوینەرانی و خوای گەرەش لە نامەمی چاکەکانماندا تواماری کردبیت.

وەرگیر: عمر توفیق الخطاط

شەش ریگا بۆ ئەوەی

ژیانی ھاوسەریەتی بە ختەومر بییت :

ریگای یەكەم :

ئاژاومو ماڤ ویرانی بەرپا مەكە !

ریگای دووم :

واز ئە خوشەویستی بینە بابۆ خۆی گەشە بکات

ریگای سینیەم :

نزیکتەرین ریگا بۆ گەیشتن بە تە لاق .

ریگای چوارەم :

بۆ ئەوەی ھەموو كەسێك بە ختەومر بکەیت .

ریگای پینجەم :

ئەم خائە ئە لای ئافرەتان زور گەورەییە .

ریگای شەشەم :

ھەئس وکەوتی جوان داوايەکی سەرەکییە

ریځگای یه که م :

ئاژاوهو مال ویرانی بهرپا مه که !

په نجاو پینج سال له مه و بهر نیمپراتوری فهرنسا (ناپلیونی سی یه م) که ناموزای ناپلیون بوناپارت بوو، که و ته داوای ئه وینی (ماری ئوجینی ئیجناس ئوجیستین) که شه به قه گولی (تیببا) و جواترین ئافرته دنیایا بوو له و سهرده مه دا . ئه م ئه وین دارییه تاجی خوشه ویستی و ماره پرینی له سهر نرا . هه رچه نده دست و په یوه ند و ناموزگار کارانی زور هه ولیان دا که نه هیئن ئه م ماره برینه سهر بگریئت، به به لگه ی ئه وه ی که ئه مه کچی (گونت) ی ئه سپانی یه که س نای ناسیت، و به لام ئه م هه ر له سهر رای خوی سوور بوو به رابه ر یه که لی ته و او وه ستاو له وتاری عهرشدا ئه م وتانه ی دهر پری : (من ئافره تیکم هه لبراردوه که خوشم ده وی و ریزی زور زیاتره له لام له ئافره تی که پیم نامو بی و خوشم نه ویئت) ! ..

هه موو که ره سه کانی به خته وه ری و هک - ته ندروستی ، پایه داری ، جوانی ، خوشه ویستی، له به رده ستی هه ردوکیاندا ته شه نه ی ده کرد .. به لام ئه و خوشه ویستییه ی نیوانیان ئه وه نده ی پی نه چو کلوکوی دامرده و بو به تو زو گه ردو چو به گیژی حه وادا ... بیگومان ناپلیون له گه ل ئه وه دا که ئوجینی له سهر عهرشی دلی دانا بو هه روه ها له سهر عهرشی فهرنسا ش داینا بوو به لام نه سه ره وه ی عهرش نه هیزی خوشه ویستی نه یان توانی که نه هیئن ئه و خانمه نه که دوژیان تیگدان دروست بکات ! ... شه ی تانی غیره ت نواندن نه یده هیشت ئه م ناپلیونه ، به سته زمانه ، ساتیک لی دوریکه ویته وه ، زور خوی ده کرد به نوسینگه که یدا نه یده هیشت ئیش و کاره کانی راپه پرینیت که ئیش و کاری ده ولت بوو ... وازی لی نه ده هیئا له ترسی ئه وه ی نه با دا ئافره تیکي تر خو شی بویت ! .. ئوجینی چون هه ستی به مه کرد ؟ فهرموون له گه ل

ۋەلەمەكەى كەلە كىتیبى (۱. رىنھارت) لە ژيۇر ناۋى (ناپليون ئوجىنى كارەساتى ھەزەلى لە ميژۋوى ئىمپراتورىيەت دا) ئەمە كورتهكەيەتى : (ناپليون) زۇرچار لە دەرگای پشتهۋەى كۆشك خۆى دەدزىەۋە بە تارىكى شەۋ كلاۋە پانەكەى دەھىنايە سەر چاۋى ۋە گەل پياۋيكدە بەرەۋ مالى ئافرەتيك دەكەۋتە پرى !! لە ريگای ناپاكى يەۋە!! ئانەمە بو ژيان تىكدەر كە ئوجىنى تىي كەۋتبو و راستە ئەۋ خانمە لە سەر عەرشى فەرنسا چوار مەشقى دابوو ھەر ھەك جوان ترين نافرەتى سەردەمى خۆى بوو .. بەلام نەزىپرو نە جوانى نەيانتوانى ئەۋ خوشەويستىيە بەيلىتەۋە لە ناۋەندى ئەۋ كەشتىيە ژەھراۋىيەى كە لە كشتىيەكى لىلدا ئوقرەى گرتبوو !! بەلى مالوئىرانكەر، (النكد) ، تازەترين داھىنانى جەھەنەمىيە ، كە ئافرەتان دوچارى بوون ۋەدەستيان ھەيە لە داھىنانى دا بو رمانى قەلەى كامەرانى خىزان ... كە گەۋرەترين تىكدەرەۋ ۋەك كوئىرەماراۋايە كە پىۋەيدا ئامانى نىيە . ! خىزانى (الكونت تولستوى) پەى بەم راستىيە برد بەلام پاش كار لە كار ترازان ؟ كە لە پال ھەردوو كچەكەيدا دەرى برى ، كە من باۋكتانم كوشت ! كچەكانى ھىچ ۋەلاميان نەدايەۋە چونكە دۇنيا بوون لە راستى قسەكەى ! (تولستوى) بە ھەلكەۋتو ترين چىرۆك نوس دادەنریت لە ھەموو ميژۋودا .. ھەردەم دوان لە شاكارە ئەدەبىيەكانى (جەنگ وئاشتى) و (منم كار نينا) لە ناۋ ھەموو شاكارە ئەدەبىيەكانى دۇنيا ۋەك ئەستىرەى گەش دەدرەۋشىتەۋە .. ھەمىشە قوتابى ۋەدەب دۇستان لە دوايەۋەبوون چ وشەيەك لە زارى دەرچاۋايە دەيان نوسى تەنانەت ئەگەر بىوتايە (ۋا دەزانم كاتى ئەۋەم ھاتوۋە كە بەرەۋ جىگای نوستن بەرى بكەوم) حكومەتى روسى خۆى ئامادە كەردبوو بو چاپ كەردنى بەرھەمەكانى كە لە سەد(مجلد) دا جىگای دەبويەۋە !! لە گەل ئەم شۆرەت وناۋبانگەيدا .. خۆى و خىزانى بەختىكى چاكيان ھەبوو لە دەۋلەمەندى و كوپو كچ دارى وشوئىنەۋارى

کۆمه لایه تی که شایه نی بوو بگه نه ئەو په ری به خته وه ری وشادی .. که گه شتیش پیی له سه ره تای ژن میردییانه وه و ته نانه ت له خو شی یه کتری سوژده یان بو په روه رداگار ده برد و لیی ده پارانه وه که ئەم به ختیارییه یان بو بهیلت. پاشان شتیکی زۆر سه یر پوویدا . تۆلستۆی گۆرا تا وای لیهات ته و او گۆرا و بو به که سیکی تر .. وای لیهات بی نرخانه سه یری نوسراوه کانی خو ی ده کردو دهستی له دونیا شو رد و پله و پایه ی خسته پشت گو ی وویستی له مه ولا ژیا نی ته رخا ن بکات بو نوینی که تیایدا هانی خه لکی بدات له سه ر ناشتی و نه هیشتنی شه ر (دیوزمه ی ژه هراوی) له جیهاندا .. تا وای لیهات و ئەو تۆلستویه ی که له کاتی لاوی دا تاوان نه بوو نه ی کات ته نانه ت کوشتنیش! .. وای لیهات که ری نماییه کانی دینی جیبه جی ده کرد وازی له هه موو زهوی و زاره کانی هینا و ژیا نی ساده و زبری هه لباژارد دهستی دایه زهوی کیلان و دارپرین، خو ی پیلاوی بو خو ی ده چنی و ژوره که ی گسک ده داو له کاشیه کی داریندا نان و ناوی ده خوارد !! . به لام ژنه که ی ههزی له ژیا نی رابواردن بوو که تۆلستۆی بیزی ئی ده کرده وه ! ههزی له و مال و سه ره وت و پله و پایه ده کرد که ئەو رقی لیی بوو هه ناسه برکه ی بوو به دوا ی (شوره ت) و پله و پایه دا که تۆلستۆی له بهر چاوی که وتبوو! پاش ئەوه به رده وام خه ریکی مال کاول که ربوو له گه لیدا ژیا نی ئی تال کرد بوو راو بو چونه کانی پوچه ل ده کرده وه .. قیره قیر نه فرین کردنی بوو به سه رییدا له کاتنیدا که ئەو ده یویست به خو پایی کتیبه کانی بلاو بکاته وه به رزی و ناو ده رکردنی نه ویت ! ..

له گه ل ئەم هه مووه دا نه ی توانی میرده که ی له و بیره ی لابدات بو یه خو ی تو شی هه ستیا کرد , که ئەم ژنه له زهوی دا خو ی ده گه وزاندو په رداخه ژه هری ده خسته سه ر لیوی و سویندی ده خوارد که بیخواته وه ئەگه ر ئەم چی ده ویت بو ی جی به جی نه کات .. پیشت باسی ئەوه مان کرد ئەم ژن و میرده

ماوہیہکی زۆر ژیانیکی خوشیان بەسەر برد لە باوہشی ناز و نیعمەت و کامەرانیدا خەریک بوو نیو سەدە بەسەر بەرن کەچی تۆلستۆی وای لیھات حەزی بە چارەیی ژنەکەیی نە دەکرد ئیوارەییەکیان ئەم ئافرەتە بە ھەلە دەوان خۆی گەیانە لای - کە تینویتی خوشەویستی و سۆز ھینا بووی بەچۆکەدا - لە سەر ئەژنۆ لە بەردەمیدا کەوت و داوای ئی کرد کە ئەو ھونراوہ فولکلوریانەیی بۆ بخوینیتەوہ کە لە کاتی دەزگیرانیدا بۆی نوسیوو . لە کاتی خویندەنەوہی ئەو نامە یادگارینەدا ھەر دوکیان دەستیان دەکرد بە گریان زۆر بە کول دەگریان بۆ ئەو ژیانەیی جارانیان ، روژانی کامەرانی و شادی کەچی ئەم ژیانە ناخۆش و زبەرەیی نیستا کلپەیی گری دەیانسویتینی . (تۆلستۆی) کە تەمەنی گەیشتە (۸۸) سالی ، ئیتەر توانای ژیانەیی نەما لە ناو ئاژاوہو نەگبەتیدا لە گەل خیزانی نەگونجاودا . بۆیە ئەوہی پی کرا کە لە شەویکی تەپو تووش و باران و لیزمەدا شەوی (ئوکتۆبر) سالی ۱۹۱۰ لە مال دەرچوو ھەلھات سەرما زۆری بۆ ھینا و تاریکی شەو لولی کرد و ریگای دەبیری و خوشی نەیدەزانی بەرەو کوی دەچیت . ئەوہ بوو پاش (۱۱) روژ دوای ئەوہ بەھوی سوتانەوہی (التهاب) ی سی یەکانیەوہ کوچی دوای کرد . کە لاشەکەیان لە یەکی لە مەحەتەکانی شەمەنەفەردا دۆزیوہ کەوتبوو . وەسیەتەکەیی کە پیش مردنی کردبووی تیایدا نوسیوو (ریگا نەدریت بە ژنەکەم بیتە سەر تەرمەکەم و بمبینی) ! ئائەمە بو نرخی ئەو مال و ویران کارییە و ژیان لیل کردنەیی کە ئەو ئافرەتە بە سەر خۆی و تۆلستۆی ھینای بە سکالۆ ھیستریا کردنی ژنە کەیی کە خۆی دروستی کردبوون ! لە وەدەچیت خوینەر ھەست بە ھەندی شت بکات لە ژیانەیی تۆلستۆیدا کە پیویست بە مال و ویران کارییە بکات بەلام ئەمە دەرچونە لە باسەکەمان . پرسیاریک دەکەم : ئایا ئەو مال و ویران کاری و ژیان تیگ دانەیی ئەو ژنە توانی تۆلستۆی بگوریت ؟ یاخود بینیت کە

چون کارهکهی له خراپهوه بو خراپه دهبرد؟! (ژن هیئانی) ئیبراهام لنگولن نا بلکو (کوشتنی) خوئی بوخوئی کارهساتیکی دهآتهزینو به ئیش بوو .. ئەم ژنهئی لنگولن هه‌میشه دەم به ره‌خنه‌و سکاآو گله‌یی بوو .. ته‌ نانه‌ت لاشه‌و لوړی لنگولن له ره‌خنه‌ئی ئەم ژنه‌ بی وه‌ی نه‌بوو . به‌پرای جه‌نابی خانم (شان داته‌ کاو . روشتنی شلوشوول . دوگویی زل . لوت لار . لچ زل . ده‌ست وقاچی له مه‌یمون ده‌چیټ ابه‌م چه‌شنه‌ وه‌سفی میرده‌کی ده‌کرد . نه‌ک له لای خوئی دا به‌لکو له به‌رده‌می میوان و دو‌ست و ناسیاواندا !! (ئیبراهام لنگولن و خاتوو ماریکی) زور پیچه‌وانه‌ی یه‌کتر بوون له یه‌که‌وه دووربوون له ئاستی خویندن ده‌ورو به‌روو ره‌وشت و زه‌وق و پو‌شنیری . (ویلیرد بفریدچ) که ئەندامی ئەنجومه‌نی پیرانی ئەمریکیه‌ به‌ گه‌وره‌ترین سه‌رچاوه‌ دانه‌نریت له میژووی ژیانئی لنگولن دا . جاریکیان ووتی . ده‌نگی زلی ناسازی خانمه‌کهی لنگولن له سه‌ر جاده‌ گشتیه‌که‌وه ده‌بیسترا . هه‌ر توره‌ بونه‌کانی خوئی بو‌ خوئی شتیکی به‌د بوو ئیتر باقسه‌و جنیو دانی و بی‌شه‌رمی له راده‌ به‌ده‌ری بوه‌ستیت . نمونه‌یه‌ک له سه‌ر ئەمه‌ . ماوه‌یه‌ک پاش هاوسه‌ریان له مائی (جاکوپ ئارلی) بو‌ رابواردن ژیانیان برده‌ سه‌ر (جاکوب) بیوژنی یه‌کی له دوکتوره‌کانی (سفرنج فیلد) بوو هه‌ژاری و ده‌ست کورتی ناچاری کردبوو که لایه‌کی ماله‌ که‌ی به‌ کری‌ بدات . به‌یانیه‌کیان له کاتی به‌رچاییدا (لنگولن) هه‌له‌ یه‌کی زور بچوکی ئی وه‌شایه‌وه . ته‌نانه‌ت له بچوکی و بی‌ نرخیدا که‌س بیری نایه‌ ئەو هه‌له‌ یه‌ چی بوو ؟ به‌لام ئەو به‌رپه‌رچه‌ی که‌ ژنه‌کهی دایه‌وه میژوو تو‌ماری کردو له به‌ر پیسی و شازی و گه‌وره‌یه‌که‌ی . ته‌ نانه‌ت ئەم ژنه‌ هه‌ستا پیا‌له‌ چای کرد به‌سه‌رده‌م و چاویدا به‌ده‌م جنیوو بو‌له‌و نه‌فرینه‌وه!! (لنگولن) سه‌ری داخستوو هیچی نه‌وت به‌لکو به‌ کزولیه‌که‌وه وه‌ک مندالیکی بچکوله‌ له جیی خوئی نه‌جولا . خیرا خاتوو (ئیری) په‌رویه‌کی هیئناو ده‌موو چاوو جله‌ کانی

سری ! بەلئى خانمى لىنگولن گیل وبى عەقلىيەكەى لە رادە بەدەر بوو . تەنانەت پاش تىپەربوونى (۷۵) سال بەسەرىدا بەبىستنى ھەناسەت تن دەبىت ولە سەر سامىدا سنگت دىتە يەك ھەرچەندە پاشانىش شىت بوو . كەمترین وەصفى كارەكانى ئەتوانىن بلىين شىتانه يە .

نايا ئەم ژيان تال كردن و ناكوكى و دەمدەمەيەى (مارىتوو) (لىنگولن) ي گوپرى ؟ بەلئى ھەل ويستى خوئى لەم ژنە گوپرى . تاواى ئى ھاتبوو بىزارى لە وبەختە كلولەى دردەبرى كە ئەم بەستەزمانەى گەياندوتە نيوان كەلبەى ئەم خانمە . تا گەشتە ئەو رادەيەى كە ھەزى بە چارەشى نەما !

لە (سېر نجفید) دا (۱۲) پاريزەر ھەبوو لە بەر ئەوھى موچەكەيان بەشى نەدەكردن ناچار وەرزنكى ئەسپيان ئى دەدا و بەھەموو لايەكدا بە دوای قازى (دافید ديفيز) ھوھ بوون كە سەروكى قازىەكانى ئەو ويلايەتە بوو بو ھەر كوئى بچوايە دوای دەكەوتن . ھەموو پاريزەرانى ھاورىئى لە كوئايى ھەفتە دا بەرھو مالمە ھەيان دەگەراندەوھ تەنھا ئەم لىنگولنە فەقىرە نەبى . كە توفا بوو لە مال ، ھەزى نە دەكرد لە گەراندەوھ بەلكو لە ئوتيلە پيسە كاندا شەوى بە سەر دەبر !! ئائەمە بوو دەست كەوتى خانمى لىنگولن وشارن ئوجىنى كونىتسوئى لە ئەنجامى بەرپاكردنى مال وىرانى وژيان تال كردن ھىچ يان بە دەست نەھىنا بو ژيانى خوئان جگە لە دەردى سەرى وخەم وخەفەت وئيش وئازار!

قازى (بس ھامبورجر) كە يازدەسال لە دادگای (پەيوندىيە كەسىيەكانى) نيويورك قازى بوو ، ھەزارەھا ھالەتى تەلاق جيا بوونەوھ ھاتووتە بەردەست و دەلئىت : ھوى سەرەكى بەجى ھىشتنى مال و سەر ھەل گرتنى پياوان دەگەرئتەوھ بو ژنەكانيان كە يەك پارچە مالمە كانيان كردوتە (نەكەد) وژيان تال كردن) . روژنامەى (بوستن بوستن) جارئك ئەمەى نوسى (زورى) لە ئافرتان كەم كەم دەست دەكەن بە ھەل كەندنى قەبرى بەختيارى ژن و مير

دایہ تی بہوئی زنجیرہ یەك چالی بچکۆلانہوہ کہ لە سەرتاوە گوئی پی نہ داوہ
 وشایەنی باس نہ بوو) ! کہواتە - ئەی خانمەکان - ئەگەر دەتانەوی ژیان
 ھاوسەریتان لەگەڵ بەختیاری و کامەرانی دەست لە مل بن، ئەوہ پرگە ی ژمارە
 یەك جیبەجی بکەن :

﴿ ماڻ ویرانی بەرپا مەکە ﴾

پاشکۆی یەكەم

(خنکاندنی خیزان زۆر جار بە دەست ئافرهتە)

یاسای خیزان لە ئیسلام دا ورتترین و خەتەرناک ترین مەسەلە یە کە گرنگی پێدرا بێت چونکە بە تێک چونی خیزانەکان شیرازە ی کۆمەلگە تێک دەچیت وە ک چۆن تەزبیح تێک دەچیت بە پچرانی دەزۆه کە ی بۆیە ھەرلە سەرھتای دروست کردنی خیزانەو ئیسلام زۆر گرنگی بەو داوہ کە کوپ یاخود کچ بە پەلە ھاوسەری ژیان دیاری نەکات بە لکو لە سەرتاوہ بە ھەموو مەرجیک یە کتر رازی بن و بە ووردی لە یە کتر بکوڵنەوہ تا دوای پەشیمانی دەرنەپن و کالە ک بە ئەژنۆ نەشکینن !! تە نانەت سەیرکردنی روالەت و جوانیش دەبی پێشتر بێت نەوہ ک پاشان کورە کە بلی بە ئارەزوی خۆم بەدلی خۆم ژنم نەھیناوە یان کچە کە بیلێ . ئەوہ بوو (پێغەمبەر)ی خوا (ﷺ) بەو کەسە ی کە نیازی ژن ھینانی بوو پی گوت! جوان سەیری بکە چونکە ئەوہ دەبیتە ھۆی بەردەوامی خوشەو یستی نیوانتان (زۆر جار ژیان تالی و مال ویرانی (نەکد) لە وەوہ بەرپا دەبیت کە پیاوہ کە یان ژنە کە خۆی بە بەرزتر بزانی لە وی تر بۆیە ئیسلام وای بە باش زانیوہ کە ھەردوکیان لە یە ک ئاستا بن لە پلە و پایەو نەژاد .. ھید. کە ئەمەش لە فیقھدا لە باسی (الاکفاء) دا . بە درێژی باسی ئی کراوہ ھەرچەندە ئەگەر ھاوتایش نەبن قیدی نیو نیکا کە دەروستە بەلام زۆر بەی (نکد) ولە وەوہ دروست دەبیت .. بۆ نمونە ئافرهتی جوان و بەژن و بالاً بەرز بە خۆی دا دەنازیت بە تاییبەتی ئەگەر مێردە کە ی جوان و پیکەوتە نەبیت .. بە فەرمانی ئەو ناکات بە لکو خۆی پیاو دەبی و دوای پیاو ھەمیشە بە دەست ئەمە ! یاخود ئەگەر یەکیکیان لەوی کە یان بەرزتر بوو لە نەژاددا یاخود لە خۆیندندا .. نیتر ئەگە ی تر بە بۆرە پیاو سەیری دەکات و بە خزمەت کار سەیری دەکات و ئەگەر نەخویندەوار بوو ئەوا بە (عوام) و ھیچ نەزان سەیری دەکات ئەوکاتە ریژی تەواو بۆ یە کتری دانانین . جاریکیان بۆم دەرکوت کە ھاورییەکی مامۆستام زۆر ریژی ژنە کە ی نەدەگرت و رەخنە ی ئی ھەبوو ئەمەش لە بەر ئەوہ بوو کە خۆی بە

خوینەوار وروشنبیر دەزانی بەلام ژنە نهخوینەوارەکەى بە نەزان وکەرە جاف دادەنا! بۆیە ھەردەم بە گلهیی و بۆلە بوون لە یەکتەری ،خوا بەوە رحمی کرد که مندڵ لە بەینا ھەبوو ئەگینا یەك سات بەیەكەوہ نەدەژیان .! ئیسلامی بی گەرد زۆر مەبەستیەتی که ھاوسەریك ھەلبژێریت که لە سەرەتاوہ بەو ژیانە رازی بیټ که ھاوسەرەکەى لە سەریەتی . بۆیە دبیت ئافرەتی یان پیاوی پەرەردە کراوی قورئان ھەلبژێریت ئەگەر وانەبیټ پەيوەندی ھاوسەریان باش نابیت یان بەختیاری بە خۆیەوہ نابینیت . وادەبی پیاو دنیا لە لای زۆر بی نرخە و تەماح باز نیە ، بەلکو بە ژیانیکی مامناوەندی و پۆشتەى و تیری بە و لاوہ بەتەمای ھیچی تر نی یە . نەگبەتی مال کاولی ئەم پیاوہ لە و خالەوہ دەست پی دەکات که لە خۆیەوہ بە پەلەو بی ورد بوونەوہ ژن دەھینیت ! چونکە کەم جارێک دەکەویت لە ھاوسەریکی وەك خۆی سادەى دەست کەویت که بەو جۆرە بروانیتە ژیانى دنیاو بەلکو مەبەستی سەرەکی رەزامەندی خواو ئاخیرەت بیټ . مەگەر اللهم ئافرەتیک بیټ که بە پەرەردەییەکی قورئانی جوان کرا بیټ . ھەر بو ئەم مەبەستە بوو که (پینغەمبەر)مان (ﷺ) کاتیک زانی خواى گەرە کاریکی قورسی خستوہتە سەر شانى .کە(ھیدایەت دانى بەندەکانییەتی) وای دانا کەخۆی لە ژیری دەرەچیت بەلام لە وانەییە خیزانە کانم توانای ھەنگرتنیان نەبیټ و لە بەر دەم نەفس وشەیتاندا چوک دابدەن . بۆ یە کویان دەکاتەوہو ئایەتی خویان بە سەردا دەخوینى که دەفەر موویټ ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكِ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا﴾ (الاحزاب ۲۸) واتە : ئەى خیزانەکانى (پینغەمبەر) (ﷺ) ئەگەر ژیانى دونیاتان دەوی فەرموون بە جوان ترين شیوہ تەلاقتان دەدەم وبە ئارەزوى خۆتان لە کوئ ئەو ژیانەتان دەست دەکەویت بگەن پینی) . ئەزانن بۆ ئەمەى کرد ؟ چونکە لە بەر چاوی بوو که دەمە قالمو ھەرا دروست دەکەن و ژیانى ھاوسەرى تال دەکەن چونکە رانە ھاتوون لە سەرى ئەمە لە لایەك لە لایەکی ترەوہ دەبوونە بەر بەست و ەرقەلە لە ریگای بانگەوازدا بۆیە (تۆلستوی) ئەگەر موسلمان بوایە وەك

(پىغەمبەر)ى نازدارى بىكردايە كەي ئا بەو چەشەنە دوچارى ئەو ژيانە پىر نەھامەتتە دەبوو؟

سەر ئەنجامىش لە سىكەي شەمەنە فەرىكدا بىرىت و كەسى لە لا نەبىت؟! .
 عمرى كورى عبد العزيز كاتىك كە كرا بە گەورەي مۇسلمانان ھاتەوہ بۆ مال بە
 فاطمە ي خىزانى وت : خىزانە خوشەويستەكەم لە مەو بەر راماں بواردووہ بە
 خوشى دەژيان بەلام دۇنيا بە لەم پۇ بەدوا ئىتر لە وژيانە خوشە دەبىن . دوچارى
 نەبوونى ھەژارى دەبىن . لە پىناو خەلكى ھەژارو نەدارو داماو دا خۇمان و
 سەرەتەمان دەكەينە قوربانى . جا ئەگەر لە لات نارەحەتە ئەوا من زۆرت لى ناكەم و
 سەربەست بە يان من ھەلبۇزۇرە يان ژيانى دونياو رابواردن . (عمر) بۇيە ئەمەي
 خستە بەردەستى خىزانى چونكە مۇسلمانان چەندان سەدە پىش ئەورۇپا
 زانىويانە كە ئەگەر گونجان ولەيەك حالى بوون لە نيوان ژن و مىردا نەبىت ئەوا -
 نكد - مال و يرانى بەرپا دەبىت . بۇيە فاطمە ي پەرورەدەي قورئان و قوتابخانەكەي
 (پىغەمبەر) ﷺ بەو پەرى ئامادەي و گيان فېدايىەو ووتى : سويندم بەخوا ھىچ
 شتىك بە سەر توو ژيانى ئاخىرەتدا ھەلبۇزۇرەم ! . ئەگەر ورد بىنەوہ لە زۆر بەي
 ھۇيەكانى - تەلاق - بۇمان دەردەكەوي سى لەسەر چوارى چارەسەرى كىشەكە بە
 دەست ئەوہ بۇ نمونە پىاوہكەي دەست كورتنەو نىەتى باق و بىرىق بۇ خىزانەكەي
 بىكرىت . كەچى ئەم ئافرەتە سەر دەكاتە جەرگى و بەبۇلە بۇلەو زۆر كارى داواي لى
 دەكات كە مۇدىلەو ھەر دەمەويت . من ئەمە نازانم بىرۇ پەيداي بىكە !! يا خود
 دەبىنى پىاوہكەي خەرىكى خزمەت كردنى ئىسلامە و خەمى بانگەوازەكەي
 دەخوات و زۆر بەي كاتە كانى دەرس و ئامۇژگارى خەلكى دەكات . لەم كارەيدا
 ئەگەر خىزانەكەي پال پىشتى بى و خوشحالى يارمەتى بدات ئەوہ نەك مال
 و يرانى و ژيان تالى دروست نايىت بەلكو ھاندان و كۆمەكى يە بۇ پىاوہكەي و
 بەشدارى پاداشتەكەيەتى . كەچى ھەندى لە خوشكان - بەداخەوہ - بەم ژيانە
 رازى نابن و ھەزار و يەك قسەي تال و دەمە دەمە لەگەل پىاوہكەي بەرپا دەكات
 و دەلى : ئەمە چىيە ؟ ئىسلام بەس توى ھەيە ؟ ئەي ئەم مالە ؟ چۆن بژىن ؟ بۇ وامان لى

دەكەى؟ ئىسلام خوا خاوەنیهتی تۆش نەبى ھەر نافەوتى!! ياخود لایەنى ترس و بيم والەم ئافرەتە دەكات كە ژيانى تال بكات و -نكد- بەرپا بكات . وەك ئەوە ھەز ناكات پیاو دەكەى دەست تىكەل بكات لە گەل لایەنى ئىسلامى دا!! ئیتر پەنا بەخوا یان لە بەر ئەوہیە كە خۆى كەس و كارى ھزبىكى عەلمانين!! ياخود ئەو خوشكە مێردەكەى خوش دەوێت ھەز ناكات توشى دەربەدەرى و دەردى سەرى و كوشتن و بېرىن ببیت و یان لە كارو پیشەى فەسل بكریت بیگومان ئەمەش پەنا بەخوا باوەر لاوازی ئەو خوشكە دەگەینیت چونكە دەبیت خواو (پىغەمبەر)ى لا خوشەویستر بیت و باوەرپیشى بە قەزاو قەدەر قايم بیت . یان ھەندىكى تر لە خوشكان بەختیاری خیزان سەر دەبېرن بەچى؟ بەوہ كە ھەموو سېرو نھینى بە بوون و نەبوونى پیاو دەكەى بە دوور ودریژ دەباتە دەروە لای دۆست و نەناس باسى دەكات یان لە ھەمووی خراپتر ئەوہ یە كە بچوكترين قسەو كردار و خواردن و ھەلسان و دانیشتنى خۆى و مێردەكەى ھەییە راستەو خۆ-مايكرو- ئاسا دەیگە یەنیتە مالى باوكى كە ئەمەش ھەرامە لە ئىسلام دا . كە ئەمەش بیگومان ھۆى سەرەكى تىكدانى نیوان پیاو مالى خەزورەییەتى و بەدوایدا تۆران پاشان (چىای) دوور نییە كە روو بدات . ياخود ھەندى ئافرەت بەوہ بەختیاری دەكوژن كە بەو جوړە ناژى كە مێردەكەى پىی خوشە . بۆ نمونە مێردەكەى پىی دەلێت : دەمەوێت پوو خوش و كراوہ بیت و مۆن و كەم نوتق ئەبیت لە گەل كەسدا بەتایبەتى مالى باوكم . كەچى ئافرەتەكە دەلێت : من ھەروام و ناگۆریم تیگەیشتى ! ئەى ئەوان بۆ وانين لە گەل من دا!!؟ . یان لە ھەموو ئەمانە ناخۆشتر ئەوہیە كە لە ناو خەلكدا مێردەكەى تەریق دەكاتەوہ و بە درۆى دەخاتەوہ . لە سەر و تەھەك كەوا نیەو بە ھەلە ھاتووہ بەسەر زمانیدا . ژنەكەى دەلى : وانیبیە!! تۆ نازانى باسى بكەى من باسى دەكەم!!! ياخود دروست بوونى مێردە زەمى مال كاولكەر-خانە گومانى-ئایا دەزانى خوشكى بەریژ داخستنى ئەو دەرگایە بە دەست تۆیە؟. بیغەمبەرى خوا (ﷺ) دەفەر مووى : ﴿ اتقوا مواطن التهم ﴾ خۆتان لە وشوینانە پپاریزن كە بەھۆیەوہ تاوان بار دەبن . ئایا خوشكى بەریژ نەگەر تۆ لە بەردەرگا نەوہستیت و بەتەنھا وبى پرس لە مال

دەرنەچیت و لە گەلّ بیگانەو نامەحرەمدا زۆر قسەى پیکەنین نەکەیت . من
 مژدەى ئەوەت دەدەمىّ که زەرەیهک تۆوى خانە گومانى لە دلىّ مێردەکەت وکەسى
 تر دانامینىّ !. من لیڤەدا نەهاتووم هەموو تاوانى ئاژاوەى خیزان بدەمە پالّ
 ئافرەتان و پیاوانى ئىّ بەرى بکەم . خو وادەبیّت هەموو خەتاکە لەلای پیاو بیّت
 بەلام کللیى چارەسەرى لەلای ئافرەت دەست دەکەویّت . وە ئەو ھۆکارە
 ناراستانەى لەو پێش باسماں کرد که خوشکان بە ھەلە بەکارى دەھینن –
 چارەسەرى نیه بەلکو زیاتر وەیشومەى مالّ کاوئى وئاژاوە سەر ھەلەدا .. کەواتە
 ریگای سەرکەوتن و بەختیاری خیزان بەدەست تویە تۆش خۆت وخواى خۆت ئەو
 لانهیه تیک مەدە.

ريگاي دووھم

واز له خوشەويستی بيئە با بوخوي گەشە بکات

رۆژيکیان دەرازیلی وتی : له ژيانمدا گەوجیتیم زۆر کردوو بەلام ھەرگیز ئەو گەوجیتییە ناکەم که بە دلداری ژن بهینم. ! درازیلی ئەم پەیمانەى خۆی بردەسەر ! تا تەمەنى (۳۵) سالی ژنى نەھیناوە پاشان بپوهژنيکی دەولەمەندی هیئا که شازدە سال له خۆی گەورەتر بوو. که پرچەکانی سپی کرد بوو بەھۆی (۵۱) زستان که بەسەریدا تى پەرى بوو ! ئایا خوشەويستی بوو ،ھۆی ئەم ژن هیئانەى ؟ بىگومان نەخیر ئەم بپوهژنە چاک دەى زانى که ئەو خوشى ناوی و تەنھا لەبەر سەرۆتەکەى مارەى کردوو بەس . وادیار بوو ئەم ژن هیئانە له مامەلەیهکی بازگانى دەچوو . بەلام لەگەل ئەوھش دا بەسەرکەوتوتترین (شایى) دادەنریت له میژوی ھاوسەریدا !! ئەم بپوهژنەى که درازیلی ھەلى بژارد بوو جوان نەبوو . گەنج نەبوو ،نەخیر زۆر له مانەوہ دوور بوو ! تەنانەت قسەکانى بو پیکەنین باش بوو ئەوھندە ھەلەى زمانەوانى میژووی بى تامى کردبووی بو نمونە نەیدەزانى رۆمان کۆتربووہ یان یونان ! وەزەوقى شپرز بوو له ھەلبژاردنى جل و بەرگ دا و له مالداریشدا ھەر بو پیکەنین و سەرسامى باش بوو ! بەلام لەیک شتى زۆر پنیویست و بنەرەتیدا عەبقەرى و ھەلکەوتوو بوو که ئەویش ھونەرى مامەلە کردن لەگەل پیاو دا !کە ئەمە زۆر پنیویست بوو بو ژيانى ھاوسەریتى . ھەرگیز نەبوو تەریگەر لە بەردەم میردەکەیدا . ھەر کاتى درازیلی بە ماندوویى وبى تاقەتى ولە ھۆلى پەرلەمانى پەرلە گێرەو کیشەوبینەوبگرەدا بەرەو مال دەگەراپەوہ دەیبینی وا (مارى ئان) ماندوو بوونەکەى لەبیر دەباتەوہ و دەیخستە ناو ژيانى پەرلە ئارامى و ھوانە . له خوشیدا وای ھەست دەکرد کہ مالمەکەى بوو تە جیگای ھوانەوہى مێشکە شەکەتەکەى . دل ئارامى روى تى دەکرد ئەمەش بەھۆى ئەو ھەموو ریزو سەرمامییەى که (مارى ئان) بە لیشاوپییى دەدا بەختەوہرتترین رۆژانى ژيانى ئەو رۆژانە بوو کہ لە گەل ئەو پیرەژنەدا بە سەرى دەبەرد . تەنانەت ھەمیشە ھەلپەى

ئەوهی بوو که زوو بگه‌پێتهوه مال . کاتی که له (ئهنجومه‌نی گشتی) دهرده‌چوو .
 تاگشت رووداوو هه‌واله‌کانی ئەو رۆژه هه‌بوو له نوکه‌وه هه‌مووی بگه‌پێتهوه بو
 خانمه‌که‌ی . له گه‌ل ئەوه‌دا که (درازیلی) خاوه‌نی ئەرک ونا‌ره‌حه‌تی و پرمه‌ترسی
 بوو . که ئەمه مه‌به‌سته‌مه‌مانه -ماری ئان- زۆر به ئاسانی له ویا‌وه‌ره‌دا‌بوو که
 درازیلی نا ئومیدی نابیت له ژیا‌نی هاوسه‌ری له گه‌ل ئەمدا له راستیدا ماری ئان له
 پیناوی ئەوه‌دا ژیا‌و (۳۱) سا‌لی ژیا‌نی خۆی و سامانی ته‌رخان کرد تا ژیا‌نیکی پر له
 ئاسوده و کامه‌رانی بێنیته‌ کایه‌وه . درا‌زیلیش ئەمه‌ی له به‌رچاو بوو بۆیه ئەو
 خانمه‌ی کرده پاله‌وان . هه‌رچه‌نده له ژیا‌ندا له قه‌بی (ئیرلی) پی‌درا به‌لام ئەوه‌نده
 هه‌ول وکوششی به‌رده‌وامی دا له لای شا‌ژن (فیکۆریا) تانه‌وه بوو پی‌ برده‌ ریزی -
 نه‌جیب زاده‌کان - له سا‌لی ۱۹۶۸ له قه‌بی - کونتیسه‌ بیکونز فیلد- ی پی‌
 به‌خشی ! له گه‌ل ئەوه‌دا که خاتوو ماری زۆر ساده‌و سا‌کار بوو له به‌ر چا‌وی
 خه‌لک .. به‌لام درا‌زیل هه‌رگیز لا‌قرتی با‌زی پی‌ نه‌کردوه . به‌یه‌ک وشه‌ لو‌مه‌ی
 نه‌کردوه‌و ئەگه‌ر که‌سی بی‌وی‌رایه‌ گالته‌ی پی‌ بکات ئەم هه‌ر لایه‌نی ژنه‌که‌ی
 ده‌گرت و پر به‌دل به‌ گه‌رمی به‌ر گری ئی ده‌کرد . جار جار قسه‌ی خوش ده‌که‌وته
 نیوانیان درا‌زیلی بو خوشی پی‌ ده‌وت: ده‌زانی من تو‌م به‌س له به‌ر سه‌روه‌ته‌که‌ت
 هی‌ناوه ؟! ئەویش به‌ده‌م پی‌که‌نینه‌وه ده‌یوه‌ت ئەمه راسته به‌لام ئەه‌ی ئەگه‌ر جا‌ریکی
 تر منت بخوا‌زیایه‌ته‌وه ئایا ئەم جا‌ره‌یان له به‌ر خوشه‌ویستی نه‌بو‌وه‌ویش ده‌ی
 گوت به‌لی .. بی‌گومان! نه‌خیر خۆ ماری ئان له هه‌موو لایه‌که‌وه ته‌واو نه‌بوو به‌لام
 چونکه درا‌زیلی ژیرو حکمه‌ت دار بوو وای له ماری کرده‌بوو که خۆی چۆنه‌ وای برژی
 له هونه‌ری ها‌ورپی گرتندا یه‌که‌م شتی که زۆر پی‌ویسته (! (هنری جیمس) ده‌لی
 فیری ببیت ئەوه‌یه : ئەو ری‌گایانه له خه‌لکی مه‌گره‌ که‌لی یه‌وه به‌ختیا‌ری خۆیان
 ده‌ست ده‌خه‌ن , مه‌گر کاتی ئەو به زۆر ری‌گا له تو‌ بگریت) که‌واته ئەگه‌ر
 ده‌ته‌ویت خیزانت له به‌ختیا‌ری به‌رده‌وامدا برژی, ئەو ئا‌گا‌داری ئەم بر‌گه‌یه بکه (۲)
 واز له هاوسه‌ره‌که‌ت بینه‌ با له سه‌ر شی‌وا‌زی خۆی بروات ...

پاشکۆی دووهم :

خۆت مەگیشه بە دیواری حەزی ھاوسەرەکەت دا

له راستیدا - نەك ژن و میرد - بەلكو ھەموو دوو كەسیك كە بەیەكەوہ بن ئیتر چ لە مال دا ەك (تۆ) یاخود لە دوكان و فەرمانگە و قوتابخانەدا بن ، بۆ ئەوہی ناكۆكى ورق و كینەو لە یەك خویندن (دروست نەبیئت پیویستە ئەم خالە رەچاو بكریت:) ئەو حەز و ئارەزووانەى كە ھاوڕیكەت لە سەرى را ھاتووہ و بە ئاسانى بۆى تەرك نادریت و بگرە بە جوانیشى دەزانیت تۆ راستەوخۆ لە دورەوہ بە لار و قەلب و بى بایە خیان دامەنى لە لايدا) چونكە ئەمە سەرەتای ھەموو رق و كینە یەكە، دەبیئت كەس ئاگادار نەبیئت ژن و میرد ئاگادار بن .. چونكە ھەمیشە پێكەوہن و لە زۆر شتدا لە یەك جیان لە شیوازی بیر كردنەوہ و بۆ چوون . تا پێكەنین و قسە كردن و ھەلسان و دانیشتن و خەوتن و ھتد .. بۆیە ھەردەم زانایان ئەمە دوپات دەكەنەوہ كە (پێغەمبەرى خوا ﷺ) فەرموویەتى: ﴿ ئەگەر دروست بوایە سوجدە بۆ غەیری خوا بریت، ئەوا من ئەمرم بە ئافرەتان دەكرد كە سوجدە بۆ میردەكانیان بەرن ﴾ . چونكە ھەتا زیاتر گرنگیان پى بدن و دلایان راگرن ھیشتا ھەر كەمە ! لە وانە یە خوشكێك پیم بلیت : جا ئەمە بە كى دەكرى و لە پیناوی چیدا بیئت و ئەى میرد بۆ وانە كات ؟! . میرد بۆ واناكات ؟ بۆ وەلامى ئەم پرسیارە (۱۰۰) لاپەرە زیاترم نوسیوہ (۱) بۆ ئەوہى كە جیبەجیبى ناكات خۆى زەرەر دەكات و بەس ! بەلام تۆ ئەمە بكە لە پینا و بەرژەوہندى ژيانتا بۆ ئەوہى ھاوسەرەكەت دلای لەلای تۆ بیئت و بەس !! . لەلایەكى ترەوہ ئەگەر میرد بەقسەت نەكات و دلّت راگیر نەكات بەلى بەختیاری و كامەرانى نامینیت بەلام زنجیرەى ھاوسەر یەتیان ناچرپیت و بەردەوام دەبیئت . بەلام بەو جورە نەبیئت كە ئەو حەز دەكات كیشەو مال ویرانى لە وێوہ دەست پى دەكات ! . ئافرەت ئەگەر خویەكى نامۆى لە

مىردەكەيدا بە دى كرد . با بەھىكەت ولە سەر خۆۋە بەو جۆرە كە ئىسلام دايىناۋە لە ياساى خراپە گۆرپىندا . ھەئسو كەوت بكات چونكە ئەگەر زانى مىردەكەى چاك نايىت يان بەو كارە خراپ تر دەبىت .. ئەو كاتە بىدەنگ بوون باشترە بۇ ئەو خوشكە لە ئالۆسكاندىنى شانەى زەردەۋالە ..! جارېكىيان بە ئافرەتىكىيان وت : بۇ بىدەنگى لە مىردەكەت كە ئەۋەندەفرە رېئس وقسە زۆر كەرە ؟ لە ۋەلام دا ووتى لە بەر دوو ھۆ پىيى ناليم : يەكەم /خۆى دەزانى و زۆر كەس پىيى وتوۋە . بەلام بى سوود بوۋەو بۆى تەرك نادىت ،ئىتر بۆچى دلى لە دەست بدەم و بى سوود ووشەيەك بەخەرج بدەم ؟ دوۋەم / لەۋانەيە ئەو ئەم قسەكردنەۋەى بەلاۋە باش بى و گلەيشى لە دەم مردوۋەكان ھەبىت و بۆشى ھەيە خۆيشى و خەلكىش ھەز بەو قسانە بكەن و بۆگەرم كردنى (مجلس) ھەياتە!! . بۆيە تا بۆت ئەكرى دلى لە خۆت مەئىشىنە , ھەندى لە پىاۋان ھەزىيان بە چارەى ژنەكانيان نى يە لە بەر چى يە ؟ تەنھا لە بەر ئەۋەيە خىزانەكانيان بوۋنەتە كۆسپ و تەگەرە لەرپى ھەز وئارەزۋەكانياندا .خۆ مەرج نىە ژن وپىاۋ لە ھەموو شتىكى يەكتر رازى بن بۆيە پىكەۋە دەژىن ! بەلكو ھۆى سەرەكى پىكەۋە ژيانيان دەگەرپتەۋە بۇ ئەۋەى كە ھەردوۋكىيان بە ھەندى رەۋشتى يەكتر رازىن و چاۋ پۆشىن دەكەن لە ۋرەۋشتانە كە بە يەك ناخۆن ئەمەش لە پىناۋ بەردەۋام بوۋنى كارۋانى ھاوسەرى وبەختيارى و دوور لە ئاژاۋە ومال وپىرانى . ھەندى لە ئافرەتان مىردەكانيان ھەندى نەپنى وشتيان ھەيە كە پىۋىست دەكات بىان پۆشى و لە ھىچ كوى باسى نەكات بە تايبەتى لە لاي باوك ودايكى ئەۋانىش دەپپۆشن ۋەك نەبوۋنى وگىروگرفت و ئەگەر نان نەبى لەمالدا ئەو ھەر دەلى سوپاس بۇ خوا ۋەزەمان باشە !! . دەلېن يەكى لە ۋئافرەتە ژىرانە لە دۋاى مردنى مىردەكەى دوكتۇر پىيى دەلېت ھىشتا كچىت !!ئەۋىش لە ۋەلام دا دەلېت ئەمە بۇ سى سال دەروات كە

مێردەكەم نەخۆشی جنسی لە گەلدايه بەلام من ئەوەندەم خۆش و یستوه لە
هیچ کوی باسە نەکردووہ !! *

□ کەواتە ئافرەت بەزانست بە پروانامە ونەژادو جوانی و دەولەمەندی
ناچیتە دلی ھاوسەرەکە ی ئەوەندە کە بە رهوشتی بەرزو پووی خۆش و
کۆمەکی کردنیان لە پیناوی هیئانە دی حەز و ئارەزوەکانیان ...

ریځای سپهه م : نزیکترین ریځا بو گه‌یشتن به ته لاق

(جلا دستون) له هه موو کهس زیاتر مونا فسه و بهرام بهرکینی (درازیلی) ده کردو زور جار ده مه‌قاله تینی سه‌ندوو له نیوانیاندا تا گه‌شته‌ته ئاستی پیځادان ، له‌گه‌ل نه‌مانه‌دا له شتیځدا له یه‌کیان کردوه ، هه‌ردووکیان له ژیانی هواسه‌ریه‌تیاندا به‌خته‌وه‌ر بوون .

(ولیم) و (کاترین جلا دستون) ماوه‌ی (۵۹) سال ژیانیان پیځه‌وه به‌سه‌ر برد به‌جوړی که خوشه‌ویستی و به‌ئمه‌کی و دلسوزی بالی کی‌شبابوو به‌سه‌ریاندا ئای که دلشاد ده‌بم کاتی که (جلا دستون) دینمه به‌رچاوی خوم که ده‌ستی خیزانه‌که‌ی گرتوووه وله لای سوپاکه‌دا پیځه‌وه هه‌لده‌په‌رن! .. (جلا دستون) به‌دهم هه‌له‌پرکینی نه‌رمه‌گورانی ده‌ووت : پیاویکی جل شرپ ژنیکی دم شرپه‌گورانی و زه‌وق و پینکه‌نین ریځا پیچا و پیچه‌کانی ژیان ده‌بړن ئه‌م (جلا دستون) ه‌ئاده‌میزادیکی زور که‌لله ره‌ق بوو . به‌لام له مالداهه‌هیچ کلوجی وانه بوو . به‌یانیان زوو له خه‌وه‌لده‌سا خوی ده‌کرد به‌چیشته‌خانه‌ی کوشکدا و سه‌یر ده‌کات ماله‌وه هه‌موو نوستوون به‌شیوازیکی خوش و به‌تام هه‌لی ده‌ستانن . ده‌ستی ده‌کرد به‌هاوارو هاوریکی هه‌زه‌لی ئه‌یووت : ده‌هه‌ستن ئه‌ی نازانن مه‌شغول‌ترین که‌سی ئیمپراتوریه‌ت که‌منم چاوه‌روانی به‌ر چای ده‌کات بگه‌نه‌فریای گه‌ده‌ی !! به‌لی له‌مالدا زور سیاسی ولیزان بوو .. هه‌رگیز په‌نای نه‌ده‌برده به‌ر په‌خنه‌وه که‌سی راسته‌وه‌خو سه‌رزه‌نشت نه‌ده‌کرد! . هه‌ر له‌جوړی ئه‌وه (کاترینی مه‌زن) ئیمپراتوری ئینگلته‌را ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا که ژیان و مردنی ملیونه‌ها که‌سی ولاته‌که‌ی له ژیرده‌ستی ئه‌ودابوو . له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا له‌لایه‌نی سیاسه‌ته‌وه سه‌رکه‌شیکی پیاو کوژ بوو .. شه‌ره‌نگیز بوو هه‌رده‌م له‌په‌می کردنی دوژمنانی دا بوو .. له‌گه‌ل ئه‌مانه‌دا له‌ماله‌وه وانه‌بوو ته‌نانه‌ت جاریک خزمه‌ت کاره‌که‌ی گوشته‌که‌ی قه‌لب لی نابوو

زۆر ناخۆش بوو خاتوو کاترین به زهرده خه نه يه كه وه سه يريكي كردوو
 هيچي و پي نه گوت!.. بهم هويه كه له (۱۰۰) شايي په نجا يان له ناو دادگادا
 وردخاش ده بن و ده گه نه ته لاق! له بهر ره خنه و سه رزه نشتي بي تام و نه زوك
 كه دله كان ده شكيني و ده رونه كان زه ليل وشه كه ت ده كات!.. گهر ده ته وي ت
 ژياني هاوسه ريت به خته وهر بي ت نه وا ره چاوي نه م پرگه يه بكه : ((ره خنه
 مه گره))

پاشکوی سینه م :

رهخنه له ناو خیزانه سوئمانهکاندا

له ئیسلامی بیگهرددا تیروانینیکی تایبته ههیه بوخیزان ومههست له دروست کردنی خیزان. خیزان له روانگهی قورئانهوه بو تیروونی غهریزهی جنسی نییه و بهس . بهلکو بو ئهوه یه چ پیاو وچ ژن له چوار چیهوی (خیزان) دا ههست به هیمنی و کامهرازی وسه بهستی تهواو بکهن وهك خواى گهورهدهفهرموویت : ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ﴾ (الروم ۲۱) كهواته پیاو زۆر گرنگ ییه نهگه له دهروهه زۆر توند وتیژ وتووره و شپهز بیته له گهل ههلویتدا .. چونکه نهو پهری ھاوری یه تیان له دهست دهوات .. بهلام نابیت نهو شیوازه له مالهوه بهکار بهینیت چونکه نهگهتی ومال ویرانی نهوهیه که له مالهوه ژیان تال بیت وپچرانی شیرازهی خیزان و سهرگهردان بوونی مندالهکانی له دوايه !. نه م راستیه له ژیانى (پینغه مبهر)ى خوا (ﷺ) بهدی دهکهین که نهوه بوو لهدهروهه له سهنگهري ژياندا بوو له گهل کافر ومنافق وجوله که و گاوهران بهلام که دهگهرايهوه مال دم به خندهو سوعبهتکردن بوو له گهل خیزانه کانیدا و تهنانهت پیش برکى ی له گهل عایشه دهکرد .. خوئی ئیشی مالى رادهپهراند !! وهك بلئى له بهرهکانی جهنگ هیچ رووی نه دابئى !.. له میژووی ئیسلامدا کافران وناحهزان دروویهکی گهورهیان دایه پال عایشه (رهزای خواى له سهر بیت) که گوايه پیاویک لی نزیک بووهتهوه و بوبه مهسهله یهکی گهورهوله هه موو مانیکی مه دینهدا باسیان دهکرد !! بیگومان (پینغه مبهر)مان (ﷺ) زۆر نارهحهت و مشهوهش بوو . بهرچاوی رهش بوو نهگه پیاویکی نه مپرو بوايه یه کسه ر بی لیکنولینهوه (ته لاق) ی دهدا یان وهك ههندی کهس یه کسه ر دهیکوشته بهلام (پینغه مبهر)مان (ﷺ) چه کیمانه و له سهر خوئیانه به دایکی ئیماندارانی فهرموو (بی خه م به من گومانی چاکه نه بیته هیچگومانیکی تری پی نابهم) !.. تا نهوه بوو پهرو پاگهندهی مونافقان مهسهله که ی گهورهتر کرد خه ریک بوو - پهنا به خوا - بیکه نه مهسهله

یەکی بەلگە نەویست !! لیڤرەشدا ھەر بەناسانی و لە سەر خۆی و بە ئارامی پیم
 ووت : عائیشە ئەگەر پاک بیٺ بێخەم بە (خوا) پاکیت دەردەخات .. و ئەگەر
 شەیتانیش کاریکی وای پێ کردوی ئەو (تەو بە) بکەو پەشیمان بەرەو ..! کەچی
 سەیری ژن و میردی ئەمڕۆ بکە کە ئەگەر شتیکی بچوکی وەك نۆکیك لە
 ھاوسەرەکە دەکاتە گایەك و عەشرەتی ئی حالی دەکات کە دەبوايە (پینگەمبەر)
 ئاسا بیگوتایە باوەر ناکم ..! مامۆستا (مەلا صالح) ی گەورەلە ھەلەبجە
 خزمەتیکی گەورە ی بە ئیسلام گەیاندوو قوتابی و فەقییەکی زۆر لە سەر دەستی
 ئەو پینگەیشتن .. مامۆستا (بەهەشت جیگای بیٺ) ھەزاران مەسەلە ی تەلاق
 و نیکاحی ھاتبویە بەردەستی و لە مەسەلانەدا زۆر بە ناگا بوو .. روژی چومە
 خزمەتی و لیم پرسی ھۆی سەرەکی خیزان و تەلاقی ئەم ناوچە یە ی کوردەوارییە
 چییە ؟ مامۆستا لە وەلام دا ووتی وەلامی زۆرە .. بەلام ئەو ی لە ھەمووی گرنگ
 تروترسناک تر ئەو یە کە ژن و پیاو تەقیە لە یەکتر ناکەن قسە لە یەك ناخۆنەوہ !!
 ھەر وەك رەخنە گرتن و یەکتر شکاندنەوہ زۆر ئاسانە لایان !! خو ئەم قسانە
 پیاویش دەگریتەوہ – بەلام خوشکی بەریز – پیاو ھیچ زیانیك ناکات پاش چەند
 روژیکی تر ژنیکی تر دەھینی .! بەلام ئە ی تۆ ؟ تۆ کومەلگای نەفامی بە چاویکی تر
 سەیرت دەکەن ! کەواتە تابۆت دەگریت خۆت بکە بە زەوی بو ھاوسەرەکەت ئەویش
 خۆی دەکاتە ئاسمانی تۆ ..

رېگاي چوارەم

بۇ ئەۋەدى ھەموو كەسىك بەختەۋەر بگەين

دكتور (بول بوبينو) بەرپوبەرى پەيمانگاي پەيوەندىيە خىزانىيەكان لە لوس ئەنجلوس دەلىت : زۆر بەى ئەو گەنجانەى كە دەيانەۋى ژن بەينن گرننگ نىيە لە لايان كە ئەو ژنە يەكەم مالددار بىت لە ئىش و كارى مالدا بەلكو ئەۋەيە ھەز وئاۋاتى بەينىتە دى و واى ئى بكات كە ھەست بكات كە رىزدار وگرنگە ..! لە وانەيە ھەر ئەم ھۆيەش بىت كە ئافرەتە زاناو پۆشنىرەكان شوو ناكەن يان شوپان بۇ نايىت ! كەچى ئافرەتە نىمچە خوينەۋار وئاست نزمەكان شوو دەكەن و دادەمەزىن ! بۇ نمونە بە ئافرەتتىكى ئاست بەرز بلىى دەمەۋى بتهينم ! يەكسەر پەفرت دەكات چونكە تۆ لە ئاستيدا نيت بەلام داۋاي ئافرەتتىكى فەرمان بەر يان بىكار بگە خيرا دى بە دەمتەۋە و دەلى : باشە بەلام باسىكى خۆتم بۇ بگە !! توش لە خوشيدا (۳) سەعات باسى خۆتى بۇ دەكەيت و پاشان دەلىت خۆ لە جوانى و ئاستى خويندندا نزمە بەلام بەراستى گرنكى بە خەلك دەدات !! ئەمە دەربارەى ئافرەتان و نەخويندەۋارەكانيان ئەى دەر بارەى پياۋان چى دەلىت : تۆ پياۋىك نايىنى - مەگەر بە دەگمەن - كە نرخ دابنى بۇ ئەو ماندوو بۆنەى كە خىزان لە پىناو خۆ رازاندەنەۋەو جوان كردنى خۇياندا سەرفى دەكەن ! .. زۆر بەى پياۋان بى ئاگان لە ۋەى كە ئافرەتان شىتى جل و بەرگن ! زۆر بەى گرنگان بە دىمەنە ! ئايا سەيرى ئافرەتتىكتان نەكردوۋە كاتى ئافرەتتىكى تر دەدات بە پالى دا چۆن وورد دەبىتەۋە لە جل و بەرگەكەى !!؟ دە ئىتر خۋايە بۇچى پياۋان بە ئاگا نايەنەۋە كە ئىتر بە ئاشكرا نرخ و رىز دابنىن بۇ دىمەنە سەرنج راكىشەكەى كە زۆر نارەھەت بوۋە تا خۆى رازاندوۋەتەۋە بۇ مىردەكەى تا بە دلى بىت ! پىش چەند سالىك لە مەو بەر داىكى داىكم مرد لە تەمەنى (۹۸) سالىدا .. ماۋەيەك پىش مردنى وىنەيەكى خۆيمان پى نىشان دا كە (۲۵) سال لە ۋەوبەر گرتبوۋى چاۋەكانى كز بوو بۆيە سەيرى نەكرد بەلكو پرسىارىكى كرد كە تا مردن لە بىرم ناچىت .. بزهەكى سوكى

خسته سەر لیوهکانی و ههناسهیهکی ههکیشاو ووتی : (خۆزگه چ جوړه جلیکم له بهردا بوو!! بیهینه خه یالی خۆت! پیره ژنیك له کوتهایی دیسه مبری زستانی ته مهنیدا توانای به پیوه وهستانی نه ماوه بیرو هۆشی کز بووه و ته نانهت کچ و کچه زاکانی نانا سیتهوه له گه ل نه وهش دا ههر گرنگی به دیمه ن وجل و بهرگی پیش چاره که سه دهیهک ده دات؟! یه کهس له پیاوان - خۆینه رانی ئەم به شه - نا بینی که له بیری بیته پیش (۵) سال له مهو بهر چ کراسیک یان چ چاکه تیکی له بهر کردووه؟! به لام ئافره تان زۆر جیاوازن له پیاوان و زۆر پیویسته که پیاوان به باشی ههست بهم راستییه بکه ن! له وچیرۆکه فولکلوریانه ی که بوونه ته په ندی سه رزار , ده لێن ئافره تیکی لادی نشین جارێکیان هه ندی ئالفی ئازهلێ هیناو له باتی چیشت له سه ر سفره له به رده می هۆزه کهیدا داینا و فه رمووی خواردنی ئی کردن!! .

پیاوه کان زۆر تووره بوون و وایان زانی شیته بووه! ئەویش پی ووتن : (من نه م زانی ئیوه ئاوا فه رقی ئالف و خواردن ده که ن!! من ماوه ی بیست ساله چیشتیان بو ئی ده نیم تا ئیستا لیم نه بیستوون که شتیك بلین که دلنیا م بکه ن به وه ی که ئیوه فه رق ده که ن له نیوان خواردنی باش و ئالفی ئازهل)!! چینه به رزه کان (طبقات راقیه) له سه رده می روسیای قه یسه ری دا .. ئەگه ر خواردنیکی باش و خو ش ئی بنرایه بویان .. ئەوه پینان له بهر داده گرت که ده بی چیشتلینره که ببینن تا به لیشاو سوپاسی خۆیان ببارینن به سه ری دا .!! ده ی ئایا هاوسه ره که ت له چیشت لینه ریکی روسی شایان تر نییه که له سه ر چاکه یه ک سوپاس و پی زانینی پیش که ش بکه ی ؟ ئەمجاره ئەگه ر خیزانه که ت مریشکیکی سوره کراوی هینایه به رده ستت . تۆش سه ر سوپمانی خۆت ده ربیره ده ربیره ئه و شیوه لینانه ی ..

وای ئی بکه هه ست بکات که تۆ جیاوازی ده که یته له نیوان چیشتی خو ش و ئالفی ئازهل! . چه ند روژیك له مه و بهر له یه کیك له گوفا ره کاندای قسه یه کی جوانی ئەستیره ی سینه ماییم (ئەدی کانتوور) خوینده وه که ده ی ووت : (من له و دونیا له هه موو کهس زیاتر قه رزاری ژنه که مم . چونکه زۆر یارمه تی داوم بو بپرنی ریگاکانی ژیانم . پول به پول چی کو بکر دایه ته وه بۆی کو ده کرد مه وه تا بۆی کردم

بە سامانىكى گەرە بۇ رۇژانى رەش ! (۵) مندالى بە جوانى بۇ گۆش كردم و مائە
 كەمى كرده بوويه يەك پارچە بەھەشت .. ئەگەر من لە ژياندا وام ئى ھاتبى كە
 شايانى باس بىم .. ئەو ھەموو ئازايەت يەكەى بۇ خىزانەكەم دەگەر يۈتەوہ ! .. كەواتە
 ئەگەر دەتەويۈت ژيانى ھاوسەرىت بەختەوہر بىت .. ئەوا ئەم بىرگەيە لە ياد مەكە
 (۴) (رىزى پوخت بە چوار دەورەت بىخەشە ..)

چوارهم :

سوپاسی خه لکی نه که هیت سوپاسی خواش ناکه هیت

له بهرنامه ی ئیسلام دا . سهرکه وتوو ترین (شایی) نه وه یه که ژن و پیاو له بهر هیچ شتیکی دهره کی یه کترین هه لئه بژارد بیئت . وه ک جوانی و ناوداری و مال وه فرموو ده کانی (پیغه مبهه) (ﷺ) موسلمان هان ددهن (دیندار) هه لیزتیریت واته له خوا ترس و رهوشت بهرز ﴿ فاطر بذات الدین تربت یداک ﴾ .. که نه و که سه به راستی موسلمان بوو .. پابه نده به فرمووده و کرداری (پیغه مبهه) (ص) له بهر نه وه دلنیا به که جواترین سوپاس گوزارو ریژ به خشتین که س ده بیئت .. (پیغه مبهه) ی خوا (ﷺ) کاتی که بویه (پیغه مبهه) و بانگی خه لکی کرد بو سهر ریگای ئیسلام .. خه لکی باوه ریان پی نه ده هینا و بگره گالته و گه مه شیان پی نه کرد مه گهر که میک نه بیئت که باوه ریان پی نه هینا .. له م کاته نارحه ته له ماله وه (خدیجه ی خیزانی ئیمانی پی هینا و دهنه وایی و کو مه کی ده کرد و سهروه ته که ی خسته پینا و بانگه وازی بهرزی ئیسلام جا وورد بهروه له (پیغه مبهه) مان (ﷺ) که چون نه مه ی له بهرچاو بوو تا له ژیان مابوو هه رچه نده داپیره یه که چی (پیغه مبهه) ی خوا (ص) ژنی به سهردا نه هینا هه تا مرد !! پاش کوچی دوایشی هه رده م (پیغه مبهه) مان له ناو خیزانه کانیدا باسی ده کرد و بهرده وام وه سفی ده کرد .! تا نه وه بوو عایشه ووتی : پیره ژنیک بو خوا گوچی بو ئافره تانی باشتر .! نه وه بوو (پیغه مبهه) (ﷺ) دلگران بوو بویه ووتی (نه خیر وه لله ی خوی گه وره خیزانی له وه باشتری پی نه به خشیوم . کاتی خه لکی به درویان ده خستمه وه نه و باوه ری پی نه هینام سهروه ته که ی له پینا و نه م بانگه وازهدا سهر ف کرد که چی خه لکی نه یان ده دامی . خه لکی دهری ده کردم که چی نه و دلنه وایی ده کردم .!) که واته پیاوان با ماندوو بوونی خیزانه کانیا ن له بهرچاو بی و نه گهر نانی نیوه رو ی خسته بهر ده ست با یه کسه ر ده ست نه کات به خواردن و پاشان بجیته دواوه و به بی دهنگی .! به لکو با نه وه ی له یاد بیئت که نه وه ژاره دووکاژمیر خه ریک بوو تا نه و

خوردنەى بۇ ئامادە كردووھ لە كاتىكدا جەنابت لە پىياسەو گەران و كارى خوت بوويت دەى توخوا شاينەى دەست خوشى ومەدح كردن نييه ؟! . دەى كەواتە بۇ پىم نالىى بۇ واناكەى ؟ . يان كاتىك گۆيرەويەكانت بۇ ئەدوریتەوھ يان كراسەكەت ئوتودەكات يان سەمونى گەرمەت بۇ ئامادە دەكات تۇ لە خەودايت ! بۇ پىى نالىيت : دەك ئەو دەستانەت خوش بىت . بەراستى تۇ نارەحەت دەبىت خۇزگە ھەموو ژنىك وەك تۇ چاكە بۇ مېردەكەى ؟ بە راستى مەگەر خوا پاداشتت بداتەوھ !! ئەوھ بوو ئەم ووشە ھەنگويانپانە لە گەل ئەم وە ئەودا بەكارى دىنى ؟ كەچى زمانت ناھىنى لە گەل ھاوسەرەكەى ژيانتا بەكارى بىنى ؟! . خوشكى موسلمان چەند خوشە خواحافىزى كردن و بەخىر ھاتنەوھ كردن لە مېردەكەت لە كاتى دەرچوون وگەرانەوھىدا . يان كاتى لە بازار دەگەرپىتەوھ بە گەرمى و رووى خوشەوھ بېرۇ بە پىش وازىيەوھ و شتەكانى ئى وەرگرە بلى : خواى گەرە تومان بۇ بەھىلى و دەستت خوش بىت . يان لە وەش زىاتر پىاو زۇر پىخۇشحال دەبىت كە خىزانە كەى ھەر لە وىدا عەلاگەكانى بكاتەوھ بلى : دەستت خوش بىت زۇر پىويستمان بەمە بوو . بە خوا باش بوو ئەمەت ھىنا ماشاالله زۇر وردى لە پىويستى دەر كردنى مائەكەدا !! . ئەم قسانە بە پوالت بچوكن ! بەلام لە راستىدا زۇر پىويستن بۇ بەردەوام بوونى سوژ و خوشەويستى وەك (پىغەمبەر)ى خوا (ﷺ) دەفەرمووى : (ئەوھى سوپاسى خەلكى نەكات سوپاسى خواش ناكات) ! . دەى كەواتە بوچى خۇمان رانەھىنن بە سوپاس كردنى خەلكى بەتايبەتى ھاوسەرەكەى ژيانت ! . بەلام باكەس لە ئافرەتان و پىاوان – نەلین : شوكر و سوپاسى خواى بوچى يە ! واجبى سەر شانپەتى بم ژىنى وكاسپىم بۇ بكات ! . يان بلى : كەى ئازايەتى و پىاوتىي يە كە چايەك يان شوژبايەكم بۇ لىبىنى ! بە سوپاس نەبىت كاتىك كە من لە دەرەوھ ئىش دەكەم وە پارەى بۇ دىنمەوھ ، دە فەرموون با گوئى بگرىن بۇ (پىغەمبەر)ى سەردارمان كە چۇن سوپاس و دوعاى خىرى دەكرد بۇ ھاوھلان كە كاتى شتىكى چاكيان بكردايە (ابن اوفى) دەگىرپتەوھو دەلېت ھەركەسى زەكاتى مائە كەى بەھىنايە بۇ (پىغەمبەر)ى خوا ، (پىغەمبەر) (ﷺ) دوعاى خىر و سوپاسى دەكرد ،

بۆيە كاتىك باۋكم زەكاتەكەى بۇ ھىنا و دايىنا (پىغەمبەر) ﷺ) ڧەرموى ﴿اللهم
صلى على آل اوفى﴾ .

خويىنەرى خۇشەويست ورد بەرەۋەو سەير بگە كە (پىغەمبەر) (ص) نەيفەرموو :
دوعا و سوپاس و سلاۋاتى بۇچىيە واجبى سەرشانىەتى ھەر دەبى دەرى بكات ،
بۆيە بۇ بەردەۋامى خۇشەويستى و بەختيارى نيوان خيزان, دەبىت چاكەى بچوكى
نيوان يەكتر گەرە بگەن و باسى بگەن و ۋە سوپاسى لەسەر بگەن .

پینجەم

ئەم خالە لە لای ئافرەتان زۆر گەورەییە

خەلکی بەگشتی لەسەر ئەوێن کە گول زامانی حالی خوشەویستیە ، گول لەگەڵ ئەو بیدنگیەدا زۆر لە دەنگ دار مەزنتەرە ، لەگەڵ ئەمەشدا زۆری تیناچیت . وە ھەرزانە و لە ھەموو کوچە و بازارەکاندا بە چەپک دەیفروشن ، زۆر ھەرزانە ، بەلام کە دەبینی زۆری: لە پیاوان چەپکە گول ناگەنە دیاری بۆ خیزانەکیان ، دینە ئەو باوەرەیی کە لەوانەییە زۆر گران بێت وە لەوانەییە دەست نەکەوێت . بۆ خاتری خوا ئەو بۆ چاوەڕوانی ئەو دەکەیت کە ھاوسەرەکەت بکەوێتە . خەستەخانە ئەنجا گولێ بۆ بەریت ؟

ئەو بۆچی جاری گولێکی بۆ ناھینیتەو کە بەرەو مال دەگەریتەو خیزانت ساغ و سەلیمە و بۆنیشی دەکات ، (جۆرج کوھان) مەشغولترین کەس بوو لە شاری (برودوای) کەچی بەردەوام پۆژی دوو جار تەلەفونی دەکرد بۆ دایکی ، ئایا وادەزانی ھەموو جاری شتی تازەیی بۆ باس دەکرد ، نەخیز بەلکو بەم کارەیی دەیویست سەرنجی دایکی ڕاکیشیت . بۆ ئەوێ ئەم ھەردەم بیرێ لە لایەتی وە حەز بە خووشی و سەلامەتی دەکات و وە دلی لە لایەتی .

ئافرەتان بەگشتی حەزیان لە یادی پۆژی شوکردن وە ھۆیە گرنگەکانی لەو بارەو ھەییە ، ئەمە بۆ ؟ ئەو لە نھینیە نەزانراوکانی دایکە گەورەمان (حەوا) یە.. قازی (جۆزیف ساباس) کە نزیکەیی (٤٠) ھەزار مەسائیلی ناکوکی ناوژن و پیاوانی خستووە بە لایەکدا ، وە لە (٢٠٠٠) یاندا گەیاندونیەو بە یەک ، دەلی زۆر جار ڕوو دەدات چەند شتیکی بی نرخ و کەم بایەخ وەھیچ بوئە ھۆی نەگەتی و بەدبەختی خیزان ، بۆ نمونە وشەیی (خوات لەگەڵ) ئەگەر ئافرەت بەکاری نەھینی وە بەس دەستی بەرز کاتەو لە کاتی لەمال دەرچوونی مێردەکەیدا ئەمە شتیکی بچوکە و ھیچ تیا بەسەرە ، بەلام زۆر جار دەبیتە ھۆی (تەلاق) و جیا بونەو .

بەلى ژيانى ھاوسەرىتى برىتتە لە كۆمەلە ھىچ و بى بايەخىك ، دەى (ۋەىل) بۇ ئەۋ پىاۋەى لەم راستىە خۆى گىل دەكات ، بەلكو (ئەدناشت فنسنت مىلاى) كارى ھىچەكان لەبەدبەختكردى خىزانەكاندا لە دىرە شىعەرىكدا كۆى كردۋەتەۋە .

دل گران نىم ـــــــــ ھەۋى خوشەۋىستەم رۇ بەلكو بەۋە دل گرانم كە رۇى لەبەر ھىچترىن ھۇ

لە شارى رىنۇ دادگاكان لە ھەموو (۱۰) دەقىقەيەكدا ژن و پىاۋى : لەيەكترى جىا دەكەنەۋە ، تۆۋادەزانى چەندىكىان بەھۆى كارەساتى راستەقىنەۋە بەتەلاق گەىشتون ، ئەگەر بە وردى گوى شل بكەىت بۇ ئەۋ ژن و پىاۋە نەگبەتانەى كەلە دادگاى رىنۇ دا سكالآى دلىان دەردەبەرن بۆت دەردەكەۋىت خوشەۋىستى و بەختىارى خىزان لەبار براۋە بەھۆى چەند شتىكى بى بايەخ و ھىچەۋە ئەم دىرەى كەلە خوارەۋە بۆم ھىناۋى لىى ورد بەرەۋە بەسەر ئاۋىنەكەتەۋە ھەلى واسە تا ھەموو بەيانىەك بىبىنى و كارى پىبكەىت ، (ئەمرو كەمن تىاىدام ئىۋارە دەپرات و ھەرگىز بۆم ناگەرئتەۋە لەبەر ئەۋە كام دەستى يارمەتى درىژ بكام ۋە كام بەزەىم تا بتوانم مروقىكى داماۋى پى پزگار بكام ، با خىرابكام لىى لانەدەم و پارا نەىم و چۆك دانەدەم ، چۈنكە بەس يەك جار بەم پۆژەدا تىدەپەرم . كەۋاتە لە پىناۋ پاراستنى بەختىارى دا ئاگات لە شتە سادە و بى نرخەكان بىت ، چۈنكە لە ژيانى ھاوسەرىتەيدا زۆر ترسناكە) .

پاشکوی پینجه م

﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾ (سوره تی النور نایه تی ۱۵)

هر له شتی بچوک و بی نرخه وه شتانی گه وره و ترسناک دروست ده ییت ، سهیرکه (پیغه مبه ری خوا (د.خ) له فهرموده یه کدا ده فهرمویت (هندی کرده وهی خراب و بی نرخ هیه ، که نیوه حسابی بو ناکهن ، که چی هفتا پایزنه تانبات به ناخی دوزه خدا ، وه هندی کرده وهی چاکه ی بچوک هیه که مسولمان گوئی پینادات که چی خاوه نه که ی هفتا سال دوبات به ناخی به هشتدا ، له هه دیسدا هاتوه که ژنیک پشیله یه کی به ند کرد و خواردنی پی نه دا ، خوی گه وره ش خستیه ناو ناگروهه ، وه هر وه خوی گه وره پیاویکی خسته به هه شته وه له بهر نه وهی که سه گیکی له تینویه تی بزگار کرد ، هر له دونیا شدا وه له ناو خیزانه کاندای چهند شتیکی بچوک و بی بایه خ ده بیته هو ی خوشکردن یان تی کچونی شیرازه ی خیزان .. من ده پرسم نایا له ده روه خوشه ویستی؟ نه گهر ده لیتی به لی ، نه وه به چهند شتیکی بچوک ده ستت که وتوه ، وه که سه لام و روو خوشی و هه وال پرسین و سهردان و به ده مه وه بونیان وه فیز و لوت به رزی نه نواندن به سه ریاندا و به س ، بیگومان هر بهم شته بچوکه بی بایه خه خورایانه دلاینت راکیشاوه ، نه گینا خو قاته جل و ئوتومبیل و باخت بو نه کپیون ، یا خود کوره که یانت له فرمانگه دانه مه زرانده ، وه نه گهر ده لیتی که س خوشی ناویت ، به هو ی چهند شتیکی بچوک و بی بایه خه وه دلکانت دوزانده وه خوشیان ناوییت .

من خوم ماوه یه که له مه و بهر له سه ره تای ماموستاییمه وه له بهر ماندویه تی و شه که تیم له قوتابخانه به ئاوات بووم زوو بگه ریتمه وه ماله وه که میک به ویمه وه ، بویه به په له ده گه رامه وه له هیچ کوی لام نه ده دا ، من هه ستم به وه نه کردبو که زور که سم لی زویر بوه به و بونه یه وه ، چون به مه م زانی؟

جاریک لام دا لای هاورپییه کم که له سه ر ریگه که مدا دوکانی هه بوو ، پاش که میک پوی تی کرد م و وتی به راستی بی رحم بون و هه والمان ناپرسن وه گه وره بوون

گوناهه ئەگەر دەقیەك لابەنە لامان و كەمێك دانیشن ، منیش لەو ساتەوه پەنجەم گەست و ھەستم كرد بەو كارەم كە شكست بەلایەنی كۆمەلایەتی دەھینی ، وە خەلك خۆشی ناویم ، بۆیە بپرێارم دا لەو پۆژە بە دواوە پی لە كەس نەبێرم و بۆ چركەپەكیش بێت پی لە سەردان نەبێرم ، بڕایەكی مسوڵمان خۆی وا پراھینابوو ھەرچەندە لەمال دەربچواپە وە بگەرابایاتەوہ یەكسەر یەكەم كاری ئەو بوو دەستی داكی ماچ دەكرد تا بوبە خۆشەویستی داكی .

ژێانی خێزانی بەتایبەت خێزانە ئیسلامیەكان دەبێت زۆر ورد ئاگاداری بەختیاریان بكەن ، وە بەچەند شتیکی بی بایەخ لەدەستی دەر نەكەن وەك ئەوہی شتی پێویستی مالی بێر بچیت ، وە یان خواحافیزی و سلام كردن گووی پی نەدات و لەگەل خێزانی كاتی دەرچوون و ھاتنەوہ ، یان بی پرس و پراویژی ھاوسەرەكە ی سەرەخۆ چەندان ئیش و كار بكات . یاخود نابینی جاری چەپكی نیرگزیان باقلاویەك . نامیلكەپەكی بەسودی ھەدیە بكات ، یاخود دەنگوباسی تازە ی بۆ ناگیڕیتەوہ ، یاخود نالی با پێكەوہ سەردانیك بكەن ، ئیتر ھە ی یاران پیم نالین بەختیاری خێزان لە چیدا یە . تەنانەت (پێغەمبەر) ی خوا لەبەردالی خەدیجە كەس و كاری خەدیجە ی خێزانی زۆر خۆشەویست ، تا پاش مردنیشی ھەر ھەوالی ھاوپرێكانی دەپرسی ، جارێكان گەشت بە پیرەژنیك و ماوہیەك لەگەلئ وەستا و قسەیان دەكرد ، عائیشە پرسى لە (پێغەمبەر) كە ئەم پیرەژنە كی بوو؟ (پێغەمبەر) (ﷺ) فرموی ئەوہ یەكێك بوو لە ھاوپرێكانی خەدیجە كە وەختی خۆی سەری ئی دەداین .

پرسیارت لە خۆت كردوہ كە ئایا (پێغەمبەر) (ﷺ) لەگەل ھاوپرێكانی خەدیجەدا ئاوا دلسۆزی نواندبى ئە ی دەبى چۆن بەختیاری خێزان بەدەست بەینی ، كە تۆ ھیشتا بە تەواوہتی خزمەكانی خێزانەكەت ناناسی .

بە نەیسبەت خوشكانەوہ ئەگەر چەندشتیكى بچوك و بیبا یەخ ھە یە بیانكات من زامنی دەكەم كە ھەرگیز مێردەكە ی بێر لە جیابونەوہ و ژن ھینان ناكاتەوہ ، وەك

چی ؟؟

بەپرويدا ھەنەشاخى و بەرپەرچى نەداتەوہ ، لەناو خەلکدا گالتهى پى نەکات و بەدرۆى نەخاتەوہو بۆچونەکانى پى نەکات ، بى گویى نەکات ، ئەو شتانە نەکات کە ئەو پى ناخۆشە لە بون و نەبوندا ھەر پوو خۆش بىت ، پىزى تەواوى خزمەکانى بگىت ، بەتایبەتى داىكى ، ھەر شتىكى لەبازار بۆ ھىنايتەوہ ، مەلى ئا ئەمە چىہ كى ئەمە دەخوات ، دەلىت جارىك پاشايەك خەيارىك دەخوات ، لە ناوياندا خەيارىكى تال دەكەويتە بەردەمى خىرا بە خزمەتکارەكەى دەلى ئا ئەم خەيارە بخۆ ، ئەویش ھەمووى دەخوات ، پاشا دەلى نەگبەت ئەوہ تال بوو چۆنت بۆ خورا ؟ خزمەتکارەكە لە وەلامدا وتى قوربان دەزانم تال بوو ، بەلام مادەم ھى دەستى تۆ بوو زۆر بەلەزت بوو لەلام ، بەم ھەلوئىستەى پاشاي وا ئى کرد کە ئەوئەندە خۆشەويست بوو يەكسەر ئازادى کرد . کەواتە چاوەروان مەكە كەى ببیتە دەولەمەندو دەسەلات دارىكى گەورە ئەوکاتە بە ديارى وبەخششى گەورە گەورە دلى خۆش بکەيت نەخىر بە شتى بچوک ئەمە دەكەويت وەك : مالى باوکىشىت خۆش بویت . بيانوى زۆرى لىمەگرە . بەو ژيانەى رازى بە تيايدايەت لە بەشى خۆتى بۆ پچرە لە ھەموو جىيەك مەدحى بکە بە سوکى سەيرى بۆ چونەکانى مەكە جابزانە ھەمووئافرەتانى جىهان (ملکہ الجمال) بن دەيگوریتەوہ بە تۆ ؟

رینگای شەشەم

هەلسوکەوتی جوان داواپەکی سەرەکییە

(مستر دامرداش) کچی (جیمس . ج. بلین) ەبوو رۆژانیك بوو خۆی بۆسەرۆك كۆماری پالآتووو . ئەم كچه لە ژياندا ريك و پيک ترين و گونجاوترين شوی کرد دەلی . (بەپرای من كە گرنگترین شت كە رەچاوی بكریت لە هەلبژاردنی ھاوسەردا پاش گواستنەو و ئەوێه كە سنوری هەلس و كەوتی جوان بپاریزی لە گەل یەكتردا و ئەگەر ھاوسەران لە گەل ھاوسەرەكانیان بەو شیوێه بوونایە كە لە گەل بیگانە دا هەلس و كەوت دەكەن ئەو كاتە پیاوان زمانی خۆیان دەگەست كاتی كە قسەپەکی نا بەجییان ئی دەریچاویە بە رانبەر ھاوسەرەكانیان) بەلی قسەپ نا بەجی وەك سەرەتان وایە . خۆشەویستی لە ناو دەبات و ریشە كیشی دەكات لە گەل ئەو دا كە ئەم راستییە بەلگە نەویستە تەنانت لە گەل دۆست و خزمەكانماندا هەرگیز ناویرن قسەپ بیگانەپەك بپرن بلین (ئاسمانەكە ئەو دەیسان چیرۆكە كۆنەكەم بۆ باس دەكەیتەو و خەرەكە) هەرگیز نایەت بە خەیاڵماندا نامەپەکی ھاوری یەكمان سەپر بکەین مەگەر پاش پرس پی كردنیان . یان كەئەویرین خۆمان هەلقورتینینە ناو كارو باری شەخسیانەو بەلام ئەمانەو خراپتریش دەكەین لە گەل نزیکترین كەس و خۆشەویستماندا لە بەیانی تا ئیوارە سوکاپەتی ولۆمەکاریان دەكەین هەردەم بە دواپ هەلە كانیاندا دەگەرپین (هنری كلاری رزنز) دەلی جوان هەلسوکەوت كردن لە توانایدا هەپە كە بیچمە پزێو ژەنگەنەكان بشاریتەو و لە بەرچا و وونی بكات گولە پشكوتو رازاوەكانی پشتەو وەر بخات !) . (اولتفروندل هولمز) كە لە قەببى (حاکمە خودکارەكە) ی ئی نرابوو كاتی بگەراییەتەو مالهو تەواو دەگۆرا ئەو حاکمە خودکارەپ دەروە نە دەما بەلکو ئەم پیاو و ئەگەر خەم و پەژارەپەك روى ئی بنایە بەهۆپ كۆسپ و تەگەرەپەك ئەو

پەری ھەولێ دەدا کە مائەوہ بەو خەم و پەژارە ی نەزانن ! وە وای بە چاک ئەزانی کە خۆی ببیتە ھەلگری ئەو خەمانە نەک لە گەل مائەوہیدا بەشی بکات ! (ئۆلتیفەر) وای دەکرد ئەی باشە من وتۆ چۆن دەکەین ؟! کاتێ لە کاریکدا سەرکەوتو نەیین یان زەرەرێک بکەین یان خاوەن قەرز ھەندی قسە ی ناخۆش بکات چەند خێرا بەراکردن خۆمان دەگەییەنینە مائەوہ تا کوڵە قورسە کەمان بخەین بەسەر خێزانە کەماندا بەشدار ی خەمی بکەین ! بۆ خاتری خوا ئەوہ بۆ ھەموو خەم و خەفەت و ناسورییە کمان ھەییە لە بەر دەرگا نە ی بەینە ژورەوہ ، ھەر وە کابرای ھۆلندی پیش ئەوہ ی پرواتە مائەوہ نەعلە کانی دادەکەن ؟! پۆمان نوسی بەناو بانگی روسی (تورجینیف) لە گەل ئەوہ ی لە ھەموو جیھانی شارستانیەت سەرسامن بەرامبەر بەرھەمەکانی رەزامەندی یان دەر بریوہ بەرامبەر بەرھەمە ئەدەبیەکانی لە گەل ئەمانەدا دەلیت (من مادەم لە ھەموو دلێکمەوہ ھەرچی ناو شۆرەت و سەرکەوتنم ھەییە دەستی ئی ھەل بگرم بۆ (ئافرەتیک) کە قەلەق و نینگەرائی پوی تی بکات ئەگەر کەمی لە نان خواردنی ئیوارە دوا کەوتم ! چەندان ھەولمان لە بەردەم دا ھەییە بۆ بەدیھینانی بەختیاری خیزان دکتۆر (بول بوبتنو) دەلی لە بەردەمی پیاواندا زۆر ھەلی سەرکەوتوو ھەییە لە ژیان ی ھاوسەریدا زۆر لە و ھەلانە زیاترە کە لە سەرکەوتنی کاری تردا ھەییە سەر ژمییری دەری خستووہ کە لە ۹۰٪ ئەوانە ی خەریکی بازرگانین سەرکەوتوونابن بەلام بە پیچەوانەوہ لە ۷۰٪ ئەوانە ی کە ژنیان ھیناوە لە مەیدانی ھاوسەریدا سەرکەوتوو بوون)! خاتوو (توروتیدی کس) دەلی لە دایک بوون شتیکی زۆر بی بایەخە بە نیسبەت ژن ھینانەوہ مردنیش ھەرودھا بی بایەخە ! بۆ خاتری خوا ئەوہ بۆ پیاوان خۆ ماندوو کردن و تیکوشانیان نەبی لە پیناوە بەختیاری خیزان دا ! و چۆن پشت ھەلدەدات لە ھەولدان بۆ دەست خستنی شادی و کامەرائی خیزان کە چی لە

پیناو دهست کهوتنی (ملیوئی) ریالدا نارہحت ترین ونالہ بار ترین ریگا
 دهگریته بہر! دەی ئایا کامیان زیاتر بہختیاری دەدەن: پارہ یان ژیانی پرلہ
 شادی و کوکی وگونجاوی بنیاد نانی ہاوسہری (پیاو ہەرچی پوداوی گرنگ
 ہہیہ لہ ژیانیدا لہ گہلی دا دەروات پشت گوئی ناخات کہچی مہسہلہی
 (بہختیار بوون وبہدبہختی خیزانی) دەداتہ دەستی بہخت وبہس یەک ئافرہت
 نیہ کہ ہوی ئہوہ بزانیٹ کہ بوچی پیاوہکہی شیوازی نہرم ونیان وازی
 دەہینی وتورہی وموئی و زہبر وزہنگ بہکار دەہینی لہ گہلی دا!؟

□ ہموو پیاویک دەتوانی وا بکات لہ خیزانہکہی کہچی بوئی بوئی بکات
 ئہوش بہوہی ہەر بہینہ نابہینی دیارییہکی سوکہی بو بکات پیشکەشی
 بکات لہ پاداشتی ئہو مالدارییہ جوانہو ئہو چیشتہ خوشہ بہلہزہتانہی کہ
 بوئی لیئاوہ خو ہموو پیاوی ئہوہ ئہزانی کہ ئہگہر بہخیزانہ کہی بلی
 چہند جوان وکەشخہ بوی بہ جلہکانی پارتهوہ بہ راستی لیت دەہات (دہ
 باوہر بکہ ئہو جلہ کوئانہی پار ناگوریٹہوہ بہ ئاخر موڈیلی پاریس ہموو
 ژنیک ئہمہ چاک دەزانی کہ میردہکہی ئہم راستیانہ ہست پیئدہکات بہلام
 ہست ناکات کہ شتی بووہ یان رەقہ بہرایہتی میرد کردنہ کہ کاتی چیشتی
 باش لی نانی یان ماکسی یہکی تازہ دەکات پیاوہ کہ سہر دەکاتہ جہرگی
 وشہری لہ گہل دەکات ئایا باش تر نہبوو کہ ئہم پیاوہ شیوازی جوان و
 ہەلس وکەوت کردنی جوانی بہ کار ہینابا وہ نارہحتیہکانی خیزانی تا
 دەگاتہ ئامانجہکانی!؟ کہواتہ ئہگہر بہختہوہربیت ئہوی لہ ژیانی ہاوسہری
 دا ئہوا رەچاوی ئہم بپرگہیہ بکہ (٦) :

پہنا بہرہ بہر جوان ہەلس وکەوت کردن لہ ژیانی ہاوسہری دا

شه‌شهم :

الدین حسن الخلق

تاکه نامانجی نیسلام-له دروست بوونی خیزان - نه‌وه‌یه که به‌رده‌وام له به‌خته‌وه‌ری وشادی دا بزین هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی به‌سه‌ر دا نه‌یه‌ت بویه له‌و پیناوه‌دا فرمان به‌پیاوان ده‌کات به‌ جوانی له‌ گه‌ل نافرته‌تان بجولینه‌وه وه‌ک ده‌فهرموویت له‌ قورئان دا : (وعاشرو هن بالمعروف) (النساء ۱۹۶) هه‌ر وه‌ک فرمان به‌سه‌ر نافرته‌تاندا ده‌کات به‌ جوان ترین شیوه له‌ گه‌ل پیاوه‌کانیاندا هه‌لس وکوت بکه‌ن (پیغه‌مبه‌ری) خوا له‌ فهرموده‌یه‌کدا ده‌فهرمووی (حسن تبعلکن يعدل ذالك) واته‌به‌ جوان هه‌لس وکوت کردن له‌گه‌ل می‌ردیان نه‌جرو پاداشتی جهاد وغه‌زایان ده‌ست ده‌که‌ویت) بویه پیاوان را ده‌هینی له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که له‌ به‌رچاویان بی‌ت تیکوشانی خیزانیان، سپله‌ نه‌بن هه‌ر به‌وه‌ی که جاریک دره‌نگ چیشه‌ته‌که‌یان پی بگات یان بیری چوبیت کراسه‌که‌ت ئوتو بگات نه‌گه‌ر فهرمانه‌که‌ی به‌گویی نه‌کردیت ئیتر توش دونیات لی هیناوه‌ته‌یه‌ک، نه‌وه‌موو خزمه‌ت وماندوو بونه‌یت له‌ به‌ر چاو نه‌بی‌ت . وه‌ک بلئی هه‌رگیز چاکه‌ی له‌ گه‌ل نه‌کردویت ته‌نانه‌ت ده‌بی له‌ روداوه‌ گه‌وره‌کانیش دا تو هه‌ر لای خیزانت به‌ر نه‌ده‌یت وه‌لس وکوتت بی‌تام نه‌که‌ی به‌ په‌له‌ حوکم نه‌که‌ی (پیغه‌مبه‌ر)مان له‌ روداوی (بوختان کردن بو عائیشه) هیچ خوی تیک نه‌داو به‌روآله‌ت روه‌ خوشه‌که‌ی جارانی هه‌ر به‌رده‌وام بوو به‌لام پاش نه‌وه‌شی که ته‌واوکه‌وته‌ زاریک نه‌و کاته (پیغه‌مبه‌ر) (ﷺ) به‌هیمنی یه‌کی پرسوزه‌وه‌ پی‌ووت (نه‌گه‌ر خوانه‌کرده هه‌له‌ یه‌کی وات لی وه‌شاوه‌ته‌وه نه‌وه ته‌وبه‌ بکه‌و په‌شیمان به‌ره‌وه نه‌گه‌ر واشت نه‌کردوو نه‌وه خوا پاکیت ده‌ر ده‌خات ده‌ی ئیترتی ناگه‌م بوچی پیاوانی نیسلام چاو له‌ پیشه‌واکه‌یان ناکه‌ن، که‌بوچی له‌سه‌ر بچوک ترین شت هه‌له‌ ده‌چن وئارامیان لی ده‌بری؟! له‌ می‌ژووی زی‌پینی نیسلام دا زور نمونه‌مان ده‌ست ده‌که‌ویت له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که له‌ پیناوپاراستنی کامه‌رانی، به‌ختیاری خیزاندا چاویان له‌ زورشتی گه‌وره‌نوقاندوو

دەلین لەم سەر دەمەی خۆمان دا براهەك لە گەل خیزانیدا دەروات بۆ لای دکتۆر پاش فەحس کردنی پیاوێکە دکتۆرەکە دەلی چیتان ئی بشارمەوێ کە تۆ توانای پیاوێتیت نیە ھەر لە وی دا ئەو خوشکە بە ئارامی یەکەوێ بە دکتۆرەکە ی ووت من (۹) سألە ئاگادارم و دەزانم . دکتۆر ووتی : ئە ی باشە چی وای لیکردوی کە وازت ئی نەھیناوە ؟ خوشکەکە لە وەلامدا وتی : لە پیناوە بەردەوامی کامەرانی و بەختیاری نیوانمان . دە ی کەواتە ژن و میردەکانی ئەمڕۆ بۆچی چاوە داناخەن لە شتە بچوک و بی ئەھمیەتەکان و ھیلانە ی بەختیاری پی دەشیوینن .

چەند پرسىيارىك له ئافرهتان

- ۱- ئايا سەربەستى تەواوت بە مێردەكەت داوہ لە ئىش و كارەكانيدا .
ئايا وازت لەوہ هیناوە كە رەخنە لەزەوقى نەگريت وەكو جوړى جل و بەرگى ؟
- ئايا كاتىك بۆ خوڤى دانىشتبىت زنجيرەى خەيالىت بچراندوہ ؟
- ۲- ئايا ھەردەم لە خولياى ئەوہدايت كە مائەكەت رازاوہو جيگەى سەرنج بىت لە لاى .
- ۳- ئايا جوړى خواردنەكانى بۆ دەگوڤى ، بە جوړىك كە ھاتە سەر سفرە نەزانىت چىت بۆ لىناوہ ؟
- ۴- ئايا زانىارى تەواوت ھەيە سەبارەت بە ئىش و كارى مێردەكەت ، تا بۆت ھەبىت . مناقەشە و موجدەلەى لەگەلدا بكەيت ؟
- ۵- ئايا لە كاتى تەپىنى ژىر خانى ئابورى مێردەكەتى نەبونى و كەم دەستى ئازايانە ئارامت گرتووە ، وە رەخنە و لۆمە بارانت نەكردووە ؟ يان بەراوردت نەكردوہ لەگەل ھاوڤى دەولەمەندەكانيدا ؟
- ۶- ئايا لە رادە بەدەر ھەولت داوہ كە بەينت خۆش بكەيت لەگەل خوشك و دايك و خزمەكانيدا ؟
- ۷- ئايا ھەزى مێردەكەت كار پىدەكەيت لە ھەلبژاردنى جوړى جل و بەرگدا ؟
- ۸- ئايا ناكۆكى و جياوازى بچكۆلە دەخەيتە ئەو لاوہ لە پىناو بەختيارى دا .
- ۹- ئايا ھەولت داوہ كە ئەو يارىانە فېرېبىت كە مێردەكەت ھەزى ئى يەتى تا لە كاتە بۆشەكاندا پىكەوہ خەرىكى ئەو يارىانە بن .

چەند پرسىيارىڭ لە پىاوان

- ۱- ئايا لە بۆنە و جەژنەكاندا چەپكىڭ گول يان ھەر شتىكى تىرت پىشكەش بە خىزانىت كىردوھ ؟
- ۲- ئايا بە سەيركىردنى كراوھىيى و دەم بە خەندەوھ دلئىت خۇش كىردوھ ؟
- ۳- ئايا ئاگادارى ئەوھ دەكەيت كە لە پال خەلكىدا رەخنىھى ئى نەگىرىت ؟
- ۴- ئايا بىجگەلە پارەھى مەسروفات ھەندى پارەت پىداوھ تا بە ئارەزوى خۇي ھەزى لە چى كىرد بىكىرىت ؟
- ۵- ئايا گىرنگىت بەوھ داوھ كەلە عەقلى بگەيت ؟ ئايا لە كاتە ناھەموارەكاندا سۆز و بەزەيت پى بەخشىوھ ؟
- ۶- ئايا لە كاتە ئارەھەتتەكاندا كەمىك ھەواندوتەتەوھ .
- ۷- ئايا بەلايەنى كەمەوھ نىوھى كاتە بۆشەكانت لەگەلىدا دەمىنىتەوھ ؟
- ۸- ئايا گالئە ناكەيت بە چىشتىلىنەن و مالدارىيەكەھى ، ئايا بەراوردى ناكەيت لەگەل دايك و خوشكت و ژنانى تر لەپال خۇيدا ؟
- ۹- ئايا گىرنگىت داوھ بە ژيانى خىزانىت و كۆر و كۆمەل و سەردانەكانى ، يان بە خۇيىندەنەوھ بۇ چۈنەكانى .
- ۱۰- ئايا ئاگادارى ئەوھ دەكەيت كە ھەردەم مەدھى بگەيت و سەر سوپمانى خۇتى بە ھەموو شتىكى بۇ دەر بخەيت .
- ۱۱- ئايا سوپاسى دەكەيت لەسەر ئەو كارانەھى كەلە پىناوى تۇدا دەيكات ، وەك درومان كىردن و شۇرىنى گۆيرەوھىيەكانت و ئوتوكىردنى جەلكانت .

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على سيدنا محمد
و على آله و صحبه اجمعين

ناوېرۇك

لاپەرە	بايەت
۵.....	پېشەكى چاپى ھەشتەم
۷.....	پېشەكى و رى خۇشكەر
۸.....	ھۇى بلاووبوونەھى چى بوو؟
۱۳.....	بۇچى ئەم كىتېبەم كىرد بەكوردى؟
۲۲.....	پېش چوونە ناو باسەكان:
۲۹.....	بەشى يەكەم: سى بنەرەتى ھونەرى لەھەئس و كەوت دا
۴۲.....	باشكۆى يەكەم:
۴۲.....	۱- ھەموو ئادەمىزادى ھەلە دەكات
۸۹.....	بەشى دووھەم: بەشەش رىڭا دەچىتە دلى خەلكىەوھ
۸۹.....	يەكەم/ ئەمە بكە لە ھەموو جىڭايەك(پېش وازىت)دەكەن
۱۰۰.....	باشكۆى يەكەم/ گىرنگى دان بە براكانت
۱۰۷.....	رىڭاى دووھەم
۱۱۶.....	باشكۆى دووھەم/ پىكەننن و پرووى خۇشت بەدەم براكەتەوھ خىر و چاكەيە بۇت
۱۲۲.....	سىيەم/ ئەگەر ئەمە ناكەيت چاومپروانى چەندان نارەحتى بكە!
۱۳۱.....	باشكۆى سىيەم/ناوى ھاورىڭكەت لەبىر مەكە
۱۳۹.....	جوارھەم/ بوئەھى قسەزانىكى لىھاتووبىت
۱۵۰.....	باشكۆى جوارھەم/ بوارى براكەت بەدە با قسەى خۇى بكات تۇش ھىمانە گوىى بۇ بگرە
۱۵۵.....	رىڭاى دووھەم
۱۵۵.....	پىنچەم/ چى بكەيت خەلكى بە بىنىنت دلخۇش بىن؟
۱۶۰.....	باشكۆى پىنچەم/ گوى بەھەزى براكەت بەدە گوىى بە ھەزىت دەدات!
۱۶۶.....	شەشەم/ چى بكەيت كە خەلكى ھەر لەوئىدا خۇشيان بوئىت؟
۱۸۰.....	شەشەم/ گىرنگى بەھەزى براكەت بەدە دەچىتە دلپىەوھ
۱۸۹.....	رىڭاى يەكەم: (دەمەقالە مەكە)
۱۹۵.....	باشكۆى يەكەم: (دەمەقالە مرء) لەھوتابخانەى ئىسلامدا)

- ۱۹۹..... رىڭكاي دووھەم: (پېنناسەيەكى ھونەرى ھاورى لىدەست دان)
- ۲۰۵..... باشكۆزى رىڭكاي دووھەم: (دېۋار بەتۈمە پاسار گوڭت لى بېت)
- ۲۰۸..... رىڭكاي سىيەم: (نەگەر ھەلە بوويت دانى پيا بنى)
- ۲۱۴..... باشكۆزى رىڭكاي سىيەم: (دان نان بەھەلەدا چاكەيە)
- ۲۱۸..... بەشى چوارەم: (كورتىن رىڭكا بىگەيەنېتە دلى كەسنىك)
- ۲۲۶..... باشكۆزى رىڭكاي چوارەم: (نەرم و نيانى ھەمووى چاكەيە)
- ۲۳۰..... رىڭكاي پىنچەم: (نەيىنپەكانى سەرگەوتنى سقراط)
- ۲۳۵..... باشكۆزى رىڭكاي بەشى پىنچەم: (لەسەرتاي وتوۋىژمە براكت تورە مەكە)
- ۲۳۹..... رىڭكاي شەشەم: (چاكتىن چارمە بۇ كۆسپ و تەگەرەكان)
- ۲۴۶..... باشكۆزى رىڭكاي شەشەم: (بى دەنگى دەنىي صالحانە)
- ۲۴۹..... رىڭكاي ھەوتەم: (چى بگەين گيانى يارمەتى دانمان دەست كەۋىت؟)
- ۲۵۵..... باشكۆزى رىڭكاي ھەوتەم: (شورا، واتە رىز لەبۇچوونەكان)
- ۲۵۸..... رىڭكاي ھەشەم: (دەستەۋاژمەك شتى زۇرسەرسورھىنەرت دەست دەخات)
- ۲۶۲..... باشكۆزى رىڭكاي ھەشەم: (بىيانوو بۇ كارى براكت بدۆزەرەھە)
- ۲۶۶..... رىڭكاي نۆيەم: (ئەو شتەي ھەموو كەسنىك دەيەۋىت)
- ۲۷۲..... باشكۆزى رىڭكاي نۆيەم: (نەفرىن لەتارىكى مەكە بۆت كرا چرايەكى تيا ھەلگە)
- ۲۷۷..... رىڭكاي دەيەم: (ھاۋارىك دەست دەگرىت بەسەر دلى ھەموو كەسنىكدا)
- ۲۸۳..... باشكۆزى رىڭكاي دەيەم: (ھەمىشە ئەمە پىش بىخە)
- ۲۸۵..... بەشى يازدەھەم: (سەنەما چى دەكات تۆش ھەر بەو چەشەنە بگە)
- ۲۸۸..... باشكۆزى رىڭكاي يازدەيەم: (باۋوتەكانمان بەكرەدەھە ئاۋبەدەين)
- ۲۹۱..... بەشى دوازدەھەم: (نەگەر ھىچ رىڭكايە كەلگى نەبوو ئەم رىڭكايە تاھى بگەرەھە)
- ۲۹۴..... باشكۆزى رىڭكاي دوازدەيەم: پىش بركى لە چاكەدا
- بەشى دووھەم: ((۹) رىڭكا بۆئەۋەي رەشۋى خەلگى بگرىتە دەست بەبى ئەۋەي نازارىان بەدەيت يان تورەيان بگەيت)
- ۲۹۷.....
- ۲۹۸..... رىڭكاي يەكەم: (مەدح و سەناو رېزلىنانيكى دلسۇزانە بىخەرمپىش داۋاكارىەكانت)
- ۳۰۴..... باشكۆزى رىڭكاي يەكەم: بەھەلە ھەلە چاك مەكە
- ۳۰۷..... رىڭكاي دووھەم: (چۇن پەخنە لەخەلگى دەگرىت و رقىشان لىت ھەئەسەيت؟)

- ۲۰۹..... باشكۆى رىڭاي دووم: (رەخنە لە پشتى پەردەوہ)
- ۲۱۱..... رىڭاي سىيەم: (يەكەم جار بىرىك لەھەئەكانى خۆت بىكەرەوہ).....
- ۲۱۵..... باشكۆى رىڭاي سىيەم: (بېش شكاندى خەلك خۆت بشكىنە)
- ۲۱۸..... رىڭاي چوارەم: (كەس حەزناكات ئەمرى بەسەردابكرىت)
- ۲۲۰..... باشكۆى رىڭاي چوارەم: (ئەمەت بۇ كردد؟).....
- ۲۲۳..... بەشى پىنجەم: (واز لەبەرامبەرەكەت بەينە باناوى دەم و چاوى نەتكىت)
- ۲۲۶..... باشكۆى رىڭاي پىنجەم:.....
- ۲۲۹..... رىڭاي شەشەم: (چۆن بتەويت خەنگى بەرەو سەرگەوتن بەرىت)
- ۲۳۴..... باشكۆى شەشەم: (مەدح كرىدى خەلك لە قوتابخانەى ئىسلامدا).....
- ۲۳۷..... بەشى حەوتەم: (ناويكى جوان بۇ سەگەكەشت ھەئىزىرە).....
- ۲۴۰..... باشكۆى رىڭاي حەوتەم: (لەبراكەتدا ئەمەل بچىنە).....
- ۲۴۲..... رىڭاي ھەشتەم: (واپىشان بدە ئەوھەئەيە چارەسەرەكەى ئاسانە).....
- ۲۴۵..... باشكۆى رىڭاي ھەشتەم: (براكەم، چارەسەرى ھەئەكەت ئاسانە).....
- ۲۴۸..... رىڭاي نۆيەم: (چۆن كارىك لەلاى بەرامبەرەكەت خۆشەويست دەكەيت؟)
- ۲۵۱..... باشكۆى رىڭاي نۆيەم: (كارىكە بە بەرامبەرەكەت بەقەناعەتى خۆيەوہ)
- ۲۵۵..... بەشى سىيەم پىشەكى بەرگى سىيەم
- ۲۵۶..... شەش رىڭا بۇ ئەوہى ژيانى ھاوسەرىەتى بەختەومر بىت :
- ۲۵۷..... رىڭاي يەكەم: نازاوەو مال وئرانى بەرپا مەكە !
- ۲۶۴..... باشكۆى يەكەم: (خنكاندى خىزان زۆر جار بەدەست ئافرەتە)
- ۲۶۹..... رىڭاي دووم: واز لە خۆشەويستى بىنە با بۇخوى گەشە بكات
- ۲۷۱..... باشكۆى دووم: خۆت مەكيشە بە ديوارى حەزى ھاوسەرەكەت دا
- ۲۷۴..... رىڭاي سىيەم: نرىكتىن رىڭا بۇ گەيشتن بە تەلاق
- ۲۷۶..... باشكۆى سىيەم: رەخنە لە ناو خىزانە مسولمانەكاندا
- ۲۷۸..... رىڭاي چوارەم: بۇ ئەوہى ھەموو كەسىك بەختەومر بىكەين
- ۲۸۱..... چوارەم: سوپاسى خەنگى نەكەيت سوپاسى خواش ناكەيت
- ۲۸۴..... پىنجەم: ئەم خالە لە لاى ئافرەتان زۆر گەورەيە

- باشکوی پینجہم: (وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ) (سورہتی النور ئایہتی ۱۵) ۳۸۶
- ریگای شہشہم: ھہئسوکھوتی جوان داواپہکی سہرمکییہ ۳۸۹
- شہشہم: الدین حسن الخلق ۳۹۲
- چہند پرسیاریک لہ نافرمتان ۳۹۴
- چہند پرسیاریک لہ پیاوان ۳۹۵
- ناومرؤک ۳۹۷

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

وهرگير له چهند ديريگدا:

(به بينووسی بلاوکار)

ناوی عمر توفیق عبدالله یه ناسراوه به الخطاط،
له هاوینی سالی ۱۹۶۷ له هه له بجه ی ئاینپه روه

چاوی به دونیای پرووناک هه له یناوه. خویندنی سه ره تایی و ناوه ندی و
دواناوه ندی له دیراساتی ئیسلامی ته واو کردوووه و له سالی ۱۹۸۶ له
کۆلیژی شه ریعه له زانکۆی به عداد وهرده گیریت. پاش سالیك له سه ر
مل نه دان به حوکومه تی ئه و سه رده مه له خویندن فه صل ده کریت و
پاشان بهر بریاری لیبووردن ده که ویت و ده سته دکاته وه به خویندن و
له سالی ۱۹۹۱ دا به پله یه کی بهرز خویندن ته واو ده کات. به کاری
مامۆستایه تی یه وه له نیوان خویندنگاکی هه له بجه و ده ورو به ریدا
به رده وام ده بییت. وهرگير خاوه نی کۆمه لیک نووسین و وهرگيرانه که
زیاترن له ۲۰ کتیب که هه موویان زیاتر له دوو جار چاپ کراون،
له وانه ش شاکاری زانای ده رووناسی ئه مریکی (دیل کارنیجی) یه که
ئه م به ره مه یه و کتیبی بگه به کاروانی صالحان که ئه م دوو کاره ی
وهرگير وه ک خۆی ده لیت (ئه م دووانه به دوو شاکاری خۆمیان ده زانم).